Píívyéébé ihjyu: jetsocríjyodítyú cáátúnuháámɨ

New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

Píívyéébé ihjyu: jetsocríjyodítyú cáátúnuháámɨ
New Testament in Bora (PE:boa:Bora)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bora

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Boara [boa], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bora

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
6f878dbd-e896-5e27-b788-1442926dfc48

Contents

Matéó 1
Mááco 54
Róóca 86
Jóáa 139
Héécho 178
Romááno 224
1 Coríítio 243
2 Coríítio 263
Gáárata 275
Epéétsio 282
Piripéétse 289
Corotséétse 294
1 Tetseronitséétse 299
2 Tetseronitséétse 303
1 Timotéo 306
2 Timotéo 312
Tííto 316
Piremóo 319
Heeberéo 321
Tsajtiágo 336
1 Péédoro 341
2 Péédoro 347
1 Jóáa 350
2 Jóáa 355
3 Jóáa 356
Jóódaá 357
Apocaríhtsi 359

MATÉO
Matéó Jetsóodíty**ú cáá**t**ú**nuh**áá**mɨ

Jetsocríjtó ɨhdé múnáaúvu
(Rc 3.23-38)

1 Dabíii, Aavaráaa, íjcyámútsiúvúj tsɨɨménémúhaabéhjáa Jetsocríjtó íjcyáábé ɨhdé múnáaúvú
ílluúme:
2 Diibyéhjáa Aavaráá tsɨ́ɨ́mavá Itsáake. Aabéhjáa Itsáá tsɨ́ɨ́mavá Jacóóboke. Aabéhjáa
Jacóóbó tsɨ́ɨ́mavá Jodáake tsíjtyehjɨ íñahbémuma.
3 Aabéhjáa Jodáá tsɨ́ɨ́mavá Tamáadívú Pááreé, Tsááraá, íjcyámútsikye. Aabéhjáa Pááre
tsɨ́ɨ́mavá Ejróoke. Aabéhjáa Ejróó tsɨ́ɨ́mavá Aráake.
4 Aabéhjáa Aráá tsɨ́ɨ́mavá Aminadáake. Aabéhjáa Aminadáá tsɨ́ɨ́mavá Naatsóoke. Aabéhjáa
Naatsóó tsɨ́ɨ́mavá Tsamóoke.
5 Aabéhjáa Tsamóó tsɨ́ɨ́mavá Bóóke Raáadívu. Aabéhjáa Bóo tsɨ́ɨ́mavá Obéeke Róótídivu.
Aabéhjáa Obéé tsɨ́ɨ́mavá Itsaíikye.
6 Aabéhjáa Itsaíí tsɨ́ɨ́mavá ávyéjuube Dabíikye. Aabéhjáa Dabíí tsɨ́ɨ́mavá Tsaromóoke Oríá
táábadívu.
7 Aabéhjáa Tsaromóó tsɨ́ɨ́mavá Roboáake. Aabéhjáa Roboáá tsɨ́ɨ́mavá Abíake. Aabéhjáa
Abíá tsɨ́ɨ́mavá Áátsákeé.
8 Aabéhjáa Áátsa tsɨ́ɨ́mavá Jotsapáake. Aabéhjáa Jotsapáá tsɨ́ɨ́mavá Joráake. Aabéhjáa Joráá
tsɨ́ɨ́mavá Otsíake.
9 Aabéhjáa Otsíá tsɨ́ɨ́mavá Joatáake. Aabéhjáa Joatáá tsɨ́ɨ́mavá Acáake. Aabéhjáa Acáá
tsɨ́ɨ́mavá Etsekíake.
10 Aabéhjáa Etsekíá tsɨ́ɨ́mavá Manatséeke. Aabéhjáa Manatséé tsɨ́ɨ́mavá Amóoke. Aabéhjáa
Amóó tsɨ́ɨ́mavá Jotsíake.
11 Aabéhjáa Jotsíá tsɨ́ɨ́mavá Jeconíake tsíjtyehjɨ íñahbémuma. Téijyúhjáa Babiróónía múnáá
hójtsɨri méɨhdéejte ijraéému.
12 Aaméhjáa diityé hójtsɨ́ pañétú íjchívyéné boone Jeconíá tsɨ́ɨ́mavá Tsaratiéeke. Aabéhjáa
Tsaratiéé tsɨ́ɨ́mavá Tsorobabéeke.
13 Aabéhjáa Tsorobabéé tsɨ́ɨ́mavá Abióoke. Aabéhjáa Abióó tsɨ́ɨ́mavá Eriakíikye. Aabéhjáa
Eriakíí tsɨ́ɨ́mavá Atsóoke.
14 Aabéhjáa Atsóó tsɨ́ɨ́mavá Tsadóoke. Aabéhjáa Tsadóó tsɨ́ɨ́mavá Akíikye. Aabéhjáa Akíí
tsɨ́ɨ́mavá Eriióoke.
15 Aabéhjáa Eriióó tsɨ́ɨ́mavá Ereatsáake. Aabéhjáa Ereatsáá tsɨ́ɨ́mavá Matáake. Aabéhjáa
Matáá tsɨ́ɨ́mavá Jacóóboke.
16 Aabéhjáa Jacóóbó tsɨ́ɨ́mavá Jotséeke Maaríá tajɨ́ɨ íjcyáábeke. Aanéhjáa diille Maaríá
tsɨ́ɨ́mavá Jetsóoke, 'Pájtyetétsoóbe' néeiyóné 'Críjtoó' némeííbyeke.
17 Éhduméhjáa Jetsóó ɨhdé múnáaúvu. Diibyéhjáa muurá Aavaráaúvú tsɨ́ɨ́mavá tsáápiíkye.
Aabéhjáa dsɨ́jɨ́vénetu dííbyé hajchíyéjuco cámaavéné éhníííñevu. Aabéhjáa idyé dsɨ́jɨ́vénetu
dííbyé hajchíyéjuco cámaavéne. Ehdúhjáa icyóhbodu 'camácámá' llíyaatéhijcyámé 14-ihjyúvá
Dabíiúvuke ditye tsɨ́ɨ́mávanévújuco. Áábeúvudítyúhjáa idyé llíyaatéhijcyámé téhdunéré
14-ijyúva. Áijyúhjáa diityéké Babiróónía múnaa méénujcátsítyu ityáhjámeke tsajtyé
íiiñújɨvu. Téijyútúhjáa idyé ditye llíyaatéhijcyáné téhdunéré 14-ijyúvá úújeténáa Críjtoréjuco
tsɨ́ɨ́mávámeíñe.

Jetsocríjtoke Maaríá tsɨ́ɨ́mavá́ne
(Rc 2.1-7)

18 Íllúhjáa muurá teene Jetsocríjtoke tsáápille tsɨ́ɨ́mavá́ne: Dííbyéj tsɨɨjúhjáa íjcyáille
Maaríake Jotséé áábajáá ityáábávaki. Árónáacáhjáa dityétsíi úcújcatsítyúné ɨhdéré tsúúca
Maaríá eevá Piívyéébereéhjáa ihdyu Íapííchoj téévеri pícyoóne.
19 Aabéhjáa diibye Jotséé ɨ́mɨáábé iíjcyánéllii tsá ímílléturó ehdu nééllema iíjcyane.
Áánélliihyéhjáa ɨ́jtsámeííbyé ílluréjuco díílleke ɨ́ɨhvéjtsóiyóné múha wáájácútúnáaáca. Jetsocríjtoke

—Jótsej, Dabíiúvú tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, tsá muhdú u ɨ́jtsámeíityú dítyáába íjcyáille Maaríadítyu. Tsá muurá dille éévane ímityúné íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébere Íapííchoj tééveri pícyoone éévalle. Ahdícyane ihdyu wa duucu dííllekej.

21 Muurá tsɨ́ɨ́máváille wájpiíkye. Áábe mémei Jetsóó dibye ihyájkímuke íimítyuháñetu pájtyetétsóíñélliíhye. Ehdúhjáa nijkyéjɨ múnáajpi néé Jotséeke ityúwá pañe.

22-25 Ahdújucóhjáa dibye ipyééne díílleke újcujéné ihjyávu. Áállekéhjáa tsá dibye dómájcotú dille tsɨ́ɨ́mávátúné hajchóta. Aanéhjáa tsúúca dille tsɨ́ɨ́máváábeke meménuube Jetsóodívu. Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri íllu néhdújuco:

Wájpiikye úújétúné badsɨ́jcaja éévaáhi. Aane tsɨ́ɨ́máváille wájpiíkye. Áábe mémei Emanoée, ‘íjcyaabe Píívyéébe méémaá’ nééiyóne.

Ehdúhjáa Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri néhdújuco tene pájtyene.

2

Waajácu múnaa Jetsóoke úújeténe

1 Aanéhjáa Jodéá iiñújɨvu dííbyeke tsɨ́ɨ́mavámé Beréé coomívú Heróódé tééné iiñújɨ́ avyéjuube íjcyánáaáca. Áijyúhjáa nuhba tsáhícyánéjcutu tsaate mɨ́ɨ́cúrú waajácu múnaa tsááme wajtsɨ́ Jerotsaréevu.

2 Aaméhjáa técoomí múnáake nééhií:

—¿Kiá diibye éhneva jodíómú avyéjuube íjcyáííbyeke tsáápille tsɨ́ɨ́mávaábe? Muurá íñe nuhba tsáhícyánéjcuri muha meíjcyame máájtyumɨ́ tsúúca dibye íjcyane úúbálléné mɨɨcúrúwake. Áánéllii muha metsáá dííbyeke medúúruváváme.

3 Aanéhjáa idyé téhdure Heróódé tsúúca waajácúhi. Aanéhjáa dííbyeke tsíwárejcáró pámeere teene Jerotsarée múnáamájuco.

4 Áánélliihyéhjáa pihjyúcuube pámeekéré llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéke. Áámekéhjáa dílloobe kiávú diibye Pájtyetétsoobe íjcyáííbyeke ditye tsɨ́ɨ́mávaíñé néméíhijcyáne.

5 Áánélliihyéhjáa nééméé:

—Beréevu Jodéá iiñújɨri íjcyácoomívu. Íllúhjáa muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi caatúnúhi:

6 Jodéá iiñújɨri ɨ́htsútú coomíjɨ́ íjcyánetu tsá íatéréecóómí Beréé íjcyatúne. Muurá ámuha teene Berée múnaa tahñéjté meíjcyámedítyú tsaapi íjcyaá ámúhá avyéjuube ámúhakye téhméiíbye.

7 Ehdúhjáa ditye úúbálléné́llii Heróódé pɨ́uvá wáájácúratúné diitye mɨ́ɨ́cúrú waajácu múnáake. Áámekéhjáa dílloobe ímíñeúvú múijyútújucóhjáa ímichi mɨ́ɨ́cúruwa bóhówaavéne.

8 Átsihdyúhjáa teene Beréevu iwállóómeke neébe:

—Cána mepééne ímíñeúvú méwaajácute diibye tsɨ́ɨ́méneke. Aane ámuha dííbyeke maájtyúmɨ́cooca oke méúúbálleco téhdure o dúúrúvaté dííbyeke.

9 Ehdúhjáa ávyéjuube Heróódé diityémá íhjyúvátsihdyu idyé pehíjcyámé diibye mɨ́ɨ́cúrúwá tujkévetu. Aaméhjáa tsúúca tétsihvu úújeténáa díbyéwu ijcyátsíí hallúvú mɨ́ɨ́cúruwa táchúúreevéhi.

10 Ááneríhjyáa mityane ímíjyuuvéme.

11 Aaméhjáa tééjá pañévú úcaavémé úújeté tsɨɨju Maaríama íjcyáábéwúudívu. Áábéwúukéhjáa duurúvámé ɨmɨ́hmóúbánema. Átsihdyúhjáa bohbánúmé dííbyéwúuke óóroó, ijtsiéétsoo, mííraá, éhdunévu.

12 Ááné boonéhjáa Píívyéébe diityéké ityúwá pañe néé Heróódé ijcyáhullétú ditye iióómíjyúcóótuki. Ahdújucóhjáa ditye óómiñe íiiñújɨvu tsiélletúréjuco.

Jetsóoma tsɨ́ɨ́jumútsí Ejíhtó iiñújɨvu úmɨváne

13 Aaméhjáa tsúúca íiiñújɨvu óómíñe déjuvu idyé tsiiñe nijkyéjɨ múnáajpi Jotséedívú ityúwá pañe íbóhówáávéne néé dííbyeke:

—Maájkyéne méumɨ́vá dítyáábá nííhyoma Ejíhtó iiñújɨvu. Aame ámuha méíjcyaá téhulle ámúhakye o nééné hajchóta. Muurá Heróódé néhcoó aadi tsɨ́ɨ́ménéwúuke ɨdsɨ́jɨ́vétsoki.

14 Ahdújucóhjáa ditye iájkyéne pééne tépejcójuco teene Ejíhtó iiñújɨvu.

15 Áhulléhjáa ícyahíjcyámé diibye Heróódé dsɨ́jɨ́vétúné hajchóta. Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri íllu néhdújuco:

Ejíhtori íjcyáábeke ó pɨ́uvá Hájchíwúuke.

Ávyéjuube Heróódé tsɨɨmédívú llííhyánutsóne

16 Aanéhjáa Heróódé ávyétá ɨhnáhó cayóbáávaté diitye waajácu múnaa tsiélletúréjuco
óómíñeri. Áánemáhjáa íjcyaabe lliihyánutsó wapímúj tsɨ́ɨmedívú míñéécú pijcyábatu
llííñevu íjcyáméhjɨdípɨ́vu, diityéhjáa waajácu múnaa míñéécú pijcyábájuco ípyée
mɨ́ɨcúrúwake iájtyúmɨnetu íjcyáne ééveri íjcyáméhjɨdívu. Teenéhjáa Berée múnááj tsɨ́ɨmedívú
lliihyánútsoobe técoomí úníuri íjcyáméj tsɨ́ɨmemájuco.
17 Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Jeremíá íllu néhdújuco:
18 Ramáá ijcyátsihyi dsɨjɨ́vé maatyóbá mélleebóhi. Rakyéé muurá tahíjcyá íááchimúhá
ijraéémuj tsɨ́ɨmé dsɨ́jɨ́véneri. Aalle tsá ímílletú díílleke mebóhɨjtsóne.
19-20 Aanéhjáa diibye Heróódé tsúúca dsɨ́jɨ́vénéllii níjkyéjɨ múnáajpi tsiiñe Ejíhtovu
Jotséedívú ityúwá pañe ibóhówáávéne nééhií:
—Maájkyéne wa meóómí ámuha ijraéémú iiñújɨvu. Tsúúca dsɨ́jɨvémé tsɨ́ɨménéwúukée
dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyáme.
21 Ahdújucóhjáa ditye óómiñe íiiñújɨvu.
22 Árónáacáhjáa diibye Heróódé cápayóóvé íllíyéjuco Akyeráó teene Jodéá iiñújɨ́ avyéjuube
íjcyane Jotséé iwáájácúne íllityé téhullévú ipyééíyóneri. Áánélliihyéhjáa Gariréá iiñújɨvúréi
pééme Píívyéébe diityéké ityúwá pañe téhullévúi ditye pééityúné nééníliíhye.
23 Aaméhjáa úújeté Natsaréevu diibyéhjáa Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyaíñé tsúúcajátújuco
Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyádújuco.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mc 1.1-8; Rc 3.1-9; Ja 1.19-28)

1 Téijyúhjáa Jóáa tsojtsó múnáajpi úwáábohíjcyá mɨamúnáake Jodéá iiñújɨri ɨ́ɨnéubárá
píívyétútsihyi.
2 Íllúhjáa úwáábohíjcyaábe:
—Méɨhvéjtsó ímityú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá ɨ́jtsaméí mécápayóóvé
ɨ́mɨánejcúvuréjuco. Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe íavyéjúejte meíjcya meke újcuíñé
tsúúca méhdivu pɨɨhɨ́jucóóhií.
3 Diibyéhjáa Jóáádityu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá nééhií:
Mélléeboó ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáávyé ímityú
ámuha meícyahíjcyánetu tsaímíyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumɨ́vaki.”
4 Aanéhjáa diibye Jóáa caméállómú ɨhjɨ́netu méénúmeíñé wajyámúúnema íjcyáábéj
pɨɨnétú ócájɨmɨ́ɨhé chiúcunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa íímúhojpácyó
ádohíjcyaábe.
5 Áábé uwáábóhjáa illéébúcunú tsáácunúhijcyámé pahúllevátú Jerotsarée múnaaa, pámeere
teene Jodéá iiñújɨ múnaa, Joodááj pɨɨhɨ́rí íjcyáné iiñújɨ múnaa, íjcyame.
6 Ááamedítyúhjáa muhdú iícyahíjcyanéhjɨ́ úúbállémeímyekéjuco dibye tsótsohíjcyáné teene
Joodáatu.
7 Áijyúhjáa tétsihyi mítyame paritséó imyémé íjcyáha múnáama, tsadotséó imyémé íjcyáha
múnaa íjcyame idyé imíllerá téhdure itsójtsótsámeíñé peecútére. Árómekéhjáa íllure tsɨjpájuúbe.
Neebéhjápeé:
—Ávyeta ámuha ííñimyémúeméjté meíjcyámeke ¿múha ámúhakye néé peecútéré ámuha
teene meméénúneri mepájtyetéiyóné Píívyéébe meke méimítyuháñé hallútú ɨ́cúbáhraíñé
méúmɨ́wari íjcyánetu?
8 Ɨmɨááné ámuha metsójtsótsámeíñé meímílléhajchíí ímityúné ámuha meícyahíjcyáné
meɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyá tééneréjuco ámúhadítyú ibóhówaúcunúki.
9 Tsá múu néétune: “Muha muurá Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe meíjcyámeke tsá ɨɨná
múúhakye pajtyéityúne.” Tsá múu ehdu íhjyúvatúne. Muurá íñe néwayúúné íjcyárónetu
Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsíjtyeke Aavaráaúvúj tsɨɨménémúháábeke.
10 Aabe muurá téhmehíjcyá ímityúmeke iwáágóoíñé éhne múúne tsaapi ibájtsoháñetu ímiñe
néévátuhéhjɨ́ iíllóne cóvajtsódu.
11 Muurá ihdyu ɨ́mɨááné ámúhakye ó tsótsohíjcyá nújpácyori ámúhá imityú ámuha
meɨ́hvéjtsómé ɨ́jtsaméí tsíhdyuréjuco cápáyóóvémeke. Ááanetu ihdyu íjcyaabe táhboone
úwáábóiibye ávyeta táehnííñevu ɨ́htsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácórɨúcu dííbyedívú
o pɨ́ɨhɨ́véityúroóbe. Diibye ihdyu ɨ́mɨááné cáhcújtsómé pañévú pícyoó Píívyéébé Apíícho.
Ááanetu cáhcújtsótúmeke cúújúwá pañévú waagóóiíbye.

12 Aabe muurá mɨ́amúnáake iímíbájchómeke dówajcároó ímítyúmedítyu. Ááne tsaímíyé
pícyóóiibye diitye ɨ́miáámeke. Áánetu ímítyúmeke waagóóiibye cúújúwá pañévú éhne múúne
tríígotu íimíúhjɨ́ meújcúne íatéréene téjuuhójɨma mecóvajtsódu. Ehdúhjáa paritséómuke neebe
Jóááá.

Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mc 1.9-11; Rc 3.21-22)

13 Téijyúhjáa Gariréá iiñújɨtu Jetsóó péé Joodáavu Jóáa téhulle íjcyáábe éllevu dííbyedívú
itsójtsótsámeíki.
14 Árónáacáhjáa Jóáa néé dííbyeke:
—¿Aca muhdú cáábyerá uke ó tsójtsoó oke u tsójtsóíyóóbeke?
15 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Árónáa ihdyu ú méénuú tehdu Píívyéébé ímillédújuco.
Ehdúhjáa dibye néénéllii Jóáa tsojtsó dííbyeke.
16 Aabéhjáa itsójtsótsámeítsihdyu íjchívyeebe ɨ́ɨ́ténáa cáámetu Píívyéébé Apííchó ɨ́juuúdú
bóhówaavéné niityé dííbyedívu.
17 Áánáacáhjáa idyé téhullétúré cáámetu Píívyéébe nééhií:
—Áánu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

4

Jetsóoke Naavéné mávárijchóne
(Mc 1.12; Rc 4.1-13)

1 Aanéhjáa Jetsóó tsójtsótsámeíñé boone Píívyéébé Apííchó dííbyeke tsajtyé ɨ́ɨ́néubá
píívyétúné iiñújɨvu téhullévú Naavéné dííbyeke imávárijchoki.
2 Aabéhjáa téhulle 40 coojɨ́vájuco májchótuube íjcyaabe ajyábáávatéhi.
3 Áábekéhjáa Naavéné imújtátsóro nééhií:
—Bo ɨ́miááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípívyéjtsóne majchoj.
4 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tsá apááñéré májchó tájpí meíjcyatúne.
Muurá téhdure Píívyéébe meke néhdu meíjcyame téene tájpí méijcyáhi.”
5 Ehdúhjáa Jetsóó áñújcúnéllii tsajtyéébé dííbyeke Jerotsaréevúréjuco. Áábemáhjáa
nérííívyemútsí cáámevu duurúvájá hallúvu.
6 Átsihvúhjáa idyé neebe dííbyeke:
—Áyu cána ɨ́miááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé baavújuco. Muurá
dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe wálloó níjkyéjɨ múnáake uke ditye ityéhme ɨɨná uke ipájtyétuki. Aabe tsá ɨ́ɨ́néúbatú
u wápújúúvéityúne.
7 Ehdúhjáa Naavéné néérónáa idyé Jetsóó néé dííbyeke:
—Téhdure muurá nééne dííbyé waajácúháámɨtu: “Tsá Máavyéjuube Píívyéébeke
memávárijchóityúne.”
8 Ehdúhjáa Jetsóó néérónáa ɨ́hvéjtsótuube tsiiñe tsajtyé dííbyeke cáméhbaú nɨ́jcaúvu. Áhbaú
nɨ́jcáutúhjáa úújétsoobe páneere ííñújɨ́ avyéjuvu.
9 Áánemáhjáa neébe:
—Páneevúré íñeevu uke ó ájcuú u mɨ́móúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu.
10 Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke nééhií:
—Díhne óhdityu, Náve Naavénej. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Máavyéjuube
Mépiivyéébekéré medúúrúváábeke méɨ́ɨ́cúvéiyáhi.”
11 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ílluréjuco dibye ɨ́hvéjtsoíñúné dííbyeke. Ááné boonéhjáa níjkyéjɨ
múnaáréjuco dííbyeke ɨ́ɨ́cuvéne.

Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréá iiñújɨ múnáadítyu
(Mc 1.14-15; Rc 4.14-15)

12 Aanéhjáa téijyu tsojtsó múnáajpi Jóáake ditye cúvéhoojánúné uubállé Jetsóó iwáájácúne
péé Gariréá iiñújɨvu íhcyóómi Natsaréevu.
13 Ácoomíyíhjyáa wahájchotáré iíjcyáne ɨ́ɨ́neebe Capenaóovu, teene Gariréá iiñújɨri íjcyáné
unéúcóbá úníuri Tsaboróoo, Netaríii, íjcyáné dohjɨ́ba múnáá iñújɨ́ɨ́cú úníuri íjcyácoomívu.
14 Ehdúhjáa pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá íllu néhdújuco:

15 Jodíómú íjcyátúné mǵamúnaa ijcyá Gariréá unéú ijcyátsihyi Joodáá úníuri, Tsaboróoo,
Netaríii, íjcyáné dohjíba múnáá iñújǵícuri.
16 Aame ícyahíjcyá ɨdáátsówu éhne múúne cúúvétsihyi meíjcyadu ǵmɨáájú wáájácutúmé
wágóóóvéiyóme. Árómema tsúúca ijcyájúcooróné ditye pájtyetéíyóné uwááboju.
Ehdúhjáa Itsaíá nééhií.
17 Aanéhjáa Jetsóó úwáábótujkénuube nééhií:
—Méɨhvéjtso ímítyú ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá ǵjtsaméí mécápayóóvé
ǵmɨánejcúvuréjuco. Muurá tsúúca nijkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe íavyéjúejte íjcyáímyeke újcúíñe
éévé úújetéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwáábótujkénuube nééhií.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune
(Mc 1.16-20; Rc 5.1-11)

18 Aabéhjáa Gariréá unéú úníuri péhíjcyaabe úújeté tsaatétsí íñáhbema amómeke
tsǵnuhíjcyámútsidívu. Tsáápi méméhjáa Tsimóo Péédoro. Áánetúhjáa tsíjpi mémé Aderée.
19 Áámútsikyéhjáa neébe:
—Ookéréjuco meúráávye. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajtétsí ámuhtsi meíjcyámútsikye ó
pícyoó mǵamúnáakéréjuco Píívyéébedívú ámuhtsi meɨbúwáávétsóíñé wákimyéivu.
20 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii teenémáyé ɨjtsǵnuuháñé ɨíhvéjtsóne peemútsí dííbyemáyéjuco.
21 Átsihdyúhjáa éhnííñéwúuri ájtyúmɨɨbe tsíjtyetsi íñáhbema Jacóóboo, Jóáaá, íjcyamútsí cááni
Tsebedéoma ɨhmííné pañe ɨjtsǵnú pájáábohíjcyamútsikye. Áámútsikyéhjáa idyé pǵúvaábe.
22 Aamútsíhjyáa téhdure ɨhmíínema cááníkye ɨíhvéjtsóne péé dííbyemáyéjuco.

Jetsóo mítyámeke úwaabóne
(Rc 6.17-19)

23 Páneerée Gariréá iiñújɨri muuha ímamyémuma Jetsóó úwáábooberé pehíjcyá mǵamúnáake
diityé pihcyáávejáané pañévu. Úwáábohíjcyaabée ǵmɨáájú Píívyéébé avyéjutu íjcyáné
uwáábóju diityéke. Aabée bóhíítsohíjcyá páhduváré nééne chémeháñeri chéméméhjɨke.
24 Ehdúu dibye méénuhíjcyánéhjáa páneere Tsííriá iiñújɨ múnaa iwáájácúne tsívahíjcyá
dííbye éllevu páhduváré nééne chémeháñeri chéméméhjɨke: Avyéháñeri íjcyámeke,
naavémú ípañe íjcyámeke, méívatéméhjɨke, íjpi vááúmeítyúneri chéméméhjɨke. Áámekée
bóhíítsohíjcyaábe.
25 Ávyetáa pahúlleváré múúhama dibye péhíjcyáhulle mítyame mǵamúnaa dííbyeke
úráávyehíjcyá Gariréaa, Decááporii, Jerotsaréee, Jodéá iiñújɨɨ, Joodáá tsiñéjcuu, íjcyátsǵhjɨ
múnaa.

5

Cáméhbaú hallúvú Jetsóó úwaabóne

1 Aamée dííbyedívú píhcyáávénéllii cáméhbáú hallúvú ácúúveébe.
2 Ááabedívúu muha mepíhcyáávémeke pámeekéré úwáábóobe nééhií:

Muhdú nééné mɨamúnaa ímí íjcyane
(Rc 6.20-23)

3 Maímijyu ditye íjcyane ǵdátsó Píívyéébé icyánéjcú piáábójuri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá
tehdu nééme wáábyuta dííbyé avyéju.
4 Maímijyu ditye íjcyane ǵdátsó kímóhcó nénehjɨ pátyehíjcyáme. Muurá Píívyéébe tehdu
nénehjɨ pájtyémeke ímíjyúúvetsóhi.
5 Maímijyu ditye íjcyane 'mityáhmítyá' néétume ímí tsaííbuwáré ícyahíjcyáme. Píívyéébée
diityéké iájcuíñé nééné iiñújǵ muurá diityé wáábyuta.
6 Maímijyu ditye íjcyane Píívyéébe ímillédú iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá tehdu
nééme pǵáábóobe dibye ímillédú éhnííñevu ímí ditye iíjcyaki.
7 Maímijyu ditye íjcyane paméváké ɨídaatsólléne pǵáábohíjcyáme. Muurá tehdu nééme di
téhdure Píívyéébe ɨídáátsóvéne pǵaabóhi.
8 Maímijyu ditye íjcyane panévatúré ǵmɨáámeré iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá
tehdu nééme tsaímíyé dííbyema ijcyáhi.
9 Maímijyu ditye íjcyane tsaímíyé paméváváyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyáme. Muurá
tehdu nééme ǵmɨááné Píívyéébe dilló ǵítsǵímedi.
10 Maímijyu ditye íjcyane ǵmɨáájú Píívyéébe néhdújuco ímí iúráávyéné déjúcotu
ǵcúbáhrámeíhijcyáme. Muurá ehdu nééme wáábyuta dííbyé avyéjú ijcyá nijkyéjɨri.

11 Maímijyu ámuha meíjcyane tahñéjté ámuha meíjcyáné déjúcotu mí́amúnaa ámúhadi ɨí́cúbáhrámedi iúúhí́vaténe nehníwu állíuháñé íhjyúvahíjcyáme.
12 Muuráhjáa ehdu nénehjɨ éíjyuúvú téhdure Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake patyéhijcyáhi. Ahdícyane tehdu nénehjɨ ámúhakye pájtyérónáa íllure méimíjyuhíjcyaco. Muurá tehdu ámuha meí́cúbáhrámeíhíjcyáne áhdó ávyeta ɨí́né imíjyaú ámuha méíjcyaá níjkyéjɨri.

Píívyéébeke wáájácútúmé uwáábojte
(Mc 9.50; Rc 14.34-35)

13 Aame ííñújɨri ámuha méijcyá cánáámadu. Muurá teene cánááma iíímúnéllii meke pí́aabóhi. ¿Aca iíímútuca meke pí́ááboíyóne? Tsáhaá. Muurá tehdu tene néé́ca mewáágoóné mí́amúnaa ɨí́teíñuhíjcyáiyáhi. Ahdu ámuha oke meúráávyénetu meí́hvetéhajchíí waagóojtéréjuco ámuha meíjcyaíñe.
14 Muurá peetédú ámuha méijcyá ííñújɨri ɨ́mɨáájú ámúhadítyú bóhówaúcunúhijcyáme. Muurá tsácoomi cáméhbáú níjcáuri íjcyacóómí tsá téévetúne.
15 Áhdure peete tsá múijyú tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Muurá ihdyu cáámevu íboohówátsihvu mépicyóó tene iájchúcunúki.
16 Ahdu ámuha menéeme ihdyu óvíɨ ɨ́mɨáánéré ámuha meméénúnetu mébóhówaúcunú teene iájtyúmí́ne tsijtye iávyéjújtso dúúrúvaméré níjkyéjɨri íjcyaabe Méécáánikye.

Píívyéébé taúhbaju Jetsóó úwaabóne

17 Álliúúmé ihdyu méijtsúcunúdí Píívyéébé taúhbajuu, dííbyé ihjyú uubálle múnaápe úwáábohíjcyanéhjɨɨ, íjcyane o tútávajtsóvaabe o tsááneé. Muuráhjáa ihdyu o tsáá muhdú teene taúhbaju néhijcyáné ímíñeúvú mí́amúnáadívú o bóhówájtsoki.
18 Aane ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé muurá Píívyéébé taúhbaju tsá múijyú wágóóóvéityú páneere níjkyéjɨma ííñujɨ wágóóóvérónáaáca. Muurá páneere dííbyé waajácúháámɨtu néhíjcyanéhjí́ pájtyeé muhdú tene néhijcyádújuco.
19 Muurá tsaate dííbyé taúhbajúúnetu ɨ́ɨhtsúnéwu íjcyaróné cáhcújtsotúmé múhdurá dárɨ́ɨvehíjcyámé tsá ávyejúúllémeíityú dííbyé avyéjuvu. Áánetu panéváré dííbyé taúhbajúúné ímí cáhcujtsómé téjɨjtójuco mí́amúnáake úwáábohíjcyámé dííbyé avyéjú níjkyéjɨri íjcyanévú avyéjúúlléméiíhi.
20 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé eene taúhbajúúné uwáábojtémá paritséómú múhdurá ícyahíjcyádú ámuha meíjcyáhajchíí tsá múijyu ámuha meíjcyáityú Píívyéébé avyéjúejte.

Cááyóba ímityúné íjcyánetu Jetsóó úwaabóne
(Rc 12.57-59)

21 Muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé múnáaúvuke íllu némeíñe: “Tsá múu mí́amúnáake dsí́jívétsotúne. Muurá tehdu néémema ɨhnáhooíñé tene ímíbájchómeíñe.”
22 Áhdure ámúhakye o néé tsaate íñahbéjtedívú cáyobáávatéróné muurá téhdure ápíchó diityé hallúri. Áhdure idyé tsaaté ehdɨ́ɨvá tsijtye néhajchíí diityémá ímítyúné ímibájchojte teene ímíbájchoóhi. Áhdure tsíjtyeke ávyéta néhní úhbámé hallúrí ápíchó teene cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéiyóne.
23-24 Áánéllii múu díñahbéébema ímityúné ámuhtsi medárɨ́ɨvéjcatsíhajchíí ímíbáchójcatsíhi. Áijyu ihdyu Píívyéébeke dúúrúvámeíhíjcyátsihvu tsíeméné u tsájtyéneri u dúúruváné ímí ɨjtsúcunúúbe.
25 Téhdure múu tsaatémá ámuha ímítyunéhjɨ́ ditye ímíbájchóhullévú metsátyéjcatsíhajchíí téhullévú iúújetétúné ɨhde ímíñeúvú cánáájánújcatsí ávyéjujtédívú ámuha mecúvéhoojánútsójcatsítyuki.
26 Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé tsá muurá cúvéhóójatu ámuha meíjchívyéítyuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

Ihdícyámema mí́amúnaa dómácójcatsíñetu Jetsóó úwaabóne

27 Tsúúca muurá ámuha méwaajácú éhnéhjáa éíjyuúvú méɨhdé múnáaúvuke Píívyéébe íllu úwaabóne: “Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne.”
28 Áhdure idyé ámúhakye o néé muurá tsaapi pevénéré tsáápílledi úmúúpívyérónáa tsúúca dííllema múu dómácójcatsídyú ímityúné méénuube ɨ́ɨjtsaméí pañe.
29 Ahdícyane díhyállúuri u ɨ́ɨténeri ímityúné u méénúíyóneri u úmúúpivyéhajchíí múu waagóó teéu. Óvíjyuco ihdyu tsau díhyálluu u wájyúrou wágóoovéné u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaáca.

30 Áhdure díhyójtsɨri ímityúné u méénune uke tútávátsóhajchíí múu waagóó téhojtsɨ. Óvíjyuco
ihdyu téhojtsɨ u wájyúrohójtsɨ́ wágóoovéné u ímíjpyeté tsáijyu múúne páneere díjpi ímí nééroobe
cúújúwá pañévú u wágóóóvénáaáca.

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.9; Mc 10.11-12; Rc 16.18)

31 Áhdure muurá tsúúca ámuha méwaajácú ámúhá ɨhdé múnáaúvukée Píívyéébe Moitséeúvuj
téeveri íllu úwaabóne: “Tsaapi múu méwakye ɨ́ɨ́hvéjtsócooca díílleke ajcú teene úúbálléné
waajácúhaamɨ́vu.”

32 Árónáa ámúhakye o néé muurá tsaapi méwakye ímítyunévú méénutsó tsíjpiima
ícyahíjcyátúrólleke dibye ɨ́hvéjtsolle tsíjpiikye tájɨ́váneri. Áhdure diibye díílleke táábávaabe
ímityúné meenú méwamájɨ́ɨ́ tsíjpí táábama iíjcyáneri.

Meíhjyuvádújuco memééníiyóné Jetsóó úwaabóne

33 Áhdure idyé muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé múnáaúvuke Píívyéébe
Moitséeúvuj téeveri íllu úwaabóne: “Tsane múu ɨ́mɨáánetúré imyéénuíñé Píívyéébe lléébónáa
dííbye mémé idyómajcóné meenú muhdú iñéhdújuco.”

34 Árónáa ámúhakye o néé téeméné ámuha memééníutuki. Tsá múu néétune: “Bo óvíi níjkyejɨ
muhdú ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébé avyéjúré teéne.

35 Áhdure tsá múu néétune: “Bo óvíi ííñujɨ muhdú ijcyá o állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébe
éhnéré idyé teene ííñujɨ. Áhdure idyé tsá múu néétune: “Bo óvíi Jerotsaréé muhdú ijcyá o
állíhajchííjyu.” Muurá Píívyéébe ɨ́htsútuube ávyéjuube íjcyáábe cóómíyé técoómi.

36 Áhdure idyé díhñíwau íjcyáróutu tsá múu néétune: “Bo óvíi muhdú táhníwau ijcyá o
állíhajchííjyu.” Muurá u nééjuri tsá tsájɨ́ubáré llíjcyáítyuró díhñíwácotu. Áhdure tsá tsájɨ́ubáré
cúúvenúítyuró u nééjuri.

37 Áánéllii múu ɨ́mɨáánéjuco íjcyane ápáhajchíí nééhií: “Éée ɨ́mɨáánné tehdújuco teéne.” Áánetu
ɨ́mɨáánné íjcyatúné múu ápáhajchíí nééhií: “Tsáhaá tehdu néénejɨ́ɨ́vari.” Ehdu iíhjyuváné tsá
múu éjkétsotú Píívyéébedítyu. Muurá tehdu meíhjyuváné Naavénedítyúré tsááhií.

Mepɨ́ámeíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.29-30)

38 Áhdure muurá ámuha méwaajácú éíjyuúvúu ámúhá ɨhdé múnáaúvuke tsiiñe Píívyéébe
Moitséeúvuj téeveri íllu úwaabóne: “Tsáápiikye íhyálluu tsijpi bóhdúcúúbé hálluu téhdure
bóhdúcúúveéhi. Áhdure tsáápí ihwájɨ́ wápíyuúcúúbeéhjɨ́ wápíyúúveéhi.”

39 Árónáa ihdyu ámúhakye o nééhií: Tsá múu ámúhakye ímityúné tsaate dárɨ́ɨ́véhajchíí
pɨ́ámeítyúne. Áhdure tsaate ámúhakye méénúhajchíí tsá múu pɨ́ámeítyúne.

40 Áhdure idyé tsaate ámúhama tsane iímíbájcho ɨpɨ́úvámedítyú ámúhá caaméeja
dójtúcúhajchíí múu ɨɨná néétuméré ɨ́hvejtsó téhdure hállúeja ámúhá tsuucójá dibye itsájtyeki.

41 Téhdure tsaate ámúhakye ‘múúhá pííchutátú múúhakye mépɨáábó wahájchotáwu’
néhajchíí múu tsajtyé diityémá ehníííñevújuco.

42 Áhdure tsaate ámúhakye tsíííñé piáábó táúmeíhajchíí múu pɨ́aabóhi. Áhdure tsaate
ámúhakye tsíeméné bóónétu ióómíchoíñé táúmeíhajchíí múu ajcúhi.

Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóó úwaabóne
(Rc 6.27-28, 32-36)

43 Muurá ámuha méwaajácú mɨ́amúnaa íllu úwáábócatsíhijcyáne: “Uke wájyúmemáyé múu
wajyújcatsíhi. Áánetu uke múnáátsohíjcyámeke tsá múu wájyutúne.”

44 Árónáa ámúhakye o nééhií: Ámúhakye múnáájtsórómeke múu wajyúhi. Áhdure ámúhakye
múhdurá dárɨ́ɨ́véróméé hallúvú múu piááboju táúmeí Píívyéébeke.

45 Áijyu ihdyu ámuha méíjcyaá ɨ́mɨáánné ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyáábej tsɨ́ɨ́me. Di-
ibye muurá núhbake ájchutsó pámeere ímityúróméhjɨma ɨ́mɨáámélliíhye. Áhdure nííjyaba
állétsohíjcyaabe ɨ́mɨájɨ́jtó úráávyehíjcyámema téjɨjto úráávyehíjcyátúróméllíihye.

46 Muurá ámúhakye wájyúmekéré ámuha mewájyúhajchíí tsá ɨ́mɨá wájyú tene íjcyatúne.
Ehdu ámuha mewájyújcatsíñé tsá Píívyéébe ímí ámúhadívú ɨ́jtsúcunútúne. Muurá ímityúmé
íjcyarómé téhdure diityéké wájyúmeke wajyúhi.

47 Áhdure ámúhakye ímí náhbévahíjcyámemáyé ímí ámuha meíhjyúváhajchíí tsá ámuha
ɨ́mɨáámé meíjcyatúne. Muurá téhdure Píívyéébeke wáájácúturómé ímí iíjcyámema ímí
ihjyúvájcatsíhi.

48 Ahdícyane ɨ́mɨáámeré múu ijcyá ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe ɨ́mɨáábé íjcyadu.

6

Ɨmɨáánéré meméénune Jetsóó úwaabóne

1 Tsá múu mɨ́amúnaa ámúhadi iúllévenúkíyé méénutú ɨ́mɨájɨ́jtó ámuha meúraavyéne.
Muurá tehdu ámuha meméénúhajchíí níjkyéjɨri ɨ́jcyaabe ámúháj Caani tsá ímí ámúhakye
ɨ́jtsúcunúityúne.

2 Áánéllii múu ɨ́dáátsómeke ɨpɨ́aabóné tsá úbálléjcatsítyú eene ímityúmé bañú múnaa
ɨ́jcyame méénuhíjcyádu. Diitye muurá teene méénuhíjcyá pihcyáávejááné pañévú, ulléjɨjtónéj
pɨɨnévú, mɨ́amúnaa ɨ́mɨáámé ditye ɨ́jcyane ɨɨ́jtsúcunúkíye. Aane téénetu ámúhakye ɨ́mɨáánetúré
o néé ápááñéré téene áhdójuco ɨ́jcyane mɨ́amúnaa diityéké dúúrúvahíjcyáne.

3 Áánéllii múu tsaatéké pɨ́aabó téévéneúvúre.

4 Áijyu ihdyu ámúháj Caani pane wáájácuube ímí ámuha meméénuhíjcyáné ɨɨ́ɨ́téne téene áhdó
ámúhakye pɨ́ááboóhi.

Píívyéébema meíhjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Rc 11.2-4)

5 Áhdure tsá múu Píívyéébema ámuha meíhjyúvácooca eene diitye ɨ́mɨáámeúvúdú bañú
múnaa ɨ́jcyame méénuhíjcyádú méénutúne. Muurá eene pihcyáávejááné pañévú ulléjɨjtóné
úniúvú Píívyéébema ihjyúvahíjcyámé mɨ́amúnaa ɨɨ́ɨ́térokíye. Aane ɨ́mɨáánetúré diityédítyú
ámúhakye o néé ápááñéré téené áhdójuco ɨ́jcyane mɨ́amúnaa diityéké dúúrúvahíjcyáne.

6 Áánéllii ihdyu múu dííbyema iíhjyúvácooca ɨ́mɨjcóhó pañévú iwátáháávéne ihjyúvá múha
wáájácútúnáaáca. Áijyu ihdyu ámúhakye pɨ́áábóiíbye.

7 Áhdure idyé tsá múu ihdícyanéhjɨ́ré íhjyúvatú dííbyema iíhjyúvácoóca. Pane tsá
múu bɨwáánéré wápɨhtsúcuhíjcyatú dííbyeke wáájácutúmé méénuhíjcyádu. Muurá
ɨtsúcunúhijcyámé ditye bɨwáánéré wápɨ́htsánuhíjcyánetu dibye diityéké illéébóne
áñújcúiyóne.

8 Ahdícyane tsá múu diityédú néétune. Muurá ihdyu Méécááni tsúúca waajácú ɨɨná
méhdityu pɨ́htone dííbyekéi metáúmeítyúrónáaáca.

9 Áánéllii múu íllu ihjyúvá dííbyema:
Múúháj Caáni níjkyéjɨri u ɨ́jcyaábej, uke muha máávyéjujtsó dúúrúvamére.
10 Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhakye dúúcúne u ímillédú múúhakye túkevéjtso ííñújɨri muha
meíjcyámeke muhdú níjkyéjɨri u méénuhíjcyádu.
11 Aabe ihdyu óvíi múúhakye majchóvú ú ácuhíjcyá paíjyuváré téene tájpí muha meíjcyaki.
12 Áhdure muha ímityúné meméénuhíjcyáné múúhadi dɨ́dáátsóvéne dábajɨ́ɨ́vé múúhakye
ímityúné méénuhíjcyámedi muha meɨ́dáátsóvéne teene maábájɨ́ɨ́vehíjcyádu.
13 Áhdure múúhakye ɨ́hvéjtsótuubéré pɨ́ááboíjcyá mávaríjchojúúnevu muha
metáhjátsámeítyuki. Muurá ɨ́htsútuube múijyú muhdú u ɨ́jcyáítyuube páné avyéjuubéré ú
ijcyáhi. Áyu tehdújuco. Ehdu múu Píívyéébema ihjyúváhi.
14 Ahdícyane muurá ámúháj Caani níjkyéjɨri ɨ́jcyaabe ámúhadi ɨɨ́dáátsóvéne ábájɨ́ɨ́veé
ámuha ímityúné meméénuhíjcyáné tsijtye ámúhama ímityúné méénuhíjcyáné diityédí ámuha
meɨ́dáátsóvéne maábájɨ́ɨ́véhajchííjyu.
15 Áánetu ámuha diityédí meɨ́dáátsóvétúhajchíí téhdure tsá dibye ámúhadi ɨ́dáátsóvéityúne.

Píívyéébema meíhjyúvácooca tsáijyu majcho meáwañe Jetsóó úwaabóne

16 Áhdure múu ámuha tsáijyu dííbyema meíhjyúva majcho maáwácooca tsá kehdóvéméhjɨúvú
ɨ́jcyatú eene bañú múnaa ɨ́jcyame mɨ́amúnaa iúllévenúkíyé ícyahíjcyádu. Muurá ɨ́mɨáánetúré o
néé apááñéré téene áhdójuco ɨ́jcyane mɨ́amúnaa diityédí úllévenúhijcyáne.
17-18 Ahdícyane dííbyema ámuha meíhjyúva majcho maáwácooca tsá múu boohówáneúvú
méénutúne. Óvíi ihdyu dííbyere ámúháj Caani waajácú tehdújuco ámuha meméénuhíjcyáne.
Áijyu muurá ámúhakye pɨ́áábóiíbye.

Ímí níjkyéjɨri meíjcyáné uwáábo
(Rc 12.33-34)

19 Tsá múu ííñújɨri iéhnéváíyóneri tsúúrámeítyú múhajchótá téene tájpí ámuha
meíjcyáíyónerijɨ́ɨ́vari. Muurá ámuha téene tájpí meíjcyáronéhjɨ́ ámúhadívú tútávááveéhi.
Áhdure naní múnaa ámúhadívú ɨ́cúbáhraáhi.
20 Áánéllii múu tsúúrámeí níjkyejɨvú Píívyéébe ámúhakye ávyéjuutétsóíñeri. Teene ihdyu tsá
múijyú muhdú ámúhadívú ɨ́jcyáityúne. Áhdure tsá téhulle naní múnaa ɨ́jcyáityú ámúhá avyéjú
ámúhadívú tútávájtsóiyóme.

21 Muurá kénejcú éhnííñevu ímí ámúhakye pájtyénéjcuríyéjuco ámuha meɨ́ɨ́jɨ́veíñe.

*Méhállu**úúcú** peetédú nééneé*
(Rc 11.34-36)

22 Muurá ámúhá hálluúúné peetédú néénеri ámuha ɨ́mɨáánéré meɨ́ɨ́téneri metsúúrámeíhajchíí teene ámúhadítyú bóhówaúcúnuúhi.

23 Áánetu ímityúnéré ámuha meɨ́ɨ́téneri metsúúrámeíhajchíí téénetúré ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áijyu muurá Píívyéébé icyánéjcúejte ámuha meíjcyaróné tsáhájuco wáájácúmeíityú íllurejuco ámuha metútáváávénélliíhye.

Míjijtócú meúraavyéné tsá ímityúne
(Rc 16.13)

24 Tsá muurá tene ímíítyuró míítyétsikye ámuha maávyéjuubéváne. Muurá tsáápiikyéré ímí ámuha méɨ́ɨ́cúvéiyá cáábyeké éhnííñevu ámuha mewájyúúbeke. Áánetu tsijpíiyo ɨ́ɨ́cúvérátuube imíchi ámuha mewájyútuúbe. Ehdu néénéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrámeíñé mítyane meéhnéváíyóneri.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Rc 12.22-31)

25 Ahdícyane ámúhakye o néé tééne tájpí ámuha meíjcyáneríyé meíjyácunútu majchoo, adoo, wájyamuu, íjcyáneri. ¿Aca páneere ɨɨná ámúhadi íjcyáne tájpí tsaímíyé ámuha méíjcyáiyáhi? Tsáhaá, muurá ijcyáné tsane tééne tájpí éhnííñevu ímí meíjcyane.

26 Cáhawáá méijtsúcunu wahpéjteke bajtsóubáré múijyú méénútúrómeke diibye ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaabe máchótsohíjcyáne. Aanéjɨ́ɨ́ muurá diityé ehnííñevu ámuha mɨ́amúnaa méwajyúmeíhi. Áámeke ámúhakye Píívyéébe tsá ɨ́ɨ́netú pɨ́htótsóityúne.

27 ¿Aca íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú iiye éhnííñevu cáámenútsámeííyoóbe? Íjcyáábejɨ́ɨ́vari.

28 Aanéjɨ́ɨ́ óvíjyacóóné ámuha meɨ́jtsámeíhijcyáné ámuha mewájyamúúváíyóneri. Cáhawáá méijtsúcunu wajcóháñé múhdutú píívyehíjcyáné pevétáré íjcyaróne.

29 Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóó tsijtye ávyéjujté ehnííñevu íjcyáróóbé avyéjú wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu.

30 Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñé wahájchotáré ímiñe íllúhwuúré tsúúca chémene. Aabéjɨ́ɨ́ awáá muurá ámúhakye éhnííñevu tsaímíyé téhmeéhi. Ehdu teéne, ámuúha cáhcujtsópítyúné mɨ́amúnaaj.

31 Ehdu muurá páneere Píívyéébe tájpíyé ijcyáhi. Áánéllii tsá múu néétune: ¿Aca ɨɨná íñe mémájchoóhi? ¿Aca ɨ́ɨ́nemá íñe méwajyámú méújcuúhi? Tsá múu ehdu ɨ́jtsámeítyú Píívyéébe íjcyátúcoocájɨ́ɨ́vari.

32 Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcújtsotúmé ehdu ɨ́jtsámeíhi. Áánetu tsá ámuha tehdu menéjúcootúne. Muurá ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaabe waajácú ɨɨná ámúhadítyú pɨ́htone. Aabe ihdyu ámúhakye pɨ́ááboóhi.

33 Áánéllii múu tsane ámúhadítyú pɨ́htóróneri ɨ́ɨ́cúvetúmé tsúúrámeíhijcyá múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke iúráávyéne dííbyé avyéjuvu iúcáávéíyóneri. Áijyu muurá tsá ámúhakye dibye ɨ́ɨ́netú pɨ́htótsóityúne.

34 Áánéllii tsá múu ɨ́jtsámeítyú muhdú ámúhá úmɨwa íjcyáneri. Múu iíjcyájcóójɨri muhdú iíjcyáneríyé ɨ́jtsámeíhi. Muurá Píívyéébe ámúhakye pɨ́ááboíjcyaá panévatúré pajcóójɨváre.

7

Tsijtye múhdurá íjcyáneri meíhjyúváítyuróne
(Rc 6.37-38, 41-42)

1 Ahdícyane tsá múu tsijtye múhdurá íjcyáneri íhjyúvatú Píívyéébe ámúhakye iñéétu téhdure ímityúmé ámuha meíjcyane.

2 Muurá tsíjtyeke ámuha ímityúné medárɨ́ɨ́véhajchíí téhdure ámúhakye Píívyéébe méénuú muhdú ámuha diityéké memééénuhíjcyádu.

3 ¿Aca ɨ́veekí ámuha méijyácunúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné íjcyáneri ámúhá hálluúúné pañe úménebááné íjcyane wáájácúmeítyúme?

4 Muura úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámúhá nahbémuke ámuha menééityuróne: “Cána muha ámúhakye mebóhdo eene wááhyene ámúhá hálluúúné pañe íjcyane.”

5 ¡Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú ámuúha! Tujkénú méwaagóoméí eene úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha máájtyumɨ́mé

mebóhdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu nééne tsá múu tsaate wahdíívané imítyúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu éhnííñevu ímityúné ámuha memééenuhíjcyáme.

6 Tsá muurá ámuha íímiáánevu oohímyeke maájcúítyuró bóónétu íllure ámúhakye dígújcúíyómeke. Áhdure muurá tsá ícyááve méénímudívú ámuha mepóviihjúcúítyuró íllure téuhji tádíríhcóíyómedívu. Ehdu nééne tsá múu íímiáájú Píívyéébé uwááboju bañúháñé úwááboturne.

Píívyéébeke piááboju metáúmeíñe
(Rc 11.9-13; 6.31)

7 Múu táúmeí Píívyéébeke tééne tájpí ámuha meícyahíjcyáné ámúhakye dibye iájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meíjcyáíyóneri ámúhakye dibye ipíááboki. Áhdure métáuméí ámúhakye dibye ityúkévéjtsoki.

8 Muurá tééne tájpí iíjcyáne táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke píááboóbe. Dííbyeke túkevéjtsoju táúmeímyeke túkévéjtsoóbe.

9 ¿Aca ijcyámé tsaate ámúhadítyú íjtsiiméné majcho táúmeícyooca néewayúvúré ájcúiyóme?

10 Áhdure ¿aca amóóbeke tetsi táúmeíñáa ííñimyédívúré ájcúiyóme?

11 Muurá ímityúmé ámuha míamúnaa meíjcyarómé méimíllé íímiáánevúré ámúháj tsíímeke maájcune. Aanéjíí awáá muurá ámúháj Caani níjkyéjiri íjcyaabe imíllé dííbyeke ámuha metáúmeímyeke íímiáánevúré iájcune.

12 Muurá ámuha méimíllé míamúnaa ímí ámúhama íjcyane. Áánéllii múu iéhnéjcutu diityémá íímiáámeré ijcyá ditye téhdure ámúhama íímiáámé iíjcyaki. Ehdu muurá Píívyéébe meke úwaabó Moitséeúvú waajácúháámitu, téhdure tsijtye dííbyé ihjyú uubálle múnáá waajácúhaamínetu meke úwaabóne.

Ímiájíjto
(Rc 13.24)

13 Múu íhnáhó íuráávyé néérojíjtó úraavyé níjkyejívú meúújetéjíjto. Muurá íjcyajíjtó tsíjijto tsaímíyé meíjcyajíjto. Árónáa téjijto meúráávyerómé nihñéétsihvúré méícúbáhrámeíhi. Árojíjtó muurá mítyame úraavyéhi.

14 Áánetu íhnáhó íuráávyé néérojíjtó meúraavyémé méúújeté múijyú muhdú meíjcyáítyúhullévu. Ájijto uhjéméré úraavyéhi.

Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdíívamé meíjcyane
(Rc 6.43-44)

15 Tsáma téiibúwá meíjcyá állíu múnaa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeíhíjcyámeke. Muurá pánehjídú éhne imíwu obééjámú íjcyadu íímiáámeúvúdú ámúhakye nahbévahíjcyá ávyeta bájú oohímyédú néémeé.

16 Muurá téévetúné téeméjté íjcyánetu méwaajácú állíu múnaáré ditye íjcyane. Cáhawáá méijtsúcunuj, tsá muurá múijyú wacyónejke baaco néévaítyuróne. Tsá átéréehe múijyú íímiááné néévaítyuróne.

17 Áhdure íímiááhé tsá múijyú átéréene néévaítyuróne. Áánetúré méwaajácú keehé íímiááhé íjcyane.

18 Muurá oove íjcyane néévané umehé tsá néévaítyuró átéréene oove íjcyatúne. Áhdure oove íjcyatúné néévahíjcyahe tsá íímiááné néévaítyuróne.

19 Áánéllii múúne átéréehe meíllóne mécóvajtsóhi.

20 Aane muurá úmehééné méwaajácú keehé íímiááhé íjcyane iñéévatúre. Ahdu íívane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú állíu múnáake muhdú ditye íjcyánetúre.

Píívyéébe íavyéjuvu újcuímye
(Rc 13.25-27)

21 Muurá oke ávyéjuubévahíjcyárómeke tsá pámeekéré níjkyéjiri íjcyaabe Méécááni Píívyéébe íavyéjuvu újcúityúne. Muurá ihdyu dibye ímillédú íjcyámekéré újcúiibye íavyéjuvu.

22 Muurá muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca mítyame oke avyéjuubévaá iíllityénemáye. Aame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, muurá muha díuwááboju méúwááabohíjcyáhi. Aame dimyémeri muha méwáámíuhíjcyá naavémuke tsaaté pañétu. Ehdu muha dimyémeri méméénuhíjcyá méénúráítyúronéhji.”

23 Ehdu oke ditye néérónáa ó neé diityéke: “Íllure ámuha máallíhi. Keenéiyó ámúhakye
o wáájacúne. Muurá ímityúné ámuha méícyahíjcyáhi. Aame meɨíné óhdityu.” Éhdure ó neé
diityéke.

*Míítyétsi íahpa ánúmeíñetu íjcyáné uwáá*boju
(Mc 1.22; Rc 6.47-49)

24 Ahdícyane íñe caabyé o úwaabóné illéébóne tehdújuco íjcyaabe muurá éhne múúne
wájácúnéjcuube cóhpétsihvu ihjya méénuubédu.

25 Muurá ávyéta cóhpé ihjya dibye méénúnáa kííjyébama nííjyaba mityane álléneri téhiñe
ɨ́hnáhó cáájávéróneri tsá muhdú teja íjcyatú ávyéta cóhpé nétsihvu dibye méénúnélliíhye.

26 Áánetu íñe o úwaabóné lléébójúcóóroobe ímí íjcyátuube muurá éhne múúne
wájácúnéjcútuube cóhpétútsihvu néwáyúúhá hallúvúré ihjya méénuubédu.

27 Muurá ihdícyátsihvúré dibye ihjya méénúnáa nííjyaba ávyétá ɨhnáhó kííjyébama íjcyáneri
téhiñe cáájavéné teeja wááoja cáhvyabáhi.

28 Ehdúu Jetsóó úwáábóneri ullévenúme.

29 Ávyétá ímíi úwáábohíjcyaabe diityéké tujkévéwu ávyéjuube múúne íhjyúvajɨ́jtójuco. Tsáháa
dibye úwáábohíjcyatú taúhbájú uwáábojte úwáábohíjcyádu.

8

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨ́itsóne
(Mc 1.40-45; Rc 5.12-16)

1 Aabée Jetsóó teene cáméhbáutu níítyéébeke mítyame mɨ́amúnaa úraavyéhi.

2 Áánáacáa tsaapi íjpi chájááveebe dííbye éllevu itsáane dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé
dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhɨ́itsóne?

3 Áánélliihyée neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj. Ehdúu néébere dííbyeke dócárájcóneri tsúúca bóhɨ́ɨ́be.

4 Áábekée neébe:

—Tsáma tsaatéké dúúbálledí íñe muhdú u bóhɨ́ɨ́ne. Tsapéhdúré llúúváábe éllevu pééne
dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨ́ɨ́cúveé téénetu
mɨ́amúnaa iwáájácu u bóhɨ́jucóóne. Ehdúu Jetsóó néé dííbyeke.

Tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáájpikye Jetsóó bóhɨ́itsóne
(Rc 7.1-10)

5 Átsihdyúu muha Jetsóoma Capenaóovu meúújeténáa romáánómú tsodáhómú avyéjuube
dííbye éllevu itsáane piáábó táúmeíhi.

6 Neebépeé:

—Ávyéjuúbej, táúníu múnáajpi chémeebe ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhrámeíhi. Aabe tsáhájuco íjpi
vááúmeítyúne.

7 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Cána bo o péé o bóhɨ́ɨ́tso dííbyeke.

8 Áánélliihyée neébe:

—Avyéjuúbej, muurá íñe tsíjtye múnáajpíyé o íjcyaabe ɨ́dátsó o néébe jávú tsá u
ááhɨ́véítyuróne. Áánéllii ihdyu uke o néé íchihdyúré u íhjyúváné tujkéveri dibye ibóhɨ́ɨ́ki.
Muurá ó cáhcujtsó dibye bóhɨ́ɨíñe.

9 Muurá táavyéjujte oke táuhbáné ó méénuhíjcyáhi. Áhdure tsodáhómuke o táuhbáné
méénuhíjcyáme. Muurá tsáápiikye diityédítyú tsiéllevu o wállóócooca peebe téhullévu. Áhdure
tsáápiikye o pɨ́úvácooca tsaábe. Áhdure táúníu múnáájpikye tsíeménevu o táuhbáné méénuúbe.
Ahdícyane ó waajácú u néécooca táúníu múnáajpi bóhɨ́ɨíñe.

10 Ehdúu diibye tsodáhómú avyéjuube nééneri iúllévenútsihdyu neebe tétsihyi íjcyámeke:

—Ɨmɨáánetúré o néé tsá muurá tsáápíubáré tamúnaa ijraéémudítyú cáhcújtsotú íñe áánu
cáhcujtsódu.

11 Ehdu muurá pahúllevátú tsaaímyé mítyame ijraéémú íjcyáturómé íñe áánu
romáánómuube cáhcujtsódú ímí Píívyéébeke cáhcújtsoímye. Aame dííbyé avyéjuvu úcaavémé
nahbévájcátsií majchóháñeri Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámema.

12 Áánetu ijraéémudítyú mítyame wágóóóveé ícyuuvétsíí pañévú Píívyéébé avyéjutu ímichi
diityé wáábyuta íjcyárónetu. Aame tétsihyi ɨ́cúbáhrámeímyé tahíjcyaá íhwáñeene ɨ́ɨhdónema.

13 Ehdúu iñééné boonétú tsiiñe neebe diibye tsodáhómú avyéjúúbeke:

—Áyu wa dipye dihjyávuj. Óvíi ihdyu u cáhcujtsódú íjcyane úúma díúníu múnáajpi bohɨ́ɨ́hií.

Ehdúu Jetsóó nééné tujkéveríhjyáa tsúúca bóhɨ́ɨ́be.

Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mc 1.29-31; Rc 4.38-39)

14 Áhdurée dííbyema muha Péédoró javu mepéénáa diibye Péédoró baabe áíívyeri chémelle ícyuwájá pañe.
15 Áállekée Jetsóó íhyójtsɨtu ékéévéneri tsúúca bóhɨɨlle múúhakye májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mc 1.32-34; Rc 4.40-41)

16 Tépejcóo Jetsóo éllevu tsivámé naavémú ípañe íjcyáneri chéméméhjɨke. Áámé pañétúu ijchívyétsoobe diityéke. Áhdurée tsííñe chémeri íjcyámeke bóhɨ́ɨ́tsoóbe.
17 Ehdúu Jetsóó méénuhíjcyá téijyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa Itsaíá íllu néhdújuco: "Dííbyere méhdityu páhduváré nééne chémeháñé waagóóhi." Ehdúhjáa Itsaíá néhdújuco dibye méénuhíjcyáne.

Jetsóoke iúraavyéné ímílleróme
(Rc 9.57-62)

18 Áábedívúu téijyu mítyanéjuco mɨ́amúnaa píhcyáávénéllii múúhakye neebe muha únéúcóbá tsiñéjcuvu mepájtyeki.
19 Áánáacáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dííbye éllevu itsááne nééhií:
—Uwáábóóbej, ó imíllé úúmaye o péhijcyáné kiávú u péhullévújuco.
20 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:
—Muurá iyámé óówamu íjcyarómé íhyéjúnema téhejújɨ́ pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsɨ́hjɨma. Áánetu muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.
21 Áijyúrée idyé tsaapi dííbye déjuri péhíjcyámedítyú néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ói o péé llihíyo éllevu. Óvíi ihdyu múijyú óhdivu dsɨ́jɨ́veebe úúmayéjuco o úllehíjcyaki.
22 Áárónáacáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Óvi ihdyu tsaméére ímɨájɨ́jtó úráávyetúmé cúúújcatsí ɨdsɨ́jɨ́vécoóca. Wa ihdyu ookéréjuco duráávyej.

Kííjyébama nohjɨ Jetsóó ɨ́hvetétsóne
(Mc 4.35-41; Rc 8.22-25)

23 Átsihdyúu muha mɨ́ɨ́neri mepéé únéú tsiñéjcuvu.
24 Áánáacáa ávyéta tsɨ́jpá nééné kiijyébari mítyane nohjɨ íjcyane múúhakye pámaúcúiyáhi. Áijyúu Jetsóó cuwáhi.
25 Áábekée muha ɨ́ɨcúi maákyéjtsóne menééhií:
—¡Ávyéjuúbej, meke pájtyetétso! ¡Tsúúca mémájcánuúhi!
26 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—¿ɨ́ɨ́neríami ámuha méíllityé ayájú ɨhnáhóhajaj? ¡Tsáháikyéha ímí ámuha mecáhcújtsotú Píívyéébeke!
Ehdúu múúhakye iñétsihdyu kííjyébama nohjɨ íjcyane úhbaabe tene ɨ́ɨhvetéki. Ahdújucóo tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco.
27 Ehdúu téijyu Jetsóó méénúneri muha meúllévenúne ménéjcatsíhi:
—¿Muubáami aabye íjcyáábeke muhdú kííjyébama nújpacyo lleéboj?

Tsaaté pañe naavémú íjcyane
(Mc 5.1-20; Rc 8.26-39)

28 Aanée tsúúca muha tsíñejcúeúvú méúújeté Gadáárá iiñújɨvu. Áánáacáa dííbyeke míítyétsi cáhdahɨ́ró naavémú ípañe íjcyamútsí nijkyénéj pɨɨnéréhjáa ícyahíjcyamútsi. Aamútsíhjyáa apííchówu néémutsi tétsii ícyahíjcyánéllii tsá múha tétsii úllehíjcyatúne.
29 Aamútsíi Jetsóoke kévádijcyó ílluú:
—¡Múhtsikye ihdyu pátsáríjcyodí Píívyéébé Hajchi u íjcyaábe! ¡Tsáhái muurá ɨ́cúbáhraméi éévé íjcyatúne!
30 Áijyúu tétsííj pɨɨhɨ́rí mítyame jéémú meenímú majchóri.
31 Áánélliihyée naavémú diityétsí pañe íjcyame Jetsóoke nééhií:
—Múúhakye íjtyétsí pañétú u wáágóóhajchíí aatye mééníímú pañévuréjuco muha meújcámeíiñe.
32 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Wa ihdyu méújcaméí diityé pañévuj.

Ahdújucóo ditye iíjchívyéne újcámeíñé diityé pañévuréjuco. Aamée únéú pañévú cáhtsíñibámé májcanúhi.

33 Ehdúu méénímuke tene pájtyéneri diityé tehméjté ávyétá ɨhnáhó íllityéhi. Áánemáa ɨíícúi tétsííj pɨɨhíírí íjcyáméhjɨ éllevu ɨdsíííénéne úúballémé muhdú tene pájtyene.

34 Áánélliihyée pámeere tsáácunú Jetsóo éllevu. Aamée dííbyeke néé tétsihdyu muha mepéékií.

9

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 2.1-12; Rc 5.17-26)

1 Ahdújucóo muha meóómiñe bɨwáhullévúré múúhá coomívu.

2 Átsihyíi muha meíjcyánáa Jetsóo éllevu tsaate tsivá íjpi vááúmeítyúúbeke ɨííbotári. Aamée dííbyeke cáhcujtsóné iwáájácúne dííbyeke ɨíííténe neébe:

—Llíhij, wa íllureíjuco dímijyúúvej. Muurá tsúúca úhdi o ɨídáátsóvéne díimítyú ó ábájɨɨvéjucóóhií. Ahdícyane tsáhájuco ɨɨná díhyallúrí íjcyájúcootúne.

3 Ehdúu Jetsóó néene tsaate taúhbájú uwáábojte illéébóne ɨííbuwááné pañe néehií:

—¿Aca ɨíveekí eene aabye ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí dííbyedívú ɨjtsúcunúnejɨíívari?

4 Ehdúu ditye ɨíjtsámeíñé Jetsóó iwáájácúne néé diityéke:

—¿Aca ɨíveekí ámuha ímityúné óhdityu méɨíjtsámeíhi?

5 ¿Aca muhdú ámuha oke méɨjtsúcunúhi? Áánerá ó piivyété mɨíamúnáadi o ɨídáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánéllii ó piivyété áánúke o nééneé: “Úhdi o ɨídáátsóvéne díimítyú úúma ó ímíbajchóhi.” Áhdure ó piivyété o nééneé: “Dímíjpyeténe dipye.”

6 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨí Mɨíamúnáájpidívúu o ípivyéévéebe muhdú o méénune.

Ehdúu diityéké iñétsihdyu tsiiñe neebe dííbyeke:

—Dímíjpyeténe eene dɨííhbotámá dipye dihjyávu.

7 Ahdújucóo dibye pééneé.

8 Ehdúu Jetsóó méénúneri mɨíamúnaa iíllityéne Píívyéébeke ávyéjujtsó dúúrúvaméré dííbyé ɨhtsúturi dibye ehdu méénúnélliíhye.

Matéoke Jetsóó újcune
(Mc 2.13-17; Rc 5.27-32)

9 Tsáijyúu Jetsóó oke Matéoke ájtyumɨí múúhá iiñújɨ avyéjúúbé wáábyuta dsɨíídsɨke o áhdótsohíjcyátsihyi o íjcyáábeke. Aabée oke nééhií:

—Ookéréjuco duráávyej.

Ahdújucóo o péene dííbyemáyéjuco.

10 Áábemáa téijyu tahjyávú muha mémajchóhi. Áhdurée tsijtye téénere dsɨíídsɨí ahdótso múnaa múúhama majchóhi. Áhdurée tsijtye ímityúmé ijcyá múúhama.

11 Áámekée ɨíííténe paritséómú néé múúhakye:

—¿Aca ɨíveekí eene ámúhá uwááboobe majchó aatye ímítyúmema?

12 Aanée Jetsóó illéébóne néé diityéke:

—Tsá muurá taabóóbé bóhɨɨme tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjɨkéré tááboóbe.

13 Cáhawáá ímíñeúvú meéévé ámuha mewáájácu Píívyéébé waajácúháámɨtu tsátsii nééneé: “Muurá tsá apááñéré o ímílletú ámuha oke Píívyéébeke iyámedi meɨíícúvehíjcyáne. Téhdure ó imíllé ámuha paméváváyé meɨdaatsólléjcatsíñe.” Ahdícyane tsáháa ímɨáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu ímityúme wáábyú o tsáá diityéké téénetu o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ɨíbúwáávéki. Ehdúu Jetsóó néé paritséómuke.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mc 2.18-22; Rc 5.33-39)

14 Áhdurée tsáijyu tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyémú Jetsóo éllevu itsááne dííbyeke dilló tsáijyu Píívyéébema iíhjyúvácooca majcho iáwahíjcyánetu. Néémépeé:

—¿Aca ɨíveekí tsáijyu muha paritséómuma Píívyéébema meíhjyúvácooca majcho mááwahíjcyánáa tsá dímamyémú áwahíjcyatúne?

15 Áánélliihyée neebe diityéke:

—¿Aca tsaapi ityáábávácooca wáñehjɨ́vaténevu dííbyé miñútso múnaa tsááme kímóóvéiyá dííbyedívú iwájtsɨ́coóca? Ehdu nééne támamyémú tsá kímóóvéítyuró diityémá o íjcyáné hajchóta. Árónáa ihdyu ɨ́miááné íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí awámye.

16 Tsá muurá tene ímityú wájyamu tsúúcáaja béhbátu mepájaabóne. Muurá íllure teeja menítyúcooca éhníííñevu táváajcároba.

17 Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bííinojpácyó mepícyoone tsúúcáau mɨ́ɨ́héneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsáráúúvéhulle táváajcó tsúúcáau. Áijyu muurá wágóoovéné tsanéécújuco bííinójpácyoma cahpáyu. Áánélliі ihdyu béjpácyo mépicyóó bééú pañévúré muhdú tsanéécú iíjcyátuki. Ehdu nééne tsá tene ímityú ɨ́hdééné uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne.

Tsaatépɨke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mc 5.21-43; Rc 8.40-56)

18 Ehdúu Jóáá mamyémuma Jetsóó íhjyúvánáa tsaapi avyéjuube wajtsɨ́ múúhadívu. Aabée dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé dííbyeke:

—Ájyuwa íhyajchíí óhdivu dsɨ́jɨvéhi. Árónáa ó waajácú dille óóma tsiiñe bóhɨ́ɨíñé u péébe díílleke u dócárájcóneri.

19 Áánélliihyée téhullévú péébema muha mepééhií.

20 Aamée muha téhullévú mepéénáacáhjáa tsáápille 12 pijcyábájuco díílleke ichémé tujpácyó ɨ́hvetépityúneri ɨ́cúbáhrámeíhíjcyalle pɨ́ɨhɨ́vé Jetsóodívú idyéju éhnéjcutu.

21 Aalléhjáa dómajcó dííbyé wajyámú 'muurá éhne íwajyámú íjcyarónė o dómájcóhajchíí ó bóhɨ́ɨhi' iñééнema. Éhdúhjáa ɨ́ɨjtsámeíñe dómájcolle dííbyé wajyámu.

22 Aanéhjáa iwáájácúne díílledívú iyévóóvéne neébe:

—Ɨ́ɨnerí kímóóvedíñe, Wáhaj. Muurá Píívyéébeke ímí u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u bóhɨ́ɨne.

Éhdúu Jetsóó néénemáyé ɨ́mɨááné tsúúca bóhɨ́ille.

23 Aamée muha tsúúca méúújeté diibye avyéjuube Jáiró javu. Áánáacáa mityane tééjá pañe mɨamúnaa kímóóveri íjcyame máátyóba májtsí méénuhíjcyáhi.

24 Áámekée Jetsóó nééhií:

—Cána méijchívyéi áachívuj. Muurá tsá dille dsɨ́jɨvetúne. Íllure cúwalle.

Éhdúu Jetsóó nééneri íllure goocómé dííbyedi.

25 Áámekée tééjá pañétú iíjchívyétsóné boone iiyéjuco dibye iúcáávéne díílléwúúúvú hójtsɨtu ékééveténeri tsúúca bóhɨ́ille.

26 Ehdúu Jetsóó méénúné uubállé páneere téené iiñújɨ múnaa waajácúhi.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetétsóne

27 Aanée tétsihdyu muha tsúúca meóómíñáa míítyétsi hállúvátumútsí múúha déjutu dsɨ́ɨnéríyé tsáámutsi dííbyedi wánijcyámeíhi. Íllúu neemútsi:

—¡Múhtsidi bo dɨ́daatsóvé Dabíiúvúj tsɨ́ɨménémúhaabe u íjcyaábej!

28 Aanée muha meícyahíjcyajávú mewájtsɨ́tsihvu Jetsóó dilló diityétsikye:

—¿A ámuhtsi mécáhcujtsó ámúhtsikye o ímíjpyetétsóiyóné ámúhtsí hálluúúne? Áánélliihyée neemútsi:

—Éée Ávyéjuúbej, muhtsi mécáhcujtsóhi.

29 Ehdúu dityétsí néénéllii diityétsikye íhyálluúúné idyócárájcóne neébe:

—Ámuhtsi mecáhcujtsódújuco íjcyane tsúúca ámúhtsí hálluúúné ímíjpyetéhi.

30 Ahdújucóo ɨ́mɨááné tsúúca íhyálluúúné ímíjpyetémútsí tsaímiyéjuco ɨ́ɨtene. Áámútsikyée bóíjcyuube muucá teene dityétsí iúúbállétuki.

31 Árónáacáhjáa tétsihdyu óómimútsí péé úbálléjcatsímútsíyé pámeekéré tétsɨ́hjɨ múnáake.

Íhjyúvátúúbeke Jetsóó íhjyúvatsóne

32 Áámútsi déjuvúu idyé tsaate tsivá íhjyúvátúúbeke Jetsóo éllevu naavéné ípañe íjcyáábeke.

33 Áábé pañétúu diibye naavéneke dibye íjchívyétsóné boone tsúúca ihjyúvájúcoóbe. Áánerii mɨamúnaa iúllévenúne nééhií:

—Ávyeta tsá múijyú ehdu nééne múha méhdityu méénune maájtyúmɨtúne.

34 Árónáacáa paritséómú nééhií:

—Aadi muurá eene naavémuke ichívyétsohíjcyá páñétúejpi naavémú avyéjuube pɨ́áábóneríye.

Mí̵amúnáadi Jetsóó ɨ́dáátsovéne

35 Ehdúu Jetsóó cómíñeri úwááboobéré pehíjcyá mí̵amúnáake Píívyéébé avyéjutu íjcyáné
uwááboju diityé pihcyáávejááné pañévu. Aabée bóhɨ́ɨ́tsohíjcyá panéva chémeháñeri
íjcyáméhjɨke. Téhdurée ɨhjyáhañévúré tsaatéké úwááboobéré pehíjcyáhi.

36 Aabée ɨ́dáátsóvehíjcyá mí̵amúnáadi éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyatúmé
ɨdáátsówu íjcyadu nééme dííbye éllevu tsáámedi.

37 Áámedítyúu neebe múúhakye:

—Łmɨááné mítyame mí̵amúnaa ijcyá Píívyéébé avyéjuvu ditye úcáávéíyóné uwááboju
úwáábómeíiyóme. Árónáa tééné uwáábojte tsá pahdu íjcyatúne.

38 Áánéllii múu táúmeí páné aabájaabéré íjcyaabe Píívyéébeke dibye éhníííñevu uwáábojtéké
ipícyo ditye iúwáábo tsíjtyeke dííbyé avyéjuvu ditye iúcáávéki.

10

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mc 3.13-14; Rc 6.12-16)

1 Aanée téijyu Jetsóó muuha ímamyémuke pihjyúcú 12-meva muha meíjcyámeke.
Áámekée múúhakye ájcuube ɨ́ɨhnáhootu dííbye mémeri tsaaté pañétú naavémuke muha
meíjchívyétsohíjcyaki, panéva chémeháñeri íjcyámeke muha mebóhɨ́ɨ́tsohíjcyaki.

2-4 Aamée muuha ílluúme: Tsimóo Péédoroo, íñahbe Áderéee, Tsebedéó hájchimútsí
Jacóóboma Jóáámutsii, Perípee, Batoroméee, Tomáaa, ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyutáa dsɨ́ɨ́dsɨke o
áhdótsohíjcyaabe oo Matéoo, Apéó hajchi Tadéó dííbyere 'Rebéo' némeíibyee, cananíjtámúejpi
Tsimóoo, diibyée Jetsóodívú bóónétu méénútsóiibye Jóóda Ijcaríóótee, éhdume.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállooóne
(Mc 6.7-13; Rc 9.1-6)

5 Éhdúmekée múúhakye Jetsóó uwáábovu iwállóómeke íllu pítyajcóhi:

—Tsáma ihdyu mépehdí jodíómu íjcyátúmé iñújɨɨnévu. Áhdure Tsamááriá iiñújɨ́ méúújedíñe.

6 Ijraéémú pañévúré métsajtyécó íñe uwááboju éhne múúne obééjámú mújtame ɨdáátsówu
íjcyadu nééme pañévu.

7 Aame méúwááboíjcyaco níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe mí̵amúnáake íavyéjuvu újcúíñe éévé
tsúúca úújeténe.

8 Áhdure mébóhɨ́ɨ́tsohíjcyaco dsɨ́jɨ́véméhjɨke, íjpi chájáávéneri chémeméhjɨke, páhduváré
nééne chémeri íjcyáméhjɨke. Áhdure tsaaté pañe naavémú íjcyámeke méwaagóohíjcyaco. Ehdu
tamyémeri táɨhnáhori ámuha meméénúiñévú ámúhakye ó ajcú pevénére. Áánéllii tsá ámuha
maáhdótsóityú ámuha diityéké mepɨ́ááboníhjɨ.

9 Aame ihdyu métsajtyédí dsɨ́ɨ́dsɨke.

10 Áhdure métsajtyédí tsíjyahjɨ ámúhá wajyámúúnee, ámúha májchoo, ámúháj túhápaajɨ́nee,
éhdune. Ámúhá cuujúí íjcyaróné métsajtyédíñe. Ámuha mepɨ́aabóméré ámúhakye
pɨ́ááboíjcyaá panévatúre.

11 Aame múu tsácoomívú iúújetécooca nehcó tsaatéké ámuha tétsii meíjcyáné hajchótá ímí
ámúhakye pícyóóímyeke.

12 Aane tsaaté javu ámuha meúújetécooca múu ímíñeúvú ihjyúvá diityéma.

13 Aame ímílléhajchíí múu diityémá ijcyá ámúhaj tééveri diityéké Píívyéébe ɨpɨ́ááboki. Áánetu
ditye ímíllétúhajchíí tsáhájuco múu ɨ́ɨ́cúvetú diityédi.

14 Téhdure tsácoomí múnaa ámuha diityéké meúwáábóíyónéhjɨmáyé ímíllétúhajchíí
méɨ́ɨ́cuvéjúcohdí diityédi. Ílluréjuco ámúháj tuhááñe ííñú mépíchóújcámeícyó 'tsá múúhá
hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné ámuha meímílletúne' nééiyóne. Ááne
tsiéllevúréjuco mépeeco tétsihdyu.

15 Muurá ɨ́mɨááanetúré o néé tehdu nééme ɨ́cúbáhrámeíiñe éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa,
íjcyácoomícyu múnaa ɨcúbáhrámeíñé ehníííñevu muhdú mí̵amúnaa ícyahíjcyáné diityémá
ímíbájchómeícyoóca.

Jetsóoke úraavyémé ɨ́cúbáhrámeíñe

16 Ahdícyane íñe ámúhakye ó wallóó obééjámuke bájú oohímyé pañévú mewállóóiyódu.
Aane ihdyu wajácútsi méíjcyaco éhne múúne ííñimye ɨ́ɨ́cúi meke pállójcoíñúdu. Árónáa ihdyu
tsá múu muucá tútávájtsotúne. Łmɨááméré múu ijcyá íjuumu íjcyadu.

17 Aame ihdyu tsáma imíchi méíjcyaco. Muurá tsaate ámúhakye túkevéjtsojté éllevu
itsájtyémeke pihcyáávejááné pañévú wápáájcoóhi.

18 Áhdure ámúhakye tsajtyéimye ávyéjujté éllevu óhdityu íjcyáné uwááboju ámuha
meúwáábohíjcyáné hallútu. Áijyu téhdure tétsihvu ámuha diityéké meúwáábоó jodíómú
íjcyátúrómeke.
19 Aane ámúhakye ditye ékéévécooca tsá múu áábímyeítyú muhdú iíhjyúváíñeri. Muurá
ihdyu Píívyéébere ámúhakye túkévéjtsoó ámuha meíhjyúvaki.
20 Tsá ámúhá ɨ́jtsaméityu tsáane ámuha meíhjyúváityúne. Muurá ihdyu ámúháj Caani
Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyanéré ámúhakye túkévéjtsóneri ámuha méihjyúvaáhi.
21 Aane muurá mɨ́amúnaa ávyétá imítyú dárɨ́ɨ́véjcátsiíhi. Muurá tsané nahbémú íjcyarómé
lliihyánújcátsiíhi. Áhdure cáánimu íjcyárómema lliihyánújcatsíimye.
22 Áhdure mítyame ámúhakye múnáájtsoó oke ámuha meúráávyéné déjúcotu. Aane ehdu
néénéhjɨ́ tsaímíyé nihñéétsihvúré áábucúmé ihdyu pájtyéteéhi.
23 Áhdure tsácoomí múnaa ámúhakye ímityúné dárɨ́ɨ́véhajchíí múu técoomítyú péé
tsícyoomívuréjuco. Muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ɨ́mɨáánetúré ámúhakye
o néé tsiiñe ó tsááiñe ámuhái pámeekéré ijraéémuke íñe óhdityu íjcyáné uwáábojúvú
mewáájácútsótúnáaáca.
24 Muurá tsaapi mamye tsá íuwáábóóbé ehníííñevu íjcyatúne. Áhdure tsáné avyéjúúbé úníu
múnáajpi tsá dííbyé ehníííñevu íjcyatúne.
25 Aane muurá íñe ámúhá avyéjuube o íjcyároobe o ávyejúúllémeityúhajchíí téhdure tsá
ámuha maávyejúúllémeityúne. Muurá oke Betsebóodívú imyéménúúbeke állíu múnáájpidi
díllohíjcyáme. Aaméjɨ́ɨ́va muurá ámúhakye iávyejúúllétúne téhdure dílloóhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi
(Rc 12.2-7)

26 Árónáa ihdyu mááábímyeídí mɨ́amúnaa ámúhakye méénúíyóneri. Muurá tehdu nénehjɨ
ámúhakye pátyehíjcyáné tsá tétsihvúré nɨ́jkéváityúne. Muurá páneere ɨɨná memééénuhíjcyáné
bóhówááveéhi.
27 Áánéllii íñe ámúhakye o néhijcyáné múu tsíjtyeke úúballéhi. Tsá idyé úúbálletúmé ámuha
meíjcyáityúne.
28 Ahdícyane tsá múu áábímyeítyú mɨ́amúnaa ámúhakye dsɨ́jɨ́vétsóíyóneri. Muurá tsá
ditye píívyetétú ámúhakye iwáágóóiyóné Píívyéébedítyu. Apáábyéré ihdyu diibye piivyété
ámúhakye iwáágoóné ávyeta múijyú ámuha meíjchívyéityúmé meícúbáhrámeííyóné cuujúwá
pañévu. Áánéllii múu apáábyedíyé Píívyéébedi áábímyeíhi.
29 Muurá coomɨ́comútsí míítyétsíwuúcú tsájɨ́hwuúré áhdómeíhi. Ehdu áyá
áhdómeíyómedítyú muurá tsá tsaapi ámúháj Caani Píívyéébe wáájácútúnáa dsɨ́jɨ́véítyuróne.
30 Aabe muurá páneere ámúhá níwáujɨ́ɨ́né íjcyaróné waajácú múhdújɨvá íjcyane.
31 Áánéllii tsá ɨ́ɨ́nerí ámuha maáábímyeíityúne. Muurá diitye coomɨ́mú wájyúmeíñé
ehníííñevu ámuha méwajyúmeí Píívyéébedívu.

Jetsóoke meúraavyéné metóónúítyuróne
(Rc 12.8-9)

32 Muurá oke iúraavyéné tóónúmeítyúmeke ó bóhówájtsoó nɨ́jkyéjɨri íjcyaabe Llihíyodívu.
33 Áánetu íllure tóónúmeíhíjcyámé hallúvú ó úúbálleé Llihíyoke tahñéjté ditye íjcyatúne.

Jetsóó hallútú mɨ́amúnaa tsárílléjcatsíñe
(Rc 12.51-53; 14.26-27)

34 Aane méɨjtsúcunúdí ííñújɨvúu o tsáane mɨ́amúnaa tsaímíyé iíjcyaki. Muuráhjáa ihdyu o
tsáá táhallútú ditye itsárílléjcatsíki.
35 Muurá tsaapi tsarílleé cáánikye oke dibye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure tsáápille tsarílleé
tsɨ́ɨ́juke tééné hallútu. Áhdure íbáábeke íaaja tééné hallútúré tsarílleéhi.
36 Ehdu muurá tsaméére múnáátsójcátsií oke tsaate imúnáadítyú cáhcújtsóné hallútu.
37 Muurá oke iwájyúné ehníííñevu tsaméére cáánímuma ɨ́ɨ́tsɨɨme wájyújcatsíhajchíí tsá
ɨ́mɨáánе tahñéjté ditye íjcyatúne.
38 Áhdure oke iúráávyéné déjúcotu ɨ́ɨ́cúbáhrámeíiyóné ímílletúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.
39 Muurá ííñújɨri iímillédúré iíjcyáneri tsúúrámeímyé wágóóóveéhi. Áánetu ookéréjuco ímí
iúráávyéneri tsúúrámeímyé pájtyéteéhi.

Tsíjtyeke ímí meɨ́ɨ́cuvéné Píívyéébé ímí ɨ́jtsúcunúne
(Mc 9.41)

40 Muurá ámuha táwákimyéí meméénúmeke ɨ́ɨ́cuvémé okée wálloobe Llihíyomájuco
múhtsikye ɨ́ɨ́cuvéne.

41 Aame tsaímíyé Píívyéébé wákimyéí méénúmeke ǵǵcuvémé tééne áhdo újcuú tsahdúré diityéma. Áhdure idyé tsijtye Píívyéébeke úráávyehíjcyámeke tsaímíyé ǵǵcuvémé tééne áhdó újcuú tsahdúré diityéma.

42 Aane diitye táuráávye múnáake nújpácyo dǵǵvanévú ájcume téhdure újcuú tééne áhdo.

11

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Rc 7.18-35)

1 Ehdúu Jetsóo muuha 12-meváké iúwáábótsihdyu péé tsiéllevu tééné iiñújí comíñevu téhulle iúwááboki.

2 Áánáacáhjáa cúvéhóójari tsojtsó múnáajpi Jóáa íjcyaabe tsúúca waajácú ehdu Jetsóó méénuhíjcyáne. Áánélliihyéhjáa wálloobe míítyétsikye ímamyémudítyú dííbye éllevu.

3 Aamútsíi neevá dííbyeke:

—¿Ava diibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhneváa ííñujívú u bóhówáávéííbyeke muha meítsohíjcyaábej? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúnej?

4 Ehdúu dityétsí Jetsóoke néérónáa neebe diityétsikye:

—Meóómíñe méuubállé Jóááke íñe muhdú o úwááboobe méénúráítyúronéhjí o méénune ámuhtsi maájtyumíne.

5 Méúúbálleco hállúvátuméhjí hálluvájucóóne, úllétuméhjí úlléjucóóne, íjpi chájáávéneri chémeméhjí bóhiine, lléébótuméhjí tsúúca lléébone, dsíjivémé tsiiñe bóhiine. Áhdure méúúbálleco ídáátsóméhjike pajtyéteju tsúúca úwáábómeíñe. Énehji páneere méúúbálleco dííbyeke.

6 Maímijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

7 Ehdúu iñééné boone diityétsi déjuvu neebe múúhakye diibye Jóáádityu:

—¿Acáa Jóáá ǵǵnéubárá píívyétúné iiñújiri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méijtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa méijtsúcunú éhne múúne úmehe kííjyébari vááúmeídyú páhduváré dííbyé íjtsaméí nééneé?

8 ¿A tsané ímíyée úcámeíhíjcyaábe? Muuráhjáa tehdu iújcámeícyá tsá ihdícyátsihyi dibye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjujté jaaháñé pañéiyo dííbye. ¿Aanée muubá ímiááné dííbye?

9 ¿Mityá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi dííbyej? Ímiáánée diibyéjuco. Árónáacáa tsíjtyé ehníííñevu dííbye.

10 Dííbyedítyú muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:

Ó pícyoó dǵǵhde tsáápiikye dibye iúúbálle míamúnáake ditye iímíbáávyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.

11 Aane ímiááné tsá dííbyedu tsijtye néétune. Árónáa níjkyéjiri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejtédítyú ǵǵdáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméií diibye Jóáá ehníííñevu.

12 Diibyée muurá Jóáa úwáábótsihdyu íñe ícyoocávú teene Píívyéébé avyéjuvu iúcaavéné ímíllémema ténejcu ímílletúmé múhdurá ícyahíjcyáhi.

13 Muuráhjáa pámeere Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa éíjyuúvú íjcyame téijyútújuco íhjyúvahíjcyáné dííbyé avyéjuri. Áhdurée Moitséeúvú ihjyúvahíjcyá tééneetu. Ááme ni-hñéejpíyée muurá diibye Jóáa bóhówaavéhi.

14 Aane ámuha mecáhcújtsóhajchíí mécahcújtsó Jóáa Eríá íjcyane éhnée Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa tsiiñe dibye bóhówááveíñé néhíjcyaábe.

15 Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

16 Ahdícyane ¿aca muutédívú íñe ámuuha íícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya tsiimedivuj. Muurá múúne lláhájtsiri ǵǵcume úhbácatsíhijcyádú ámuha páhduváré médárǵǵvémeíhijcyáhi.

17 Muurá múúne íllu úhbácatsíhijcyáme: “Chiiyóró mellíjchúrónáa tsá ámuha meímílletú mewáhtsine tééneri. Áhdure máátyóba májtsí memájtsívárónáa tsá ámuha meímílletú mekímoovéne.” Ehdu múúne tsiime úhbácatsíhijcyámé íjcyadu muurá ámuúha.

18 Muuráhjáa Jóáa tsá mítyane máchohíjcyatúne. Áhdurée tsá dibye ádohíjcyatú bíínojpácyo. Áánetúu dííbyedítyú ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábé pañe naavéné íjcyánéllii ehdu dibye nééneé.

19 Ááb́é boonétúu ó bóhówaavé Míamúnáájpidívú o ípívyéévéébe. Aabe panéváré o májchoobe téhdure ó adó bíínojpácyo. Áánetu idyé ílluréjuco óhdityu ámuha menéhijcyáné oova majchópíwu adópíwu o nééneé. Áhdure ámuha óhdityu ménehíjcyá oova ávyéjúúbé

wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso múnaa ímityúmé íjcyámedívú o náhbévahíjcyáne. Árónáa tene pánéévénetúi méwaajácuú keená ɨ́mɨááné íjcyane. Ehdúu neebe Jetsóo.

Lléébópítyúné mɨ́amúnaa
(Rc 10.13-15)

20 Aabée tsáijyu ihjyúvá mítyane méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénuhíjcyá coomíjɨ múnáadítyú ditye íimítyú ɨ́hvejtsópítyúnetu.
21 Neebépeé:
—¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íñe méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyánée Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúúca téijyúré técoomícyu múnaa íimítyú ɨɨ́hvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvuréjuco ɨ́búwáávéiyóne. Aamée muurá íatérééjahjɨ́vú iújcámeíñe bállííjyuri ávúhcúiyá teene ɨɨ́hvéjtsóné uubálle.
22 Áánéllii muurá ditye ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu ɨ́cúbáhrámeɨimye diitye Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyú múnaa muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné Píívyéébe nihñéétsihvúré diityémá ímíbájchócoóca.
23 Ahdu muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyéiñe eene múhdumé 'mityáhmítyá' tsíñáávehíjcyámeke. Ɨjtsúcunúméubá ɨɨ́htsútúúvéiyóne. Áánerá íllure wágóóóveímyé cúújúwá panévu. Muurá íñe méénúráítyuróné o méénuhíjcyánée Tsodóóma múnáama éíjyuúvú o méénuca íimítyú ɨɨ́hvéjtsóne ímíjpyetéiyóme. Aacáa muurá ícyoocápíi íjcyáíyocóómi.
24 Aane muurá diitye Capenaóo múnaa ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhráméií técoomí múnaápe ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu Píívyéébe muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ímibájchócoóca.

Méimítyutu meke Jetsóó állíjchutsóne
(Rc 10.21-22)

25 Téijyúu Cáání́ma íllu íhjyúvaábe:
—Ayúju Táácáání Píívyéébeéj, nijkyejɨɨ, ííñujɨɨ, íjcyane páné aabájaabéré u íjcyaábej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ɨ́mɨáájú ɨdáátsojtédívúré u bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu tehdújuco tsá waajácu múnaa iíjcyane ɨ́tsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne.
26 Ahdícyane ihdyu, Lli, óvíi ehdu teene muhdú u ímillédu.
27 Ehdúu Cáání́ma iíhjyúvátsihdyu neébe:
—Muuráhjáa ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyééveri mɨ́amúnáake iwáájácútso muhdú diityédítyú ɨɨ́jtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácutú dííbyé Hajchi o íjcyáábé ɨ́jtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú dibye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówajtsóméré waajácúhi.
28 Ahdícyane cáhawáá ookéréjuco méuráávyé ɨ́dátsó múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu ámúhakye o állíjchútsoki.
29 Muurá íñe ɨ́dátsó tsaɨ́ɨ́buwáré o íjcyaabe ámúhakye o úwaabóné tsáma mewáájáne tehdu méíjcyaco. Áijyu ihdyu ɨ́ɨ́né imíjyaú ámuha méíjcyaáhi.
30 Tsáháturo tene ɨ́hnáhootú ehdu ámúhakye o nééne ámuha meúráávyéiyóne. Ehdúu neebe Jetsóo.

12

Wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó mamyémú méénune
(Mc 2.23-28; Rc 6.1-5)

1 Áábemáa muha wáyeéévejcóójɨ úmɨhéj pɨɨnétú mepájtyeme maájyabáávaténéllii bajtsóháñetu meújcúne mémajchóhi.
2 Aanée paritséómú ɨɨ́ɨ́téne néé dííbyeke:
—¿Aca ɨ́veekí eene aatye dímamyémú meenú íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́ meméénúítyuróne?
3 Árónáacáa Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema téhdure Dabíiúvú méénune Píívyéébé waajácúháámɨtu cáátuváne?
4 Muuráhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé ɨɨcúvé pááa tééjá pañévú pícyámeíhijcyáné apáámyéré llúúvájte máchohíjcyánetu majchóme.
5 Áhdure ¿aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Moitséeúvúu téhaamɨ́túré cáátunúné duurúvájá pañé wákimyéi múnaa llúúvájte wáyeéévéjcoojɨ́jɨ́ íjcyaróné wáyéééveítyuróne? Aane muurá ditye téjcoojɨ wáyééévetúné tsá ímityúné íjcyatúne.
6 Aanéjɨ́ɨ awáá muurá teene duurúvaja ávyejúúllémeíñé ehníííñevu táavyéju.

7 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Ó imíllé ámuha pamévamáyé
meɨ́daatsólléjcatsíñe. Tsá o ímílletú apááñéré oke ámuha iyámeke mecóvájtsóneri
meɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.” Aane muurá ámuha ímí mewáájácuca tsá menéétsóítyuró ímityúné
méénútúrómedívu.
8 Muurá íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébéllii téhdure téjcoojɨ wáyeéévejcóójɨ. Ehdúu
Jetsóó néé paritséómuke.

Tsáápi hójtsɨ́ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 3.1-6; Rc 6.6-11)

9 Átsihdyúu dííbyema muha méúcaavé téjcoojɨ pihcyáávéjá pañévu.
10 Áájá pañée tsaapi tsánejcúehójtsɨ́ íhyójtsɨ múhdurá néébeé. Áánáacáa tsaate tétsihyi
íjcyame Jetsóodívú iñéétsóro néé dííbyeke:
—¿A ímí tehdújuco teene íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́ tsaate chémémeke mebóhɨ́ɨ́tsóiyóne?
11 Áánélliihyée neebe diityéke:
—¿Aca wáyeéévejcóójɨ́ ámúha jééú obééjá wáhyéjú pañévú áákityéébeke tsá ámuha
meíjchívyétsóítyuróne? Muurá ámuha méijchívyétsóiyáhi.
12 ¡Aanéjɨ́ɨ́ awáá muurá diibye obééjá wájyúmeíñé ehníííñevu mɨ́amúnaa wajyúmeíhi! Aane
muurá tsá muhdú tene néétu wáyeéévejcóójɨ́ ɨ́miááné íjcyane memééénune.
13 Ehdúu diityéké iñétsihdyu neebe dííbyeke:
—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyótsɨ́ɨ́j.
Ahdújucóo dibye cújúúvénemáyé téhojtsɨ ímíjpyeténe.
14 Átsihdyúu paritséómú ipyéénemáhjáa pítyácójcatsí muhdú Jetsóoke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.

Jetsóó méénuíñé tsúúcajátújuco némeíñe

15 Aanée iwáájácúne péjúcoóbe. Áábekée mítyane mɨ́amúnaa úráávyémedítyú chémémehjɨke
bóhɨ́ɨ́tsoóbe.
16 Áánemáa diityéké bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki.
17 Ehdúu diityéké bóíjcyuube Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa Itsaíá dííbyedítyú íllu
néhdújuco:
18 Áánu ímí táwákimyéí méénuhíjcyaá téénevu o pícyoóbe. Áábeke o wájyúnéllii ó imíjyúú
dííbyedi. Áánéllii Táapííchó dííbyé pañévú ó pícyoó téené pɨáábori dibye pámeekéré
mɨ́amúnáake iúúbálle muhdú táɨ́jtsaméí íjcyane.
19 Aabe tsá ‘mityáhmítyá’ íhjyúváityú mɨ́amúnáama.
20 Áhdure tsá ɨ́dáátsóméhjɨke dibye éhdɨɨválléityúne. Áhdure ɨ́htsútúnetu cahcújtsótú pañe
cáhcújtsórómedítyú tsá dibye ‘óvíjyacóóme’ néétityúne. Ehdu páneere ímíjpyetétsóiibye
iávyéjuutéijyu.
21 Áábedívú pamévá mɨ́amúnaáré cátsɨ́pááveéhi.
Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá Jetsóodítyú nééhií.

Jetsóoke Naavéné pɨ́aabóné tsaate nééneé
(Mc 3.20-30; Rc 11.14-23; 12.10)

22 Áábe éllevúu tsáápiikye tsivámé naavéné ípañe íjcyáábeke. Aabée íhjyúvátuube
íjcyaabe idyé tsá hállúvatúne. Áábekée Jetsóó ímíjpyetétsoobe tsúúca ihjyúváhi. Áhdurée
hállúvájúcoóbe.
23 Áánerɨí tétsihyi íjcyame iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Aca tsá diibyéjuco áánu Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe Críjto íjcyatú éhneváa tsááiíbye?
24 Ehdúu tsaate nééne paritséómú illéébóne néjcatsíhi:
—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá mɨ́amúnáá pañétú diitye naavémú avyéjuube
Betsebóó pɨ́áábóneríye.
25 Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne nééhií:
—Muurá tsáné avyéjujte tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé ímityúné idyárɨ́ɨ́véjcatsíñe ílluréjuco
ɨ́hvejtsóné íavyéju. Áhdure tsája múnaa ímityúné idyárɨ́ɨ́véjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe.
26 Ahdu néene ¿aca muhdú ɨ́ɨ́vane Naavéné ihyájkíyé íjcyáábeke tsíjpiikye waagóóiyáhi?
Muurá tehdu imyéénuca ílluréjuco dibye íavyéjú újóvéjtsóiyóne.
27 Aane muurá ámuha menéé Betsebóó pɨááboríyé dííbyeéjté naavémuke o wáágóohíjcyáne.
Áánetúhaca ¿múúbé pɨáábori ámúhá mamyémú waagóohíjcyá diitye naavémuke? Áyu cána
oke menej. Tsá muurá ámuha menééítyuró Betsebóó pɨáábori ditye wáágóohíjcyáne. Íllure
ámuha mémujtá ehdu óhdityu meíhjyúváneri.

28 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó oke pí̵áábóneri ó waagóohíjcyá naavémuke tsaaté pañétú
téénetu ámuha mewáájácúro tsúúca dííbyé avyéjú íííñújɨri ámúhama íjcyájucóóne.
29 Tsá muurá tsáápi éhné dííbyé já pañétú múha tsájtyéítyuró dííbyeke tétsihdyu
bóáyotúmére. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú ibóáyoca botsíi tsajtyéiyómé dííbye éhne.
Árónáa tsáháubá muurá dibye ihñe múhdivú ɨ́hvéjtsóítyuróne. Ahdu ɨ́ɨ́vane tsá Naavéné oke
píáábóítyuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.
30 Muurá oke ɨpí̵aabóné ímílletúmé táwákimyéí íllure imíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame
tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.
31-32 Muurá panéváré ímityúné mɨ́amúnaa méénuhíjcyáronéhjɨ́ Píívyéébe ábájɨ́ɨ́veé diityédí
ɨ́ɨdáátsóvénema. Áhdure íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú ímityúné íhjyúvárómedi
ɨ́dáátsóvéiíbye. Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvahíjcyámedi tsá dibye múijyú
ɨ́dáátsóvéityúne.

Iñéévatu méwaajácú keehé ɨ́mɨááhé íjcyane
(Rc 6.43-45)

33 Muurá bajtsóháñetu ɨ́mɨááhé ímí neeváhi. Áánetu átéréehe tsá ímí néévatúne. Áánetúré
méwaajácú keehé ɨ́mɨááhé íjcyane.
34 Ahdu ɨ́ɨ́vane ¿ɨ́mɨáámejɨ́ɨ́va ámuha ímí méihjyúváiyá íííñimyémúeméjtéré ámuha
meíjcyame? Muurá ímityúné ɨ́ɨ́ɨbúwá pañe íjcyámedítyú téénere ijchívyéhi.
35 Muurá ɨ́mɨáábé ɨ́mɨáánéré ihjyúvá ɨ́mɨá ɨ́jtsaméí ípañe íjcyanéjuco. Áánetu ímítyuube
ímityúnéré ihjyúvá ímítyúné ɨ́jtsaméí ípañe íjcyanéjuco.
36 Aane muurá pámeere mɨ́amúnaa úúbálleé Píívyéébeke muhdú iíhjyúvahíjcyanéhjɨ́ dibye
páneere muhdú ditye ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchócoóca.
37 Muurá tsáápiitsámá ímíbájchóiibye muhdú ditye íhjyúvahíjcyádújuco. Ɨmɨáánéré
íhjyúvahíjcyámé hallúrí tsá ɨɨná íjcyáityúne. Áánetu ímityúné íhjyúvahíjcyámé ɨ́cúbáhráméiíhi.
Ehdúu Jetsóó néé paritséómuke.

Mɨ́amúnaa Jetsóoke néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki
(Mc 8.12; Rc 11.29-32)

38 Aamée tsiiñe taúhbájú uwáábojtémá Jetsóo éllevu itsáane néé dííbyeke:
—Uwáábóobej, cána bo méénúráítyuróné meenu muha maájtyúmɨ́ne menéé ɨ́mɨááné di-
ibyéjuco Críjto Pájtyetétsoobe u íjcyane.
39 Áánélliihyée neébe:
—¿ɨ́veekí ámuha méimíllé teene o méénune ámuha mecáhcújtsokíjɨ́ɨ́vari? Óvíi ihdyu
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú
diibyéjuco mɨ́amúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane.
40 Muuráhjáa amóóbé pañe téhí déjúcori ijcyaabe 3 coojɨ́va. Ahdu muurá íñe
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke ditye cúúuube íííñújɨ́ pañe 3 coojívá o íjcyátsihdyu tsiiñe ó
bóhɨ́ɨ́hi.
41 Aane muurá Níínibé cóómi múnaa ámúhadívú néétsoó íñe ícyooca íjcyáné mɨ́amúnaa
ámuha mecáhcútsohíjcyátúmedívú Píívyéébe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchócoóca.
Muuráhjáa técoomí múnaa diibye Jonáaúvú úwaabóné icyáhcújtsóne ímíbaavyé ímityúné
iícyahíjcyánetu. Áánáa dííbyeúvú ehníííñevu o íjcyaabe ámúhakye o úwáábóróné ¿ɨ́veekí tsá
ámuha oke mecáhcútsohíjcyatúne?
42 Áhdure tsáápille tsíííñé iiñújɨ́ múnáalle ámúhadívú néétsoóhi. Muuráhjáa tsíhyullétú tsaalle
Tsaromóó úwaabóné illéébokí. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa dííbyeúvú ehníííñevu o
íjcyaabe o úwaabóné ¿ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

Ípyée iíjchívyémé pañévú tsiiñe naavéné óómiñe
(Rc 11.14-26)

43 Muurá naavéné tsaaté pañétú íjchívyeebe pehíjcyá iíjcyáitsíí néhcoobére. Aabe
iíjcyáíyotsíí iájtyúmɨ́túnéllii íllu ɨ́jtsámeíhi: “Tsiiñe éhne bɨwáábé pañévúré ó óómií ópée o
íjchívyéébé pañévu.”
44 Ahdújuco muurá óómiibye ájtyumɨ́váné diibye ípyée iíjchívyéébeke imíwu pevéébé éhne
múu jaa llíjyahdu néébeke.
45 Áánélliii múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké éhníííñevu ímítyúmeke diityémá tsiiñe
iúcááve dííbyé pañévu. Áábeke muurá ɨ́hdée ɨ́ɨcúbáhráné ehníííñevu ɨ́cúbáhraábe. Ehdu muurá
ímityúmé íjcyame ɨ́dátsó ɨ́cúbáhráméiíhi.

Jetsóoke tsɨɨju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mc 3.31-35; Rc 8.19-21)

46 Ehdúu Jetsóó íhjyúvánáa íñahbémú tsɨ́ɨ́juma dííbye éllevu tsááme wajtsɨ́ tétsihvu áachívu.
Aamée imíllé iíhjyuváné dííbyema.
47 Aanée tsaate úúballé dííbyeke. Néémépeé:
—Áátye éhtsíhyi áachi díñahbémú dɨ́ɨtsɨ́ɨjuma íjcyaméva imíllé úúma iíhjyuváne.
48 Árónáacáa neebe diityéke:
—¿Aca caatyé táátsɨ́ɨjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?
49 Ehdúu iñétsihdyu múúhakye úúbácyunúúbéré nééhií:
—Áánerá téhdure ámuha pámeere wahárómú, táñahbémú, táñaallémú, méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha meíjcyame.
50 Muurá Llihíyó níjkyéjɨri íjcyáábeke cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ɨ́mɨááné tahñéjté táñahbémú, táñaallémú, wahárómu.

13

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwááboju
(Mc 4.1-9; Rc 8.4-8)

1 Ehdúu Jetsóó diityéké nétsihdyu muha dííbyema meíjcyájatu mepéé únéú úniúvu.
2 Átsihyíi muha meíjcyánáa idyé mítyane mɨ́amúnaa píhcyaavéjucóó dííbyedívu. Aamée téhíwájú hallúrí íjcyánáa mɨ́ɨné pañévú úcááveébe.
3 Aabée téémɨ́ pañétú diityéké mítyane panévatu iúwaabóné úúbállehíjcyá tsíeméénéhjɨtu. Téijyúu tsaapi bájtsónetu úwááboobe íllu úúballéhi:
—Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi.
4 Aanéhjáa dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ juuváj pɨɨnévú dójcone coomɨ́mú méhdojéhi.
5 Ááné tsiúhjɨ́hjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhjɨ́ ɨ́ɨcúíwuúré iiñé tétsii iiñu imíchi íjcyátúnélliíhye.
6 Áróhiibájɨ́hjáa chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjɨ́ íjcyánélliíhye.
7 Ááné tsiúhjɨ́hjáa tsuhjɨ íjcyátsihvu dójcóné hallúvú tene wáámééneri ííñeróné duhcúvatéhi.
8 Áánetúhjáa ihdyu tsáuhjɨ dojcó imíwu ííñujɨ nétsihvu. Aanéhjáa imíwu píívyénetu tsáhiibájɨ́ neevá mítyane. Ááné tsihííbájɨ́hjáa lliíñevúré neeváhi. Ááné lliiñévuréjucóhjáa tsíhiibájɨ́ néévane.
9 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhútsohíjcyáne
(Mc 4.10-12; Rc 8.9-10)

10 Ehdúu dibye nééénéllii muha dííbyeke menééhií:
—¿Aca íveekí tsíeménetu ú úúbállehíjcyá u úwaabóne?
11 Áánélliihyée múúhakye neébe:
—Muurá ihdyu ehdu ó úwáábohíjcyá Píívyéébe ámúhakye iwáájácútso muhdú íavyéjú íjcyanévu. Áánetu oke cáhcújtsótúmeke tsá dibye wáájácútsotú téénevu eene ámúhakye iwáájácutsódu.
12 Muurá ɨ́miáájú imíllémedívú bóhówájtsóiibye éhnííñevu ditye iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájcaáyóityúne. Tsáijyu múu áyánéwu ditye wáájácuróné muurá íllure dojtúcúiibye diityédítyu.
13 Ehdu nééénéllii muurá o úwaabóné tsíeméénéhjɨtu ó úúbállehíjcyáhi. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyúmɨ́júcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmɨ́túmeúvúdu.
14 Ehdu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi Itsaíá íllu néhdújuco:
Uwáábó lléébójúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne. Áhdure iájtyumɨ́júcooróné tsá ditye wáájácúityúne.
15 Dityé ɨ́jtsaméí ímí nééttúnéllii tsá ditye ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá wáájácúmeítyúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjɨ́ɨva tehdu óhdi íjyácunúmekéjɨ́ɨ ó ímíjpyetétsóiyáhi.
Ehdúu neebe Itsaía.
16 Áánetu ihdyu ímí ámuha melléébónéllii tsúúca méwaajácú ɨɨná tene nééiyóne. Áhdure muurá ámuha maájtyumɨ́né tsúúca méwaajácú ɨɨná íjcyane. Áánéllii ihdyu méimíjyúú téénerí.

17 Muuráhjáa éíjyuúvú íjcyame Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama tsijtye Píívyéébeke
úráávyehíjcyámé imíllehíjcyará iájtyumḯné íñe ícyooca tsúúca ámuha maájtyumḯne. Árónáacáa
tsá téijyu diityédívú tene ajtyúmḯdú néétune. Áhdurée imíllehíjcyarómé illéébone íñe ícyooca
ámúhakye o úwáábohíjcyáné uwááboju. Árónáacáa tsáhái téijyu tene bóhówáávetúne.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mc 4.13-20; Rc 8.11-15)

18 Cáhawáá ímíñeúvú meḯjtsó bajtsó múnáájpidítyú íjcyáné uwááboju ɨɨná nééiyóné o
bóhówajtsóne.
19 Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju tsaate lléébójúcoorónė
Naavéné diityédívú mútátsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjḯ
coomḯmú méhdojéne.
20-21 Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné
íjcyanéhjḯ iáábucújúcóótúnetu ílluréjuco teene ḯhvejtsóne. Aane nééiyóné eene néwayúúnéhjáa
íjcyátsihvu dójcoúhjḯ imíwu ííñeróné núhbá allóócori chémene. Ehdu muurá patyéhijcyáné ímí
cáhcújtsótúmema.
22 Áánetu tsaate tsúúca ímí tééné uwááboju lléébórómé mítyane ḯjḯ avyéjuríyé
itsúúrámeíñéllii ténejcu ábájḯḯvehíjcyáhi. Aane nééiyóné eene tsuhjḯ pañévúhjáa dójcoúhjḯ
ííñeróné íllure dúhcúvaténe.
23 Áánetu ihdyu ijcyámé tsaate teene illéébone cáhcujtsómé ímí tehdújuco úráávyehíjcyáme.
Aame muurá eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjḯ ííñedu. Áámedítyú ijcyámé tsaate
éhníííñevu ímí Píívyéébeke úráávyehíjcyámé eenéhjáa teene tríígóhiibáné imíwu píívyene
mítyane néévadu néémeé. Áánetu ijcyámé tsaate ɨhtsútáwu ímí Píívyéébeke úráávyehíjcyámé
eenéhjáa lllííñevúré nééváhiibájḯdú néémeé. Áámedítyúi muurá ijcyámé tsaate diityé
lllííñevúréjuco úraavyémé eenéhjáa máɨhtsúnéré nééváhiibájḯdú néémeé. Ehdúu Jetsóó
bóhówajtsó bajtsó múnáájpidítyú íjcyáné uwááboju.

Tríígójḯ pañé bḯḯvatu íjcyáné uwááboju

24 Téhdurée tsiiñe úwááboobe tsaapi íúmɨhe bájtsónetu. Neebépeé:
—Muurá Píívyéébé avyéjú tsaapíhjyáa íúmɨhe bájtsojédu.
25 Dibyéhjáa ibájtsójéne óómíñe déjuvu tsaapi dííbyeke múnáátsohíjcyaabe bájtsojé bɨɨva
tríígo dibye bájtsóné raahóri.
26 Aanéhjáa keemévé teene ḯmɨááné ikyéémévéne nééváné tujkéveríye.
27 Aanéhjáa diibye tépallí aabájáábé úníu múnaa iúújéjéne néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, áánerahjáa ḯmɨááné́ré méúmɨhe mebájtsónáa ¿kiátú íjcyane bɨɨva iiñé tééné
raahóri?
28 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsaapíubá oke múnáátsohíjcyaabe ehdu meenúhi. Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—Cána muha mewáámíuki. ¿Mityá óvíi ijcyánej?
29 Ehdúhjáa ditye néénéllii neébe:
—Tsáhaá. Muurá ámuha teene metábáhcyóhajchíí bajtsóháñé ámuha métútávájtsoóhi.
30 Áánéllii ihdyu óvíjyucói meḯhvéjtsoíñé tsanéécú ikyéémévéki. Tsanéérei teene ḯmɨááne
néévá maááhḯvétsócooca ámúhakye ó neé ámuha metábahcyóné pájtsuuhójḯ mechíjchu
mecóvájtsoki. Áánetu ihdyu ḯmɨááné maááhḯvétsóne ímíñeúvú mépícyoóhi. Ehdúu Jetsóó
úwaabó tsaapi íúmɨhe bájtsónetu.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mc 4.30-32; Rc 13.18-19)

31 Áhdurée tsiiñe úwááboobe 'mojtáátsa' némeíñé uméhetu. Neebépeé:
—Téhdure idyé muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne 'mojtáátsa' némeíñé neeváúwu tsaapi
bájtsone ḯḯné imíjyaú ávyétá mityáhé kéémevédu.
32 Muurá panévá neváúúné lliiñévúré íjcyáróúwúutu ííñehe keemévé panévá bajtsóhééné
ehníííñevu bájú uméhedúhe. Ááhé pañévú muurá wahpéjté ijcyóváhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó
mojtáátsáhetu.

Pááá oorí́chotu íjcyáné uwááboju
(Rc 13.20-21)

33 Téhdurée pááá oorí́chotu úwááboobe nééhiḯ:
—Muurá tsáápille haríínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu tééné oorí́chotu pícyoorónė
páneeréjuco óórichódú idyé teene Píívyéébé avyéju.

Jetsóó iúwaabóné tsíeméénéhjɨtu úúbállehíjcyáne
(Mc 4.33-34)

34 Ehdúu Jetsóó tsíeméénéhjɨtu iúúbállénej tééveri úwáábohíjcyá mɨ́amúnáake ímíñeúvú iwáájácútso ɨɨná íuwááboju nééiyóne. Tsáháa dibye pevénéré úwáábohíjcyatúne.

35 Ehdúu úwáábohíjcyaabe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa íllu néhdújuco:
Muurá tsíeméénéhjɨtu o úúbállénej tééveri ó waajácútsoó táuwááboju ɨɨná nééiyóne. Muurá ó bóhówájtsoó íñée ííñújɨma páneere Píívyéébe ípívyéjtsóijyújuco íjcyáronéhjɨ́ múha wáájácútunéhjɨ.
Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi néhdújuco Jetsóó úwáábohíjcyáné tsíeméénéhjɨtu.

Bɨɨvátú íjcyáné uwááboju Jetsóó bóhówajtsóne

36 Átsihdyúu ílluréjuco mɨ́amúnáake ipítyájcóne dibye ááhɨvu pééneé. Áhullévúu muha dííbyeke menéehií:

—Áyu cána múúhadívú bóhowájtsó úmɨhé pañe bɨɨva íjcyánetu íjcyáné uwááboju ɨɨná nééiyóne.

37 Áánélliihyée múúhakye neébe:

—Eene ɨ́mɨá bájtsó bájtsoobe muurá oo Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéebe.

38 Áánetu teene úmɨhe 'páneere ííñújɨri mɨ́amúnaa íjcyane' nééiyóne. Muurá eene ɨ́mɨá bájtsó Píívyéébé avyéjúejte íjcyane nééiyóne. Áánetu bɨɨva 'Naavéné icyánéjcuríyé íjcyáné mɨ́amúnaa íjcyane' nééiyóne.

39 Áánetu eene tépallí múnáájpikye imúnáájtsóne bɨɨva bájtsoobe muurá páñetu diibye Naavéne. Áánetu 'íñe ííñújɨma páneere ílluréjuco nɨ́jkévaíñé' nééiyóné eene bajtsóháñé ááhɨ́vétsómeíñe. Áánetu diitye eene bajtsóháñé ááhɨ́vetsómé 'nijkyéjɨ múnaa íjcyane' nééiyóne.

40 Muurá éhne múúne úmɨhé pañe bɨɨva mepíhñune mecóvajtsódú pajtyéiñe diitye Naavéné icyánéjcúejtéma. Aame wágóóóveé cúújúwá pañévú íñe ííñújɨri múhdurá mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityémá nɨ́jkévácoóca.

41 Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéebe ó táúhbaá tahñéjté nijkyéjɨ múnáake ditye íhdyúétsihvu ipíhjyúcu diitye ímítyúmeke táavyéjúejtéké ímítyúnejcúvú íbúwátsohíjcyámeke.

42 Áameke cúújúwá pañévú ditye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwáñeene ɨɨ́hdóne taá ɨɨ́cúbáhrámeíñeri.

43 Áánetu ihdyu Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyé avyéjú pañe íjcyame cádiúcúnuú éhne múúne nuhba cóójɨ́ejpi ájchúcunúdu. Aane ihdyu óvíi ámúhadítyú lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Imíwu nééné tsíeménetu íjcyáné uwááboju

44 Téhdure idyé Píívyéébé avyéjú ílluú:

—Tsaapíi tsátsii ííñújɨ́ pañe ávyétá mityáné wájyúmeíñé tsíeméné iájtyumɨ́né tétsihvúré ɨ́hvéjtsoíñúhi. Áánerii iímíjyúúvéne páneere ítsíeméné iñáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨma tétsii ííñujɨ áhdoobe iiyéjuco téénema iíjcyaki.

Imíwu nééné neewáyutu íjcyáné uwááboju

45 Téhdure muurá Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsaapi náhjɨ́he múnáajpi imíwu nééné newáyúúné mityane áhdótsámeíúhjɨ́ néhcohíjcyádu.

46 Aabe muurá tsau iájtyúmɨ́cooca páneere ítsíeméné iñáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨ́dsɨma teeu ahdóhi.

Tsɨ́nucóóhotu íjcyáné uwááboju

47 Téhdure Píívyéébé avyéjú éhne múúne tsɨ́ɨ́núúri amómeke meújcudu.

48 Muurá múúne tsɨ́nú múnaa ɨtsɨ́núúmeke técoohóríyé téhí úniúvú itsájtyéne pihcyú ɨ́mɨá amómeke. Áánetu doorátujtéké ílluréjuco ditye wámiúúne.

49 Ehdu muurá pajtyéiñe mɨ́amúnáama Píívyéébe páneere ííñujɨ nɨ́jkévátsócoóca. Muurá nijkyéjɨ múnaa dówajcároó ɨ́mɨáámedítyú ímítyúmeke.

50 Áámeke cúújúwá pañévú ditye wájojcómé tééwá pañe íjcyame íhwáñeene ɨɨ́hdóne taá ɨɨ́cúbáhrámeíñeri.

Béhnéma tsúúcáanéécú imíwu nénéécutu íjcyáné uwááboju

51 Ehdúu Jetsóó iúwáábóné nɨ́jcáutu néé múúhakye:

—¿A ícyooca ámuha mélleebójucóó ɨɨná nééiyóné o úwáábohíjcyáne? Áánélliihyée muha menéé:

—Éée Ávyéjuúbej, ímí muha mélleebó ícyooca ɨɨná tene nééiyóne.

52 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Muuráhjáa tujkénúene Píívyéébé taúhbaju úwáábohíjcyámema ícyooca tsúúca ijcyáné
míñéécu uwáábó ɨ́hdéénema béhne Píívyéébé avyéjutu íjcyane. Aane muurá teene ɨ́hdéene
Píívyéébé waajácúháámɨ́ pañe ijcyáhi. Áánetu íñe béhne ámúhadívú ó bóhówátsohíjcyáhi.

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne
(Mc 6.1-6; Rc 4.16-30)

53 Ehdúu Jetsóó tsíeméénéhjɨtu iúúbállénej téeveri iúwaabóné nɨ́jkevádú muha mepéé
tétsihdyu.
54 Aamée muha méúújeté Natsaréevu dibyée píívyécoomívu. Áijyúu idyé úwaabójúcoobe
tétsíi múnáake pihcyáávéjá pañévu. Áábedíi iúllévenúne néjcatsímye:
—¿Aca kiátú aabye iújcúné waajácuri panéváré méénúráityúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi?
55 ¿Aca tsá éhne aabye úméhewááné wákimyéi múnáájpí hajchi íjcyatúne? ¿Aca tsá éhne tsɨɨju
Maaríá íjcyatúne? Muurá dííbyé nahbémú Jacóóboo, Jotséee, Tsimóoo, Jóódaá, éhdume.
56 Áhdure muurá íñaallémú íchihyi. Aabéjɨ́ɨ muhdú ¿kiátú waajácú ehdu nénehjɨ múu
méénune?
57 Ehdúhjáa dííbyedítyú iñééne tsá ditye cáhcútsohíjcyatú dibye diityéké úwáábohíjcyaróne.
Áámekée neébe:
—Tsijtye muurá ihdyu avyéjuullé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiíkye. Áánetu ihyájkímú
íjcyarómé tsá ávyejúúlletú dííbyeke.
58 Ehdúu dííbyeke ditye cáhcútsohíjcyátúnéllii tsá éhnííñevu dibye méénújúcootú
méénúráityúronéhjɨ́ tétsihvu.

14

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsɨ́jɨvéne
(Mc 6.14-29; Rc 9.7-9)

1 Aanéhjáa dííbyedítyú tsaate úúballé Gariréá iiñújɨ́ avyéjuube Heróódeke.
2 Áánélliihyéhjáa neebe íúníu múnáake:
—Tsáijyu múúne tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bohɨ́ɨ́hií. Téénéllii muurá eene piivyéteebe
méénúráityúronéhjɨ́ imyéénune.
3 Diibyée muurá Heróódé nééjuri dsɨ́jɨ́vetsómé Jóáákeé. Muuráhjáa dííbyedívú iékéévétsóne
úwááñéhiyi ichíjchútsóóbedívú cuvéhoojánútsoóbe. Ehdúhjáa méénuube íñahbe Perípé taaba
Herodíá dííbyemáyéjuco íjcyalle nééjuri.
4 Diibyéhjáa Heróódeke íllu nehíjcyaabe Jóáa íñáhbé táábama dibye íjcyánetu:
—Tsá muurá tene ímityú díñáhbé táábake u táábaváne.
5 Ehdúhjáa dibye néhíjcyáné hallútú imílléroobe téijyúréjuco ɨdsɨ́jɨ́vetsóné dííbyeke.
Árónáacáhjáa nuhnéveebe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane iwáájácúne
mɨ́amúnaa dííbyeke ávyejúúllehíjcyánélliíhye.
6 Áijyúhjáa ɨ́tsɨɨmávajcóójɨ́ úújeténéllii diibye Heróódé wáñehjɨ́vatéhi. Ááné pañéhjáa
ɨ́dsɨ́dúelle Herodíá ajyúwá wahtsɨ́ pámeere úúbámyé úmɨwávu. Aanéhjáa dííbyeke ávyéta ímí
pájtyéneri ímíjyúúveebe mítyane.
7 Áánélliihyéhjáa díílleke neebe ɨɨná dille dííbyeke táúmeíñevu iájcuíñé ɨ́mɨááné állítyuubére.
8 Áánélliihyéhjáa tsɨɨju úwaabódújuco dille néene dííbyeke:
—Ó imíllé oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáá níívaúvú bohtájɨri.
9 Ehdúhjáa dille néene kímóhcó dííbyeke pajtyérahi. Árónáacáhjáa iállítyúné dibye néene
pámeere dííbyé uubámyé lléébójúcóónéllii tehdu méénuúbe.
10 Aabéhjáa tsúúca tsaatéké wallóó diibye Jóáa cúvéhóójari íjcyáábeke ditye ikípíyuúcuté
íhñíwau.
11 Ahdújucóhjáa pééme ikípíyuúcújeu tsívane bohtájɨri. Ááuvúhjáa ajcúmé diille bádsɨ́jcájake.
Ááuvúhjáa ájculle tsɨ́ɨ́juke.
12 Áánélliihyéhjáa dííbyeúvú mamyémú tsááme dííbyeúvú ɨɨtémeho iújcújéne cuuúhi.
Átsihdyúhjáa Jetsóo éllevu ipyééne úúballémé ehdu Jóááke tene pájtyene.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mc 6.30-44; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

13 Átsihdyúu muha mepéé mɨ́ɨneri tsíhyullévú múha íjcyátúhullévú múúhaye meíjcyároki.
Árónáacáhjáa tsúúca mɨ́amúnaa waajácújucóó kiávú muha mepééneé. Áhullévújucóhjáa ditye
péécunúné íjchityu pacóómivá múnaáre.

14 Aanée téhullévú muha meúújeténáa mí̈íné pañétú Jetsóó íjchívyeebe ïitécunú tétsihyíjyuco
mí̈amúnáácóbaúvú íjcyane. Áámedíi ïídáátsóvéne bóhï̈ítsoobe chéméméhjïkéhjáa ditye
tsájtyémeke.
15 Áijyúu tsúúca cúvéhréjuco tene néénéllii muha menéé dííbyeke:
—Tsúúca cúvéhréjuco teene múubárá íjcyátútsihyi meíjcyánáaáca. Íllureíjuco wallo íjtyéke
íchííj pïïhḯrí íjcyájáhjï múnáadítyú tsíeméné iújcune ditye imájchoki. Muurá tsá imájchoma
ditye íjcyatúne.
16 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Ïvéémekéami ó wálloóij. Ámuháyé bo mémajchótsoj.
17 Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:
—Árónáa méhdi tsáhojtsḯhováré páahóónema míítyétsiye amóóbemútsi.
18 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Áyu cána metsívaj.
19 Ehdúu múúhakye iñééne diityéké neebe ditye iáhcúbaki. Átsihdyúu teene páahóóné
amóóbemútsima iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáámevu icyárúúvénema. Áánemáa teene
idyóhdáhḯnunévú múúhakye dibye ájcune muha méwajtú pámeekére.
20 Aanée muha memájchónetu pámeere méoovéhi. Áánetúu coéváné 12-rujtsívá úvérujtsíñe
wáhpe.
21 Aamée eene diityémá muha memájchome wajpíímúré 5,000-meváubáhjáa
walléémuháñema tsïïme éévémeítyúrónáaáca.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mc 6.45-52; Ja 6.16-21)

22 Ááné boonétúu Jetsóó múúhakye néé muha dííbyé ïhde mí̈íneri mepájtye tsíñejcúeúvú
dibyéi mí̈amúnáake pítyájcóné hajchóta.
23 Aabéhjáa diityéké ipítyájcótsihdyu péé iiye múha íjcyátúhullévú cáméhbaúvú Píívyéébema
iíhjyúvaki. Aabéhjáa ííjyunú téhullévu.
24 Áánáacáa muha tsúúca pï̈ïnéé́uríjyuco meíjcyánáa ávyétá ïhnáhó kííjyébama nohjï
múúhakye wájojcóhi.
25 Aaméikyée muha mepéépíñáa cóójï pañévú diibyéhjáa Jetsóó tsájucóó múúhá tujkévetu
nújpácyó hallúrí úlleebére.
26 Áábekée muha maájtyúmḯne meíllityéne menéjcatsíhi:
—¡Áyúúj, naavénécobáubá bo eene aabye tsáá métujkévetuj!
27 Árónáacáa neebe múúhakye:
—¡Méíllityédíñe, oóre!
28 Áánélliihyée Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, áyu cána ḯmïááné diibyéjuco u íjcyáhajchíí o péé diéllevu ehdu nújpácyó hallúri.
29 Áánélliihyée neébe:
—Cáhawáá dichaj.
Ahdújucóo Péédoro mḯïnetu níityeíñúné nújpácyó hallúrí úlleebéré dííbye éllevu.
30 Árónáacáa kííjyeba ávyétá ïhnáhó nééneri iíllityéne ílluréjuco dibye búuuvéne. Aabée
dííbyedi wáníjcyámeííbyé nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, oke ihdyu pájtyetétso!
31 Áánélliihyée íhyójtsïtu iékéévéébeke neébe:
—¿Aca ḯveekí tsá oke ímí u cáhcújtsotúne?
32 Aamútsíi mḯïné pañévú úcáávénáa tsúúca kííjyeba ḯhvetéhi.
33 Áijyúu pámeere téémḯ pañe muha meíjcyame Jetsóó lliiñévú memḯhmóúbáne menééhií:
—Ïmïááné́jucóha ihdyu Píívyéébé Hajchi uú.

Chéméméhjïke Jetsóó bóhïïtsóné Genetsaréé iiñújïri
(Mc 6.53-56)

34 Ehdúu muha úneu mepájtyeme méúújeté Genetsaréé iiñújïvu.
35 Aanée tétsíi múnaa Jetsóoke iwáájácúne úúballé pahúlleváré téénéné iiñújï múnáake. Aamée
tsívahíjcyá chéméméhjïke dibye ibóhḯïtsoki.
36 Aamée dííbyeke néé íwajyámúubávúré dibye idyómájcótso ibóhïïki. Ahdújucóo ḯmïááné
dííbyeke íwajyámutu dómajcóméjuco bóhïhíjcyáne.

15

Ímichi ɨɨná mɨ́amúnáake tútávajtsóne
(Mc 7.1-23)

1 Áhdurée tsáijyu Jerotsaréetu paritséómuma taúhbájú uwáábojte Jetsóo éllevu itsááne néé dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí dímamyémú tsá méénuhíjcyatú méɨhdé múnáaúvúu úwáábohíjcyádu?

2 Tsá muurá ditye nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ɨhde Píívyéébé úmɨwávú múúne meímíbájchómeíñé memééenune.

3 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Árónáa muurá téhdure Píívyéébé taúhbaju nééne tsá ámuha melléébohíjcyatú ámuháyé meípívyéjtsóné uwááboju ámuha meúráávyehíjcyánélliíhye.

4 Muurá dííbyé taúhbaju nééhií: "Ámúháj caanímuke múu iwájyúne avyéjuulléhi. Áánetu íllure cáánímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsɨ́jɨvéhi."

5 Ehdu muurá tene néérónáa ámuha tsíñejcúvúré méúwáábohíjcyáhi. Muurá ámuha ménehíjcyá tsaapívá cáánímútsikye ɨpɨ́aabóné iímíllétúhajchíí nééiyóne: "Tsá o píívyetétú ámúhtsikye o pɨ́aabóne. Muurá ámúhtsikye o pɨ́áábóiyódú ɨ́ɨvane Píívyéébekéréjuco o ɨ́ɨcuvéne."

6 Aanévá ehdu íhjyúvárróóbé hallúrí tsá ɨɨná íjcyatú diityétsikye dibye pɨ́áábótúrónáaáca. Ehdu muurá ámuha méúwáábohíjcyáhi. Aame muurá ámuha Píívyéébé taúhbaju íllure méwaagóohíjcyá ámuháyé meípívyéjtsóné uwáábojuu ámuha meúráávyehíjcyánélliíhye.

7 Ɨmɨáámeúvúdú ámuha méícyahíjcyá bañú múnaa ámuha meíjcyame. Muuráhjáa ɨ́mɨáánéjuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá ámúhadítyú nééneé:

8 Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúéjuríye. Tsá ávyeta ɨ́ɨ́ɨbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne.

9 Íllure iállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iiye iípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávyehíjcyá pánehjɨ́dú tátyaúhbajúúné iúráávyeúvúdu.

10 Ehdúu iñétsihdyu Jetsóó tsiiñe pámeere tétsii íjcyámeke nééhií:

—Ímíñeúvú mélleebúcunúcó ɨɨná nééiyóné ámúhakye o nééiñe ámuha mewáájácuki.

11 Muurá panéváré mɨ́amúnaa óóvene tsá diityéké tútávájtsotúne. Muurá ihdyu diityé ɨ́ɨbúwá déjúcotúré ímítyúné ɨ́jtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi.

12 Ehdúu dibye néénélii muha dííbyeke menééhií:

—¿Aca ú waajácurá eene ehdu u nééne aatye paritséómuke ávyéta tsáríyé pájtyene?

13 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Muurá múúne úmɨhé pañétú mépée mebájtsótúné uméhé ííñehe metábahjyúcúne méwaagóóhi. Ehdu muurá nijkyéjɨri íjcyaabe Llihíyó avyéjúejte íjcyatúmé ímítyú ícyahíjcyámé wágóóóveéhi.

14 Áeméjté íjcyámedi tsá meɨ́ɨcúvéítyuróne. Muurá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu tsá ditye wáájácúmeítyúne. Muurá tsahdúré hállúvatúmé íjcyame tsátyéjcatsíyómé tsaméhjɨ́juco áákityéiyóné wáhyéju dɨ́ɨváné pañévu. Ahdu muurá diítye. Ehdúu Jetsóó nééhií.

15 Átsihdyúu Péédoro néé dííbyeke:

—Áyu cána bo múúhadívú bóhowájtsó peíyené u nééné uwáábojuu ɨɨná nééiyóne.

16 Áánélliihyée neébe:

—¿Aca ihdyu eene ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácutú ɨɨná tene nééiyóne?

17 Muurá panéváré meóóvehíjcyanéhjɨ́ pevénéré méjpíítyu pajtyéhi.

18 Áánetu ihdyu mɨ́amúnáá ɨ́ɨ́ɨbúwá déjúcotúré ímítyúné ɨ́jtsaméí tsááne diityéké tútávajtsóhi.

19 Muurá diityé ɨ́ɨbúwá déjúcotu ichívyehíjcyáné panéváré ímítyúné ɨ́jtsaméí ílluúne: Ditye dsíjɨvétsócatsíhíjcyanéhjɨ, ditye ihdícyámema dómácócatsíhíjcyanéhjɨ, ditye nánícyatsíhíjcyanéhjɨ, ditye állícyatsíhíjcyanéhjɨ, ditye tsíjtyedi néhní íhjyúvahíjcyanéhjɨ.

20 Énehjɨ ihdyu diityéké tútávajtsóhi. Tsá eene Píívyéébé úmɨwávú iímíbájchómeíiyóné íhyójtsɨne nijtyámeítyúmé májchone diityéké tútávájtsotúne. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Tsííñé iiñújɨ múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mc 7.24-30)

21 Átsihdyúu muha mepéé Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné iiñújɨvu.

22 Átsihyíhjyáa íjcyalle Canáa múnáalle Jetsóo éllevu tsáá íllu wáníjcyámeíllére:

—Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, óhdi ihdyu dɨ́daatsóve. Ájyúwa naavéné ípañe íjcyalle ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhrámeíhi.

23 Ehdúu dille néérónáa tsá dibye ɨɨná néétu díílleke. Áánélliihyée muha dííbyeke menééhií:

—Áálleke pɨáábó dille ióómiki. Íjyévé medéjutu wáníjcyámeílléré tsááhií.
24 Áánélliihyée neébe:
—Tsáháa tsíjtye múnaa jodíómú íjcyátúmeke o pɨ́áábo o tsáátune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke wallóó ijraéémuke o pɨ́áábo éhne múúne obééjámú mújtadu néémeke.
25 Ehdúu Jetsóó néérónáa ɨ́dátsójkímyeílléré dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, árónáa óvíjyuco ihdyu oke pɨáábo!
26 Árónáacáa neébe:
—Tsá muurá tsaapi ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medítyú majcho idyójtúcúne oohímyekéréjuco téénevu ájcúítyuróne.
27 Árónáacáa neélle:
—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Avyéjuúbej. Árónáa muurá múúne oohímyé íjcyarómé majchó íaabájajte májchónetu dójcónéwuújɨ.
28 Áánélliihyée neebe díílleke:
—Ɨmɨáánéha oke, muulle, u cáhcujtsóhi. Ahdícyane ihdyu óvíi uke ó pɨ́aabóhi.
Ehdúu Jetsóó díílleke nééné tujkéveríhjyáa tsúúca dííllé ajyúwá bohɨ́jucóóhií.

Páhduváré nééne chémeháñeri chéméméhjɨke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne

29 Átsihdyúu muha tsiiñe Gariréá unéuvu mepééme tétsihvu meúújeténáa páhbaú hallúvú ácúúveébe.
30 Áábedívúu idyé mítyane mɨ́amúnaa píhcyaavémé tsivácunú páhduváré nééneri chéméméhjɨke: Úllétúméhjɨke, hállúvátúméhjɨke, íhjyúvátúméhjɨke, pevéviiújɨ́ néméhjɨke, tsijtye tsíííñéeméneri chéméméhjɨke. Áámécóbaúvukée bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe.
31 Áánerí i mɨ́amúnaa ullévenúhijcyá eenée íhjyúvahíjcyatúmé tsúúca íhjyuvájúcóóneri, páviiújɨ́ɨ́ némehjɨ ímíjpyeténeri, úllehíjcyatúmée tsúúca úlléjúcóóneri, hállúvatúmé hálluvájúcóóneri. Áánemáa duurúvámé muha mecáánívahíjcyaabe Píívyéébeke.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mc 8.1-10)

32 Ááné boonétúu Jetsóó múúhakye nééhií:
—Mítyane ó ɨ́dáátsové íjtye tsúúca pápihchúúj coojɨ́vájuco mééma íjcyámedívú imájchó óúúvéneri. Aane tsá o ímílletú májchótúmeke o wállóóiyóne. Tsáijyu múu juuvávyúré chéméiyómé ájyáháñeri.
33 Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:
—Árónáa ¿kiátú meújcúnetu mémájchótsóiyá áyámekéjɨ́ɨ́va múubárá íjcyátútsihyi meíjcyame?
34 Áánélliihyée múúhakye neébe:
—¿Aca múhduná méhdi majcho? Áánélliihyée muha menééhií:
—Ijcyáné 7-hova páahóónema áyánéwu amóme.
35 Áánélliihyée neebe ditye iáhcúbaki.
36 Áánemáa teene páahóónema amómeke iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúu idyóhdáhɨ́nunévú múúhakye ájcuube muha mewájtu diityéke.
37 Áánée imájchóne pámeere tsaímíyé óóvénetu coévané 7-rujtsíva.
38 Áánée diitye májchome wajpíímúré 4,000-meváubáhjáa walléémuháñema tsɨɨme éévémeítyúrónáaáca.
39 Ehdúu imájchótsóné boonétú botsíi wálloobe diityéke. Átsihdyúu muha mɨ́ɨ́neri mepéé Máádará cóómí ijcyáhullévu.

16

Paritséómuma tsadotséómú Jetsóoke néé méénúráítyuróné dibye imyéénuki
(Mc 8.11-13; Rc 12.54-56)

1 Áijyúu paritséómuma tsadotséómú tsáá Jetsóo éllevu. Áamée dííbyeke imújtátsóro néé íévéhoowávú méénúráítyuróné dibye imyéénuki.
2 Árónáacáa neebe diityéke:
—Muurá cuuvé pañe níjkyejɨ tújpañúnetu ámuha méwaajácú tsíjcyoojɨ ímí nééiñe.
3 Áánetu cúúvénetu tejɨ tújpañúcooca ámuha méwaajácú téjcoojɨ ímítyuj cóójɨ́ íjcyaíñe. Ehdu muurá ámuha ɨ́mɨáámeúvúdú méwaajácú muhdú néijyu muhdɨ́ɨvané cóójɨ íjcyaíñe. Árome ¿ɨ́veekí tsá ámuha mewáájácutú okée iwálloone tsúúca ámúhakye Píívyéébe páhduváré nénehjɨ imyéénúneri úúballéjúcohíjcyaróne?

4 Aame ámuha ímıááméjíí ¿íveekí méimíllé méénúráítyuróné o méénune téénetu oke ámuha
mecáhcújtsokíjíívari? Óvíi ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne
oke pájtyénetu ámuha méwaajácú ímıááné diibyéjuco o íjcyane. Ehdúu Jetsóó diityéké nééné
boone muha diityédítyú mepéé tsiéllevúréjuco.

Paritséómú uwáábójutu Jetsóó ímamyémuke téıbúwajtsóne
(Mc 8.14-21)

5 Aamée únéú tsiñéjcuvu muha meúújetétsihvu méítsaavé múúha májchóhjáa muha
maábájıívéne.

6 Áánáacáa Jetsóó múúhakye nééhií:

—Téıbúwá méíjcyaco. Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá oorí́chori.

7 Ehdúu múúhakye dibye nééénéllii muha ménéjcatsíhi:

—Méubáhjané médóviyíjcyó páááhóubáré metsívátúnéllii ehdu meke neébe.

8 Ehdúu muha meíjtsámeíñé iwáájácúne neebe múúhakye:

—¿íveekí ámuha apááñeríyé méíjtsámeí memájchó mééma íjcyátúneri? Áánélliihyéha ihdyu
tsá ímí ámuha oke mecáhcújtsotúne.

9 ¿Muhdú wáájacúpityúmé ámuúha? ¿A tsá ámuha mewáájácutú éhnée 5-hovátúré
páahóónetu 5,000-meváké o májchótsónetu pívárujtsívá pátyeevéne?

10 Áhdure ¿aca tsá ámuha meítsáávetú éhnée 4,000-meváké 7-hovátúré o májchotsónetu
múhdúrujtsívá cóeene meújcune?

11 Aane ¿muhdú íívane tsá ámuha mewáájácutú tsíííñeríyé ámúhama o íhjyúvaróné ámúhakye
o nééneé: "Méíícúvedí paritséómuma tsadotséómu éhné pááá oorí́chori?"

12 Ehdúu dibye néénetu botsíi muha méwájácuuvé ímıááné téénetu dibye múúhakye
néétune. Ihdyúhacáa paritséómuma tsadotséómú uwáábó múhdurá nééne múúhakye
mújtátsóíyónetu muha metéhmémeí dibye múúhakye nééneé.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mc 8.27-30; Rc 9.18-21)

13 Átsihdyúu muha 'Tsetsaréa Pirípo' némeí cóómí íjcyáné iiñújıvu meúújetétsihvu
múúhakye neébe:

—¿Aca muubá o íjcyane mímamúnaa óhdityu nehíjcyá íñe Mímamúnáájpidívúu o
ípívyéévéébedítyu?

14 Áánélliihyée muha menééhií:

—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáava tsiiñe bóhıibe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá
éíjyuúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríaa, Jeremíaa, íjcyámútsidítyú
tsaapi u íjcyane.

15 Ehdúu muha menéénéllii múúhakye neébe:

—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?

16 Áánélliihyée Péédoro nééhií:

—Muurá uu Críjto mímamúnáake u pájtyetétsoobe ímıáábé Piivyéébé Hajchi.

17 Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco, maímijyúhde tsáma uu Tsimóó Jonáá hajchi u íjcyaábe. Óvíi Píívyéébe uke
píaabóhi. Tsá muurá míamúnaa uke túkévéjtsóneri ehdu u íhjyúvatúne. Muurá ihdyu
níjkyéjıri íjcyaabe Llihíyóré uke túkévéjtsóneri ehdu ú ihjyúváhi.

18 Áábeke téhdure uke o néé Péédoro dimyémé íjcyane 'nééwayu' nééiyóne. Muurá nééwayu
ıiná wááótuúdú u néébe ú íjcyaá múhdumé oke cáhcújtsómedítyú ímichi ídyéjúcóejpi. Áánélli
muurá tahñéjté íjcyámeke tsá ıiná muhdú méénúítyuróne. Muurá dsíjıvéjúcoorómé tsiiñe
bóhıiíhi.

19 Áhdure uke ó picyóó dijtyéévéri míamúnaa iwáájácu muhdú níjkyéjıri íjcyaabe
Píívyéébé avyéjúejte iíjcyaíñe. Aane íñe ííñújıri múhdurá ícyahíjcyáné míamúnaa díuwááboju
cáhcújtsotúmé tsá téénéejte íjcyatú níjkyéjıri íjcyaabe Píívyéébe néhdújuco. Áánetu teene
cáhcujtsómé ímí ícyahíjcyámé téénéejte ijcyá dííbyere néhdújuco.

20 Ehdúu iñééné boone múúhakye neebe muha muucá meúúbállétu ímıááné diibyéjuco
Críjto mépájtyetétsoobe dibye íjcyane.

Ídsíjíveíñé Jetsóó úúballéne
(Mc 8.31-9.1; Rc 9.22-27)

21 Átsihdyúu múúhakye úúbálleebe muhdú Jerotsaréevu péébeke túkevéjtsojtémá llúúvájté
avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame ɨícúbáhráné níjcáutu dííbyeke dsíjívétsoíñe. Ároobe 3
coojívatu tsiiñe ibóhɨííñée úúbálleébe.
22 Áánélliihyée Péédoro múúhadítyú idyówajcáróóbeke nééhií:
—Tsáha Ávyéjuúbej, kiá Píívyéébe íjcyánáa ɨiná uke pájtyeéhi. Tsá ɨiná uke pájtyéityúne.
23 Ehdúu Péédoro néérónáa Jetsóó íllure dííbyeke uhbáhi. Neebépeé:
—¡Díhne óhdityu Náve Naavénej! ¡Iijyévéne oke u túhútsohíjcyáne! Muurá míamúnáá
íjtsaméíyé dípañe íjcyánéllii tsá u wáájácutú muhdú Píívyéébe óhdityu íjtsámeíñe.
24 Átsihdyúu neebe múúhakye:
—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé óvíi iímillédú iícyahíjcyánetu ɨíhveténe úraavyé
wájyúmeítyúméré ɨícúbáhrámeíyóné pañe.
25 Muurá iímillédú íííñújɨri iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu
teene ɨíhvéjtsóne ookéréjuco ímí iúráávyéíñeri tsúúrámeíhijcyámé pájtyéteéhi.
26 ¿Aca íínetú meke píáábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne? ¿Mityá
ijcyáné tsane mepájtyetéíyóné ehníííñevu tsaímíyé meíjcyáiyónej?
27 Muurá oo Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe Llihíyó avyéjuma ó tsaá dííbyeéjté níjkyéjɨ
múnáama. Áijyu muurá pámeere újcuú muhdú iícyahíjcyáne áhdo.
28 Muurá ímiááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsíjívéityú táavyéjú bóhówaavéné ájtyúmɨtúme.
Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

17

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mc 9.2-13; Rc 9.28-36)

1 Átsihdyúu 6 coojɨvatu tsajtyéébé Péédoroo, Jacóóboo, íñahbe Jóáaá, éhdúmeke cáméhbaúvú
múha íjcyátúhullévu.
2 Áhullévúhjáa diityédívú tsíhdyúréévеebe. Íhyúmíhjáa ajchúcunú cóójíejpi nuhba
ájchúcunúdu. Áhduréhjáa íwajyámú ávyeta cádiúcunú peetédu.
3 Áánáacáhjáa Moitséee, Eríaa, íjcyamútsí dííbyedívú bóhówáávémútsima ihjyúvaábe.
4 Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¡Maímijyu ihdyu mee íchihyij! Ahdícyane u ímílléhajchíí metsu memééнu 3-
wava nújuwááné dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.
5 Ehdúhjáa Péédoro íhjyúvánáa ojtso ávyeta ájchúcunúné diityédívú niityéhi. Ááné
pañétúhjáa Píívyéébe nééhií:
—Áánu muurá Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií. Áábeke ihdyu tsáma
mélléébocо.
6 Ááneríhjyáa mítyane iíllityéne íhvóhobáme.
7 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityéké dócárájcoobéré nééhií:
—Méíllityédíñe. Méíjyocúúve.
8 Ahdújucóhjáa iíjyócúúvéne tsiiñe ditye íítérónáa tsáhájuco múha íjcyatúne. Iiyéjucóhjáa
Jetsóó tétsihyi.
9 Ehdúhjáa diityédívú itsíhdyúréévéne oomívú diityéké neébe:
—Tsáma méúúbálledíñéi muucá íñe ámuha maájtyumíné Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe
o dsíjíveebe tsiiñe o bóhíítúné hajchóta.
10 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—¿Ácooca muhdú íívane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eríava tsiiñe bóhówáávеíñé
míamúnáake pájtyetétsóiibye bóhówáávéíñé ihdéwu?
11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, ímiáánéjucóhdée tene némeíñé Eríá bóhówáávеíñé míamúnáake pájtyetétsóíibyé
úmíwari dibye diityéké ɨíhdénu dííbyema.
12 Ahdújucóo muurá dibye bóhówaavéné tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Eríá dibye íjcyane
némeííbye. Áróóbekée muurá míamúnaa ávyejúúlletúmé múhdurá dáríívehíjcyá múijyú
ookéréjuco Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke idyáríívеídyu.
13 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu botsíi diitye 3-meva waajácú tsojtsó múnáajpi Jóááúvudítyú
dibye nééneé.

Méiváteri chéméébeke Jetsóó bóhɨitsóne
(Mc 9.14-29; Rc 9.37-43)

14 Aamée tsúúca tsiiñe wajtsí múúhadívu.
15 Áánáacáa tétsihyi mítyane míamúnaa íjcyámedítyú tsaapi Jetsóó lliiñévú imímóúúvéne
néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyuco hájchíwúudi dídaatsóvej. Mítyane ícúbáhrámeíhíjcyaabe
imyéívaténeri. Aabe ápíchó áákityéhíjcyá cúújúwá pañévu. Tsáijyu áákityéhíjcyaabe téhí
pañévu.
16 Aane íñe íjtye dímamyému éllevu diityévá óóma ibóhíítso o tsívaróóbeke tsá ditye
bóhíítsotúne.
17 Áánélliihyée neébe:
—¡Juhúúj, múhdúré míamúnaáhana ihdyu ímiááné ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme!
Aane íñe ¿múhajchótá ámúhá muhdúré o áábúcúne ámúhakye ó úwáábohíjcyaá ímíñeúvú
ámuha mecáhcújtsoki? Ehdúu múúhakye iñétsihdyu neébe:
—Áyu cána bo ííllevu metsívaj.
18 Ahdújucóo ditye tsájtyéébé pañe naavéné íjcyáábeke dibye úhbánetu dibye íjchivyéne.
Ááné boonée tsúúca ímíjpyetéébe.
19 Ááné boonétúu muha tsaméére meíjcyátsihvu dííbyeke menéehií:
—¿Aca íveekí tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné naavéneke eene u méénuhíjcyádu?
20 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcújtsótúnéllii tsá ámuha mepíívyetétú tehdíívane
meméénúiyóne. Muurá ímiáánetúré ámúhakye o néé mojtáátsá neeváúwu áyá néérou muhdú
kéémevédú ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsoca muurá cámehbáú íínéiyá tsíhtsihvu ámuha
menéejuri. Ehdu ímí Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsoca tsá iiná ámúhadívú túhúúityuróne.
21 Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke piáábó métáúmeíhi.
Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Ídsíjíveíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mc 9.30-32; Rc 9.44-45)

22 Áhdurée Gariréá iiñújiri muha meíjcyánáa tsiiñe múúhakye neébe:
—Míamúnáájpidívúu ípívyéévéébedívú muurá tsaapi ékéévétsoó ímityúmeke.
23 Áábeke ditye dsíjívétsoobe muurá 3 coojívatu tsiiñe bóhiíhi. Ehdúu dibye íhjyuváné ídátsó
múúhakye pajtyéhi.

Duurúvájá wáábyuta paméváké ditye áhdotsóne

24 Aamée Capenaóovu muha meúújeténáa duurúvájá wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé
tsáá múúha éllevu múúhakye iáhdótsoki. Aamée Péédoróké néé Jetsóodítyu:
—¿Aca tsá ámúhá avyéjuube áhdóityú duurúvájá wáábyuta paméváré áhdohíjcyáne?
25 Áánélliihyée Péédoro néé diityéke:
—Ihdyúi áhdóíibye. Ehdúu ditye néene Jetsóoke iúúbálle Péédoro dííbye éllevu tsájá pañévú
úcáávérónáa íhdére népéjtsoobe dííbyeke:
—¿Aca muhdú ú ijtsúcunúhi, Tsímoj? ¿Muucá múúne áhdótsohíjcyámé ávyéjujte? ¿A íiiñúji
múnáakére? ¿Mityá tsíííñé iiñúji múnáakej?
26 Áánélliihyée neebe Péédoro:
—Muurá múúne tsíííñé iiñúji múnáakéré áhdótsohíjcyáme.
Áánélliihyée Jetsóó néehií:
—Aanéjíí ¿muhdú tsíííñé iiñúji múnáájpíubájíí ó áhdoóhi?
27 Árónáa ihdyu o áhdotúné múhdurá ditye iíjtsúcunútu cáhawáá pijcyúté úneuj. Aane u
píjyúcúúbé ihjyú pañe tsaji dsíídsiji u ájtyúmijívú ú áhdóteé mééma tsamútsimájuco. Ehdúu
Jetsóó néé Péédoróke.

18

Jetsóoke ímamyému dilló caabyé íhtsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mc 9.33-37; Rc 9.46-48)

1 Áijyúu muha Jetsóoke menéehií:
—¿Aca caabyé múúhadítyú íihtsútuube íjcyaá nijkyéjiri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuri muha
meíjcyácoóca?
2-3 Áánélliihyée tsíímenéwúuke ipíúváábeke múúháj piinévú ipícyóóne neébe:
—Ímiááné ámúhakye o néé íjtye tsiime iinéikyé wáájácutúmé íjcyadu ámúhá íjtsaméí
cápáyóóvétúhajchíí tsá ámuha meíjcyáityú Píívyéébé avyéjúejte.

4 Muurá Píívyéébé avyéjúejte ɨdáátsóméhjɨúvú tsɨɨméwuúmú íjcyadu nééme ijcyá ɨ́ɨhtsútujte.
5 Muurá íñe áánu ɨ́dátsó tsɨ́ɨmene íjcyadu táuráávye múnaa ɨdáátsóméhjɨúvú nééemeke ɨ́ɨcúvehíjcyámé ookéjuco ɨ́ɨcuvéne.

Tsaatéké ímítyunévú meɨ́búwajtsóné ápíchó nééneé
(Mc 9.42-48; Rc 17.1-2)

6 Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé ɨ́dátsó tsɨɨméwuúmúdúréi nééemedítyú tsaatéké ímítyunévú ɨ́búwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíí íjkyééháñetu néwáyúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú apíchó diityé úmɨwa nééné ɨhdétu.
7 ¡íveekíami íñe ííñújɨri ímityúmé íjcyame ténejcúvú tsíjtyeke ɨ́búwátsohíjcyaj! Árómeke ihdyu máídáátsoju tene pájtyéiñe.
8 Ahdícyane ámúhá hojtsɨ́neri ímityúné ámuha meméénuhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téhojtsɨ́jɨ. Áhdure ámúháj tuhááñeri ímítyúne éllevu ámuha mepéhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téjtuháji. Muurá ihdyu ímí ámuha méíjcyaá ámúháj piityu tsátsɨhjɨ́tsá íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu muurá ɨ́dátsó ámuha méíjcyaá ímí ámúháj piiháñé néérome múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú ámuha mewágóóóvéhajchííjyu.
9 Áhdure ámúhá hálluúúneri ámuha maájtyumɨ́né ímityúné meméénuhíjcyáhajchíí méwaagóó téuhjɨ. Muurá ímí ámuha méíjcyaá tsánejcúeúhjɨ́ íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ɨ́dátsó ámuha méíjcyaá tsaúúcuma ámuha meíjcyarómé cúújúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu.

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwáá́boju
(Rc 15.3-7)

10 Ahdícyane tsá múu tsɨɨméwuúmú íjcyadu ɨdáátsóméhjɨúvú nééné cahcújtso múnáake éhdɨɨválletúne. Muurá ijcyámé diityé tehméjté níjkyéjɨ múnaa Llihíyoma dííbyeke diityé hallúvú pɨáá́boju táúmeíhijcyáme.
11 Muuráhjáa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévеebe o tsáá ímítyuháñé mújtátsómeke o pájtyetétsoki.
12 ¿Aca tsáápí obééjámú 100-meva íjcyámedítyú tsaapi mújtaca tsá dibye ímunáajte 99-meváréjuco íjcyámeke tsátsihvu ipícyóóne néhcóítyuró dííbyeke? Muurá néhcóíyoóbe.
13 Aane muurá dííbyeke iájtyúmɨ́ne mítyane ímíjyúúvéíyoobe pámeerée íjcyácooca iímíjyúúné ehníííñevu.
14 Ahdu muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Méécááni tsá ímílletú dííbyé uráávye múnaa ɨ́dátsó tsɨɨméwuúmú íjcyadu nééemedítyú tsáápíubáré wágóoovéne.

Tsíjtyema múhdurá meíjcyane meímíbáchójcatsíñe
(Rc 17.3)

15 Ahdícyane ámuha cahcújtso múnáadítyú ímityúné tsaapi ámúhama méénúhajchíí múu iiye dibye íjcyátsihvu bóijcyú téénetu dibye illéébóhajchíí iímíbáávyeki.
16 Aane dibye lléébótúhajchíí múu pívámevájuco ímíñeúvú íhjyuváné dííbyema.
17 Aame nééone dibye táhjálléhajchíí múu pámeeréjuco cahcújtso múnaa idyóbéévéne íhjyuváné dííbyema. Ááméke idyé dibye táhjálléhajchíí múu íllureíjuco ɨ́hvejtsóné ihdícyaabéduréjuco dibye iíjcyaki.
18 Muurá ímɨááné ámúhakye o néé muhdú níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe néhdújuco íñe ííñújɨri mɨ́amúnáake ámuha metúkévétsohíjcyádú ámuha meíjcyaíñe.
19 Áhdure idyé ámúhakye o néé míítyétsi tsane ɨɨ́jtsámeíñé hallúvú Llihíyó Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyáábeke pɨáábó táúmeíhajchíí muurá pɨ́ááboiibye diityétsikye.
20 Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé píváátúrómé tamyémeri píhcyáávéméj pɨɨne oo diityéké o pɨ́ááboki.
21 Ehdúu Jetsóó nééénélliі Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca íñe múhdúijyúvá ó ɨ́dáátsóvéiyá óóma ímityúné méénúmedi? ¿A 7-ijyúva?

22 Áánélliihyée neébe:

—Tsáhaá, paíjyuváré múu ɨ́dáátsové uke ímityúné méénúrómedi.

Ɨ́dáátsóvéiyóné ímíllétúúbedítyú íjcyáné uwáá́boju

23 Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébe pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó tsáné avyéjuubéhjáa ihyájkímú pevénéré dííbyedítyú náhjɨ́hénuhíjcyáné diityémá ímíbajchódu.
24 Tujkénúhjáa ímíbájchóroobe mítyane pevénéré dííbyedítyú náhjɨ́hénuhíjcyáábema.

25 Árónáacáhjáa tsá dibye píívyetétú teene ɨ́ɨnetú iáhdóiyóne. Áánélliihyéhjáa diibye
íavyéjuube néé tsaatéké dííbyedívú iñáhjíhénuíñé páneere ihñénéhjɨma ɨ́ɨtsɨ́ɨmemájuco teene
múhdutú dibye áhdóítyúrónélliíhye.
26 Áánélliihyéhjáa diibye íúníu múnáajpi dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne dííbyedívú
ɨ́ɨdátsójkímyeíñe nééhií: “Ávyéjuúbej, cána ehdícyaróné pañéi daabúcú íñe úhdityu o
náhjɨ́hénuhíjcyáné uke o áhdohíjcyatúne. Ukéi chooco ó áhdoó páneére.”
27 Ehdúhjáa dibye néénéllii dííbyedi ɨ́ɨdáátsóvéne tsáhájuco dibye áhdótsotúne. Áábé
hallúríhjyáa tsá ɨɨná íjcyájúcootúne.
28 Ehdúhjáa íavyéjuube dííbyema ímíbájchótsihdyu péébe cábuuvé tsaapi íñahbéébedívú
téhduréhjáa dííbyedítyú áyánéwu iñáhjɨ́ɨhenúné áhdohíjcyátúúbedívu. Áábekéhjáa íjkyéétu
iéékévéne neébe:
—Ó imíllé ícyoocáré oke u áhdone óhdityúu u náhjɨ́ɨhenúne.
29 Áánélliihyéhjáa téhdure dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne ɨ́ɨdátsójkímyeíñe néérоobe dííbyeke:
“Muúbej, cána ihdyu óvíjyucói daabúcú tsáríyóné pañe teénej. Ukéi ihdyu chooco ó áhdoóhi.”
30 Árónáacáhjáa tsá dibye ímílletú ɨ́ɨdáátsovéné dííbyedi. Íllurеjucóhjáa dibye cúvéhoojánúné
dííbyeke. Aabéhjáa cúvéhóójá pañe ijcyá dííbyeke iáhdótúné hajchóta.
31 Ehdúhjáa íñahbéébeke dibye dárɨɨvéné tsijtye íñahbéjteke ɨ́dátsó pájtyénéllii íavyéjúúbeke
úúballémé muhdú dííbyeke tene pájtyene.
32 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube pɨ́ɨuvá dííbyeke. Áábekéhjáa népéjtsoóbe: “Uu táúníu múnáajpi,
¿ɨ́veekí ávyétá imítyuube uú? Úhdíi muurá o ɨ́dáátsóvéne ó ɨ́hvejtsó páneere ávyétá mityáné
óhdityu u náhjɨ́ɨhenúné u áhdohíjcyatúne.
33 Ahdu muurá díñahbéébedi u ɨ́dáátsóvéne ú ɨ́hvéjtsóiyá páneere úhdíi o ɨ́dáátsóvéne o
ɨ́hvejtsódu.”
34 Ehdúhjáa íavyéjuube dííbyeke iñééne ílluréjuco icyáyobáávaténe icyúvéhoojánúúbedívú
ɨ́cúbáhratsóné teene dibye áhdótúné hajchóta.
35 Ehdu muurá ámúhakye méénúiibye Llihíyó níjkyéjɨri íjcyaabe ámuha ɨ́mɨáánéjuco ámúhá
ɨ́ɨbúuri ámúhá náhbedi meɨ́dáátsóvétúhajchííjyu.

19

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsɨ́ítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mc 10.1-12; Rc 16.18)

1 Ehdúu Jetsóó nétsihdyu muha mepéjucóó Gariréatu Jodéá iiñújɨvu Joodáá tsiñéjcuvu.
2 Áhullée mítyane mɨ́amúnaa úráávyehíjcyá dííbyeke. Áámedítyúu chéméméhjɨke
bóhɨ́ɨtsohíjcyaábe.
3 Áijyúu tsaate paritséómú dííbyeke imújtátsóro dííbye éllevu itsáane nééhií:
—¿A tehdújuco tsaapi méwakye ɨ́hvéjtsóiyóné ihdícyáné hallútúre?
4 Áánélliihyée neébe:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébé waajácuháámɨ? Muurá téhaamɨ́tú caatúváné
dibyée páné ɨhdéene iípívyéjtsóné nɨ́jcaúvú téhdure ípívyejtsóné wajpii, wallee, íjcyane muhdú
tene íjcyaídyújuco.
5 Áánemáa muurá téijyújuco dibye néene wajpi wálleeke ityáábávállema ɨ́ɨneíñé
cáánímútsidítyú dííllemáyéjuco iíjcya tsahéécoréjuco tsáápiiye íjcyáiyódu.
6 Aamútsí muurá míítyétsi íjcyáromútsí tsahéécoréjuco íjcyaíñé Píívyéébée ípívyejtsódújuco.
Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávéítyuróne.
7 Ehdúu Jetsóó néénéllii néeme dííbyeke:
—Áánáacáráhjáa ¿ɨ́veekí Moitsééúvú úwáábohíjcyá metáábávárólleke meɨ́hvéjtsóiyóné
téené waajácuháámɨ́ mecáátúnúhaamɨ́vú maájcúnema?
8 Áánélliihyée neébe:
—Muuráhjáa ihdyu eene ámuha meíjcyadu ditye cáhcujtsópítyúnéllii ehdu nehíjcyaabe tehdu
tene néétúrónáaáca. Tsáháa Píívyéébe tehdu teene ípívyéjtsotúne.
9 Áánéllii ámúhakye o néé tsaapi mewa ímityúné tsíjtyéhjɨma méénútúrólleke ɨ́ɨhvéjtsóne
tsíjpíllekéréjuco táábáváhajchíí muurá ímityúné méénuube ɨ́veekí méwamájɨ́ɨ tsíjpíllema
iíjcyáneri. Áhdure idyé tsaapi ɨ́hvéjtsólleke táábávaabe ímityúné meenúhi.
10 Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menééhií:
—Ímí tehdújúcooro teene táábávajcátsí néérónáa tsíñejcútú múhdurá teéne. Áánélliihyéubá
óvíjyácóóiyóné teéne.

11 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Árónáa tsá paméváré píívyetétú tehdu iíjcyane. Apáámyéré ihdyu Píívyéébe pícyohdújuco íjcyame piivyété tehdu iíjcyane.

12 Muurá ijcyámé tsaate ípyée iípívyeevédújuco wálleema iíjcyáiyóné píívyetétúme. Áhdure ijcyámé tsaate mį́amúnaáré méénúnetu wálleema iíjcyane píívyetétúme. Áánetu ihdyu tsaate imíllé ííyéejtéré iíjcyane ɨɨná túhújtsotúmé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejte iíjcyáneríyé ɨɨ́íj́íveki. Ahdícyane ihdyu óvíi caatyé ííyéejtéré iíjcyane ímillémé tehdu ijcyáhi. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Tsɨɨméké Jetsóó llúúvanúne
(Mc 10.13-16; Rc 18.15-17)

13 Áijyúu tsaate ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke tsivá dííbye éllevu dibye diityé hallúvú pɨááboju ityáúmeí Píívyéébeke. Áánélliihyée muha menéé ɨ́ɨnevú ditye tsɨɨméké tsívane íllure dííbyeke ityúhújtsoki.

14 Árónáacáa neebe múúhakye:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsɨɨme íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéjú ijcyá níjkyéjɨri.

15 Ehdúu iñééne diityéké dócárájcoobéré Píívyéébeke pɨáábó táúmeí diityé hallúvu. Ááné boonétúu tétsihdyu muha mepéé tsiéllevúréjuco.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mc 10.17-31; Rc 18.18-30)

16 Tsáijyúu téhdure tsaapi ováhtsá ehnéva múnáajpi íjcyaabe Jetsóo éllevu itsááne nééhií:

—Uwááboóbej, ɨ́mɨáábé u íjcyaabe cána oke diñe muhdú o íjcyáiyóné múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ o újcuki.

17 Áánélliihyée neébe:

—¿Aca ɨ́veekí eene oke ú dilló ɨ́mɨáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ɨ́mɨáábe. Ahdícyane cáhawáá dííbyé taúhbajúúné néhdu diicya múijyú u dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ u újcune u ímílléhajchííjyu.

18 Áánélliihyée neébe:

—¿Aca keená teene dííbyé taúhbajúúne? Áánélliihyée úúbálleebe teene taúhbaju íllu nééneé:

—Tsá múu mį́amúnáake dsɨ́jɨ́vétsotúne. Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne.

19 Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye. Paméváké́ré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.

20 Ehdúu Jetsóó nééneللii neébe:

—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítyúré tehdújuco o ícyahíjcyáne. ¿Mityá ijcyánéi tsiiñe ɨɨná o méénúiyónej?

21 Áánélliihyée neébe:

—Ihdyu panévatúré ɨ́mɨáábé u íjcyane u ímílléhajchíí dítsíeméné náhjɨ́hénúne ɨ́dáátsóméhjɨke pɨáábo. Áijyu ihdyu ɨ́mɨááné ú ávyéjúúteé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

22 Ehdúu Jetsóó nééne kímóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánélliíhye. Aabée íllureíjuco péene kímóóveebére.

23 Áánélliihyée Jetsóó néé múúhakye:

—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé ehnéva múnaa ɨ́htsútúnetu úcáávéiyóné Píívyéébé avyéjuvu.

24 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

25 Ehdúu dibye nééneri muha meúllévenúne menééhií:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

26 Áánélliihyée múúhakye ɨ́ɨ́téne neébe:

—Tsá muurá mį́amúnaa píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe piivyété diityéké ipájtyetétsóné ɨɨná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.

27 Áánélliihyée Péédoro nééhií:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meɨ́hvéjtsóne uukéréjuco meúraavyéne. ¿Aane muhdúí íñe teéne? ¿ɨɨná muha méújcuú téené hallúvu?

28 Áánélliihyée múúhakye neébe:

—Łmɨáánetúré ámúhakye o néé páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécooca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe o ávyéjuutéiñe. Áijyu idyé ámuha téhdure méíjcyaá 12-hava ámúha múnaa ijraéémú íjcyámé avyéjujte.

29 Muurá páneere íijcyátsɨ́hjɨma imúnáake íñahbémuu, íñaallémuu, cáánimuu, méwamyuu, ɨ́ɨ́tsɨ́ɨmee, íjcyárómeke ipícyoíñúne ookéréjuco iúráávyéné wákimyéí méénume éhnííñevu tsaímíyé íjcyaá múijyú muhdú íjcyáityúmeréjuco.

30 Árónáa ihdyu téɨɨbúwá méíjcyaco. Muurá íñe ícyooca ɨ́htsutúmé íjcyame ɨ́dátsó téijyu waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ɨ́daatsómé ávyéjúúteéhi.

20

Tsaate wákímyeíñetu íjcyáné uwáá́boju

1 Muurá Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaabe pámeemáyé íavyéjú ímíbájchoó éhne múúne tsaapi íúmɨhé wákimyéi múnáama diityé wákimyéí ímíbajchódu. Tsaapíhjyáa muurá íúmɨhé pañétú óóva ditye iááhɨ́vétso cúúvénetúré nehcó wákimyéi múnáake.

2 Aanéhjáa tsúúca iújcúmeke neebe 10-haamɨ́vá tsájcoojɨ iáhdoíñe. Áánemáhjáa wallójúcoobe ditye iwákímyeíki.

3 Ááné boonétúhjáa idyé cójɨ́hréjuco néénáa tsiiñe tsíjtyeke néhcotéébé úújeté tsaate tsátsii pevétáré íjcyámedívu.

4 Áámekéhjáa neébe: “Ámuúhaj, óóma méwákímyeítyé táúmɨhé pañe. Ámúhakye ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa ditye wákímyeítyéne.

5 Ááné boonétúhjáa idyé tsiiñe cójɨ́jpɨɨne péébe újcujé tsíjtyeke. Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe újcujé tsíjtyeke.

6 Ááné boonétúhjáa ávyétá cuuvé pañéjuco péébe úújeté tsaate pevétáré íjcyámedívu. Áámekéhjáa neébe: “¿ívekí wákímyeítyúmé ámuha pevétáre?”

7 Áánélliihyéhjáa néémeé: “Muhdú múha múúhakye táúhbánejɨ́ɨ́ ɨɨná muha méwákímyéiyáhi.” Áánélliihyéhjáa neébe: “Ané óóma mepéene méwákímyeítyé táúmɨhe. Ámúhakye ímí ó áhdoóhi.” Ahdújucóhjáa ditye péene dííbyema.

8 Ááné iijyúnuvúhjáa diitye wákimyéi múnáá tehméébeke neébe: “Áyu ílluréjuco wákimyéi múnáake dááhɨ́vétsómeke dahdo. Nihñérené úcáávémedítyú ú áhdótujkénuúhi. Ááné boonétúi ú áhdoó tujkénuné úcáávémeke.”

9 Ahdújucóhjáa dibye eenée ávyétá nihñéejtéré cuuvé pañe úcáávémedítyú áhdótujkénúné tsáápiitsáké 10-haamɨ́vá diibye tépallí múnáajpi néhdunéjuco.

10 Aanéhjáa diitye eenée tujkénú cúúvénetúré úcaavémé ɨ́ɨ́téne ɨ́jtsámeí dibye áhdoíñé éhníííñevu pájcoojɨ́ré ditye wákímyeíñélliíhye. Árónáacáhjáa diityéké téhdunéré 10-haamɨ́vá áhdoóbe.

11 Aanéhjáa múhdurá diityéké pájtyénéllii tépallí múnáájpidítyú llíhcyámeímye.

12 Áámedítyúhjáa tsaapi néé dííbyeke: “Aca muhdú ɨ́ɨ́vane aatye ícyoocárené cuuvé pañe úcáávémeke ú ahdó íñe muha cójɨ́hajchótá állócohɨ́váneri mewákímyeímyeke u áhdodúnére.”

13 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke: “Muúbej, ¿acáne tsá o néétu téhdune 10-haamɨ́vá ámúhakye o áhdoíñé tsájcoojɨ́ wákiméi? Áánerá tsáháturo ímityúné ámúhakye o dárɨ́ɨ́vetúne.

14 Ahdícyane wa eene uke o áhdone dékéévéne dipyej. Muurá ihdyu ó imíllé áyánéwu wákímyeíyómema tsahdúnéhjɨ́ré o áhdone pámeekére.

15 ¿Aca tsá u wáájácutú o ímillédú o áhdóiyóné tadsɨ́ɨ́dsɨdívu? Anéjɨ́ɨ́va oke ú nééiyá múhdurá o dárɨɨvéne. Áhdure tsá u nómíutáávátyuró pámeemáyé ɨ́mɨáábé o íjcyáneri.” Ehdúhjáa neebe tépallí múnáajpi dííbyeke.

16 Ahdícyane íñe ícyooca iiye ɨ́htsutúmé iíjcyane ɨ́tsúcunúmeíhijcyámé nihñéétsihvu ɨ́dátsó waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ɨ́daatsómé ávyéjúúteéhi. Muurá mítyámeke táavyéjú wákimyéivu o újcúrómedítyú uhjéméré ímí teene úraavyémé ávyéjúúteéhi. Ehdúu Jetsóó úwaabó tsaapi íwákimyéi múnáama diityé wákimyéí ímíbájchónetu.

Łdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mc 10.32-34; Rc 18.31-34)

17 Átsihdyúu múúhaye 12-meva Jerotsaréevu dííbyema mepéénáa juuvávyú múúhakye neébe:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu.

18 Ácoomívú muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame neé oke łdsɨ́jɨ́vétsoíñe.

19 Áábeke muurá oke íhvéjtsoímyé jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévu. Aame óhdi iúúhívaténe
oke imyéénúúbeke ílluréjuco wátyétyéhcuíñé páwachékevu o dsíjíveki. Ároobe tsiiñe ó bóhii 3
coojívatu. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jacóóbomútsíj tsiiju Jetsóoma íhjyuváne
(Mc 10.35-45)

20 Téijyúu Tsebedéó taaba Jetsóo éllevu itsáane íllímutsi Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsí múúhama
íjcyámútsikye ipíúváne dííbyé lliiñévú míímóuuvé piááb ó ityáúmeíki.

21 Áállekée neébe:

—¿íínetú uke o píaabóné ú imílléhi?

Áánélliihyée neélle:

—Ó imíllé íjtyetsi hájchíwúumútsí úúma páñétúétsihyi íjcyane díavyéjuri u íjcyácoóca.

22 Árónáacáa neebe díílleke:

—Ávyeta tsá u wáájácutú iiná u táúmeíñe. Ehdúu díílleke iñétsihdyu diityétsikye neébe:

—¿Aca ámuhtsi ávyétá ihnáhó méícúbáhrámeíiyá muhdú o ícúbáhrámeídyu?

Áánélliihyée neemútsi:

—Ée, muhtsi méícúbáhrámeíiyáhi.

23 Áánélliihyée neebe diityétsikye:

—Imiááné hde ámuhtsi méícúbáhrámeííhi. Árónáa ihdyu páñétúétsihyi táavyéjuri o íjcyácooca
tsá oore ámúhtsikye táúniúvú o pícyóóityuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré pícyoó caatyéké
iwábyújtsómeke.

24 Ehdúu Jetsóoma dityétsí íhjyuváné múúhakye diityétsí nahbéjté 10-meva muha
meíjcyámeke tsárí pajtyéhi.

25 Árónáacáa múúhakye ipíúváne neébe:

—Ámuha muurá méwaajácú íñe ííñújiri íjcyáné avyéjujte paméváré íhtsutúmé iíjcyane
ímilléne.

26-27 Áánetu ihdyu íñe ámuha tsúúca tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune.
Ámúhadityú tsaapi íboohówaabe iíjcyane ímílleebe múu íñahbéjteke ííícuvé íñée muhdú
Míamúnáájpidívú o ípívyéévеebe o méénuhíjcyádu.

28 Tsáháa muurá o tsáátu íhtsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke míamúnaa oke iííícúveki.
Muuráhjáa ihdyu o tsáá diityéké o píaabódú íjcyaabe diityé wájyuri o dsíjíve teene
cáhcujtsómé ipájtyetéki.

Hállúvátúmútsikye Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mc 10.46-52; Rc 18.35-43)

29 Aamée Jericóotu muha mepéémeke mítyane míamúnaa úraavyéhi.

30 Áijyúu hállúvátumútsí juuvá úníuri ácuúcunúhíjcyamútsí tétsihdyu Jetsóoma muha
mepájtyene iwáájácúne kéévánécoba néé dííbyeke:

—¡Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaábej, múhtsidi ihdyu óvíjyuco díídaatsóve!

31 Ehdúu dityétsí néénéllii tétsii íjcyame uhbá cúúvéhulléré dityétsí iíjcyaki. Árónerii
ííícúvétumútsí éhníííñevúré tsiiñe nééhií:

—¡Ávyéjuúbej, Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyaábej, múhtsidi ihdyu óvíjyuco díídaatsóve!

32 Áánélliihyée Jetsóó iíjyócúúvéne néé diityétsikye:

—¿Iiná ámuhtsi méimílléhi?

33 Áánélliihyée neemútsi:

—Ávyéjuúbej, muhtsi méimíllé mahálluváne.

34 Ehdúu dityétsí néénéllii mítyane ídáátsóveebe diityétsidi. Áánemáa diityétsikye
íhyálluúúné dibye dócárájcónetu tsaímíyé iitéjúcoomútsi. Aamútsíi dííbyekéréjuco úraavyéne.

21

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mc 11.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

1 Aamée muha méwajtsí Jerotsaréé piihíriyéjuco Bepajéé cóómí úníuri Oríívo bájú
íjcyátsihvu. Átsihdyúu Jetsóó wallóó míityétsikye múúhadityú técoomívu.

2 Áámútsikyée neébe:

—Écoomi ípiihíré cóómityu óóma méujcúté íayáne ííjú íllíma íjcyaabe dóhjínúmeííbyeke. Áábeke
metsíñaáyóne métsívaco.

3 Aane tsaate ámúhtsikye ‘íveémútsikyé ámuhtsi métsíñaáyó’ néhajchíí méneéco: “Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye. Ɨícúiyévané ihdyu óómíchóiíbye.” Ehdúu neebe diityétsikye.

4 Ehdúu pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa íllu néhdújuco:

5 Tsióó cóómi múnáake mene: “Ámúha éllevu ámúhá avyéjuube tsaá ídaatsóné íayáne ííjú hájchí hallúri.”

Ehdúhjáa neebe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi.

6 Aamútsíi tsúúca újcujé diibye íayáne ííjuke íllíma Jetsóó néhdújuco.

7 Áábé hallúu wájyamúúnetu muha meíhbóné hallúvú iñéríívyéne péjúcoóbe.

8 Áijyúu mítyane míamúnaa íjcyame ɨhbó íwajyámuunévú juúva. Tsaatée wájyaúúnevu ɨhbóhi.

9 Aamée dííbyema péé tsuulléri íjcyamee, idyéjuri íjcyamee, ehdu. Aamée wáñécohíjcyá:

—¡Ñóóooj, máávyejújtsó áánu Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábeke! ¡Maímijyu dibye Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ñóóooj, máávyejújtsó caame íjcyaabe Píívyéébeke! Ehdúu iwáñéjcóne nehíjcyáme.

10 Aabée Jerotsaréevu úcáávéneri pámeere técoomí múnaa íbóríbaavémé nééhií:

—¿Múamí tsáma aátyej?

11 Áánélliihyée tsaate nééhií:

—Áánerá aabye Jetsóó Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Natsarée múnáajpi.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó bóayóne
(Mc 11.15-19; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

12 Ááné boonétúu duurúvájá pañévú náhjɨhénújcatsímyeke téjá pañétú boáyoóbe. Wájójcoobée dsíídsike cápáyócohíjcyámé metsáwááne. Áhdurée íjúúmuke náhjɨhénuhíjcyámé acúúvéihcyúné wájójcoóbe.

13 Áánemáa neebe diityéke:

—Muurá Píívyéébé waajácúhááɨmɨtu nééneé: “Íjya tahjya tééjá lliiñévú míamúnaa óóma íhjyúvahíjcyáijya.” Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáá jaríyéjuco medíllone?

14 Áijyúu tééjá pañe hállúvátúméhjɨma ímí úllehíjcyátuméhjíí íjcyame dííbyeke piáábó táúmeímyeke ímíjpyetétsoóbe.

15 Ehdúu téijyu méénuube méénúráítyúronéhjɨ. Áijyúu tsɨɨme wáñécohíjcyá: “¡Ñóóooj! Átsihdyúu nehíjcyáme: ¡Máávyejújtsó aadi Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábeke!” Aanée llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte tsárí ííjtsúcunúne Jetsóoke nééhií:

—¿A ú lleebo eene aatye néhijcyánej?

16 Áánélliihyée Jetsóó néé diityéke:

—Éée. ¿Aca tsá múijyú ámuha meéévetú Píívyéébé waajácúhááɨmí téénetu íhjyuváne? Íllu muurá nééneé:

Pámeere dííbyeke duurúvahíjcyá tsɨɨme ñohñóríyéi íjcyárótsíwuújɨmájuco.

17 Ehdúu Jetsóó diityéké nééné boonétú muha mepéé Jerotsaréetu Betáániávuréjuco. Áhullée tépejco muha mécuwáhi.

Higyéérahe Jetsóó pítyuutsóne
(Mc 11.12-14, 20-26)

18 Ááné tsɨtsíívevúu cúúvénetúré muha tsiiñe Jerotsaréevu meóómíñáa Jetsóó ajyábáávatéhi.

19 Aabée juuvá úníutu íjcyahe higyéérahe úújéjerá ‘néévahéubáhaja’ iñéénema. Árónáacáa tsá tehe néévatúne. Áánélliihyée ílluréjuco dibye teehe pítyúútsoobe nééneé:

—Níhñécunu ílluréjuco u chéméihye ¿íveekí tsá u néévatúne?

Ehdúu dibye néénemáyé tsúúca íjtoíñuhe.

20 Áánéríi muha meúllévenúne menéé dííbyeke:

—¿Aca muhdú eene eehe higyéérahe peecútéré tsúúca cheméhi?

21 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Muurá ímɨááné ímíñeúvú ámuha mecáhcújtsoca tsá apááñéré íñe higyéérahe o chémétsónéeméné ámuha meméénúítyuróne. Téhdure muurá ámuha menééjuri tsane cámehbáú ííinéiyá móááj pɨɨnévu.

22 Ahdícyane muurá páneere ɨɨná Píívyéébeke ámuha metáúmeíñé ámúhakye ájcúiibye ímɨááneturé ámuha ímí mecáhcújtsóhajchííjyu.

Jetsóó ɨhtsútu
(Mc 11.27-33; Rc 20.1-8)

23 Átsihdyúu idyé tsiiñe duurúvájá pañévú dibye úwáábónáa páñétúejte llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte dííbye éllevu ɨtsááne néehií:
—¿Aca múúbé ɨhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu nénehjɨ ú méénuhíjcyáhi?
24-25 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóáa tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébeé, mityá mɨ́amúnaárée nééjuri téené wákimyéí méénuhíjcyaábej? Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke maáñújcúhajchíí botsíi ámúhakye ó neé múúbé ɨhtsúturí ténehjɨ o méénuhíjcyáne. Áánélliihyée tsaméére néjcatsíhi:
—Muurá 'Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe' menéhajchíí meke nééíyoóbe: "¿Áábekéráhjáa ɨ́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?"
26 Áánetu 'mɨ́amúnaárée nééjuri' menéhajchíí meke diitye mɨ́amúnaa téené hallútú méénúiyáhi. Muurá paméváré cáhcujtsó ɨ́mɨáánéjucóo Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi diibye Jóááuvu íjcyane.
27 Ehdúu iñéjcatsíñeri iñúhnévéne íllure nééme dííbyeke:
—Maáhuú, tsá muha mewáájácutúne.
Áánélliihyée neebe diityéke:
—Aanéjɨ́ɨva idyé ámúhakye ó neé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Tsáápí hájchimútsidítyú íjcyáné uwáá́boju

28 Átsihdyúu tsiiñe Jetsóó diityéké néehií:
—¿Muhdú ámuha méijtsúcunú tsiiñe ámúhakye o úúbálleíñe? Tsaapíhjyáa íllímútsidítyú ámíáábeke néehií: "Llíhij, cána íhyajchíí méúmɨhe wákímyeítyej."
29 Árónáacáhjáa neébe: "Tsá o ímílletúne." Árónemáhjáa bóónétu wákímyeítyeébe.
30 Átsihdyúhjáa bónéébeke neebe téhdure. Áánélliihyéhjáa neébe: "Juújuj Llíhij, tehdújuco. Óvíi ó wákímyeítyéhi." Árónáacáhjáa tsá dibye wákímyeítyetúne.
31 Aanée ¿caabyé diityétsidítyú cáhcujtsó cáániкyeé? Áánélliihyée néeme dííbyeke:
—Tujkénújepíhjyáa cáhcujtsóhi.
Átsihvúu neebe diityéke:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé muurá múhdurá ícyahíjcyáné walléémuma méiiñújí avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsɨke áhdótsohíjcyámé ímityúmé íjcyarómé ímíjpyéteé ámúhájtane Píívyéébé avyéjúejtéréjuco iíjcyaki.
32 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa ámúhakye úwáábohíjcyará ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ámuha meɨ́búwáávéroki. Árónáacáa tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Áánetúu ihdyu muurá diitye ɨ́mɨááné ímityúmé íjcyarómé dííbyé uwáábó icyáhcújtsóne ímíjpyetéhi. Áánáacáa ¿muhdú ɨ́veekí tsá ámuha teene melléébójúcoorómé meímíjpyetétúne?

Úmɨhé tehmé múnaa múhdurá dárɨ́ɨvémeíñetu íjcyáné uwáá́boju
(Mc 12.1-12; Rc 20.9-19)

33 Cáhawáá mélleebúcunu tsiiñe ámúhakye o úúballéne: Tsaapíhjyáa íúmɨhe óóva ibájtsone mɨjcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímíbájchoobe téene néévá dótsúhcúmeíitsíi. Áhduréhjáa jáhwu méénuube cáámé cóhnaúvú tééjá pañétú tépalli téhmémeíijya. Ápallívúhjáa tsaatéké ityéhmétsóne aahɨ́vetéébé tsííñé iiñúji.
34 Aabéhjáa tsúúca tene néévane iwáájácútsihvu wallóó íúníu múnáake diityémá ditye iwállóóro téénetu dííbye éhné íjcyadúne.
35 Árónáacáhjáa íllure méénúpejtsómé diityéke. Tsáápiikyéhjáa néwayúúnevu aamúme. Áánetúhjáa tsíjpiikye dsɨ́jɨ́vetsóme.
36 Ááné boonétúhjáa idyé tsiiñe wálloobe pívámeváké́juco. Árómekéhjáa idyé méénúpejtsóme.
37 Ááné nihñévúréhjáa wálloobe íllíkyeréjuco 'íhya hájchíwu íjcyánéllii dííbyeke avyéjúúlléiyóme' iñéénema.
38 Árónáacáhjáa dííbyeke iájtyúmɨ́ne néjcatsímye: "Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáániñúiyóne. Áánéllii metsu dííbyeke medsɨ́jɨ́vétso mehnéréjuco tene iíjcyaki."
39 Ahdújucóhjáa iékéévéébeke ditye tépallítyú ɨ́ɨwávu itsájtyéne dsɨ́jɨ́vetsóne.
40 Ehdúu iúúbállétsihdyu neebe diityéke:

—¿Aane íñe diibye úmɨhé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú diityéké eenée tépallívú dibye téhmétsoíñúmé ímityúné dárɨ́ɨvémeímyeke?

41 Áánélliihyée néémeé:

—Íhya ihdyu diityéké ɨ́dáátsóvétuubéré ɨdsɨ́jɨvétsóne tsíjtyekéréjuco téhmétsoíñé tépallívú botsíi teene bajtso kéémévécooca tsáneevu dííbyeke ájcúímyeke.

42 Ehdúu ditye néérónáa neebe diityéke:

—¿Aca tsá ámuha múijyú meéévetú Píívyéébé waajácúháámɨ? Muurá tsátsihdyu nééneé:

Tsaúpe nééwayu jáháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne wáágóórou pícyámeí ímichi téétutu jaa éjkéiu. Muurá ihdyu Píívyéébere ehdu meenú tehdújuco.

Ehdu muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé.

43 Aane ámúhakye o néé Píívyéébé avyéjú ámúhá wáábyuta íjcyájúcootúne. Muurá ihdyu tsijtye ímí óóma íjcyámé wáábyutáréjuco teéne.

44 Muurá teeu nééwayúdú o néébedítyú íjcyáné uwááboju cáhcújtsotúmé mújtaáhi. Áámedívú muurá o cáyobáávatécooca íllurréjuco ditye wágóóóveíñe.

45 Ehdúu Jetsóó tsíeménéhjɨtu úwaabóné llúúvájté avyéjujtémá paritséómú waajácújucóó diityéké dibye lléboobóne.

46 Áánélliihyée imíllerómé dííbyeke iwáágoóné tétsihdyu. Árónáacáa nuhnévémé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane mɨ́amúnaa néhíjcyáneri iíllityénema.

22

Táábávajcátsí wañéhjɨtu íjcyáné uwááboju
(Rc 14.15-24)

1 Áhdurée tsiiñe Jetsóó úúballé muhdú Píívyéébe íavyéjú pámeemáyé ímíbájchoíñe.

2 Neebépeé:

—Tsáné avyéjuubéhjáa ílli táábáváné wañéhjɨvu míñutsó mítyane mɨ́amúnáake.

3 Ááme éllevúhjáa wálloobe íúníu múnáake ditye iñééte ditye itsájúcoóki. Aaméhjáa úúbálletérónáa tsá ditye ímílletú itsááneé.

4 Áánélliihyéhjáa tsíjtyeke tsiiñe iwállóómeke neébe: “Méneete táuubámyeke ditye itsááne íñe ocájímú tutácóóné idyóóvaki.”

5 Ahdújucóhjáa ipyééne ditye úúbállerónáa idyé tsá ditye ímílletú itsááneé. Ɨɨcúvetúméhjáa íwákimyéiháñevúré péécunúhi. Tsaatéhjáa péé íúmɨhénevu. Tsijtyéhjáa péé náhjɨhévu.

6 Áánetúhjáa tsijtye íllure diityédí ɨɨ́cúbáhrámeke dsɨ́jɨvetsóhi.

7 Aanéhjáa íllurréjuco diibye ávyéjúúbeke mítyane cáyobáávatétsóne. Áánélliihyéhjáa ítsodáhómuke táúhbaabe ditye diityéké ɨdsɨ́jɨvétsóne diityé cóómí icyátsuhjácoki.

8 Ááné boonéhjáa idyé tsijtye íúníu múnáake neébe: “Tsúúca íñe hájchíwu táábáváné wañéhjɨ majchoháñé méénúmeíjyúcoorá téénevu tsáámeke memájchótsóiyóne. Ávyeta ímílléítyúmekéhjáa o míñutsójúcoorómé íñe tsá tsáátu meéllevu. Árone ihdyu óvi tehdújuco tsá ditye tsáátune, ɨ́mɨáámejɨ́ɨ́ tsááiyáhi.

9 Ahdícyane cána étsɨhjɨvú mepééne ámuha maájtyúmɨdúmeke méuubállé ditye itsáákií.”

10 Ahdújucóhjáa ditye pahúllevávú ipyééne pámeekéré iájtyúmɨdúmeke míñutsóné ímityúróméhjɨmáye. Aaméhjáa tsúúca tsááme teeja wahpéhi.

11 Ááme éllevúhjáa diibye ávyéjuube ipyééne ájtyumɨ́ tsaapi ihdícyájamáyé íwajyámuma diityéj pɨɨne íjcyáábeke.

12 Áábekéhjáa neébe: “Muúbej, ¿acáne ɨ́veekí íñe átérééjamáyé u tsáá béhjávu úcáávéne tsáátuúbe?” Ehdúhjáa ávyéjuube dííbyeke nééénéllii tsá dibye ɨɨná nééétune.

13 Áábedítyúhjáa íúníu múnáake neébe: “Áánúke íjtyúháácyuma íhyójtsɨcu mechíjchúne áachívú peete íjcyátúhullévú mépicyóhjé téhulle dibye ityáá íhwáñe ɨɨ́hdónema.”

14 Ehdu nééne muurá íñe ɨ́mɨáánéné pámé wáábyutáréjúcooro Píívyéébé avyéjú íjcyáronévú uhjéméré úcáávéehi.

Ííñújɨ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨdsike ditye áhdotsóne
(Mc 12.13-17; Rc 20.20-26)

15 Ehdúu Jetsóó úwaabóné paritséómú itsárílléne pítyácójcatsí muhdú dííbyedívú iñééétsoíñe.

16 Áánemáhjáa Heróódé icyánéjcúejtémá tsaatéké íhdityu wallóómé dííbye éllevu ditye iñééte muhdúhjáa dííbyedítyú ipítyácójcatsíñe. Aamée itsááne dííbyeke nééhií:

—Ávyéjuúbej, muha méwaajácú ɨ́mɨáábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe muurá ú úwáábohíjcyá ɨ́mɨáánéné keená Píívyéébe mɨ́amúnáadívú tújkevéélleɨ́jtó tsijtye múhdurá úhdivu

íjtsúcunróneri íícúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú ɨjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnélliíhye.
17 Aabe ihdyu cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj: ¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsíídsɨke ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyónej, mityá tsáhaáj?
18 Ehdúu íllure dííbyeke imújtátsóro ditye díllone iwáájácúne neebe diityéke:
—Ávyeta mía bañú múnaa ámuha pánehjídú ímɨáámeúvúdú meíjcyame ¿íveekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi?
19 Áyu cána oke méuujétsó dsíídsɨjívuj.
Ahdújucóo ditye tsájɨɨvu úújetsóné dííbyeke.
20 Áájɨtúu húmɨ náávee, memee, íjcyane ɨííténe neebe diityéke:
—¿Aca múhúmɨ náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjɨtu?
21 Áánélliihyée néeme dííbyeke:
—Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré íñe tééjɨtu.
Áánélliihyée neebe diityéke:
—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.
22 Ehdúu Jetsóó diityéké néeneri iúllévenúne íllurejuco ditye péene tétsihdyu.

Dsíjɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mc 12.18-27; Rc 20.27-40)

23 Ááné boonée téjcoojíré tsadotséómú tsáá dííbye éllevu medsíjɨvémé tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.
24 Aamée néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsíímávátuube dsíjɨvéhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco ɨtsíímáva díílledívú íñáhbeúvúu tsíímáváiyóne.
25 Aanée ijcyámé múúhadítyú 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane dsíjɨvé tehdu tsíímávátuubére. Áállekée bóneebéréjuco táábaváne.
26 Ároobée idyé dsíjɨvé téhdure tsíímávátuube díílléjtane. Aanée ehdu pámeere 7-meva tsaapíllekéré táábávarómé dsíjɨvé díílléjtane.
27 Aanée nihñévúré díílleréjuco dsíjɨvéne.
28 Aane cána múúhakye diñe ¿cáábyé taabá ímichi dille íjcyaíñé tsiiñe ditye bóhɨícoóca?
29 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe íhtsútuube íjcyáábé waajácúháámɨtu tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnélliíhye.
30 Muurá dsíjɨvémé tsiiñe bóhíijyu páneere cápáyóóveé tsíhdyuréjuco. Tsáhájuco muurá míamúnaa táábávácatsíityúne. Muurá pámeere téijyu íjcyaá nijkyéjɨ múnaádurréjuco.
31 ¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú Píívyéébé waajácuháámɨ? Muurá téhaamítú nééneé:
32 "Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Piivyéébé ó ijcyáhi." Ehdu muurá Píívyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá dibye nééityuró diityé Piivyéébé iíjcyane.
33 Ehdúu Jetsóó diityéké néeneri ullévenúmé muhdú dííbyé tujkéveeju íjcyáneri.

Ímichi páñétúejúúcú taúhbajúúcu
(Mc 12.28-34)

34 Aanée paritséómú iwáájácúne iiyéjuco píhcyaavéné dííbyedívu.
35-36 Áámedítyúu tsaapi taúhbájú uwááboobe Jetsóoke imújtátsóro nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aca teene Píívyéébé taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?
37 Áánélliihyée neébe:
—"Múu wajyú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta díííbúutúré páneere muhdú u íjcyáneri dííjtsaméiyi."
38 Eene muurá ímichi páñétúene Píívyéébé taúhbajúúnetu.
39 Áánetu tsiiñe nééhií: "Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu."
40 Éneecu ímichi páñétúenéécú Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri pícyóóné taúhbajúúnetu. Áneecu néhdu meíjcyáhajchíí tsúúca méijcyá dííbyé ihjyú uubálle múnaápe úwáábohíjcyádu. Ehdúu Jetsóó néé dííbyeke.

Muubá Críjto íjcyane
(Mc 12.35-37; Rc 20.41-44)

41-42 Aamée diitye paritséómúi péétúmeke tsiiñe neébe:

—¿Aca mújtsɨɨménémúhaabé Críjto íjcyáiyóné ámuha méɨjtsúcunúhi?

Áánélliihyée néémeé:

—Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabéiyo muurá diíbye.

43 Áánélliihyée neébe:

—¿Aanée idyé muhdú ɨ́ɨ́vane diibye Dabíiúvú ɨ́jtsɨɨménémúhaabe íjcyáííbyeke dilló íavyéjúúbedi? Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri neebe dííbyedítyu:

44 Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi diicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”

45 Ehdúu muurá Dabíiúvú néé Críjtodítyú Íavyéjuube dibye íjcyane. Aane muhdú íjcyáíyoobe dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaábe.

46 Ehdúu Jetsóó diityéké nééne iáñújcútúnéllii tsáhájuco tsiiñe ditye díllójúcootúne.

23

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mc 12.38-40; Rc 11.37-54; 20.45-47)

1 Áijyúu idyé pámeere tétsii muha meíjcyámeke Jetsóó nééhií:

2 —Muurá taúhbájú uwáábojtémá paritséómú ɨjtsúcunúmeí Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri méénúné taúhbájú uwáábojte iíjcyane.

3 Ɨmɨáánéhde tehdújuco ditye úwáábohíjcyáne. Aane melléébóne mécahcújtso. Árónáa ihdyu eene múhduhjɨ́rá ditye ícyahíjcyánetu tsá múu ɨ́ɨvatúne. Muurá ímí úwaabójúcoorómé tsá tehdu íjcyatúne.

4 Aame mɨ́amúnáama tsíñéhjɨ́ taúhbajúúné ípívyétsohíjcyá diitye páñetu íjcyarómé teene úráávyénejɨ́ɨva awáá muhdú ditye iúráávyeki.

5 Muurá páneere ɨɨná imyéénune méénuhíjcyámé mɨ́amúnaa diityéké imítyájtsokíye. Aame muurá eene Píívyéébé ihjyu icyáátúnúné waajácúhaamɨ́nevu pícyámeíhijcyá íñéjuwáánetu íúmɨcóónetu. Áhdure eene tsíjtyé wajyámúúné ehnííñevu íwajyámúúné icyáméjtsójácobájɨvu úcámeíhijcyáme.

6 Aame muurá wañéhjɨ́né pañe imíllé íboohówátsɨhjɨ́vúré imájchone. Áhdure pih-cyáávejáané pañe iíjcyácooca imíllémé íimítsɨjɨ́vúré iácuuvéne.

7 Téhdure imíllémé mɨ́amúnaa diityéké iávyejúúlléne patsɨ́hjɨvávúré uwáábojtédí díllone.

8 Áánetu ámuha tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune. Tsá múu íjyácunútú mɨ́amúnaa ámúhakye uwáábojtédí díllóíyóneri. Muurá ámuha tsahdúré tsané nahbémú meíjcyamé uwááboobe apáábyéré oo Críjtoó.

9 Ahdícyane tsá ámuha múúbaké mecáánívaityú ííñújɨri. Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe apáábyéré ámúháj Caáni.

10 Áhdure tsá múu díllótsámeítyú ávyéjujtédi. Muurá oo apáábyéré ámúhá avyéjuúbe.

11 Muurá ihdyu tsíjtyeke ɨ́ɨcuvémé ímɨááné ijcyá íhtsutúmé íboohówajte.

12 Aame ɨdáátsóméhjɨúvú tsaɨ́ɨbuwáré íjcyame ávyéjúúteéhi. Áánetu iiye ɨhtsutúmé ávyéjujte iíjcyane némeíhijcyámé íllure núcójpɨ́vétsáméiíhi.

13 Aane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñé bañú múnaa pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú ámuha taúhbájú uwáábojtémá paritséómú meíjcyámeke. Muurá níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejte íjcyáíyómeke íllure ámuha mémávárichohíjcyá múhdurá ténejcu ámuha meúráávyénélliíhye. Áánéllii tsá ámuha dííbyé avyéjúejte meíjcyáitúne.

14 Ááneréi íjcyáíyónáa ¿ɨ́veekí ámuha pííbájyujte walléémudítyú médótuhíjcyá ihjyáháñe? Ááne ehdu ámuha memééénuhíjcyánéhjɨ́ nucójpɨ́ ulléjɨjtóné úniúúnevu ámuha meíjcyáne Píívyéébema cááménécobájɨúvú méihjyúvahíjcyá wáájácúratúne. Ehdu ámuha medárɨ́ɨvémeíhíjcyáné déjúcotu muurá ávyétá ɨhnáhó ámuha méícúbáhráméiíhi.

15 Téhdure ɨ́veekí ámuha pahúllevá múnáake úwááboméré mépehíjcyá ámúhá uwááboju múhdurá nééne ditye iúráávyeki. Muurá ímítyúmeke éhnííñevúré ámuha métútávátsohíjcyá múhdurá meúwáábóneri. Áánéllii diityé hallúrí ápíchó cúújúwá pañévú ditye wágóóóveíñé ímichi ámúha llííñé íjcyane.

16 Máɨdáátsoju ámuuha éhne múúne hállúvatúmé tsiéllevu tsátyéjcatsíiyódú menééme tsá mewáájácúmeítyú muhdú Píívyéébeke meúráávyéiyóne. Aame ámuha ménehíjcyá duurúvája mémerívá tsane ámuha memééénuíñé menéérone ámuha memééénúturóné muhdú néétune. Áánetúvá tsane ámuha memééénuíñé menéérone ámuha méneri tsane ámuha memééénuíñé menéérone ámuha memééénútúhajchíí ímityúné ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi.

17 Aame ɨ́mɨááné ámuha méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme. ¿Aca
keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene tééjá pañéene óórótu méénúmeíñéhjɨj, mityá teeja
duurúvaja ímichi téeja tájpí páñéenéhjɨ́ íjcyajaj?
18 Áhdure ámuha ménehíjcyá Píívyéébé ɨ̈cúvé cóvájtsómeíñé waɨ́jɨ mémerívá tsane ámuha
meméénuíñé menéérone ámuha meméénúturóné muhdú néétune. Ááne tú vá ihdyu dííbyé
ɨ̈cúve mémeri ámuha tsane meméénuíñé menéérone ámuha meméénútúhajchíí ímityúné
ámúhá hallúrí íjcyane ámuha ménehíjcyáhi.
19 Aame ɨ́mɨááné ámuha méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme. ¿Aca
keená ímichi máavyéjúúlléiyáhi? ¿A teene Píívyéébé ɨ̈cúve, mityá teene wáɨjɨ ímichi téɨjɨ́
hallúvú tene cóvátsómeíhíjcyaɨ́jɨj?
20 Muurá téɨjɨ́ mémeri tsane imyéénuíñé tsaate néene dómajcó páneeréjuco múhduná
téɨjɨ́ene íjcyánéhjɨmájuco.
21 Áhdure idyé duurúvája mémeri tsane imyéénuíñé ditye néene dómajcó páneeréjuco
tééjáene íjcyanéhjɨ́ Píívyéébe mémemájuco ímichi dííbyé wáábyuta tene íjcyánélliíhye.
22 Áhdure níjkyéjɨ mémeri tsane imyéénuíñé ditye néene dómajcó Píívyéébekéjuco dííbyé
avyéjú tene íjcyánélliíhye.
23 ¡Ahdícyane máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá tehdújuco ámuha
Píívyéébeke meɨ́ɨ́cúveróné ámúha bájtsori. Árónáa ámuha mécoévahíjcyá teenéjuco awáá
taúhbájutu páñétúetsíí íjcyane Píívyéébeke ámuha meúráávyéne tsaímíyé meíjcyame tsíjtyeke
mepɨ́áábóiyóne. Ehdu ámuha tsanéhjɨ́juco meméénúiyóné tsá meméénuhíjcyatúne.
24 Aame muurá ámuha éhne múúne hállúvatúmé tsiéllevu tsátyéjcatsíiyódú
wáájácúmeítyúme. Muurá éétébáwu íjcyáróóbeke ámúha ádó pañétú ámuha mewáágoómé
¿ɨ́veekí caméélloke wáágóotúmé dííbyemáyé ámuha máádohíjcyáhi?
25 ¡Máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámúhá lliyíhllóné, ámúhá bohtámú, ámuha
ménítyuhíjcyará imíwu. Árónáa ténéhjɨ́ pañévú ámuha mépícyohíjcyá ímityúné naníyí ámuha
meúcuhíjcyanéhjɨ.
26 Aame ámuha ɨ́mɨááné hállúvatúmé íjcyadu menééme tujkénú méímibáávyé ámúhá
ɨ́buwáááné ɨ́jtsaméí ɨ́mɨáámeréjuco ámuha meíjcyane ámúhadítyú ibóhówaúcunúki.
27 ¡Árónáa ihdyu máɨdáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámuha pánehjɨ́dú
ɨ́mɨáámédú éhne múúne níjkyéné pañe nehníwu néérone pánehjɨ́dú hállu imíwu meɨ́ɨ́tedu.
28 Ehdu ámuha meícyahíjcyá mɨ́amúnáama pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú tsanééré ímityúné
ɨ́jtsaméí ámúhá pañe íjcyame.
29 ¡Ááameke ámúhakye máɨdáátsoju tene pájtyeíñej! Ɨveekí ámuha éíjyuúvúu ditye
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú nijkyéné méícyáávétsohíjcyá
ɨ́mɨáámeváa diityéúvú íjcyánélliíhye.
30 Ááne ámuha ménehíjcyáhi: “Éíjyuúvúu méihdé múnáaúvú íjcyáijyu meíjcyaca muurá tsá
medsɨ́jɨ́vétsóityuró Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake.”
31 Ehdu ámuha menééneri muurá ámuháyé méúúbállémeí diityéúvukée
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámeúvúj tsɨ̈ménémúhaabe ámuha meíjcyane.
32 Ahdícyane wa ihdyu oke meméénú ámuha meímillédú ámúhá ihdé múnáaúvúu
méénuhíjcyádú diityédúré ámuha menééme.
33 Ávyeta muurá ámuha ííñimyémúeméjte. ¿Aca ámuha méijtsúcunú cúújúwatu ámuha
mepállójcóiyóne.
34 Áánéllii ícyooca ó pícyóóroó ámúhama tsíjtyeke Píívyéébé ihjyú uwáábojte pane
wáájacúmeke ámúhá uwáábojte íjcyáímyeke. Árómeke muurá ámuha méúráávyehíjcyaá
pátsáríjcyoméré pacóómiváríye. Ááme dítyú muurá tsaatéké ámuha méwátsíhcyuú pih-
cyáávejááné pañévu. Ááne tsáateke ámuha médsɨ́jɨ́vétsoó páwachékevu mewátyétyéhcúneri.
35 Ehdu ámuha menééénéllii ámuha pámé hallúríyé teene éíjyuúvúu ɨ́mɨá uwáábojtéké ditye
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyanéhjɨ. Muuráhjáa Abéé ɨ́mɨáábé íjcyáábeke íñahbéré dsɨ́jɨ́vetsóhi. Ááné boonée
tsijtye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake ámúhá ihdéejte dsɨ́jɨ́vetsóhi. Átsihdyúu nihñéré
dsɨ́jɨ́vetsómé Berekíá hajchi Tsacaríake duurúvájama Píívyéébé ɨ̈cúvé cóvátsómeíhíjcyáné
waɨ́jɨ́ ráhoúcunútsihvu.
36 Aane ɨ́mɨáááné ámúhakye o néé ehdúu éíjyu múnáaúvú dáɨ́ɨ́vémeíhijcyáné muurá ámúhá
hallúrí íñe ícyooca ámuha meíjcyámé hallúri.

Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Rc 13.34-35)

37 Ahdícyane ámuúha Jerotsarée múnaaj, ¿ǵveekí ámuha mélliihyánúpétsohíjcyá Píívyéébé ihjyú uwáábojtéke? ¿ǵveekí ámuha diityéké néwayúúnevu máááámuhíjcyáhi? Muurá imílléroobe ámúhakye iújcune éhne múúne cáraca ǵǵtsǵǵmeke íhñúwáácyú lliiñévú újcudu. Árónáa ¿ǵveekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne?

38 Ááné déjúcotu muurá ámúha cóómí ápajyúréjuco íjcyaíñe.

39 Ahdícyane ámúhakye o néé téhdure oke ámuha maájtyumǵjúcóóityúné tsiiñe o tsááiñévújuco. Téijyu muurá ámuha oke maájtyúmǵne méneéhi: “Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj.”

24

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó néénee é
(Mc 13.1-2; Rc 21.5-6)

1 Aabée Jetsóó duurúvájá pañétú muha meíjchívyénáa múúha tsúúlleríjyuco péébeke muha mépǵuvá téjahji imíwu méénúmeíñé muha meǵǵteki.

2 Aamée muha meǵǵtémeke neébe:

—¿A ámuha méiité imíwu duurúvaja méénúmeíñe? Muurá ǵmiáánetúré ámúhakye o néé ehdu nééroja wácávyáhcámeíiñe.

Jetsóó tsááíñé ihde pájtyéiñéhji
(Mc 13.3-23; Rc 21.7-24; 17.22-24)

3 Átsihdyúu muha oríívó bajúvú mepétsihvu ácúúvéébeke áábánéwu muha menéehií:

—Cána múúhakye duubállé múijyú tene pájtyeíñé eene múúhakye u néhíjcyanéhji. ¿Aca ǵǵnetú muha méwaajácuú ííñuji níjkévaíñeréjuco u tsááiñe pǵǵhíjucóóne?

4 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Éhdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeítyu állíu múnáadívu.

5 Muurá o tsááiñe tsúúca pǵǵhícooca íjcyaímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyaá diibyéjuco Críjto iíjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe.

6 Áhdure íjcyaíñé méénujcátsí pahúlleváre. Árónáa méíllityédíñe. Muurá tsáhái téijyu o bóhówáávéityúne. Árónáa ihdyu ehdu nénehji tujkénú pájtyeéhi.

7 Muurá tsáné iiñúji múnaa méénújcátsií tsííñé iiñúji múnáama. Áijyu íjcyaíñé ájyabáánema cheméháñe. Áhdure pahúlleváré ííñuji vááúméiíhi.

8 Ehdu déjúcóóveíñé ícúbáhraméí ííñújiri.

9 Áijyu muurá ámuha tahñéjté meíjcyáné hallútú cáhcújtsotúmé ámúhakye itsárílléne ámúhadi ícúbáhraáhi. Aame ámúhadítyú tsaatéké dsíjívétsoóhi.

10 Áijyu muurá mítyame amúhadítyú oke cáhcújtsorómé tsáhájuco oke cáhcújtsóityúne. Aame ámúhakye itsárílléne ámúhadívú méénútsoó tsíjtyeke.

11 Áhdure idyé téijyu mítyame állíu múnaa díllóméií Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Áámedívú mítyame állítsáméiíhi.

12 Ehdu páhduváré ímityúné íjcyánetu mítyame tsáhájuco wájyúcatsíityúne.

13 Áánetu ehdu néérónéhjǵ pañe Píívyéébeke ǵhvéjtsotúmé tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyéteéhi.

14 Muurá teene dííbyé avyéjutu íjcyáné uwááboju ǵmiáájú pámeekéréi ííñújiri íjcyáné mǵamúanáake waajácútsáméiíhi. Áijyu ihdyu botsíi ó tsaá páneere ílluréjuco inǵjkévaki.

15-16 Muurá duurúvájatu tsátsii ǵǵné imítyúné úújéítyútsihvu tsane ímityúné úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsáríyé pájtyeéhi. Ahdícyane teene ámuha maájtyúmǵcooca méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñúji múnaa ámuha meíjcyame. Ehdúu ǵmiááné tene pájtyeíñé muurá Daniéré tsúúcajátújuco nééne Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaábe. Aane éévehíjcyámé íhya waajácújucóó iiná íjcyaíñe.

17 Ahdícyane téijyu áachi íjcyame íúcaavéjúcohdí ǵmijcóhó pañévú tsíeméné iújcuki.

18 Áhdure íúmihé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí ihjyávú íwajyámu éllevu.

19 ¡Máidáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téijyu walléémú éévájtema tsijtye ñohñóríyéi ǵǵtsǵǵméwuúmú íjcyámeke!

20 Ááné́llii ihdyu Píívyéébema méihjyúvaco wáyeéévejcóójǵ ehdu tene ámúhama ipájtyétuki, áhdure tsúcohǵváneri úúníjyáijyu nííjyáháñé lliine ámuha mewáácunútuki.

21 Muurá téijyu íjcyaíñé ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhraméí íñée ííñujɨ ípívyéévétsihdyu múijyú
ícyahíjcyatúne. Ááné boonétú ihdyu tsáhájuco múijyú tehdu nééné ɨ́cúbáhraméí íjcyáityúne.
22 Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsɨ́jɨ́véiyáhi. Áánéllii ɨ́ɨ́cúi tsiiñe oke
wállóóiibye ihñéjte wájyuri.
23 Aane tsúúca tene pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé tsaate íllure iállíñe 'tsúúca Críjto tsájucóóhií'
nééimye. Áámeke tsáma wajácútsi meíjcyáne mécáhcújtsodíñe.
24 Muurá íjcyaímyé állíu múnaa iiye Críjtodi díllómeímye. Áhdure muurá díllómeɨimye
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Aame piivyéteé méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune. Ááneri
muurá mújtátsoímyé mɨ́amúnáake Píívyéébedítyu. Tsáijyu múúne téhdure mújtátsóiyómé
ɨ́mɨááné dííbyeéjtéjuco íjcyárómeke.
25 Aane íñe ámúhakye ó úúballé ɨ́hdéjuco ehdu tene pájtyeíñé ámuha metéɨ́búwááveki.
26 Ahdícyane tsaate ámúhakye 'éje, áádi éhlle Críjtoó' néhajchíí mépehdí téhullévu. Áhdure
ditye ámúhakye 'áádi éhjá pañe Críjtoó' néhajchíí mécáhcújtsodí éhduhjɨ ditye ámúhakye
néérone.
27 Muurá ihdyu éhne múúne chijchi ááméjutu nɨ́jkéniiñévújuco rórihjyácódú ámúhakye
ábájɨ́néjcuíñé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe o bóhówááveíñe.
28 Áábedívú muurá óhdivu táuráávye múnaa píhcyááveé éhne múúne tsíeméjpí dsɨ́jɨ́véébedívú
áñumu píhcyaavédu.

Jetsóó tsáácooca pájtyeíñéhjɨ
(Mc 13.24-37; Rc 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Ehdu ɨ́cúbáhraméí pájtyéné boone cóójɨ́ejpi nuhba íllurújuco áábatéiñe. Áhdure péjcóejpi
tsáhájuco ájchúityúne. Áijyu mɨ́ɨ́curu dójcoó cáámetu. Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́
íjcyane mujtáraba íjcyaáhi.
30 Áijyu tsúúca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú
ó bóhówáávеéhi. Ááneri muurá oke cáhcújtsotúmé íííñujɨri íjcyame iíllityéne taáhi.
31 Aabe téijyu níjkyéjɨ múnáake ó táúhbaá ditye kéévánécoba illíjchu írojrócó pámeere
múhdumé íííñujɨri íjcyáné mɨ́amúnaa tahñéjté óhdivu ipíhcyááveki.
32 Cáhawáá méɨjtsúcunu higyéérahej. Muurá itsóúúvéne tsiiñe tehe béhjɨ́vánetu méwaajácú
píjcyaba pɨ́ɨ́hɨ́jucóóne.
33 Ahdu nééne íñe ámúhakye o nénehjɨ pájtyénetu ámuha méwaajácuú tsiiñe o tsááíñe éévé
tsúúca úújeténe.
34 Muurá ɨ́mɨáánetúré ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ pájtyeíñé íñéi ííñújɨri mɨ́amúnaa
íjcyápíñáaáca.
35 Muurá íñe ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhakye o
néhijcyáné tsá múijyu wágóóóvéityúne.
36 Árónáa ihdyu o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Níjkyéjɨ múnaa íjcyarómé tsá
wáájácutúne. Téhdure páñetu Píívyéébé Hajchi o íjcyároobe tsá o wáájácutúne. Apáábyéré
ihdyu Llihíyó waajácú múijyú tsiiñe oke iwállooíñe.
37 Muuráhjáa Noéé íjcyáijyu íjcyáné mɨ́amúnáake tene pájtyedúré pajtyéiñe
Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe o tsááiñe.
38 Muuráhjáa téijyu íjcyame íííñujɨ cáájávéíñé ɨhde 'ɨɨnéjuú' iñééne ícyahíjcyá iímillédú
wañéhjɨ́neri táábávajcátsiyi. Ehdúu ícyahíjcyámé tsúúca Píívyéébe ííííñujɨ cáájávétsóíñéllii Noéé
ɨhmɨ́ɨ́né pañévú úcáávétsihvújuco.
39 Aamée ehdu iícyahíjcyáneríyé túhuuvémé wáájácúmeítyúnáa tsúúca páneere ííííñujɨ
cáájávénetu tsáhájuco ditye píívyetétú muhdú ipájtyeténe. Áhdure ɨ́ɨ́vane muurá mɨ́amúnaa
iímíllénéhjɨríyé íjcyánáa Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe o tsááne ábájɨ́néjcuú diityéke.
40 Téijyu muurá míítyétsi wákímyeíhíjcyámútsidítyú tsáápiikye wáájácúratúné o újcúnetu
tsijpi tétsihvúré coévaáhi.
41 Áhdure tsaatépɨ́ cáátsohíjcyámúpɨdítyú tsáápílleke o újcúnetu tsíjpille coévaá tétsihvúre.
42 Áánéllii tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco tééné ɨjtsúcunúre. Muurá tsá mewáájácutú múijyú o
tsááiñe ámúhá avyéjuube o íjcyaábe.
43 Muurá tsaapi ihjya cúwátuube téhmé péjcóvéiyá naní múnaa tépejco dííbye éhnénéhjɨ́
nániíñé iwáájácuca. Aabe muurá tsá nánichóityuró ihñénehjɨ́vu.
44 Ahdu tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco naní múnáake tsaapi téhméiyódu. Muurá ámuha
meɨ́jtsótúnáa ó tsaá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe.

Tsaatétsí wákímyeíñetu íjcyáné uwáábоju
(Rc 12.41-48)

45 Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeííbyeke pícyoobe ihyájkímú tehméébedívu.
Aabe diityéké ímí ɨ́ɨ́cuvé téene tájpí ditye íjcyáíñéhjɨtu.
46 Ahdícyane maímijyu dibye íjcyane íwákimyéiyi íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumɨ́vaábe.
47 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ɨ́mɨáábé íjcyáábeke íavyéjuube ihñévú téhmetsóne.
48 Áánetu íjcyaabe tsaapi ímítyuube íavyéjuube ‘ɨ́ɨ́cúi óómíityúné’ iñééne íwákimyéí ɨɨbúwá íjcyátuúbe.
49 Ehdu néébe muurá íllure ihyájkímuke imyéénúne iímillédú wañéhjɨ́neríyé pehíjcyá tsíjtyéhjɨma llíyíícyáveebére.
50 Aabe ehdu ícyahíjcyánáa muurá íavyéjuube óómiibye tuvááová dííbyeke dibye ɨ́jtsótúnáaáca.
51 Áábeke muurá íllurejúco dibye íhnáhó ɨ́cúbahráné ímityúmé bañú múnaa pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú íjcyámeke imyéénudu dibye ityáá íhwáñe ɨɨhdónema. Ahdu muurá pajtyéiñe mɨ́amúnáama tsiiñe o tsáácoóca.

25

Bádsɨ́jcadítyú íjcyáné uwáábоju

1 Muurá idyé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjú tsaatéhjáa 10-meva bádsɨjca tsáápíllé tajɨ íjcyáííbyeke peetémá téhmehíjcyádu.
2 Diityédítyúhjáa 5-meva ímuhdúrejte. Áánetúhjáa téhduméré 5-meva ɨ́ɨmɨ́ajte.
3 Aaméhjáa diitye ímuhdúrejte tsá tsájtyetú ícyuujúwájpacyóné ipyéété ipáñénuíñe.
4 Áánetúhjáa ihdyu ɨ́ɨmɨ́ajte tsajtyé ícyuujúwájpacyóne.
5 Aaméhjáa wájtsɨ́pítyúúbeke tépejco ityéhmehíjcyáróne icyúwávénéllii ílluréjuco cúwane.
6 Árónáacáhjáa tsúúca pécójpɨɨne tsaate kéévánécoba nééhií: “¡Tsúúca tsaabe ámuha metéhmehíjcyaábe! ¡Wa mécáhdahɨ́roj!”
7 Ahdújucóhjáa ditye iájkyéne ɨ́ɨ́cúi íjcyátsíivyéjucóóné ipyéétehá́ñema.
8 Áánáacáhjáa diitye ímuhdúrejté cuujúwajpácyó tsúúca óuuvéhi. Áánélliihyéhjáa diitye ɨɨmɨ́ajtéké neeróme: “Cána óvíjyuco múúhakye ámúhá cuujúwájpácyotu tsánéhwuúvú maájcuj. Tsúúca múúhadívú múúhá cuujúwajpácyó óuuvéhi.”
9 Árónáacáhjáa nééme diityéke: “Tsáhaá. Muurá ehdu meméénúhajchíí méhdivu óúúveíñé tsaméhjɨdívújuco. Wa ihdyu tsiiñe máahdótej.”
10 Ahdújucóhjáa ditye ahdóvúi péené hallúrí tsúúca wájtsɨ́ɨbema ditye úcaavéné teeja dibye wáñehjɨ́vatéíjyá pañévu. Áámé hallúvúhjáa ílluréjuco dibye tééjá lleehówá wátajcóné múha iúcaavéjúcóótuki.
11 Ááné boonéréjucóhjáa diitye ímuhdúrejte iwájtsɨ́ne lléehowa dibye ipááyúcúro wátótóhcoméré nééneé: “¡Ávyéjuúbej, Ávyéjuúbej, múúhakye paayúcu!”
12 Árónáacáhjáa neebe diityéke: “Tsá o wáájácutú ámúhakye.”
13 Ehdúu iúúbálléne múúhakye Jetsóó nééhií:

—Téhdu ámúhakye tene ipájtyétu tsáma ímíñeúvú meíjcyátsíííívyéne oke méɨtsohíjcyaco. Tsá muurá mewáájácutú múijyú tsiiñe o tsááiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеébe.

Dsɨ́ɨdsɨtu íjcyáné uwáábоju
(Rc 19.11-27)

14 Téhdure níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjú wákimyéí tsáné avyéjuube tsíííñé iiñújɨ́ iááhɨ́veté íwákimyéi múnáadívú ɨdsɨ́ɨdsɨke téhmétsoíñúdu.
15 Tsáápihdívúhjáa pícyoíñuube 5,000-jɨva, tsíjpihdívúhjáa 2,000-jɨva, tsíjpihdívúhjáa 1,000-jɨva. Ehdúhjáa diityéké ɨɨjtsúcunúdunéhjɨ́ iwájtúne peebe diityédítyu.
16 Ááné hallúríhjyáa diibye 5,000-jɨvámá íjcyaabe náhjɨhe meenú téénema. Áánerí́hjyáa llíyaatétsoobe dííbyema tsiiñe éhníííñevu 5,000-jɨva.
17 Áhduréhjáa idyé tsijpi 2,000-jɨvámá íjcyaabe náhjɨhe imyéénúneri llíyaatétsó tsiiñe éhníííñevu téhdunéré 2,000-jɨva.
18 Áánetúhjáa tsijpi 1,000-jɨváré dibye ájcuíñuube íllure cuuú teene dsɨɨdsɨ wákímyeíchótuúbe.
19 Áánáacáhjáa diityé avyéjuube tsúúca wajtsɨ́ diityédívu. Aabéhjáa ímíbajchóvá diityémá teene diityékée ityéhmétsoíñúne dsɨ́ɨdsɨ́ muhdú ditye téhmene.

20 Tujkénúhjáa ímíbájchoobe 5,000-jɨvávúu iájcúúbema. Aabéhjáa néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej,
okée éhne 5,000-jɨvávú u ájcune muurá íñeé. Áánetújuco íñe tsiiñe éhnííñevu téhdunéré 5,000-
jɨva o llíyaatétsóne.”
21 Áánélliihyéhjáa neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ɨ́mɨáábé uu ímí tehdújuco
u wákímyeííbye. Muurá múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii ícyooca éhnííñevu íjcyane
díhyójtsɨ́ pañévú ó ɨ́hvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óvíi ílluréjuco u ávyéjuuténe.
22 Áábé boonétúhjáa tsijpi 2,000-jɨvávúu ityéhmétsóóbema idyé ímíbájchoóbe. Aabéhjáa idyé
néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, okée éhne 2,000-jɨvávú u téhmétsoíñúné muurá íñeé. Áánetújuco
íñe tsiiñe éhnííñevu téhdunéré 2,000-jɨva o llíyaatétsóne.”
23 Áánélliihyéhjáa idyé neebe íavyéjuube dííbyeke: “Tehdújuco, ávyeta ɨ́mɨáábé uu ímí
tehdújuco u wákímyeííbye. Muurá múhdurá néérone ímí ú tehméhi. Áánéllii ícyooca éhnííñevu
íjcyane díhyójtsɨ́ pañévú ó ɨ́hvéjtsoó u téhmeki. Ahdícyane óvíi ílluréjuco u ávyéjuuténe.”
24 Ehdúhjáa tsaatétsima iímíbájchótsihdyu ɨ́ɨ́neebe ípyée 1,000-jɨvávúré iájcúúbedívu.
Aabéhjáa íllure néé dííbyeke: “Ávyéjuúbej, ópée ó waajácú múhdurá u néébe uure u
wákímyeíñé hallúvú dsɨ́ɨ́dsɨ́jɨke u ékéévehíjcyatúne. Muuráhjáa ɨ́htsútúnetu o llíyaatétsóné
dsɨɨdsíjɨ́ ɨ́mɨátsíí páneere úhdivúré ú újcúiyáhi.
25 Áánélliihyée íllure ó cuuú dɨdsɨ́ɨ́dsɨke. Aane íñe dɨdsɨ́ɨ́dsɨ.”
26 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: “¡Ávyeta ímítyuube uu óvéhe múnáajpi táwákimyéi
múnáadítyu! ¿A éhdurée ú meenú teene tadsɨ́ɨ́dsɨke ‘o wákímyeítyúroobe dsɨ́ɨ́dsíjɨke o
ékéévehíjcyáné’ u néénema?
27 Aanéhdée ihdyu ditye dsɨɨdsɨke téhmehíjcyájáúbá pañévúré ú pícyóóiyá tene óóma
illíyaatéki. Aacáa muurá ícyooca ó wajtsɨ́iyá éhnííñéwuúvújuco tene llíyaaténáaáca.”
28 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu neebe tsaatéké tétsihyi íjcyámeke: “Áábyedítyú eene 1,000-
jɨva íjcyane dsɨɨdsɨ medójtúcúne maájcú áádíkye eene 10,000-jɨva ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ íjcyáábeke.
29 Muurá múúne ihñe llíyaatétsómeke éhnííñevu tsiiñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu
ihñe pevénéré pícyohíjcyámedítyú ílluréjuco medójtucúné páneere diityédí íjcyaróne.
30 Ahdícyane áádikye ɨ́ɨ́néubárá óóma wákímyeítyúúbeke méwaagóote peete íjcyátúhullévú
dibye ityáá íhwáñe ɨ́ɨ́hdónema.”

Pámeere mɨ́amúnáama ímibájchoju íjcyaíñe

31 Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe múijyú tsiiñe o tsáácooca ó tsaá ɨ́htsútuubéréjuco
avyéjuube o íjcyaabe tahñéjté níjkyéjɨ múnáama. Áijyu táavyéjú ijyáwá hallúrí ó ácuúcúnuúhi.
32 Áábedívú óhdivu páneere íííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa pícyáávémedítyú ó dówajcároó
tsaatéké íhdyúétsihvúré éhne múúne obééjámudítyú cáávarámuke ítyehméébé dówajcáródu.
33 Aame diitye obééjámudi o díllome óóma íjcyaáhi. Áánetu cáávarámudi o díllome tsiélléré
íjcyaáhi.
34 Áijyu eene óóma íjcyámé avyéjuube o íjcyaabe diityéké ó neéhi: “Muuráhjáa Llihíyó
ámúhakye ííñujɨ iípívyéjtsótúné ɨhdéjuco ityújkevéállémeke wábyujtsódújuco íñe ámuha óóma
táavyéjuri.
35 Muuráhjáa o ájyabáávatéébeke ámuha oke mémáchótsohíjcyáhi. O ádóíyóneríi o
íjcyáábeke ámuha oke méíchohíjcyáhi. Wáájácúrátuubée úlleebéré o péhíjcyáábeke ámuha oke
mécúwátsohíjcyá ámúhá jaaháñevu.
36 O wájyamúúvátúúbekée ámuha oke máajcú wájyamúvu. O chéméébekée ámuha oke
méúújehíjcyáhi. Cúvéhóójaríi o íjcyáábeke ámuha oke méúújehíjcyáhi.”
37 Ehdu o néénéllii muurá diitye ɨ́mɨájté óóma íjcyame oke neéhi: “Ávyéjuúbej, ¿acáa múijyú
u ájyabáávatéébeke uke muha mémájchotsóhi? ¿Múijyúhjáa ádópiyi u íjcyáábeke uke muha
méijchóhi?
38 ¿Áhdurée múijyú múha uke wáájácútuube u úlléébeke uke muha mécúwátsohíjcyá múúhá
jaaháñevu? ¿Múijyúhjáa u wájyamúúvátúúbeke uke muha máajcú wájyamúvu?
39 ¿Acáa múijyú u chéméébeke uke muha méúújehíjcyáhi? Áhdure ¿acáa múijyú cúvéhóójari
u íjcyáábeke uke muha méúújehíjcyáhi?”
40 Ehdu muurá oke ditye néénéllii ó neé diityéke: “Muuráhjáa ihdyu ehdu ámuha tahñéjteke
ɨ́ɨ́técunútúméré panévatúré mepɨ́ááboíjcyáneri ookéjuco ámuha meɨ́ɨ́cúvehíjcyáne.” Ehdu ó
neé óóma íjcyámeke.
41 Áánetu óhdityu tsiélléré íjcyámeke ó neéhi: “Méɨɨne óhdityu ámúhá imítyú nɨ́jcaúvú ámuha
méwágóóóveímye. Muurá ámuha méwágóóóveé ihyájkímuma Naavéné wágóóóvéíñé cuujúwá
pañévú múijyú ámuha meíjchívyéítyúhullévu.

42 Muuráhjáa tsá ámuha oke memáchótsohíjcyatú o ájyabáávatéébeke. Tsáháa ámuha oke
meíchohíjcyatú ádópiyi o íjcyáábeke.
43 Áhdurée wáájácúrátuube o úlléébeke tsá ámuha oke mecúwátsohíjcyatú ámúhá
jaaháñevu. O wájyamúúvátúúbekée tsá ámuha oke maájcutú wájyamúvu. Tsáháa ámuha oke
meúújehíjcyatú o chéméébeke. Tsáháa ámuha oke meúújehíjcyatú cúvéhóójari o íjcyáábeke."
44 Ehdu o néénéllii muurá oke neeímye: "Ávyéjuúbej, árónáacáa tsá múijyú uke muha
maájtyúmɨtú u ájyabáávatéébé ádópiyi u íjcyáábeke. Tsáháa múijyú úlleebéré u péhíjcyáábeke
uke muha maájtyúmɨtúne. Áhdurée tsá múijyú muha maájtyúmɨtú wájyamúúvátuube u
íjcyáábeke. Áhdurée tsá muha mewáájácutú u chémene. Áhdurée tsá muha mewáájácutú
cúvéhóójari u íjcyane. Aanéjɨ́ɨvarɨi muhdú uke muha mépɨ́ááboiyáhi."
45 Ehdu oke ditye néénéllii ó neéhi: "Muuráhjáa tahñéjteke ámuha mepɨ́ááboíjcyátúneri
téhdure ookéjuco ámuha meéhdɨɨvállehíjcyáne." Ehdu ó neé óhdityu tsiélléré íjcyámeke.
46 Aame ílluréjuco wágóóóveíñé múijyú nɨ́jkéváityúné ɨɨcúbáhrámeííhullévu. Áánetu ihdyu
ɨ́mɨáámé pájtyéteé muhdú íjcyáityúmeréjuco ɨɨné imíjyaú iíjcyáki.

26

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mc 14.1-2; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

1 Ehdúu Jetsóó iñééné boone tsiiñe múúhakye nééhií:
—Muurá míjcyoojɨ́cutúréjuco pajtyété wañéhjɨ́ lléévaíñe.
2 Ááné pañe muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ékéévétsoó tsaatéke.
Aame oke dsɨ́jɨ́vétsoó páwachékevu iwátyétyéhcúneri.
3 Aanéhjáa ɨ́mɨááné téijyu teene wañéhjɨ́ tujkéveri páñétúejpi llúúvájté avyéjuube Caipáa
jávú píhcyaavémé tsijtye llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame.
4 Aaméhjáa pítyácójcatsí muhdú dííbyé hallúvú iállíñe dííbyeke iékééveíñé ɨdsɨ́jɨ́vétsoki.
5 Aaméhjáa néjcatsíhi:
—Tsáhái íñe wañéhjɨ́ pañe tehdu meméénúityú mɨ́amúnáake meííbórɨ́núíyónélliíhye.

Pácúúcújpácyori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mc 14.3-9; Ja 12.1-8)

6 Áijyúu muha Betáániárí Tsimóó dííbyere 'Ahllárɨho' némeííbyé jari.
7 Áánáacáa tsáápille tsáá Jetsóo éllevu pácúúcujpácyó mítyane áhdómeíjpácyoma. Ájpacyóríi
múríjcholle íhñíwau majchórí íjcyáábeke.
8 Aanée múúhakye tsaríwu pájtyénéllii muha menéehií:
—¿ɨ́veekíami aalle ɨ́cúbahra pácúúcújpácyorij?
9 Muurá téjpacyo menáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨdsɨri mépɨ́ááboiyá ɨ́dáátsóméhjɨke.
10 Ehdúu muha menéjcatsíñé illéébóne múúhakye neébe:
—¿ɨ́veekí ámuha méihjyúvá áámyédityu? Muurá ihdyu tehdújuco dille méénune.
11 Muurá diitye ɨ́dáátsojte tsá kiávú ámúhadítyú pééityúne. Áánetu tsá múhajchótá ámúhama
o íjcyáityúne.
12 Áánéllii oke téjpacyórí múríjcholle oke ditye cúúúíñé ɨhde tájpi iímíbajchóne.
13 Aane ɨ́mɨááánetúré ámúhakye o néé íñe tajtyééveri mɨ́amúnaa pájtyetéíñé uwááboju
úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere íííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa waajácuúhi.
Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jóóda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévétsoíñe
(Mc 14.10-11; Rc 22.3-6)

14-15 Aanéhjáa téijyu Jóóda Ijcaríóóté tsaapi muuha 12-meva meíjcyáméejpi íjcyároobe
múijyúrá llúúvájté avyéjujté éllevu ipyéene neeté diityéke:
—¿Aca múhduná íñe oke ámuha mááhdóiyá ámúhakye Jetsóodívú o wáájácutsóne?
Ehdúhjáa dibye néénéllii ahdómé 30-jɨva.
16 Aanéhjáa diityémá ipítyácójcatsíñé tsúúca iímíbáchójcatsíñéllii ɨ́tsámeíhíjcyaabe muhdú
dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mc 14.12-25; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

17 Aanée teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá májchómeíhíjcyáné wanéhjɨ́ tújkévajcóójɨ́
muha Jetsóoke menéehií:
—¿Kiávú ú imíllé wañéhjɨ́ májchó muha meméénune?

18 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Cáhawáá mepe Jerotsaréevu éhne tsúúca wájácú ámuha menéébe jávu. Áábeke méneeco
tsúúca muhdú o íjcyáíñe éévé pɨ́ɨ́hɨ́júcóónéllii dííbye jávú ámúhama íñe wañéhjɨ́ o pájtyeíñe.
19 Ahdújucóo tsaate múúhadítyú ipyééne teene majcho dííbye jávú méénune.
20 Ááné iijyúnuvúu tsúúca muha mémajchó dííbyema.
21 Átsihvúu neebe múúhakye:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú óhdivu méénútsóiíbye.
22 Ehdúu dibye múúhakye néene ávyétá kimóhcó múúhakye pajtyéhi. Áánélliihyée muha
pámeere menéé dííbyeke:
—Avyéjuúbej, ¿aca caabyé íñe ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?
23 Áánélliihyée múúhakye neébe:
—Íñe tsajɨ́ pañévúré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi.
24 Ehdu ɨ́mɨááné oke pajtyéiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke tsúúcajátújucóo
Píívyéébe íwaajácúháámɨtu néhdújuco. Árónáa ihdyu máɨdáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke
méénúúbeke. Tsáháa ihdyu dibye íjcyáítyuróne.
25 Ehdúu dibye néénélli diibye Jóóda eenéhjáa dííbyedívú méénútsóiibye néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿a oo tehdu uke ó méénuúij? Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Éée, uu muurá ehdu oke ú méénuúhi.
26 Ehdúu iñétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáa idyóhdáhɨ́nunévú
múúhakye iwájtúne neébe:
—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.
27 Áhdurée idyé ado iékéévéne téhdújtsoóbe. Áánevúu múúhakye iájcúne neébe:
—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane maádo.
28 Aane úúballé íñe muhdú ámuha meícyahíjcyáné pityájcoju o dsɨ́jɨ́véneri tsíhdyuréjuco
cápáyóóveíñe. Ahdícyane tátyujpácyó wágóóóveé páme wájyuríyé múhdumé teene
cáhcujtsómé imítyú iábájɨ́ɨ́vémeíki.
29 Aane ámúhakye o néé ícyoocátú tsiiñe ámúhama o ádójúcóóityúné óóvajpácyó múijyú
Llihíyó avyéjuríyéjuco meíjcyácooca tsiiñe maádóiñévújuco. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe
(Mc 14.26-31; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

30 Aamée teene pajtyété wañéhjɨ́ majtsíjyú muha memájtsívátsihdyu mepéé oríívó bajúvu.
31 Átsihvúu múúhakye neébe:
—Ípyejco muurá ámuha pámeere íllurréjuco óhdityu metsújáávеíñé pahúllevávu. Muurá
Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Obééjámú tehméébeke o dsɨ́jɨ́vétsóné boone íllurréjuco
ditye mújtaíñé pahúllevávu.” Ehdu muurá néene Píívyéébé waajácúháámɨtu.
32 Árónáa ihdyu o dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe o bóhɨ́ɨ́ne ó peé ámúhá ɨhde Garirréavu.
33 Áánélliihyée Péédoro néehií:
—Íhya ihdyu íjtye uke ɨ́hvéjtsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o ɨ́hvéjtsóityúne.
34 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Árónáa ɨ́mɨáánetúré uke o néé ípyejcójuco oke u úráávyeróné u tóónuíñé cáracái
májtsívátúné ɨhde 3-ijyúva.
35 Áánélliihyée Péédoro néehií:
—Muurá tsá o tóónúmeíityúne. Óvíjyuco ihdyu néhi oke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné tééné hallútu.
Ehdúu pámeere muha méneerá dííbyeke.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mc 14.32-42; Rc 22.39-46)

36 Aamée tétsihdyu muha mepééme méúújeté ‘Getsemaníi’ némeítsihvu. Átsihvúu Jetsóó néé
múúhakye:
—Íchiíyéi meíjcyá Píívyéébema o íhjyúvatéki.
37 Aabée múúhadítyú tsajtyé Péédoromá Tsebedéó hájchimútsikye.
38 Áámedívúhjáa ávyétá ɨhnáhóré kímóóvémeííbyé néé diityéke:
—Muhdú íhya o dsɨ́jɨ́véiúvúduréjuco oke táɨ́ɨ́buwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke
metéhmej. Árónáa ihdyu mécúwadíñe.
39 Ehdúhjáa iñééne peebe diityédítyú éhníííñéwuúvu. Átsihvúhjáa ɨmɨ́móúúvéne Píívyéébema
íhjyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácááníj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óóma meénuj.

40 Ehdúhjáa iíhjyúvátsihdyu óómiibye wajtsɨ́ cuwárí íjcyámedívu. Aabéhjáa néé Péédoróke:

—¿Aca tsá eene ámuha cuwa maáábúcutú oke metéhmeki?

41 Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píívyéébema méihjyúvahíjcyá ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboímítyunévú ámuha metáhjátsámeítyuki. Muurá ɨ́mɨááné ámuha meímíllerá tsaímíyé meíjcyane. Árónáa tsá ámuha meɨ́hnáhootú tehdu meíjcyáiyóne.

42 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsiiñe óómiibye bɨwáhullévúre. Áánemáhjáa idyé tsiiñe Píívyéébema íhjyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácááníj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa ihdyu óvíi muhdú u ímillédú óóma ú meenúhi.

43 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe tsáábe wajtsɨ́ bɨwáhdúré cuwárí íjcyámedívu. Ávyetáhjáa tsá cuwa ditye áábúcutúne.

44 Ááamedíhjyáa ɨ́ɨ́cúvétuube tsiiñe oomí bɨwáhullévúre. Áánemáhjáa idyé tsiiñe Píívyéébema ihjyúvaabe piéhdúré tujkénúu iíhjyuvádu.

45 Átsihdyúhjáa tsiiñe diityé éllevu itsáane neebe diityéke:

—Áyu ícyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Árónáa Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóíñe éévé tsúúca úújetéhi.

46 Ahdícyane ílluréjuco metsu. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóiíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mc 14.43-50; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

47 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúúca tsaatémá Jóóda wajtsɨ́ tétsihvu llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte wállóónéllii tsáámeé. Aamée tsáá ímyéénujcátsiháñé nɨɨtsúmuma cávaájcoháñema.

48 Ácoocáhjáa ɨ́hdéjuco Jóóda nééne diityéke:

—Cáábyeké o chóhchócuube diibyéjúcoói.

Áábeke meékéévéne métsajtyéco.

49 Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco dibye Jetsóo éllevu itsáane dííbyeke nééneé:

—Ávyéjuúbej, ¿a áánu uúj? Ehdúu néébere chohchócú dííbyeke.

50 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Muúbej, ¿aca ɨ́veekí ehdu oke ú meenúhi? Árónáacáa tsúúca dííbyeke iékéévéébe tsajtyéme.

51 Ááneréjucóo tsaapi múúhadítyú ɨ́nɨɨtsúwari wállórɨhjúcúné llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáájpí núúmɨho.

52 Áánélliihyée dííbyeke Jetsóó nééhií:

—Pícyo téhbabyá pañévú dɨ́nɨɨtsúwa. Muurá nɨɨtsúmuri méénújcatsímyé téwáhjɨríyé dsɨ́jɨ́veéhi.

53 ¿Aca tsá u wáájácutú o ímílleca ícyoocáré Llihíyoke o táúmeíiyóné níjkyéjɨ múnaa oke ipájtyetétsoki?

54 Muurá íllu oke ditye méénútúhajchíí ¿muhdúikyé pajtyéiyóné tsúúcajátújucóo Píívyéébe néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu cáátuváne?

55 Ehdúu dííbyeke iñétsihdyu neebe dííbyeke ékéévémeke:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáá taéllevu nɨɨtsúmuma cávaájcoháñema? Áánerá íhyajchótá ámúháj pɨɨne o íjcyaabe duurúvájá pañévú ámúhakye ó úwáábohíjcyáhi. Áróóbeke keená ámuha oke meékéévehíjcyáne.

56 Árónáa ihdyu tehdújuco ámuha memééénune Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe tsúúcajátújuco néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu néhdújuco tene ipájtyeki. Ehdúu Jetsóó néénáa ílluréjuco muha mewááne tétsihdyu dííbyéjtane.

Túkevéjtsojté úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mc 14.53-65; Rc 22.54-55, 63-71; Ja 18.12-14, 19-24)

57 Aamée awáá tsajtyéjucóó dííbyeke llúúvájté avyéjuube Caipáa jávú tééjari páñétúejte avyéjujte íjcyáme éllevu.

58 Áánáacáhjáa Péédoro dííbyeke úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté páñétúejpi llúúvájté avyéjúúbé já llahájtsɨvújuco. Aabéhjáa tétsihyi tééjá tehmé múnááj pɨɨnévú úújeté tétsihdyu ɨ́ɨ́te muhdú ditye Jetsóoke méénuíñe.

59 Áánáacáhjáa diitye avyéjujte ɨ́jtsámeí muhdú dííbyé hallúvú iállíñe dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.

60 Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú muhdú dííbyé hallúvú iállíiyóne. Mítyaméróhjáa diitye
dííbyé hallúvú állihíjcyáme.
61 Áánéj piinévúhjáa tsaatétsí úúballé dííbyé hallúvú íllúu dibye nééneé:
“Muurá Píívyéébé duurúvaja o wácávyáhcoja ó piivyété tsiiñe 3 coojívatúré o pánéévetsóne.”
62 Ehdúhjáa dityétsí úúbállénéllii llúúvájté avyéjuube néé Jetsóoke:
—¿Aca íveekí tsá iiná u néétu aatyétsí díhyallúvú úúballénetu?
63 Árónáacáhjáa cúúvéhulléré diíbye. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe dííbyeke:
—Ímiá Piivyéébe mémeri uke o néé ímiáánetúré múúhakye u úúbálleki: ¿A ímiááné di-
ibyéjuco uu Críjto Píívyéébé Hajchij?
64 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó. Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe
íhtsútuube Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiiñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó
pañétu.
65 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii diibye llúúvájté avyéjuube íwajyámú dóváríjcyámeííbyéré
nééhií:
—Áánu ¿íveekí Píívyéébedi uuhívatéhi? Ahdícyane íínélliihyécó tsijtye éhníííñevu dííbyé
hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe ámuha melléébóneríyé uuhívatéébé Píívyéébedi.
66 ¿Áábeke muhdú ámuha méijtsúcunúhi?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Muurá ímiááné ímityúné ihjyúvaábe. Áánéllii íllurejuco dibye dsíjíveíñe.
67 Ehdúhjáa iñééne dííbyeke méénuméré íhyúmi úníchihcyúhi.
68 Aanéhjáa tsaate dííbyeke imyéénúne nééhií:
—Ehdu idyé Críjto u íjcyaabe cána waajácú caabyé uke méénune.

Péédoro tóónúmeíñe
(Mc 14.66-72; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-27)

69 Áánáacáhjáa Péédoro lláhájtsiri ácuúcunúhíjcyáábe éllevu tsáápille téeja múnáá úníu
múnáalle ipyéene néé dííbyeke:
—Úpée idyé éhne Jetsóoma ú ícyahíjcyá Garirea múnáájpiíma.
70 Árónáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame lléébónáa íllure ityóónúne neébe:
—Tehdu o wáájácúúbedíjii óóma ú ihjyúváhi.
71 Ehdúhjáa ityóónútsihdyu lláhájtsi lleehówá ijcyáhullévú péébeke idyé tsíjpille iájtyúmíne
tétsihyi íjcyámeke nééhií:
—Áánúu muurá idyé ícyahíjcyá Natsarée múnáajpi Jetsóoma.
72 Áánélliihyéhjáa idyé tsiiñe tóónuube nééhií:
—Éje, tsá o wáájácutú dííbyeke. Muurá Píívyéébe waajácú o állityúne.
73 Ááné illúhwuúréhjáa tsijtye dííbyeke nééhií:
—Áánerá ímiááné diibyéjuco uu Jetsóó mamyémúejpi. Muurá díhjyúture muha méwaajácú
diibyéjuco u íjcyane.
74 Ehdúhjáa ditye nénéllii tsiiñe ityóónúne llíhcyámeííbyéré nééhií:
—¡ímiáánetúré tsá o wáájácutú muubá Jetsóó íjcyáábeke! ¡Muurá Píívyéébe waajácú o
állityúne!
Ehdúhjáa dibye néérónáa tsúúca cáraca májtsiváhi.
75 Áánetúhjáa botsíi ítsááveebe Jetsóópe dííbyeke nééne ímiááné dííbyé uráávye múnáajpi
iíjcyaróné dibye tóónuíñé cáracámúi májtsívatúné ihde 3-ijyúva. Aabéhjáa áachívú
icyájtúcuíñúne ílluréjuco tááne ávyétá ihnáhó ímiááné ityóónune iitsáávéneri.

27

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mc 15.1; Rc 23.1-2; Ja 18.28-32)

1 Ááné tsitsíívevúhjáa pámeere llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte pítyácójcatsí ímíñeúvú
muhdú Jetsóoke idsíjívétsoíñe.
2 Áábekéhjáa idyóhjínúúbeke tsajtyémé tééné iiñújí ávyéjuube Piráátо éllevu dibye muhdú
iñéé dííbyedítyu.

Jóóda Ijcaríóóté dsíjivéne

3 Áánetúhjáa diibye Jóóda tsúúca dííbyedívú imyéénutsójúcóónéllii botsíi ítsaavé íveekí
ímityúné imyéénune. Áánemáhjaa diitye llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte íjcyáme éllevu
peebe dityée áhdone dsɨɨdsɨ 30-jɨva íjcyane ióómíchoki.
4 Aabéhjáa neeté diityéke:
—Ɨveekí ímityúné ó meenú ííné imítyúné méénútúúbedívú o llííhyánútsóíñeri.
Árónáacáhjáa nééme dííbyeke:
—Máhdúníhyaáj, muhdú idyé muha méméénuú ihdyu díhyallúrí íjcyane.
5 Ehdúhjáa dííbyeke ditye néénéllii teene dsɨɨdsɨ ílluréjuco dibye duurúvájáj pɨɨnévú
wácháacáróne. Átsihdyúhjáa tsátsihvu ipyééne ílluréjuco dibye íkyéjtúhityu ióhbáyúmeíñeri
dsíjɨvéne.
6 Aanéhjáa teene dsɨɨdsɨ llúúvájté avyéjujte iújcúne nééhií:
—Tsá íñe dsɨɨdsɨ Píívyéébé wáábyuta mepícyohíjcyáné pañévú mepícyóóityú dsíjɨvétso áhdó
tene íjcyánélliíhye.
7 Áánemáhjáa bóónétu ɨjtsámeímyé téénema iáhdoíñé tsátsii ííñujɨ 'Llíyihllóné nijcyó
múnáájpí iiñújɨ' némeítsíí tétsihdyu tsíííñé iiñújɨ múnaa dsíjɨvémeke icyúúuhíjcyaki.
8 Tééníllii muurá ícyoocápí tétsíi mémé 'Tújpácyo hájtsɨ'.
9-10 Ehdúu pajtyéné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa Jeremíá íllu néhdújuco: "Ujcúmé
ijraéémú dsɨɨdsɨ dííbyeke ɨdsíjɨvétsóne áhdó 30-jɨva. Áánema ahdómé tsátsii ííñujɨ 'Llíyihllóné
nijcyó múnáájpí iiñújɨ' némeítsíi." Ehdúhjáa muurá íhdétújuco Jeremía téénetu nééneé.

Piráátó úmɨwari Jetsóó íjcyane
(Mc 15.2-5; Rc 23.3-5; Ja 18.33-38)

11 Aanéhjáa tsúúca Jetsóoke tsajtyéjucóómé tééné iiñújɨ ávyéjuube Piráátó éllevu. Aabéhjáa
népejtsó dííbyeke:
—¿A uu jodíómú avyéjuúbe? Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
12 Aanéhjáa tétsihvu idyé diitye llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte tsiiñe állíjyucóó dííbyé
hallúvu. Árónáacáhjáa tsá dibye ííénubá néétu diityéke.
13 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé dííbyeke:
—¿A ú lléébora aatye ímityúné úhdityu íhjyuváne?
14 Árónáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne. Áijyúhjáa diibye ávyéjuube Piráátó dííbyeke ɨɨná
néétuube ílluréjuco úllévenúne.

Jetsóoke ditye dsíjɨvétsoíñe
(Mc 15.6-20; Rc 23.13-25; Ja 18.39-19.16)

15 Aabéhjáa diibye Piráátó paíjyuva teene pajtyété wañéhjí pañe ichívyétsohíjcyá
cúvéhóójari íjcyámedítyú tsáápí hallúvú ditye íhjyúváábekéjuco.
16 Aanéhjáa téijyu 'Barabáa' némeííbyé cúvéhóójari ávyeta ímítyuube íjcyáábeke pámeere
wáájácuúbe.
17 Aanéhjáa tétsihvu dóbéévémeke diibye Piráátó nééhií:
—¿Cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi? ¿A Barabáake, mityá Jetsóoke dííbyere
'Críjtoó' néméííbyekej?
18 Ehdúhjáa diityéké dílloobe íllure Jetsóodi iñómíutááváne ditye ehdu dííbyeke dáriɨvéné
iwáájácúnema.
19 Aabéhjáa íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábeke tsaate úúballé mewa íllu nééneé: "Állíuube
ihdyu tsáma Jetsóoke ímityúné méénudí ííné imítyú méénúúbekéjíɨva dííbyé hallúrí tene
iíjcyátuki. Ípyejcóne ávyétá apííchó ó tuwá dííbyé ɨhdéhacáneécu." Ehdúhjáa mewa nééne
úúballémé dííbyeke.
20 Árónáacáhjáa llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte pámeere tétsihvu píhcyáávémeke néé
ditye Barabáá hallúvúré iíhjyúva dibye iíjchívyeki. Áánetúhjáa nééme Jetsóó hallúvú ditye
iñéé dibye dsíjíveíñe.
21 Áámekéhjáa tsiiñe neebe Piráátó:
—¿Aanéhaca ímɨááné cáábyeké o ácádsíjcaáyóné ámuha méimílléhi?
Áánélliihyéhjáa nééméé:
—Muha méimíllé Barabáakéré u íjchívyetsóne.
22 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Ácooca muhdú ó méénuú Jetsóoke Críjto íjcyáábeke?
Áánélliihyéhjáa pámeere nééhií:

—¡Dííbyedívú ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu!
23 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨiná ímityúné méénuúbe?
Árónáacáhjáa tsiiñe éhníííñevúré kéévánécoba néémeé:
—¡Muúbe wátyétyehcútsó dííbyedívu!
24 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsáhájuco dibye ímíbájchotú Jetsóó icyánéjcu. Aabéhjáa apííchówuúréjuco ditye íbórɨ́báávénéllii nújpacyo ityáúmeɨ́jpácyori pámeere ɨ́ɨ́ténáa íhyótsɨcu níjtyámeííbyéré nééhií:
—Árone néhi tsá táhallúrí tene íjcyáityú eene ɨ́ɨ́né imítyú méénútúúbeke ámuha medsɨ́jɨ́vétsoíñe. Ámúhá hallúríyei teéne.
25 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—¡Óvi néhi ihdyu pámeere múúháj tsɨiménémúháábemájuco múúhá hallúrí teene dííbyeke muha medsɨ́jɨ́vetsóne!
26 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsúúca ijchívyétsoobe Piráátó Barabáakére. Áánemáhjáa Jetsóodívú iwátsíhcyútsóne diityédívuréjuco dibye ɨ́hvejtsóné diityéréjuco iwátyétyéhcu páwachékevu.
27 Áábekéhjáa dííbyé já pañévú tsodáhómú iááhɨ́vétsóóbedívú píhcyaavéhi.
28 Aaméhjáa dííbyé wajyámúúné ityácórɨ́jcóne uácó tújpájácoba nééné wajyámuvu.
29 Áhduréhjáa tsuhjɨ́uuhónetu imyéénúné cháhííwavu iávohjácóóbeke éjejcállómé úméheívu. Áánemáhjáa dííbyé lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne iúúhɨ́vaténemáyé wáñejcóme:
—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme: Áánu muurá jodíómú avyéjuúbe:
30 Áhduréhjáa dííbyé hallúvú iúnítyójcóne dííbyedi íjcyai úméhéiyi íllaáyohíjcyámé íhñíwáutu.
31 Ehdúhjáa dííbyedi iúúhɨ́vaténé nɨ́jcáutu teeja wájyámúcoba dííbyedítyú ityácóriúcúne páñétúeja íwajyámuvuréjuco ditye úacóne. Áánemáhjáa tsajtyémé páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévuréjuco.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mc 15.21-32; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

32 Aaméhjáa pééme cábuuvé Tsirééne múnáajpi Tsimóodívu. Áábekéhjáa íhbutsómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.
33 Aaméhjáa úújeté tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Niwáupáájɨ’ nééiyóné ‘Góógota’ némeítsihvu.
34 Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé bííinojpácyó paapáwu néénetu iúménújpácyotu. Aanéhjáa ɨpɨ́hjácúróne tsá dibye ádotúne.
35 Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé téwachékevu. Áánemáhjáa tsodáhómú néhcójcatsí caatyé éhjáhjɨ́ dííbyé wajyámúúné íjcyaíñé iwátújcatsíki. Ehdúu pajtyéné tsaapíhjyáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íllu néhdújuco: “Táwajyámúúné caatyé éhjáhjɨ́ íjcyaíñé iñéhcójcatsíñe wátújcatsíimye.” Ehdúhjáa muurá neebe Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi.
36 Aaméhjáa tétsihvúré diitye tsodáhómú iáhcúbáne téhmehíjcyá dííbyeke.
37 Áábé nííwáú caaméehullétúhjáa téwachéketu picyóómé tsíeménetu icyáátunúné íllu nééneé: “Áánu Jetsóó jodíómú avyéjuúbe.”
38 Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímityúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé únítu panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu.
39 Aanéhjáa dííbyeke úújejémé dííbyedi iúúhɨ́vaténe ‘wamɨwamɨ’ nehíjcyáhi.
40 Áábekéhjáa nééméé:
—Ehdɨ́ɨvaabée eene ú nehíjcyá duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojɨ́vatúré tsiiñe u pájáávétsoíñe. Áyu cána bo pájtyetétsaméí eene éwachékevu uke ditye wátyétyéhcúnetu ɨ́mɨááné diibyéjuco Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchííjyu.
41 Téhduréhjáa idyé llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame iúúhɨ́vaténemáyé néjcatsíhi:
—Tsíjtyekée ɨ́mɨááné pátyetétsohíjcyaábe. Árónáa tsáháhaca dibye píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe.
42 Aabe cána bo óvíi ɨ́mɨááné mee ijraéémú avyéjuube iíjcyáhajchíí éwachéketu ditye wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyeéjteréjuco meíjcyaki.
43 Muurá Píívyéébedívú cátsɨ́páávehíjcyaábe. Aabe cána bo óvíi dííbyeke pájtyetétsó ɨ́mɨááné dibye némeíhijcyádú dííbyé Hajchi dibye íjcyáhajchííjyu.

44 Áhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhcumútsí uuhɨ́vaté dííbyedi.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mc 15.33-41; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

45 Téijyúhjáa cójɨ́jpɨɨnétú ííjyunúné cuuvé tujkévevújuco.
46 Áijyúhjáa Jetsóó ávyétá ɨhnáhó wáníjcyámeííbyé nééhiɨ́:
—Eríij, Eríij, ¿rama tsabatááni? —Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿ɨ́veekíami oke ú ɨ́hvejtsoj? Ehdúhjáa néɨiyóné ehdu neébe.
47 Aanéhjáa tsaate tétsihyi íjcyame ehdu dibye wáníjcyámeíñé illéébóne nééhiɨ́:
—Éje, aadi Eríadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiúvudi.
48 Áánélliihyéhjáa tsaapi ɨ́ɨcúi ɨdsɨ́ɨneíñúne wájyámubádú nééne bíínójpácyó kiwátyetu iééníyojéné úméhéí nɨ́jcáutu ipícyoonévú cújuuvé dibye ɨɨ́ɨhároki.
49 Árónáacáhjáa tsijtye néé dííbyeke:
—Óvíjyacóóne, dáácudíñe. Bo óvíi Eríá pájtyetétsová dííbyeke.
50 Áánáacáhjáa tsiiñe ávyétá ɨhnáhó iwáníjcyámeítsihdyu ílluréjuco dibye dsɨ́jɨvéne.
51 Ááné tujkéveríhjyáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí watájcó wájyámúwácoba dóchéreevé cáámetu baavújuco panéjcuvávú wajɨ́tahnécu. Áhduréhjáa téijyu ííñujɨ vááúmeíñeri néwáyúcobáné wáhcabáhi.
52 Áhduréhjáa nijkyene wáhcábánetu cahcújtso múnaápe dsɨ́jɨ́vehíjcyámé tsiiñe bóhɨɨme ijchívyécunúhi.
53 Aaméhjáa Jetsóó bóhɨ́ɨné boone Píívyéébe cóómí Jerotsaréevu péémeke mítyame ájtyumɨ́hi.
54 Áánetúhjáa eene dííbyeke téhmehíjcyáné tsodáhómú íavyéjúúbemáyé ávyétá mityáné íllityé téijyu ííñujɨ vááúmeíñema tsíñehjɨ pájtyene iájtyúmɨ́neri. Áánemáhjáa néémeé:
—¡A ihdyúha ɨ́mɨááné Píívyéébé Hajchi áánuú!
55 Áijyúhjáa tsaate walléémú kémuélletúré ɨ́ɨtehíjcyá dííbyeke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné dííbyemáa Gariréá iiñújɨtu tsááme dííbyeke ɨ́ɨcúvehíjcyáme.
56 Áámemáhjáa ijcyámé Maaría Madarénaa, Jacóóboma Jotséemútsí tsɨɨju Maaríaa, Tsebedéó hájchimútsíj tsɨ́ɨjuu, éhdume.

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mc 15.42-47; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

57 Ááné iijyúnuvúhjáa Jotséé Arimatéá cóómi múnáajpi ɨ́htsútuube íjcyaabe Jetsóoke úráávyehíjcyaabe pée Piráátо éllevu.
58 Aabéhjáa táúmeí dííbyeke dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki. Áánélliihyéhjáa neebe ítsodáhómuke ditye iájcuki.
59-60 Aabéhjáa téehoúvuke ɨbɨ́ɨjɨ́núne cuuú béhéjuréhjáa íhllii nééwájɨtu ibóhdótsóhéjú pañévu. Áánemáhjáa nééwáyúcobávú téheju iwátájcoíñúne péjúcoóbe.
61 Ááné boonéhjáa tétsiíyé téhejú úníuri Maaría Madarénamúpɨ́ tsíjpille Maaríama ácuúcunúhijcyáhi.

Jetsóó nijkye ditye téhmene

62 Ááné tsijcyóójɨ́ɨhjáa teene pajtyété wañéhjɨ́ lléévá tujkénujcóójɨ́ diitye llúúvájté avyéjujtémá paritséómú péé Piráátо éllevu.
63 Aaméhjáa néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, muha méɨ́tsaavé téallíújaúpe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨɨíñé nééneé.
64 Áánélliі cána cóhpejtsótsó ímíñeúvú dííbyé nijkyévuj. Ááne ímíñeúvú tehmétsó téhajchótá 3 coojɨ́vá dííbyé mamyémú pejco íllure iñánijyéne mɨ́amúnáake ‘tsúúca muurá Jetsóó éhnée ditye dsɨ́jɨ́vétsoobe tsiiñe bohɨ́ɨhii’ iñééneri éhnííñevu meke iálliúúnútuki.
65 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé diityéke:
—Aané wa ihdyu aatye tsodáhómuma mepééne mécohpéjtsó ámuha meímillédu.
66 Ahdújucóhjáa ditye tsaatémá ipyééne teeu nééwayu icyóhpéjtsóutu cáátunúné múha teene idyómájcótuki. Áánemáhjáa diitye tsodáhómuke téhmétsoíñúme.

28

Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨne
(Mc 16.1-8; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

1 Aanéhjáa wáyeéévéjcóójɨ́ tsiíjyú tsííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcóójɨ́ cúúvénetúré
Maaría Madarénamúpɨ́ tsíjpille Maaríama úújeté teene níjkyeé.
2 Áánáacáhjáa ííñujɨ ɨ́hnáhó vááúmeí níjkyéjɨ múnáajpi níítyéné tujkéveri. Aabéhjáa teene
níjkyé watájcó nééwáyúcoba icyávihyícyúne tééú hallúvú ácuuvéhi.
3 Áábé wajyámúhjáa ávyeta tsɨtsɨ́wu néébé ámɨ́tsaráhcó éhne múúne chijchi rórihcyódu.
4 Áábedíhjyáa diitye tsodáhómú ténijkye téhmehíjcyarómé ávyétá ɨhnáhó iíllityéne íjcyaíñú
múu dsɨ́jɨvédu.
5 Aabéhjáa néé diityépɨ́ Maaríamúpɨke:
—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuhpɨ meúújévaróné Jetsóoke éhnée páwachékevu ditye
wátyétyéhcúneri dsɨ́jɨ́véébeke.
6 Árónáa tsáhájuco dibye níkyéhéjú pañe íjcyájúcootúne. Tsúúca tsiiñe bohɨ́júcoobe ípyée
iñéhijcyádújuco. Cáhawáá idyé méuujévá íñe dityée dííbyeke pícyohéjú íévehéjuréjuco íjcyane.
7 Ahdícyane ɨ́ɨ́cúi mepééne méuubállé dííbyé mamyémuke tsúúca dibye tsiiñe ibóhɨ́ɨ́ne
diityé ɨhde péjucóóné Gariréavu téhullévú diityémá iájtyúmɨ́jcatsíki. Éénerene ihdyu ó imíllé
ámúhpɨke o úúballéne.
8 Ahdújucóhjáa ɨ́ɨ́cúi dityépɨ́ dsɨɨnéríyé pééne múúha éllevu múúhakye iúúbálleki.
Aamúpɨ́hjáa iíllityérone mítyane ímíjyuuvéhi.
9 Áámúpɨdívúhjáa Jetsóó ibóhówáávéne diityépɨke dillóhi. Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨ́cúi dííbyéj
tuháácyuvu waamúpɨ́ dííbyeke idyúúruváne.
10 Áámúpɨkéhjáa neébe:
—Méíllityédíñe. Wa ihdyu ɨ́ɨ́cúi mepééne méúúballété tsijtye tahñéjteke ditye ipyéé
Gariréavu téhullévú muha maájtyúmɨ́jcatsíki.

Múhdurá tsodáhómú úúballéne

11 Aamúpɨ́hjáa pééné tujkéveri tsodáhómú dííbyé nijkye téhmehíjcyámedityú tsaate péé
ímunáá coomívu. Aaméhjáa úúbálleté llúúvájté avyéjujtéké muhdú tene pájtyene.
12 Ááné lliiñétúhjáa túkevéjtsojtémá iúcújcatsíñe pítyácójcatsímyé muhdú iñééiñe Jetsóópe
bóhɨ́júcóóityúné iñéhíjcyáneri iñéétsámeítyuki.
13 Aaméhjáa mítyane diitye tsodáhómuke iáhdóne nééhií:
—Tsáma ménehíjcyaco “pejcóhjané muha mecúwaíñúné hallúrí ímamyémúré újcujé Jetsóó
ɨɨtémeho.”
14 Aane néhi méiiñújɨ́ ávyéjuube iwáájácúne ámúhadívú cáyobáávatéhajchíí muha ámúhá
hallúvú méihjyúvaá dibye muhdú ámúhakye imyéénútuki.
15 Ahdújucóhjáa diitye tsodáhómú ditye áhdónéllii íllure iállíñe néhijcyáné ímamyémúré Jet-
sóó ɨɨtémeho újcujéne. Aane muurá ícyoocápíi ehdu tsaate tamúnaa jodíómú úúballehíjcyáhi.

Muhdú ditye wákímyeíiñe ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mc 16.14-18; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

16 Aanée muha 11-meváréjuco dííbyé mamyémú meíjcyame mepéé Gariréá iiñújɨ́
caméhbaúvú múúhakyée dibye néhbaúvu.
17 Aamée muha tétsihvu dííbyedívú meúújetémé méduurúvá dííbyeke tsaate múúhadítyú
dibye bóhɨɨne cáhcújtsótúrónáaáca.
18 Árónáacáa múúhakye neébe:
—Muurá Píívyéébe oke picyóó páneere ííñujɨɨ, níjkyejɨɨ, íjcyáné avyéjuube o íjcyaki.
19 Ahdícyane óvíi ámuha pahúllevá iñújɨ́ɨ́ne múnáadívú métsújaúcú táuwááboju. Aane
cáhcujtsómeke tééné uubállé métsótsohíjcyaco Méécááni mémerii, Íapíícho mémerii, tamyémeri,
íjcyane.
20 Ááméke ihdyu ímíñeúvú méúwááboco tátyaúhbaju néhdu ditye iíjcyaki. Aabe muurá
ámúhamáyé ó íjcyaá paíjyuváré ííñujɨ nɨ́jkévanévújuco. Áyu tehdújuco.

MÁÁCOÓ
Mááco Jetsóodityú cáátúnuháámi

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Rc 3.1-9, 15-17; Ja 1.19-28)

1 Íllúu tujkéváné Píívyéébé Hajchi Jetsocríjtó mepájtyetéiñe méénúné uwááboju.
2 Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíhjyáa Itsaíaúvú caatúnú íwaajácúháámitu tsúúcajátújuco tsojtsó múnáajpi Jóáádityu íllúú:
Ó pícyoó díihde tsáápiikye dibye iúúbálle míamúnáake ditye iímíbáávyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.
3 Aane mélléeboó ííénéubárá píívyétúné iiñújiri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne: "Méímibáávyé ímítyú ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumívaki." Ehdúhjáa Itsaíá íwaajácúháámitu caatúnú Jóáádityu.
4 Ahdújucóhjáa dibye ííénéubárá píívyétúné iiñújiri úwáábohíjcyáné míamúnáake ditye ímityúné iícyahíjcyáné iíhvéjtsóne ímiánejcúveréjuco iíbúwááve diityé imítyú iábájííévémeíki, ááné uubállé ditye itsójtsótsámeíki.
5 Pahúllevátúhjáa Jodéá iiñúji múnáadítyú píhcyáávehíjcyámé dííbyedívú dííbyé uwáábó illéébúcunúki. Téhduréhjáa Jerotsarée múnáadítyú mítyame píhcyáávehíjcyáhi. Áámedítyúhjáa ímityúné imyéénuhíjcyáné úúbállémeke tsótsohíjcyaabe Joodáatu.
6 Aanéhjáa diibye Jóáa caméállómú ihjínetu méénúmeíñé wajyámúúnema íjcyáábéj piinétú ócájimííhé chiúcunúhi. Aabéhjáa tséréémuke dohíjcyáhi. Téhduréhjáa íímúhojpácyó ádohíjcyaábe.
7 Aabéhjáa úwááboobe nehíjcyáhi:
—Muurá íjcyaabe tsijpi táhboone úwáábóiibye táehníííñevu íhtsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájíubáré o tácóriúcu dííbyedívú o píihvéítyúroóbe.
8 Muurá ámúhakye nújpácyori ó tsótsohíjcyáhi. Áánetu ihdyu diibye ámúhá pañévú pícyoó Píívyéébé Apíícho.

Jóáádivu Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mt 3.13-17; Rc 3.21-22)

9 Téijyúhjáa Jetsóó péé Gariréá iiñújiri íjcyacóómí Natsaréetu diibye Jóáa éllevu Joodáatu dííbyeke dibye itsójtsoki.
10 Aabéhjáa tsúúca dibye tsójtsótsihdyu íjchívyeebe ííténáa cáámetu Píívyéébé Apííchó niityé dííbyedívú íjuuúdú nééneé.
11 Áánáacáhjáa idyé cáámetu Píívyéébe nééhií:
—Uu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

Jetsóoke Naavéné mávárijchóne
(Mt 4.1-11; Rc 4.1-13)

12 Ehdúhjáa dibye tsójtsómeíñé boonétú Píívyéébé Apííchó dííbyeke tsajtyé ííénéubá píívyétúné iiñújivu.
13 Áhulléhjáa íjcyaabe 40 coojívá apáámyéré iyámé íjcyáhulle. Áábekéhjáa téhullévú Naavéné máváríjchóóbeke nájkyéji múnaa píááboíjcyáhi.

Jetsóó úwáábótújkenúne
(Mc 4.12-17; Rc 4.14-15)

14-15 Aanéhjáa téijyu tsojtsó múnáajpi Jóááke ditye cúvéhoojánúné boonétú Jetsóó péé Gariréavu. Áhullé múnáakéhjáa Píívyéébé avyéjuvu muhdú meúcáávéíñé úwááboobe nééhií:
—Tsúúca Píívyéébe íavyéjúejte íjcyáímyeke újcúíñe éévé úújetéhi. Ahdícyane ílluréjuco méihvéjtsó ímityúné ámuha meícyahíjcyáne. Ááne ámúhá íjtsaméí ímiánejcúvuréjuco mecápáyóóvéne mécahcújtsó íñe mepájtyetéíñé uwááboju. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

4-meva ímamyémú íjcyáímyeke Jetsóó újcune
(Mt 4.18-22; Rc 5.1-11)

16 Aabéhjáa Gariréá unéú úníuri péébe úújeté Tsimóomútsí íñahbe Aderéema amómeke tsínuhíjcyámútsidívu.
17 Áámútsikyéhjáa neébe:

—Ámuhtsij, ookéréjuco méuráávye. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajtétsí ámuhtsi meíjcyámútsikye ó pícyoó míamúnáakéréjuco Píívyéébedívú ámuhtsi meíbúwáávétsóíñé wákimyéivu.

18 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii teenémáyé ɨjtsínuuháñé ɨíhvéjtsóne peemútsí dííbyemáyéjuco.

19 Áámútsimáhjáa péébe éhníííñéwuúvú úújeté Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboo, Jóááá, íjcyamútsí ɨhmííné pañe ɨjtsínuuháñé pájááboh íjcyamútsidívu.

20 Áámútsikyéhjáa idyé dibye píúvánéllii ɨhmííné pañe cáání Tsebedéoma ípɨááboje íjcyámedítyú peemútsí dííbyemáyéjuco.

Tsáápí pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Rc 4.31-37)

21 Éhdúmekéhjáa iújcúmema Jetsóó úújeté Capenaóovu. Aabéhjáa téhulle wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañévú úwaabóhi.

22 Ááneríhjyáa mítyane ullévenúmé ávyetá tujkévé ávyéjuube múúne íhjyúvajíjtó dibye íhjyúváneri. Tsáháhjáa dibye íhjyúvatú taúhbájú uwáábojte íhjyúvahíjcyádu.

23-24 Áijyúhjáa tééjá pañe tsaapi naavéné ípañe íjcyaabe kévádijcyó íllu dííbyeke:

—¡Jetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaábej! ¿íveekí múúhakye ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá múúhakye ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímɨáábé Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

25 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—¡Cúúvéhulléré diícya! ¡Díjchivye áádí pañétu!

26 Ááneréjucóhjáa naavéné wáníjcyámeííbyéré íjchivyéné dííbyé pañétú ávyétá ɨhnáhó dííbyeke ɨáméjcatsíchónema.

27 Ehdúhjáa Jetsóó méénúneri pámeere iíllityéne nééhií:

—¿Múhdutúami aabye ehdu meénuj? Ávyetáha ímɨááné tsíhdyure dííbyé uwáábojuu. Muhdú naavémú íjcyarómé ijchívyé dibye néénetu.

28 Ehdúhjáa dibye méénúné uubállé tsújaavé páneere Gariréá iiñújɨri.

Tsimóo Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨitsóne
(Mt 8.14-15; Rc 4.38-39)

29 Átsihdyúhjáa pihcyáávéjá pañétú pééme tsaméhjí Jacóóboo, Jóááá, íjcyame Tsimóoma Aderéemútsi jávu.

30 Áijyúhjáa Tsimóó baabe áíívyeri chémene úúballémé Jetsóoke.

31 Ááneélliihyéhjáa díílle éllevu ipyééne íhyójtsɨtu dibye íjyócujcárolle tsúúca ibóhííne diityéké májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨitsóne
(Mt 8.16-17; Rc 4.40-41)

32 Aanéhjáa tsúúca meííjyunúrónáa tsívahíjcyámé dííbye éllevu naavémú ípañe íjcyáméhjɨma tsíñéhjɨri chéméméhjɨke dibye ibóhíítsoki.

33-34 Mítyaméhjáa técoomí múnaa tééjavu tsáámedítyú páhduváré nénéhjɨ chémeri íjcyámeke bóhíítsohíjcyaábe. Áhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyaábe. Aaméhjáa diitye naavémú muubá dibye íjcyane nééíyónáa tsá dibye diityéké íhvéjtsotú ditye iíhjyúvaki. Waajácúméhjáa dííbyeke.

Jetsóó úwaabó pahúlleváré Gariréá iiñújí pañe
(Rc 4.42-44)

35 Ááné tsɨtsíívevúhjáa pejcójuco técoomítyú dibye pééne tsátsihvu Píívyéébema iíhjyúvaki.

36 Áábekéhjáa Tsimóó íñahbéjtema néhcotéhi.

37 Aaméhjáa iájtyúmííbeke nééhií:

—Míamúnaa uke néhcohíjcyáhi.

38 Ááneélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa metsu éhcóómijívú mepéé técoomíjɨ múnáake idyé o úwáábokí. Muuráhjáa ímichi téénéllii o tsááhií.

39 Aabéhjáa pihcyáávejáané pañévú pahúllevá múnaa Gariréá iiñújɨri íjcyámeke úwáábohíjcyá tsaaté pañe naavémú íjcyámeke wáágóoobére.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨitsóne
(Mt 8.1-4; Rc 5.12-16)

40 Áábé lliiñévúhjáa íjpi chájááveebe ɨmímóúúveténe néé dííbyeke:

—¿Aca muhdúiyó teene oke u bóhɨitsóne?

41 Ááneélliihyéhjáa dííbyeke idyócáraúcunúne dííbyedi ɨídáátsóvéne neébe:

—Mu ihdyu tehdújucoj.
42 Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca bóhɨɨ́be.
43 Áábekéhjáa neébe:
—Dúúbálledí tsaate juuváyí uke pájtyémeke íñe muhdú u bóhɨɨ́ne.
44 Tsapéhdúré llúúváábe éllevu pééne dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu íñe u ímíjpyeténé hallúvú Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨ́ɨ́cúveé téénetu mɨ́amúnaa iwáájácu tsúúca u bóhɨ́jucóóne.
45 Ehdúhjáa dibye bóíjcyúrónáa pámeekéré juuváyí ipájtyedúmeke úúbálleebe muhdú ibóhɨɨ́ne. Aaméhjáa mítyane Jetsóodívú píhcyáávehíjcyánéllii tsáhájuco dibye píívyetétú múhdutú cóómí pañévú iúcáávéiyóne. Áánélliihyéhjáa pehíjcyaabe imíchi ditye íjcyátútsɨhjɨríye. Áróné pañéhjáa pahúllevátú dííbyedívú píhcyáávehíjcyáme.

2

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 9.1-8; Rc 5.17-26)

1 Ehdúhjáa tsúcájá tsiéllé iíjcyátsihdyu tsiiñe óómiibye Capenaóovu. Ááné uubálléhjáa idyé ɨɨ́cúíwuúré tsúúca waajácúmé técoomí múnaa.
2 Aaméhjáa dííbyedívú píhcyaavémé dibye íjcyaja wáhpécunúmeke úwáábooóbe.
3 Áánáacáhjáa 4-meva tsivá íjpi vááúmeítyúúbeke dííbye éllevu.
4 Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú iúújetétsóné mítyane mɨ́amúnaa íjcyánélliíhye. Aánélliihyéhjáa cáámetu dibye íjcyátsíí tujkévetu idyóhejúróne botsíi dííbyeke niityétsóme.
5 Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:
—Llíhij, tsúúca úhdi o ɨ́dáátsóvéne díímítyú ó ábájɨɨvéjucóóhií.
6-7 Ehdúhjáa dibye néénetu tétsihyi íjcyame taúhbájú uwáábojte néjcatsíhi:
—¿Aca ɨ́veekí aabye ehdu ihjyúvá Píívyéébe ímí dííbyedívú ɨ́jtsúcunúnejɨɨ́vari? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe piivyété mɨ́amúnáadítyú íimítyú iwáágoóné diityédí ɨɨ́dáátsóvénema.
8 Ehdúhjáa Jetsóodítyú ditye néjcatsíñé iwáájácúne neebe diityéke:
—¿ɨ́veekí ímityúné óhdityu ámuha méɨ́jtsámeíhi?
9 ¿Aca muhdú ámuha oke méɨjtsúcunúhi? Áánerá ó piivyété mɨ́amúnáadi o ɨ́dáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánéllii ó piivyété áánúke o néénee: “Úhdi o ɨ́dáátsóvéne díímítyú úúma o ímíbajchóhi.” Áhdure ó piivyété o néénee: “Dímíjpyeténe díɨɨhbotámá dipye dihjyávu.”
10 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe muhdú o méénune.
11 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe dííbyeke: Llíhij, dímíjpyeténe eene dɨ́ɨhbotámá dipye dihjyávu.
12 Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó néénemáyé tsúúca iímíjpyeténe ɨ́ɨhbotámá péjúcoobe pámeere ɨɨténáaáca. Ááneríhjyáa mítyane iúllévenúne Píívyéébeke idyúúrúváne néémeé:
—Ávyeta tsá múijyú ehdɨ́ɨvane maájtyúmɨtúne.

Revíikye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Rc 5.27-32)

13 Ááné boonétúhjáa tsiiñe Jetsóó péé únéú úniúvú ímamyémuma. Áhullévúhjáa idyé dííbyedívú píhcyáávémeke úwáábooóbe.
14 Átsihdyúhjáa péébe úújeté Apéó hajchi Revíí ííñújɨ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke iáhdótsohíjcyátsihyi ácuúcunúúbedívu. Áábekéhjáa neébe:
—Muúbej, ookéréjuco duráávyej.
Ahdújucóhjáa dibye pééne dííbyemáyéjuco.
15 Áábe jávúhjáa Jetsóó téijyu majchó ímamyémuma. Ááemeáhjáa téhdure tsijtye majchó téénere ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨ́dsɨ́ ahdótso múnaa. Áhduréhjáa íjcyámé tsijtye ímityúmé diityéma. Mítyaméhjáa dííbyema pehíjcyáhi.
16 Ehdúhjáa dibye diityémá májchone ɨɨ́ɨténe taúhbájú uwáábojtémá paritséómú néé dííbyé mamyémuke:
—¿Aca ɨ́veekí eene ámúhá uwáábooóbe majchó aatye ímítyúméhjɨma?
17 Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé diityéke:
—Tsá muurá taabóóbé bóhɨɨme tsaímíyé íjcyámeke táábotúne. Muurá ihdyu chéméméhjɨkéré táábooóbe. Ahdícyane tsáháa ɨ́mɨáámé wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa

ihdyu ímítyúme wáábyú o tsáá diityéké o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye ɨíbúwááveki. Ehdúhjáa Jetsóó néé paritséómuke.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Rc 5.33-39)

18 Tsáijyúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáá mamyémuma diitye paritséómú mamyémú Píívyéébema iíhjyúva majcho áwahíjcyáhi. Aanéhjáa Jetsóo éllevu ipyééne tsaate dííbyeke nééhií:

—¿Aca ɨ́veekí dímamyémú majcho áwátúnáa Jóáá mamyémuma paritséómú mamyémú tsáijyu áwahíjcyáhi?

19 Áánélliihyéhjáa diityéké neébe:

—¿Aca tsaapi táábáváné wañéhjɨvu tsááme ikímóóvéne majcho áwáiyáhi? Muurá teene wañéhjɨ́ aabájaabe diityémá íjcyánáa tsá ditye áwáítyuró majcho. Ehdu nééne támamyémú tsá majcho áwáítyuró diityémá o íjcyáné hajchóta.

20 Muurá ihdyu íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí tsáijyu awámye.

21 Tsá muurá tene ímityú tsúúcáaja wájyamu béhbátu mepájaabóne. Muurá teeja menítyúcooca éhníííñevu íllure táváajcároba.

22 Áhdure idyé tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mɨ́ɨ́héneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsáráúúvéhulle táváajcó tsúúcáau. Áijyu wágóoovéné tsanéécújuco bíínójpácyoma cahpáyu. Áánéllii béjpácyo mépañénú béééú pañévúré muhdú tsanéécú iíjcyátuki. Ehdu nééne tsá tene ímityú ɨhdééné uwááboju béhné uwáábójú pañévú meúacóne. Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó mamyémú méénune
(Mt 12.1-8; Rc 6.1-5)

23 Aabéhjáa tsáijyu ímamyémuma pajtyé úmɨhéj pɨɨnétú wáyeéévejcóójɨ. Áijyúhjáa ímamyémú bajtsóháñetu ujcú imájchoki.

24 Áánélliihyéhjáa paritséómú néé dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí aatye dímamyémú meenú íjcyooji wáyeéévejcóójɨ́ meméénúítyuróne?

25 Árónáacáhjáa neébe:

—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema Dabíiúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácuháámɨtu cáátuváne?

26 Muuráhjáa Abiatáá llúúvájté avyéjuube íjcyáijyu duurúvájá pañévú iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé ɨɨcúvé pááa tééjá pañévú pícyámeíhijcyáné majchómé apáámyérée llúúvájte máchohíjcyáne.

27 Áhduréhjáa neébe:

—Muurá wáyeéévejcóójɨ́ ijcyá mɨ́amúnaa ímí téjcooji iíjcyaki.

28 Áánéllii Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcoóji.

3

Tsáápi hójtsɨ́ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 12.9-14; Rc 6.6-11)

1 Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma tsiiñe úcaavé pihcyáávéjá pañévu. Áájá pañéhjáa tsaapi múhdurá íhyójtsi néébeé.

2 Aanéhjáa téijyu wáyeéévejcóójɨ́ íjcyánéllii tsaate dííbyedívúré ɨ́ɨtehíjcyá ‘áádíkye éhne ímíjpyetétsóiíbye’ iñééne téénej tééveri dííbyedívú iñéétsóroki.

3 Áánáacáhjáa dííbyeke neébe:

—Muúbej, cána dichaj.

4 Ahdújucóhjáa dibye pééneé. Áábedítyúhjáa neebe pámeere tétsii íjcyámeke:

—Ámuúhaj, ¿a tehdújuco tsaatéké mepɨ́ááboiyóné íjcyooji wáyeéévejcóójɨj, mityá tsáhaáj? ¿A mépájtyetétsóiyá tsaate dsɨjɨ́veri íjcyámeke téjcooji íjcyaróne, mityá méíhvéjtsóiyá ditye ɨdsíjɨ́ve wáyeéévejcóójɨ́ íjcyánélliíhyej?

Ehdúhjáa Jetsóó díllone tsá ditye áñújcutúne.

5 Aanéhjáa dííbyeke tsaríwu pajtyérähi. Árónáacáhjáa idyé ɨ́dátsó ɨjtsúcunúúbé ditye dííbyeke cáhcújtsotúne. Átsihdyúhjáa neebe diibye múhdurá íhyójtsi néébeke:

—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyójtsɨ́.

Ahdújucóhjáa dibye cújúúvénemáyé téhojtsi ímíjpyeténe.

6 Ehdúhjáa Jetsóó méénune paritséomú ɨ́ɨ́téne tétsihdyu pééme Heróóde hájkímuma pítyácójcatsí muhdú dííbyeke ɨdsíjɨ́vétsoíñe.

Mítyane mɨ́amúnaa Jetsóodívú píhcyaavéne

7 Árónáacáhjáa tétsihdyu ímamyémuma peebe únéú úniúvu. Áábekéhjáa mítyane mɨ́amúnaa úraavyé Gariréá iiñújɨ múnaa.

8 Aabéhjáa méénúráítyúronéhjɨ́ mítyane méénúné uubállé tsújaavé pahúllevávu. Áánélliihyéhjáa mítyame tsáácunú pahúllevátú Jodéá iiñújɨtuu, tééné iiñújɨri íjcyacóómí Jerotsaréetuu, Idoméá iiñújɨtuu, Joodáá tsiñéjcutuu, Tííroó, Tsidóoo, íjcyáné iñújɨ́ɨ́cutuu, íjcyane dííbyeke iájtyúmɨki.

9 Ehdúhjáa mítyane mɨ́amúnaa Jetsóodívú píhcyaavéjúcóónéllii neebe ímamyémuke ditye mɨ́ɨne iímíbájcho témɨ́ pañévú iúcááveki.

10 Mítyanéhjáa dibye chéméméhjɨke bóhɨ́ɨ́tsohíjcyánéllii ávyetáréjuco ditye dííbyedívú píhcyáávehíjcyáne. Aaméhjáa imíllehíjcyá dííbyeke idyómajcóné ibóhɨ́ɨ́ki.

11 Áijyúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyame dííbyé lliiñévú mɨ́móúúvémé pañétú kéévánécoba néémeé:

—¡Uu muurá Píívyéébé Hajchi!

12 Áánélliihyéhjáa diityéké neebe ditye tsiiñe tehdu iíhjyúvátuki.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mt 10.1-4; Rc 6.12-16)

13 Átsihdyúhjáa peebe cáméhbaúvú ɨ́ɨjtsúcunúdúmema.

14 Áámedítyúhjáa meménuube 12-meváké dííbyé uwááboju úwááboméré péhíjcyáímyeke.

15 Áámekéhjáa ájcuube ɨ́ɨhnáhootu ditye chéméméhjɨke ibóhɨ́ɨ́tsohíjcyaki, naavémú tsaaté pañe íjcyámeke ditye iwáágóohíjcyaki.

16-19 Aaméhjáa ílluúme: diibyéhjáa Jetsóó Tsimóoke Péédoródívú méménuúbee, Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámútsikyéhjáa dííbyere chíjchí hájchimútsidívú méménumútsii, Aderéee, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, Apéó hajchi Jacóóboo, Tadéoo, cananíjtámúejpi Tsimóoo, diibyéhjáa Jetsóodívú mééntsóiibye Jóóda Ijcyarióótee, éhdume.

Jetsóoke Naavéné pɨ́ááboíjcyáné tsaate néénee
(Mt 12.22-32; Rc 11.14-23; 12.10)

20 Áámemáhjáa Jetsóó tsúúca oomí ípyée iícyahíjcyajávu. Áánáacáhjáa tsúúca mítyane mɨ́amúnaa píhcyaavé tétsihvu. Áámedíyéjucóhjáa túhuuvémé tsá imájchóíyónéhjɨ éllevu íjcyatúne.

21 Aanéhjáa iwáájácúne dííbye hájkímú tsáá dííbyeke tétsihdyu itsájtyéroki. Ɨjtsúcunúméhjáa dibye méívaténe.

22 Téhduréhjáa mítyame tétsihyi taúhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsááme néé dííbyedítyu:

—Áádí pañe mía naavémú avyéjuube Betsebóo. Tééénéllii muurá eene dibye pɨ́áábóneri tsaaté pañétú naavémuke waagóohíjcyaábe.

23 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityéké nééhií:

—¿Aca múhdutú diibye Naavéné iiye waagóómeíiyáhi?

24 Muurá tsáné avyéjujte tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé páhduváré idyárɨ́ɨ́véjcatsíhajchíí íllure wáchájánújcatsí íavyéjutu.

25 Áhdure tsája múnaa tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé páhduváré idyárɨ́ɨ́véjcatsíhajchíí ílluréjuco ihjyátú wáchájánújcatsíñe.

26 Ahdu ɨ́ɨvane muurá Naavéné ihyájkímukéré iwáágóoca íllure pɨ́rújtsóiyá diityéjúcooíyó íavyéjúejte íjcyáíyómeke. Tehdu imyéénuca íllure íavyéjú újóvéjtsóíyoóbe.

27 Tsá muurá tsaapi ɨ́htsútúúbé tsíeméné dííbyé já pañétú múha tsájtyéítyuró dííbyeke tétsihdyu bóáyotúmére. Muurá ihdyu dííbyeke tujkénú ibóáyoca botsíi tsajtyéiyómé dííbyé tsíeméne. Árónáa tsáháubá muurá dibye ihñe múhdivú ɨ́hvéjtsóítyuróne. Ahdu ɨ́ɨvane tsá Naavéné oke pɨ́áábóítyuró dííbye hájkímuke o wáámíuki.

28 Ɨmiáánetúré ámúhakye o néé panéváré ímityúné mɨ́amúnaa méénuhíjcyáronéhjɨ́ Píívyéébe abájɨ́ɨ́veíñé diityédí ɨ́ɨdáátsóvénema. Áhdure ímityúné óhdityu ditye ihjyúvahíjcyáronéhjɨ́ ábájɨ́ɨ́véiíbye.

29 Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvahíjcyámedi tsá dibye múijyú ɨ́dáátsóvéityúne. Aane tsá múijyú diityémá ímíbáávyéityúne.

30 Ehdúhjáa diityéké neebe dííbyé pañe naavéné íjcyane ditye néénélliíhye.

Jetsóoke tsɨɨju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Rc 8.19-21)

31 Áánáacáhjáa tétsihvu tsɨɨju dííbyé nahbémuma wajtsɨ́ áachí éhnejcúvu. Aaméhjáa tsaatéké néé ditye dííbyeke iñéé dibye iúújéva diityéke.
32 Ahdújucohjáa tsaate dííbyé úníuri íjcyame nééne dííbyeke:
—Díɨ́tsɨ́ɨju díñahbémuma ukévá néhcome éhtsíhyi áachi.
33 Árónáacáahjáa neebe diityéke:
—¿Aca caatyé tátsɨ́ɨjuú, táñahbémuu, táñaallémuu, íjcyame?
34 Ehdúhjáa iñééne íúníuri ácújcatyémeke ɨɨ́ɨ́téne neébe:
—Áánerá téhdure ámuha wahárómú táñahbémú táñaallémú méijcyá íñe múhdumé tahñéjté ámuha meíjcyame.
35 Muurá Píívyéébeke cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ɨ́mɨááné tahñéjté táñahbémú, táñaallémú, wahárómu. Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééhií.

4

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwáábоju
(Mt 13.1-9; Rc 8.4-8)

1 Aabéhjáa tsiiñe únéú úniúvú úwáábóóbedívú idyé mítyane mɨ́amúnaa píhcyáávénéllii mɨ́ɨné pañévú iúcáávéne téémɨ́ pañéturéjuco dibye úwaabóné diityéke.
2-3 Átsihvúhjáa mítyane tsíeméénéhjɨtu úwáábоobe nééhií:
—Ámuúhaj, cáhawáá mélleebúcunuj:
Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi.
4 Aanéhjáa dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ juuváj pɨɨnévú dójcone coomɨ́mú méhdojéhi.
5 Ááné tsiúhjɨ́hjáa dojcó néwayúúné raahóvú iiñu imíchi íjcyátútsihvu. Áuhjɨ́hjáa ɨ́ɨcúíwuúré iiñé tétsii iiñu mítyane íjcyátúnélliíhye.
6 Áróhiibájɨ́hjáa chemé núhbá allóócori hállúháñeríyé tébajkyéjɨ́ íjcyánélliíhye.
7 Ááné tsiúhjɨ́hjáa dojcó tsuhjɨ́ pañévu. Ááné hallúvúhjáa teene tsuhjɨ wááménéneri íííñeróné dúhcúvaténé tsáhájuco néévatúne.
8 Áánetúhjáa ihdyu tsáuhjɨ dojcó tsátsii imíwu ííñujɨ nétsihvu. Aanéhjáa tsaímíyé píívyene imíwu neeváhi. Tsáhiibájɨ́hjáa uhjénéré neeváhi. Áánetúhjáa tsíhiibájɨ́ kémú neeváhi. Ááné tsihííbájɨ́hjáa éhníííñevu mítyane neeváhi.
9 Ehdúhjáa tsaapi bájtsone iúúbállétsihdyu neebe diityéke:
—Ehdu teéne. Aane ihdyu óvíí lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhujtsóne
(Mt 13.10-17; Rc 8.9-10)

10 Aanéhjáa bóónétu iiye iíjcyátsihvu ímamyémuma tsijtye tétsii íjcyame dilló muhdú nééiyóné teene tsaapi bájtsónetu dibye úwaabóne.
11 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Muurá ihdyu ámúhadívú Píívyéébe bóhówátsohíjcyá ámuha mewáájácu muhdú dííbyé avyéjú íjcyane. Áánetu eene tsíeméénéhjɨtu ó úwáábohíjcyá oke cáhcújtsotúmedívú tene ibóhówáávétuki.
12 Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumɨ́júcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmɨ́túmeúvúdu. Áámé imítyuháñé muurá tsá ímíbáávyéityúne. Ehdu nééénéllii ó úwáábohíjcyá tsíeméénéhjɨtu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mt 13.18-23; Rc 8.11-15)

13 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—¿Aca ihdyu tsá ámuha mewáájácutú tsaapi bájtsónetu o úwaabóné ɨɨná nééiyóne? ¿Aca múhdutúrá ámuha méwaajácuú tsiiñe téhdure néénéhjɨtu ámúhakye o úwaabóne?
14 Muurá eene tsaapíhjyáa tríígoúúhá wávárajcódú nééne íñe tsaapi ímɨáájú úwáábоobéré pehíjcyáhi.
15 Aane tsaate ímí lléébójúcóórómeke Naavéné téénetu mútátsohíjcyáhi. Aane muurá nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ́ coomɨ́mú méhdojéne.
16-17 Áánetu teene illéébone tsúúca ímí úraavyéjúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné íjcyanéhjɨ́ iáábucújúcóótúnetu ílluréjuco teene ɨ́hvejtsóne. Aane nééiyóné eene néwayúúnéhjáa íjcyátsihvu dójcoúhjɨ́ imíwu ííñeróné núhbá allóócori chémene. Ehdu muurá patyéhijcyáné ímí cáhcújtsótúmema.

18-19 Áánetu ɨ́miá uwááboju tsúúca ímí lééborómé mítyane ɨ́jɨ́ avyéjuríyé itsúúrámeíñéllii ílluréjuco ténejcu ábájɨ́ɨ́vehíjcyáne. Aane nééiyóné muurá eene tsuhjɨ́ pañévúhjáa dójcoúhjɨ́ ííñeróné íllure dúhcúvaténé néévájúcootúne.

20 Áánetu ihdyu ijcyámé tsaate tééné uwááboju illéébóne cáhcujtsómé ímí tehdújuco úráávyehíjcyáme. Aame muurá eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjɨ́ ííñedu. Áámedítyú muurá ijcyámé tsaate eenéhjáa uhjénéré nééváhiibájɨ́dú nééméé. Áánetu ijcyámé tsijtye eenéhjáa kéémú nééváhiibájɨ́dú nééméé. Áánetu ijcyámé tsaate eenéhjáa ávyétá mityáné nééváhiibájɨ́dú nééme ɨ́miáánéjuco ɨ́miáájú icyáhcujtsóné ímí úráávyehíjcyáme. Ehdúhjáa Jetsóó néé diityéke.

*Peetétú íjcyáné uwáá*boju
(Rc 8.16-18)

21 Áhduréhjáa neebe diityéke:

—¿A múúne peete mepéététsóne mépicyóó tsíeméné lliiñévu? Tsáhaá. Muurá ihdyu mepéététsóne cáámevu mépicyóó tene iájchúcunúki.

22 Ehdu nééne muurá Píívyéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meícyahíjcyáne. Muurá íñe teevétari meméénuhíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúméiíhi.

23 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

24 Téhduréhjáa tsiiñe neébe:

—Ímíñeúvú tsáma méɨ́jtsoco íñe ɨ́miá uwááboju tsúúca ámuha mewáájacújucóóne. Muurá teene ámuha mewáájacújúcoorómé múhdurá medárɨ́ɨ́vémeíhajchíí Píívyéébe tsáhájuco ámúhadi ɨ́ɨ́cúvéityúne. Áánetu tsúúca iwáájacúné ímí úráávyémeke éhníííñevu waajácútsóiíbye.

25 Muurá ɨ́miáájú ímíllémedívú bóhówájtsóiibye éhníííñevu ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájtsóityúne. Ááne tsáijyu múu áyánéwu ditye wáájácuróné dojtúcúiibye diityédítyu.

*Tríígo bájtsómeíñetu íjcyáné uwáá*boju

26 Téhduréhjáa neebe diityéke:

—Muurá tsaapi bajtsó tríígoúúhá íwajcyóha.

27 Aane ɨ́búwajɨ́ɨ́ dibye íjcyánáa keemévehíjcyá pajcóójɨváré dibye wáájácútúné hallúri.

28 Ehdu muurá ííñújɨri ímí bajtsóháñé píívyene ikyéémévéne tsúúca wajcó iñéévá ípívyéévéíñéjuco. Aane tsúúca neeváhi.

29 Aane kéémécooca ílluréjuco áábájaabe újcune. Ehdu muurá pajtyéiñe Píívyéébé avyéjúejtéma. Muurá diityéké dibye újcúíñe éévé úújetécooca újcúiibye diityéke.

*Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwáá*boju
(Mt 13.31-32; Rc 13.18-19)

30 Téhduréhjáa tsiiñe neebe Jetsóó diityéke:

—¿Aca ɨ́ɨ́netú íñe tsiiñe ámúhakye ó úwááboó Píívyéébé avyéju?

31 Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne ‘mojtáátsa’ némeíñé uméhé neeváú kémúútúróúwu mebájtsou mítyáhécoba kéémevédu. Muurá pahévá neváúúné lliiñévúré tééhé neeváú ávyétá ayáúwu.

32 Áróúwu muurá mebájtsou ííñene keemévé mítyáhécoba pahéváré bajtsóhééné ehníííñevu. Ááhé wájcáváné hallúvú muurá wahpéjté pɨ́htobáhi. Ahdu muurá teene Píívyéébé avyéju.

*Jetsóó iúwaabóné tsíeméné*hjɨ*tu úúballéne*
(Mt 13.34-35)

33 Ehdúhjáa Jetsóó mɨ́amúnáake iúwaabóné tsíeméné*hjɨ*tu úúbállehíjcyá muhdú ditye lléébóiyódu.

34 Tsáháhjáa dibye pevénéré úwáábohíjcyatúne. Árónáacáhjáa ihdyu ímamyémuke ímíñeúvú waajácútsohíjcyaabe ɨɨná tene nééiyóne.

*Kííjyébama nohj*ɨ *Jetsóó* ɨ́*hvetétsóne*
(Mt 8.23-27; Rc 8.22-25)

35 Ááné iijyúnuvúhjáa neebe ímamyémuke:

—Métsu éhnéjcúeúvú mepéékií.

36 Ahdújucóhjáa tétsihíyé tsijtye íjcyánáa ditye pééne tsíñejcúeúvú mɨ́ɨ́neri. Áámemájucóhjáa idyé tsaate ɨhmɨ́néneri pééneé.

37-38 Aaméhjáa pɨ́ɨnééuri íjcyánáa ávyétá ɨhnáhó kííjyébari mítyane nújpacyo nóhjɨne
úcaavé diityé mɨ́ɨné pañévu. Aanéhjáa ipámáávéíyóneri iíllityéne diitye ímamyémú idyéjuri
cúwahíjcyáábeke iákyéjtsóne nééhií:
—¡Ávyéjuúbej, tsúúca mémájcánuúhi! ¿A tsá íñe meke u pájtyetétsóityúne?
39 Áánélliihyéhjáa iájkyéne úhbaabe kííjyébama nohjɨ íjcyane. Neebéhjápeé:
—¡Iijyévéne, dɨhvéte!
Ahdújucóhjáa tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco.
40 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—¿ɨ́veekí ayájú ɨhnáhórá ámuha meíllityéne? Tsáháhaca bo ámuha Píívyéébeke ímí
mecáhcújtsotúne.
41 Ehdúhjáa diityéké dibye nééróná a íllure íllityémé néjcatsíhi:
—¿Muubáami aabye íjcyáábeke muhdú kííjyébama nújpacyo lleéboj?

5

Tsáápí pañe naavéné íjcyane
(Mt 8.28-34; Rc 8.26-39)

1 Aaméhjáa tsúúca úújeté tsíñejcúeúvú Gadáárá iiñújɨvu.
2 Aanéhjáa ditye cátsúúvénemáyé Jetsóó ijchívyéhi. Áábe éllevúhjáa tsaapi níjkyénéj pɨɨne
ícyahíjcyaabe tsáá ípañe naavéné íjcyaábe.
3 Aabéhjáa ávyéta tsɨ́jpá néébeke tsá múha píívyetétú iékeevéne. Úwááñehíhjyáa íjcyáróneri
tsá múha dííbyeke chíjchúítyuróne.
4 Tsáijyúhjáa tsúúca dííbyeke chijchújúcohíjcyarómé íjtyúháácyuma íhyójtsɨcu. Áronéhjáa
távúdócohíjcyaábe. Tsáháhjáa múha dííbyeke muhdú méénúítyuróne.
5 Aabéhjáa cójɨ́hajchótá pécóhajchótá íhjyúcunúúbéré pehíjcyá níjkyénéj pɨ́ɨne. Ááné
tsaíjyúhjáa cáméwajúneri pehíjcyaabe néwayúúnetu wápújúhcámeííbyére.
6 Aabéhjáa tsíhyullétúré Jetsóoke iájtyúmɨ́ɨ́be éllevu dsɨɨnéríyé ipyééne mɨ́móúúveté dííbyé
lliiñévu.
7 Áánemáhjáa kéévánécoba neebe dííbyeke:
—¿ɨɨná óhdityu ú imíllé ɨ́htsútuube Píívyéébé Hajchi Jetsóó u íjcyaábe? Uke Píívyéébe mémeri
o néé óhdi u ɨ́cúbáhrátuki.
8 Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú néé Jetsóoke dibyéhjáa dííbyeke 'díjchivye áádí pañétu'
nééneliíhye.
9 Áábekéhjáa Jetsóó nééhií:
—¿Aca muubá dimyéme? Áánélliihyéhjáa neébe:
Tamyémé Píváánéejpi mítyame muha meíjcyánélliíhye.
10 Aanéhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke dibye diityéké iwáágóótu tsíhyullévú tééné
iiñújɨtu.
11 Áihjyúhjáa tétsihyi jéémú meenímú majchóri.
12 Áánélliihyéhjáa dííbyeke néémeé:
—Múúhakye ihdyu wallo aatye méénímú pañévuréjuco.
13 Ahdújucóhjáa dibye wállóónéllii dííbyé pañétú iíjchívyéne méénímú pañévuréjuco ditye
újcámeíñe. Aaméhjáa ditye méívatétsómé 2,000-meváubáhjáa íjcyame cáméwájutu únéú
pañévú cáhtsíñibámé májcanúhi.
14 Áánerí hjyáa diityé tehméjté iíllityéne ɨ́ɨ́cúi tétsíi múnáake úúballéhi. Áánélliihyéhjáa
téhullévú péécunúmé iájtyúmɨ muhdú tene pájtyene.
15 Aaméhjáa úújeté diibye eenée ípañe naavémú ícyahíjcyaabe tsúúca íwajyámúúnema
íjcyaabe pevétsɨhjɨ́duréjuco ácuúcunúúbedívu. Áánerí hjyáa íllityéme.
16 Aanéhjáa tétsihyi íjcyame úúballé diityéké muhdú tene pájtyene.
17 Aanéhjáa múhdurá ɨɨ́jtsúcunúnéllii nééme Jetsóoke dibye tééné iiñújɨtu ipyéé
tsiéllevúréjuco.
18 Áánélliihyéhjáa Jetsóó ipyéé mɨ́ɨné pañévú úcáávéébeke diibye eenée ípañe naavémú
ícyahíjcyaabe néé dííbyemáyéjuco ipyéékií.
19 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:
—Tsá u péé ityú óómaá. Dihyájkímú pañévúré pééne duubállé diityéké muhdú Píívyéébe
úhdi ɨɨ́dáátsóvéne uke ímíjpyetétsóne.
20 Ahdújucóhjáa dibye ihyájkímú pañévú ipyééne úúballéné páneere muhdú Jetsóó dííbyeke
bóhɨɨtsóné Decáápori iiñújɨri íjcyácoomíjɨ múnáake. Áánerí hjyáa ávyetáré ullévenúme.

Tsaatépike Jetsóó bóhiitsóne
(Mt 9.18-26; Rc 8.40-50)

21 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma biwánejcúvúré úújeténáa idyé tsúúca míamúnaa píhcyaavé dííbyedívú únéú úniúvu.
22 Átsihvúhjáa ‘Jáiro’ némeííbyé wajtsí pihcyáávéjá avyéjuube íjcyaábe.
23 Aabéhjáa dííbyé lliiñévú ícyánoovéváne nééhií:
—Ájyúwa ávyeta dsijíveríjyuco íjcyánéllii uke o néé u dócárájcoté dille óóma ibóhiíki.
24 Ahdújucóhjáa Jetsóó dííbyema péébeke mítyane míamúnaa úraavyé ávyeta rááutúne.
25 Áámé pañéhjáa tsáápille 12 pijcyábájuco díílleke ichémé tujpácyó íhvetépítyúneri ícúbáhrámeíhíjcyalle.
26 Aalléhjáa bañúháñé taabójtedívú ityáábótsámeíñé áhdohíjcyá ihñénehjívú ‘pirúhpírújuco’. Áróné pañéhjáa íllure ávyetélle.
27 Aalléhjáa muubá Jetsóó íjcyane iwáájácúne míamúnáá raahótú dííbye éllevu ipyééne dííbyé wajyámú dómajcó ‘muurá dííbyé wajyámú íjcyaróné o dómájcóhajchíí ó bóhiíhi’ iñéénema.
28 Ehdúhjáa iijtsámeíñe dómájcolle dííbyé wajyámu.
29 Áánetúhjáa ímiááné tsúúca bóhiille tsaímiyéjuco llíñémuúcunúmeíñe.
30 Aanéhjáa Jetsóó waajácú tsaate bóhiine dííbyé wajyámú idyómájcóneri. Áánélliihyéhjáa iyévóóvéne néébe diityéke:
—¿Caatyé ámuha táwajyámutu oke médómajcóhi?
31 Áánélliihyéhjáa ímamyémú nééhií:
—¿Aca muhdú míamúnaa wahdyúré néétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?
32 Ehdúhjáa ditye nééróná pahúlleva iiteebe iájtyúmi caatyé dííbyeke dómajcóne.
33 Áánélliihyéhjáa eenée dííbyeke dómájcolle iíllityéneri úúvécunúlléré dííbyé lliiñévú imímóúúveténe úúballé dííbyé wajyámú idyómajcóne.
34 Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:
—Wáhaj, ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca ú bohiíhií. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.
35 Ehdúhjáa Jetsóó díílleke nééná tsaate pihcyáávéjá avyéjuube Jáiró jatu tsááme úúballévá dííbyeke ídsíwu dsíjivéjucóóne. Nééméhjáa dííbyeke:
—Tsúúca dáájyuwa dsíjivéhi. Aane iinélliihyécó ú tsájtyeé aabye uwáábóóbeke.
36 Ehdúhjáa ditye nééneri iicúvétuube Jetsóó néé Jáiróke:
—Kímóóvedíñe. Píívyéébekéré cahcújtso.
37 Ehdúhjáa iñééne tsá dibye ímílletú pámeere dííbyema pééneé. Apáámyéréhjáa péé dííbyema Péédoroo, Jacóóboo, dííbyé nahbe Jóááá, éhdume.
38 Aaméhjáa pééme úújeté mítyane míamúnaa tééjá pañe táhíjcyámedívu.
39 Áámekéhjáa Jetsóó neetéhi:
—¿iínerí ami ámuha metaj? Áánerá tsá dille dsíjivetúne. Muurá íllure cúwalle.
40 Ehdúhjáa dibye nééneri íllure goocóme. Áámekéhjáa tééjá pañétú iíjchívyétsóne iiyéjuco dibye úcaavéné díílléwúuúvúj caanímútsii, diitye 3-meva ímamyémuu, íjcyámema.
41 Aanéhjáa díílléwúuúvuke íhyójtsitu iékéévéne neébe:
—Taríta cómi, ‘Wáhaj, dájkyeé’ nééiyóne.
42 Ehdúhjáa dibye nééneméyé éhne múu cuwátú maájkyevádú ibóhiíne tsúúca úllelle 12 pijcyábáhjáa íjcyalle. Áánerí hjyáa míamúnaa ávyetáré ullévenúhi.
43 Áámekéhjáa Jetsóó bóijcyú muucá ditye teene iúúbállétuki. Átsihdyúhjáa neebe ditye imájchótso díílleke.

6

Jetsóó Natsaréeri úwaabóne
(Mt 13.53-58; Rc 4.16-30)

1 Átsihdyúhjáa ímamyémuma óómiibye ípyée ipíívyéné iiñújivu.
2 Aabéhjáa wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañévú úwaabóné mítyame illéébóneri dííbyedi iúllévenúne nééhií:
—¿Kiátúami aabye ehdiivaíñé panéváré wáájacúnej? ¿Aca múhdutú piivyéteebe méénúráityúronéhji imyéénune?

3 Áánerá úméhewááné wákimyéi múnáajpi diibye Maaríá hajchi. Áábé nahbémújuco muurá
Jacóóboo, Jotséee, Jóódaá, Tsimóoo, éhdume. Téhdure muurá íñaallémú ijcyá íchihyi méjpɨ́ne.
Ehdúhjáa dííbyedítyú iñééne tsá ditye ávyejúúlletú dííbyeke.
4 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ihdyújuco tsáma Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáróóbeke dííbyé iiñújɨ múnaa
ihyájkímú íjcyarómé tsá ávyejúúlletú tsíjtye múnaa íjcyarómé ávyejúúlléébeke.
5 Ehdúhjáa tétsíi múnaa dííbyeke cáhcújtsótúnéllii tsá dibye tétsihvu mítyane
méénúráítyúronéhjɨ́ méénutúne. Apááñéréhjáa chéméméhjike idyócárájcóneri
bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe.
6 Íllureéhjáa ullévenúúbé ditye dííbyeke cáhcújtsótúneri. Áánélliihyéhjáa técoomí úníuri
íjcyájáhjɨ múnáakéréjuco dibye úwááboobéré péhijcyáne.

Ímamyémuke uwáábovu Jetsóó wállooóne
(Mt 10.5-15; Rc 9.1-6)

7 Aabéhjáa tsáijyu ímamyémú 12-meva íjcyámeke uwáábovu wallóó míítyétsícyutsáké
pahúllevávu. Áámé pañévúhjáa pícyoobe ɨtsɨ́jpá dííbye mémeri tsaaté pañe naavémú íjcyámeke
ditye iwáágóohíjcyaki.
8-9 Áámekéhjáa neebe ditye itsájtyétu ícyahpáyuu, imájchoo, ɨdsɨ́ɨ́dsɨɨ, íjcyane. Apááñéréhjáa
neebe ditye ipyéé íhyallúejáhjɨ́ íwajyámúnee, íjtyúhápaajɨ́nee, ícyuujúii, íjcyánema.
10 Áámekéhjáa neébe:
—Tsátsihvu ámuha tsaaté javu meúújetéjaríyé méíjcyaco tsiéllevu ámuha mepéétúné ha-
jchóta.
11 Aane tsátsíi múnaa ámúhá uwáábó cátúhtsóhajchíí múu ámúháj tuháááñeri íjcyáne ííñú
píchóújcámeí diityédívu, 'tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné
ámuha mecátuhtsóne' nééiyóne. Ááne múu péé tsiéllevúréjuco. Muurá múhdumé
ámúhá uwáábó cátuhtsómé ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhráméií muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáne
ímíbájchómeícyooca éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnaa ɨ́cúbáhrámeíñé
ehnííñevu.
12 Ehdúhjáa ímamyémuke téɨ́búwájtsoobe uwáábovu iwállóómeke. Aaméhjáa úwáábohíjcyá
mɨ́amúnáake ditye ímityúné iícyahíjcyáné ɨ́ɨhvéjtsóne ɨ́ɨjtsaméí icyápáyóóve ímɨánejcúvuréjuco.
13 Téhduréhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke waagóohíjcyáme. Chéméméhjɨkéhjáa
dúúrúbájpácyori íhñíwaúúné ditye pɨ́pájchóneri bóhɨhíjcyáme.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsɨ́jɨvéne
(Mt 14.1-12; Rc 9.7-9)

14 Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyáné uubállé ávyéjuube Heróódé iwáájácúne nééhií:
—Tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée dsɨ́jɨ́veebéubá tsiiñe bohɨ́ɨ́hií. Muurá téénéllii piivyéteebe
méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune.
15 Áánetúhjáa tsijtye nééhií:
—Tsáhaá, muurá ihdyu Eríá diibye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi éíjyuúvú
ícyahíjcyaábe.
Áánetúhjáa tsijtye nééhií:
—Áánerá ihdyu béébére diibye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi éíjyuúvúu ícyahíjcyáméejpi.
16 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsiiñe Heróódé nééhií:
—Tsáha bóhoj, muurá ihdyu diibyéjuco tsojtsó múnáajpi Jóáa éhnée íhñíwaúvú o
kípíyuúcútsoobéha tsiiñe bóhɨ́ɨbe.
17-18 Diibyéhjáa muurá Heróódé táábavá ítyónúllekéré íñahbe Perípé taaba Herodíake.
Aanéhjáa ímityúné íjcyane Jóááuvu dííbyeke néhíjcyáné hallútú cuvéhoojánútsoobe
úwáñehíííñeri ichíjchútsóóbedívu.
19 Téhduréhjáa diille Herodíá dííbyeúvuke téené hallútú iñéhnílléne imíllé ɨdsɨ́jɨ́vetsóne.
20 Árónáacáhjáa tsá dille píívyetétú muhdú dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsóiyóné diibyéhjáa Heróódé
Píívyéébeéjpí dibye íjcyáneri iíllityéne díílleke téhmehíjcyánélliíhye. Áánélliihyéhjáa díbyeúvú
íhjyúvanéhjɨ́ tsáríyóné pañe lleebúcunúhíjcyaábe.
21 Árónáacáhjáa diille Herodíá tsúúca dííbyedívú lliihyánútsoóhi. Diibyéhjáa Heróódé
ɨtsɨɨmávajcóójɨ́ úújeténé wáñehjɨ́núhi. Ááne éllevúhjáa pihjyúcuube ɨ́pɨáábojtee, ítsodáhómú
avyéjujtee, Gariréá iiñújɨ́ ɨhtsútujtee, éhdúmeke.
22 Áámej pɨɨnévúhjáa dííllé ajyúwá bádsɨ́jcaja wáhtsɨne imíwu ɨjtsúcunúúbé diibye Heróóde.
Áhduréhjáa dííbyeke náhbénúné avyéjujte ímí ɨjtsúcunúhi. Áánélliihyéhjáa díílleke neébe:

—Ɨiná u ímilléné oke táuméí ávyeta ɨ́mɨááné állítyuube uke o ájcuki.
23 Ehdúhjáa Heróódé néé díílleke ɨ́mɨááné túré ɨiná dille táúmeíñevu iájcuíñe. Neebéhjáa
ávyeta íavyéjú íjcyárónetu tsahdúnéécú díílleke iájcuíñé teene dille táúmeíhajchííjyu.
24 Áánélliihyéhjáa tsɨ́ɨ́ju éllevu ipyééne neetélle:
—¿Aca Wa ɨiná íñe ó táúmeíiyáhi?
Áánélliihyéhjáa neelle díílleke:
—Táuméí tsojtsó múnáajpi Jóáá nííwau ikípíyuúcuúvú uke dibye iájcuki.
25 Ahdújucóhjáa dille dííbye éllevu ipyééne néétene:
—Ó imíllé bohtájɨri oke u ájcune tsojtsó múnáajpi Jóáá nííwaúvu.
26 Ehdúhjáa dille nééne dííbyeke kímóhcó pajtyéráhi. Árónáacáhjáa eene dííbyeke
náhbénúné avyéjujte lléébónáa díílleke iállɨityúné iñéénélli tsá dibye 'tsáhaá' néétune.
27 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨ́cúi ítsodáhómudítyú tsáápiikye wálloobe cúvéhóójá pañe íjcyáábeke
íhñíwau ikípíyuúcúne dibye itsívaki.
28 Ahdújucóhjáa dibye ipyééne ikípíyuúcúne bohtájɨri itsívaúvú ájcuváné díílleke. Aaúhjáa
tsajtyéllé tsɨ́ɨ́ju éllevu.
29 Ehdúhjáa tsojtsó múnáajpi Jóááuvu dsɨ́jɨvéhi. Ááné uubálléhjáa ímamyémú illéébóne
újcujé dííbyeúvuke icyúúuki.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Rc 9.10-17; Ja 6.1-14)

30 Áánáacáhjáa Jetsóó mamyémú úwáábomété ipyéhíjcyátsihdyu tsúúca óómimye tsiiñe
píhcyaavé dííbyedívu. Aaméhjáa úúballé dííbyeke páneere muhdú téhulle imyéénuhíjcyanéhjɨ.
31 Áámekéhjáa neébe:
—Cána metsu múha íjcyátúhullévú mepéé mewáyééévéki. Ehdúhjáa neebe ímamyémuke
'rááho néétune' mɨ́amúnaa tsaate péénetu tsíjtyeréjuco dííbyedívú píhcyáávehíjcyánélliíhye.
Áámedíyéhjáa íjcyame tsá imájchóíyónéhjɨ éllevu íjcyatúne.
32 Áánélliihyéhjáa pééme mɨ́ɨ́neri múha íjcyátútsíí tujkévetu.
33 Árómekéhjáa mítyame ájtyumɨ́ kiávú ditye pééneé. Áhullévújucóhjáa ɨ́ɨ́cúi ditye
pacóómivátúré péécunúné íjchityu. Aaméhjáa diityé ɨhdéré úújeté kiávú ditye pétsihvu.
34 Aaméhjáa tétsihyíjyuco íjcyámedívú Jetsóó úújeténe. Áámedíhjyáa ɨ́dáátsóveebe éhne
múúne ítyehméébema íjcyatúmé obééjámú íjcyadu ɨ́dátsó diityéké ɨ́ɨ́ténélliíhye. Áámekéhjáa
imyéénuhíjcyádú úwaabójúcoobe mítyane panévatúre.
35 Aanéhjáa cúvéhréjuco néénélli ímamyémú néé dííbyeke:
—Muhdú cúvéhréjuco teene íchii múubárá íjcyátútsihyi meíjcyánáaáca.
36 Ílluréjuco wallo aatyéké íchííj pɨhɨ́rí íjcyájáhjɨ múnáadítyú tsíeménéuba iújcune ditye
imájchoki.
37 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.
Árónáacáhjáa néémeé:
—¿Aca íhya tsiiñe maáhdone pámehdívúré úújetéiyáhi?
38 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca múhduná majcho méhdií? Cána méuvánuj.
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Ijcyánéha 5-hova páahóónema míítyétsi amóóbemútsi.
39 Áánélliihyéhjáa neebe mɨ́amúnáake ditye iáhcúba páhadsɨ́jɨ.
40 Ahdújucóhjáa ditye áhcubáne. Tsáhadsɨ́jɨ múnaáhjáa 100-mevátsa. Áánetúhjáa tsíhyadsɨ́jɨ
múnaa 50-mevátsa.
41 Aanéhjáa páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke cáámevu
icyárúúvénema. Ááné boonétúhjáa idyóhdáhɨ́núne neebe ímamyémuke ditye iwájtu
pámeekére.
42 Aanéhjáa imájchónetu pámeere oové tsaímíye.
43 Áánetúhjáa cóevánė 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe.
44 Aaméhjáa diitye eenée tétsihvu májchome 5,000-meva.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Ja 6.16-21)

45 Átsihdyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke ditye dííbyé ɨhde únéú tsiñéjcuvu mɨ́ɨ́neri ipyééne
iúújeté Betsáidávú dibye mɨ́amúnáake pityájcóné hajchóta.

46 Aanéhjáa diityéké ipítyájcóne peebe cáméhbaúvú Píívyéébema iíhjyúvaki.
47 Áánáacáhjáa diitye ímamyémú pééme pí́íinéeúvújuco ííjyunúne.
48 Áámekéhjáa dibye í́íténáa kííjyéba nóhjí wájojcómé íhtsútúnetu bóhdámeíhijcyáhi. Ááme déjutúhjáa pejcójuco dibye pééne nújpácyó hallúrí úlleebéré diityéké pájtyeíñúiibyédu.
49 Áábekéhjáa iájtyúmíne íllityémé wánijcyámeí naavénekéré iwáábyúnema.
50 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—¡Méíllityédíñe, oóre!
51 Aabéhjáa diityé pañévú úcáávénemáyé kííjyeba íhveténeri ullévenúme.
52 Tsáháikyéhjáa ditye ímí dííbyeke cáhcújtsotú dibyée íhde majcho mítyámedívú úújetétsórónáaáca.

Chémémehjike Jetsóó bóhiitsóné Genetsaréé iiñújiri
(Mt 14.34-36)

53-54 Aaméhjáa tsíñejcúeúvú Genetsaréé iiñújivu úújetémeke tétsíi múnaa iájtyúmíne waajácú diityémá Jetsóó íjcyane.
55 Áánemáhjáa úbálléjcatsímyé tsúúca dibye tééné iiñújivu wájtsine. Áánélliihyéhjáa pahúllevátú chémémehjike tsivámé dííbye éllevu.
56 Aabéhjáa patsíhjiváríyé íjcyámeke úwáábóobéré pehíjcyá cómíñeri íjcyámeke, ííyéétsihjíri íjcyajáhji múnáake, íúmihéneri íjcyámeke. Átsíhji múnaáhjáa idyé chémémehjike pícyohíjcyá dibye pájtyéítsihjívu. Áánemáhjáa nehíjcyámé dííbyeke dibye diityéké íwajyámúubávúré idyómájcótso ditye ibóhiíki. Ahdújucóhjáa dííbyeke íwajyámú dómajcóméjuco bóhihíjcyáne.

7

Ímichi iiná míamúnáake tútávajtsóne
(Mt 15.1-20)

1 Aanéhjáa Jetsóodívú tsáijyu paritséómuma taúhbájú uwáábojte Jerotsaréetu tsááme píhcyaavéhi.
2 Aaméhjáa iiténáa dííbyé mamyémudítyú tsaate íhyójtsine níjtyámeítyúmé majchóhi. Aanéhjáa múhdurá ijtsúcunúmé íhdé múnáaúvúu méénuhíjcyádú ditye méénutúne.
3 Diityéhjáa Píívyéébedívú iímíbájchómeíñéjuco imájchóíñé ihde íhyójtsine nítyámeíhijcyáne. Tsáháhjáa ditye májchóítyuró níjtyámeítyúmé tééné uwááboju iúráávyénélliihye.
4 Tsíeméénéhjáa iñáhjíhénújétsihdyu wájtsime iñíjtyámeítyúhajchíí tsá máchohíjcyatúne. Imájchoháñé imyéénuhíjcyanéhjíhjáa nítyuhíjcyáme. Áhduréhjáa icyúwaháñé nítyuhíjcyáme. Áánetúhjáa ijcyáné mítyane tsíñehji ditye méénuhíjcyáné ityútávájtsámeíñé iímíjpyetéki.
5 Aanéhjáa iúraavyépíñéllii diitye paritséómuma taúhbájú uwáábojte néé Jetsóoke:
—¿Aca íveekí dímamyémú tsá nítyámeíhíjcyatú imájchóíñé ihde íhdé múnáaúvú uwááboju néhduú?
6 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ámuha pánehjídú ímiáámeúvúdú bañú múnaa ámuha meíjcyame. Imiáánéhacáa Itsaíaúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi ámúhadítyú nééhií:
Íjtye oke ávyéjútsohíjcyará hállúéjuríye. Tsá ávyeta íííbúuri oke ditye ávyéjútsohíjcyatúne.
7 Íllure iállíñe oke duurúvahíjcyáme. Aame iiye iípívyéjtsóné uwáábojúúné úráávyehíjcyá pánehjídú tátyaúhbajúúné iúráávyeúvúdu.
Ehdúu muurá Itsaíaúvú caatúnú ámúhadítyu.
8 Aame ámuha tsá meíícúvehíjcyatú ímichi keená Píívyéébé taúhbaju íjcyáneri eene íhdityúré iújcúné ijtsaméí míamúnaa úwáábohíjcyáneríyé ámuha meíícúvehíjcyánélliihye. Muurá eene llíyihllóne níjtyú álliúré íjcyane ditye úwaabóné ámuha méúráávyehíjcyáhi. Téhdure tsíñehji álliúré ditye méénune ámuha meúráávyehíjcyáhi.
9 Téhduréhjáa tsiiñe neebe Jetsóó diityéke:
—Ámuha míamúnáadítyúré tsááné uwáábó meúráávyéne ¿íveekí tsá Píívyéébé taúhbájuri meíícúvehíjcyatúne?
10 Íllúu muurá Píívyéébe néé Moitséeúvuj tééveri: "Ámúháj caanímuke múu iwájyúne avyéjuulléhi. Áánetu cáánímuke tútávátsohíjcyámé ihdyu óvi dsíjivéhi."
11 Ehdu dííbyé taúhbaju néérónáa muurá ámuha méúwáábócatsíhijcyá tsaatévá cáánímútsikye nééiyóne: "Tsá o píívyetétú ámúhtsikye o píaabóne. Ámúhtsikye o píáábóiyódú íívane Píívyéébekéréjuco o íícúvehíjcyáne."
12 Aanévá ehdu íhjyúvaróóbé hallúrí tsá iiná íjcyatú diityétsikye dibye píáábótúrónáaáca.

13 Ehdu muurá ámúhá ǵjtsaméityúré tsááné uwáábó ámuha meúráávyéne tsá
Píívyéébé taúhbájuri meǵǵcúvehíjcyatúne. Áánetu ijcyáné mítyane tsiiñe állíunéhjǵ ámuha
memééenuhíjcyáne.
14 Ehdúhjáa iñétsihdyu tsiiñe neebe diityéke:
—Ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhakye ɨɨná o néene ámuha mewáájácuki.
15 Muurá panéváré mǵamúnaa májchoróné tsá diityé ǵǵbúwá ǵjtsaméí tútávájtsotúne. Áánetu
ihdyu diityé ǵbuwááné déjúcotúré néhnijyu tsááne diityéké tútávajtsóhi.
16 Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.
17 Ehdúhjáa diityéké iñééne peebe ímamyémuma tsájaávu. Átsihvúhjáa dííbyeke dillómé ɨɨná
nééiyóné ehdu dibye úwaabóne.
18 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Aca ihdyu ámuha meíjcyarómé tsá mewáájácutú ɨɨná tene nééiyóne? Muurá panéváré
memáchohíjcyanéhjǵ tsá meke tútávájtsotúne.
19 Tehdu teene majchótú ímítyúné ǵjtsaméí tsáánejǵǵvari. Muurá pevénéré méjpíítyu paj-
tyéne. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó panéváré majchóháñé dooháñema ímí nééne maáwáítyuróne.
20-22 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe neébe:
—Muurá ihdyu mǵamúnáá ǵǵbúwá déjúcotu ílluune ímítyúné ǵjtsaméí tsááne diityéké
tútávajtsóhi: ihdícyáméhjɨmáyé ditye dómácócatsíhijcyáne, ditye dsǵjǵvétsócatsíhijcyáne, ditye
nánihíjcyáne, tsíjtye éhneri ditye úmúúpívyehíjcyane, ditye állícyatsíhijcyáne, panévá oove
íjcyatúné ditye óóvehíjcyáne, ditye nómíutáávahíjcyáne, ditye tsíjtyedi íhjyúvahíjcyáne, ditye
mítyákímyeíhijcyáne, ditye múhdurá ǵtsámeíhijcyáne.
23 Énehjɨ ihdyu mǵamúnáá ǵǵbúwá déjúcotu tsááne diityéké tútávajtsóhi. Ehdúhjáa neebe
Jetsóó ímamyémuke.

Tsííñé iiñújɨ múnáalle Jetsóoke cáhcujtsóne
(Mt 15.21-28)

24 Átsihdyúhjáa idyé peebe diityémá Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyú íjcyáné iiñújɨvu.
Aaméhjáa tsájaavu úújeténáa tsá dibye ímílléturó múha wáájacúné kiá dibye íjcyane.
Árónáacáhjáa tsá dibye téévehíjcyatúne.
25 Áánélliihyéhjáa ǵǵcúiye waajácúmé tétsihvu dibye wájtsɨne. Aanéhjáa tsúúca tsáápille tsáá
dííbye éllevu ǵdsǵ pañe naavéné íjcyalle.
26 Aalléhjáa mǵmóuuvévá dííbyé lliiñévú Tsiropeníítsiá iiñújɨ múnáalle tsíjtye múnáalléré
íjcyárolle. Áánemáhjáa Jetsóoke neelle dibye iwáágóo naavéneke ǵdsǵ pañétu.
27 Árónáacáhjáa neebe díílleke:
—Tujkénúi tahájkímuke ó pǵáábóóhi. Tsá muurá tsaapi ǵǵtsǵǵmedítyú majcho idyójtúcúne
oohímyeke ájcúítyuróne.
28 Áánélliihyéhjáa neelle dííbyeke:
—Ihdyúhde tehdújúcoóro, Ávyéjuúbej. Árónáa muurá múúne oohímyé íjcyarómé majchó
tsɨɨme imájchotu dójcótsówaahyéjɨ.
29 Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:
—Tehdújuco, muúllej. Ahdícyane wa dipye dihjyávuj. Tsúúca muurá ícyooca dáájyuwa
bohíjucóó. Tsáhájuco dííllé pañe naavéné íjcyatúne.
30 Ahdújucóhjáa péélle úújeténé ǵdsǵdivu pevétsɨhjíduréjuco icyúwá pañe tódsɨúcunúlledívu.
Tsáhájucóhjáa naavéné dííllé pañe íjcyájúcootúne.

Lléébótuube ihjyúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

31 Aanéhjáa tétsihdyu Tíírótu Jetsóó ímamyémuma péé Tsidóovu. Átsihdyúhjáa Gariréá
unéuvúréjuco pééme pajtyé Decáápori iiñújɨtu.
32 Aaméhjáa tsúúca tétsihyíjyuco íjcyánáa tsaate tsivá dííbye éllevu lléébótuube
ihjyúvátúúbeke dibye iímíbájchoki.
33 Áábekéhjáa diityédítyú tsátsihvu itsájtyéébeke íhyójtsǵwari íñúhejúúcú ibóríjcyóne iúúniyi
dííbyé nǵǵjɨwa pǵpájchoóbe.
34 Áánemáhjáa cáámevu icyárúúvéne tsǵjpánécoba iállíjchúne dííbyeke neébe:
—¡Epááta! 'Díñúhejúúcú dímíbáávyéne lleébo' nééiyóne.
35 Ahdújucóhjáa dibye tsúúca llééboobe tsaímiyéjuco íhjyuváne.
36 Aanéhjáa ájtyúmǵmeke bóíjcyuube ditye tsíjtyeke iúúbállétuki. Árónáacáhjáa úúballéme.
37 Ááneríhjyáa ávyétá ɨhnáhó iúllévenúne néémeé:

—Panévaréhaca ihdyu ímiááné piivyéteébe. Íñúhejúúné lléébótúmekéha piivyéteebe illéébotsóne. Áhduréha íhjyúvátúmeke piivyéteebe iíhjyúvatsóne.

8

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 15.32-39)

1 Aanéhjáa idyé mítyane míamúnaa Jetsóodívú píhcyáávémedi tsá iiná íjcyatú ditye májchóiyóne.

2 Áánélliihyéhjáa neebe ímamyémuke:

—Mítyane ó ídáátsové íjtye míamúnaa tsúúca 3 coojívájuco mééma íjcyame imájchoma íjcyájúcóótúneri.

3 Muurá májchótúmeke ihjyáhañévú o wállóhajchíí juuvávyúré chéméiyómé ájyáháñeri. Muurá tsaatétsáhjí tsíhyullé múnaa.

4 Ehdúhjáa dibye néénéllii ímamyémú néé dííbyeke:

—Árónáa ¿kiátú meújcúnetu diityéké mémájchótsóiyá múubárá íjcyátútsihyi meíjcyame?

5 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca múhduná méhdi majcho?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ijcyáné 7-hova páahóóne.

6 Áánélliihyéhjáa neebe míamúnaa iáhcúbaki. Áánemáhjáa teene páahóóné iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Átsihdyúhjáa idyóhdáhínunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu diityéke.

7 Téhduréhjáa amómé ijcyá áyánéwu diityédi. Ááné hallúvúhjáa téhdure ityéhdújtsóne neebe ditye iwájtuki.

8 Áánetúhjáa pámeere óóvénetu coéváné 7-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe.

9-10 Aanéhjáa diitye 4,000-meváubáhjáa íjcyámeke imájchótsóné boone diityéké ipítyájcoíñúne péjucóómé míineri ímamyémuma Damanóótá iiñújiivúréjuco.

Jetsóoke paritséómú néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki
(Mt 16.1-4; Rc 12.54-56)

11 Áijyúhjáa idyé paritséómú péé Jetsóo éllevu dííbyema ityáhjájcatsíki. Aaméhjáa dííbyeke imújtátsóro néé íévéhoowávú méénúráítyuróné dibye imyéénuki.

12 Aanéhjáa múhdurá dííbyeke pájtyénéllii neébe:

—¿íveekí ámuha méimíllé méénúráítyuróné o méénune? Tehdu oke ámuha menéénéllii o méénúíyónejíívari.

13 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsiiñe ímamyémuma péjúcoobe únéú tsiñéjcuvu.

Paritséómú uwáábójutu Jetsóó ímamyémuke téibúwajtsóne
(Mt 16.5-12)

14 Téijyúhjáa ímamyémú ábájiivé majcho itsájtyéiyóne. Ááméd íhjyáa tsáhoore ípaaáho.

15 Áánáacáhjáa Jetsóó diityéké nééhií:

—Téiibúwá tsáma méíjcyaco. Méíícúvedí eene pááá ooríchó Heróódema paritséómu éhné íjcyáneri.

16 Ehdúhjáa dibye néénéllii ímamyémú néjcatsíhi:

—Majchóne metsívátúnélliihyéubá ehdu meke neébe.

17 Ehdúhjáa majchóré ditye íjtsúcunúné iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íívane majcho mééma íjcyatúné ámuha ménéjcatsíhi? Ihdyúubá ávyétá muhdúrá ámúhá íbuúúné nééme íhyajchótá tsá ámuha mewáájacúpityú táuwáábo.

18 Áánerá ámúhá hálluúúnema ámúhá núhejúúnema ámuha meíjcyaróméubá tsá maátyúmihíjcyatú ínehjí o méénuhíjcyáne. ¿íveekí tsá ámuha melléébohíjcyatú o úwaabóne? ¿Mityá tsá ámuha meítsaavéjúcootú majchóo muhdú o méénune?

19 Muuráhjáa 5-hováré páahóóné íjcyaróné ó úújetétsó 5,000-meva íjcyárómedívu. Áánetúu cóeváné ¿múhdúrujtsíva wáhpé éhne mépihjyúcúhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—12-rujtsíva wáhpée muurá mépihjyúcúhi.

20 Áhduréhjáa neébe:

—Ácooca éhnée 7-hova páahóóné íjcyaróné 4,000-mevádívú o úújetétsóijyu ¿múhdúrujtsívá tééne pájtyé mépihjyúcúhi?

Áánélliihyéhjáa idyé néémeé:
—Téhdunérée 7-rujtsíva wáhpé mépihjyúcúhi.
21 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neébe:
—¿A ícyooca tsúúca ámuha méwaajácú ɨɨná nééiyóne pááá oorí́chotu o íhjyuváne?

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

22 Átsihdyúhjáa úújetémé Betsáidávu. Áánáacáhjáa dííbye éllevu tsaate hállúvátúúbeke itsíváne néé dibye iímíbájcho dííbyeke.
23 Áánélliihyéhjáa dííbyeke íhyójtsɨtu iékéévéne técoomítyú tsátsihvu itsájtyéébeke íhyálluúúcú iúúniyi pɨ́pájchoóbe. Áánemáhjáa idyócárájcóne dílloobe dííbyeke muhdújucó dibye ɨ́ɨ́tene.
24 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muhdú ó ɨɨté mɨ́amúnaa úllécunúné úmehéénédu.
25 Áánélliihyéhjáa tsiiñe Jetsóó dííbyé hálluúúcú dócárájcónetu botsíi tsaímiyéjuco dibye ɨ́ɨ́tene.
26 Áábekéhjáa ihjyávú iwállóóne neebe técoomí múnáake dibye iúúbállétuki.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-20; Rc 9.18-21)

27 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémuma péé 'Tsetsaréa Pirípo' némeí cóómí úniúúcuri íjcyáme wáábyu. Áijyúhjáa juuvávyú diityéké dílloobe muubá dibye íjcyane dííbyedítyú mɨ́amúnaa néhijcyáne.
28 Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bóhɨɨbe u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu ícyahíjcyámé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríá tsiiñe bóhɨɨbe u íjcyane.
29 Ehdúhjáa ditye néénéllii diityékeréjuco dibye díllone:
—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?
Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:
—Muurá uu Críjto mɨ́amúnáake u pájtyetétsoóbe.
30 Ehdúhjáa Péédoro dííbyeke néénetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Rc 9.21-27)

31 Téijyúhjáa ímamyémuke úúbálleebe Jetsóó Mɨ́amúnáájpidívúu ípívyéévеebe muhdú ɨɨ́cúbáhrámeííñe. Úúbálleebéhjáa muhdú túkevéjtsojtee, llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame dííbyeke iávyejúúllétúne dsɨ́jɨ́vétsoobe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨɨíñe.
32 Ehdúhjáa dibye néénéllii Péédoro dííbyeke íhdyúétsihvu idyówajcáróóbeke néé ehdu dibye iíhjyúvátuki.
33 Áánélliihyéhjáa dííbyedítyú iyévóóvéne tsijtye ímamyémuke ɨ́ɨ́teebéré dííbyeke uhbáhi. Neebéhjápeé:
—¡Díhne óhdityu Náve Naavénej! Muurá tsá u wáájácutú muhdú óhdityu Píívyéébe ɨ́jtsámeíñe. Mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméíyé dípañe.
34 Ehdúhjáa dííbyeke iñééné boonétú pámeere tétsihyi íjcyámeke neébe:
—Tsaate oke iúraavyéné ímillémé múu iímillédú iícyahíjcyánetu ɨɨ́hveténe oke úraavyé wájyúmeítyúmé tééné déjúcotu ɨɨ́cúbáhrámeíyóné pañe.
35 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu iímillédú iícyahíjcyáné ɨɨ́hvéjtsóne ookeréjuco úraavyémé pájtyéteéhi.
36 ¿Aca ɨ́ɨ́netú meke pɨ́áábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne?
37 ¿Mityá ijcyáné tsane mepájtyetéíyóné ehnííñevu tsaímíyé meíjcyáiyóne?
38 Muurá oke iúraavyéné núcojpɨ́llémeke téhdure ó nucójpɨ́lleé Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe. Áhdure táuwááboju tsíjtyeke iúúballéiyóné núcojpɨ́llémeke téhdure ó núcojpɨ́lleé níjkyéji múnáama tahñéjté ujcúvavu o tsáácoóca.

9

1 Téhduréhjáa tsiiñe neebe diityéke:
Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsɨ́jɨ́véityú Píívyéébé avyéjú ɨhtsútú ájtyúmɨtúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-13; Rc 9.28-36)

2 Átsihdyúhjáa 6 coojívatu peebe cáméhbaúvú apáámyemáyé Péédoroo, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmema. Ááméd́ívúhjáa tsíhdyúréévéébe.
3 Íwajyámúhjáa ávyeta tsítsíj íjcyaja ajchúcunúhi. Tsáháubá múha téhdu ímí níjtyúítyuró wájyamu.
4 Ááná́acáhjáa Eríama Moitséemútsí tétsihvu diityédívú bóhówáávémútsima Jetsóó ihjyúváhi.
5 Ááneríhjyáa Péédoro iúllévenúne néé dííbyeke:
—¡Ávyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchihyij! Ahdícyane métsu méméénu 3-wava núju wááné ámúhá ahpa dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.
6 Ehdúhjáa iíllityéné pañe iñééne tsá Péédoro wáájácutúne. Áhduréhjáa íñahbéjtétsí íllityéhi.
7 Ááná́acáhjáa ojtso diityédívú níítyéné pañétú Píívyéébe nééhií:
—Ááánu Hájchíwu mítyane o wájyúúbeke tsáma mélléé́boco.
8 Ááné́lliihyéhjáa íítérómé íínéubárá íjcyatúne. Téhduréhjáa Moitséemútsí Eríama tsáhájuco íjcyatúne. Apáábyeréjucóhjáa Jetsóó tétsihyi.
9 Átsihdyúhjáa ditye óómíñáa Jetsóó bóijcyú ditye muucá teene iúúbállétu Míamúnáajpidívúu ípívyéévéebe ıdsíjívétsihdyu tsiiñe bóhíítúné hajchóta.
10 Ahdújucóhjáa tsá ditye muucá úúbálletú teéne. Aaméhjáa ihdyu tsaméére díllócatsíhijcyá muhdú dsíjíveebe tsiiñe bóhıííñe.
11 Átsihdyúhjáa nééme dííbyeke:
—¿Ácooca muhdú íívane taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Eríá tsiiñe íjcyaíñé míamúnáake pájtyetétsóiibye bóhówáávéíñé ıhdéwu?
12 Ááné́lliihyéhjáa neébe:
—Éée, ímıáánéjucóhdée tene néméíñé Eríá bóhówáávéíñé míamúnáake pájtyetétsóíibyé úmíwari dibye diityéké ıíhdénu dííbyema. ¿Muhdútá nééne óhdityu Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú Píívyéébé waajácúháámıtuj? Muurá nééne míamúnaa oke iávyejúúllétúne óhdi ícúbáhraíñe.
13 Aanée muurá ímıááné ijcyájúcóóroobe tsojtsó múnáajpi Jóáa eenée Eríá dibye íjcyane ditye néhíjcyaábe. Áróóbekée míamúnaa iéhdıíválléne íllure ícúbáhrahíjcyáhi. Ááné́maa dibye néérone tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Ehdúu Píívyéébé waajácúháámıtu tene néhdújuco dííbyeke tene pájtyene. Ehdúhjáa neebe Jetsóó 3-meva ímamyémuke.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Rc 9.37-43)

14 Aaméhjáa tsúúca ímunáajtémá tsijtye mítyame íjcyámedívú wajtsíhi. Ááná́acáhjáa taúhbájú uwáábojtémá diitye ímamyémú táhjácatsíhijcyáhi.
15 Aaméhjáa dííbyeke iájtyúmíne íícúi dííbye éllevu ipyéene dííbyeke duurúváhi.
16 Ááméké́hjáa neébe:
—¿íínerí ámuha métáhjácatsíhijcyá támamyémuma?
17 Ehdúhjáa dibye neerónáa tsaapi néé diityéj pıınétú dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ááánu hájchíwúú pañe naavéné íjcyaabe íhjyúvátúúbeke ó tsivá diéllevu óóma u ímíbájchoki.
18 Muhdú íhya dííbyeke dibye méénúcooca baavu áákityéébé ihjyútú uráhtsaba íjchívyécooca íhwáñe ıíhdóne cópenúhíjcyaábe. Ááné́llii íñe íjtye dímamyémuke ó neerá dityévá óóma dííbyé pañétú iwáágóóroki. Árónáa tsá ditye píívyetétúne.
19 Ááné́lliihyéhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:
—¡Juhúú, múhdúré míamúnaáami ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhajchótá ámúhá muhdúré o áábúcúne ámúhakye ó úwáábohíjcyaá ámuha mecáhcújtsoki?
Ehdúhjáa diityéké iñééróne neébe:
—Áyu cána bo ííllevu metsívá dííbyekej.
20 Ahdújucóhjáa dííbyéwúuke ditye tsájtyene dííbye éllevu. Ááná́acáhjáa naavéné Jetsóoke iájtyúmíne dííbyeke ávyeta wáírohjácoobe áákityé baavújuco. Aabéhjáa baari cávíhyíñúmeííbyeke íhjyútu uráhtsaba ijchívyéhi.
21 Aanéhjáa Jetsóó néé cáánikyeé:
—¿Aca múhajchótájuco íllu dibye íjcyane?
Ááné́lliihyéhjáa neébe:
—Tsíímenedítyúré ehdu diíbye.

22 Tsáijyu muurá cúújúwá pañévú dibye íjcaáyoobe tsúúca dsíjívehíjcyáiyáhi. Ááné tsaíjyú téhí pañévú dííbyeke wááohíjcyaábe. Aane cána ihdyu u píívyetéhajchíí múúhadi dídáátsóvéne múúhakye piááboj.

23 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—¿A o píívyetéhajchííjyu? Ú eene ihdyu ímiááné oke u cáhcújtsóhajchíí tehdújuco uke o píááboíñe. Tehdu iiná óhdivu túhúúnejíívari.

24 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Uke muurá ó cáhcujtsóhi. Áánéllii oke piáábó éhníííñevu uke o cáhcújtsoki.

25 Aanéhjáa mítyane míamúnaa píhcyáávénáa Jetsóó naavéneke úhbaabe nééhií:

—¡Nave Naavénej, eene muhdú áádíwúuke u dáríiveebe íhjyúvátuube lléébótúúbé pañétú uke o néé u íjchívyeki! ¡Aabe dohmíjyúcohdí dííbyé pañévu!

26 Áánélliihyéhjáa naavéné wáníjcyámeííbyéré dííbyeke tsiiñe ávyétá ihnáhó iwáíróhcóne ijchívyéhi. Ááné boonéhjáa coévaabe dsíjíveebédu. Aanéhjáa mítyame ijtsúcunú tsúúca dibye dsíjivéjucóóne.

27 Árónáacáhjáa Jetsóó íhyójtsitu íjyócujcároobe tsaímiyéjuco.

28 Ááné boonéhjáa tsájaavu aahíveebe ímamyémuma. Átsihvúhjáa tsaééré iíjcyátsihvu néé dííbyeke:

—¿Aca íveekí muhdú nétsihdyu tsá muha mepíívyetétú meíjchívyetsóné naavéneke eene u íjchívyetsódu?

29 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá ihdyu téeméjpiikye mewáágóo májchotúmé Píívyéébeke piáábó métáúmeíhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsíjíveíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 17.22-23; Rc 9.43-45)

30 Átsihdyúhjáa pééme pajtyé Gariréá iiñújitu. Áijyúhjáa tsá Jetsóó ímílletú múha wáájacúné ditye tééneri pájtyene.

31 Imílleebéhjáa apáámyekéréi ímamyémuke iúwaabóne. Téijyúhjáa úúbálleebe Míamúnáájpidívúu ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóóbeke ditye dsíjívétsoobe 3 coojívatu tsiiñe ibóhiiíñe.

32 Ehdúhjáa dibye diityéké úúballéné tsá ditye wáájácutú muhdú nééiñe ehdu dibye nééneé. Aanéhjáa dííbyeke ímíñeúvú idíllóiyóné nuhnévehíjcyáme.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé iihtsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Rc 9.46-48)

33 Átsihdyúhjáa Capenaóovu pééme úújeté tsájaávu. Átsihvúhjáa Jetsóó diityéké nééhií:

—¿iínerí éhne ámuha táhjájcatsímyéré métsahíjcyá juuváyi?

34 Árónáacáhjáa tsá ditye áñújcutú caabyé diityédítyú iihtsútuube íjcyáíyóneríhjyáa ityáhjájcatsíñélliíhye.

35 Áánélliihyéhjáa iácúúvéne neebe diityéke:

—Ámúhadítyú iihtsútuube iíjcyane ímílleebe óvíi tsíjtyeke iícuvéhi.

36 Ehdúhjáa diityéké iñééne tsiíméneéwúuke icyájaabúcúne neébe:

—Éje, áánu muurá tsiímene ídátsóhreé.

37 Ahdu muurá táuráávye múnaa ídátsó nééneke iícúvehíjcyámé ookéjuco iícuvéne. Aane tsá idyé ookére. Téhdure okée wállóóbekéjuco ditye iícuvéne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke tútávájtsotúmé meke píaabóne
(Mt 10.42; Rc 9.49-50)

38 Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, tsáápiikye muha máájtyumí tsaaté pañe naavémú íjcyámeke dimyémeri wáágóohíjcyáábeke. Ááibeke muha mébóíjcyuíñú tsíjpiiye íjcyaabe íveekí tehdu mééníúnélliíhye.

39 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿íveekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá eene tamyémeri mééníúráítyúronéhjí mééníuhíjcyáméubá tsá óhdityu ímityúné íhjyúváítyuróne.

40 Muurá meke píaabómé tsá meke tútávájtsotúne.

41 Ahdícyane tsaate ámuha tahñéjté meíjcyámeke nújpácyo diívanévú tamyémeri íjchome muurá tééne áhdó iíné imíjyaú íjcyaáhi.

Tsaatéké ímítyunévú meíbúwajtsóné ápíchó nééneé
(Mt 18.6-9; Rc 17.1-2)

42 Áánetu botsíi oke cáhcujtsómé ídátsó tsiimméwuúmúdúréi nééemedítyú tsaatéké ímítyunévú íbúwátsohíjcyámekéubá múu apáhajchíí íjkyééháñetu néwayúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú ditye ícúbáhrámeííyóné ihdétu.

43-44 Ahdícyane ámúhá hojtsíneri ímityúné ámuha memééenuhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téhojtsíji. Muurá ímí ámuha méíjcyaá tsánejcúéhójtsima íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ídátsó ámuha méíjcyaá tsahójtsícuma ámuha meíjcyarómé múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáityúne.

45-46 Téhdure ámúháj tuhááñeri ímítyúne éllevu ámuha mepéhíjcyáhajchíí múu kípíyújcúmeí téjtuháji. Muurá ímí ámuha meíjcyaá tsajtúháácyuma íjcyájúcóóturómé ámuha mepájtyetéhajchííjyu. Áánetu ídátsó ámuha meíjcyaá tsajtúháácyuma ámuha meíjcyarómé múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáityúne.

47-48 Áhdure idyé ámúhá hálluúúneri ámuha maájtyumíné ímityúné memééenuhíjcyáhajchíí méwaagóoméí téuhji. Muurá ímí ámuha méíjcyaá tsánejcúéuma íjcyájúcóóturómé Píívyéébé avyéjuri ámuha meíjcyáhajchííjyu. Áánetu ídátsó ámuha méíjcyaá tsaúúcuma ámuha meíjcyarómé múijyú áábatéítyúnéj cuujúwá pañévú mewágóóóvéhajchííjyu. Árónáa ihdyu tééwá pañe íjcyame tsá muhdú íjcyáityúne.

49 Muurá pámeere tééwá pañe íjcyámedi tééwaj cúvá búúúveéhi. Áánetu Píívyéébeke íícúvehíjcyámeke ímíjpyetétsóiibye éhne múúne cánááma heeco ímíjpyetétsódu.

50 Muurá cánááma iiímúnéllii meke píaabóhi. Áánetu iiímútuca tsá íínetú tene píáábóítyuróne. Ahdu teene Píívyéébé uwááboju cánáámadu. Aane ihdyu óvíi ámúhá pañévú ámuha méujcú tsaímíyé ámuha menáhbévájcatsíki. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

10

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.1-12; Rc 16.18)

1 Aabéhjáa Jetsóó Capenaóotu péé diitye ímamyémuma Jodéá iiñújivu Joodáá tsiñéjcuvu. Áhullévúhjáa idyé míamúnaa dííbyedívú píhcyáávémeke imyéénuhíjcyádú úwááboóbe.

2 Áijyúhjáa paritséómú dííbye éllevu itsáane dííbyeke imújtátsóro dilló tsáápílleke ihdícyáné hallútúré ájyu wáágoóné tehdújuco néhajchííjyu.

3 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútáhjáa Moitséeúvú nehíjcyá téénetuj?

4 Áánélliihyéhjáa nééméé:

—Muuráhjáa nehíjcyáábeúvú dííllekévá tééné waajácúhaamívú maájcúne meíhvéjtsóiyóne.

5 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhjáa ihdyu eene ámuha meíjcyadu ditye cáhcujtsópítyúnéllii ehdu nehíjcyaabe tehdu tene nééturónáaca.

6 Muuráhjáa Píívyéébe páné ihdéene iípívyéjtsóné níjcaúvú téhdure ípívyejtsó wajpii, wallee, íjcyane muhdú tene íjcyaídyújuco.

7-8 Áánélliihyée muurá neebe wajpi ityáábávácooca ííneíñé cáánímútsidítyú dííllemáyéjuco iíjcya tsahéécoréjuco tsáápiiye íjcyáiyódu.

9 Aamútsí míítyétsi íjcyáromútsí tsahéécoréjuco íjcyaíñé Píívyéébée ípívyejtsódújuco. Áánéllii tsá tsaate ityáábávájcatsícyooca dówáávéítyuróne.

10 Ehdúhjáa iñééné boonétú tsájaavu ímamyémuma úújetéébeke tsiiñe dillómé teéne.

11 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá tsaapi méwakye iihvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco ityáábáváhajchíí ímityúné meenú mewa ímíubááné íjcyánáa tsíjpíllemáyéjuco iíjcyáneri.

12 Áhdure idyé walle ájyúke iihvéjtsóne tsíjpiikyéréjuco ityájíváhajchíí ímityúné meenú ájyu ímíubááné íjcyánáa tsíjpiimáyéjuco iíjcyáneri.

Tsiiméké Jetsóó llúúvanúne
(Mt 19.13-15; Rc 18.15-17)

13 Téijyúhjáa tsaate íítsíímeke tsivá dííbye éllevu dibye diityé hallúvú piááboju Píívyéébeke ityáúmeíki. Árónáacáhjáa ímamyémú néé íínevú ditye íítsíímeke tsívane.

14 Ehdúhjáa ímamyémú nééne tsárí iijtsúcunúne neebe diityéke:

—Óvi ihdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsiime íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéju.

15 Aane ímiáánetúré ámúhakye o néé éhne múúne teetsi tsíímene ímí meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne.

16 Ehdúhjáa iñééne tsiiméké cájáábíñuubéré piáábó táúmeí diityé hallúvu.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mt 19.16-30; Rc 18.18-30)

17 Átsihdyúhjáa dibye péeíyónáa tsaapi dííbye éllevu dsiinéríyé itsáane dííbyé lliiñévú imímóúúvéne néé dííbyeke:

—Uwáaboóbej, ímiáábé u íjcyaabe cána oke diñe muhdú ó íjcyáiyóné múijyú o dsíjivéjúcóóityúne bóhí o újcuki.

18 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca íveekí ímiáábedi oke ú dillóhi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ímiáábe.

19 Aane muurá tsúúca ú waajácú dííbyé taúhbajúúné íllu nééneé: Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu míamúnáake dsíjívétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye.

20 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii neébe:

—Uwáaboóbej, tehdújuco muurá ihdyu o ícyahíjcyáné táayáábedítyúre.

21 Ehdúhjáa dibye nééne Jetsóó ími iíjtsúcunúne néé dííbyeke:

—Árónáa ijcyánéi tsane. Dítsíeméné náhjíhénúne piáábó ídáátsóméhjike. Áijyu ihdyu ú ávyéjúúteé níjkyéjiri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

22 Ehdúhjáa Jetsóó nééne kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánélliíhye.

23 Aabéhjáa kímóóveebéré pééneri Jetsóó iúllévenúne néé ímamyémuke:

—Muurá mítyane éhnevámé íhtsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi.

24 Ehdúhjáa dibye nééneri ímamyémú úllévenúnéllii tsiiñe neébe:

—Ámuúha Llihíúmuj, ihnáhóóné ímiáané ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyóné ditye téeneríyé tsúúrámeíhíjcyánélliíhye.

25 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

26 Ehdúhjáa dibye nééneri iúllévenúne tsaméére néjcatsíhi:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ímiáánéjucóhde míamúnaa tsá píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe pi-ivyété diityéké ipájtyetétsóné iiná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.

28 Áánélliihyéhjáa Péédoro néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meíhvéjtsóne uukéréjuco meúraavyéne.

29-30 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Muurá ímiáánetúré ámúhakye o néé tsaate íijcyátsíhjii, íñahbémuu, íñaallémuu, cáánímutsii, méwamyuu, íítsiimee, íjcyámeke tsánejcúvú iihvéjtsóne Píívyéébé wákiméí méénume ííné imíjyaú íjcyaíñé íñé iiñújiri. Aame muurá ájtyúmií tsíjtyeke diityémá iñáhbéváímyeke íñahbémúdú íñaallémúdú cáánímutsídyú íítsiimédú nééme téhdure ookéréjuco úráávyémeke. Aame tééné déjúcotu ícúbáhrámeíhíjcyaáhi. Árónáa ihdyu nihñévúré újcuímyé múijyú idsíjivéjúcóóityúne bóhí tsííjiréjuco ííñuji Píívyéébe ípívyéjtsójí hallúrí iíjcyaki.

31 Muurá íñe ícyooca íhtsutúmé íjcyame ídátsó téijyu waagóojte íjcyaáhi. Ááné lliiñévú íñe ícyooca ídaatsómé ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Ídsíjíveíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-18; Rc 18.31-34)

32 Aaméhjáa Jerotsaréevu pééme dííbye déjuri pehíjcyá íllityécunúmére. Áámekéhjáa tsátsihvu imíjyojcáróne tsiiñe úúbálleebe muhdú técoomívú dííbyeke tene pájtyeíñe.

33 Neebéhjáa diityéke:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácoomívú muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú tsaapi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojtéké óhdivu ékéévétsoóhi. Aame oke iékéévéébeke jodíómú íjcyátúmé hójtsí pañévú íhvéjtsoó oke ditye idsíjívétsoki.

34 Aame óhdi iúúhívaténe oke úníchíhcyuméré iwápáájcóóbeke dsíjívétsoóhi. Ároobe tsiiñe ó bóhii 3 coojívatu.

Jacóóbomútsí Jóááma Jetsóoke táúmeíñe
(Mt 20.20-28)

35 Áábekéhjáa tsáijyu Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóááмutsi nééhií:
—Uwááboóbej, muhtsi méimíllé tsane uke metáúmeíñe.
36 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿ɨɨná ámuhtsi méimílléhi?
37 Áánélliihyéhjáa neemútsi:
—Muhtsi méimíllé u ávyéjuutécooca díúniúvú múhtsikye u ácujcáróné úúma muhtsi maávyéjuutéki.
38 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ávyeta tsá ámuhtsi mewáájácutú ɨɨná metáúmeíñe. ¿Aca ámuhtsi méí́cúbáhrámeíiyá muhdú o í́cúbáhrámeídyu?
39 Áánélliihyéhjáa neemútsi:
—Éée, muhtsi méí́cúbáhrámeíiyáhi.
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ɨmɨáánéhde ámuhtsi méí́cúbáhráméiíhi.
40 Árónáa tsá ámúhtsikye táúniúvú oore o pícyóóítyuróne. Muurá ihdyu Llihíyóré táúniúvú pícyoó caatyéké iwábyújtsómeke. Éhduréhjáa áñújcuube Jetsóó diityétsikye.
41 Aanéhjáa íñahbéjté 10-meva íjcyame illéébóne cayóbáávaté diityétsidívu.
42 Árónáacáhjáa Jetsóó diityéké nééhií:
Ámuha muurá méwaajácú ííñújɨri íjcyáné avyéjujte í́hnáhó ityáúhbájcatsíñe táhjácatsíhijcyáne.
43-44 Áánetu ihdyu ámuha tahñéjté meíjcyame tsá múu tehdu néétune. Ámúhadítyú í́htsútuube iíjcyane ímílleebe múu paméváké píaabóhi.
45 Muuráhjáa íñe Mí́amúnáájpidívú o ípívyéveebe tsá o tsáátu í́htsútuube ávyéjuube o íjcyáábeke mí́amúnaa oke ɨɨí́cúveki. Ópée o tsáá diityéké o píaabóné diityé wájyuri o dsí́jí́ve múhdumé teene cáhcujtsómé ipájtyetéki.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 20.29-34; Rc 18.35-43)

46 Aabéhjáa Jericóori iíjcyátsihdyu diitye ímamyémuma tsiéllevúréjuco péémema mítyame pééhií. Áánáacáhjáa ditye pééjú úníuri Timéó hajchi Batiméó hállúvátuube ácuúcunúúbé táúmeíhijcyá pɨáábo.
47 Aabéhjáa tétsihvu diibye Natsarée múnáajpi Jetsóó pí́ɨ́hɨne iwáájácúne kéévánécoba nééhií:
—¡Jetsóó Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dí́daatsóve!
48 Ehdúhjáa dibye néénélli tsaate néé cúúvéhulléré dibye iíjcyaki. Árónáacáhjáa éhníííñevúré tsiiñe neébe:
—¡Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dí́daatsóve!
49 Áánélliihyéhjáa Jetsóó tétsihvu iíjyócúúvéne nééhií:
—Méne dibye itsáá taéllevu.
Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye nééneé:
—Uke pí́úvaábe. Wa dichaj.
50 Ahdújucóhjáa í́ícúi íwajyámú hállúeja ityácórí́ívéne dibye cátsíñiivyéné dííbye éllevu.
51 Áábekéhjáa neébe:
¿ɨɨná ú imílléhi?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.
52 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaabe tsúúca ú hallúváhi.
Ahdícyane wa ílluréjuco dipyej. Ehdúhjáa Jetsóó dííbyeke nééнemáyé ɨɨtéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemájuco pééneé.

11

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Rc 19.28-40; Ja 12.12-19)

1 Aaméhjáa úújeté Jerotsaréé́j pɨɨhí́rí Bepajéema Betáániá coomícyú úníuri oríívo bájú íjcyátsihvu.

2 Átsihdyúhjáa Jetsóó míityétsikye ímamyémudítyú íp̨ɨ̨ɨ̨h́ré coomívú iwállóómútsikye nééhií:
—Écoomi íp̨ɨ̨ɨ̨h́ré cóómityu óóma méujcúté íayáne ɨ́ɨ́júwuúke. Múikyé dííbyedi úllétuube
dóhjɨ́váábeke metsíñaáyóne métsívaco.
3 Aane tsaate ámúhtsikye 'ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyó' néhajchíí méneéco: "Ávyéjuubéne
nééneللii muhtsi méujcúváhi. Ɨ́ícúiyévané ihdyu óómíchóiíbye."
4 Ahdújucóhjáa péémutsi úújeténé dííbyedívú juuvá úníutu tsaaté já llahájtsɨ́ mɨ́jcó lleehówá
úmɨ́watu dóhjɨ́váábedívu.
5 Áábekéhjáa dityétsí tsíñaáyórónáa tsaate néjucóó:
—¿Aca ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyó kiávú metsájtyeki?
6 Áánélliihyéhjáa neemútsí dibyée úwaabódu. Áánélliihyéhjáa ɨ́hvejtsómé dityétsí itsájtyeki.
7 Áábekéhjáa dityétsí úújetétsóóbé hallu wájyamúúnevu ditye ɨ́hbóné hallúvú Jetsóó
iñérííivyéne pééhií.
8 Áábé úmɨwáhjáa mítyame mɨ́amúnaa juuva ɨhbó wájyamúúnema wájyuhóónevu.
9 Aaméhjáa dííbyema pééme tsuullérii, idyéjurii, íjcyame wáñécohíjcyá:
—¡Ñóóooj, maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj!
10 ¡Ñóóooj, máávyejújtsó áánúke Dabíiúvúj tsɨ̨ɨ̨méménémúhaabe ɨ́mɨá ávyéjuube íjcyáábeke!
¡Maímijyu Píívyéébe mééma íjcyanej! Ehdúhjáa iwáñéjcóne nehíjcyáme.
11 Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu úcááveebe duurúvajávú iááh́véne tééjá pañe panéváré
ɨ́ɨ́téiñúne péjucóó Betáániávú cúvéhréjuco tene nééneللiíhye.

Higyéérahe Jetsóó pítyuutsóne
(Mt 21.18-19)

12 Ááné tsiíjyúhjáa Betáániátú ditye óómíñáa Jetsóó ajyábáávatéhi.
13 Aabéhjáa tsíhyullétúré ájtyumɨ́ higyéérahe juuvá úníutu íjcyahe imíwu háámɨ́vahe. Ááhe
éllevúhjáa míjyóóveebe 'nééváhéubáhaja' iñéénema. Árónáacáhjáa tsá téijyu tehe nééváatú
iñééváíyó rááhori iíjcyátúnélliíhye.
14 Ááné hallútúhjáa ílluréjuco dibye teehe pítyúútsoobe nééneé:
—Óvíárohe tsáma tsiiñe u nééváhíjcyádú ú neevá níhñécunu ílluréjuco u chéméihye.
Ehdúhjáa dibye nééne ímamyémú lleebóhi.

Duurúvájá pañétú náhjɨ́he múnáake Jetsóó bóayóne
(Mt 21.12-17; Rc 19.45-48; Ja 2.13-22)

15 Átsihdyúhjáa úújetémé Jerotsaréevu. Áijyúhjáa Jetsóó duurúvájá pañétú boáyó tééjá
pañévú náhjɨ́hénújcatsímyeke. Dsɨ́ɨ́dsɨ̨kéhjáa cápáyócohíjcyámé metsáwááné wájójcoóbe.
Áhduréhjáa ɨ́júúmuke náhjɨ́hénuhíjcyámé acúvewááné wájójcoóbe.
16 Ááneméhjáa neebe múha tééjá pañévú iñáhjɨ́henújúcóótuki.
17 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Íjya tahjya tééjá lliiñévú mɨ́amúnaa óóma
íhjyúvahíjcyáijya." Aaja ¿ɨ́veekí ámuha naní múnáá jaríyéjuco medíllone?
18 Ehdúhjáa Jetsóó méénúné uubállé llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábójte iwáájácúne
imíllerá dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vetsóne. Árónáacáhjáa nuhnévémé mɨ́amúnáadi ditye ímí dííbyé
uwáábó ɨ́jtsúcunúnélliíhye.
19 Ááné iijyúnuvúhjáa tépejcójuco Jetsóó pééne técoomítyú ímamyémuma tsiéllevúréjuco.

Higyéérahe chémene
(Mt 21.20-22)

20 Aaméhjáa tsíijyu cúúvénetúré dibyée pítyúútsohe higyéérahe íjcyátsihdyu pájtyénáa
ímamyémú ájtyumɨ́ tehe tsucájaaháñé tébajkyéjɨmájuco chémene.
21 Átsihvúhjáa Péédoro ɨ́tsaavé tétsihdyúu ditye pájtyénáa Jetsóó teehe úhbane. Ááneméhjáa
neébe:
—Éje Uwáábooóbej, éhnée u pítyúútsohéha íhye tsúúca cheméhi.
22 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Ehdu ámuha meméénuhíjcya ímíñeúvú mécahcújtsó Píívyéébeke.
23 Muurá ámúhadítyú tsaate ɨ́mɨááné ímí cáhcujtsómé éhbau cámehbáú nééiyá téhbau ɨ́ɨ́ne
móóáj pɨ̨ɨ̨névu. Ahdújuco muurá téhbau ɨ́ɨ́néiyóne.
24 Ahdícyane muurá páneere Píívyéébeke ámuha metáúmeíñé pɨáábojúvú ámúhakye ájcúiibye
ɨ́mɨááné ámuha mecáhcújtsóhajchííjyu.

25 Árónáa ihdyu múu tujkénú ímíbáchójcatsí tsaatémá ímítyú ámuha
medárı́ı́vécatsíhajchííjyu. Áijyu ihdyu ámúháj Caani níjkyéjıri íjcyaabe ámúhadi ı́ı́dáátsóvéne
ílluréjuco ábájı́ı́veíñé ámuha ímityúné memééénune.
26 Áánetu ímityúné ámúhakye méénúmedi ámuha meídáátsóvétúhajchíí téhdure tsá dibye
ámúhadi ı́dáátsóvéityúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Jetsóó ıhtsúıtu
(Mt 21.23-27; Rc 20.1-8)

27 Aaméhjáa Jerotsaréeri íjcyánáa duurúvájá pañe íjcyáábedívú llúúvájté avyéjujtee,
taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame píhcyaavéhi.
28 Aaméhjáa néé dííbyeke:
—¿Aca múúbé ıhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu nénehjı ú méénuhíjcyáhi?
29-30 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Áhdure ¿acáa múha nééjuri Jóáa tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébeé, mityá
mı́amúnaárée nééjuri tééné wákimyéi méénuhíjcyaábe? Áyu cána oke máañújcuj. Ámuha oke
mááñújcúhajchíí botsíı ámúhakye ó neé múúbé ıhtsúturí o méénuhíjcyáne.
31 Áánélliihyéhjáa tsaééré néjcatsíhi:
—Muurá 'Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe' menéhajchíí meke nééíyoóbe: "Áábekéráhjáa
¿ı́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?"
32 Áánetu 'mı́amúnaárée nééjuri' menéhajchíí meke mı́amúnaa tééné hallútú méénúiyáhi.
Muurá paméváré cáhcujtsó ı́mıáánéjucóo Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Jóáa íjcyane.
33 Ehdúhjáa nééneri iñúhnévéne néémeé:
—Maáhuúj, tsá muha mewáájácutúne.
Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhiı́:
—Aanéjı́ı́va idyé ámúhakye ó neé múúbé ıhtsúturí o méénuhíjcyáne.

12

Úmıhé tehmé múnaa múhdurá dárı́ı́vémeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 21.33-46; Rc 20.9-19)

1 Áijyúhjáa Jetsóó tsíeméénéhjı́tu úwááboobe nééhiı́:
—Tsaapíhjyáa íúmıhe tsanééré óóva ibájtsone mıjcónúhi. Áánemáhjáa tsátsii ímíbájchoobe
tééne néévá dótsúhcúmeíitsíi. Áhduréhjáa tépallíj pıınévú méénuube jáhwu cáámé cóhnaúvú
tééjá pañétú tépalli téhmémeíijya. Ehdúhjáa imyéénúne tsaatéké tépallívú ityéhmétsoíñúne
aahı́vetéébé tsíííñé iiñújı.
2 Aanéhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájácútsihvu wálloobe íúníu múnáájpiikye dííbyema ditye
iwállóóro dííbye éhné íjcyadúne.
3 Ahdújucóhjáa pééróóbeke ditye íllure méénúpéjtsónetu dibye óómiñe íéveébe.
4 Áánélliihyéhjáa tsíjpiikyéréjuco dibye wállóróóbeke téhdure néwayúúneri íhñíwáutu
ityúúvátsóóbedi íllure uuhı́vatéme.
5 Áróné pañéhjáa tsíjpiikye dibye wállóóbeke ílluréjuco ditye dsı́jı́vétsópejtsóne. Árónáacáhjáa
tsiiñe wálloobe pívámevákéjuco. Áámekéhjáa idyé imyéénúpéjtsóne tsaatéké dsı́jı́vetsóme.
6 Ááné boonéhjáa ílli apáábyeréjuco cóeváné mítyane dibye wájyuúbe. Áábekéréjucóhjáa
dibye wálloone 'íhya hájchı́wu íjcyánéllii dííbyeke avyéjúúlléiyóme' iñééénema.
7 Aabéhjáa bóhdıtéébeke iájtyúmı́ne néjcatsímye: "Aabye muurá íllíyéjuco íñe cáání́ñúiyóne.
Áánéllii metsu dííbyeke medsı́jı́vétso mehnéréjuco tene iíjcyaki."
8 Ehdúhjáa iñéjcatsíñe ıdsı́jı́vétsóóbeke waagóómé ííhyóvé pañévu.
9 Ehdúhjáa Jetsóó diityéké iúúbállétsihdyu nééhiı́:
—¿Aane íñe diibye úmıhé aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú eenée tépallívú dibye
téhmétsoíñúmé ímítyú dárı́ı́vémeímyeke? Muurá diityéké dsı́jı́vétsóiibye tééné hallútu. Ááne
tsíjtyekéréjuco dibye téhmétsoíñé tépallívu.
10-11 ¿A tsá ámuha múijyú meéévetú Píívyéébé waajácúháámı? Muurá téhaamı́tú nééneé:
Tsaúu nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne wáágóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa
éjkéiu. Muurá ihdyu Píívyéébere ehdu meenú tehdújuco.
12 Ehdújáa diityе llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyámeke Jetsóó
llébóóbóné hallútú imíllerómé dííbyeke tétsihdyu iwáágoóne. Árónáacáhjáa nuhnévémé
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane mı́amúnaa néhíjcyámedi iíllityénema.
Aaméhjáa ílluréjuco pééneé.

Ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdotsóne
(Mt 22.15-22; Rc 20.20-26)

13 Ááné boonétúhjáa paritséómú wallójcatsí Heróódé icyánéjcúejtémá dííbye éllevu ditye iñééte muhdú dííbyedítyú ipítyácócatsíhijcyáne. Ehdúhjáa ɨ́jtsámeímyé dibye muhdú áñújcúnetu dííbyedívú iñéétsóroki.

14 Aaméhjáa neeté dííbyeke:

—Uwááboóbej, muha muurá méwaajácú ɨ́miɨ́áábé u íjcyane állíútuúbe. Aabe ú úwááboíjcyá kéjɨjtó Píívyéébe mɨ́amúnáadívú ímí ɨ́jtsúcunújɨ́jtó tsijtye múhdurá úhdivu ɨ́jtsúcunúróneri ɨ́ɨ́cúvétuubére. Árómeke muurá pámeekéré tsahdúré ú ɨjtsúcunú muhdú ditye íjcyane u túhúúllétúnélliíhye. Aabe cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj. ¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?

15 Ehdúhjáa dííbyeke dillómé íllure imújtátsóroki. Aanéhjáa iwáájácúne neebe diityéke:

—¿ɨ́veekí íllure oke ámuha memújtátsóro mémávárijchóhi? Áyu cána oke méuujétsó dsɨ́ɨ́dsɨjɨ́vuj.

16 Ahdújucóhjáa ditye tsájɨ́hcobávú ájcune dííbyeke. Áájɨtúhjáa húmɨ náávee, memee, íjcyane ɨ́ɨ́ténе neebe diityéke:

—¿Aca múhúmɨ náávé íñeé? Áhdure ¿mumémé íñe tééjɨtu?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ávyéjuube Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré eene tééjɨtu.

17 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.

Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééneri íllure ullévenúme.

Dsɨ́jɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mt 22.23-33; Rc 20.27-40)

18 Téijyúréhjáa idyé tsadotséómú péé dííbye éllevu medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.

19 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsɨ́ɨ́mávátuube dsɨ́jɨ́véhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñé dííbyeréjuco ɨtsɨ́ɨ́máva díílledívú íñáhbeúvúu tsɨ́ɨ́máváiyóne.

20 Aanée icyámé 7-meva tsané nahbému. Áámé amíaabée ityáábávárólléjtane dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨ́mávátuubére.

21 Ááné boonée bóneebe díílleke táábávároobe idyé dsɨ́jɨvé díílledívú téhdure tsɨ́ɨ́mávátuubére. Áábé bonéébekée idyé téhdure pajtyéne.

22 Ehdúu pámeere tsané nahbémú 7-meva íjcyame díílleke ityáábáválledívú tsɨ́ɨ́mávatúmé dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Aanée nihñévúré díílleréjuco dsɨ́jɨvéne.

23 Aane cána múúhakye diñe ímichi ¿cáábyé taaba dille íjcyaíñé tsiiñe ditye bóhɨ́ɨ́coóca?

24 Ehdúhjáa ditye néénéllii Jetsóó nééhií:

—Íllure ámuha mémujtá Píívyéébe ɨ́htsútuube íjcyáábé waajácúháámɨtu muhdú tene úwaabóné ámuha mewáájácútúnélliíhye.

25 Muurá dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨ́ɨ́cooca páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Tsáhájuco téijyu mɨ́amúnaa táábávácatsíhijcyáné íjcyáityúne. Muurá téijyu pámeere íjcyaá nijkyéjɨ múnaáduréjuco.

26 ¿Aca tsá múijyú ámuha meéévetú Píívyéébé waajácuháámɨ? Íllúu muurá Píívyéébe Moitséeke néé úméhéwu péétécunúné pañétú dííbyema iíhjyúvácoóca: "Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Piivyéébé ó ijcyáhi."

27 Ehdúu Píívyéébe néénetu muurá méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá dibye nééítyuró diityé Piivyéébé iíjcyane. Aanéjɨ́ɨ́va íllure ámuha mémujtáhi.

Páñétúejúúcú taúhbajúúcu
(Mt 22.34-40)

28 Ehdúhjáa Jetsóó tsadotséómuma táhjájcatsíñé tsaapi taúhbájú uwááboobe lleebúcunúhi. Aabéhjáa ímí diityéké Jetsóó áñúcuhíjcyánéllii néé dííbyeke:

—¿Aca teene Píívyéébé taúhbajúúnetu keená ímichi páñétúene?

29 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ímichi muurá páñétúene taúhbajúúnetu nééhií: “Ámuúha ijraéémuj, muurá Máavyéjuube Mépiivyéébé apáábyéré íhtsútuube ijcyáhi.
30 Áánéllii múu dííbyeke Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke wajyú ávyeta díííbútúré páneere muhdú u íjcyáneri díijtsaméiyi.” Ehdu nééne ímichi páñétúene teene taúhbajúúnetu.
31 Áánetu tsiiñe nééhií: “Paméváké́ré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.” Íñeecu muurá ímichi páñétúenéécú taúhbajúúnetu.
32 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii diibye taúhbájú uwááboobe nééé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, tehdújuco u nééne ímiááné tsáápiiye Píívyéébe íjcyane apáábyéré íhtsútuube íjcyaábe.
33 Áábeke íminááné méwájyúiyá ávyeta méíibúutúre páneere muhdú meíjcyáneri méíjtsaméiyi. Áhdure tsíjtyeke méwájyúiyá muhdú mewájyúmeídyu. Ehdu muurá meíjcyane ími ijtsúcunúúbé íñe dííbyeke meíícuvéné panéváré dííbyé úmiwávú mecóvátsohíjcyáné ehníííñevu.
34 Ehdúhjáa dibye tsaímíyé áñújcúnéllii Jetsóó nééé dííbyeke:
—Tsúúca muurá Píívyéébé avyéjúejpíjyúcooíyó uú.
Ehdúhjáa dííbyeke Jetsóó nééné boone tsáhájuco múha dííbyeke tsiiñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane
(Mt 22.41-46; Rc 20.41-44)
35 Téijyúhjáa duurúvájá pañe íjcyámeke úwááboobe íhdityúré nééhií:
—¿Aca íveekí taúhbájú uwáábojte nehíjcyá Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe Críjto íjcyaíñe?
36 Áánerahjáa Píívyéébé Apííchóré dííbyeúvuke túkévéjtsóneri neébe:
Ávyéjuube néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi diicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”
37 Ehdúhjáa muurá neebe Dabíiúvú Críjtodítyú Íavyéjuube dibye íjcyane. Aanéjíí ¿muhdú íívane Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe íjcyáíyoobe Críjtoó?
Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné ími diityéké pájtyénéllii lleebúcunúme.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpívetsóne
(Mt 23.1-36; Rc 11.37-54; 20.45-47)
38 Téhdurehjáa tsiiñe úwááboobe nééhií:
—Ámuúhaj, téiibúwá tsáma méíjcyaco. Tsá múu íívatú eene aatye taúhbájú uwáábojte miamúnaa diityéké iávyejúúllekíyé cááméjácobájí úcámeíhíjcyánetu.
39 Muurá pihcyáávejáané pañévú iúcáávécooca imíllémé íboohówátsihjívúré iácuuvéne. Áhdure teene pihcyáávehháñe májchó májchómeícyooca imíllémé ímítsihjívúré imájchone.
40 Aame pííbájyujte walléémudítyú dótuhíjcyá diityé jaaháñe. Ehdu muurá imyéénúné nucójpí cááménécóbaúvú ihjyúvahíjcyarómé Píívyéébema. Árome muurá téené déjúcotu ícúbáhráméiíhi. Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Ídátsó nééllé pííbájyulle dsíídsike pícyoóne
(Rc 21.1-4)
41 Téijyúhjáa duurúvájá pañe Píívyéébé wáábyuta dsíídsike ditye pícyohíjcyábá úníuri dibye ácuúcunúnáa téhbá pañévú picyóómé teene dsíídsi. Dsíídsivámeíhjáa mítyanéhjí picyóóhií.
42 Áánáacáhjáa pííbájyulle ídátsó picyóó míjíhwuúcúre.
43 Aanéhjáa iííténe ímamyémuke neébe:
—Áámye muurá pííbájyulle ídátsó néérolle picyóó pámé ehníííñevúre.
44 Muurá aatye picyóó mítyane idsíídsívánetu áyánéwuúji. Áánetu pícyoolle páneere tééne tájpí iíjcyáiyóne.

13

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mt 24.1-2; Rc 21.5-6)
1 Aaméhjáa duurúvájá pañétú íjchívyénáa Jetsóoke ímamyémudítyú tsaapi nééhií:
—Uwáábooóbej, aca íííné imíjyaú eene duurúvaja néwayúúnetu méénúmeíhi.
2 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿A imíwu ú iitéhi? Ároja muurá wácávyáhcáméiíhi.

Jetsóó tsáááíñé ihde pájtyéiñéhji
(Mt 24.3-28; Rc 21.7-24; 17.22-24)
3 Átsihdyúhjáa pééme tééjáj piihírí oríívo bájú íjcyátsihvu.

4 Átsihvúhjáa Jetsóó ácuúcunúúbeke Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, Aderéee, íjcyame néehií:
—Cána múúhakye duubállé múijyú tene pájtyeíñé eene múúhakye u néhíjcyanéhjɨ. ¿Aca ɨ́ɨnetú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?
5 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ehdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha állíu múnáadívú maállítsámeítyuki.
6 Muurá o tsááiñe tsúúca pɨ́ɨhɨ́cooca íjcyaímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame neé diibyéjuco Críjto iíjcyane. Aane mítyame cáhcújtsoó bañúháñe.
7 Áhdure téijyu íjcyaíñé méénujcátsí pahúlleváre. Ááneri méíllityédíñe. Ehdu pajtyéiñe páneere ílluréjuco nɨ́jkéváíñé ɨhde.
8 Muurá tsáné iiñújɨ múnaa méénújcátsií tsííñé iiñújɨ múnáama. Áijyu ííñujɨ vááúméií pahúlleváre. Áhdure ájyaba íjcyaáhi. Ehdu déjúcóóveíñé ɨ́cúbáhraméí ííñújɨri.
9 Áánéllii téɨɨbúwá méíjcyaco. Muurá oke ámuha mecáhcújtsóné hallútú pihcyáávejáané pañévú ámúhakye imyéénúmeke tsajtyéimye ávyéjujté éllevu. Aame muurá ámuha méúwááboó diityéke.
10 Muurá íñe pajtyéteju pámeekéréi ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáake úwáábóméiíhi. Áijyu ihdyu ó tsaá páneere ílluréjuco ɨnɨ́jkévaki.
11 Ahdícyane ávyéjujté éllevu ditye ámúhakye icyúvéhoojánu tsájtyécooca tsá múu ɨ́jtsámeítyú muhdú iíhjyúváíñeri. Muurá ihdyu Píívyéébere Íapííchoj tééveri ámúhakye túkévéjtsóneri ámuha méihjyúvaáhi.
12 Áhdure téijyu tsané nahbémú íjcyarómé ímityúné dárɨ́ɨvéjcátsiíhi. Aame tsaééré tsíjtyedívú táúhbájcátsiíhi. Muurá ɨ́ɨtsɨɨme íjcyárómedívú cáánimu táúhbaá tsijtye dityéké ɨdsɨ́jɨvétsoki. Áhdure idyé ɨ́ɨtsɨɨme íjcyarómé cáánímudívú táúhbaáhi.
13 Áhdure cáhcújtsotúmé ámúhakye tsarílleé tahñéjté ámuha meíjcyámeke. Aane ehdu nééróénéhjɨ́ pañe Píívyéébeke ɨ́hvéjtsotúmé tsaímíyé nihñéétsihvúré íjcyame ihdyu pájtyéteéhi.
14 Áhdure muurá duurúvájatu tsátsii ɨ́ɨné imítyúné úújéítyútsihvu ímityúné úújeténé Píívyéébeke ávyéta tsárí pájtyeéhi. Aane ihdyu ámuha maájtyúmɨ́cooca méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñújɨ múnaa ámuha meíjcyame. Ehdúu muurá tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Daniéré nééneé. Aane éévehíjcyámé íhya ihdyu waajácújucóó ɨɨná íjcyaíñe.
15 Ahdícyane téijyu áachi íjcyame íúcaavéjúcohdí ɨ́mɨjcóhó pañévú tsíeméné iújcuki.
16 Áhdure íúmɨhé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí ihjyávú íwajyámu éllevu.
17 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téijyu walléémú éévájtema tsijtye ñohñójtéréi ɨ́ɨtsɨ́ɨméwuúmú íjcyámeke!
18 Áánéllii Píívyéébema méihjyúvaco tsúcohɨ́váneri úúníjyáijyu tene ipájtyétu nííjyáháñé lliiñe ámuha mewáácunútuki.
19 Muurá téijyu íjcyaíñé ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhraméí íñée ííñujɨ ípívyéévétsihdyu múijyú ícyahíjcyatúne. Ááné boonétú ihdyu tsáhájuco múijyú téhdu nééné ɨ́cúbáhraméí íjcyáityúne.
20 Aane muurá Píívyéébe oke wállóótuca pámeere dsɨ́jɨvéiyáhi. Áánéllii ɨ́ɨcúi tsiiñe oke wállóóiibye ihñéjte wájyuri.
21 Aane tsúúca tene pɨ́ɨhɨ́cooca íjcyaímyé tsaate íllure iállíñe ‘tsúúca Críjto tsájucóóhií’ nééimye. Ááameke wajácútsi meíjcyáne mécáhcújtsodíñe.
22 Muurá íjcyaímyé állíu múnaa iiye Críjtodi díllómeímye. Áhdure díllómeímye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi. Aame piivyéteé méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénune. Ááneri muurá mɨamúnáake mújtátsoímyé Píívyéébedítyu. Tsáijyu múúne téhdure mújtátsóiyómé ɨ́mɨááné dííbyeéjtéjuco íjcyárómeke.
23 Aane íñe tsúúca ámúhakye ó úúballé ɨ́hdétújuco ámuha metéɨbúwááveki.

Jetsóó tsáácooca pájtyéiñéhjɨ
(Mt 24.29-35, 42-44; Rc 21.25-36)

24 Ehdu ɨ́cúbáhraméí pájtyéné boone cóójɨ́ejpi nuhba ílluréjuco áábatéiñe. Áhdure péjcóejpi tsáhájuco ájchúityúne.
25 Áijyu mɨ́ɨcuru dójcoó cáámetu. Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane mujtáraba íjcyaáhi.
26 Áijyu tsúúca Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú ó bóhówáávеéhi.
27 Aabe ó táúhbaá nijkyéjɨ múnáake ditye ipíhjyúcu óhdivu tahñéjteke pahúlleváré ííñújɨri, nijkyéjɨri, íjcyámeke.

28 Cáhawáá méɨjtsúcunu higyéérahej. Muurá itsóúúvéne tsiiñe tehe béhjɨ́vánetu méwaajácú píjcyaba pɨ́ɨhíjucóóne.
29 Ahdu nééne íñe ícyooca ámúhakye o nénehjɨ pájtyénetu tsúúca ámuha méwaajácuú tsiiñe o tsááíñe éévé úújetéjucóóne.
30 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ pájtyeíñé ííñújɨríi mɨ́amúnaa íjcyápíñáaáca.
31 Muurá iñe ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Ááanetu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá múijyú wágóóóvéityúne.
32 Árónáa ihdyu tsiiñe o tsááíñe éévé tsá múha wáájácutúne. Níjkyéjɨ múnaa íjcyarómé tsá wáájácutúne. Téhdure páñetu Píívyéébé Hajchi o íjcyároobe tsá o wáájácutúne. Apáábyéré ihdyu Llihíyó waajácú múijyú tsiiñe oke iwállooíñe.
33 Ahdícyane tsáma téɨɨbúwá tééné ɨjtsúcunúré meíjcyáne méihjyúvahíjcyaco Píívyéébema. Muurá tsá mewáájácutú múijyú tsiiñe o tsááiñe.
34 Muurá tsaapi tsííñé iiñújɨ́ iááhɨ́veté íúníu múnáake pícyoíñú ihjyávú tsáné wákimyéivu ditye tééneri iíjcya dibye téhulle íjcyáné hajchóta. Ááamedívú muurá tsáápiikye ityéhmétsoíñúróóbeke tsá dibye néétu múijyú itsááiñe. Ahdu tsá ámúhakye o néétu múijyú tsiiñe o tsááiñe.
35 Ahdícyane téɨɨbúwá meíjcyáne tééne ɨ́jtsóré méíjcyaco. Muurá ávyeta tsá mewáájácutú múijyú ámúhá avyéjuube o íjcyaabe o tsááiñe. Tsáijyu múúne tsájcooji o tsáá cuuvé pañe, mityá cúúvénetúrej, mityá pécójpɨ́nej, mityá cóójɨ́ pañévuj. Ávyeta tsá mewáájácutúne.
36 Ááanéllii múu téɨɨbúwá tééne ɨ́jtsóré ijcyá ámúhakye o túvaaóvátu pevétáré ɨɨná méénutúmé cuwáríyé ámuha meíjcyámeke.
37 Ehdu íñe ámúhakye o néé pámeere tahñéjté ámuha íjcyámeke. Ahdícyane tsáma tééne ɨ́jtsóré méíjcyaco. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

14

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5; Rc 22.1-2; Ja 11.45-53)

1 Áijyúhjáa pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ míjcyoojɨ́cutúréjuco lléévváíñáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte ɨ́jtsámeí muhdú iállíñe Jetsóoke iékééveíñé ɨdsíjɨ́vétsoki.
2 Árónemáhjáa néjcatsímyé teene wañéhjɨ́ pañéi tehdu imyéénútu mɨ́amúnáake iííbórɨnúíyónélliíhye.

Pácúúcújpácyori tsáápille Jetsóoke íhñíwau múrijchóne
(Mt 26.6-13; Ja 12.1-8)

3 Áijyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Betáániárí Tsimóó dííbyere 'Ahllárɨho' némeííbyé jari. Aaméhjáa tééjari majchórí íjcyánáa tsáápille tsáá mítyane áhdómeíñé pacúúcújpácyoma. Aalléhjáa téjpacyórí dííbyé nííwau múrijchóhi.
4 Aanéhjáa ímamyémuke tsaríwu pájtyénéllii néjcatsímye:
—¿ɨ́veekíami aalle ɨ́cúbahra pácúúcújpácyori tsáné pijcyábá mewákímyeíñe áhdodúné áhdómeíjpácyorij?
5 Muurá téjpacyo menáhjɨ́hénúne dsɨ́ɨdsɨri mépɨ́aabóiyá ɨ́dáátsóméhjɨke.
6 Ehdúhjáa díílledítyú ditye néérónáa Jetsóó néé diityéke:
—Óvi íjcyalle. ¿ɨ́veekí ehdu ámuha méihjyúváhi? Muurá tehdújuco dille méénune.
7 Muurá diitye ɨ́dáátsojte tsá kiávú ámúhadítyú pééityúne. Ááanetu tsá múhajchótá ámúhama o íjcyáityúne.
8 Ááanéllii muurá oke téjpacyórí múrijcholle oke ditye cúúúíñé ɨhde tájpi iímíbajchóne.
9 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé íñe tajtyéévеri mɨ́amúnaa pájtyetéíñé uwááboju úwáábohíjcyámé muurá idyé teene úúballéné pámeere ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa waajácuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Jóóda Ijcaríóóté Jetsóodívú ékéévetsóíñe
(Mt 26.14-16; Rc 22.3-6)

10 Áijyúhjáa Jóóda Ijcaríóóté dííbyé mamyémú 12-meva íjcyáméejpi íjcyároobe múijyúrá llúúvájté avyéjujté éllevu ipyéene diityéké neeté dííbyedívú iékéévétsoíñe.
11 Ááneríhjyáa mítyane iímíjyúúvéne imíllémé dííbyeke iáhdone. Ehdúhjáa tsúúca diityémá ipítyácójcatsíñe ílluréjuco dibye ɨ́jtsámeíñé muhdú dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Rc 22.7-23; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-25)

12 Aanéhjáa teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá ditye máchohíjcyáné wañéhjɨ́ obééjáwuúmuke tsájaatsá múnaa dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné wañéhjɨ́ tújkévajcóójɨ́ Jetsóoke ímamyémú nééhií:

—¿Aca kiávú ú imíllé wañéhjɨ́ májchó muha meméénune?

13 Áánélliihyéhjáa tsaatétsikye neébe:

—Cáhawáá Jerotsaréevu mepej. Ácoomíyí ámuhtsi tsaapi llíyííhyori nújpáñújéébeke maájtyúmɨ́ɨ́bema mépeéhi.

14 Aabe tsájá pañévú úcáávéébe déjutu meúcáávéne tééja múnáájpikye méneéco: "Uwááboobéne múhtsikye néé kiáváhjané íchii mɨ́jcoho íjcyane tééhó pañévú dibye múúhama pajtyété wañéhjɨ́ májchó májchóihyo."

15 Áijyu ámúhtsikye úújétsóiibye tsaho imíwu córɨ́ɨ́hócoba néého cáámééɨ́jɨ́ri íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméénuco mééma majcho. Ehdúhjáa neebe diityétsikye.

16 Ahdújucóhjáa dityétsí pééne técoomívu. Aamútsíhjyáa ɨ́mɨ́ááné muhdú dibye néhdújuco iúújeténe tééhó pañévú méénune teene majcho.

17 Ááné iijyúnuvúhjáa Jetsóó tétsihyíjyuco pámeemáyé ímamyémuma.

18 Aanéhjáa tsúúca imájchótsihvu neebe diityéke:

—Łmɨ́áánetúré ámúhakye o néé íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú óhdivu méénútsóiíbye.

19 Aanéhjáa kímóhcó diityéké pájtyénéllii pámeere néé dííbyeke:

—¿Aca caabyé ehdu uke muha méméénuúhi, a oó?

20 Ááné́lliihyéhjáa neébe:

—Íñe tsajɨ́ pañévúré muhtsi dííbyema memájchoobe ehdu oke méénuúhi.

21 Ehdu ɨ́mɨ́ááné oke pajtyéiñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke tsúúcajátújucóo Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco. Árónáa ihdyu máɨdáátsoju tene pájtyeíñé ehdu oke méénúúbeke. Tsáháa ihdyu dibye íjcyáítyuróne.

22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhjáa idyóhdáhɨ́nunévú diityéké iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.

23 Áhduréhjáa ado iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánevúhjáa dibye ájcune adóme.

24 Áámekéhjáa neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné pityájcoju o dsɨ́jɨ́véneri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé múhdumé oke cáhcujtsómé ipájtyetéki.

25 Aane ɨ́mɨ́áánetúré ámúhakye o néé ícyoocátú tsiiñe ámúhama bíínojpácyó o ádójúcóóityúné Píívyéébé avyéjuri meíjcyácooca tsiiñe maádóiñévújuco.

Péédoro tóónúmeíñe Jetsóó úúballéne
(Mt 26.30-35; Rc 22.31-34; Ja 13.36-38)

26 Aaméhjáa teene pajtyété wañéhjɨ́ majtsíjyú imájtsívátsihdyu péé oríívó bajúvu.

27 Átsihvúhjáa Jetsóó néé diitye ímamyémuke:

—Ípyejco muurá ámuha pámeere ílluréjuco óhdityu metsújááveíñé pahúllevávu. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Obééjámú tehméébeke o dsɨ́jɨ́vétsóné boone ílluréjuco ditye mújtaíñé pahúllevávu." Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.

28 Árónáa ihdyu o dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe o bóhɨ́ɨ́ne ó peé ámúhá ɨhde Gariréavu.

29 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke néénéllii Péédoro nééhií:

—Íhya ihdyu íjtye uke ɨ́hvéjtsoóhi. Áánetu ihdyu tsá uke o ɨ́hvéjtsóityúne.

30 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Łmɨ́áánetúré uke o néé muurá ípyejcójuco tahñéébé u íjcyaróné u tóónuíñé 3-ijyúvá cáracái míijyúcú májtsívátúné ɨhde.

31 Árónáacáhjáa Péédoro nééhií:

—Muurá tsá o tóónúmeíityúne. Óvíjyuco néhi ihdyu oke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné tééné hallútu. Ehdúhjáa pámeere neerá dííbyeke.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mt 26.36-46; Rc 22.39-46)

32 Aaméhjáa úújeté 'Getsemaníi' némeítsihvu. Átsihvúhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Íchiíyéi meíjcyá Píívyéébema o íhjyúvatéki.

33 Áánemáhjáa tsajtyéébé Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, éhdúmekére. Áámedívúhjáa ávyétá
ɨhnáhó kímóóvémeííbye.
34 Áánemáhjáa neébe:
—Muhdú íhya o dsɨ́jɨ́véiúvúduréjuco oke táɨ́ɨ́buwa. Ahdícyane cána íchihdyúréi oke
metéhmej. Árónáa ihdyu mécúwadíñe.
35 Ehdúhjáa iñééne peebe éhníííñéwuúvu. Átsihvúhjáa ɨmɨ́móúúvéne Píívyéébema ihjyúvaabe
muhdú tene néhajchíí ɨɨ́cúbáhrámeítyuki.
36 Íllúhjáa ihjyúvaábe:
—Ayúju Táácáániíj, tsá muurá ɨɨná u túhúúlletúne. Ahdícyane muhdú u néhajchíí
óvíjyacóóné o ɨ́cúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Óvíi ihdyu muhdú u
ímillédú óóma ú meenúhi.
37 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu óómiibye cuwárí íjcyámedívú iwájtsɨ́ne néé
Péédoróke:
—¿Aca eene ú cuwáhi, Tsímoj? ¿ɨ́veekí tsá cuwa u áábúcutú oke u téhmeki?
38 Imíchi bo meíjcyáne cúwávetúmé Píívyéébema méihjyúvahíjcyá ímítyunévú ámuha
metáhjátsámeítyuki. Muurá ɨ́miááné ámuha méimíllerá tsaímíyé meíjcyane. Árónáa tsá ámuha
meíhnáhootú tehdu meíjcyáiyóne.
39 Ehdúhjáa diityéké iñééne bɨwáhullévúré ipyééne tsiiñe Píívyéébema ihjyúvaabe piéhdúré
tujkénúu iíhjyuvádúre.
40 Átsihdyúhjáa tsiiñe péébe úújeté téhdure cuwárí íjcyámedívu. Ávyetáhjáa mítyane cuwa
diityéké íjcyame tsá dííbyema iíhjyúváíyónéhjɨ éllevu íjcyatúne.
41 Aabéhjáa diityédí iúlléjéróne tsiiñe Píívyéébema ihjyúvatéhi. Átsihdyúhjáa ihdyu óómiibye
diityéké nééhií:
—Áyu, ícyooca ihdyu ílluréjuco mecúwáiyóne. Árónáa Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú
tsaapi ímítyúmeke ékéévétsóíñe éévé tsúúca úújetéhi.
42 Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéékií. Muurá tsúúca tsaabe óhdivu méénútsóiíbye.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Rc 22.47-53; Ja 18.2-11)

43 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa tsúúca tsaatémá Jóóda wajtsɨ́ tétsihvu llúúvájté avyéjujtee,
taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame wállóónéllii tsáámeé. Aaméhjáa tsáá
ímyéénujcátsiháñé nɨɨtsúmuma, cávaájcoháñema.
44 Ácoocáhjáa ɨ́hdéjuco diityéké Jóóda nééneé:
—Cáábyeké o chóhchócuube diibyéjúcoói. Áábeke meékéévéne métsajtyéco.
45 Ehdúhjáa diityéké ipítyajcódújuco Jetsóo éllevu ipyééne dibye néétene:
—'Uwáábooobej, ¿a ááanu uúj?' nééberéhjáa chohchócú dííbyeke.
46 Ááneréjucóhjáa ditye iékéévéébeke tsájtyene.
47 Árónáacáhjáa tsaapi dííbyé mamyémudítyú ɨ́nɨɨtsúwari wállórɨhjúcú llúúvájté avyéjujté
úníu múnáájpí núúmɨho.
48 Ááméké hjáa Jetsóó nééhií:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨ́vane éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha
metsáá taéllevu nɨɨtsúmuma cávaájcoháñéma?
49 Áánerá íhyajchótá ámúháj pɨɨne o íjcyaabe duurúvájá pañe o úwáábohíjcyáábeke keená
ámuha oke meékéévehíjcyáne. Árónáa ihdyu tehdújuco ámuha meméénune Píívyéébé ihjyú
uubálle múnaápe tsúúcajátújuco néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu néhdújuco tene ipájtyeki.
50 Ehdúhjáa Jetsóó néénáa ímamyémú ílluréjuco wurúvájá pañe o úwáábohíjcyáábeke keená
ámuha oke meékéévehíjcyáne. Árónáa ihdyu tehdújuco ámuha meméénune Píívyéééáne
dííbyéjtane.

Tsáápiikye ditye ékéévéroobe pállojcóne

51 Áánáacáhjáa tsaapi ováhtsá íéveho íjcyaabe wájyámubávú idyóvíyíívyéne pehíjcyá diityé
déjutu.
52 Áábekéhjáa ditye ékévérónáa tehba diityé hójtsɨ́ pañévú iwáááoíñúne waabe
pevéhoréjuco.

Túkevéjtsojté úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mt 26.57-68; Rc 22.66-71; Ja 18.12-14, 19-24)

53 Aanéhjáa tsúúca Jetsóoke tsajtyémé llúúvájté avyéjúúbe éllevu. Áánáacáhjáa tsijtye
llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame píhcyaavéjucóó tétsihvu.

54 Áijyúhjáa Péédoro dííbyeke úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére. Aabéhjáa úújeté
lláhajtsívúré tétsihyi tééjá tehméjté íjcyuujúwatu píhmihíjcyáme élletu ipíhmiki.
55 Áánáacáhjáa ávyéjujte ítsámeíhijcyá muhdú Jetsóó hallúvú iállíñe dííbyeke idsíjívétsoíñe.
Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú muhdú dííbyé hallúvú iállíiyóne.
56 Ávyetáhjáa mítyame dííbyé hallúvú páhduváré álliyómé báñúmeíhijcyáhi.
57-58 Árónáacáhjáa tsaate téhdure dííbyé hallúvú iállíñe nééhií:
—Áánu muurá nehíjcyá míamúnaáváa méénuja duurúvaja iwácávyáhcóne tsííjyaréjuco
imyéénuíñé míamúnaa méénútuja. Aajává pánéévétsóiibye 3 coojívatúre. Ehdu
ihjyúvahíjcyaábe.
59 Ehdúhjáa ditye néérone tsá cáhcújtsómeityúne.
60 Árónáacáhjáa llúúvájté avyéjuube diityéj piinétú iíjyócúúvéne néé Jetsóoke:
—¿íveekí tsá u áñújcutú aatye díhyallúvú ímítyunéhjí úúballéne?
61 Árónáacáhjáa tsá iiná diibye néétune. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe dííbyeke:
—¿A ímiááné diibyéjuco uu Críjto ímiáábé Píívyéébé Hajchi?
62 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó. Aane méwaajácú íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe íhtsútuube
Píívyéébé úníuri o íjcyane. Aabe muurá tsiiñe o tsáácooca ó bóhówááveé ojtsó pañe.
63 Ehdúhjáa Jetsóó néene ávyéta tsárí pajtyé diibye llúúvájté avyéjúúbeke. Áánélliihyéhjáa
íwajyámúúné dóváríjcyámeííbyéré nééhií:
—Ávyeta tsáhájuco meímílletú tsijtye éhnííñevu dííbyé hallúvú tsiiñe úúballéne.
64 Muurá íñe ámuha melléébóneríyé ¿íveekí uuhívatéébé Píívyéébedi? Aane ¿muhdú ámuha
méijtsúcunúhi?
Áánélliihyéhjáa pámeere néé ílluréjuco dibye dsíjíveíñe.
65 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsaate dííbyé hallúvú úníchíhcyuméré íhyúmi ibííjínúúbeke
imyéénúne nééhií:
—Áyu cána waajácú caabyé uke méénune.
Téhduréhjáa duurúvájá tehméjté dííbyeke wábáajcóhi.

Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.69-75; Rc 22.56-62; Ja 18.15-18, 25-29)

66 Aanéhjáa Péédoro lláhájtsiri íjcyánáa llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáadityú tsáápille
tsááhií.
67 Aalléhjáa dííbyeke pihmírí íjcyáábeke iiítehíjcyáróne nééhií:
—Úpée idyé éhne ú ícyahíjcyá Jetsóoma Natsarée múnáájpiíma.
68 Árónáacáhjáa íllure ityóónúne neébe:
—Tehdu o wáájácúúbedíjíí óóma ú ihjyúváhi. Ehdúhjáa iñééne lláhájtsí mijcó lleehówavu
íjyócúúvetéébe.
Áánáacáhjáa tsúúca cáraca májtsiváhi.
69 Aabéhjáa tétsihvu úújetéébeke tsiiñe iííténe tétsihyi íjcyámeke neélle:
—Áánu muurá idyé tsaapi Jetsóó mamyémúejpi.
70 Árónáacáhjáa idyé tsiiñe tóónuúbe. Ááné illúhwuúréhjáa idyé tsíjtyeréjuco nééne dííbyeke:
—Áánerá ímiááné diibyéjuco uu Jetsóó mamyémúejpi. Muurá eene Garirée múnaa
íhjyuvádú u íhjyúvánetúré méwaajácú diibyéjuco u íjcyane.
71 Ehdúhjáa ditye néénéllii tsiiñe ityóónúne llíhcyámeííbyéré nééhií:
—Éje, ímiáánetúré tsá o wáájácutú dííbyeke eene ámuha óóma dííbyedi meíhjyúváábeke.
72 Ehdúhjáa dibye néénáa tsiiñe cáraca májtsivá míijyúcújuco. Áánetúhjáa ítsááveebe
Jetsóópe dííbyeke íllu nééneé: “Muurá 3-ijyúvá ú tóónúméií tahñéébé u íjcyaróné cáracái
míijyúcú májtsívátúné ihde.” Ehdúhjáa Jetsóó néene iítsáávéne ílluréjuco dibye tááne ávyétá
ihnáho.

15

Píráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Rc 23.1-5; Ja 18.28-38)

1 Ááné tsitsíívevúhjáa llúúvájté avyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame tsiiñe
dóbeevéhi. Aaméhjáa Jetsóoke dóhjíuri tsajtyé ávyéjuube Píráátо éllevu.
2 Aabéhjáa díllópejtsó dííbyeke:
—¿A ímiááné uu jodíómú avyéjuúbe?

Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
3 Áánáacáhjáa llúúvájté avyéjujte dííbyé hallúvú mítyane ímityúné úúballéhi.
4 Áánélliihyéhjáa Piráátó tsiiñe dííbyeke nééhií:
—¿Aca íveekí eene tsá u áñújcutú aatye díhyallúvú ímítyunéhjɨ́ úúballéne?
5 Ehdúhjáa dibye Jetsóoke néérónáa tsá dibye áñújcutúne. Ááneríhjyáa iúllévenúne tsáhájuco dibye ɨ́ná néétune.

Jetsóoke ditye dsɨ́jɨ́vétsoíñe
(Mt 27.15-31; Rc 23.13-25; Ja 18.38-19.16)

6 Teenéhjáa pajtyété wañéhjɨ́ pañe paíjyuváré ávyéjuube Piráátó tsáápiikye ichívyétsohíjcyá cúvéhóójari íjcyámedítyú dííbyé hallúvú mɨ́amúnaa íhjyúváábekéjuco.
7 Aanéhjáa téijyu íjcyaabe dsɨ́jɨvétso múnáajpi 'Barabáa' némeííbyé cúvéhóójá pañe tsijtye dsɨ́jɨvétso múnáama.
8 Áánáacáhjáa tsúúca tétsihvu mɨ́amúnaa píhcyaavémé imyéénuhíjcyádú táúmeíjyucóó Piráátoke dibye iíjchívyétso tsáápiikye diityédítyu.
9 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Íhya ámuha méimíllé ámuha jodíómú avyéjúúbeke o ácádsɨ́jcaáyóne.
10 Ehdúhjáa neebe diityéké íllure iñómíutáávane llúúvájté avyéjujte ehdu dííbyeke dárɨɨvéné iwáájácúnema.
11 Árónáacáhjáa diitye llúúvájté avyéjujte néé tétsihyi íjcyámeke ditye Barabáá hallúvúré iíhjyúva dííbyekéré dibye iíjchívyétso cúvéhóójatu.
12 Áánélliihyéhjáa diibye Piráátó néé diityéke:
—¿Ácooca eene jodíómú avyéjuube dibye íjcyane ámuha menéhíjcyáábeke muhdú méméénuúhi?
13 Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Dííbyedívú ihdyu páwachékevu wátyétyehcútso.
14 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨ́ná ímityúné méénuúbe?
Árónáacáhjáa tsiiñe kéévánécoba néémeé:
—¡Muúbe, wátyétyehcútsó dííbyedívu!
15 Áánélliihyéhjáa awáá ijchívyétsoobe cúvéhóójatu Barabáakéré diityémá ímí iíjcyane iímíllénema. Áánemáhjáa Jetsóodívú iwápáájcótsóne ɨ́hvéjtsoobe diityédívú diityéréjuco iwátyétyéhcu páwachékevu.
16 Áábekéhjáa tsodáhómú dííbyé já llahájtsɨvu itsájtyéébedívú píhcyaavéhi.
17 Aaméhjáa dííbyeke uácó wájyamu duujɨ́nuúdú nééjavu. Áhduréhjáa tsuhjɨ́uuhónetu imyéénúné chahííwavu ávohjácómé dííbyeke.
18 Áánemáhjáa wáñejcóme:
—¡Ñóóooj, áánu jodíómú avyéjuúbe!
19 Ehdúhjáa iñééne dííbyeke úníchíhcyuméré íllaáyohíjcyá úméhéiyi íhñíwáutu. Áánemáhjáa dííbyé lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne ávyéjútsohíjcyámé íllure dííbyedi iúúhɨ́vaténema.
20 Ehdúhjáa dííbyedi iúúhɨ́vaténé boone tácórɨúcúmé teeja duujɨ́nuúdú nééjaá. Áánemáhjáa uácómé páñétúeja dííbyé wajyámuvúréjuco. Átsihdyúhjáa tsajtyémé dííbyeke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Rc 23.26-43; Ja 19.17-27)

21 Aanéhjáa téhullévú pééme cábuuvé tsiréene múnáajpi Arejáádorómá Róópómútsíj caani Tsimóó íúmɨhétú tsáábedívu. Áábekéhjáa íhbutsómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.
22 Aaméhjáa úújeté tsátsii 'Niwáupáájɨ' nééiyóné 'Góógota' némeítsihvu.
23 Átsihvúhjáa Jetsóoke íjchorómé 'mííraá' némeíñé duurúbájpácyoma bíínojpácyó iúménúnetu. Áronéhjáa tsá dibye ádotúne.
24-25 Áábekéhjáa tsúúca wátyétyehcúmé páwachékevu ááméjutúréi nuhba íjcyánáaáca. Ááné boonéhjáa tsodáhómú nehcójcatsí caatyé dííbyé wajyámúúné újcuíñe.
26 Aanéhjáa dííbyé nííwáú caaméehullétú téwachéketu picyóómé tsíeménetu icyáátunúné íllu nééneé: "Áánu jodíómú avyéjuúbe."
27 Téhduréhjáa téijyu tsaatétsí ímityúmútsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu.

28 Ehdúhjáa ímityúmútsima dííbyeke wátyétyehcúmé Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu
néhdújuco: “Ímityúmé raahórí dsɨ́jɨ́véiibye ímityúúbedi ditye dílloóbe.”
29 Aanéhjáa dííbyeke úújejémé dííbyedi iúúhɨ́vaténemáyé ‘wamɨwamɨ’ nehíjcyáhi.
Áánemáhjáa néémeé:
—Ehdɨ́ɨ́vaabéváa eene duurúvaja u wácávyáhcoja 3 coojɨ́vatúré tsiiñe ú pájáávétsóiyáhi.
30 Áyu cána bo pájtyetétsaméij.
31 Téhduréhjáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte dííbyedi iúúhɨ́vaténe néjcatsíhi:
—Tsíjtyekée muurá ɨ́mɨááné pátyetétsohíjcyaábe. Árónáacáha tsá dibye píívyetétú iiye
ipájtyetétsámeíñe.
32 Aabe cána óvíi ɨ́mɨááné diibyéjuco Críjto mee ijraéémú avyéjuube iíjcyáhajchíí eene
éwachékevúne ditye wátyétyehcúné ityábáhcyúmeíñe pájtyeté botsíi dííbyeke mecáhcújtsoki.
Téhduréhjáa dííbyé úníutu ditye wátyétyéhcumútsí uuhɨ́vaté dííbyedi.

Jetsóó dsɨ́jɨvéne
(Mt 27.45-56; Rc 23.44-49; Ja 19.28-30)

33 Téijyúhjáa cójɨ́jpɨɨnétú ííjyunúné cuuvé tujkévevújuco.
34 Áánáacáhjáa Jetsóó ávyétá ɨhnáhó íllu wáníjcyámeíhi:
—Eróij, Eróij, ¿rama tsabatáání? Tápiivyéébej, Tápiivyéébej, ¿ɨ́veekíami oke ú ɨ́hvejtsoj?
Ehdúhjáa nééiyóné ehdu neébe.
35 Aanéhjáa tétsihyi íjcyámedítyú tsaate illéébóne nééhií:
—Éje, aadi Eríadi wáníjcyámeí Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpiúvudi.
36 Áánélliihyéhjáa tsaapi ɨ́ɨ́cúi wájyámubádú nééne bíínójpácyó kiwátyetu iééníyojéné
úméhéí nɨ́jcáutu ipícyoonévú cújuuvé dibye ɨ́ɨ́ɨ́hároki. Áánemáhjáa neébe:
—Bo óvíi Eríá niityétsová dííbyeke.
37 Áánáacáhjáa tsiiñe ávyétá ɨhnáhó iwáníjcyámeítsihdyu ílluréjuco dibye dsɨ́jɨvéne.
38 Ááné tujkéveríhjyáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí watájcó wájyámúwácoba dóchéreevé
cáámetu baavu panéjcuvávú wajɨ́tahnécu.
39 Aanéhjáa tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyaabe ájtyumɨ́ muhdú dibye iwáníjcyámeíñe
dsɨ́jɨvéne. Áánetúhjáa neébe:
—Á ihdyúha ɨ́mɨááné áánu Píívyéébé Hajchi.
40 Aanéhjáa tsaate walléémú dííbyeke ditye dsɨ́jɨ́vetsóné tsíhyullétúré ɨ́ɨ́tehíjcyáhi.
Áámemáhjáa ijcyámé Maaría Madarénaa, tsíííñé Maaríá Jacóóboma Jotséemútsíj tsɨɨjuu,
Tsaroméee, éhdume.
41 Diityéhjáa muurá Gariréari dibye íjcyácooca dííbyeke pɨ́áábohíjcyámé téhullétú dííbyema
tsáá Jerotsaréevu. Áámemáhjáa téhdure ijcyámé tsijtye walléémú dííbyemáa tsáámeé.

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Rc 23.50-56; Ja 19.38-42)

42-43 Aanéhjáa wáyeéévéjcóójɨ́llii ditye ímíbájkímyeíhíjcyajcóójɨ́ pejco ɨ́htsútuube Jotséé Ari-
matéá cóómi múnáajpi péé Piráátó éllevu, téhdure Jetsóoke cáhcújtsoobe Píívyéébé avyéjú
ɨ́tsohíjcyaábe. Aabéhjáa diibye Piráátoke táúmeí dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki.
44 Ááneríhjyáa íllure Piráátó ullévenú ‘a ɨ́mɨááné íhya dsɨ́jɨvéjúcoóbe’ iñéénema. Áánemáhjáa
tsodáhómú avyéjúúbeke ɨpɨ́úváne dílloobe ɨmɨááné dibye dsɨ́jɨvéjúcóhajchíí iwáájácuki.
45 Aabéhjáa úúballé ɨ́mɨááné tsúúca dibye dsɨ́jɨvéne. Áánélliihyéhjáa Piráátó néé diibye
Jotséeke dibye iújcúne icyúúuki.
46 Ahdújucóhjáa dibye téwachéketu tééhoúvuke iñíítyétsóne bɨ́ɨ́jɨnúné imíwu nééné wa-
jyámuba iáhdóbari. Áánemáhjáa nééwájɨtu bóhdómeíñé nikyéhéjú pañévú icyúúúne
wátájcoobe nééwayúvu.
47 Aanéhjáa Maaría Madarénamúpɨ́ tsíjpille Maaríá Jotséemútsíj tsɨɨjúmá ájtyumɨ́ dibye
cúúune.

16

Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨ́ne
(Mt 28.1-10; Rc 24.1-12; Ja 20.1-10)

1 Aaméhjáa wáyeéévejcóójɨ́ pejco diille Maaría Madarénaa, Jacóóbój tsɨɨju Maaríaa,
Tsaroméee, éhdume ahdó pácúúcújpacyóné Jetsóó ɨɨtémeho itsójtsotéki.

2 Áánemáhjáa tsíijyu tsííñé tsemáánaréjuco tújkévajcóójɨ́ pejcójuco dííbyé nijkyévú pééme
úújeté tétsihvu tsúúca nuhba ájchúnáaáca.
3 Aaméhjáa néjcatsíhi:
—¿Aca múha íñe mééma téhejú watájcó nééwayu ɨ́ɨ́nétsoóhi?
4 Árónáacáhjáa ɨɨtécunúmé téhejú úmɨ́wari teu íjcyájúcootúne.
5 Aaméhjáa téhejú pañévú úcaavémé ájtyumɨ́ tsaapi ováhtsá ɨ́mɨánéjcuri ácuúcunúúbeke.
Áábé wajyámúhjáa cááméjácoba nééja ávyéta tsɨ́tsɨ. Áábedíhjyáa íllityéme.
6 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Méíllityédíñe. Muurá ó waajácú ámuha menéhcone Natsarée múnáajpi Jetsóoke éhnée
páwachékevu ditye wátyétyéhcúúbeke. Árónáa tsá dibye íchii íjcyájúcootúne. Tsúúca
bohɨ́júcoóbe. Cáhawáá méuujévá íchii dibyée íjcyatsíí pevétsíiyéjuco íjcyane.
7 Ahdícyane méúúballété Péédorómá tsijtye dííbyé mamyémuke tsúúca tsiiñe dibye
bóhɨ́jucóóne. Méneeco dibye péjucóóné Garirréavu diityé ɨhde téhullévú diityémá iátyúmɨ́jcatsí
diityékée iñéhijcyádújuco.
8 Ehdúhjáa dibye nééneméyé wájucóómé iíllityéneri úúvécunúmére. Aaméhjáa tsá muucá
úúbálletu mítyane iíllítyénélliíhye.

Maaría Madarénadívú Jetsóó bóhówaavéne
(Ja 20.11-18)

9 Aanéhjáa ibóhɨjcóójɨ́ cúúvénetúré Jetsóó bóhówaavé Maaría Madarénadívú dííllé pañétúu
7-meváké naavémuke iwáágóólledívu.
10 Aalléhjáa úúbálleté dííbyé mamyémú dííbyeke kímóóvehíjcyámeke.
11 Árónáacáhjáa tsá díílleke ditye cáhcújtsotúne.

Ímamyémudítyú míítyétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Rc 24.13-35)

12 Aanéhjáa díílledívú ibóhówáávéné boonétú tsiiñe bóhówááveebe tsíhdyuréjuco míítyétsi
ímamyémudítyú juuváyí péhíjcyámútsidívu.
13 Aamútsíhjyáa idyé tsijtye íñahbéjteke úúbálleróné tsá ditye cáhcújtsotúne.

Muhdú ditye wákímyeíñe ímamyémuke Jetsóó nééneé
(Mt 28.16-20; Rc 24.36-49; Ja 20.19-23)

14 Átsihdyúhjáa bóhówááveebe pámehdívuréjuco ímamyémudívú 11-mevaréjuco íjcyame ma-
jchórí íjcyámedívu. Áámekéhjáa uhbáíchoobe ɨ́mɨááné bóhɨ́ɨ́beke iájtyumɨ́né tsijtye úúbálleróné
ditye cáhcútsohíjcyátúné hallútu.
15 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Ahdícyane óvíi ámuha pámeekéré ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáake méúwaabó ditye pájtyetéíñé
uwááboju.
16 Aane lléébome ɨ́mɨááné icyáhcújtsóné uubállé tsójtsótsámeímyé ihdyu pájtyéteéhi. Áánetu
cáhcújtsotúmé wágóóóveéhi.
17 Aane oke cáhcujtsómé tamyémeri waagóoó tsaaté pañe naavémú íjcyámeke. Téhdure
tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri ihjyúvaímye.
18 Téhdure ííñimyémuke ditye ékééverómé tsá ɨɨná méénúityú diityéke. Téhdure námijtya
ádorómé tsá dsɨ́jɨ́véityúne. Aame chéméméhjɨke bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaáhi.

Níjkyejɨ́vú Jetsóó pééneé
(Rc 24.50-53)

19 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke nééné boonétú tsúúca Píívyéébe dííbyeke ujcú níjkyejɨ́vú
dibye iávyéjuuté dííbyema.
20 Áábe déjuvúhjáa ímamyémú úwááboíjcyá pahúlleváré teene dííbyé uwááboju. Aaméhjáa
dííbyere pɨ́ááboneri méénúráityúronéhjɨ́ méénuhíjcyá dííbyé uwááboju iwáájácúmeíki. Áyu
tehdújuco

RÓÓCAÁ
Róóca Jetsóodítyú cáátúnuháámi

Íhjyu tújkeváne

1-2 Tsúúca muurá tsaate uwáábojte muhdúhjáa Jetsóó méjpɨɨne úllejéné páñetu ájtyumḯmé
tééné uubállé caatúnuhíjcyá ímí tehdújuco.
3 Aane ícyooca ó imíllé ooréjuco tééné uubállé o cáátunúné uke o wájyuube Tééópiró éllevu,
diityékée o díllohíjcyánéj pɨɨnévú téhdure páneere ímí ídyéjúcotu tsúúca o wáájácúnélliíhye.
4 Aane ó imíllé tééné uubállée ditye méénune u lléébohíjcyáné ímíñeúvú u wáájacúne.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa tsḯḯmávámeíñe

5 Jodéá iiñújḭ avyéjuubéhjáa Heróódé íjcyáijyu íjcyaabe tsaapi llúúváábe Tsacaríá
Abíámuúbe. Áábé táába méméhjáa Eritsabéé Aróój tsɨɨménémúháábéelle íjcyalle.
6 Áámútsikyéhjáa Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú dííbyé taúhbaju néhdújuco dityétsí íjcyánélliíhye.
Aamútsíhjyáa tsá ḯḯnetú néétsámeítyú mḭamúnáadívu.
7 Árónáacáhjáa ihdyu tsá dityétsí tsḯḯmávatú mewa Eritsabéé ajchíbá íjcyánélliíhye. Ááné
pañévúhjáa idyé tsúúca kéémemútsíjyuco diityétsi.
8 Aanéhjáa tsáijyu diibye Tsacaríá íjcyáha múnáake dómajcóné llúúvájte Píívyéébé úmɨwávú
pácúúcu péététsohíjcyáne.
9 Aanéhjáa imyéénuhíjcyádú nehcómé caabyé diitye llúúvájtedítyú páñétúétsihvu
úcááveíñe. Aanéhjáa diibye Tsacaríake dómajcóné dibye úcááveíñé páñétúétsihvu duurúvájá
pañévú teene imyéwu cúvaane dibye ipyéététsoki.
10 Aanéhjáa dibye péététsóné tujkéveri tsaate áachi íjcyame Píívyéébema ihjyúváhi.
11 Áánáacáhjáa dííbyedívú níjkyéjɨ múnáajpi bóhówaavé teene ditye péététsohíjcyáné waḭjḭ
ijcyátsihvu.
12 Áábekéhjáa iájtyúmḯne mítyane íllityéébe.
13 Árónáacáhjáa neebe diibye Tsacaríake:
—Díhllityédíñe. Tsúúca muurá Píívyéébe uke lleebó dííbyema u íhjyúvahíjcyáne. Ahdícyane
muurá dítyáába Eritsabéé tsḯḯmávaá wájpiíkye. Áábeke ú meménuú Jóáádivu.
14 Ááneri muurá mítyane ú ímíjyúúveéhi. Áhdure tsijtye ímíjyúúveéhi.
15 Aabe daachi Píívyéébedívú ḭhtsútuube íjcyaabe tsá bíínojpácyó ádóityúne. Áhdure tsííñé
avyéjpacyóné tsá dibye ádóityúne. Muurá tsḯḭjú ḯḯbúwá pañéréi íjcyáróóbé pañe tsúúca
Píívyéébé Apííchó íjcyaáhi.
16 Aabe mítyámeke ijraéémudítyú Ávyéjuube Píívyéébé icyánejcúvú ḭbúwáávétsoóhi.
17 Muurá tsaatéké ḯḯtsḯḯmemáyé cáánímuke dibye ímíbáávyetsómé tsaímiyéjuco íjcyaíñe.
Áhdure lléébohíjcyátúrómeke ímíbáávyétsóiíbye. Ehdu muurá Ávyéjuube Jetsóó ɨhde
mḭamúnáake ímíbájchóiibye ditye ímí dííbyeke iwáátsúcúpéjtso Eríaúvumáa ícyahíjcyáné
Píívyéébé Apííchóré dííbyeke túkévéjtsóneri.
18 Ehdúhjáa níjkyéjɨ múnáajpi néénélli diibye Tsacaríá néé dííbyeke:
—¿Aca múhdutú tehdu óóma íjcyaíñe? Muurá tsúúca kéémemútsíjyuco muhtsi átyáábama.
19 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Muurá Píívyéébe oke wallóó íúníu múnáajpi Gaabriéé o íjcyáábeke díéllevu uke ḭmɨá
uubállé o méénuki.
20 Ahdícyane ícyoocátú tsáhájuco u píívyetéityú u íhjyuváné dááchikye tsɨɨju tsḯḯmávanévújuco
ḭveekí uke o úúballéné u cáhcújtsótúnélliíhye. Ehdu úúma pajtyéiñe iéévé úújetéijyu.
21 Ehdúhjáa nééneri Tsacaríá duurúvájá pañe íjcyáábeke mḭamúnaa áachítyú ityéhméróne
múhduréjucó ḭjtsámeíñé ḯḯcúi dibye tsáátúnélliíhye.
22 Aabéhjáa iíjchivyédú ḭmiááné tsáhájuco píívyetétú iíhjyuváne. Íhyótsɨríyéjucóhjáa
dibye úbáhcyohíjcyáné diityémá iíhjyúvaróne. Aanéhjáa ɨjtsúcunúmé tsíeméné dííbyedívú
bóhówaavéné tééjá pañévu.
23 Aabéhjáa dííbyeke tene dómájcodújcoojḭvá tééjá pañe iwákímyeíñe péjucóó ihjyávu.
24 Ááné boonétúhjáa ḭmiááné tsúúca mewa Eritsabéé eeváhi. Aalléhjáa ihjyátú tsá
úlléjúcootú tsáhojtsḭ nuhbáva.
25 Aalléhjáa nehíjcyáhi:
—Íhya óhdi mḭamúnaa iíhjyúvahíjcyánetu ɨḭhveté íñe íllu óóma Píívyéébe meenúhi.

Jetsóó tsɨ́ɨ́mávámeíñe nújkyéjɨ múnáajpi úúballéne

26 Aanéhjáa tsúúca 6 nuhbávájuco dille íjcyánáa idyé Píívyéébe tsiiñe wallóó nújkyéjɨ
múnáajpi Gaabriéeke Gariréari íjcyacóómí Natsaréevu dibye iúújeté wájpiikyéi úújétulle
Maaríake.
27 Díállekéhjáa Jotséé áábajáá ityáábáva Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyaábe.
28 Aabéhjáa nújkyéjɨ múnáajpi díílle éllevu ipyééne néé díílleke:
—Maímijyu ihdyu u íjcyanej. Muurá Píívyéébe uke tujkéveellé tsijtye walléémú ehnííñevu.
29 Ehdúhjáa dibye néénerí íllure iúllévenúne ɨ́jtsámeíllé ɨɨná nééiyóné ehdu dibye néénerí.
30 Árónáacáhjáa neebe díílleke:
—Díhllityédíñe. Muurá Píívyéébe uke tujkéveelléhi.
31 Ahdícyane ú éévaáhi. Aane u tsɨ́ɨ́máváábeke ú meménuú Jetsóodívu.
32 Aabe ɨ́htsútuube íjcyaá Páñétúejpi Píívyéébé Hajchi íjcyaábe. Áábeke Píívyéébe ávyéjújtsoó
dííbyé ɨhdé múnáajpíi Dabíiúvuke iávyéjujtsódu.
33 Aabe ijraéémú avyéjuube íjcyaá múijyú cápáyóóvéítyuúbe.
34 Ehdúhjáa dibye néénéllii diille Maaríá néé dííbyeke:
—¿Aca muhdú ó éévaá wájpiima o íjcyállejɨ́ɨ́vari?
35 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá ihdyu ɨ́htsútuube Píívyéébere Íapííchoj tééveri ehdu úúma méénuúhi. Áánéllii
diibye u tsɨ́ɨ́mávaabe dííbyé Hajchíyé íjcyaáhi.
36 Téhdure muurá dííelle Eritsabéé tsɨ́ɨ́mávaá tsáápiikye tsúúca kéémelléjuco íjcyárolle.
Tsúúca muurá 6 nuhbávájuco dille éévane ajchíbá íjcyárolle.
37 Tsá muurá ɨɨná Píívyéébedívú túhuutúne. Páneere piivyéteébe.
38 Áánélliihyéhjáa Maaríá nééhií:
—Muurá dííbyeke ó ɨ́ɨ́cúvehíjcyáhi. Aabe ihdyu óvíi eene oke u néhdu óóma meenúhi.
Ehdúhjáa dille nétsihdyu íllureíjuco nújkyéjɨ múnáájpi pééneé.

Maaríá Eritsabéeke ááhɨ́vene

39 Átsihdyúhjáa ɨ́ɨ́cúiye múhdúj coojɨ́vatúrá diille Maaríá péé Jodéá iiñújɨri íjcyáné
caméhbáuri íjcyácoomívu.
40 Aalléhjáa Tsacaríake iááhɨ́véne dííbyé taaba Eritsabéeke duurúváhi.
41 Ááné tujkéveríhjyáa diille Eritsabéeke ɨ́jtsɨɨméné vááúmeí íhbáú pañe. Áánáacáhjáa
Píívyéébé Apííchó tsúúca dííllé pañe.
42 Aalléhjáa kéévánécoba néé Maaríake:
—Muurá tsijtye walléémú ehnííñevu uke Píívyéébe tujkéveelléhi. Aabe u tsɨ́ɨ́máváábeke ímí
pícyoó panévatúre.
43 Aalle ¿muhdú ɨ́dátsohɨ́válleke oke ú aahɨ́vevá Táavyéjuube Tápájtyetéébé íjcyáííbyéj tsɨɨju
u íjcyalle?
44 Muurá oke u dúúruváváné tujkéveri tápañe tsɨ́ɨ́mene vááúmeí iímíjyúúvénej pééve.
45 Ahdícyane ihdyu maímijyu u íjcyane eene uke Píívyéébe tújkevéélléné u cáhcujtsódú
íjcyalle. Muurá ɨ́miááné méénúiibye úúma muhdú uke iñéhduú.
46 Ehdúhjáa Eritsabéé néénéllii Maaríá nééhií:
Ávyetáré táɨ́ɨ́búuri ó duurúvá Píívyéébeke.
47 Aabe Tápájtyetétsoobe mítyane oke ímíjyúúvetsó táɨ́ɨ́buu.
48 Muurá íñe dííbyé ɨɨcúve múnáalle ɨ́dátsó o nééróllеke oke ɨ́tsááveébe. Ahdícyane ícyoocátú
pámeere mɨ́amúnaa óhdi ímíjyuuvéhi.
49 Muurá Píívyéébe ɨ́miáábé ɨhtsútuube íjcyaabe tajtyéé veri meenú ímí tehdújuco.
50 Aabe pámeere mɨ́amúnáadítyú múhdumé dííbyeke ávyejúúllémeke pɨ́aabó diityédí
ɨ́ɨ́dáátsóvénema.
51 Muurá ávyétá ɨhtsútú nénehjɨ imyéénúneri mítyájkímyeímyeke núcójpɨ́vétsoóbe.
52 Áhdure ɨ́htsútujte ávyéjujtédítyú íavyéjú idyójtúne ávyéjuutétsoobe ɨ́dáátsóméhjɨkéréjuco.
53 Muurá ɨ́miáánerí yé tsúúrámeíhíjcyámedívú éhnííñevu bóhówájtsoobe teéne. Áánetu
ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa téénerí yé tsúúrámeíhijcyámeke tsá dibye ɨ́miáánevu ájcutúne.
54-55 Muurá ihñéjté ijraéémú meíjcyámeke ɨ́ɨ́daatsólléne ɨ́hvéjtsótuubéré meke píábohíjcyá
múijyú nújkéváityúné éhnéhjáa méɨdé múnáajpi Aavaráaúvuke pámeere ɨ́jtsɨɨméném úháábema
iñéhdújuco.
Ehdúhjáa neelle Maaría.
56 Aalléhjáa pápihchúú nuhbává Eritsabéema iíjcyátsihdyu oomí ihjyávu.

Tsojtsó múnáajpi Jóááke tsɨɨju tsɨ́ɨ́mavá́ne.

57 Aanéhjáa Eritsabéé tsúúca ɨtsɨ́ɨ́máváíñe éévé úújetédú tsɨ́ɨ́mavá wájpiíkye.

58 Áijyúhjáa díílle hájkímuma tsijtye tééneri iímíjyúúvéne duurúvá dille tsɨ́ɨ́maváné Píívyéébere díílleke pɨ́aabóné iwáájácúnema.

59 Aaméhjáa tsúúca íhyojtsɨ́tú pápihchúúj coojɨ́vájuco íjcyáábéwúuke íñaméhó nɨ́jcáúemɨ́ɨ́hé kíhdyahɨ́róhi. Áánemáhjáa imíllerómé dííbyéwúuke imyémenúné cááni Tsacaría déjuri.

60 Árónáacáhjáa tsɨɨju nééhií:

—Tsáhaá, Jóáa dííbye méme.

61 Áánélliihyéhjáa nééme díílleke:

—Árónáa tsá teene dídyohjɨ́ba múnáa mémé íjcyatúne.

62 Ehdúhjáa iñééne cáániíkye úbahcyómé dibye imyéménu keená iímíllenévu.

63 Áánélliihyéhjáa cááni Tsacaría tsíeméné ityáúmeíñetu caatúnú 'Jóáa dííbye mémé íjcyaáhi' iñééneé. Áánerí́hjyáa pámeere ullévenúhi.

64 Áijyúhjáa tsúúca íhjyúvaabe Píívyéébeke duurúváhi.

65 Áánerí́hjyáa teene Jodéá iiñújɨ́ caméhbaúne múnaa iúllévenúne úbálléjcatsíhi.

66 Áánemáhjáa Jóááditу néémeé:

—¿Aca íhya ɨ́ɨ́né ɨhtsútuubéí dííbyéwu? Muurá Píívyéébe ímí dííbyeke ɨjtsúcunúhi.

Píívyéébeke Tsacaría dúúruváne

67 Aanéhjáa téijyu diibye cááni Tsacaría Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe dííbyeke dúúrúvaabe nééhií:

68 Maímijyu ihdyu mee ijraéémú ávyéjuube Píívyéébe íjcyanej. Muurá meke pɨ́ááboobe mepájtyetéki.

69-70 Muurá ɨ́ɨ́ɨcúve múnáajpi Dabíiúvúj tsɨɨménémúháábedítyú pícyóiibye tsaapi ɨ́htsútuube meke pájtyetétsóííbyeke tsúúcajátújucóo íhjyú uubálle múnáaj téévеri iñéhduú.

71 Aabe meke pájtyetétsoó mémunáadítyu.

72 Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvudi ɨ́ɨdáátsóvéne diityéké ɨ́hvéjtsótuube pɨ́aabó muhdú diityéké iñéhdújuco.

73-75 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvuke ɨ́mɨáánetúré neebe meke mémunáadítyú ipájtyetétsoíñé ɨ́ɨ́nerí íllityétúmé dííbyekéréjuco meɨ́ɨ́cúve múijyú nɨ́jkéváityúne.

76-77 Ehdúhjáa iíhjyúvátsihdyu diibye íllíwúuke neébe:

Ahdícyane uu hájchíwu ú íjcyaá ɨ́htsútuube Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi. Aabe dííbyeéjteke ú ímíbáávyétsoó Ávyéjúúbé ɨhde ditye iwáájácu tsúúca diityé imítyuháñé Píívyéébe diityédí ɨ́ɨdáátsóvéne ábájɨ́ɨveíñé ditye ipájtyetéki.

78 Muurá meke ɨ́ɨdaatsólléne cáámetu wállóóiibye tsáápiikye meéllevu mepájtyetéiñe mééma méénúííbyeke.

79 Aabe muurá waajácútsoó ɨ́mɨájɨjtóvú eene iwágóóóvéíyojɨ́jtóré úráávyehíjcyámé ɨ́dátsó cúúvétsii múu íjcyadu wáájácúratúmé ícyahíjcyámeke. Ehdu muurá ɨ́mɨájɨjtóvú meke waajácútsóiibye tsaímíyé meíjcyaki.

Ehdúhjáa neebe Tsacaría.

80 Aanéhjáa diibye tsɨ́ɨmene tsaímíyé píívyeebe ijcyá Píívyéébe ímillédu. Aabéhjáa ícyahíjcyá ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri imúnaa ijraéémú dííbyeke ímíñeúvú wáájácútsihvújuco.

2

Jetsóoke Maaría tsɨ́ɨ́mavá́ne

(Mt 1.18-25)

1 Áánetúhjáa Maaría tsúúca tsɨ́ɨ́mávaíñé pɨ́ɨhɨ́náa páñétúejpi ávyéjuube Tséétsa Aogójtó táuhbá pámeere imyémeháñé icyáátúnútsámeíki.

2 Téijyúhjáa Tsíiriá iiñújɨ́ avyéjuube Tsiréénio íjcyánáa méénútujkénúmé teene páme méméré cáátúnúmeíiñe.

3 Áánélliihyéhjáa pámeere pehíjcyá ímichi íiiñújɨ́ comíñevu imyémeháñé icyáátúnútsoki.

4-5 Aanéhjáa Jotséé diille mewa Maaría éévállema péé Gariréá iiñújɨ́ Natsaréétu Jodéá iiñújɨri íjcyacóómí Beréevu Dabíiúvúu tsɨ́ɨ́mávámeítsihvu imyémé icyáátúnútso dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe iíjcyánélliíhye.

6 Aanéhjáa tétsii dityétsí íjcyánáa tsúúca Maaría tsɨ́ɨ́máváíñe éévé úújetéhi.

7 Aalléhjáa tujkénúejpi íjcyáábeke ɨtsɨ́ɨ́máváne wájyámubáániri ɨbɨ́ɨ́jínúúbeke tódsɨjcáró jéémú éébutáwá pañévú kiá dityétsí íjcyáíyotsíí íjcyátúnélliíhye.

Jéémú tehmé múnaa Jetsóoke ááhɨvéne

8-9 Áánáacáhjáa técoomí úníuri tsaate obééjámuke téhmehíjcyámedívú tépejco níjkyéjɨ
múnáajpi bóhówáávéébedítyú Píívyéébé ámɨ́tsaráhcó diityéké ájchúcunúneri mítyane íllityéme.
10 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Méíllityédíñe. Muurá ɨ́mɨá uubállema o tsáá ámúha éllevu pámeere mítyane ímíjyúúvéíñé
uubállema.
11 Muurá tsúúca ámúhá avyéjuube ámúhakye pájtyetétsóííbyeke tsáápille tsɨ́ɨ́mavá Dabíiúvú
coomívu.
12 Aabe wájyámubááneri bɨ́ɨ́jɨ́núméííbyé jéémú éébutáwá pañe íjcyáábeke ámuha
maájtyúmɨ́netúré méwaajácuú diibyéjuco íjcyane.
13 Áánáacáhjáa diibye níjkyéjɨ múnáájpí úniúvú tsijtye mítyame dííbyé nahbéjté
bóhówaavéhi. Aaméhjáa Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
14 Maímijyu Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaábej. Muurá ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa dibye ímillédú
íjcyame tsaímiyéjuco íjcyaíñé ɨɨná diityé hallúrí íjcyájúcootúme.
15 Aaméhjáa níjkyéjɨ múnaa tsúúca pééné boone diitye jéémú tehméjté néjcatsíhi:
—Cána bo metsu mepéé Beréevu Píívyéébe meke úúballéné maájtyúmɨki.
16 Ehdúhjáa iñééne ɨ́ɨ́cúi téhullévú pééme ɨ́mɨááné ájtyúmɨté diille Maaríaa, Jotséee, diibye
tsɨ́ɨ́ménéwu jéémú éébutáwá pañe íjcyaábee, íjcyámeke.
17 Aaméhjáa dííbyeke iájtyúmɨ́ne úúballé níjkyéjɨ múnáajpíi dííbyéwúudítyú nééneé.
18 Ááneríhjyáa ullévenúme.
19 Aanéhjáa Maaríake ɨ́ɨ́né imíjyaú pájtyelle tééneri ɨ́tsámeíhijcyáhi.
20 Átsihdyúhjáa diitye jéémú tehméjté oomí Píívyéébeke ávyéjújtsoméré diityékée tene
némeídyújuco tene íjcyánélliíhye.

Jetsóoke ditye mémenúne

21 Aanéhjáa 8 coojɨ́vá íjcyáábéwúuke íñaméhó níjcáúemɨ́ɨ́hé kíhdyahɨ́róme. Átsihvúhjáa
dííbyeke meménúmé Jetsóodívú níjkyéjɨ múnáájpíhjyáa Maaríake dilléi éévátúné ɨhdéjuco
néhduú.
22 Téijyúhjáa diille Maaríá ímíbájchómeííñe éévé úújeténéllii pééme Jerotsaréevu
Moitséeúvuj tééveríhjyáa Píívyéébe nééné taúhbaju néhdu imyéénuki. Áhduréhjáa téijyu
Jetsóoke Píívyéébé hójtsɨ́ pañévú pícyoomútsi.
23 Ehdúhjáa meenúmé Píívyéébé taúhbaju íllu néhdújuco: “Tujkénú paméváré wájpiikye
tsɨ́ɨ́mávaabe Píívyéébé wáábyutáábé íjcyaáhi.”
24 Aamútsíhjyáa tsajtyé Maaríá ímíbájchómeííñé hallúvú Píívyéébeke ɨ́ɨ́cúveíñé míítyétsi
wahpéjtétsikye dííbyé taúhbaju íllu néhdújuco: “Múu tóómehémútsíúbake ɨ́júúumútsíúbake
tsivá iímíbájchómeíñé ɨɨcúve.”
25 Téijyúhjáa Jerotsaréeri ɨ́mɨáábé íjcyaabe Tsimeóó tsaímíyé Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyaabe
ɨ́tsohíjcyá ijraéémuke ímíbáávyétsóiibye tsááiñe.
26 Áábé pañéhjáa Píívyéébé Apííchó íjcyane úúballé dííbyeke dibyéi dsɨ́jɨ́vétúnáa Píívyéébe
wállooíñé meke pájtyetétsóííbyeke.
27 Aabéhjáa Píívyéébé Apííchóré túkévéjtsóneri péé duurúvajávu. Áánáacáhjáa Jetsóówúuma
tsɨ́ɨ́jumútsí úcaavé tééjá pañévú Píívyéébé taúhbaju néhdújuco dííbyéwúuke imyéénuki.
28 Áhullévúhjáa diibye Tsimeóó dííbyéwúuke iíhbúcúne Píívyéébeke dúúrúvaabe nééhií:
29 Ayúju Píívyéébeéj, tsúúca íñe oke ú ájtyúmɨtsó okée u nééneevu dɨ́ɨ́icúve múnáajpi o íjcyáábeke.
Ahdícyane óvíi ílluréjuco o dsɨ́jɨvéne.
30-31 Tsúúca ó ájtyumɨ́ múúhakye pájtyetétsóííbyeke pámeere mɨ́amúnáadívú u
bóhówáávétsóóbeke.
32 Aabe peetédú néébe téhdure ijraéémú íjcyátúróné mɨ́amúnáake ɨ́mɨáɨjtóvú waajácútsoóhi.
Áhdure ihñéjté ijraéémuke ávyéjújtsóiíbye.
33 Ehdúhjáa Tsimeóó íhjyúváneri tsɨ́ɨ́jumútsí ullévenúhi.
34 Téhduréhjáa diityétsí hallúvú pɨáábó táúméííbyé ímí dityétsí iíjcyaki. Átsihdyúhjáa neebe
Maaríake:
—Áánúdityu íjcyane muurá mítyame memúnaa ijraéémudítyú éhníííñevu tútávááveéhi. Aame
íllure dííbyeke ehdɨ́ɨ́válleé ávyejúúlletúme. Árónáa íjcyaímyé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme.
35 Ehdu dííbyeke tene pájtyécooca waajácúméííñe muhdú mɨ́amúnaa tsáápiitsá ɨ́jtsaméí
íjcyane. Áijyu teene páneere u ɨ́ɨ́tene uke tsɨ́ɨ́juke ávyétá kimóhcó pájtyeé dɨ́ɨ́ɨ́búutu. Ehdúhjáa
neebe Tsimeóó Maaríake.

36-37 Áhduréhjáa íjcyalle tsáápille kéémelle Atséé dohjíba múnáajpi Panoéeúvú ajyúwá
Áánaá. Aalléhjáa bádsíjcaja iíjcyácooca ityájíváábema ijcyá 7 pijcyábáre. Aanéhjáa tsúúca
84 pijcyábájuco ipííbajyúúvatétsihdyu íjcyalle tsá íínehíjcyatú duurúvájatu. Paíjyuváréhjáa
Píívyéébeke dúúrúvalléré ihjyúvahíjcyá dííbyema. Tsáijyúhjáa áwahíjcyalle majcho dííbyema
iíhjyúvácoóca. Aalléhjáa Píívyéébere túkévéjtsóneri íhdéjuco iiná pájtyeíñé úúbállehíjcyalle
tétsihvu itsáane duurúvá Píívyéébeke.

38 Ááné booméhjáa úúbállelle Jetsóó Mépájtyetétsoobe íjcyájucóóné pámeere Jerotsarée
múnaa ipájtyetéiñe ítsohíjcyámeke.

Natsaréevu ditye óómiñe

39 Ehdúhjáa Píívyéébé taúhbaju néhdu Jetsóój tsiijúmútsí imyéénúné boone oomí Gariréá
iiñújivu íhcyóómi Natsaréevu.

40 Aanéhjáa Jetsóó Píívyéébé piáábójú pañe tsaímíyé píívyeebe panéváré waajácúhi.

Duurúvájá pañe Jetsóó íjcyane

41-42 Aabéhjáa tsúúca 12 pijcyábá íjcyáábema tsíijumútsí péé Jerotsaréevu pajtyété
wañéhjivu ténevá pijcyábádú ipyéhijcyádújuco.

43 Aanéhjáa tééné pajtyétavu diityétsidítyú coévaabe Jerotsaréevu dityétsí wáájácútúné
hallúri.

44 Ijtsúcunúmútsíhjyáa dibye péjucóóné tsaatéma. Ááanemáhjáa tsájcoojíjuco ipyéróne
néhcóromútsí dííbyeke imúnáá pañe. Téhduréhjáa tsijtye iwáájácúmé pañe néhcóromútsi.

45 Árónemáhjáa tsiiñe óómimútsí Jerotsaréevu dííbye néhcovu.

46 Aamútsíhjyáa ájtyumí 3 coojívatu duurúvájá pañe taúhbájú uwáábojtéj piine
ácuúcunúúbé ditye íhjyúvájcatsíñé lléébúcunúhíjcyáábeke. Aabéhjáa téhdure díllohíjcyá
íicyánéjcutu diityéke.

47 Ááneríhjyáa ávyeta ullévenúmé muhdú kémúúbejíiva wáájácúneri. Téhduréhjáa dííbyeke
ditye díllone dibye áñúcuhíjcyáneri ullévenúme.

48 Áhduréhjáa tsíijumútsí dííbyeke iájtyúmíne ullévenúhi. Áábekéhjáa tsiiju nééhií:

—Llíhij, ¿aca íveekí ehdu múhtsikye ú dáriivéhi? Muurá muhtsi díícyáánidyu néébema uke
méénéhcohíjcyá tsíñehjíréjuco íjtsámeímútsíye.

49 Ááénélliihyéhjáa neebe diityétsikye:

—¿Aca muhdú íívane oke ámuhtsi méénéhcohíjcyáhi? ¿Aca tsá ámuhtsi mewáájácutú Llihíyó
wákimyéiyi o íjcyaídyújuco o íjcyane?

50 Ehdúhjáa diityétsikye dibye nééne tsá dityétsí wáájácutú iiná iñééiyóné ehdu dibye
nééneé.

51 Aabéhjáa botsíi diityétsima oomí Natsaréevu. Aabéhjáa ícyahíjcyá tsaímíyé diityétsima
muhdú dityétsí ímillédu. Aanéhjáa imíwu tsiiju iíjtsúcunúneri ítsámeíhijcyáhi.

52 Aabéhjáa tsúúca kéémeveebe mítyanéjuco wáájacúúbeke ímí Píívyéébe íjtsúcunúúbeke
téhdure míamúnaa ímí ijtsúcunúhi.

3

Tsojtsó múnáajpi Jóáa úwaabóne
(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Ja 1.19-28)

1 Téijyúhjáa 15 pijcyábájuco Tibéério páñétúejpi ávyéjuube íjcyánáa Póótsio Piráátó Jodéá
iiñújí avyéjuúbe. Ááanetúhjáa Heróódé Gariréá iiñújí avyéjuúbe. Ááanetúhjáa íñahbe Perípé
Itoréaa, Taraconíítee, íjcyáné iñújíícú avyéjuúbe. Ááanetúhjáa Ritsaníá Abirííniá iiñújí
avyéjuúbe.

2 Ááanetúhjáa Anáama Caipáamútsí páñétúejtétsí llúúvájté avyéjujtétsi. Téijyúhjáa Tsacaríá
hajchi Jóáa íínéubárá píívyétúné iiñújiri íjcyáábeke Píívyéébe néé dibye iúwááboki.

3 Ahdújucóhjáa dibye úwáábooberé péhijcyáné patsíhjivá múnáakéré Joodáá úníuri íjcyáné
iñújíine múnáake. Nehíjcyaabéhjáa ditye ímítyuháñé iíhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco
iíbúwáávéne itsójtsótsámeí Píívyéébe diityédí iídáátsóvéne diityé imítyú ílluréjuco iábájííveki.

4 Ehdúhjáa Jóáa úwáábohíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú íllu néhdújuco:
Mélléeboó íínéubárá píívyétúné iiñújiri íjcyaabe keeváwu íllu úwaabóne: “Méímibáávyé ímítyú
ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumívaki.

5 Méímibáávyé ámúhá íjtsaméí éhne múúne juuva nehníwu nénéhjiri péeroju meímíbájchoju
ímí tsatújkevéréjuco íjcyadu.

6 Muurá Píívyéébe wálloó meke pájtyetétsóíibyeke pámeere míamúnaa iájtyúmiki.”

7 Ehdúhjáa Jóáa úwáábohíjcyánéllii tsaate peecútéré dííbyedívú itsójtsótsámeí tsáámeke
neébe:
—¡Ávyeta mía ííñimyémúeméjté ámuúha! ¿Múha ámúhakye néé peecútéré ámuha
metsójtsótsámeíñeri mepállójcóiyóné Píívyéébe meke méimítyuháñé hallútú ícúbáhraíñé
méúmíwari íjcyánetu?
8 Tujkénúi méuujétsó ímiááné Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ámuha meíbúwaavéné
mewáájácu ímiááné tehdújuco ámuha meíjcyane. Tsá ámuha menémeíítyuró Aavaráaúvúj
tsiiménémúhaabe ámuha meíjcyánéllii iiná ámúhakye pájtyéityúne. Muurá íñe néwayúúné
íjcyarónetu Píívyéébe ípívyéjtsóiyá tsijtye Aavaráaúvúj tsiiménémúháábeke.
9 Aabe muurá téhmehíjcyá ímítyúmeke iwáágóoíñé éhne múúne tsaapi ibájtsotu ímiñe
néévátuhéhjí úwáájiri iíllóne cóvajtsódu.
10 Ehdúhjáa dibye néénéllii tsaate néé dííbyeke:
—¿Aanéhaca muhdú muha méíjcyáiyáhi?
11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Wájyamúúvámé ájcúiyá tsájaavu tsaate wájyamúúvátúmeke. Áhdure majchómá íjcyame
ájcúiyá imájchoma íjcyátúmeke. Ehdúhjáa neebe diityéke.
12 Téhduréhjáa tsaate ávyéjúúbé wáábyuta dsíídsike áhdótsohíjcyámé itsójtsótsámeí dííbye
éllevu ipyééne néé dííbyeke:
—Uwáábóóbej, ¿aca muhdú muha méíjcyáiyá ímí Píívyéébema meíjcyaki?
13 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsá ííñújí avyéjúúbé taúhbaju nééné ehníííñevu ámuha maáhdótsohíjcyáítyuró
míamúnáake.
14 Áhduréhjáa tsaate tsodáhómú néé dííbyeke:
—¿Ácooca muha muhdú méíjcyáiyáhi?
Áánélliihyéhjáa idyé neébe:
—Tsá tsaaté éhné peecútéré ámuha medótúcuhíjcyáítyuróne. Áhdure tsá tsaaté hallúvú
ámuha maállíítyuróne. Áhdure ámúhakye múhduná ditye ámúhá wákimyéí áhdone múu ímí
ijtsúcunú tehdújuco.
15 Ehdúhjáa diityéké Jóáa nénéllii dííbyedítyú míamúnaa íjtsámeí tsáijyu múu diibyéjuco
míamúnáake pájtyetétsóiibye dibye íjcyane.
16 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Muurá ihdyu ámúhakye ó tsótsohíjcyá nújpácyori. Áánetu íjcyaabe tsijpi táhboone
úwáábóiibye táehníííñevu íhtsútuube íjcyáábeke íjtyúhápáájíubáré o tácóriúcu dííbyedívú o
pííhívéityúroóbe. Diibye ihdyu ímiááné cáhcújtsómé pañévú pícyoó Píívyéébé Apíícho. Áánetu
cáhcújtsótúmeke cúújúwá pañévú waagóóiíbye.
17 Muurá dówajcáróváiibye ímítyúmedítyú ímiáámeke éhne múúne biivá pañétú tríígo
meújcune maááhívetsódu. Muurá ímiáámeke iújcúne ímítyúmeke waagóóiibye cúújuwa
múijyú áábatéityúwá pañévú éhne múúne tríígo néévá meújcúné boone téhiibájí biivámá
mecóvajtsódu.
18 Ehdúhjáa Jóáa ímiáájú úwáábohíjcyá míamúnáake.
19 Aabéhjáa ávyéjuube Heróódeke néé íveekí ímíñejíí íñahbe Perípé táábake dibye táábaváne.
Téhduréhjáa neebe dibye tsíñehji ímityúné méénuhíjcyáne.
20 Ehdúhjáa Jóáa úwaabóné illéébóíyótsihvu íllure dííbyedívú tééné hallútú
cuvéhoojánútsoóbe. Ááneríhjyáa éhníííñevúré ímityúné méénuúbe.

Jetsóó tsójtsótsámeíñe
(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

21 Aanéhjáa Jóáa míamúnáake tsótsohíjcyáábedívú téhdure Jetsóó tsójtsótsámeíhi. Aabéhjáa
Jetsóó Píívyéébema íhjyúvánáa cáámetu dííbyé Apííchó íjuúúdú bóhówaavéné niityé dííbyedívu.
22 Áánáacáhjáa Píívyéébe néé cáámetu:
—Uu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó imíjyúúhií.

Jetsóó ihdé múnáaúvu
(Mt 1.1-17)

23 Aanéhjáa Jetsóó 30 pijcyábá íjcyaabe botsíi tujkénú íwákimyéi. Aabéhjáa tene
néméíhijcyádú Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Eríí hajchi.
24 Áánetúhjáa Eríí Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí hajchi. Áánetúhjáa Revíí Méékí
hajchi. Áánetúhjáa Méeki Jááná hajchi. Áánetúhjáa Jáána tsijpi Jotséé hajchi.

25 Áánetúhjáa Jotséé Matatíá hajchi. Áánetúhjáa Matatíá Amóó hajchi. Áánetúhjáa Amóó
Naóó hajchi. Áánetúhjáa Naóó Éérí hajchi. Áánetúhjáa Ééri Nagáí hajchi.
26 Áánetúhjáa Nagáí Máá hajchi. Áánetúhjáa Máa tsijpi Matatíá hajchi. Áánetúhjáa Matatíá
Tsemeíí hajchi. Áánetúhjáa Tsemeíí Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jodáá hajchi.
27 Áánetúhjáa Jodáá Joanáá hajchi. Áánetúhjáa Joanáá Réétsá hajchi. Áánetúhjáa Réétsa
Tsorobabéé hajchi. Áánetúhjáa Tsorobabéé Tsaratiéé hajchi. Áánetúhjáa Tsaratiéé Néérí
hajchi.
28 Áánetúhjáa Nééri Méékí hajchi. Áánetúhjáa Mééki Áádí hajchi. Áánetúhjáa Áádi Cotsáá
hajchi. Áánetúhjáa Cotsáá Emodáá hajchi. Áánetúhjáa Emodáá Éére hajchi.
29 Áánetúhjáa Éére Jotsoéé hajchi. Áánetúhjáa Jotsoéé Erietséé hajchi. Áánetúhjáa Erietséé
Jorií hajchi. Áánetúhjáa Jorií Matáá hajchi. Áánetúhjáa Matáá Revíí hajchi.
30 Áánetúhjáa Revíí Tsimeóó hajchi. Áánetúhjáa Tsimeóó Jodáá hajchi. Áánetúhjáa Jodáá
Jotséé hajchi. Áánetúhjáa Jotséé Jonáá hajchi. Áánetúhjáa Jonáá Eriakíí hajchi.
31 Áánetúhjáa Eriakíí Meréá hajchi. Áánetúhjáa Meréá Maináá hajchi. Áánetúhjáa Maináá
Matátá hajchi. Áánetúhjáa Matátá Natáá hajchi.
32 Áánetúhjáa Natáá Dabíí hajchi. Áánetúhjáa Dabíí Itsaíí hajchi. Áánetúhjáa Itsaíí Obéé
hajchi. Áánetúhjáa Obéé Bóó hajchi. Áánetúhjáa Bóo Tsamóó hajchi. Áánetúhjáa Tsamóó
Naatsóó hajchi.
33 Áánetúhjáa Naatsóó Aminadáá hajchi. Áánetúhjáa Aminadáá Aráá hajchi. Áánetúhjáa
Aráá Ejróó hajchi. Áánetúhjáa Ejróó Pááré hajchi. Áánetúhjáa Pááre Jodáá hajchi.
34 Áánetúhjáa Jodáá Jacóóbó hajchi. Áánetúhjáa Jacóóbó Itsáá hajchi. Áánetúhjáa Itsáá
Aavaráá hajchi. Áánetúhjáa Aavaráá Taréé hajchi. Áánetúhjáa Taréé Nacóó hajchi.
35 Áánetúhjáa Nacóó Tseróó hajchi. Áánetúhjáa Tseróó Ragáó hajchi. Áánetúhjáa Ragáó
Perééké hajchi. Áánetúhjáa Perééké Hebéé hajchi. Áánetúhjáa Hebéé Tsáárá hajchi.
36 Áánetúhjáa Tsáára Cainná hajchi. Áánetúhjáa Cainná Apatsáá hajchi. Áánetúhjáa
Apatsáá Tséé hajchi. Áánetúhjáa Tsée Noéé hajchi. Áánetúhjáa Noéé Raméé hajchi.
37 Áánetúhjáa Raméé Matotsaréé hajchi. Áánetúhjáa Matotsaréé Enóó hajchi. Áánetúhjáa
Enóó Jaréé hajchi. Áánetúhjáa Jaréé Mararéé hajchi. Áánetúhjáa Mararéé Cainná hajchi.
38 Áánetúhjáa Cainná Enóó hajchi. Áánetúhjáa Enóó Tséété hajchi. Áánetúhjáa Tsééte Adáá
hajchi. Aabéhjáa diibye Adáake Píívyéébe ípívyéjtsó tujkénú ííñúbatúre.

4

Jetsóoke Naavéné mávárijchóne
(Mt 4.1-11; Mc 1.12-13)

1 Aanéhjáa Jetsóó pañe Píívyéébé Apííchó íjcyaabe Joodáatu óómííbyeke téénere tsajtyé
ííinéubá píívyétúné iiñúji̱vu.
2 Áhullévúhjáa Naavéné mávárijchó dííbyeke. Áijyúhjáa 40 cooji̱vájuco májchótuube téhulle
íjcyaabe ajyábáávatéhi.
3 Áábekéhjáa diibye Naavéné nééhií:
—Bo ímiááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íu nééwáyutu pááaho dípívyéjtsóne majchoj.
4 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúhááमitu nééneé: “Tsá apááñéré majchó tájpí meíjcyatúne.”
5 Ehdúhjáa Jetsóó nééné boonétú dííbyeke tsajtyéébé cáméhbaúvu. Átsihdyúhjáa úújétsoobe
páneere ííñúji̱ avyéjuvu.
6-7 Áánemáhjáa neebe dííbyeke:
—Íñe páneevúré uke ó ájcuú u mímóúúvéne oke u dúúrúváhajchííjyu. Muurá tahñe páneere
íñe imíwu nééne ímtsútunéhji̱ íjcyane. Áánevu muurá o ímíllémeke ó ájcúiyáhi.
8 Áánélliihyéhjáa idyé neebe Jetsóó dííbyeke:
—Muurá Píívyéébé waajácúhááमitu nééneé: “Máavyéjuube Mépiivyéébekéré
medúúrúváábeke méííicúvéiyáhi.”
9 Ááné boonétúhjáa idyé dííbyeke tsajtyéébé Jerotsaréevu. Áánemáhjáa duurúvájá hallúvú
cáámevu itsájtyéébeke neébe:
—Áyu cána ímiááné Píívyéébé Hajchi u íjcyáhajchíí íchihdyu cátsiñíívyé baavújuco.
10-11 Muurá dííbyé waajácúhááमitu nééneé:

Píívyéébe wálloó nijkyéji múnáake uke ditye ityéhme iiná uke ipájtyétuki. Aabe tsá íínéúbatú
u wápújúúvéityúne.
12 Ehdúhjáa Naavéné Jetsóoke néénéllii neébe:
—Téhdure muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: “Tsá Máavyéjuube Píívyéébeke
memávárijchóityúne.”
13 Aanéhjáa tsiiñe imávárijchóiyóné ipíívyetéjúcóótúnéllii ílluréjuco dibye íhvéjtsoíñúné
dííbyeke.

Jetsóó úwáábótujkénúné Gariréá iiñúji múnáadítyu
(Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

14 Átsihdyúhjáa óómiibye Jetsóó Gariréá iiñújivu Píívyéébé Apíichó dííbyé pañe íjcyaábe.
Áijyúhjáa dibye méénúné uubállé tsújaavé páneere tééné iiñújiri.
15 Aabéhjáa tééné iiñújiri íjcyáné pihcyáávejááneri úwáábooberé péhíjcyáábeke
duurúvahíjcyáme.

Jetsóó Natsaréri úwaabóne
(Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

16-17 Átsihdyúhjáa peebe Natsaréevu ípyée ipíívyécoomívu. Aabéhjáa imyéénuhíjcyádú
wáyeéévejcóójí pihcyáávéjá pañévú eevé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú
waajácúhaamívú ditye ájcuháámi. Íllúhjáa dibye éévetsíí nééhií:
18 Píívyéébé Apíichó óóma ijcyáhi. Aabe oke picyóó ímiájíjtó wáájácútúmeke o úúbálleki.
Muurá ídátsó ícyahíjcyámé ímítyúnéhjí pañe éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu
ícubáhrajte. Áánetu diityéké ó ijchívyétsoóhi.
19 Áámeke ó úúbálleé Píívyéébe diityémá ditye pájtyetéiñe méénune.
20 Ehdúhjáa nétsii iéévéné boone téhaamívú tééjá wákimyéi múnáájpikye iájcúne ácúúveébe.
Áábedívúhjáa pámeere tééjá pañe íjcyame ullévenúhi.
21 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Ehdúu Píívyéébe íwaajácúháámitu nééne éévé tsúúca úújetéhi. Aane muurá tsúúca ámuha
mélleebó o éévene.
22 Ehdúhjáa Jetsóó diityéké nééne pámeere ímí ijtsúcunúhi. Aaméhjáa iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Aca tsá éhne áánu Jotséé hajchi íjcyatúne?
23 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Behtyu ámuha oke méneéhi: “Taabóóbé u íjcyaabe bo uure tááboméij.” Ehdu muurá ámuha
méneé íllu ámuha oke menééiyóne: “Capenaóó cóómiyíi méénúráítyúronéhjí u méénuhíjcyádú
cána meenu ícyoomíyí awáá úpée u píívyécóómiyi.”
24 Átsihdyúhjáa tsiiñe neébe:
—Cáhawáá ímiáánetúré ámúhakye o néékií: Tsá muurá cáábyekéikyé Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáadítyú íiiñúji múnaa ávyejúúlléítyuróne.
25 Muuráhjáa ijraéémú pañe mítyame pííbájyujte walléémú íjcyará Eríaúvú Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpi íjcyácoóca. Téijyúu ájyaba tééné iiñújiri 3 pijcyábáj piinévú daari íjcyánáaáca.
26 Árónáacáa tsá Píívyéébe wállootú Eríaúvuke diityé éllevu dibyée diityéké nééne ditye
lléébóítyuróné iwáájácúnema. Áánemáa wálloobe Tsidóó iiñújiri íjcyacóómí Tsaréétari íjcyáné
piibájyúlle éllevúré dííbyeke.
27 Téhdurée ijcyámé mítyame íjpí chajááveri chémeme Eritséoúvú Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpi íjcyáijyu. Árómedítyúu tsá tsáápíuba bóhíítsámeítyúne. Apáábyérée Tsííriá iiñúji
múnáajpi Naamáá bóhíítsámeí Eritséodívú ípyée icyáhcujtsódújuco íjcyaábe.
28 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu cayóbáávatémé pámeere pihcyáávéjá pañe íjcyame.
29 Áánemáhjáa dííbyeke ijchívyetsómé técoomi íjcyáné caméhbáutu dííbyeke iwáá́oroki.
30 Árónáacáhjáa múijyúrá péjúcoóbe.

Tsáápí pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mc 1.21-28)

31 Aabéhjáa péé Gariréá iiñújiri íjcyacóómí Capenaóovu. Átsíi múnáakéhjáa úwááboobe
wáyeéévejcóójí.
32 Aaméhjáa ullévenúhijcyá muhdícyánéjcurí tujkévéwu dibye úwáábóneri.
33 Áijyúhjáa íjcyaabe tsaapi tétsihyi pihcyáávéjá pañe naavéné ípañe íjcyaábe.
34 Aabéhjáa kéévánécoba nééhií:
—¡Jetso Jetsóoj, Natsarée múnáajpi u íjcyaábej! ¿Íveekí múúhakye ú pátsárijcyóváhi? ¿Mityá
múúhakye ú waagóovaj? Muurá uke ó waajácú ímiáábé Píívyéébé Hajchi u íjcyane.
35 Ehdúhjáa naavéné dííbyé pañétú íhjyúvánéllii Jetsóó néé dííbyeke:

—¡Cúúvéhulléré diícya! ¡Díjchivye áádí pañétu!
Ahdújucóhjáa dibye íjchivyéné diityéj pɨɨnévú ɨ́ɨ́jcaáyóóbedítyú dííbyeke tútávájtsótuubére.
36 Ááneríhjyáa pámeere iúllévénúne néjcatsíhi:
—¿Aca múhdutú dibye néhdújuco naavémú íchívyehíjcyáné tsaaté pañétu?
37 Ehdúhjáa dibye méénuhíjcyáné uubállé tsújaavé pámeere tééné iiñújɨ múnáadívu.

Péédoró báábeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)
38 Aanéhjáa pihcyáávéjá pañétú iíjchivyédú Jetsóó péé ímamyémuma Tsimóo jávu. Áánáacáhjáa dííbyé baabe áíívyeri chéménéllii dííbyeke nééme dibye ibóhɨ́ɨ́tsoki.
39 Ahdújucóhjáa dibye teene cheme úhbánetu díílleke tene pájtyene. Aalléhjáa ibóhɨ́ɨ́ne diityéké májchotsóhi.

Mítyámeke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
(Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)
40 Áijyúhjáa meííjyunúrónáa tsívahíjcyámé páhduváré nééne chémeri chéméméhjɨke dííbye éllevu. Áámekéhjáa idyócárájcóneri bóhɨ́ɨ́tsohíjcyaábe.
41 Aanéhjáa tsaaté pañétú dibye naavémuke íjchívyetsómé nehíjcyáhi:
—Uu muurá Píívyéébé Hajchi.
Waajácúméhjáa ɨ́mɨááné diibyéjuco Pájtyetétsoobe dibye íjcyane. Áámekéhjáa neebe tsiiñe ditye tehdu iíhjyuvájúcóótuki.

Jetsóó úwaabóné pahúlleváré Gariréá iiñújɨ́ pañe
(Mc 1.35-39)
42 Aanéhjáa tsɨtsɨ́ɨ́vevu Jetsóó péé técoomítyú tsiéllevu múubárá íjcyátúhullévu. Árónáacáhjáa mɨ́amúnaa néhcoméré pééme úújeté dííbyedívu. Aaméhjáa wájyurá dííbyeke dibyéi ipyéétu diityédítyu.
43 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—Árónáa ó imíllé téhdure tsícyoomíjɨ múnáake o úúballéné Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju. Muuráhjáa tééénéllii Píívyéébe oke wallóóhií.
44 Ahdújucóhjáa dibye úwáábooberé péhijcyáné Gariréá iiñújɨri pihcyáávejááné pañe.

5

Mítyane amómeke ditye újcune
(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)
1 Tsáijyúhjáa Jetsóó Genetsaréé unéú úníuri íjcyánáa mítyane mɨ́amúnaa dííbyedívú píhcyaavé Píívyéébé uwááboju illéébúcunúné iímíllénema.
2 Áánáacáhjáa ájtyúmɨɨbe mɨ́neecu íévemɨ́ɨ́cú tééú úníuri cátsuhjúcunúmɨ́ɨ́cú témɨ́ɨ́cú aabájajtéhjáa ɨ́tsɨnúcoohóné iñíjtyu íjchívyéné boonéemɨ́ɨ́cu.
3-4 Aanéhjáa Tsimóo éhmɨ́ pañévú iúcáávéne neebe ditye áyánéwu dííbyeke pɨ́ɨ́néehívú icyátújcaáyoki. Aabéhjáa tééɨ́ pañétú diityéké iúwáábótsihdyu néé Tsimóoke:
—Áyu cána ílluréjuco ípañétsíí métsɨnúútej.
5 Áánélliihyéhjáa Tsimóó néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ávyetáne pécóhajchótá muha metsɨ́nuurómé tsá meújcutú tsáápíúbake. Árónáa ihdyu u nééneллii tsiiñe muha métsɨ́nuúhi.
6 Ahdújucóhjáa tsɨ́nuume mítyane újcune amómeke. Ávyetáhjáa tsɨ́nucóóhó ílluréjuco móhtobáné diityé padúúcuri.
7 Áánélliihyéhjáa íhyójtsɨ́neri bómɨhcómé íñahbéjté íhdyúémɨri íjcyámeke ditye ɨpɨ́ááboteki. Ahdújucóhjáa pééɨ́mema ditye íjchívyetsóne. Aanéhjáa ávyeta ɨhmɨ́néécú buúúvetu.
8 Ááneríhjyáa diibye Tsimóo Péédoro iúllévenúne Jetsóó lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne nééhií:
—Ávyéjuúbej, ímítyuube o íjcyaabe tsá díúníuri o íjcyáityuróne.
9 Ehdúhjáa neebe ávyétá mityáné amómeke iújcúneri iúllévenúnema.
10 Téhduréhjáa íñahbéjtétsí Tsebedéó hájchimútsí Jacóóboma Jóáámutsi ullévenú tééneri. Árónáacáhjáa Jetsóó néé Tsimóoke:
—Tsájúréévedíñe. Muurá íñe amómé lliiñája múnáajpi u ícyahíjcyaabe ícyoocátú mɨ́amúnáakéréjuco Píívyéébé icyánejcúvú u ɨ́búwáávétsoíñe.
11 Áánélliihyéhjáa icyátsúúvétsihvúré páneere ɨ́ɨ́hvéjtsóne Jetsóomáyéjuco ditye pééneé.

Íjpi chájáávéébeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

12 Aabéhjáa Jetsóó tsácoomíyí íjcyánáa tsaapi íjpi chájáávеebe tsáábe dííbyeke iájtyúmɨ́ɨ́bé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néehií:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdúiyó teene oke u bóhɨɨtsóne?

13 Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke dócárájcoobéré néehií:

—Mu ihdyu tehdújucoj.

Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca bóhɨɨ́be.

14 Áábekéhjáa boíjcyuube dibye muucá iúúbállétu muhdú ibóhɨɨ́ne. Neebéhjáa dííbyeke:

Tsapéhdúré llúúváábe éllevu pééne dííbyedívú dúhjétsámeítyeco. Ááne Moitséeúvúu néhdu Píívyéébeke tsíeméneri ú ɨɨ́cúveé téénetu mɨ́amúnaa iwáájácu u bóhɨ́jucóóne.

15 Ehdúhjáa dibye néérónáa tsúúca pámeere tééné uubállé waajácúhi. Áánélliihyéhjáa mítyane mɨ́amúnaa píhcyáávehíjcyá dííbyé uwáábovu dibye diityéké ibóhɨɨ́tso ditye chéméméhjɨtu.

16 Árónáacáhjáa diityédítyú múha íjcyátúhullévú péhíjcyaabe Píívyéébema iíhjyúvaki.

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóhɨɨtsóne
(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

17 Aabéhjáa Jetsóó tsáijyu úwáábohíjcyánáa ijcyámé tétsihyi paritséómuma taúhbájú uwáábojte Gariréaa, Jodéaa, íjcyáné iñújɨɨ́cutu pahúllevátú tsáámeé. Áhduréhjáa ijcyámé tsaate Jerotsaréetu tsáámeé. Aaméhjáa ɨɨ́ténáa Jetsóó Píívyéébé ɨhnáhoori bóhɨɨ́tsohíjcyá chéméméhjɨke.

18 Áánáacáhjáa tsaate tsivá ɨɨ́botárí íjpi vááúmeítyúúbeke. Áábekéhjáa imíllerómé Jetsóó tsájá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyene.

19 Árónáacáhjáa tsá ditye píívyetétú múhdutú iúcáávéiyóné mítyane mɨ́amúnaa íjcyánélliíhye. Áánélliihyéhjáa cáámevu iñériívyéne dííbyé tujkévetu idyóhejúróhéjutu niityétsómé dííbyeke mɨ́amúnááj pɨɨnévu.

20 Aaméhjáa ímí cáhcujtsóné iwáájácúne neebe Jetsóó dííbyeke:

—Muúbej, tsúúca úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú ó ábájɨɨvéhi.

21 Ehdúhjáa Jetsóó nééne taúhbájú uwáábojtémá paritséómú illéébóne néjcatsíhi:

—¿Muubáami aabye ɨ́veekí ímityúné ihjyúvá Píívyéébe ímí ɨ́jtsúcunúnejɨɨ́vari? Tsá muurá mɨ́amúnáá imítyuháñé mewáágóóityuróne. Apáábyéré ihdyu Píívyéébe piivyété teene iwáágoóne.

22 Ehdúhjáa ditye néjcatsíñé Jetsóó iwáájácúne néé diityéke.

—¿Aca ɨ́veekí ehdu ámuha méɨ́jtsámeíhi?

23 Áánerá ó piivyété mɨ́amúnáadi o ɨ́dáátsóvéne diityé imítyuháñé diityémá o ímíbajchóne. Áánéllii ó piivyété áánúke o néénеé: "Úhdi o ɨ́dáátsóvéne díimítyú úúma ó ímíbajchóhi." Áhdure ó piivyété o néénеé: "Dímíjpyeténe dipye."

24 Ahdícyane cáhawáá óvíi ámuha máájtyumɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe muhdú o méénune.

Ehdúhjáa iñééne diibye íjpi vááúmeítyúúbeke neébe:

—Dímíjpyeténe eene dɨɨ́hbotámá dipye dihjyávu.

25 Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé diityéj pɨɨnétú iíjyócúúvéne péjúcoobe ihjyávú Píívyéébeke dúúrúvaabére.

26 Ááneríhjyáa pámeere tétsihyi íjcyame iúllévenúne téhdure duurúvá Píívyéébeke. Aaméhjáa itsájúréévéne néehií:

—¿Aca muhdú aabye meke ullévenútsóhi?

Revíikye Jetsóó újcune
(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

27 Átsihdyúhjáa péébe Jetsóó ájtyúmɨté Revíikye ííñújɨ avyéjúúbé wáábyuta dsɨɨ́dsɨke iáhdótsohíjcyátsihyi ácuúcunúúbeke. Áábekéhjáa neébe:

—Muúbej, ookéréjuco duráávye.

28 Ahdújucóhjáa dibye páneere imyéénuhíjcyáné ɨɨ́hvéjtsóne dííbyemáyéjuco pééneé.

29 Aabéhjáa Jetsóoma wáñehjɨ́vaté ihjyávu. Áánevúhjáa dibye míñutsómé mítyame tsáá tsijtye ííñújɨ́ ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨɨ́dsɨ́ ahdótso múnaa. Áhduréhjáa tsíjtyehjɨ ijcyá tétsihyi diityéma.

30 Áánélliihyéhjáa paritséómú taúhbájú uwáábojtémá néé dííbyé mamyémuke:

—¿Aca ǵveekí ámuha ménahbévá aatye ǵmiáámemájǵǵvari?
31 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néehií:
—Tsá muurá taabóóbé bóhiime tsaímíyé néémeke táábotúne. Muurá ihdyu chémémekéré táábooóbe.
32 Ahdícyane tsáháa ǵmiááme wáábyú o tsáátune. Muuráhjáa ímityúme wáábyú o tsáá diityéké o ímíbáávyétso Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ditye iíbúwááveki.

Jetsóó mamyémú majcho áwatyúne
(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)
33 Ehdúhjáa Jetsóó néénélli ééme dííbyeke:
—¿Aca ǵveekí Jóáá mamyémuu, paritséómú mamyémuu, íjcyame tsáijyu majcho áwahíjcyá Píívyéébema iíhjyúvácoóca? Árónáa muurá dímamyémú tsá tehdu méénuhíjcyatúne.
34 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Aca tsaatétsí táábávájcatsíñé wañéhjivu tsáámeke ámuha majchótú mááwáchóiyáhi? Ehdu néene támamyémú tsá majcho áwáítyuró diityémá o íjcyáné hajchóta.
35 Muurá ihdyu íjcyaíñé diityédítyú o pééiñe. Áijyu ihdyu óvíi muhdú iñéhajchíí awámye.
36 Ehdúhjáa iñééné boone diityéké úwááboobe néehií:
—Tsá muurá tene ímityú béhbátu tsúúcáaja wájyamu mepájaabóne. Muurá íllure éhnííñevu táváajcároba.
37 Áhdure tsá tene ímityú béjpácyo bíínojpácyó mepícyoone tsúúcáau mǵǵhéneu cahpáyú pañévu. Muurá béjpácyo iúhtsáráúúvéneri táváajcó tsúúcáau. Áijyu muurá wágóoovéné tsanéécújuco bíínojpácyoo, cahpáyuu, íjcyane.
38 Áánélli béjpácyo mépañénú bééú pañévúre.
39 Muurá tsúúcáajpácyóré iádone ímillémé tsá ádóítyuró béjpácyo bíínojpácyo tsúúcáajpácyóré ímí diityédívú néénélliíhye. Ehdúhjáa neebe Jetsóó dityéke.

6

Wáyeéévejcóójǵi Jetsóó mamyémú majcho újcune
(Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)
1 Aabéhjáa tsáijyu wáyeéévejcóójǵi ímamyémuma úmihéj piinétú pájtyénáa bajtsóháñetu ujcúmé imájchoki.
2 Aanéhjáa paritséómú iǵǵiténe néé diityéke:
—¿Aca ǵveekí ehdu ámuha mémeenú íjcyooji wáyeéévejcóójǵi meméénúítyuróne?
3 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca tsá ámuha meéévehíjcyatú tsáijyúu iájyabáávaténéllii íñahbéjtema Dabíiúvú téeméné méénune Píívyéébé waajácúháámitu cáátuváne?
4 Muuráhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne imájchóítyuróné Píívyéébé iicúvé pááa majchómé apáámyéré llúúvájte máchohíjcyáne.
5 Áhdurehjáa neebe diityéke:
—Muurá íñe Mǵamúnáájpidívúu o ípívyéévéébé wáábyuta téhdure téjcooji wáyeéévejcóójǵi.

Tsáápi hójtsǵ Jetsóó ímíjpyetétsóne
(Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)
6 Tsáijyúhjáa téénere wáyeéévejcóójǵi pihcyáávéjá pañévú Jetsóó úwaabóhi. Áánáacáhjáa tsaapi tsánejcúehójtsǵ íhyójtsi múhdurá néébe tétsihyi.
7 Áánélliihyéhjáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú Jetsóodívúré iǵǵitehíjcyá dííbyeke téjcooji dibye bóhǵǵitsóhajchíí téénej tééveri ímityuube dibye íjcyane iñééroki.
8 Ehdúhjáa ditye ǵjtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó néé diibye múhdurá íhyójtsi néébeke:
—Muúbej, cána dichaj.
Ahdújucóhjáa dibye pééne dííbye éllevu.
9 Áábedítyúhjáa neebe diityéke:
—Ámúhakye ó dílloó tsane: ¿Aca tsá íjcyooji wáyeéévejcóójǵi mepǵáábóítyuró tsaatéké tsíeméné pájtyémeke, mityá méǵihvéjtsóiyá ditye idsǵjǵivekij?
10 Ehdúhjáa iñééne diityéké ǵǵiteebéré néé dííbyeke:
—Muúbej, cána ííllevu cujúúvé díhyótsiij.
Ahdújucóhjáa dibye cújúúvénemáyé téhojtsǵ ímíjpyeténe.
11 Ehdúhjáa Jetsóó méénune dííbyeke múnáátsohíjcyámé iǵǵiténe ávyétá ihnáhó cayóbáávatéhi. Áánemáhjáa pítyácójcatsímyé muhdú dííbyeke imyéénuíñe.

12-meváké Jetsóó meménú ímamyémú ditye iíjcyaki
(Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)

12 Téijyúhjáa Jetsóó cáméhbaúvú péébe Píívyéébema ihjyúvápéjcovéhi.
13 Ááné tsitsíívevúhjáa pihjyúcuube dííbyema péhíjcyámeke. Ááméditýúhjáa újcuube 12-
meváké páñétúejte ímamyémú íjcyame úwáábomeré péhíjcyáímyeke.
14-16 Aaméhjáa ílluúme: Tsimóóhjáa íjcyáábeke téhdure Péédoródívú dibye méménuúbee,
íñahbe Aderéee, Jacóóboo, Jóáaá, Perípee, Batoroméee, Matéoo, Tomáaa, tsijpi Jacóóbó Apéó
hajchii, cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, tsijpi Jóóda Ijcarióóté bóónétúhjáa
dííbyedívú méénútsóiíbyee, éhdume.

Jetsóó mítyámeke úwaabóne
(Mt 4.23-25)

17 Aaméhjáa teene cáméhbáutu tsááme wajtsí ítyujkévétsihvu. Áijyúhjáa mítyane míamúnaa
Jetsóó uwáábó illéébúcunú tsáácunú pahúllevátú teene Jodéá iiñújitu Jerotsaréetuu, Tíírótuú,
Tsidóotuu, íjcyane. Aaméhjáa tsivá chémméhjike dibye ibóhíítsoki.
18 Ááméditýúhjáa tsaaté pañe naavémú íjcyámeke dibye wáágóóné boone tsaímiyéjuco ditye
ícyahíjcyáne.
19 Paméváréhjáa chémeméhjí imíllehíjcyará dííbyeke idyómajcóné tsaatéhjáa dííbyeke
idyómájcóneríyé bóhihíjcyáné iájtyúmínélliíhye.

Muhdú nééné míamúnaa ímí íjcyane
(Mt 5.1-12)

20 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuke iííténe nééhií:
—Maímijyu ihdyu ámuha idáátsóméhjiúvú menééme meíjcyanej. Muurá tehdu nééme
wáábyuta Píívyéébé avyéju.
21 Maímijyu ámuha meíjcyane dibye ímillédú ámuha meíjcyáíyóneri metsúúrámeíhijcyáme.
Muurá ámúhakye píááboobe tehdu ámuha meíjcyaki. Maímijyu ámuha meíjcyane kímóhcó
nénehji ámúhakye pátyehíjcyáme. Píívyéébe muurá ámúhakye ímíjyúúvetsóhi.
22 Muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeéjté ámuha meíjcyáné déjúcotu oke
cáhcújtsotúmé ámúhakye tsarílleéhi. Aame tsá ámúhakye lléébóityúne. Ámúhakye átéréejtédí
idíllóne nehníwu ihjyúvahíjcyaímyé ámúhadítyu. Árome ihdyu maímijyu ámuha meíjcyanej.
23 Muuráhjáa téhdure éíjyuúvú diityé ihdé múnáaúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi
ícúbáhrahíjcyáhi. Ahdu ámúhakye ditye dáríívéróné pañe óvíi ámuha íllure méimíjyúúhií.
Muurá ámuha meícúbáhrámeíñe áhdó ííné imíjyaú Píívyéébe ámúhakye pícyoóhi.
24 Áánetu ihdyu íhtsutúmé ehnéva múnaa téénerіyé tsúúrámeíhíjcyámeke máidáátsoju tene
pájtyeíñej. Muurá téénerі ditye ímíjyúúveróné nijkévaá diityéma.
25 Ehdu ííné imíjyaú panévatúré ícyahíjcyámeke máidáátsoju tene pájtyeíñej. Muurá ídátsó
diityémá nijkévaíñé ííné imíjyaú ditye ícyahíjcyaróne. Muurá ímíjyuuri íjcyárómema nijkévaíñé
kímóóvevúréjuco.
26 Áhdure ditye ávyejúúllehíjcyámeke máidáátsoju tene pájtyeíñej. Ehdúu muurá diityé ihdé
múnáaúvú iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeímyeke tsaate ávyéjútsohíjcyáhi.

Meke múnáájtsórómeke mewájyune Jetsóó úwaabóne
(Mt 5.38-48; 7.12)

27 Ahdícyane ámuha oke melléébúcunúmeke o néé ámuha mewájyu ámúhakye
múnáájtsórómeke. Áhdure ámúhakye tsárílléróméke múu píaabóhi.
28 Téhdure múu ámúhadítyú ímityúné íhjyúvárómema tsaímíyé íhjyúváhi. Téhdure ámúhakye
ááabohíjcyárómé hallúvú múu táúmeí piáábó Píívyéébeke.
29 Áhdure tsaate ámúhakye méénúhajchíí tsá múu píámeítyúne. Téhdure ámúhá wajyámú
díívane ditye ámúhadítyú újcúhajchíí múu íhvejtsó tsiijya ditye itsájtyeki.
30 Áhdure ámúhakye tsíeméné táúmeímyeke múu ajcúhi. Áhdure tsaate ámúha éhné
náníhajchíí tsá múu díllotúne.
31 Áhdure paméváváyé ámuha ímí meíjcyane meímílléhajchíí múu íicyánéjcutu ímiááméré
ijcyáhi.
32 Muurá ámúhakye wájyúmekéré ámuha mewájyúhajchíí tsá ímiá wájyú tene íjcyatúne.
Muurá ímityúné míamúnaa íjcyarómé téhdure diityéké wájyúmemáyé wajyújcatsíhi.
33 Téhdure ámúhama ímiáámé íjcyámemáyé ámuha ímiáámé meíjcyáhajchíí tsá tene ímityúne.
Muurá ímityúmé íjcyarómé tehdu meenúhi.

34 Áhdure ámúhakye tsíeménevu ájcúmekéré tééné cápayóóvéré ámuha maájcúhajchíí tsá tene
ímityúne. Muurá ímityúmé íjcyarómé tsaatéké tsíeménevu ajcú ditye ɨpɨ́ámeíkíye. Ahdu tsá
múu néétune.
35 Ámúhakye múu néhníllérómeke iwájyúne panévatúré ditye pɨ́htónéhjɨtu pɨ́aabó ditye
ámúhakye pɨ́ámeíítyúrónáaáca. Ehdu ámuha mepɨ́ááboohajchíí ɨ́htsútuube Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé
ámuha meíjcyame ɨ́ɨ́né imíjyaú méíjcyaáhi. Muurá Píívyéébe ímityúmé íjcyárómeke ɨ́ɨ́daatsólléne
pɨ́ááboohíjcyáhi.
36 Ahdícyane óvíi ámuha pamévakéré meɨ́daatsólléne mépɨ́ááboohíjcyá Méécááni Píívyéébe
méénuhíjcyádu.

Tsijtye múhdurá íjcyáneri meɨ́hjyúváítyuróne
(Mt 7.1-5)

37 Tsá múu íhjyúvatú tsijtye múhdurá néémedi Píívyéébe ámúhakye iñéétu téhdure ímityúmé
ámuha meíjcyane. Tsá múu tsíjtyedi ɨ́cúbáhratú Píívyéébe ámúhadi ɨ́ɨ́cúbáhrátuki. Téhdure
ámúhakye ímityúné tsaate méénuróné múu ɨ́hvejtsó ɨ́ɨ́ná diityéké méénutúméré téhdure
Píívyéébe ámúhakye ɨ́ɨ́ná imyéénútuki.
38 Múu pɨ́aabó múhdurá néérómeke téhdure Píívyéébe ámúhakye ɨpɨ́ááboki. Muurá
ɨ́mɨáámeke pɨ́ááboóbe. Aabe muurá ámuha muhdú tsíjtyeke mepɨ́ááboohíjcyádúré ámúhakye
pɨ́ááboóhi.
39 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó úwááboobe nééhií:
—¿Aca tsaapi hállúvátuube tsijpi téhdure néébeke tsajtyéiyá tsiéllevu? ¿Aca tsá tsamútsíyé
áákityéítyuró wáhyéju dɨ́ɨ́váné pañévu?
40 Tsá muurá tsaapi mamye dííbyeke úwáábohíjcyáábé ehníííñevu wáájácutúne. Muurá
ihdyu páneeréi ɨ́nɨ́jkévácooca botsíi dibye wáájacúdú wáájácuúbe.
41 ¿Aca ɨ́veekí ámuha méijyácunúhijcyá ámúhá nahbémú hálluúúné pañe wááhyéwuúné
íjcyáneri ámúhá hálluúúné pañe úménebááné íjcyane wáájácúmeítyúme?
42 Muurá úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyame tsá ámúhá nahbémuke ámuha
menééítyuróne: "Cána muha ámúhakye mebóhdo eene wááhyene ámúhá hálluúúné pañe
íjcyane." ¡Ávyeta bañú múnaa ámuha meíjcyame pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú ámuúha! Tujkénú
méwaagóoméí eene úménebááné ámúhá hálluúúné pañe íjcyane botsíi ímí ámuha maájtyumɨ́mé
mebóhdo teene wááhyene ámúhá nahbémú hálluúúné pañe íjcyane. Ehdu néene tsá múu
tsaate wahdɨ́ɨ́váné imityúwu méénúneri íjyácunútú tsáijyu múu éhníííñevu ímityúné ámuha
memééénuhíjcyáme.

Muhdú meíjcyánetu méwaajácúmeí muhdɨ́ɨ́vamé meíjcyane
(Mt 7.17-20; 12.34-35)

43 Tsá muurá oove néévahíjcyáné uméhé nééváítyuró átérééene oove íjcyatúne. Áhdure oove
íjcyatúné néévahíjcyáné uméhé tsá múijyú nééváítyuró oove íjcyane.
44 Muurá iñéévatúré méwaajácú uméhééné kéeméhéhjɨ́ íjcyane. Tsá muurá múijyú
tsúhjɨ́vahe nééváítyuró híígoó. Áhdure tsá múijyú wacyónejke nééváítyuró baáco.
45 Ahdu ɨ́ɨ́vane muurá ɨ́mɨáámé ɨ́ɨ́búwá pañe ɨ́mɨá ɨ́jtsaméí íjcyanéjuco ditye íhjyuváne.
Áánetu ímityúmé ihjyúvá ɨ́ɨ́ɨ́búwá pañe ímítyúné ɨ́jtsaméí íjcyanéjuco. Muurá muhdú ɨ́ɨ́buúúné
ɨ́ɨ́jtsaméí íjcyadújuco ditye íhjyuváne.

Míítyétsi ánúmeíñetu íjcyáné uwáá́boju
(Mt 7.24-27)

46 ¿íveekí ámuha oke Ávyéjúúbedi médíllohíjcyá ámúhakye o nééne ámuha melléébóne tehdu
meíjcyámejɨ́ɨ́vari?
47 Cáhawáá ámúhakye o úúbálle muhdú tahñéjté oke lléébome íjcyane.
48 Muurá tsaapi ánúmeííbyé cóhpéj nétsihdyu ávyéta páñé itséhdíhyejújɨ́ri íapɨ́hajcúné
wáduhcúhi. Aaja tsá nújpabya wááóítyuró ávyéta cóhpé teja méénúmeíñélliíhye. Ehdu muurá
tahñéjté oke lléébome ijcyáhi.
49 Áánetu o nééne cáhcújtsotúmé ijcyá éhne múúne tsaapi ímíñeúvú ihjyá apɨ́hajcúné
wádúhcútuja dííbyedívú nújpabya wááóné boone dibye ɨ́dátsó íjcyadu.

7

Tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáájpikye Jetsóó bóhɨ́ɨ́tsóne
(Mt 8.5-13)

1 Ehdúhjáa mɨ́amúnáama Jetsóó iíhjyúvátsihdyu péé ímamyémuma Capenaóovu.

2 Ácoomíyíhjyáa romáánómú tsodáhómú avyéjúúbé úníu múnáajpi dibye wájyú néébe ávyeta chémeebe dsijíveríjyuco.
3 Áánáacáhjáa diibye íavyéjuube tsúúca waajácú Jetsóó técoomíyí íjcyane. Áánélliihyéhjáa tsaatéké túkevéjtsojtédítyú wálloobe dííbye éllevu dibye ibóhiitso íúníu múnáájpiíkye.
4 Ahdújucóhjáa ditye ipyééne néétene:
Imiáábé diibye tsodáhómú avyéjuúbe. Áábeke íhya ihdyu tehdújuco u píááboíñe.
5 Muurá ímí meke wájyuube ijraéémú meíjcyámeke. Muuráhjáa dibye nééjuri mépihcyááveja méénúmeíhi.
6 Ehdúhjáa ditye néénéllii Jetsóó péé diityémá téhullévu. Aaméhjáa piihíjúcóónáa tsiiñe tsodáhómú avyéjuube wallóó tsíjtyekéréjuco íñahbévajtédítyú ditye iñééte dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, tsáhaváne ávyeta dííbye jávú u úújetéityú ídátsó dibye néénélliíhye.
7 Téénélliihyévané tsá dibye páñetu úúma íhjyúvatétúne. Áánélliihyévané ihdyu íchihdyúré ú neé dííbyé úníu múnáajpi ibóhiiki.
8 Muurévá téhdure tsijtye íavyéjujte dííbyeke nééne méénuhíjcyaábe. Áhdurévá ítsodáhómuke dibye táuhbánéjuco ditye méénuhíjcyáne. Téhdurévá íúníu múnáajpi dibye néhdújuco méénuhíjcyáne.
9 Ehdúhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube nééne ditye úúbálléneri Jetsóó ullévenúhi. Áánemáhjáa pámeekéré tétsihyi íjcyámeke iiiténe neébe:
—Muurá tamúnaa ijraéémú íjcyárómedítyú tsá tsáápíuba ehdu oke cáhcújtsotú eene romáánómuube íjcyároobe cáhcujtsódu. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.
10 Aanéhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube wálloome téhullétú wájtsime ájtyumívá tsúúca diibye íúníu múnáajpi bóhiibeke.

Dsíjívéébeke Jetsóó bóhiitsóne

11 Átsihdyúhjáa Jetsóó ímamyémuma Naíivu péébema tsijtye mítyame pééhií.
12 Aaméhjáa técoomívú úújetémé ájtyumí tsáápille pííbájyúllé hajchi apáábyéré íjcyaabe dsíjívéébeke cúúutémeke.
13 Áámedíhjyáa Jetsóó iidáátsóvéne díílleke nééhií:
—Kímóóvedíñe.
14 Ehdúhjáa iñééne teene iitémeho dibye ékéévetéénéllii teeho íhbume íjyócuuvéhi. Aabéhjáa néé tééhoúvuke:
—Llíhi, dácuúve.
15 Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca iácúúvéne ihjyúvaabe diityéma. Aanéhjáa Jetsóó tsiijuke néé dille itsájtye dííbyeke ihjyávu.
16 Áánerí́hjyáa pámeere tétsihyi íjcyame itsájúréévéne Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
—Ícyooca ihdyu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íhtsútuube mééma ijcyáhi. Téhduréhjáa néémeé:
—Muurá íñe Píívyéébe píaabó ihñéjteke.
17 Ááné uubálléhjáa páneere Jodéa iiñúji múnáadi tsújaavéhi. Aanéhjáa téhdure tsííñé iñújiine múnaa waajácúhi.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóo éllevu wálloomútsi
(Mt 11.2-19)

18 Ehdúhjáa dibye méénuhíjcyáné tsojtsó múnáajpi Jóáake ímamyémú úúballéhi.
19 Áánélliihyéhjáa diityédítyú míítyétsikye wálloobe dityétsí idílloté dííbyeke diibyéjuco éhnevváa míamúnáake pájtyetétsóiibye tsááiibye íjcyáhajchíí iwáájácuki, áánetu diibyéjuco íjcyátúhajchíí tsíjpiikyéi ityéhmeki.
20-21 Aamútsíhjyáa Jetsóodívú úújeténáa bóhiitsohíjcyaabe mítyámeke páhduváré nééne chémeháñeri chéméméhjike. Naavémúhjáa tsaaté pañe íjcyámeke waagóohíjcyaábe. Áhduréhjáa hállúvátúméhjike ímípyetétsohíjcyaábe. Áábekéhjáa neemútsi:
—Tsojtsó múnáajpi Jóáa múhtsikye wallóó diéllevu uke muhtsi medíllo ¿ava diibyéjuco uu Pájtyetétsoobe éhnevváa ííñujívú tsááiíbye? ¿Mityá tsáhái diibye u íjcyatúne?
22 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityétsikye:
—Wa meóómíñe méuubállé dííbyeke muhdú o úwááboobe méénúráítyúronéhji o méénune ámuhtsi maájtyumíne. Páneere méúúbálleco hállúvátuméhji hálluvájucóóne, úllétuméhji úlléjucóóne, íjpi chájáávéméhji bóhiine, lléébótuméhji tsúúca lléébone, dsíjivémé tsiiñe bóhiine. Áhdure méúúbálleco ídáátsóméhjike pajtyéteju tsúúca úwáábómeíñe.
23 Maímijyu ihdyu oke cáhcujtsómé íjcyanej.

24 Ehdúhjáa Jetsóó néé Jóáa wállóómútsikye. Aamútsíhjyáa óómíñé boone diibye Jóááditу neébe:

—¿Acáa Jóáa ii̇́néubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyáábedívú ámuha mepíhcyáávehíjcyácooca muhdú ámuha méɨjtsúcunú dííbyeke? ¿A ámuháa méɨjtsúcunú éhne múúne úmehe kííjyébari vááúmeídyú páhduváré dííbyé ɨ́jtsaméí nééneé?

25 ¿A tsaímíyée úcámeíhíjcyaábe? Muuráhjáa tehdu iújcámeícyá tsá ihdícyátsihyi dibye íjcyáítyuróne. Muuráhjáa ávyéjujté jaaháñé pañéiyo diíbye. ¿Aanée muubá ɨ́mɨááné diíbye?

26 ¿Mityá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi diíbyej? Ɨmɨáánée diibyéjuco. Árónáacáa tsíjtyé ehníííñevu diíbye.

27 Dííbyedítyú muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:

Ó pícyoó dɨ̇ɨhde tsáápiikye dibye iúúbálle mɨ́amúnáake ditye iímíbáávyéne ímí uke iwáátsúcúpéjtsoki.

28 Aane ɨ́mɨááánetúré tsá dííbyedu tsijtye néétune. Árónáa níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjúejtédítyú ɨ́ɨdáátsoobe íjcyároobe avyéjúúlléméií diibye Jóáá ehníííñevu.

29 Ehdúhjáa Jetsóó néénetu ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨdsɨ́ ahdótso múnáama tsijtye múhdumé Jóááadivu tsójtsótsámeímyé waajácú ɨ́mɨááábé Píívyéébe íjcyaabe tehdújuco méénune.

30 Áánetúhjáa paritséomuma taúhbájú uwáábojte Jóááadivu tsótsójtsámeítyúmé íllure ehdɨ́ɨvállehíjcyá téhdure Píívyéébe diityémá méénúiyóne.

31 Áámekéhjáa Jetsóó nééhií:

—¿Aca muutédívú íñe ícyoocá múnáake ó meménúiyáhi? Íhya tsɨɨmedivuj.

32 Muurá múúne lláhájtsɨri ɨ́ɨcume úhbácatsíhijcyádú ámuha páhduváré médárɨ́ɨvémeíhijcyáhi. Muurá múúne íllu úhbácatsíhijcyáme: “Chiiyóró mellíjchúrónáa tsá ámuha meímílletú mewáhtsɨne tééneri. Áhdure máátyóba májtsí memájtsivárónáa tsá ámuha meímílletú mekímoovéne.” Ehdu múúne tsɨɨme úhbácatsíhijcyámé íjcyadu muurá ámuúha.

33 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa tsá májchópityúne. Áhdurée tsá dibye bíínojpácyó ádohíjcyatúne. Áábedítyúu ámuha ménehíjcyá mééííbye íjcyáábé pañe naavéné íjcyánéllii ehdu dibye nééneé.

34 Áábé boonétúu ó bóhówaavé Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévеébe. Aabe panéváré o májchoobe téhdure ó adó bíínojpácyo. Áánetu idyé íllurеjuco óhdityu ámuha menéhijcyáné oova majchópíwu adópíwu o néénеé. Áhdure ámuha óhdityu ménehíjcyá oova ávyéjúúbé wáábyuta íjcyáne dsɨ́ɨdsɨ́ ahdótso múnaa ímityúmé íjcyámedívú o náhbévahíjcyáne.

35 Árónáa muurá Píívyéébeéjté íjcyámedítyú bóhówaavéné dibye diityémá méénuhíjcyáne. Ehdúhjáa Jetsóó néé paritséómuma taúhbájú uwáábojtéke.

Jetsóó paritséómúúbema májchone

36 Aanéhjáa tsaapi paritséómúejpi Tsimóó Jetsóoke míñutsó dibye ihjyávú dííbyema imájchoki. Ahdújucóhjáa péébema dityétsí májchone.

37 Áánáacáhjáa tsáápille técoomíyí ímítyulle íjcyalle Jetsóó tééjari íjcyane iwáájácúne péé tééjavu imyéwu cúvááné pacúúcújpácyoma.

38 Aalléhjáa dííbyé lliiñévú icyánoovéváne tááhií. Aanéhjáa imáátyori dííbyéj tuháácyú ɨpɨ́pajchóné íhñíwácoríyé ipáácyúné boone téjtuhácyú ichóhchóne teene pácúúcújpácyoríyéjuco dille múrijchóne.

39 Ehdúhjáa dille Jetsóoke méénune diibye eenée dííbyeke ihjyávú tsájtyeebe ɨ́ɨ́ɨténe íllu ɨ́jtsámeíhi: “Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi áánu iíjcyaca waajácúiyá aalle muhdɨ́ɨvallé íjcyalle dííbyeke ehdu méénune. Muurá ávyeta múhdurá diílle.”

40 Ehdúhjáa dibye ɨ́jtsámeíñé iwáájácúne Jetsóó néé dííbyeke:

—Tsímo uke ó neé tsane.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Bo ihdyu oke diñe, Ávyéjuúbej.

41 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsaatétsíhjyáa dsɨɨdsɨ táúmeí tsáápiíkye. Áámútsidítyúhjáa tsaapi ujcú 500-jɨva. Áánetúhjáa tsijpi ujcú 50-jɨváre.

42 Aanéhjáa iáhdóiyóné dityétsí píívyetétúnéllii íllurеjuco dibye íhvejtsóné teene diityétsidi ɨ́ɨdáátsóvénema. ¿Aane caabyé diityétsidítyú éhníííñevu dííbyeke wájyune ú ɨjtsúcunúhi?

43 Áánélliihyéhjáa neebe Tsimóo:

—Íhya diibye eenéhjáa éhníííñevu dsɨ́ɨdsɨke táúmeiibyej.

Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:
—Tehdújuco.
44 Ehdúhjáa néébere díílleke ɨííténe néé Tsimóoke:
—Éje, muurá íñe uke o ááhɨvévároóbema tsá nújpácyóubáré u pícyootú tájtyúhaacyu o níjtyámeíki. Áánáa muurá íñe áámye oke tájtyúhaacyu imáátyori ɨpípajchóné paacyú íhñíwácori.
45 Áhdure keená oke u dúúruváné u chóhchone. Áánáa muurá áámye oke idyúúruváné chóhchohíjcyá tájtyúhaácyu.
46 Áhdure tsá oke táhníwau dúúrúbájpácyóúbari u múríjchotúne. Aánáa muurá oke múríjcholle pácúúcújpácyori tájtyúhaácyu.
47 Aane uke o néé mítyane dííllé imítyú íjcyaróné dííllé hallúrí íjcyájúcootúné mítyane oke iwájyune dille úújétsónélliíhye. Muurá wahdíívané imítyú tsaaté hallúrí íjcyane diityédí meídáátsóvéne meíhvéjtsóneri tsá mítyane ditye ímíjyúúvéítyuróne. Áánetu ávyétá ɨhtsútú nééné imítyú diityé hallúrí íjcyaróné diityédí meídáátsóvéne meíhvéjtsóneri muurá mítyane ímíjyuuvéme. Aame meke wajyú mítyane.
48 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe díílleke:
—Ímityúné u méénuhíjcyanéhjí tsáhájuco díhyallúrí íjcyájúcootúne.
49 Ehdúhjáa Jetsóó nééénélli tétsihyi tsijtye diibye Tsimóó miñútso múnaa íjcyame nééhií:
—¿Aca muubá aabye íjcyaabe piivyété míamúnáadítyú íimítyuháñé iwáágoóne?
50 Árónáacáhjáa tsiiñe neebe díílleke:
—Oke u cáhcujtsódú íjcyalle tsúúca u pájtyetéllé hallúrí tsáhájuco ɨiná íjcyatúne. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.

8

Jetsóoke píááboné walléému

1 Ehdúhjáa imyéénúné boonétú idyé pehíjcyaabe Jetsóó ímamyémuma tsícyoomíjɨri patsíhjɨvári íjcyájáhjɨ múnáake iúwáábo muhdú Píívyéébé avyéjú íjcyane.
2 Áábekéhjáa téhdure tsaate walléémú nahbénú panévari chémehíjcyámeke dibye bóhɨitsóme. Áámemáhjáa Maaría Madaréná dííllé pañétúu 7-meváké naavémuke dibye wáágóolle.
3 Téhduréhjáa diityé pañe Heróódé piááboobe Chóótsá taaba Jóáánaá, Tsotsáánaa, íjcyamúpɨ. Téhduréhjáa ijcyámé tsíjtyehjɨ panévatu majchó díívánetu dííbyeke píááboíjcyáme.

Tsaapi bájtsónetu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.1-9; Mc 4.1-9)

4 Áhduréhjáa mítyane míamúnaa tétsihyi íjcyácoomíjɨtu Jetsóodívú píhcyáávémeke tsaapi bájtsónetu úwáábóobe íllu úúballéhi:
5 —Tsaapíhjyáa íwajcyóhá tríígoúúhá bájtsoobe íllure wávárajcóhi. Aanéhjáa dibye wávárájcónetu tsáuhjɨ dojcó juuváj pɨɨnévu. Áuhjíhjáa míamúnaa tádíríhcoíñuhíjcyaúhjí coomímú méhdojéhi.
6 Ááné tsiúhjíhjáa néwayúúné raahóvú dójcoúhjí ííñeróné chemé tétsii píípátúnélliíhye.
7 Ááné tsiúhjíhjáa tsuhjɨ íjcyátsihvu dójcóúhjí hallúvú tene wáámenéneri ííñeróné duhcúvatéhi.
8 Áánetúhjáa ihdyu tsáuhjɨ dojcó imíwu ííñujɨ nétsihvu. Aanéhjáa imíwu píívyene neevá mítyane. Ehdúhjáa iúúbállétsihdyu kéévánécoba neebe diityéke:
—Aane ihdyu óvíi lléébome icyáhcújtsóne tehdu ijcyáhi.

Jetsóó íuwáábó túhútsohíjcyáne
(Mt 13.10-17; Mc 4.10-12)

9 Aanéhjáa ímamyémú dilló dííbyeke muhdú nééiyóné ehdu dibye úúballéne.
10 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Ehdu ó úúbállehíjcyá Píívyéébe ámúhakye iwáájácútso muhdú íavyéjú íjcyanévu. Aane oke cáhcújtsótúmedívú tsá bóhówáávetúne. Muurá o úwaabóné lléébójúcoorómé ícyahíjcyá teene lléébótúmeúvúdu. Áhdure teene ájtyumíjúcoorómé ícyahíjcyá ájtyúmítúmeúvúdu.

Tsaapi bájtsónetu iúwaabóné Jetsóó bóhówajtsóne
(Mt 13.18-23; Mc 4.13-20)

11-12 Aane íllu nééiyóné ehdu ó úwáábohíjcyáhi: Muurá tríígóuuhádú nééne Píívyéébé uwááboju tsaate ímí lléébone diityé íbuúúné pañévú úcáávéiyóné Naavéné ditye ipájtyetétu

diityédívú mútátsohíjcyáhi. Aane nééiyóné eene juuváj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ́ coomɨ́mú méhdone.

13 Áánetu tsijtye teene uwááboju illéébone ímí ɨ́jtsúcunújúcoorómé páhduváré nééné mávaríjchojúúné iáábucújúcóótúne ílluréjuco téénetu ɨ́hveténé ímí icyáhcújtsótúnélliíhye. Aane nééiyóné eene néwayúúnéj pɨɨnévúhjáa dójcoúhjɨ.

14 Áánetu tsijtye uwáábó lléébójúcoorómé muhdú iíjcyáneríyé itsúúrámeíhíjcyánéllii teene ábájɨ́ɨvehíjcyáhi. Aame mítyane iéhnéváíyóneríyé íjcyame tsá úraavyéjúcootú tééné uwááboju illéébójúcooróne. Aane nééiyóné eene tsuhjɨ íjcyátsihvúhjáa dójcoúhjɨ.

15 Áánetu ijcyámé tsijtye teene uwáábó illéébone ímí tehdújuco ɨ́ɨ́ɨbúuri ɨɨjtsúcunúné tsaímíyé úraavyéme. Aane nééiyóné eene imíwuúhjáa ííñujɨ nétsihvu dójcoúhjɨ.

*Peetétú íjcyáné uwáá*boju
(Mc 4.21-25)

16 Átsihdyúhjáa tsiiñe neebe diityéke:

—Tsá muurá peete mepéétetsóné tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Tsá cuwáíhcyú lliiñévú mepícyóóítyuróne. Muurá ihdyu cáámevu mépicyóó tene iájchúcunú já pañe tééne tééveri meíjcyaki.

17 Ahdu muurá Píívyéébé uwááboju bóhówajtsó páneere muhdú meíjcyane. Muurá páneere téévéneúvú méénúmeíhíjcyaróné tsá wáájácúratúné íjcyáityúne. Muurá páneere waajácúméííhi.

18 Ahdícyane ímíñeúvú méɨ́jtsoco íñe ɨ́mɨá uwááboju ámuha tsúúca mewáájacúne. Muurá teene ímíllémedívú éhníííñevu bóhówájtsóiibye ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Áánetu teene ímíllétúmedívú tsá dibye bóhówájtsóityúne. Muurá áyánéwu ditye wáájácuróné íllure dojtúcúiibye diityédítyu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jetsóoke tsɨɨju dííbyé nahbémuma újcutéróne
(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35)

19 Téijyúhjáa dííbyé nahbémuma tsɨɨju wajtsɨ́ tétsihvu. Aaméhjáa tsá píívyetétú dííbyedívú iúújeténé mítyane mɨ́amúnaa íjcyánélliíhye.

20 Aanéhjáa tsaate dííbyeke nééhiɨ:

—Éhtsíhyi áachi dɨ́ɨtsɨ́ɨjuma díñahbémú íjcyame imíllé uke iájtyumɨ́ne.

21 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá téhdure íñe Píívyéébé uwááboju illéébone ímí tehdújuco úraavyémé wahárómú, táñahbémú, táñaallému.

Kííjyébama nohjɨ Jetsóó ɨ́hvetétsóne
(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

22 Tsáijyúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke:

—Métsu mepájtye éhnéjcúeúvu.

Ahdújucóhjáa ditye mɨ́ɨneri pééneé.

23 Aaméhjáa péhíjcyánáa cúwaábe. Áánáacáhjáa kííjyébari mítyane nújpacyo nóhjɨne úcaavé diityé mɨ́ɨné pañévú ápííchówu diityéké pámaúcúiñédu.

24 Áánélliihyéhjáa dííbyeke iákyéjtsóne nééméé:

—¡Ávyéjuúbej, Ávyéjuúbej! Éje, tsúúca mémájcánuúhi. Áánélliihyéhjáa iácúúvéne teene kííjyébama nohjɨ íjcyane úhbaabe tene ɨ́ɨhvetéki.

Ahdújucóhjáa tene ɨ́hveténé dáíhañéréjuco.

25 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—¿Aca ihdyu tsáháɨ eene ámuha Píívyéébeke ímí mecáhcújtsotúne?

Ehdúhjáa dibye nééneri iúllévenúne nééméé:

—¿Muubáami áánu íjcyáábeke kííjyébama nohjɨ lleéboj?

Tsáápí pañe naavémú íjcyane
(Mt 8.23-34; Mc 5.1-20)

26 Aaméhjáa Gariréá iiñújɨtu pééme úújeté Gadáárá iiñújɨvu.

27 Átsihvúhjáa Jetsóó íjchívyénáa tsaapi dííbye éllevu tsáá técoomí múnáajpi naavémú ípañe íjcyaábe. Diibyéhjáa íéveebe wájyamúúvátuube ícyahíjcyá níjkyénéj pɨɨnére.

28 Aabéhjáa Jetsóó lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne dííbyeke néé kéévánécoba:

—Jétso Jetsóoj, ¿aca ɨɨná ú imíllé óhdityu ɨ́htsútuube Píívyéébé Hajchi u íjcyaábe? Uke o néé óhdi u ɨ́cúbáhrátuki.

29 Ehdúhjáa naavéné néé mɨ́amúnáájpí pañétú Jetsóoke dibyéhjáa dííbyeke ‘díjchivye áádí pañétu’ nééneélliíhye. Ávyetáhjáa tsáijyu meívatétsohíjcyaabe naavéné dííbyeke. Áábekéhjáa

tsaate íhyójtsí́cuma íjtyúhaacyu úwáñehííñeri chíjchuróné távárícyohíjcyaábe. Áábekéhjáa diibye naavéné úúpíyíñuube pehíjcyá íí́néubárá píívyétúné iiñújiri.

30 Aanéhjáa Jetsóó néé naavéneke:

—¿Aca muubá dimyéme?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tamyémé Píváánéejpi.

Ehdúhjáa neebe mítyame dííbyé pañe iíjcyánélliíhye.

31 Aaméhjáa diitye naavémú néé Jetsóoke dibye iwáágóótu ditye í́cúbáhrámeííyóhullévu.

32-33 Áijyúhjáa tétsihyi jéémú meenímú majchóri. Áánélliihyéhjáa naavémú néé Jetsóó iwállo diityéké diityé pañévuréjuco. Ahdújucóhjáa dibye wálloome diibye mí́amúnáájpí pañétú iíjchívyéne újcámeíñé méénímú pañévuréjuco. Ááneríhjyáa úúpíyivyémé téwajútú únéú pañévú cáhpíyubámé májcanúhi.

34 Ááneríhjyáa diityé tehméjté iíllityéne wáame úúbálleté técoomí múnáake. Áhduréhjáa técoomítyú kémuéllé íjcyájáhji múnáake úúballéme.

35 Áánélliihyéhjáa mí́amúnaa téhullévú péécunú iájtyúmi muhdú tene pájtyene. Aaméhjáa úújetémé ájtyumí́ dííbyeke eenée naavémú dííbyé pañétú íjchívyéébeke íwajyámúúnemájuco íjcyaabe tsaímiyéjuco Jetsóó lliiñe ácuúcunúúbeke. Ááneríhjyáa íllityéme.

36 Ááméké́hjáa tsaate tétsihyi íjcyame úúbállépejtsó muhdú tene pájtyene.

37 Ááneríhjyáa iíllityéne nééme Jetsóoke dibye ipyéé tétsihdyu diityé iiñújitu. Ahdújucóhjáa dibye ímamyémuma óómiñe biwánejcúvúre.

38 Áábekéhjáa diibye eenée dííbyé pañétú naavémú íjchívyeebe néé dííbyema ipyéékií.

39 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—Tsáhaá, dihjyávúré pééne duubállé páneere muhdú Píívyéébe uke bóhiitsóne.

Ahdújucóhjáa péébe úúballéné íhcyóómi múnáake páneere muhdú Jetsóó dííbyeke bóhiitsóne.

Tsaatépike Jetsóó bóhiitsóne
(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

40 Aanéhjáa Jetsóó tsíñejcúéuri ímamyémuma iúlléjétsihdyu wájtsíí́beke tsaímíyé mí́amúnaa waatsúcúpejtsó dííbyeke témehíjcyadúme.

41 Áánáacáhjáa 'Jáiro' némeííbyé tsáá tétsihvu pihcyáávéjá avyéjuube íjcyaábe. Aabéhjáa imí́móúúvéne néé Jetsóoke dibye ipyéé dííbye jávú apáálléré í́dsi 12 pijcyábá íjcyalle dsijíveríjyuco íjcyánélliíhye.

42 Aanéhjáa téhullévú péébeke mítyane mí́amúnaa úraavyé ávyeta ráátúne.

43 Áámécóbá pañéhjáa tsáápille péé 12 pijcyábájuco ichémé tujpácyó íhvetépítyúneri í́cúbáhrámeíhíjcyalle. Aalléhjáa ihñénéhjí́ pírujtsójucóó bañúháñé taabójteke iáhdohíjcyáneri.

44 Aalléhjáa idyéju éhnéjcutu Jetsóodívú ipíí́hívéne dííbyé wajyámú dómajcóhi. Ááné tujkéveríhjyáa tsúúca ichémé díílleke íhvetéhi.

45 Aanéhjáa Jetsóó iwáájácúne nééhií:

—¿Múha ámuha oke médómajcóhi?

Árónáacáhjáa nééme dííbyeke idyómájcotúne. Aanéhjáa Péédorómá tsijtye íñahbéjté néé dííbyeke:

—Uwáábooóbej, ¿aca muhdú wahdyúré mí́amúnaa néétúnáa ú dilló múha uke dómajcóne?

46 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Muurá ó waajácú tsaate bóhiine íllure oke idyómájcóneri.

47 Aanéhjáa Jetsóó wáájacújúcóónéllii íllityécunúlléré dííbyé lliiñévú mí́móúúvetéllé pámeere lléébónáa úúballé muhdú néénéllii dííbyé wajyámú idyómájcóne tsúúca ibóhiíne.

48 Áánélliihyéhjáa neebe díílleke:

—Árone Wa ímí Píívyéébeke u cáhcujtsódújuco íjcyalle íñe tsúúca u bóhiíne. Ahdícyane wa dipye tsaímiyéjucoj.

49 Ehdúhjáa dibye díílleke néénáa tsaate diibye pihcyáávéjá avyéjuube Jáiró jatu tsááme dííbyeke neevéhi:

—Tsúúca dáájyuwa dsíjivéhi. Aane íí́nélliihyécó báñú ú tsájtyeé aabye uwáábóóbeke.

50 Aanéhjáa Jetsóó illéébóne néé Jáiróke:

—Kímóóvedíñe. Cáhawáá ihdyu Píívyéébeke cahcújtsó dáájyuwa úúma ibóhiíki.

51 Aanéhjáa tsúúca dííbye jávú ditye úújeténáa Jetsóó tsá ímílletú mítyame úcaavéné dííbyema
tééjá pañévu. Apáámyéréhjáa Péédoroo, Jóááá, Jacóóboo, diityétsí díílléwúúúvúj caanímútsii,
éhdume úcaavéné imílleébe.
52 Áánáacáhjáa pámeere tétsihyi íjcyame tahíjcyá díílleúvuke. Áámekéhjáa neébe:
—Métahdí dsíjívéllekéjíívari. Muurá ihdyu íllure cúwalle.
53 Ehdúhjáa Jetsóó néeneri uuhívatémé dííbyedi tsúúca ímiááné dille dsíjívénélliíhye.
54 Árónáacáhjáa díílleúvú hójtsitu iékéévéne kéévánécoba neébe:
—Wáhaj, dájkyeé.
55 Ahdújucóhjáa ibóhíine dille ácuuvéne. Átsihdyúhjáa neebe ditye imájchótso díílleke.
56 Ááneríhjyáa diityétsí cáánímutsi mítyane úllévenúmútsikye neebe dityétsí muucá
iúúbállétu teéne.

9

*Ímamyémuke uwááb*ovu *Jetsóó wáll*oóne
(Mt 10.5-15; Mc 6.7-13)

1 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó pihjyúcú ímamyémú 12-meva íjcyámeke. Áámé pañévúhjáa
pícyoobe itsíjpá dííbye mémeri tsaaté pañétú páhduváré nééme naavémuke ditye
iwáágóohíjcyaki, chémémehjike ditye ibóhíitsohíjcyaki.
2 Áánemáhjáa wallójúcoobe muhdú Píívyéébé avyéjú íjcyane úwáábotémé téhdure
chémémehjike ibóhíítsohíjcyaki.
3 Áámekéhjáa neébe:
—Métsajtyédí ámúhá cuujúii, ámúhá cahpáyuu, ámúha májchoo, ámúha dsíidsii, éhdune.
Tsájaare ámúhá hallúéjamáyé mépeéco.
4 Aame tsaaté javu meúújetéjaríyé méíjcyaco tétsihyi ámuha meíjcyáné hajchóta.
5 Aane tsátsíi múnaa ámúhadi íícúvétúhajchíí diityédí íícúvetúmé ámúháj tuhááñeri íjcyáne
íííñú mépíchóújcámeícyó 'tsá múúhá hallúrí tene íjcyatú ámúhakye muha meúwáábóiyóné
ámuha meéhdiivállehíjcyáne' nééiyóne. Ááne ílluréjuco mépeeco tétsihdyu.
6 Ehdúhjáa úwááboobe ímamyémuke. Ahdújucóhjáa ipyééne ditye ímiááju úwaabóné
patsíhjivá múnáake. Aaméhjáa bóhíítsohíjcyá chémémehjike.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa dsíjivéne
(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

7 Ehdúhjáa Jetsóó méénuhíjcyáné ávyéjuube Heróódé iwáájácúne páhduváré íjtsámeí
dííbyedítyú 'tsojtsó múnáajpi Jóáa tsiiñe bóhíibe' tsaate néhíjcyánélliíhye.
8 Áánetúhjáa tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu íjcyame Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa
dsíjívémedítyú tsaapi bóhiibe dibye íjcyane. Tsaatéhjáa ijtsúcunú Eríá dibye íjcyane.
9 Áánetúhjáa Heróódé nééhií:
—Ááneráhjáa Jóáádivu ó táuhbá ditye íhñíwau ikípíyuúcuki. Aanéjíí ¿muubáami tsáma diibye
eene ehdu méénuhíjcyaábej?
Ehdúhjáa iñééne Heróódé imíllé Jetsóoke iájtyúmíiyóne.

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Ja 6.1-14)

10 Aanéhjáa ímamyémú Jetsóodívú iwájtsíne úúballé páneere muhdú téhulle
imyéénuhíjcyanéhji. Átsihdyúhjáa Jetsóó péé diityémá múha íjcyátútsihvu Betsáidáj piihívu.
11 Aanéhjáa kiávú ditye pééne iwáájácúne tsijtye úraavyé diityéke. Áámekéhjáa úwáábóobe
Píívyéébé avyéjutu. Áámedítyúhjáa bóhíítsoobe chémémehjike.
12 Aanéhjáa tsúúca meííjyunúnéllii ímamyémú néé dííbyeke:
—Ílluréjuco wallo íjtyéke íchííj piihírí íjcyájáhji múnáadítyú tsíeménéuba ditye iñéhcone
imájchóne iwáyéééveki. Muurá íñe íínéubárá íjcyátútsihyi meé.
13 Árónáacáhjáa Jetsóó néé diityéke:
—Ámuháyé bo mémajchótsó diityékej.
Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—Árónáa méhdi 5-hováré páahóónema míítyétsiye amóóbemútsi. Íhya ihdyu tsiiñe
kémúúneúvú maáhdoca úújetéiyóné pámehdívúre.
14 Ehdúhjáa ditye néérónáa neébe:
—Méne ditye páhadsíjíi iáhcúba 50-mevátsa. Áijyúhjáa diitye 5,000-meváubáhjáa wajpíímúré
íjcyaróme.

15 Áámekéhjáa ditye néhdújuco ditye áhcubáné páhadsíji.
16 Áánáacáhjáa Jetsóó teene páahóónema amóóbemútsikye iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke
cáámevu icyárúúvénema. Átsihdyúhjáa idyóhdáhínunévú ájcuube ímamyémuke ditye iwájtu
pámeekére.
17 Aanéhjáa pámeere imájchónetu oovéhi. Áánetúhjáa cóeváné ujcúmé 12-rujtsívá
úvérujtsíñe wáhpe.

Péédoro néé mépájtyetéébé Jetsóó íjcyane
(Mt 16.13-19; Mc 8.27-29)

18 Áhduréhjáa tsáijyu Jetsóó ímamyémudítyú tsátsihvu ipyééne Píívyéébema ihjyúváhi.
Áijyúhjáa neebe diityéke:
—¿Aca muubá o íjcyane míamúnaa óhdityu nehíjcyáhi?
19 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:
—Tsaate nehíjcyá tsojtsó múnáajpi Jóáa u íjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá éíjyuúvúu íjcyame
Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvudítyú Eríá tsiiñe bóhiibe u íjcyane.
20 Átsihdyúhjáa diityékeréjuco dibye nééneé:
—¿Ácooca ámuha muubá o íjcyane menééhií?
Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:
—Muurá, uu, Críjto Píívyéébe uke wálloobe míamúnáake u pájtyetétsoóbe.

Ídsíjíveíñé Jetsóó úúballéne
(Mt 16.21-28; Mc 8.31-9.1)

21 Ehdúhjáa Péédoro nééetu bóíjcyuube ditye muucá iúúbállétuki.
22 Átsihdyúhjáa ídsíjíveíñé úúbálleebe nééhií:
—Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéebe muurá ó ícúbáhráméií mítyane. Muurá túkevéjtsojtee,
llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame oke ehdííválleéhi. Aame muurá oke
dsíjívétsóroobe 3 coojívatu tsiiñe ó bóhiihi.
23 Ehdúhjáa ímamyémuke iñééné boonétú neebe pámeekére:
—Ahdícyane tsaate oke iúraavyéné ímillémé óvíi iímillédú iícyahíjcyánetu iíhveténe oke
úraavyé wájyúmeítyúmé tééné déjúcotu iícúbáhrámeíyóné pañe.
24 Muurá ííñújiri iímillédú iíjcyáneríyé tsúúrámeímyé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu teene
iíhvéjtsóne oke iúráávyéíñeríyéjuco tsúúrámeímyé pájtyéteéhi.
25 ¿Aca ííinetú meke píáábóiyóné tsáijyu múu mewágóóóvénáa mítyane meéhneváne?
26 Muurá oke iúraavyéné núcojpíllémeke téhdure ó núcojpílleé Míamúnáájpidívúu o
ípívyéévéebe. Áhdure táuwáábojtu tsíjtyeke iúwáábóiyóné núcojpíllémeke téhdure ó núcojpílleé
Llihíyó avyéjuri nijkyéji múnáama tahñéjte éllevu o tsáácoóca.
27 Muurá ímiááné ámúhadítyú tsáhái tsaate dsíjívéityú Píívyéébé avyéjú bóhówaavéné
ájtyúmitúme.

Jetsóó tsíhdyúreevéne
(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

28 Átsihdyúhjáa 8 coojívatu Jetsóó péé cáméhbaúvú Píívyéébema iíhjyúvaki. Aabéhjáa
nahbévá Péédoroo, Jacóóboo, Jóááá, éhdúmedívu.
29 Aabéhjáa Píívyéébema íhjyúvánáa dííbye húmí tsíhdyúreevéhi. Áhduréhjáa íwajyámú
tsítsiinújá ajchúcunúhi.
30 Áánáacáhjáa Moitséemútsí Eríama bóhówáávemútsí ihjyúvá dííbyema.
31 Aamútsíhjyáa téhdure cádiúcunúmútsí ihjyúvá dííbyema muhdú Jerotsaréevu
iícúbáhrámeíñe dibye dsíjíveíñeri.
32 Aanéhjáa Péédoro íñahbéjtétsima íhtsútúnetu cuwáháñema íjcyame ájtyumíhi.
33 Aanéhjáa tsúúca Jetsóodítyú kiávú diityétsí Moitséemútsí Eríama péíñúné boone Péédoro
néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, maímijyu ihdyu mee íchiij. Ahdícyane métsu meméénu 3-wava nújuwááné
dihñéwaa, Moitsée éhwaa, Ería éhwaa, éhdune.
Ehdúhjáa Péédoro iñééne tsá wáájácutú íveekí ehdu iñééneé.
34 Áánáacáhjáa ojtso diityédívú níítyéné pañe iíjcyáneri íllityéme.
35 Aaméhjáa tééné pañe íjcyánáa Píívyéébe nééhií:
—Áánu muurá Hájchíwu mítyane o wájyuúbe. Áábeke ihdyu tsáma mélléeboco.

36 Ehdúhjáa Píívyéébe íhjyúvánáa ɨɨtécunúmé Jetsóó iiyéjuco íjcyáábeke. Aaméhjáa tsá
muucá úúbálletú teéne.

Tsáápíwúú pañétú naavéneke Jetsóó wáágoóne
(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

37 Ááné booméhjáa tsíjcyoojɨ téhbaútú ditye óómíñáa téhbaú déjúcotu mítyane mɨ́amúnaa
Jetsóoke téhmehíjcyámé dííbyeke waatsúcúpejtsóhi.

38 Ááamedítyúhjáa tsaapi néé kéévánécoba dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána ihdyu óvíjyuco ááanu hájchíwu apáábyéré íjcyáábeke duhjévaj.

39 Muhdú íhya naavéné dííbyé pañe íjcyaabe dííbyedi ɨ́cúbáhrahíjcyáhi. Ɨdáátsówu tsáijyu
dibye wákyééhcoobe íhjyúcunúcooca íhjyútu uráhtsaba ichívyehíjcyáhi.

40 Ááanélli dímamyémuke ó neerá ditye óóma dííbyé pañétú iwáágóo dííbyeke. Árónáa tsá
ditye píívyetétú iwáágoóne.

41 Ááanélliihyéhjáa Jetsóó néé diitye ímamyémuke:

—¡Juhúú, muutérahana ihdyu ámuuha Píívyéébeke cáhcujtsópityúme! Aane íñe ¿múhajchótá
ámúhá muhdúrá o ááabúcúne ámúhakye ó úwáábooóhi? Ehdúhjáa diityéké iñéérónе neebe
dííbyeke:

—Áyu cána ííllevu tsiva dááchikyej.

42 Ahdújucóhjáa dííbye éllevu dibye tsájtyéébeke tsiiñe naavéné wákyéehcóne.
Ááanélliihyéhjáa Jetsóó néé dibye iíjchívye dííbyé pañétu. Ahdújucóhjáa dibye íjchívyéné
boone tsúúca ímíjpyetéébé cáaníma péé pevétsɨhjɨduréjuco.

43 Áijyúhjáa pámeere tétsihyi íjcyame ullévenú Píívyéébé ɨhtsútú iájtyúmɨ́neri.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

44 Ááanáacáhjáa Jetsóó tsiiñe néé ímamyémuke:

—Ímíñeúvú mélleebúcunúcó ámúhakye o nééneé. Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyéévéébedívú tsaapi óhdivu ékéévétsoó ímítyúmeke.

45 Ehdúhjáa dibye nééne ímamyémú tsá wáájácutú ɨɨná nééiyóné ehdu dibye nééneé.
Tsáháhjáa tene ímíllémeítyú ditye wáájácúiyóne. Aaméhjáa nuhnévehíjcyá teene dííbyeke
idíllóiyóne.

Jetsóoke ímamyémú dilló caabyé ɨ́ɨhtsútuube diityédítyú íjcyáiyóne
(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

46 Téijyúhjáa táhjájcatsímyé caabyé diityédítyú ɨ́ɨhtsútuube íjcyáíyóneri.

47-48 Aanéhjáa iwáájácúne Jetsóó tsɨ́ɨméwúuke iújcúne diityéké nééhií:

—Muurá íjtye tsɨɨméwuúmú ɨ́dátsó néémeke ɨ́ɨcuvémé ookéjuco ɨ́ɨcuvéne. Téhdure okée
wállóóbekéjuco ditye ɨ́ɨcuvéne. Ahdícyane caabyé ámúhadítyú ɨdáátsóóbeúvú néébe muurá
ɨ́ɨhtsútuúbe. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Meke tútávájtsotúmé meke pɨaabóne
(Mc 9.38-41)

49 Áhduréhjáa tsáijyu Jóáa néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, muha máájtyumɨ́ tsaapi dimyémeri naavémuke wáágóohíjcyáné tsaaté
pañétu. Áábeke muha menéé dibye tehdu imyéénújúcóótu ɨ́veekí tsíjpiiye íjcyaabe tehdu
méénúnélliíhye.

50 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:

—¿ɨ́veekí ámuha mébóijcyúhi? Muurá meke pɨaabómé tsá meke tútávájtsotúne.

Jacóóbomútsikye Jóááma Jetsóó úwaabóne

51 Aanéhjáa tsúúca níjkyejɨ́vú dibye pééíñe éévé pɨ́ɨhɨ́júcóónáa peebe ímamyémuma Jerot-
saréevu.

52 Áijyúhjáa tsaatéké wálloobe íúmɨ́wari ditye iñéhco tsátsii ditye cúwatéitsíi. Ahdújucóhjáa
pééme Tsamááriá iiñújɨri íjcyáné jaaháñé néhcoróne.

53 Árónáacáhjáa tétsíi múnaa tsá ímílletú ditye tétsii cúwane Jerotsaréevu ditye pééénélliíhye.

54 Ááanélliihyéhjáa Jacóóbomútsí Jóááma Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuúbej, éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Eríaúvú cúújuwa táúmeídyú metsu
metáúmeí Píívyéébeke dibye cúújuwa diityé hallúvú ɨ́ɨjcaáyo cáámetu ditye iáíívyeki.

55 Ááanélliihyéhjáa diityétsidívú ɨ́ɨ́ɨténe neébe:

—¿Aca ɨ́veekí eene ámuhtsi múhdurá méíjtsámeíhi?

56 Tsáháa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyééveebe o tsáátu mɨ́amúnáake o túta̋vájtsoki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki. Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu pééme tsícyoomíwuúvu.

Jetsóoke iúraavyéne ímílleróme
(Mt 8.19-22)

57 Aaméhjáa péhíjcyánáa tsaapi juuvávyú Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuubej, ó imíllé úúmaye o péhijcyáné kiávú u péhullévújuco.

58 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá iyámé íjcyarómé óówamu íhyéjúnema téhejújɨ́ pañe icyúwaki. Áhdure wahpéjté ijcyá icyúwáítsɨ́hjɨma. Áánetu íñe Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe tsá tahjyáúbamáyé o íjcyatúne.

59 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe tsáápiíkye:

—Muúbej, óókéréjuco duráávye.

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, óvíi ihdyu múijyú llihíyó óhdivu dsɨ́jɨvé botsíi uukéréjuco o úráávyeki.

60 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi ihdyu tsaééré ɨ́mɨájɨ́jtó wáájácutúmé cúúújcatsí ɨdsɨ́jɨ́vécoóca. Áánetu ú úwáábooó Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwáábojúréjuco.

61 Áánetúhjáa idyé tsijpi néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, téhdure ó imíllé uukéréjuco o úraavyéne. Áánéllii tujkénú tahájkímuke ó pítyájcóteéhi.

62 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Muurá múúne caajáíhcyú túkévéjtsoobe tsá kiá ɨ́ɨ́tetú caajáhó tsatújkeve pééiyóné ityútávájtsóíyónélliíhye. Ehdu nééne tsúúca Píívyéébé avyéjúejte íjcyarómé tsíñéhjɨríyé íjcyame tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne. Ehdúhjáa diityéké Jetsóó úwaabóhi.

10

70-meváké uwáábovu Jetsóó wálloóne

1 Ááné boonétúhjáa 70-meváké iújcúmeke wálloobe míítyétsícyutsáké pacóómivávú dííbyé ɨhde ditye iúwáábo mɨ́amúnáake.

2 Áámekéhjáa neébe:

—Ɨmɨáánéjuco ávyétá mityámé mɨ́amúnaa Píívyéébé avyéjúejte ditye íjcyáíyóné uwááboju úwáábómeíiyóme. Árónáa tééné wákimyéi múnaa uwáábojte áyáhreé. Áánéllii ihdyu múu táúmeí páné aabájaabéré íjcyaabe Píívyéébeke dibye mítyámeke uwáábojtéké ipícyo ditye iúwáábo mɨ́amúnáake dííbyé avyéjúejte ditye íjcyáíñé uwáábоju.

3 Ahdícyane íñe ámúhakye ó wallóó oohímye éllevu obééjáwuúmuke mewállóóiyódú muhdú ámúhakye dárɨ́ɨ́véímye éllevu.

4 Aame tsá ámuha metsájtyéityú ámúhá cahpámyuu, ámúha dsɨ́ɨ́dsɨɨ, ámúhá túhápaajɨ́nee, éhdune. Áhdure tsá ámuha juuvávú tsaatémá tsíñéhjɨri meíhjyúváityúne. Tsapéhdúré méúlleco.

5 Aame ámuha tsájaavu meúújetécooca múu tééja múnáake nééhií: “A ámuha méíjcyaraj. Óvíi Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabó ímí ámuha meíjcyaki.”

6 Aane tééja múnaa ámúhakye ímí wáátsúcúpéjtsóhajchíí Píívyéébe ímí pɨ́ááboó diityéke. Áánetu ditye ámúhakye cátúhtsópéjtsóhajchíí múu ɨ́hvejtsó diityéké ɨɨná nééétumére.

7 Áánetu ámúhakye ímí wáátsúcúpéjtsómé jari múu ijcyáhi. Tsá múu tsííjyatuu, tsííjyatuu, péétúne. Aane óvíi diityéké ámuha mepɨ́áábóne áhdó diityéré ámúhakye ájcúne tájpí ámuha méijcyáhi. Muurá wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi.

8 Aane ámuha tsácoomívú meúújetécóómi múnaa ímí ámúhakye iwáátsúcúne májchotsóné mémájchoco panéváré ámúhakye ditye ájcune.

9 Aame mébóhɨ́ɨ́tsoco técoomí múnáadítyú chéméméhjɨke. Áhdure méúúbálleco tsúúca Píívyéébe avyéjúejte ditye íjcyáiyóne.

10 Áánetu tsácoomí múnaa ámúhakye wáátsúcútúhajchíí múu ulléjɨjtónéj pɨɨnévú iíjcyáne nééhií: “Íñe ámúhá cóómi ííñú múúháj tuhááñeri íjcyane ámúhadívú muha mépíchóújcámeí ámúhá hallúrí ímityúné íjcyáné uubálle.

11 Aane ihdyu óvíi muhdú ámuha méijcyáhi. Muurá Píívyéébé avyéjúejte ámúha méijcyájúcóóiyáhi.” Ehdu méneeco diityéke.

12 Aane ámúhakye o néé ehdu ámúhakye dárɨ́ɨvémeke muurá Píívyéébe ávyétá ɨhnáhó ɨ́cúbáhraá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné iímíbájchócooca Tsodóóma múnáadi ɨ́ɨcúbáhráíñé ehníííñevu.

Lléébópítyúné mɨ́amúnaa
(Mt 11.20-24)

13 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnáake! Muurá íñe méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyánée Tííroó, Tsidóoo, íjcyácoomícyuvu o méénuca tsúúca íimítyú ɨ́ɨhvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvuréjuco ditye ɨ́búwáávéiyóne. Áánemáa muurá íatérééjahjɨ́vú iújcámeíñe bállííjyuri ávúhcúiyómé teene ɨ́ɨhvéjtsóné uubálle.

14 Áánéllii muurá ditye ɨ́cúbáhrámeíñé ehníííñevu ɨ́cúbáhrámeíimye diitye Coratsíii, Betsáidaa, íjcyácoomícyu múnaa muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné Píívyéébe nihñéétsihvúré ímíbájchócoóca.

15 Ahdu muurá téhdure Capenaóo múnáake pajtyéiñe múhdumé ‘mityámítyá’ tsíñáávehíjcyámeke. ¿Ɨjtsúcunúméubá ɨ́ɨhtsútúúvéiyóne? Áánerá íllure wágóóóveímye.

16 Ahdícyane múhdumé ámúhakye lléébome muurá ookéjuco lléébone. Áánetu ámúhakye lléébotúmé téhdure oke tsá lléébotúne. Aane oke illéébótúneri téhdure okée wállóóbeke tsá ditye lléébotúne. Ehdúhjáa Jetsóó diityéké túkévejtsóhi.

70-meva iúwáábójétsihdyu óómiñe

17 Aanéhjáa diitye 70-meváké dibye uwáábovu wálloome mítyane imíjyúú iúwáábójétsihdyu iwájtsɨ́neri. Aaméhjáa dííbyeke nééhií:

—Ávyéjuúbej, muurá naavémú múúhakye lléébohíjcyá tsaaté pañe íjcyámeke dimyémeri muha meíjchívyétsócoóca.

18 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Éée, tehdújuco teene tsúúca páñétúejpi Naavéné íjcyároobe táhjátsámeíñélliíhye. Muurá ó ájtyumɨ́ éhne múúne chijchi rórihcyódú dibye íévéhóówatu áákityéne.

19 Muurá ámúhá pañévú ó picyóó tatsɨ́jpá tamyémeri ámuha diibye mémunáajpi Naavéneke metáhjaki. Áánélliii tsá ɨ́ɨná ámúhakye tútávájtsóityúne. Téhdure ííñimyémuma óóvɨmu íjcyarómé tsá ámúhakye tútávájtsóityúne.

20 Árónáa ihdyu mémítyájkímyeídí téeneri eene naavémú ámúhakye ávyejúúlléneri. Múu imítyájkímyeíiyódú ɨ́ɨvane Píívyéébekéré mítyajtsó tsúúca ámúha mémeháñé dííbyé waajácúháámɨtu cáátúvánélliíhye. Ehdúhjáa diityéké neébe.

Jetsóó Cáánikye dúúruváne
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Aanéhjáa Cáání Píívyéébé Apííchó Jetsóoke ímíjyuuvu ájcuube dííbyeke dúúrúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáání Píívyéébeéj, nijkyejɨ́ɨ, ííñujɨ́ɨ, íjcyáné aabájaabe u íjcyaábej, uke téhdújtsoobéré ó duurúvá ɨ́mɨáájú ɨ́dáátsojtédívú u bóhówátsohíjcyáné hallúvu. Áánetu tehdújuco tsá waajácu múnaa iíjcyane ɨ́tsúcunúmeíhíjcyámedívú u bóhówájtsotú teéne. Ahdícyane ihdyu, Lli, óvíi ehdu teene muhdú u tújkevééllédu.

22 Ehdúhjáa Cáánikye idyúúrúvátsihdyu neébe:

—Muurá ihdyu Llihíyó oke picyóó tajtyéévéri mɨ́amúnáake iwáájácútso muhdú diityédítyú ɨ́ɨjtsámeíñe. Tsá muurá múha wáájácutú dííbyé Hajchi o íjcyáábé ɨ́ɨjtsaméi. Apáábyéré diibye Llihíyó waajácú muhdú o íjcyane. Áhdure idyé apáábyéré ó waajácú muhdú dibye íjcyane. Áhdure teene tsaatédívú o bóhówajtsóméré waajácúhi.

23 Ehdúhjáa iñétsihdyu ímamyémuke ɨ́ɨ́ɨténe neébe:

—Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyane o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumɨ́me.

24 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama ɨ́ɨhtsutúmé avyéjujte oke ɨ́tsohíjcyará íñe ícyooca muhdú o méénuhíjcyáné ámuha maájtyumɨ́dú iájtyúmɨ́roki. Áhduréhjáa imíllerómé o íhjyúváné illéébone. Árónáacáa tsáhái téijyu o bóhówáávetúne. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

Tsamááriá múnáajpi pɨ́áábóné uwááboju

25 Tsáijyúhjáa tsaapi taúhbájú uwááboobe dííbyeke imújtátsóro nééhií:

—Uwááboóbej, ¿aca muhdú ó íjcyáiyá múijyú o dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ o újcuki?

26 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Muhdútá nééne taúhbajuj?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá nééneé: “Múu wajyú Dípiivyéébé Díavyéjuube íjcyáábeke ávyeta dɨ́ɨ́ɨ́bútúré páneere muhdú u íjcyáneri dɨ́ɨ́jtsaméiyi. Áhdure múu pamévakéré wajyú muhdú u wájyúmeídyu.”

28 Ehdúhjáa dibye nééneellii Jetsóó néé dííbyeke:

—Éée, tehdújuco. Ahdícyane óvíi tehdu ú ijcyá múijyú u dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ u újcuki.

29 Áánélliihyéhjáa ityáhjátsámeítyu tsiiñe neebe dííbyeke:

—¿Aanéhaca caatyéké ó wájyúiyáhi?

30 Áánélliihyéhjáa idyé Jetsóó néé dííbyeke:

—Tsaapíi Jerotsaréetu Jericóovu péébeke naní múnaa imyéénúne dííbye éhnénéhjɨ́ dojtú pɨ́rune íwajyámúúnemájuco. Áánemáa péjucóómé dibye tétsiíyé dsɨjɨ́veri íjcyánáaáca.

31 Áánáacáa llúúváábe tééjuri péébe úújeté dííbyedívu. Áróóbedíi ɨ́ɨ́cúvétuube pajtyéíñúhi.

32 Áhdurée duurúvájá pañe wákímyeíhíjcyaabe péébe dííbyeke ájtyúmɨ́roobe pajtyé tsapéhdúré dííbyedi ɨ́ɨ́cúvétuúbe.

33 Áánetúu Tsamááriá múnáajpi péébe dííbyeke iájtyúmɨ́ɨ́bedi mítyane ɨ́dáátsovéhi.

34 Aabée ihdyu dííbyeke ditye túúvátsonéhjɨ́ ityáábóne bɨ́ɨ́jɨnúhi. Áábekée ɨ́ɨ́judi tsajtyéébé tsaaté javu tépejco ityéhmeki.

35 Ááné tsɨtsɨ́ɨ́vevúu tééja múnáájpikye iáhdóne neébe: Áánúke téhmeco. Aane néhi tsiiñe tsíeméné dííbyema u áhdóhajchíí o óómidyu uke ó óómíchoóhi. Ehdúu mééenuube Tsamááriá múnáajpi.

36 ¿Aanée caabyé diityédítyú tsíjpiiye íjcyároobe naní múnaa ɨ́cúbáhraíñúúbeke wajyúhi?

37 Áánélliihyéhjáa neebe Jetsóoke:

—Íhya eenée dííbyedi ɨ́ɨdáátsóvéne pɨ́ááboóbe.

Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco. Ahdícyane óvíi tehdu ú meenúhi.

Máátámúpɨke Jetsóó ááhɨvéne

38 Ááné boonétúhjáa idyé Jetsóó ímamyémuma péébe úújeté tsácoomíwuúvu. Átsihyíhjyáa íjcyalle Mááta tsaímíyé diityéké ihjyávú waatsúcúpejtsóhi.

39 Áijyúhjáa dííllé naalle Maaríá Jetsóó lliiñévú ácuuvé dibye úwaabóné illéébúcunúki.

40 Áánáacáhjáa diille Mááta tsíñehjɨ imyéénúneri íjcyalle Jetsóoke nééhií:

—Ávyéjuúbej, ¿ɨ́veekí aalle táñaalle íñe o mééenúnéhjɨtu tsá oke pɨ́áábotúne? Díñe bo okéi dille ɨpɨ́áábokij.

41 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé díílleke:

—¿Aca ɨ́veekí eene tsíñehjɨ u mééenúneríyé ú ijyácunú táuwáábori ɨ́ɨ́cúvétulle?

42 Muurá ihdyu tehdújuco Maaríá mééenune tsá múha díílledívú cátúhtsóityuróne. Ehdúhjáa Jetsóó néé Máátákeé.

11

Píívyéébema meíhjyuváné Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.9-15; 7.7-11)

1 Aabéhjáa tsáijyu Píívyéébema iíhjyúvánetu nɨ́jkévánáa tsaapi ímamyémudítyú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, cána múúhakye duwáábó muhdú múúne Píívyéébema meíhjyuváné éhnéhjáa Jóáa ímamyémuke úwaabódu.

2 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Íllu múu íhjyúváhi:

Múúháj Caáni níjkyéjɨri u íjcyaábej, uke muha máávyéjujtsó dúúrúvamére. Aabe ihdyu díavyéjuvu múúhakye dúúcúne u ímillédú múúhakye túkevéjtsó ííñújɨri muha meíjcyámeke muhdú níjkyéjɨri u mééenuhíjcyádu.

3 Aabe óvíi múúhakye majchóvú ú ácuhíjcyá paíjyuváré téene tájpí muha meíjcyaki.

4 Áhdure muha ímityúné meméénuhíjcyáné múúhadi dɨ́dáátsóvéne dábajɨ́ɨvé múúhakye ímityúné mééenuhíjcyámedi muha meídáátsóvéne teene maábájɨ́ɨvéhijcyádu. Áhdure múúhakye ɨ́hvéjtsótuubéré pɨ́áábohíjcyá mávaríjchojúúnevu muha metáhjátsámeítyuki.

5-6 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu tsiiñe neébe:

—Muurá tsaapi ámuha menáhbévahíjcyaabe tsáijyu pécójpɨine ámúhadítyú tsáápiikye neetéiyáhi: “Muúbej, cána okéi óvi daacu ámúha májchotu táñahbévaabe tahjyávú wájtsɨ́ɨbeke o májchótsoki. Ávyeta tsá ɨ́ɨnéúbamá o íjcyatúne.”

7 Ehdu dibye nééneellii ícyuwájá pañétú nééíyoobe dííbyeke: “Tsáhájuco o píívyetétú uke o ájcune. Tsúúca muha mécuwáhi. Tsúúcajáne llééhowa wátájcámeíhi.”

8 Ehdu muurá ámúhadítyú tsaapi íñahbéváábeke iñééróne ájcúiyá dibye táúmeíñevu éhnííñevúré dibye ipátsáríjcyótuki.
9 Ahdícyane ihdyu múu táúmeí Píívyéébeke tééne tájpí ámuha meíjcyane ámúhakye dibye iájcuki. Métsúúraméí ímí ámuha meíjcyáíyóneri ámúhakye dibye ɨpí́ááboki. Áhdure métáuméí ámúhakye dibye ityúkévéjtsoki.
10 Muurá tééne tájpí iíjcyane táúmeímyeke ájcuúbe. Ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke pí́ááboóbe. Dííbyeke túkevéjtsoju táúmeímyeke túkévéjtsoóbe.
11 ¿Aca ijcyámé tsaate ámúhadítyú ɨ́jtsɨɨméné majcho táúmeícyooca nééwayúvúré ájcúiyóme? ¿A amóóbeke tetsɨ táúmeíñáa ájcúiyómé ííñimyédívúre?
12 Áhdure ¿aca ííhyúu táúmeítsɨke ájcúiyómé óóvɨhódívúre?
13 Muurá ámuha mɨ́amúnaa ímityúmé meíjcyarómé méimíllé ámúháj tsɨ́ɨmeke ɨ́miáánevúré maájcune. Aanéjɨ́ɨ awáá muurá ámúháj Caani níjkyéjɨri íjcyaabe Íapííchó picyóó dííbyeke teene táúmeímyé pañévu. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó ímamyémuke.

Jetsóoke Naavéné pɨ́aabóné tsaate nééneé
(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

14 Íjcyaabéhjáa tsaapi naavéné ípañe íjcyaabe íhjyúvátuúbe. Aanéhjáa naavéneke dííbyé pañétú Jetsóó wáágóóné boone tsúúca ihjyúvaábe. Ááneríhjyáa mɨ́amúnaa ullévenúhi.
15 Árónáacáhjáa Jetsóodítyú tsaate nééhií:
—Aadi muurá naavémuke waagóohíjcyá tsaaté pañétú diitye naavémú avyéjuube Betsebóó pí́áábóneríye.
16 Áhduréhjáa tsijtye dííbyeke íllure mávárijchómé nehíjcyá dibye méénúráítyuróné íévéhoowávú imyéénuki.
17 Árónáacáhjáa diityé ɨ́jtsaméí iwáájácúne neébe:
—Muurá tsáné avyéjujte tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeítyúmé ímityúné idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco ɨ́hvejtsóné íavyéju. Áhdure muurá tsája múnaa ímityú idyárɨ́ɨvéjcatsíñe ílluréjuco wáchájánújcatsíñe.
18 Ahdu ɨ́ɨvane muurá Naavéné ihyájkímukéré íwáágóoca íllure íavyéjú újóvéjtsóiyáhi. Ehdu íñe ámúhakye o néé naavémú avyéjuubévá Betsebóó oke pí́áábóneríyé diityéké o wáágóohíjcyáné ámuha óhdityu menéénélliíhye.
19 Áánetúhaca ¿múúbé pɨááborí ámúhá mamyémú waagóohíjcyá diitye naavémuke? Áyu cána oke menej. Tsá muurá ámuha menéééityuró Betsebóó pɨáábori ditye wáágóohíjcyáne. Íllure ámuha mémujtá ehdu meíhjyúváneri.
20 Muurá ihdyu Píívyéébe oke pí́áábóneri ó waagóohíjcyá naavémuke tsaaté pañétú téénetu ámuha méwáájácu tsúúca dííbyé avyéjú ííñújɨri ámúhama íjcyájúcooróne.
21 Muurá ɨ́htsútúúbé jatu tsá ɨɨná múha tsájtyéityuróne.
22 Árónáa dííbyé ehnííñevu íjcyaabe dííbyedítyú dójtúiyá páneere dííbyé méénujcátsiháñe. Ááne dííbyé tsíeméné iímillédú méénúíyoóbe.
23 Ehdu nééne muurá oke ɨpí́aabóné ímílletúmé táwákimyéí íllure imíllé óhdivu ityútávajtsóne. Aame tahñéjté íjcyáíyómeke íllure óhdityu mútátsohíjcyáhi.

Ípyée iíjchívyémé pañévú tsiiñe naavéné óómiñe
(Mt 12.43-45)

24 Átsihdyúhjáa idyé tsiiñe Jetsóó nééhií: Muurá múúne naavéné mɨ́amúnáájpí pañétú íjchívyeebe pehíjcyá iíjcyáitsíí néhcoobére. Aabe iíjcyáíyotsíí iájtyúmɨ́túnéllii íllu ɨ́jtsámeíhi: "Tsiiñe ó óómií bɨwáábé pañévúré ópée o íjchívyéébé pañévu."
25 Ahdújuco muurá óómiibye ájtyumɨ́váné diibye ípyée iíjchívyéébeke imíwu peevéébé éhne múu jaa llíjyahdu néébeke.
26 Ááníllii múúne nahbévaabe tsijtye 7-meváké éhnííñevu ímityúmeke diityémá tsiiñe iúcááve dííbyé pañévu. Áábeke muurá ɨ́hdée ɨɨ́cúbáhráné ehnííñevu ɨ́cúbáhraábe.

Ɨ́nerí meímíjyuuvéne

27 Ehdúhjáa Jetsóó nééná tsáápille mɨ́amúnáájpí pɨɨnétú kéévánécoba nééhií:
—¡Maímijyu ihdyu diille ukée ɨtsɨ́ɨmáváábeke píívyétsolle íjcyanej!
28 Ááníllii hyéhjáa neébe:
—Éée, tehdújuco. Áhdure ¡maímijyu Píívyéébé uwáá boju cáhcujtsómé íjcyanej!

Mɨ́amúnaa Jetsóoke néé dibye méénúráítyuróné imyéénuki.
(Mt 12.38-42; Mc 8.12)

29 Téijyúhjáa mítyane mí̵amúnaa píhcyaavé Jetsóodívu. Áámekéhjáa úwáábоobe néehií:

—Ámuha muurá ícyooca íjcyáné mí̵amúnaa ímityúme. Aame ¿í̵veekí ámuha méimíllé
méénúráítyuróné o méénune ámuha oke mecáhcújtsómejí̵ívari? Óvíi ihdyu Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáajpíi Jonáake pájtyedu nééne oke pájtyénetu ámuha méwaajácú diibyéjuco
mí̵amúnáake o pájtyetétsoobe o íjcyane.

30 Muuráhjáa dííbyeke muhdú tene pájtyénetu Níínibé múnaa waajácú í̵mi̵áánéjuco
Píívyéébe dííbyeke wálloóne. Ahdu muurá Mí̵amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke tene
pájtyénetu mí̵amúnaa waajácuú dityée iímíjpyeténe ipájtyeté Píívyéébe oke wálloóne.

31 Aane muurá Píívyéébe mí̵amúnaa muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchócooca tsáápille tsíííñé
iiñúji̵ múnáalle ámúhadívú néétsoó ámuha mecáhcútsohíjcyátunévu. Muuráhjáa tsíhyullétú
tsaalle Tsaromóó uwáábó illééboki. Aallée muurá ímí cáhcujtsóhi. Áánáa ¿í̵veekí dííbyeúvú
ehníííñevu o íjcyaabe o úwaabóné tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

32 Téhdure muurá Níínibé múnáaúvú ámúhadívú néétsoóhi. Muuráhjáa Jonáá diityéké
úwaabóné icyáhcújtsóne ímíjpyetéme. Áánáa ¿í̵veekí dííbyeúvú ehníííñevu o íjcyaabe o úwaabóné
tsá ámuha mecáhcútsohíjcyatúne?

Méhálluúúcú peetédú nééneé
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Tsá muurá peete tsíeménevu maávohjácóítyuróne. Muurá ihdyu cáámevu íboohówátsihvu
mépicyóó tene iájchúcunúki.

34 Ahdu muurá ámúhá hálluúúné peetédú nééneri í̵mi̵áánéré ámuha meí̵í̵téneri met-
súúrámeíhajchíí téénetúré ámuha mébóhówaúcúnuúhi. Áánetu ímityúnéré ámuha meí̵í̵téneri
metsúúrámeíhajchíí téhdure téénetúré ámuha mébóhówaúcúnuúhi.

35 Áánéllii téi̵i̵búwá méíjcyaco í̵mi̵áájú ámuha tsúúca mewáájacúné múhdurá meúráávyétuki.

36 Muurá ténejcu wáájacúmé ímityúné méénújúcootúmé í̵í̵né imíjyaúréjucó íjcyane éhne
múúne peete ájchúcunúnej tééveri meíjcyadu.

Paritséómuma taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpí̵vetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 20.45-47)

37 Ehdúhjáa Jetsóó úwáábóné boone paritséómuube dííbyeke tsajtyé ihjyávú imájchótsoki.

38 Aabéhjáa íhyójtsi̵ nijtyámeítyuube májchóneri diibye paritséómuube ullévenúhi.

39 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Ámuha muurá ámúhaj pi hállúre méímíbáchómeíhijcyáhi. Árónáa ámúhá í̵jtsaméí ímityúne.

40 ¡Tsá muurá ámuha mewáájácúmeítyúne! ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú téhdure
méí̵jtsaméí metéhmémeíiyóné méjpi menítyámeíhijcyádúre? Muuráhjáa í̵mi̵áámé meíjcya
Píívyéébe meke ípívyejtsóhi.

41 Áánéllii múu íjpií, í̵í̵jtsaméii, íjcyane tehmé ímí iíjcyaki.

42 ¡Máidáátsoju ámuha paritséómuke tene pájtyeíñej! Muurá tehdújúcooro Píívyéébeke
ámuha meí̵í̵cúvehíjcyáné ámúha bájtsoháñeri. Árónáa ¿í̵veekí tsá ámuha meí̵jtsámeítyú dííbyeke
mewájyúíyóneri? Áhdure ¿í̵veekí tsá ámuha mí̵amúnáama ímíñeúvú meíjcyatúne? Tsá muurá
tsáneeríyé dííbyeke meúráávyéne tsiiñe meí̵hvéjtsóítyuróne.

43 ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ámuha méimíllé pihcyáávejáané
pañe íboohówátsihjí̵ríyé meíjcyane. Áhdure ámuha méimíllé mí̵amúnaa ámúhakye ávyejúúlléne.

44 ¡Áámeke ámúhakye taúhbájú uwáábojtémá máidáátsoju tene pájtyeíñej! Muurá ímityúmé
ámuha meíjcyárómeke mí̵amúnaa í̵í̵tehíjcyá pánehjí̵dú í̵mi̵áámeúvúdú éhne múúne níjkyéné
pañe nehníwu nééone pánehjí̵dú hallu imíwu meí̵í̵tedu.

45 Ehdúhjáa Jetsóó nééénélli taúhbájú uwáábojtédítyú tsaapi néé dííbyeke:

—Uwáábоóbej, ehdu aatyéké u nééneri múúhadívú ú wáájatsóhi.

46 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¡Téhdure ámúhakye idátsó pajtyéiñe! Muurá ámuha íllure métúhútsohíjcyá mí̵amúnáake
ámúhá í̵jtsaméityúré ámuha meújcúné uwáábori. Muurá ámuha meíjcyarómé tsá tehdu
meíjcyatú eene ámuha meúwáábohíjcyádu.

47 ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! ¿í̵veekí ámuha éíjyuúvúu Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáake ámúhá ihdé múnáaúvú dsí̵jí̵vétsohíjcyámé nijkyénetu diityéúvu náávé
ménícyohíjcyáhi?

48 Ehdu ámuha meméénúnetu muurá méwaajácú ámúhá ihdé múnáaúvúu ícyahíjcyají̵jtóré
ámuha meúraavyéne.

49 Muurá Píívyéébe néehií: “Ó pícyoó o túkévéjtsóneri íhdétújuco iwáájacúné úúbálléímyeke.
Téhdure ó pícyoó uwáábojtéke. Áámedítyú muurá tsaatédí ícúbáhraímye. Tsíjtyeke
dsíjívétsoímye.” Ehdúu Píívyéébe néehií.
50 Aane muurá téhdure ícyooca íjcyáné míamúnáake dómájcoó ííñujii ípívyéévétsihdyu
ícyoocávú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake tsaate dsíjívétsohíjcyáné dibye diityémá
ímíbájchoíñe.
51 Muuráhjáa Abéeke íñahbéré dsíjívétsóné boone tsíjtyeke ámúhá ihdé múnáaúvú
dsíjívetsóhi. Muuráhjáa Tsacaríake dsíjívetsómé duurúvájama Píívyéébé iicúvé
cóvátsómeíhíjcyáné waíjí ráhoúcunútsihvu. Aane ámúhakye o néé íñe ícyooca íjcyáné
míamúnáake téhdure tééné ímibájchó dómájcoíñe.
52 ¡Ahdícyane máidáátsoju ámúhakye tene pájtyeíñej! Muurá ímiáájú míamúnaa
wáájácúiyóné ¿íveekí ámuha métúhútsohíjcyá tsíhdyuréjuco meúwáábóneri? Ditye teene
icyáhcújtsóne úráávyéiyóné ámuha métúhútsohíjcyáhi. Aane muurá ámuha meíjcyarómé tsá
ímíñeúvú teene meúráávyetúne.
53-54 Ehdúhjáa Jetsóó íhjyuváné taúhbájú uwáábojtémá paritséómuke tsaríwu pajtyéhi.
Aaméhjáa dííbyeke panévatu dilló tsane dibye múhdurá áñújcúhajchíí dííbyedítyú ímityúné
iíhjyúvároki.

12

Ímamyémuke Jetsóó téibúwajtsóne

1 Téijyúhjáa ávyétá mityáné míamúnaa píhcyaavémé wájócójcatsíñáa Jetsóó néé
ímamyémuke:
—Téiibúwá méíjcyaco aatye paritséómú bañú múnaa ímiáámeúvúdú íjcyámeke.
2 Muurá téévéneúvú méénúmeíyóné tsá tétsihvúré níjkéváityúne. Muurá pámeere iiná
méénuhíjcyáné bóhówáávéehi.
3 Múha wáájácútúnáa ámuha míjcóhó pañévú meíhjyúvaróné waajácúméiíhi.

Píívyéébedi múu íllityéhi
(Mt 10.26-31)

4 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu íllityétú míamúnáadi apááñéré méjpi dsíjívétsóíyómedi.
5 Áánetu ihdyu múu íllityé Píívyéébedi múijyú ámuha meíjchívyéityuwa cúújúwá pañévú
ámúhakye wáágóóíyóóbedi.
6 Muurá 5-meva coomímú míjíhwuúcúré áhdómeíyómeke téhmeébe.
7 Aabe muurá téhdure waajácú ámúhá níwáujiíné múhdújivá íjcyane. Áánéllii tsá múu íínerí
íllityétúne. Muurá diitye coomímú ehníííñevu ámuha méwajyúmeíhi.

Jetsóoke meúraavyéné metóónúityuróne
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke iúraavyéné tóónútúmeke ó bóhówájtsoó
níjkyéji múnáadívu.
9 Áánetu íllure tóónuhíjcyámeke tsá o bóhówájtsóityúne.
10 Muurá íñe Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú ímityúné íhjyúvárómedi Píívyéébe
iidáátsóvéne teene ábájiivéhi. Áánetu ihdyu dííbyé Apííchotu ímityúné íhjyúvámedi tsá dibye
múijyú ídáátsóvéityúne.
11 Ehdúhjáa iñétsihdyu neébe:
—Tsaate ámúhakye pihcyáávejáané tehméjtema ámúhá iiñújí avyéjujté éllevu tsájtyécooca
tsá múu íjyácunútú muhdú iíhjyúváíñeri.
12 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchóré ámúhakye túkévéjtsoó ámuha meíhjyúvaki. Ehdúhjáa
Jetsóó néé ímamyémuke.

Tsá múu íjyácunútú mityane iéhnéváíyóneri

13 Téijyúhjáa tsaapi míamúnááj piinévú néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, táñáhbeke diñe dibye oke idyówajcáro múhtsí wáábyuta múhtsíj caani
pícyohíjcyánetu.
14 Árónáacáhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—¿Aca múha oke picyóó téeméné ímibájchoobe o íjcyaabe ámúhtsikye o dówajcároki?
15 Tsá múu mityane iéhnéváíyóneri úmúúpívyetúne. Tsá muurá mityane meéhnéváne tájpí
tsaímíyé meíjcyáityuróne.

16 Ehdúhjáa dííbyeke iñééné boonétú pámeekéré iúwaabóné úúbálleebe ehnéva
múnáájpidítyu. Íllúhjáa neébe:
—Íjcyaabée tsaapi ehnéva múnáajpi.
17 Áábe bájtsoháñée mítyane néévánetu íllu ɨ́jtsámeííbye: "¿Aca kiávú íñe ó aahɨ́vétsoó
tabájtsó áyánejɨ́ɨ́vari?"
18 Árónemáa neébe: "Óubá éhne teene ááhɨ́vétsámeíhíjcyaja o wácávyáhcóne éhníííñevu
míty ájácoba o áméjtsójá pañévú ó pícyoóhi.
19 Ááne íllu ó ɨ́jtsáméiíhi: Ícyooca ihdyu tsá ɨɨná óhdityu pɨ́htotúne. Áánéllii pevétaréjuco
ɨ́búwajɨ́ɨ́ o íjcyaíñé óhdityu o májchoíñé, o ádoíñé, pɨ́htójúcóótúnélliíhye."
20 Ehdúu dibye ɨ́tsámeíhíjcyárónáa Píívyéébe néé dííbyeke: "Tsá mɨ́a u wáájácúmeítyúne.
Muurá ípyejco tsúúca ú dsɨ́jɨ́veéhi. ¿Ácooca eene u éhnévahíjcyánécoba muhdúíhyaja?"
21 Ehdu muurá pajtyéiñe íhdyunéré éhnévahíjcyámema. Aame Píívyéébedívú ɨ́dátsóhreé.

Ihñéjteke Píívyéébe téhmene
(Mt 6.25-34)

22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu Jetsóó néé ímamyémuke:
—Tsá múu apáááñeríyé ɨ́jtsámeítyú ɨ́ɨ́ne tájpí iíjcyáneri.
23 Tsá apáááñéré majchoo, wájyamuu, íjcyáne tájpí meíjcyatúne.
24 Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdú wahpéjté íjcyane. Tsá muurá ditye múijyú wákímyeítyú
téene tájpí iíjcyaki. Pane tsá ditye imájchó pícyootúne. Árome ijcyá Píívyéébe tájpi. Aanéjɨ́ɨ́
muurá diityé ehníííñevu ámuha mɨ́amúnaa méwajyúmeíhi. Ááameke tsá ámúhakye dibye ɨ́ɨ́netú
pɨ́htótsóityúne.
25 ¿Aca íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú éhníííñevu icyáámenúné ímílleebe iiye
cáámenútsámeííyoóbe? Tsáhaá.
26 Muurá tsane túhúúturóné tsá ámuha meméénúítyuróne. Aanéjɨ́ɨ́ tsá múu ɨ́jtsámeítyú
tsane imyéénúiyóné ámuháyé mepíívyetéíyónejɨ́ɨ́vari.
27 Téhdure cáhawáá méɨjtsúcunu wajcóháñé múhdutú iiye tsaímíyé píívyehíjcyáné pevétáré
íjcyaróne. Muuráhjáa ávyéjuube Tsaromóoúvú tsijtye ávyéjujté ehníííñevu íjcyáróóbé avyéjú
wajyámu ímí tsá úújetétú teene wajcóháñe ímivu.
28 Ehdu muurá Píívyéébe tsaímíyé téhmehíjcyá wajcóháñé wahájchotáré iímí íjcyane
íllúhwuúré tsúúca chémene. Aabéjɨ́ɨ́ awáá muurá ámúhakye éhníííñevu tsaímíyé téhmehíjcyáhi.
Ehdu teéne, ámuúha cáhcujtsópítyúné mɨ́amúnaaj.
29 Ehdu nééne tsá múu áábímyeítyú téene tájpí ámuha meíjcyane tsáijyu ámúhadítyú
pɨ́htórónáaáca.
30 Muurá ihdyu Píívyéébeke cáhcújtsotúmé áábímyeí ɨpɨ́htócoóca. Árónáa muurá ámúháj
Caani Píívyéébe waajácú ɨɨná ámúhadítyú pɨ́htone.
31 Áánéllii múu ámuha mepɨ́htóróneri ɨ́ɨ́cúvetúmé tsúúrámeí múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke
iúráávyéne dííbyé avyéjuvu iúcáávéíyóneri. Áijyu ihdyu tsá ámúhakye dibye ɨ́ɨ́netú
pɨ́htótsóityúne.

Ímí níjkyéjɨri meíjcyane Jetsóó úwaabóne
(Mt 6.19-21)

32 Muurá ámuha tahñéjté ɨ́dátsó éhne múúne obééjámú áyámévu íjcyadu. Árome tsá múu
ɨ́ɨ́nerí áábímyeítyúne. Muurá ámúháj Caani Píívyéébe imíllé ámúhakye iújcune íavyéjuvu.
33 Áánéllii múu ámuhá tsíeméné iñáhjíhénúne pɨ́aabó ɨ́dáátsóméhjike. Muurá íñe ííñújɨri
múhajchótá íjcyáityúné ámuha meéhnéváne tsaímíyé meícyahíjcyádú nééne ijcyá níjkyéjɨri
múijyú muhdú íjcyáityúmé ámuha meíjcyaíñe. Téhulle muurá meíjcyane tsá tútáváávéityúne.
Muurá ííñújɨri naní múnaa ámúhakye tútávátsohíjcyádú nééne tsáhájuco téhulle íjcyáityúne.
34 Muurá kénejcú éhníííñevu ímí ámúhakye pájtyénéjcuríyéjuco ámuha meɨ́ɨ́jɨ́veíñe.

Jetsóó tsááiñe metéhmene

35 Ahdícyane ímíñeúvú meíjcyátsííívyéne oke météhmeco éhne múúne ávyéjuube tsaatétsí
táábávájcatsíñé wañéhjɨri íjcyáábeke íúníu múnaa téhmehíjcyádu.
36 Muurá múúne téhmehíjcyámé dibye lééhówatu díllóvácooca ɨ́ɨ́cúi ipááyúcuki.
37 Ehdu muurá íavyéjúúbe ɨ́jtsóré íjcyámedívú dibye wájtsɨme ɨ́ɨ́né imíjyaú ijcyá dííbyema.
Muurá iwájtsɨdu tsaímíyé diityéké imájchótsómema nahbévájcatsííbye.
38 Maímijyu ihdyu ditye íjcyane tsáijyu múu pécójpɨɨnéuba mityá cóójɨ́háñé pañévú tsáároobe
tsaímíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke dibye ájtyumɨ́váme.

39 Muurá tsája múnáajpi múijyú naní múnáajpi tsááiñe iwáájácuca cúwátuube ihjya téhméjá
pañévú tsá dibye úcáávéítyuró iñániki.
40 Ahdícyane meíjcyátsííívyéne méɨtsohíjcyaco o tsááiñe. Muurá ámuha meɨjtsámeítyúnáa
Mɨamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe ó tsaáhi.

Tsaatétsí wákímyeíñetu íjcyáné uwááboju
(Mt 24.45-51)

41 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿a múúhakyéré ú úwáábohíjcyaj, mityá pámeekérej?
42 Árónáacáhjáa tsiiñe neébe:
—Muurá tsaapi tsaímíyé íavyéjúúbema wákímyeííbyeke pícyoobe ihyájkímú tehméébedívu.
Aabe muurá diityéké ímí ɨɨcuvé ɨɨné tájpí ditye íjcyáíñéhjɨtu.
43 Ahdícyane maímijyu dibye íjcyane íwákimyéiyi íjcyáábeke íavyéjuube ájtyumɨvaábe.
44 Muurá ɨmiááné ámúhakye o néé ɨmiáábé íjcyáábeke íavyéjuube ihñévú téhmetsóne.
45 Áánetu íjcyaabe tsaapi ímítyuube íavyéjuube 'ɨɨcúi óómíityúné' iñééne íwákimyéí ɨɨbúwá
íjcyátuúbe. Ehdu néébe muurá íllure ihyájkímuke imyéénúne iímillédú wañéhjɨneríyé pehíjcyá
llíyíícyáveebére.
46 Aabe muurá ehdu ícyahíjcyánáa íavyéjuube óómiibye tuváóvá dííbyeke dibye
ɨjtsótúnáaáca. Áábeke ílluréjuco dibye ɨcúbahráné tsaate íwákimyéi múnaa ímítyúmeke
imyéénudu.
47 Ehdu muurá íavyéjuube íúníu múnáake ɨcúbahrá dibye ímillédú dííbyé wákimyéí
imyéénúiyóné wáájácurómé tehdu méénútúhajchííjyu.
48 Áánetu iwáájácútúné hallúríyé ímityúné méénúmeke ɨhtsútáré ɨcúbáhraábe. Muurá
mepíáábómedi méijyácunú ímí ditye íjcyáíyóneri. Áhdure tsíeménevu meníwáávémedi
méijyácunú ímí ditye téhméíyóneri.

Jetsóó hallútú mɨamúnaa tsárílléjcatsíñe
(Mt 10.34-36)

49 Muuráhjáa ííñujɨvú o tsáá táhallútú mɨamúnaa itsárílléjcatsíki. Aane ihdyu múhdutúiyó
téénе pañéjuco meé.
50 Muurá o ɨcúbáhrámeíñé nɨjcáutu ó dsɨjíveéhi. Aane ávyeta múhduúvúrá ó ɨjtsúcunúhi.
51 ¿Aca ámuha méɨjtsúcunú tsaímíyé mɨamúnaa iíjcya o tsááne ííñujɨvu? Muuráhjáa ihdyu o
tsáá mɨamúnaa tsajɨjtóré ɨjtsámeítyúmé táhallútú itsárílléjcatsíki.
52 Aane muurá ícyoocátú tsané múnaa íjcyarómé tsarílléjcátsií táhallútu. Muurá tsaatédítyú
ímunáajte oke cáhcújtsóhajchíí tsaatétsí cáhcújtsótumútsí tsarílleé diityéke. Áánetu diityétsíyé
cáhcújtsóhajchíí ímunáajte tsarílleé diityétsikye.
53 Muurá cááni tsarílleé íllíkye oke dibye cáhcújtsóné hallútu. Áhdure ílli tsarílleé cáániкyeé.
Áhdure ɨdsɨ tsarílleé tsɨɨjuke. Áhdure tsáápille íaajáké tsarílleéhi. Ehdu muurá panéjcuvávú
mɨamúnaa tsarílléjcátsií táhallútu.

Ɨɨná pájtyeíñé úúbálleléhjɨ
(Mt 16.1-4; Mc 8.11-13)

54 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ámuha nuhba áábatéhíjcyánéjcutu ojtso bóhówáávécooca menéé maálleíñe.
Ahdújuco tene állene.
55 Áhdure tsíñejcútú kííjyeba tsáácooca ámuha menéé píjcyaba íjcyaíñe. Ahdújuco tene íjcyane.
56 Ehdu muurá ɨmiáámeúvúdú ámuha méwaajácú muhdú néijyu muhdɨɨvané cóójɨ
íjcyaíñe. Árome ¿íveekí tsá ámuha mewáájácutú okée iwálloone Píívyéébe páhduváré nénehjɨ
imyéénúneri ámúhakye úúballéjúcohíjcyaróne?

Meke múnáájtsórómeke mewájyune
(Mt 5.25-26)

57 ¿íveekí tsá ámuha meɨjtsámeítyú ɨmiáámé ámuha meíjcyáíyóneri?
58 Tsaate múu ámúhadítyú ímítyunéhjɨ ditye ímíbájchóhullévú tsíjtyeke tsájtyéhajchíí
ímíñeúvú cánáájánújcatsí téhullévúi iúújetétúné ɨhde ávyéjujtédívú ámuha
mecúvéhoojánútsójcatsítyuki.
59 Tsá muurá cúvéhóójatu ámuha meíjchívyéítyuró páneere ámuha maáhdótúhajchííjyu.

13

Ímityúné meícyahíjcyáné meɨhvejtsóne

1 Téijyúhjáa tsaate Jetsóo éllevu ipyééne úúballé Píívyéébeke ɨɨ́ícúvéné iyámeke ditye
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáhajtsɨ́vú Piráátó tsaate Garirée a múnáadívú llííhyánútsómé tujpácyó iyámé
tujpácyoma mújtane.
2 Áámekéhjáa neébe:
—¿Aca ámuha méɨjtsúcunú ehdu diityéké tene pájtyene tsíjtyé ehníííñevu ímityúmé ditye
íjcyánélliíhye?
3 Muurá téhdure ámuha pámeere méɨ́cúbáhráméií diityédúré ímityúné ámuha meícyahíjcyáné
meíhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvú meíbúwáávétúhajchííjyu.
4 Ácooca ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú Jerotsarée múnáadítyúu 18-meváké 'Tsiroée' némeíñé
nupáhyéjú úníuri íjcyaja cáámé cóhnaúvú nééja áámune? ¿A dityée éhníííñevu ímityúmé
íjcyánéllii aamúné diityéke?
5 Muurá téhdure ámuha pámeere méɨ́cúbáhráméií diityédúré ímityúné ámuha meícyahíjcyáné
meíhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvú meíbúwáávétúhajchííjyu.

Higyéérahe néévátúnetu Jetsóó úwaabóne
6 Ehdúhjáa Jetsóó iñétsihdyu tsiiñe diityéké úwááboobe nééhií:
—Tsaapíhjyáa íúmɨhé pañétú higyéérahe ibájtsohe nééváptyuhe úújéjehíjcyaráhi.
7 Árónemáhjáa tééné tehméébeke neébe: "Tsúúca 3 pijcyábájuco íhye tsá nééváptyúne.
Áánéllii ílluréjuco dihllo. Báñú úmɨhé pañétú teéhe."
8 Árónáacáhjáa tépallí tehméébé néé dííbyeke: "Ávyéjuúbej, cána óvíi íñé pijcyábá
méɨ́jtsoráhi. Óvíi ó wápíjcoó tehe iñéévaki.
9 Tsáijyu múu tehdu meméénúneri néévahe. Tehe néévátúhajchíí botsíi ílluréjuco meílloíñe."

Wáyeéévejcóójɨ́ tsáápílleke Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne
10 Áhduréhjáa tsáijyu wáyeéévejcóójɨ́ úwááboobe pihcyáávéjá pañe íjcyámeke.
11 Áánáacáhjáa tétsihyi tsáápille naavéné ípañe íjcyalle 18 píjcyájuco íbájui ipátúúvétúneri
chémehíjcyalle.
12 Áállekéhjáa Jetsóó ɨpɨ́úváne nééhií:
—Tsúúca ú bohɨ́jucóóhi, muúllej.
13 Ehdúhjáa néébere díílleke dócárájcónetu ɨ́mɨááné tsúúca íbájui pátúúvelle íjyócuuvé
tsatújkevéjuco. Aalléhjáa duurúvá Píívyéébeke.
14 Aanéhjáa pihcyáávéjá tehméébeke tsárí pajtyé ɨ́veekí wáyeéévejcóójɨ́ dibye díílleke
bóhɨ́ɨtsóne. Aabéhjáa tétsii íjcyámeke nééhií:
—Muurá ijcyáné 6 coojɨ́vá wákimyéíjcyoojɨ́jɨ. Ájcoojɨ́jɨ́ ámuha métsááiyá dííbye éllevu dibye
ámúhakye ibóhɨ́ɨtsoki. Tsá wáyeéévejcóójɨ́ ámuha dííbye éllevu metsáátyuróne.
15 Ehdúhjáa dibye nééneellii Jetsóó néé dííbyeke:
—Bañú múnáajpi u íjcyaabe pánehjɨ́dú ɨ́mɨáábeúvúdú uú. ¿Aca tsá wáyeéévejcóójɨ́ íjcyaróné
ámúha jéémú dóhjɨ́vámeke ámuha meíjchotéityuró téhí pañétu?
16 Ehdu nééne muurá áámye téhdure Aavaráaúvúj tsɨɨ́méné́múháábéelle íjcyalle ɨ́dátsó
chémehíjcyá 18 píjcyájuco naavéné ípañe íjcyaabéré díílleke tehdu méénúneri. Áálleke ¿aca tsá
mepɨ́ááboítyuró wáyeéévejcóójɨ́ íjcyaróne?
17 Ehdúhjáa dibye nééneri pámeere dííbyeke múnáátsohíjcyámé núcójpɨvéhi. Áánetúhjáa
ihdyu tsijtye mítyane ímíjyuuvé dibye díílleke pɨ́áábóneri.

Mojtáátsá neeváúwúutu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)
18 Téhduréhjáa Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca ɨ́ɨnetú íñe tsiiñe ámúhakye ó úwáábóó Píívyéébé avyéju?
19 Muurá dííbyé avyéjú éhne múúne mojtáátsá neeváú kémúútúróúwu mebájtsou
mítyáhécoba kéémevédu. Aahe muurá wájcáváné hallúvú wahpéjté pɨ́htobáhi. Ahdu muurá
teene Píívyéébé avyéju.

Pááá oorí́chotu íjcyáné uwááboju
(Mt 13.33)
20 Téhduréhjáa neébe:
—¿Aca ɨ́ɨnetú íñe tsiiñe Píívyéébé avyéjú ó úwáábóiyáhi?
21 Muurá tsáápille haríínállíjyutu pááa imyéénúcooca áyánéwu tééné oorí́chotu pícyoorónè
páneeréjuco óórichódú teene Píívyéébé avyéju.

Ɨmɨájɨ́jto
(Mt 7.13-14, 21-23)

22 Aanéhjáa Jetsóó Jerotsaréevu péébe juuváyí íjcyácoomíjɨ múnáake úwáábooberé pehíjcyáhi. Áhduréhjáa patsɨ́hjɨvárí íjcyájáhjɨ múnáake úwáábooóbe.
23 Áábekéhjáa tsaate nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿a uhjéméré pájtyéteéhi?
24 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ɨhnáhó íuráávyé néérojɨ́jtó múu úraavyé Píívyéébé avyéjuvu ámuha meúújetéijɨ́jto. Muurá mítyame imíllerá iúcaavéné téénevu. Árome tsá úcáávéityúne.
25 Muurá téɨɨbúwájɨ́ néétume áachi iímillédú íjcyámé hallúvú ávyéjuube ihjyá lleehówá wátaahácoóhi. Ááné boone lléehowa wátótóhcoméré neéhi: "Ávyéjuúbej, múúhakye paayúcu." Árónáa nééiíbye: "Tsá ámúhakye o wáájácutúne."
26 Áánélli neeímyé dííbyeke: "Áánerá úúma tsaméhjɨ́ mémáchohíjcyáhi. Áhdure muurá múúhá comíñeri úwáábooberé ú pehíjcyáhi."
27 Ehdu ditye néérónáa nééiíbye: "Muurahjané ámúhakye o néé ámúhakye o wáájácutúne. Ahdícyane méɨɨne óhdityu ímityúmé ámuha meíjcyame."
28 Ehdu Píívyéébe waagóoó dííbyeke cáhcújtsótúmeke. Aame kémuélletúré ɨ́ɨteé Píívyéébé avyéjuri dííbyé ihjyú uubálle múnaa Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámeke. Áijyu íllurréjuco ditye tááiñe íhwáñe ɨ́ɨhdónema.
29 Ehdu waagóojtéréjuco íjcyánáa pahúllevátú tsijtye ímí Píívyéébeke cáhcujtsómé dííbyedívú píhcyááveé dííbyema iíjcya íavyéjuri.
30 Áijyu muurá íñe ícyooca ɨdáátsóméhjɨúvú nééme ávyéjúúteéhi. Áánetu ɨ́htsutúmé ícyooca íjcyarómé téijyu ɨ́dáátsónuúhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Jerotsarée múnáake Jetsóó kímoovéne
(Mt 23.37-39)

31 Téijyúhjáa paritséómú tétsihvu wájtsɨme néé dííbyeke:
—Dípye íchihdyu tsiéllevu. Muurá Heróódé imíllé uke ɨdsɨ́jɨ́vetsóne.
32 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Mepéene dííbyeke ávyétá muubérá íjcyáábeke mene: "Óvíikyévá ihdyu nɨjkévaabe naavémuke tsaaté pañétú iwáágóóne chéméméhjɨke ibóhɨ́ɨtsohíjcyánetu."
33 Tsá muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dsɨ́jɨ́véítyuró Jerotsaréé tsiéllevúre. Óvíi ihdyu múhajchótá ó ijcyáhi.
34 Ámuúha Jerotsarée múnaaj, ihdyújuco tsáma ¿ɨ́veekí ámuha íllure mellííhyánúpétsohíjcyáné íhjyú uubálle múnáake Píívyéébe ámúha éllevu wállóórómeke? Uwáábojtéké dibye ámúha éllevu wállóórómedi ¿ɨ́veekí íllure ámuha méɨ́cúbáhrahíjcyá néwayúúnevu maáámúneri? Muurá ó imíllerá ámúhakye o újcune éhne múúne cáraca ɨ́ɨtsɨ́ɨméwuúmuke íhñúwáácyú lliiñévú újcudu. Árónáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha meímíllehíjcyatúne?
35 Ááné déjúcotu muurá ámúha cóómí ápajyúréjuco cóévaíñe. Áhdure ámúhakye o néé oke ámuha maájtyumɨ́júcóóityúné múijyú tsiiñe o tsááĩévújuco. Téijyu muurá ámuha oke maájtyúmɨ́ne méneéhi: "Maímijyu áánu Píívyéébe mémeri tsááneéj."

14

Íjpi óórííbyeke wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó bóhɨɨtsóne

1 Tsáijyúhjáa idyé wáyeéévejcóójɨ́ Jetsóó péé paritséómú avyéjúúbe jávú dííbyema imájchoki.
2 Áábekéhjáa diitye paritséómú hállúváábohíjcyá tétsihyi íjpi óóríñeri chémeebe íjcyánéllii 'áádikye éhne íjcyoojɨ bóhɨ́ɨtsóiíbye' iñéénema.
3 Aaméhjáa taúhbájú uwáábojtémá íjcyámeke neébe:
—¿A wáyeéévejcóójɨ́ tsaapi chéméébeke mébóhɨ́ɨtsóiyáhi, mityá tsáhaáj?
4 Ehdúhjáa dibye néérónáa tsá ditye ɨɨná néétune. Aanéhjáa awáá tsúúca diibye íjpi óórííbyeke ibóhɨ́ɨtsóne neebe ílluréjuco dibye ipyéékií.
5 Átsihdyúhjáa neebe diitye paritséómuke:
—¿Aca ámúhá ocájí ámúha ɨ́ɨjúuba wáyeéévejcóójɨ́ wáhyéjú pañévú áákityéébeke tsá ámuha meújcúítyuróne?
6 Ehdúhjáa dibye néene tsá ditye píívyetétú muhdú iáñujcúne.

Táábávajcátsí wañéhjɨvu ditye míñutsóne

7 Áhduréhjáa tsáijyu wañéhjɨvu tsaate míñutsómé imíllé íboohówátsɨhjɨ́vúré iácuuvéne.
Aanéhjáa Jetsóó múhdurá ɨ́ɨjtsúcunúne diityéké úwáábоobe nééhií:
8-9 —Tsaate múu ámúhakye ityáábávájcatsíñé wañéhjɨvu míñútsócooca tsá ɨ́hdére ácúúvetú
íboohówátsihvu tsáijyu múúne tsijtye ámúhá ehnííñevu ávyejúúmé wájtsɨ́mekéréjuco ditye
tétsihvu ácújcóné boone íatéréétsihvúréjuco ámuha maácúúvéneri menúcójpɨ́vétuki.
10 Áánéllii múu tsaate íwañéhjɨvu ámúhakye míñútsócooca úújeté ihdícyátsihvúré diitye
wañéhjɨ múnaa ámúhakye iájtyúmɨ́cooca íboohówátsihvu iácujcároki. Áijyu ihdyu tsá ɨ́ɨ́nerí
ámuha menúcójpɨ́vétsámeítyúne.
11 Muurá iiye ɨ́htsutúmé ávyéjujte iíjcyane némeíhijcyámé núcójpɨ́vétsáméiíhi. Áánetu
ɨdáátsóméhjɨúvú tsaɨ́ɨ́buwáré íjcyame ávyéjúúteéhi.
12 Ehdúhjáa diityéké iúwáábótsihdyu neebe dííbyekée íwañéhjɨvu míñútsóóbeke:
—Tsá múu majchóvú míñútsotú ɨ́htsútúméhjɨkéré uke ditye pɨ́ámeíiñe u ímíllénélliihyére.
Téhdure tsá múu míñútsotú dihyákímudúnéré múhdumé tsijtye úúma náhbévahíjcyámekére.
13-14 Múu téhdure míñutsó ɨ́dáátsóméhjɨke íjpíityu tsátsɨhjɨ íjcyátúróméhjɨma
hállúvátúméhjɨke ámúhakye ditye pɨ́ámeíiyóné ɨ́jtsámeítyúmére. Muurá Píívyéébere ámúhakye
áhdoó dibye ímillédú ámuha meíjcyame medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨ́ɨ́coóca.

Wañéhjɨtu íjcyáné uwáábоju
(Mt 22.1-10)

15 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii tsaapi néé dííbyeke:
—Maímijyu ihdyu diitye Píívyéébé avyéjuvu úcaavémé íjcyanej.
16 Ehdúhjáa dibye néénéllii Jetsóó tsaapi wáñehjɨ́vaténetu úwáábоobe nééhií:
—Tsaapíhjyáa iwáñehjɨ́vaténevu míñutsó mítyámeke.
17 Ááme éllevúhjáa íúníu múnáájpikye dibye wálloobe neeté diityéke: “Tsúúcajávané majcho
baabáhi. Waávané mepééne mémajchótej.”
18 Árónáacáhjáa tsá ditye ímílletú ipyééneé. Tsaapíhjyáa íllure néé dííbyeke: “Ohné
tsaatédítyú íiiñújí o áhdone ó imíllé o úújeténe. Áánéllii tsá oke dibye téhméityúne.”
19 Áánetúhjáa tsijpi nééhií: “10-meváké ócájímuke o áhdómeke ícyooca ó imíllé o
wáájácullené muhdú ditye wákímyeíñe. Áánéllii tsá oke dibye ɨ́jtsójúcóóityúne.”
20 Áánetúhjáa tsijpi nééhií. “Botsíi o táábávaabe muhdú ó peéhi. Tsáhái o péétune.”
21 Éhduréhjáa ditye népejtsóné iióómíñe úúbálleebe íavyéjúúbeke. Aanéhjáa dííbyeke tsárí
pájtyeebe néé diibye íúníu múnáájpiíkye: “Ané cána míñutsóté ɨ́dáátsóméhjɨkéréjuco íjpi
ímítyuméhjɨ́ ímíñeúvú iúllene píívyetétúméhjɨma hállúvátúméhjɨke.”
22 Ahdújucóhjáa imíñútsójétsihdyu tsáábe nééne dííbyeke: “Ayúju ávyéjuúbej, tsúúca ó
míñútsojéhi. Árónáa íñe jaa tsáhái wáhpetúne.”
23 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube nééhií: “Ané cána tsíjtyekéi míñutsótej.
24 Tsáhájuco tujkénúu o míñútsorómé májchóváityúne.” Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Łhtsútúróné pañe Jetsóoke meúraavyéne
(Mt 10.37-38)

25-26 Aanéhjáa mítyane mɨ́amúnaa dííbyeke úráávyehíjcyámeke neébe:
—Muurá oke úráávyerómé oke iwájyúné ehnííñevu méwámyuma ihyájkímukéré
wájyúhajchíí tsá ditye ɨ́miɨáané tahñéjté íjcyatúne. Áhdure iiye éhnííñevu iwájyúmeíhajchíí tsá
ditye tahñéjté íjcyatúne.
27 Áhdure oke iúráávyéné déjúcotu ɨ́ɨ́cúbáhrámeíiyóné ímílletúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.
28 ¿Aca ámuha jaa meméénu tsá tujkénú meéévéítyuró múhduná ámúha dsɨ́ɨ́dsɨ́ íjcyane tene
úújetéhajchíí botsíi ámuha meméénuki?
29 Muurá dsɨɨdsɨ úújetétúnáa ámuha meméénuróné menɨ́jkévátúneri tsijtye uuhɨ́vatéiyá
ámúhadi.
30 Muurá nééiyóme: “Éje, íjtyémeíhjyáa íñe ánúmeíyómé tsá pánéévétsotúne.”
31 Áhdure ¿aca tsáné avyéjúúbé tsodáhómú 10,000-meváré íjcyame tsíjpí tsodáhómú 20,000-
meva íjcyámema imyéénújcatsí tsá tujkénú ɨ́jtsámeíityuró téhdúmema diityéké ityáhjáityuróne?
32 Muurá téhdúmema ɨ́ɨhnáhóóityúrónéllii tsíhyulléréi ditye íjcyánáa wállójcatsíiyómé diityé
éllevu ditye iñééte imyéénújcatsíjyúcóótuki.
33 Ehdu nééne muurá tsaate iímillédú iícyahíjcyáné ɨ́hvéjtsotúmé tsá tahñéjté íjcyatúne.

Cánáámatu íjcyáné uwáábоju
(Mt 5.13; Mc 9.50)

34 Muurá cánááma iíímuma iíjcyánéllii meke pɨ́aabóhi. Áánetu iíímútuca tsá ɨ́ɨ́netú tene meke
pɨ́áábóítyuróne.
35 Pane mebájtso ííñujɨ meúménúíyónéúbatu tsá meke tene pɨ́áábóítyuróne. Áánéllii tehdu
nééne ílluréjuco mewáágóone. Aane ihdyu óvíi ámúhadítyú lééebome icyáhcújtsóne tehdu
ijcyáhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

15

Obééjá mújtánetu íjcyáné uwááboju
(Mt 18.10-14)

1 Téijyúhjáa ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke áhdótsohíjcyámema tsijtye ímityúmé
píhcyaavé dííbyedívú dííbyé uwáábó illéébúcunúki.
2 Áámedítyúhjáa paritséómuma taúhbájú uwáábojte nééhií:
—¿Aca ɨ́veekí aadi ímityúmedívú nahbéváhi?
3-4 Ehdúhjáa dííbyedítyú ditye íhjyúvánéllii obééjá mújtánetu iúwaabóné neébe:
—¿Aca ámúha jéémú obééjámú 100-meva íjcyámedítyú tsaapi mújtaca tsá ámuha 99-
meváréjuco íjcyámeke íúmɨhéj pɨɨnévú mepícyóóne dííbyeke menéhcóítyuróne? Muurá ámuha
ménéhcóiyáhi.
5-6 Áábeke muurá ámuha maájtyúmɨ́cooca mítyane meímíjyúúvéne ááhɨvu ámuha
mewájtsɨdu mépihjyúcúiyá ámuha menáhbévahíjcyámeke ditye téhdure iímíjyúúve
mújtáróóbeke ámuha maájtyúmɨ́neri.
7 Ahdu muurá Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaabe mítyane ímíjyuuvé tsaapi ímityúné pañévú
mújtároobe tsiiñe ímíjpyetéébedi. Muurá ími íjcyámedi iímíjyúúné ehnííñevu ímíjyúúveebe
mújtároobe tsiiñe ímíjpyetéébedi.

Dsɨ́ɨ́dsɨjɨ wágóóóvénetu íjcyáné uwááboju

8 Téhduréhjáa dsɨ́ɨ́dsɨ́jɨtu diityéké iúwaabóné neébe:
—¿Aca tsáápílledi 10-jɨva dsɨɨdsɨ íjcyánetu tsajɨ wágóóóveca tsá dille choocówu peetéj tééveri
llíjyaalléré néhcóítyuróne? Muurá néhcóíyolle.
9 Aajɨ muurá iájtyúmɨ́neri iímíjyúúvéne iñáállévahíjcyámeke pihjyúcúíyolle ditye téhdure
iímíjyúúveki.
10 Ehdu muurá ímityúné ícyahíjcyaabe teene ɨɨhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco
ɨ́búwáávéébedi níjkyéjɨ múnaa mítyane ímíjyuuvéhi.

Tsaapi cáánídityu mújtáné uwááboju

11 Téhduréhjáa tsiiñe úwááboobe nééhií:
—Íjcyamútsíhjyáa míítyétsi tsáápí hájchimútsi.
12 Áámútsidítyúhjáa bóneebe néé cáaníkyeé: “Llíhij, u dsɨ́jɨ́véné boone métsíeméné
múhtsidívuréjuco cóévváíñetu ó imíllé apáhajchíí ícyoocájuco oke tsáneevu u ájcune.”
Ahdújucóhjáa dibye ɨɨná néétuubéré ájcune diityétsikye tsahdúnéécu.
13 Átsihdyúhjáa wahájchotáré tétsii diibye bóneebe iíjcyaróne páneere ihñe nahjɨ́henúhi.
Ááne dsɨ́ɨ́dsɨmáhjáa peebe cáaníditу tsíhyullévú tsíííñé iiñújɨvu. Áhullévúhjáa teene ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́
íllure ɨ́cúbáhraabe ímityúné iícyahíjcyáneri.
14 Aanéhjáa tsúúca páneere ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́ átéréénéhjɨri dibye pɨ́rújtsónáa téené iiñújɨri tsá majcho
íjcyatúne. Áijyúhjáa ɨ́dátsó pevééberéjuco ícyahíjcyáné ɨ́ɨ́ne tájpí íjcyájúcóótuúbe.
15 Áánélliihyéhjáa téené iiñújɨ múnáájpikye táúmeíibyé wákiméi. Aabéhjáa díibyeke téhmetsó
ímyeenímudívu.
16 Aabéhjáa diityéké téhmehíjcyáábeke múha majchóvú ájcútuube ájyaba wájyújúcóótúnéllii
imíllerá diityé éébuta imájchone.
17 Átsihvúhjáa ikímóóvémeíñe íllu ɨ́jtsámeíibye: “Ehdɨ́ɨvajúné tsáma áyáturómé llihíyó
wákimyéi múnáadítyú majcho pɨ́htótúnáa ¿ɨ́veekí íchihvu ó dsɨ́jɨ́veehíubá ájyábari?
18 Tsáhaá, oo éhne llihíyo éllevu o óómíñe dííbyeke ó neéhi: Llíhij, ¿ɨ́veekíhyana ihdyu
Píívyéébe ímíllénejɨ́ɨ́ ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyáróóbedívú ímíñejɨ́ɨ́vari?
19 Ahdícyane tsáhájuco dɨ́jtsɨɨméné o íjcyáityúne. Díwákimyéi múnáajpíyéjuco o íjcyaíñe.”
20 Ehdúhjáa ɨ́ɨ́jtsámeídyújuco dibye óómiñe cáání éllevu. Aabéhjáa téhullévú péébeke
tsíhyullétúré cáání iájtyúmɨ́ɨ́bedi mítyane ɨ́ɨ́dáátsóvéne ɨ́ɨ́cúi icyáhdahɨ́róne ámabúcutéhi.
21 Átsihvúhjáa ípyée ɨ́ɨ́jtsámeídyújuco dibye cáániкye nééneé:
“Llíhij, ¿ɨ́veekíhyana ihdyu Píívyéébe ímíllénejɨ́ɨ́ ímityúné ó meenúhi, áhdure u íjcyáróóbedívú
ímíñejɨ́ɨ́vari? Ahdícyane tsáhájuco dɨ́jtsɨɨméné o íjcyáityúne.”

22 Ehdúhjáa dibye néérónáa cááni néé íúníu múnáake: “Ɨícúi áánúke íwajyámúúnema
ítyúhápaajívú meújcóne hójtsíwápaajívú maájcú dibye ipícyámeíki.
23 Átsihdyu íujcávaabe ócájíwúuke médsíjɨvétsó dííbyeke mewáñehjínuki.
24 Muurá íñe ‘tsúúcajáubáhjáa dsíjíveébe’ o néhíjcyánáa ídátsó kiátú bóhdívaabe méhdivu.”
Ahdújucóhjáa ditye wáñehjívaténe.
25 Áijyúhjáa íñahbe ámíaabe úmɨhé pañétú óómiibye lleebúcunúvá wañéhjí ihjyárí íjcyane.
26 Áánerihjyáa iúllévenúne kémuélletúré íúníu múnáájpikye ɨpíuváne dílloobe íveekí ditye
wáñéhjívaténe.
27 Áánélliihyéhjáa neébe: “Muurá díñahbe wajtsíhi. Áánélliihyéne díícyáání lliihyánutsó
íujcávaabe ócájíwúudívú dibyévané ɨiná pájtyétuube kiátú bóhdívánélliii dííbyeke iwáñehjínuki.”
28 Aanéhjáa ávyéta tsárí pajtyé dííbyeke. Aabéhjáa íhnáhó cáyobáávatéébé tsá áyánéwu
ímílletú iááhɨvéné ihjyávu. Áánélliihyéhjáa cááni dííbye éllevu ipyééne cánáájanú dibye
iááhíveki.
29 Árónáacáhjáa neebe cáníkyeé: “Llíhij, muurá íñe múhdúné pijcyábá úúma ó wákímyeí
uke táhjállétuubére. Áróóbeke tsá múijyú oke u ájcutú obééjá hájchíúbadívúré ehdu o
wáñehjívaté o náhbévahíjcyámema.
30 Aabe eene dááchikye ímɨáábekéjíí ú wáñehjínú íujcáváábeke jeemúdítyú u dsíjívétsóóbé
hallúrí ímityúné walléémudi dɨdsíídsí pírújtsójéébeke.”
31 Áánélliihyéhjáa cááni nééhií: “Ɨmɨáánéjuco, Lli, óóma tsatsííyé u ícyahíjcyáne. Aane muurá
páneere tátsíeméné dihñe.
32 Áánetu ihdyu tehdújuco mewáñehjínúné díñáhbeke ídátsó kiáhjí múhduháñé
iícyahíjcyátsihdyu ‘tsúúcajáubá dsíjíveébe’ o néhíjcyánáa méhdivu bóhdíváábeke.” Ehdúhjáa
Jetsóó úwaabóhi.

16

Íavyéjúúbema tsaapi ímityúné wákímyéíñetu íjcyáné uwááboju

1 Téhduréhjáa ímamyémuke úwááboobe nééhií:
—Íjcyaabéhjáa íhtsútuube ehnéva múnáajpi. Áábé úníu múnáajpíhjyáa ímítyuube íjcyáábé
hallúvú tsaate úúballé diibye íavyéjúúbeke dibye ímítyú téhmehíjcyáné dííbyé tsíeméne.
2 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube ɨpíúváábeke nééhií: “¿íveekí ímityúné míamúnaa díhyallúvú
úúballéhi? Ahdícyane oke ímíñeúvú duubállé muhdú tátsíeméné u téhmehíjcyáne. Átsihdyu
tsáhájuco óóma u wákímyeíityúne.”
3 Ehdúhjáa íavyéjuube néénetu íllu íjtsámeííbye: “Aane ¿muhdú íñe ó íjcyaá oke táavyéjuube
wáágóóbe? Tsá muurá o píívyetétú tsííñé wákimyéí o méénune. Pane núcójpɨtsó teene
tsíjtyeke piáábó o táúmeíñe tájpí o íjcyáiyóne.”
4 Ehdúhjáa iíjtsámeíyóne neébe: “Tsúúca ó waajácú muhdú o méénuíñe. Oo éhne ó píááboó
táavyéjúúbedítyúu iñáhjíhenúné áhdohíjcyátúmeke néhi dibye oke wáágóócooca diityéréjuco
oke ɨpíááboki.”
5 Ehdúhjáa iíjtsámeíñe píúvaabe tsáápiitsádí diityéké eenée íavyéjúúbedítyú iñáhjíhenúné
áhdohíjcyátúmeke. Áánemáhjáa o méénuíñe. Oo éhne ó píááboó táavyéjúúbedítyúu iñ tujkénú
tsáábeke neébe: “¿Acáa múhduná táavyéjúúbedítyú u náhjíhenúné tsáhái u áhdotúne?”
6 Áánélliihyéhjáa neébe: “100-hoojávaa oríívó duurúbájpacyóné ó ujcúhi.” Áánélliihyéhjáa
neébe: “Éée, íñée muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Árónáa cána íícúi béháámɨtúréjuco picyo
50-hoojávaréjuco u áhdotúne.”
7 Ááné boonétúhjáa idyé tsijpi tsáábeke neébe: “¿Ácooca uu múhduná tsáhái u áhdotú
ávyéjúúbeke?” Áánélliihyéhjáa neébe: “100-babyáváa tríígo ó ujcúhi.” Áánélliihyéhjáa neébe:
“Éée, íñée muurá u cáátunúné téhdunéjuco. Árónáa cána íícúi béháámɨtúréjuco caatúnú 80-
babyávaréjuco u áhdotúne.”
8 Ehdúhjáa ávyéjúúbé úníu múnáajpi ímityúné meenúhi. Aanéhjáa bóónétu íavyéjuube
iwáájácúneri ullévenú dííbyedi ayájú tujkévé ehdu imyéénuíñé dibye íjtsámeíñeri. Ehdu
muurá íñe ímɨájíjtó úráávyémé ehníííñevu ténejcu wáájácutúmé tujkévééné íjtsámeíñé
tsíjtyema iñáhbévájcatsíki.
9 Aane ihdyu ámúhakye o néé íñe ííñújɨri ámuha meéhnevámé tsíjtyeke mepíááboo néhi ámuha
medsíjívécooca Píívyéébe ámúhakye iúcúpéjtso múijyú muhdú íjcyáityúmé dííbyema ámuha
meíjcyáíhullévu.

10 Muurá wahdíɨváné wákimyéivu tsaatéké mepícyoome ímí wákímyeíhajchíí méwaajácú téhdure éhnííñevu íjcyáné wákimyéí ímí ditye méénúiyóne. Áánetu teene átéréené wákimyéí múhdurá méénuhíjcyámé muurá éhnííñevu íjcyane téhdure dáríɨvéiyáhi.

11 Aane muurá íñe ííñújɨri ámuha meéhnéváneri ɨ́mɨáánéré ámuha memééntúhajchíí téhdure Píívyéébé wákimyéí múhdurá ámuha médáriɨvéhi.

12 Téhdure tsíjtye éhné ímíñeúvú ámuha metéhmétúhajchíí muurá ámúhá wáábyuta íjcyaróné tsá múha ámúhadívú ɨ́hvéjtsóítyuróne.

13 Muurá tsá míítyétsima tsaapi ímí wákímyeíítyuróne. Muurá tsáápiikye éhnííñevu iwájyúúbedíyé ɨ́ɨ́cúvéne tsá tsíjpihdi dibye ɨ́ɨ́cúvéítyuróne. Áánéllii tsá tene ímityú Píívyéébeke meúraavyémé metsúúrámeíñé medsɨ́ɨ́dsɨ́váíyóneri.

14 Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóné paritséómú illéébóne íllure uuhɨ́vaté dííbyedi tééneri itsúúrámeíhíjcyánélliíhye.

15 Áámekéhjáa neébe:

—Bañú múnaa ámuha meíjcyámeke mɨ́amúnaa ɨtsúcunúhijcyá ɨ́mɨáámédu. Árónáa Píívyéébe waajácú ámúhá ɨ́jtsaméi. Muurá mɨ́amúnaa mítyájkímyeíñé tsarílleébe.

Píívyéébé taúhbaju wágóóóvéityúne

16 Muuráhjáa Jóáa bóhówáávétúné hajchótá Píívyéébé taúhbaju íhjyú uubálle múnáaúvú úwáábohíjcyánéréi mɨ́amúnaa úráávyehíjcyáhi. Ááné boonétúu ihdyu diibye Jóááuvúréjuco úwaabóné ɨ́mɨáájú Píívyéébe mɨ́amúnáake íavyéjuvu újcúné uwááboju. Áánélliihyée mítyame tsúúrámeíhijcyá téénevu iúcáávéíñeri.

17 Muurá ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu Píívyéébé uwááboju tsá múijyú wágóóóvéityúne. Muurá muhdú tene néhdújuco tene pájtyeíñe.

Táábávájcatsímyé wáágóójcatsíítyuróné Jetsóó úwaabóne
(Mt 19.1-12; Mc 10.1-12)

18 Muurá tsaapi méwakye ɨ́ɨhvéjtsóne tsíjpíllekéréjuco táábávaabe ímityúné meenú ɨ́veekí mewa ímíubááné íjcyánáa tsíjpíllemáyéjuco iíjcyáneri. Áhdure tsaapi wáágóólleke táábávaabe ímityúné meenú ɨ́veekí ájyu ímíubááné íjcyánáa dííllema iíjcyáneri.

Ehnéva múnáajpi ɨ́ɨtérónáa Ráátsaro ɨ́cúbáhrámeíñe

19 Téhduréhjáa tsiiñe Jetsóó úwááboobe nééhií:

—Íjcyaabéhjáa tsaapi ɨ́htsútuube ehnéva múnáajpi tsanééré ɨ́mɨá wajyámuunévú úcámeíhíjcyaábe. Áábekéhjáa ɨɨná píhtótuube paíjyuváré wáñehjɨ́vatéhijcyáhi.

20 Áánáacáhjáa Ráátsaro áhllávatéébé ácuúcunúhijcyá dííbyé já lleehówá úmɨ́wari.

21 Aabéhjáa ɨ́dátsó úmúúpívyehíjcyá díbye májchónetu baavu dójcówaahyéjɨ́ imájchóíyóneri. Áábedívúhjáa oohímyé ipíhcyáávéne pɨ́hjahíjcyá dííbye áhllaháñe.

22 Aabéhjáa íllurеjuco dsɨ́jɨvéne. Áábe ɨ́ɨbuúhjáa níjkyéjɨ múnaa tsajtyé Píívyéébe éllevu Aavaráá íjcyáhullévu. Ááné boonétúhjáa dííbyeréjuco ɨ́htsútuube ehnéva múnáajpi dsɨ́jɨ́véébeke tsaímíyé cuuúme.

23 Áábe ɨ́ɨbuúhjáa úújeté Píívyéébeke cáhcújtsotúmé ɨ́cúbáhrámeíhullévú cúújúwá pañévu. Áhulléhjáa ɨ́cúbáhrámeííbyé ájtyumɨ́ Aavaráake Ráátsaro dííbyemájuco íjcyáábeke.

24 Áábedíhjyáa wáníjcyámeííbyé nééhií: "Múúhá ɨhdé múnáajpi Aavaráaj, óhdi ihdyu dɨ́dáátsóvéne aabye Ráátsaróké diñe oke dibye íhyójtsɨ́wáubáré nújpácyotu imúriúcúneri táhníjɨwa ɨpɨ́pajchóvaki. Ávyeta íñe cúújúwá allóócó tsáhájuco o áábúcutúne."

25 Áánélliihyéhjáa Aavaráá néé dííbyeke: "Cáhawáá, Lli, dɨtsáávé ɨ́ɨné imíjyaúhjáa u íjcyane u dsɨ́jɨ́vétúné ɨhde. Áánetúu muurá ááanu Ráátsaro ɨ́dátsó ɨ́cúbáhrámeíhíjcyaabe íñe ícyooca ɨ́ɨné imíjyaúréjucó íjcyane. Áánetu ihdyu ú ɨ́cúbáhráméiíhi.

26 Aabe piáábó u táúmeíyónáa ijcyáné íñe múúhadítyú ámuha meráhoúcunútsihdyu íéverááhó ápíchó néene kiátú mepájtyéne meúújéjcatsííyónejɨ́ɨvari. Muurá íñejcúrí íjcyame tsá píívyetétú énejcúvú ipájtyene. Áhdure énejcúrí íjcyame tsá píívyetétú íñejcúvú ipájtyene."

27 Ehdúhjáa Aavaráá néénéllii neébe: "Uu muurá Aavaráá múúhá ɨhdé múnáajpi u íjcyaabe ihdyu óvíjyuco aabye Ráátsaróké wallo ííñujívú llihíyoke pámeere tahájkímuma dibye iúwáábotéki.

28 Ijcyámé 5-meva táñahbému. Ááameke ó imíllé dibye wáájácútsoténe íllúhaca ɨ́cúbáhraméí íjcyánáa ɨ́veekí ímityúné o ícyahíjcyáné nɨ́jcaúvú o úújetéébé o ɨ́cúbáhrámeídyú ditye ɨ́ɨcúbáhrámeítyuki."

29 Ehdúhjáa dibye néérónáa Aavaráá néé dííbyeke: “Árónáa muurá ijcyáné diityédí
Píívyéébé waajácúháámí íñe ícúbáhraméityu úúbálleháámí dííbyé ihjyú uubálle múnaápe
Moitséémú cáátúnuháámi. Téhaami óvíi iéévéne cáhcujtsómé ipájtyetéki.”
30 Ehdúhjáa Aavaráá néérónáa neébe: “Ihdyúhde ímiáané ijcyájúcoróné diityémá
uwááboju. Árónáa ihdyu mee dsijíve múnáadítyú tsiiñe bóhiibe diityéké úwáábotéébeke
botsíi cáhcújtsóiyóme. Aaca ihdyu ímiáané ímityúné iícyahíjcyáné iihvéjtsóne íbúwáávéiyómé
ímiánejcúvuréjuco.”
31 Áánélliihyéhjáa Aavaráá nééhií: “Árónáa muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe
Moitséémú cáátúnúné uwááboju icyáhcújtsótúhajchíí téhdure tsá ditye cáhcújtsóityuró
dsíjívémedítyú tsaapi tsiiñe ibóhówáávéne úwááboróne.”

17

Tsaatéké ímítyunévú meíbúwajtsóné ápíchó nééneé
(Mt 18.6-7, 21-22; Mc 9.42)

1 Áhduréhjáa tsiiñe ímamyémuke neébe:
—Tsá íííñújiri mávaríjchojúúné píhtóityú míamúnáake tútávájtsoíñe. Árónáa ihdyu
máidáátsoju tene pájtyeíñé ímichi ténehjívú diityéké íbúwátsohíjcyámeke.
2 Muurá botsíi oke cáhcujtsómé ídátsó tsiimédúréi néémedítyú tsaatéké ímítyunévú
íbúwátsohíjcyámekéubá múu íjkyéeháñetu néwáyúcobáné ióhbáñúmeke wájojcó móóá pañévú
ápíchó diityé úmiwa néené ihdétu.
3 Áánélli téiibúwá meíjcyáne ámúhá nahbe ímityúné méénúúbeke mébóíjcyuco. Aabe
teene iihvéjtsóne ímiánejcúvú tsiiñe íbúwáávéhajchíí ílluréjuco máábájiíveco ímityúnée dibye
méénune dííbyedi meídáátsóvénema.
4 Tsáijyu múúne 7-ijyúvá tsájcooji méénúíyoobe ímityúne. Áhdúijyúvá dibye ámúhadívú
ídátsójkímyeíhajchíí múu ídáátsové dííbyedi.

Píívyéébeke mecáhcújtsóneri páneere memééñune

5 Áábekéhjáa ímamyémú nééhií:
—Múúhakye piáábó éhníííñevu muha mecáhcújtso Píívyéébeke.
6 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá mojtáátsá neeváúwúudúné áyánéwu ímí Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsoca eehe
úmehe ámuha ménééiyá étsihdyu tehe ityábáávyéne móóáj piinétú iíjyócúúvetéki. Ahdújuco
muurá tehe íjyócúúvetéiyóné tétsihdyu.

Muhdú tsaaté wákímyéi múnaa íjcyane

7 ¿Aca ámúhá úníu múnáajpi úmihé pañe caajárí tsáijyu ócájimu téhméúbari iíjcyátsihdyu
ááhívéébeke ámuha mémáchótsópéjtsóiyáhi? Tsáhaá.
8 Muurá íllure ámuha ménépéjtsóiyá dííbyeke: “Majchóréjuco meénu. Aane u níjkevádú
ú pícyoó tujkénú muha memájchoki. Ááné boonétúi ú májchoóhi.” Éhdure muurá ámuha
ménééiyáhi.
9 Áhdure ¿aca ámuha dííbyeke mété hdújtsóiyá ámuha metáuhbánéré dibye méénúné hallúvu?
Tsáhaá.
10 Ehdu téhdure Píívyéébe ámúhakye pícyóóné wákimyéí ámuha menijkévácooca tsá múu
íjyácunútú dibye ámúhakye téhdújtsóíyóneri. Íllure múu nééhií: “Tsá muurá ímiá iicúve múnaa
muha méíjcyatú múúhakye dibye táuhbánéré muha meméénúnélliíhye.” Éhdure múu nééhií.
Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Íjpi chájáávémeke Jetsóó bóhiitsóne

11 Aabéhjáa Jerotsaréevu péébe pajtyé Tsamááriámá Gariréá iñújiícutu.
12-13 Aabéhjáa tsácoomíwuúvú úújeténáa dííbye éllevu 10-meva tsáá íjpi chájaavéme.
Ároméhjáa kémuéllevúré iwájtsíne dííbyedi wáníjcyámeímyé kéévánécoba nééhií:
—¡Jétsoj, Jetsóoj, múúhadi dídaatsóve!
14 Áánélliihyéhjáa diityéké iiteebéré nééhií:
—Tsúúca muurá ámuha mébohíjucóóhií.
Aame cáhawáá llúúvájtedívú méúújétsámeítyej. Ahdújucóhjáa ditye pééne tsaímiyéjuco
néémeé.
15-16 Áámedítyúhjáa Tsamááriá iiñúji múnáajpi oomí Píívyéébeke dúúrúvaabére. Aabéhjáa
Jetsóó lliiñévú imímóúúvéne dííbyeke téhdujtsóhi.

17-18 Áábekéhjáa Jetsóó nééhií:
—¿Aca tsá pámeere ámuha mebóhɨɨtúne? Muurá íñe tsííñé iiñújɨ múnáajpi u íjcyároobe ú
oomí Píívyéébeke u téhdújtsoki. Áánetu ¿kiá tsijtye?
19 Ehdúhjáa iñétsihdyu neebe dííbyeke:
—Wa díjyócúúvéne dipyej. Tsúúca ú bohɨ́ɨ́ Píívyéébeke u cáhcujtsódú íjcyaábe.

Píívyéébé avyéjú bóhówááveíñe
(Mt 24.23-28, 36-41)

20 Aanéhjáa Jetsóoke paritséómú dilló múijyú Píívyéébé avyéjú bóhówááveíñe.
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tehdu Píívyéébé avyéjú bóhówááveróné ámuha maájtyúmɨ́íyónejɨ́ɨ́vari.
21 Áánéllii tsá múha nééítyuróne: "Íñe Píívyéébé avyéju." Muurá ihdyu ijcyájúcoorónе
ámúhama.
22 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neebe ímamyémuke:
—Muurá ámuha méijyácúnuú Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke ámuha
maájtyumɨ́júcóóíyóneri. Ehdu ámuha meɨ́jtsámeíyónáa tsáháɨ ámúhadívú o bóhówáávéityúne.
23 Muurá ámúhakye tsaate neéhi: "Tsúúca Mépájtyetétsoobe tsájucóóhií." Árónáa tsá múu
cáhcújtsotúne.
24 Muurá chijchi rórihcyóné maájtyumɨ́dú pámeere ájtyúmɨ́ɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu o
ípívyééveebe o tsáábeke.
25 Árónáa ihdyu ɨhnáhooíñé ícyooca íjcyáné mɨ́amúnaa óhdi ɨ́cúbahráne. Tsá oke ditye
cáhcújtsóityúne.
26 Muuráhjáa Noéé íjcyáijyu íjcyáné mɨ́amúnaa íjcyadúré íjcyaímyé o tsááiñe ɨ́jtsotúme. Áánáa
tsúúca ó tsaá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe.
27 Muuráhjáa téijyu íjcyáné mɨ́amúnaa iímillédúré ícyahíjcyá majchóháñeri, adóháñeri,
táábávajcátsiyi. Áánáacáa ihdyu Noéé tsúúca ɨhmɨ́ɨ́né pañévú úcáávénáa ííñujɨ páneere
caajávéjucóóhií. Áánerɨi pámeere cáhcújtsotúmé óuuvé imájcanúneri.
28 Áhdurée muurá pajtyéné Róo íjcyáijyu íjcyámeke Tsodóóma múnáake. Muuráhjáa téhdure
iímillédú ícyahíjcyámé majchóháñeri, adóháñeri, náhjɨ́heri, úmɨhéneri, ánuméiyi.
29 Áánélliihyée muurá Píívyéébe dííbyeke néé dibye iíjchívye técoomítyu. Áhdújucóo dibye
íjchíívyéné boone Píívyéébe cúújuwa ɨ́jcaáyóneri técoomi áiivyéne.
30 Ahdu muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ó tuvááóvaá mɨ́amúnáake iímillédúré
íjcyámeke tsiiñe o tsáijyu.
31 Áijyu ihjyátú tsiéllé íjcyame tsá ihñénéhjɨ éllevu péjúcóóityúne. Áhdure íúmɨhérí íjcyame tsá
ihjyávú péjúcóóityúne.
32 Cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa diibye Róó táábake tene pájtyene idyéjú dille
révoúcunúné déjúcotu.
33 Muurá ííñújɨri iímillédú iíjcyáneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá pájtyetéityúne. Áánetu ihdyu
teene ɨɨhvéjtsóne ookéréjuco úraavyémé pájtyéteéhi.
34 Muurá tsiiñe o tsáácooca míítyétsi cúwámútsidítyú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi coévaáhi.
35 Áhdure tsaatépɨ́ cáátsómúpɨdítyú tsáápílleke o újcúnetu tsíjpille coévaáhi.
36 Téhdure tsaatétsí íúmɨhé pañe íjcyámútsidítyú tsáápiikye o újcúnetu tsijpi tétsihvúré
coévaáhi.
37 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii ímamyémú nééhií:
—¿Aame kiávú úújéteéhi?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá éhne múúne tsíeméjpí dsɨ́jɨ́véébedívú áñumu píhcyaavédú tahñéjté óhdivu
píhcyáávеéhi.

18

Ímítyúnéhjɨ́ ímibájcho múnáájpidítyú íjcyáné uwáábоju

1 Áhduréhjáa Jetsóó tsiiñe ímamyémuke úwáábоobe úúballé ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe
ímítyuube íjcyáábedítyú téénеri diityéké itsápɨ́jtso Píívyéébema iíhjyúvahíjcyánetu ditye
ióóchévétuki.
2 Íllúhjáa neébe:
—Íjcyaabée tsácoomíyí ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe ímítyuube Píívyéébeke ávyejúúllétuúbe.
Aabéhjáa tsá ímí pɨ́ááboíjcyatú mɨ́amúnáake.

3 Áábekée técoomíyí íjcyalle pííbájyulle néé tsaatémá ímityúné dille dáárííévéjcatsíñé dibye iímíbájcho dííllema.
4 Ehdúu múhajchótájucó dille dííbyeke piáábó táúmeíyóneri tsá dibye ííícúvehíjcyatúne. Áánéj piinévúhjáa íllu íjtsámeííbye: “Píívyéébeke o ávyejúúllétúnéllii tsáháturo míamúnáake o píáábóiyóné oke ávyetúne.
5 Árónáa aalle pííbájyulle íjyévé éhníííñevúré oke pátsáríjcyónéllii óvíjyuco díílleke o píáábooíñé oke dille ipátsárijcyójúcóótuki.”
6 Ehdúhjáa iúúbálléne neébe:
—Ehdúu píínévúi píáábooube ímityúnéhjí ímibájchoobe ímityuube íjcyároóbe.
7 Aanéjíí ¿aca tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébe ihñéjteke píáábooíñé dííbyeke piáábó táúmeíhíjcyámeke? ¿Mityá ámuha méijtsúcunú ditye piáábó táúmeíñeri dibye ííícúvetúne?
8 Tsáhaá. Muurá píáábóiibye diityéké teenémáye. ¿Aca íhya míamúnaa ímí cáhcújtsómedívú ó wájtsii Míamúnáájpidívúu o ípívyéévеebe tsiiñe ííñujívú o tsáácoóca? Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Tsaatétsí Píívyéébema íhjuúvánetu íjcyáné uwááboju

9-10 Téhduréhjáa tsaate ímiáámedi idíllómeíñe tsíjtyeke éhdiivállehíjcyámeke úwááboobe úúballé tsaatétsí Píívyéébema íhjyúvánetu. Íllúhjáa neébe:
—Tsáijyúu míítyétsi péé duurúvajávú píívyéébema iíhjyúvaki. Tsaapíi paritseómuúbe. Áánetúu tsijpi ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsiidsike áhdótsohíjcyaábe.
11 Aanée paritséómuube Píívyéébema íhjyúvaabe nééhií: “Ayúju Tápiivyéébej, uke ó téhdujtsó ímiáábé o íjcyáné hallúvu. Tsá muurá tsíjtyedu ímityuube o íjcyatú naní múnáajpi. Tsá múijyú ihdícyámema o dómácójcatsítyúne. Pane tsá aabye ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsiidsike áhdótsohíjcyaabe ímityuube íjcyadu o néétune.
12 Muurá tsáné tsemáánari míjcyoojícú májchótuube úúma ó ihjyúvahíjcyáhi. Téhdure muurá 10-jiva o dsiidsívánetu tsájihcoba ó dówacárohíjcyá uke o ííícuvéne.” Ehdúu Píívyéébema ihjyúvaabe paritséómuúbe.
13 Áánetúu diibye ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsiidsike áhdótsohíjcyaabe tsá cáámevu icyárúúvéne Píívyéébema íhjyúvatúne. Íllurée kímóóvémeííbyé íjpíújitu iíllaáyómeíñe nééhií: “Ayúju Tápiivyéébej, óhdi ihdyu dídáátsóvéne dábajiivé táimítyu. Muurá imítyuube ó ijcyáhi.” Ehdúu ihjyúvaabe Píívyéébema ííñújí avyéjúúbé wáábyuta dsiidsike áhdótsohíjcyaábe.
14 Aane muurá dííbyeke tsúúca Píívyéébe ímíbájchóóbé hallúrí tsáhájuco íimítyú íjcyatúne. Áánetu tsíjpiikye tsá dibye ímíbájchotúne. Ehdu muurá iiye íhtsutúmé iíjcyane némeíhijcyámé núcójpívétsáméiíhi. Áánetu ihdyu idáátsóméhjiúvú nééme ávyéjúúteéhi. Ehdúhjáa Jetsóó úwaabóhi.

Tsiiméké Jetsóó llúúvanúne
(Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

15 Aanéhjáa dííbye éllevu ííitsíímeke tsivámé dibye Píívyéébeke piáábó ityáúmeí diityé hallúvu. Árónáacáhjáa ímamyémú diityéké néé ííínevú ditye ííitsíímeke tsívane.
16 Árónáacáhjáa Jetsóó diitye tsiiméké ipíúváne néé ímamyémuke:
—Óvi ihdyu tsiváme. ¿íveekí ámuha mécátuhtsóhi? Muurá diitye tsiime íjcyadu néémé wáábyuta Píívyéébé avyéju.
17 Aane ímiáánetúré ámúhakye o néé éhne múúne teetsi tsíímene meke cáhcujtsódú Píívyéébeke cáhcújtsotúmé tsá dííbyé avyéjúejte íjcyatúne.

Ováhtsá Jetsóoma íhjyuváne
(Mt 19.16-20; Mc 10.17-31)

18 Aanéhjáa tsáijyu tsáné avyéjuube Jetsóoke nééhií:
—Uwáábooóbej, ímiáábé ú íjcyaabe cána oke diñe ¿muhdú ó íjcyáiyóné múijyú o dsíjiivéjúcóóítyúne bóhí o újcuki?
19 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Aca íveekí eene oke ú dilló ímiáábedi? Muurá ihdyu apáábyéré Píívyéébe ímiáábe.
20 Muurá ú waajácú dííbyé taúhbajúúné nééneé: “Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne. Tsá múu míamúnáake dsíjívétsotúne. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Múu avyéjuullé díícyáánimútsikye.”
21 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii neébe:
—Muuráhjáa ihdyu táayáábedítyúré tehdújuco o ícyahíjcyáne.
22 Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:

—Árónáa ijcyánéi tsane u méénúiyóne. Cáhawáá dítsíeméné náhjɨ́hénúne piáábó ɨ́dáátsóméhjɨkej. Áijyu ihdyu ú avyéjúúteé níjkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébé avyéjuvu. Aane cáhawáá ehdu méénúne ookéréjuco duráávyej.

23 Ehdúhjáa Jetsóó néene kimóhcó pajtyé dííbyeke mítyane dibye éhnévánélliíhye.

24 Áábekéhjáa ɨ́ɨ́ténе Jetsóó néehií:

—Muurá mítyane éhnevámé ɨ́htsútúnetu Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi.

25 ¿Aca muhdú caméélló ánéétóhéjutu pajtyéiyáhi? Áhdure ¿aca muhdú diitye ehnéva múnaa Píívyéébé avyéjuvu úcáávéiyáhi?

26 Ehdúhjáa dibye néénéllii tétsihyi íjcyame néehií:

—¿Aca ihdyu múhdutúrá pájtyetéiyóme?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Łmɨáánéjucóhde mɨ́amúnaa tsá píívyetétú iiye ipájtyetétsámeíñe. Árónáa Píívyéébe piivyété diityéké ipájtyetétsóné ɨɨná dííbyedívú túhúútúnélliíhye.

28 Áánélliihyéhjáa Péédoro néehií:

—Ávyéjuúbej, muuráhjáa páneere muha meɨ́hvéjtsóne uukéréjuco méúraavyéne.

29-30 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néehií:

—Łmɨáánetúré ámúhakye o néé páneere íijcyátsɨ́hjɨma imúnáake cáánimuu, íñahbémuu, méwamyuu, ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́mee, íjcyámeke tsánejcúvú ɨɨ́hvéjtsóne Píívyéébé wákiméí méénume muurá ɨ́ɨ́né imíjyaú íjcyaá íííñújɨri. Aame újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ tsɨ́ɨ́jɨréjuco ííñujɨ Píívyéébe ípívyéjtsójɨ́ hallúrí iíjcyaki.

Łdsɨ́jɨ́veíñé tsiiñe Jetsóó úúballéne
(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

31 Ehdúhjáa iñétsihdyu Jetsóó ímamyémuke íhdyúétsihvu idyóbeúcúmeke néehií:

—Mepéé íñe Jerotsaréevu. Ácoomívú muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedítyú tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáné oke pájtyeéhi.

32-33 Muurá oke llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte ɨ́hvéjtsoó jodiómú íjcyátúmé hójtsɨ́ pañévu. Aame óhdi iúúhɨ́vaténe oke únichíhcyuméré iwápáájcóóbeke íllurеjuco dsɨ́jɨ́vétsoíñe. Ároobe tsiiñe ó bóhɨ́ɨ́ 3 coojɨ́vatu.

34 Ehdúhjáa Jetsóó ímamyémuke néene tsá ditye áyánéwu wáájácutú ɨ́ɨ́nerí dibye íhjyuváne.

Hállúvátúúbeke Jetsóó ímíbajchóne
(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

35 Aabéhjáa ímamyémuma péébe Jericóój pɨɨhɨ́ríjyuco íjcyánáa juuvá úníuri hállúvátuube ácuúcunúúbé táúmeí piáábo.

36 Aabéhjáa mítyane téeneri mɨ́amúnaa pájtyénéllii dilló ɨ́ɨ́nerí ditye úllene.

37 Áánélliihyéhjáa úúballémé Natsarée múnáajpi Jetsóoma ipyééneé.

38 Áánélliihyéhjáa dííbyedi wánijcyámeííbyé néehií:

—¡Jétsoj, Jetsóoj, Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaábej, óvíjyuco ihdyu óhdi dɨ́daatsóve!

39 Ehdúhjáa dibye néénéllii tsuullérí péeme dííbyeke uhbá cúúvéhulléré dibye iíjcyaki. Árónáacáhjáa éhníííñevúré tsiiñe neébe:

—¡Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe u íjcyaabe óvíjyuco ihdyu óhdi dɨ́daatsóve!

40 Áánélliihyéhjáa Jetsóó iíjyócúúvéne néé ditye itsíva dííbyeke. Áhdújucóhjáa ditye tsíváábeke dibye nééneé:

—¿ɨɨná ú imílléhi?

41 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ó imíllé o hálluváne.

42 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tehdújuco. Oke u cáhcujtsódú íjcyaabe tsúúca ú hallúváhi.

43 Ehdúhjáa Jetsóó néénemáyé ɨɨtéjúcoóbe. Aabéhjáa dííbyemáyéjuco pééne Píívyéébeke dúúrúvaabére. Aanéhjáa tsijtye iájtyúmɨ́ne téhdure duurúvá Píívyéébeke.

19

Tsakyéoke Jetsóó ááhɨvéne

1 Aanéhjáa Jetsóó ímamyémuma úújeté Jericóovu.

2 Ácoomíyíhjyáa ehnéva múnáajpi Tsakyéó ííñújɨ́ avyéjúúbé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsɨke áhdótsohíjcyámé avyéjuube íjcyaábe.

3 Aabéhjáa imíllerá Jetsóoke iájtyumíne. Árónáacáhjáa tsá dibye píívyetétú dííbyeke
iájtyumíné míamúnááj piine íjcyáábeke báhrí iñéénélliíhye.
4 Áánélliihyéhjáa íícúi dibye pééíhyullévú dsiinéríyé ipyééne nérííivyeebe uméheri dííbyeke
iájtyúmiki.
5 Áánáacáhjáa Jetsóó tétsihdyu pájtyeebe tééhé níjcáuri íjcyáábeke iájtyúmíne nééhií:
—Tsákej, Tsakyéoj, íícúi niitye úúma o péékií. Muurá ó imíllé dihjyárí o cúwane.
6 Áánélliihyéhjáa íícúi iñíítyéne tsajtyéébé ihjyávú dííbyeke.
7 Ááneríhjyáa míamúnaa ihjyúvá Jetsóodi íveekí ímítyuube íjcyáábe jávú dibye pééneri.
8 Áánélliihyéhjáa diibye Tsakyéó iíjyócúúvéne néé Jetsóoke:
—Ávyéjuúbej, tátsíeménetu tsahdúnéécú ó dówajcároó ídáátsóméhjike. Áánetu tsaatékée o
állíñe pevétsííyé o áhdótsohíjcyáné ó óómíchoó éhníííñevújuco.
9 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Tehdújuco, muurá Aavaráaúvúj tsiiménémúhaabe u íjcyáábedívú tsúúca uwááboju wa-
jtsíhi.
10 Muuráhjáa Míamúnáájpidívú o ípívyééveebe o tsáá ímítyúné pañévú mújtámeke o
pájtyetétsoki.

Dsíídsitu íjcyáné uwááboju
(Mt 25.14-30)

11 Ehdúhjáa Jetsóó úwaabó míamúnáake. Aaméhjáa Jerotsaréevu pííhíináa míamúnaa
íjtsámeí tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówááveíñe.
12-13 Áámekéhjáa úwááboobe nééhií:
—Tsaapíhjyáa íhtsútúméejpi íjcyaabe tsícyoomívú ipyééíñé ihde 10-meváké íúníu
múnáadítyú ipíhjyúcúmeke dsíídsidívú iwájtúne nééhií: "Ééneri méwákímyeícyó téhulle
o íjcyáné hajchóta." Ehdúhjáa diityéké ipítyájcoíñúne técoomívú memévatéébé íhcyóómí
avyéjuube iíjcyaki.
14 Árónáacáhjáa dííbyé cóómi múnaa tsá ímílletú diityé avyéjuube dibye íjcyane.
Áánélliihyéhjáa tsaatéké wallóómé dííbye déjutu ditye iñéé íhcyóómí avyéjuube dibye íjcyane
múha ímílletúne.
15 Árónáacáhjáa tsúúca meménúmé páñétúejpi íhcyóómí avyéjuube dibye iíjcyaki.
Átsihdyúhjáa óómiibye teene íhcyóómivu. Aabéhjáa iwájtsidu pihjyúcú íúníu múnáake
dsíídsidívúu iwájtuíñúmeke múhduná ditye llíyaatétsóné iwáájácuki.
16 Áábekéhjáa ímí wákímyeííbyé nétujkénúhi: "Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsíídsí
ó llíyaatétsóhi."
17 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: "Tehdújuco. Muurá eene múhdurá néérone ímí ú
tehméhi. Áánélli uke ó pícyoó 10 coomívá avyéjuube u íjcya ímiáábé u íjcyánélliíhye."
18 Áhduréhjáa tsijpi nééhií: "Ávyéjuúbej, éhnée óhdivu u pícyoíñúne dsíídsí téhdure ó
llíyaatétsóhi."
19 Áánélliiyéhjáa idyé neebe dííbyeke: "Tehdújuco. Áánélli téhdure ímiáábé u íjcyáábeke ó
pícyoó 5 coomívá avyéjuube u íjcyaki."
20 Áánetúhjáa tsijpi nééhií: "Ávyéjuúbej, íñe didsíídsí éhnée óhdivu u pícyoíñúné o
pícyohíjcyáne.
21 Ópée ó waajácú ímítyuube u íjcyaabe díwákimyéí hallúvujíí dsíídsíjike ú ékéévehíjcyáne.
Muuráhjáa íhtsútúnetu o llíyaatétsóné ímiátsíí ú újcúiyáhi. Aanée o wáájácúne íllure ó picyóó
didsíídsike."
22-23 Áánélliihyéhjáa íavyéjuube néé dííbyeke: "Aanée idyé ímítyuube o íjcyane wájácú u néébe
¿íveekí tsá u pícyootú dsiidsi téhméméíhíjcyájá pañévú tétsihvu ditye wákímyeíchóné óóma
llíyaatéíyoki? ¿íveekí ímítyuube uú?"
24 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu tétsihyi íjcyámeke neébe: "Áánúdityu eene dsiidsi
medójtúcúne maájcú eenée ihñe pámé ehníííñevúré llíyaatétsóóbeke."
25 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke: "Ávyéjuúbej, árónáa tsúúca mítyanéjuco dííbye dsíídsi."
26 Áánélliihyéhjáa neébe: "Ehdu múúne mémeenúhi. Muurá ihñe llíyaatétsómeke éhníííñevu
tsiiñe máajcú ditye illíyaatétsoki. Áánetu pevénéré pícyohíjcyámedityú médojtúcúhi.
27 Téhdure eene avyéjuube o íjcyane iímíllétúne oke múnáátsohíjcyámeke ííllevu metsíváne o
ííténáa médsíjivétso."

Jerotsaréé pañévú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Ja 12.12-19)

28 Ehdúhjáa diityéké iúwáábóné boone Jetsóó péé ímamyémuma Jerotsaréevu.
29-30 Aaméhjáa úújeté Bepajéema Betáániá coomícyú úníuri oríívo bájú íjcyátsihvu. Átsihdyúhjáa míítyétsikye ímamyémudítyú ípɨɨhíré coomívú iwáállóómútsikye neébe:
—Cána écoomi ípɨɨhíré cóómityu óóma méujcúté íayáne ííjúwúukej. Múikyé dííbyedi úllétuube dóhjívváábeke metsíñaáyóne métsívaco.
31 Aane tsaate ámúhtsikye 'ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyó' néhajchíí méneéco: "Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye."
32 Ahdújucóhjáa péémutsi dibye néhdújuco úújeténé dííbyedívu.
33 Ááabekéhjáa dityétsí tsíñaáyórónáa ááabájajte nééhií:
—¿ívéébeké ámuhtsi métsíñaáyóhi?
34 Ááanélliihyéhjáa neemútsi:
—Ávyéjuubéne múhtsikye néénélliíhye.
35 Aamútsíhjyáa tsajtyéjucóó dííbyeke. Ááabé hallúhjáa wájyamúúnevu ííhbóne Jetsóoke nérijcyáróme.
36 Áijyúhjáa dibye péijyu juuva míamúnaa ɨhbó íwajyámuunévu.
37-38 Aaméhjáa dííbyeke úraavyémé tsúúca oríívó bajúvú píihɨme méénúráítyuróné dibye méénuhíjcyáné hallúvú Píívyéébeke dúúruvámé kéévánécoba wáñécohíjcyá:
—¡Ñóóooj! Átsihdyúhjáa nehíjcyáme:
—¡Maímijyu ááanu Píívyéébe mémeri tsááneéj! ¡Ahdícyane metsu ímíjyuuri Píívyéébeke maávyéjújtsoki!
39 Ehdúhjáa ditye néénáa tsaate paritséómú diityé pañe íjcyame néé Jetsóoke:
—Ávyéjuúbej, aatye díuráávye múnáake duhba ditye cúúvéhulléré iíjcyaki.
40 Árónáacáhjáa neébe:
—Muurá ditye dáíívyérónáa néwayúúneréjuco íhjyúcunúiyóne.
41 Aabéhjáa tsúúca Jerotsarééj pɨɨhívú ímamyémuma úújetéébé tétsihdyu técoomi ɨɨííténe kímoovéhi.
42 Ááanemáhjáa neébe:
—Múhdutú ihdyu ámuha Jerotsarée múnaa méwaajácúiyá Píívyéébema ámuha tsaímíyé meíjcyáiyóné íjcyájúcoróne. Árónáa tsá tene ámúhadívú bóhówáávéityú ámuha mecáhcújtsótúnélliíhye.
43 Muurá ámúhakye ímityúné pájtyeéhi. Ámúhá munáá ámúha cóómí ɨmícáávéne ámúhakye méénuúhi.
44 Aame ámúhakye ɨdsíjívétsóne páneere ámúhá jaaháñé wácávyáhcoó Píívyéébe ámúhakye píaabójúcoróné ámuha metáhjállehíjcyáné déjúcotu. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó bóayóne
(Mt 21.12-17; Mc 11.15-19; Ja 2.13-22)

45-46 Aabéhjáa duurúvájá pañévú iúcáávéne náhjíhénújcatsímyeke téjá pañétu ibóáyóne nééhií:
—Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Íjya tahjya tééjá lliiñévú míamúnaa óóma íhjyúvahíjcyáijya." Aaja ¿íveekí ámuha naní múnáá jaríyéjuco medíllone?
47 Aanéhjáa paíjyuváré tééjá pañévú dibye úwaabóné tsaríllehíjcyámé llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, tsijtye avyéjujtee, íjcyame. Aaméhjáa ítsámeíhijcyá ííné hallútú dííbyeke ɨdsíjívétsóiyóne.
48 Árónáacáhjáa tsá ííné hallútú ditye dííbyeke méénúítyuró mítyaméhjáa ímí dííbyé uwáábó íjtsúcunúnélliíhye.

20

Jetsóó ɨhtsútu
(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

1-2 Aabéhjáa Jetsóó duurúvájá pañévú pajtyéteju úwáábónáa llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame itsááne dííbyeke nééhií:
—¿Aca múúbé ɨhtsúturí u íjcyaabe eene ehdu nénehjɨ ú méénuhíjcyáhi? Cána múúhakye duubállej.
3 Ááanélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Áyu cána téhdure ámúhakye ó díllone oke máañújcuj.

4 ¿Acáa múha nééjuri Jóááuvu tsótsohíjcyá cáhcújtsómeke? ¿A Píívyéébépeé, mityá
mí́amúnaárée nééjuri?
5 Áánélliihyéhjáa tsaméére néjcatsíhi:
—Muurá ‘Píívyéébée nééjuri tsótsohíjcyaábe’ menéhajchíí meke nééíyoóbe: “Áábekéráhjáa
¿í́veekí tsá ámuha mecáhcújtsotúne?”
6 Áánetu ‘mí́amúnaárée nééjuri’ menéhajchíí meke diitye mí́amúnaa tééné hallútú
dsí́jí́vétsóiyá néwayúúnevu iáámúneri. Muurá paméváré cáhcujtsó í́miáánéjucóo Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáajpi diibye Jóáa íjcyane.
7 Ehdúhjáa nééneri iñúhnévéne nééme iwáájácutúne.
8 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:
—Aanéjí́ívа idyé ámúhakye ó úúbálleé múúbé ɨhtsúturí o méénuhíjcyáne.

Úmɨhé tehmé múnaa múhdurá dárí́ɨvémeíñetu íjcyáné uwáábo
(Mt 21.33-44; Mc 12.1-11)

9 Téhduréhjáa tsiiñe úwááboobe nééhií:
—Tsaapíhjyáa íúmɨhe bajtsó tsanééré óóvaá. Ápallívúhjáa tsaatéké ityéhmétsoíñúne peebe
tsiéllevu tsúúcaja téhulle iíjcyáíhullévu.
10 Áhullétúhjáa tsúúca tépalli néévane iwáájácútsihvu wálloobe íúníu múnáájpikye
dííbyema ditye iwállóóro téénetu dííbye éhné íjcyadúne. Ahdújucóhjáa pééróóbeke ditye
méénúpéjtsónetu dibye óómiñe íéveébe.
11 Áánélliihyéhjáa tsíjpiikye dibye wállóórróóbeke téhdure iúhbáne méénúpejtsóme. Aabéhjáa
idyé oomí íéveebére.
12 Áróné pañéhjáa tsíjpiikye dibye wállóóbeke téhdure ditye túúvátsónetu íllurejuco dibye
wááneé.
13 Áánéhjáa diibye úmɨhé aabájaabe nééhií: “¿Aane muhdúí íñe teéne? Áyu cána hájchíwu
mítyane o wájyúróóbekéréjuco o wálloókij. Dííbyeke íhya avyéjúúlléiyóme.”
14 Ehdúhjáa iñééne íllíkyeréjuco dibye wállóóbeke iájtyúmí́ne néjcatsímye: “Aabye muurá
íllíyéjuco íñe cáániñúiyóne. Áánéllii metsu dííbyekéréjuco medsí́jí́vétso mehnéréjuco tene
iíjcyaki.”
15 Ahdújucóhjáa tétsihdyu kémuéllevu itsájtyéébeke ditye dsí́jí́vetsóne. Ehdúhjáa Jetsóó
iúúbállétsihdyu nééhií:
—¿Aane íñe diibye tépallí aabájaabe itsáácooca muhdú méénuú diityéké eenée íúmɨhévú
dibye téhmétsoíñúmé ímityúné dárí́ɨvémeímyeke?
16 Muurá diityéké tééné hallútú ɨdsí́jí́vétsóne tsíjtyekéréjuco dibye téhmétsoíñé tépallívu.
Ehdúhjáa Jetsóó nééneллii tétsihyi íjcyame nééhií:
—Óvíi ihdyu Píívyéébe múúhakye tehmé tehdu muha meíjcyátuki.
17 Áánélliihyéhjáa Jetsóó diityédívú ɨí́íténe nééhií:
—¿Aca muhdú nééiyóné Píívyéébé waajácúháámɨtu íllu nééhií:
Tsaúpe nééwayu jááháñé wákimyéi múnaa iñéhníllénе waagóórou pícyámeí ímichi tééutu jaa
éjkéiu?
18 Aane muurá teeu nééwayúdú o néébé uwááboju cáhcújtsotúmé mújtaáhi. Áámedívú o
cáyobáávatécooca íllurejuco ditye wágóóóveíñe.

Ííñújí́ avyéjúúbé wáábyuta dsí́ɨdsɨke ditye áhdotsóne
(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mc 12.12-17)

19 Ehdúhjáa Jetsóó taúhbájú uwáábojtémá llúúvájté avyéjujtéké múu llébоobódú úwaabóné
iwáájácúne imíllerómé téijyúré dííbyeke iékeevéne. Árónáacáhjáa íllityémé mí́amúnáadi.
20 Aaméhjáa í́miáámédú tsaatéké dííbye éllevu wallóó ditye dííbyeke ávyéjúúbedítyú díllone
dibye múhdurá áñújcúhajchíí tééné hallútú dííbye éllevu itsájtyéroki.
21 Aaméhjáa neeté dííbyeke:
—Uwáábоóbej, muha muurá méwaajácú tehdújuco u úwáábohíjcyáné keená Píívyéébe
mí́amúnáadívú tújkevééllejíjtó tsijtye múhdurá úhdivu í́jtsúcunúróneri í́ícúvétuubére.
22 Aabe cána múúhakye diñe díicyánéjcutuj: ¿A tehdújuco ávyéjuube romáánómuube íjcyáábé
wáábyuta dsí́ídsɨke ditye áhdótsohíjcyáné maáhdóiyóne, mityá tsáhaáj?
23-24 Ehdúhjáa ímityúné ɨí́jtsámeíñemáyé ditye nééne Jetsóó iwáájácúne néé diityéke:
—¿í́veekí ehdu ámuha oke médárɨɨvéhi? Áyu cána oke méuujétsó dsí́ídsɨjí́vuj. Ahdújucóhjáa
ditye úújétsojɨ ɨí́íténe neébe: ¿Aca múhúmɨ náávé eéne? Áhdure ¿mumémé eene tééjɨtu?
Áánélliihyéhjáa nééme:

—Tséétsá húmɨ nááve. Áábe méméré íñe tééjɨtu.
25 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:
—Ané wa ihdyu diibye Tséétsáke mááhdohíjcyá dííbye éhnéjuco íjcyanévu. Áánetu ihdyu Píívyéébeke máácuhíjcyá dííbyé wáábyuta íjcyanévu.
26 Ehdúhjáa dííbyeke dárɨ́ɨverómé tsá píívyetétú dííbyedívú iñéétsóiyóne. Aaméhjáa ehdu dibye nééneri iúllévenúne tsá ɨɨná íhjyuvájúcootúne.

Dsɨ́jɨvémé muhdú tsiiñe bóhɨɨne tsaate díllone
(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)
27 Ááné boonéhjáa tsadotséómudítyú tsaate péé dííbye éllevu medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨɨne cáhcújtsotúme.
28 Aaméhjáa néé dííbyeke:
—Uwááboóbej, Moitséeúvúhjáa muurá néé tsaapi méwadívú tsɨ́ɨmávátuube dsɨ́jɨ́véhajchíí íñahbéréjuco díílleke táábávaíñe dííbyeréjuco ɨtsɨ́ɨmáva díílledívú íñáhbeúvúu tsɨ́ɨmáváiyóne.
29 Aanée ijcyámé 7-meva tsané nahbému. Áámedítyúu ámíaabe ityáábávárólléjtane dsɨ́jɨvé tehdu tsɨ́ɨmávátuúbe.
30 Ááné boonée bóneebe díílleke táábávároobe téhdure dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨmávátuubére.
31 Ááné boonée tsijtye bónejte díílleke táábávarómé téhdure dsɨ́jɨvé tsɨ́ɨmávatúme.
32 Ááne nihñévúrée díílleréjuco dsɨ́jɨvéne.
33 Aane cána múúhakye diñe ¿cáábyé taabá ímichi dille íjcyaíñé tsiiñe ditye bóhɨ́ɨcoóca?
34 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ihdyu ííñújɨri íjcyame táábávácatsíhi.
35 Áánetu ɨ́mɨáámé dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨɨme níjkyéjɨri iíjcyácooca tsáhájuco táábávájcatsíityúne. Tsíhdyuréjuco ditye íjcyaíñe.
36 Aame tsáhájuco dsɨ́jɨ́véityú Píívyéébej tsɨ́ɨmé íjcyame níjkyéjɨ múnaáduréjuco néémeé.
37 Muurá ɨ́mɨááné dsɨ́jɨvémé tsiiñe bóhɨ́ɨhi. Muuráhjáa Moitséeúvú teene úúballé úméhéwu péétécunúné pañétú Píívyéébe dííbyeke íllu nééneé: “Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyámé Piivyéébé ó ijcyáhi.”
38 Ehdúu Píívyéébe néénetu méwaajácú ditye íjcyane. Muurá ditye íjcyátuca tsá dibye nééityuró diityé Piivyéébé iíjcyane. Muurá dííbyedívú tsá múha dsɨ́jɨ́vetú tétsɨ́hjɨ́ daíhañe.
39 Ehdúhjáa diityéké dibye nééénllii tsaate taúhbájú uwáábojtédítyú nééhií:
—Uwááboóbej, tehdújuco u nééneé.
40 Aaméhjáa tsáhájuco dííbyeke tsiiñe díllotúne.

Muubá Críjto íjcyane
(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)
41 Áijyúhjáa idyé Jetsóó néé diityéke:
—¿Aca muhdú ɨ́ɨvane ámuha ménehíjcyá Críjto Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyaíñe?
42-43 Áánerahjáa dííbyeúvú íjcyároobe dííbyedítyú néé íwaajácuháámɨtu:
Ávyéjuubée néé Táavyéjúúbeke: “Cána táúniúvúi diicya dímunáake o táhjáné hajchóta.”
44 Ehdúhjáa muurá Dabíiúvú dííbyeke Íavyéjúúbedi dillóhi. Aane ¿muhdú dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyáiibye Críjtoó? Ehdúhjáa Jetsóó nééhií.

Taúhbájú uwáábojtéké Jetsóó núcójpɨ́vetsóne
(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40; Rc 11.37-54)
45 Aabéhjáa pámeere lléébónáa néé ímamyémuke:
—Téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco.
46 Tsá múu ɨ́ɨvatú eene aatye taúhbájú uwáábojte mɨ́amúnaa diityéké iávyejúúllekíyé cáámejácobájɨvu úcámeíhíjcyánetu. Muurá pihcyáávejááné pañe imíllémé íboohówátsɨhjɨ́vúré iácuuvéne. Áhdure wañéhjɨ pañe imíllémé íimítsɨhjɨ́vúré imájchone.
47 Aame pííbájyujte walléémudítyú dótuhíjcyá diityé jaaháñe. Ááné nucójpɨ́ muurá cáámenécóbaúvú ihjyúvahíjcyarómé Píívyéébema. Ehdu muurá dárɨ́ɨvémeímyeke Píívyéébe ɨ́cúbáhraáhi. Ehdúhjáa Jetsóó néé ímamyémuke.

21

Pííbájyulle dsɨ́ɨdsɨke pícyoóne
(Mc 12.41-44)
1 Aabéhjáa duurúvájá pañe íjcyánáa mɨ́amúnaa picyóócunú dsɨ́ɨdsɨke Píívyéébé wáábyuta. Ehnéva múnaáhjáa mítyanéhjɨ́ picyóóhií.

2 Áánáacáhjáa pííbájyulle ɨ́dátsó picyóó mɨ́jɨ́hwuúcúre.
3 Aanéhjáa ɨ́ɨ́íténe neébe:
—Ámuúhaj, muurá áámye pííbájyulle ɨ́dátsó néérolle picyóó pámé ehníííñevúre.
4 Muurá tsijtye dsɨ́ɨ́dsɨ́varómé picyóó uhjénéhjɨ́re. Áánetu pícyoolle páneere tééne tájpí iíjcyáiyóne.

Duurúvaja wágóóóveíñé Jetsóó nééneé
(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

5 Téijyúhjáa tsaate ímamyémudítyú ihjyúvá duurúvaja imíwu néwayúúnetu méénúmeíñeri, ditye bóhbánuhíjcyánéhjɨtu imíwu teja ícyáávétsámeíñéhjɨri.
6 Áánélliihyéhjáa Jetsóó nééhií:
—Ároja muurá wácávyáhcáméiíhi.

Jetsóó tsáááíñé ɨhde pájtyéíñéhjɨ
(Mt 24.3-28; Mc 13.3-23)

7 Ehdúhjáa dibye néénéllii dííbyeke néémeé:
—Uwááboóbej, ¿aca múijyú pajtyéiñe eene múúhakye u néhíjcyanéhjɨ? ¿Aca ɨ́ɨ́netú muha méwaajácuú tsúúca tehdu tene pájtyeíñe?
8 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ehdu nééme tsáma wajácútsi méíjcyaco ámuha maállítsámeítyuki. Muurá o tsááiñe tsúúca pɨ́ɨ́hɨ́cooca íjcyaímyé mítyame óhdi díllómeímye. Aame nehíjcyaá diibyéjuco Críjto iíjcyane. Árómeke mécáhcújtsodíñe.
9 Téhdure pahúlleváré méénujcátsí íjcyáné uubállé ámuha mellééboóhi. Áróneri méíllityédíñe. Pane méɨjtsúcunúdí téijyu tsúúca o bóhówááveíñe. Tsáhái téijyu o bóhówáávéityúne. Árónáa ihdyu ehdu nénehɨ tujkénú pájtyeéhi.
10 Muurá tsáné iiñújɨ múnaa tsíííñé iiñújɨ múnáama méénújcátsiíhi.
11 Áhdure ávyétá ɨhnáhó ííííñujɨ vááúméiíhi. Áijyu íjcyaíñé ájyabáane, cheméháñé, pahúlleváre. Áhdure íévéhoowávú apííchó nénehɨ bóhówááveéhi.
12 Ehdu nénehɨ pájtyéíñé ɨhde cáhcújtsotúmé ámúhakye ɨ́ɨcúbáhrámeke tsájtyeé pihcyáávejááné pañévú muhdú ámuha meícyahíjcyáné ámúhakye idílloki. Áhdure ámúhakye ííñújɨ́ avyéjujté éllevu itsájtyémeke cuvéhoojánuímye. Ehdu muurá ámúhakye mɨ́amúnaa dárɨ́ɨ́veé oke ámuha meúráávyéné déjúcotu.
13 Ááné hóówari ámuha táuwááboju diityéké méúwááboóhi.
14 Árónáa ihdyu tsá ámuha meíjyácunúityú muhdú ámuha diityémá meíhjyúváíñeri.
15 Muurá ihdyu ámúhakye ó ájcuú muhdú ámuha diityéké meúwáábóíñé tujkévejúvu. Áijyu ámúhakye múnáátsohíjcyámé íllure ámuha maálliñe néhijcyámé ámúhadívú táhjátsáméiíhi.
16 Muurá ámúháj caanímú, ámúhá nahbémú, ámúha hájkímú, tsijtye ámuha menáhbévahíjcyároméhjɨ́ ámúhakye téijyu ímityúné dárɨ́ɨveéhi. Muurá tsaatéké ámúhadítyú dsɨ́jɨ́vétsoímye.
17 Ehdu muurá oke cáhcújtsotúmé ámúhakye tsaírlleé oke ámuha mecáhcújtsóné hallútu.
18 Árónáa tsá ámúhá níwáujɨ́ɨ́né íjcyárónetu tsájɨ́ubáré wágóóóvéityúne.
19 Ahdícyane ihdyu ámuha panéváré maáábúcúhajchíí mépájtyéteéhi.
20 Áhdure tsíííñé iñújɨ́ɨ́ne múnaa Jerotsaréé mɨ́caavéné ámuha mewáájácúcooca múu néé tsúúca técoomi wágóóóveíñe.
21 Áijyu méwáácunúcó cáméhbaúnevu Jodéá iiñújɨ múnaa ámuha meíjcyame. Áhdure técoomí múnaa óvíi néhi wáácunú tsiéllevu. Aane íúmɨhé pañe íjcyame íoomíjyúcohdí técoomívu.
22 Ehdu íjcyaíñé ɨ́cúbáhraméí mɨ́amúnáama ditye ímityúné dárɨ́ɨvémeíhíjcyáné déjúcotu Píívyéébé waajácuháámɨtu tene némeídyújuco.
23 ¡Máɨdáátsoju tsáma tene pájtyeíñé téijyu walléémú éévájtema tsijtye ñohñójtéréi ɨ́ɨtsɨ́ɨméwuúmú íjcyámeke! Muurá ávyétá kimóhcó nééné ɨ́cúbáhraméí pájtyeé téijyu ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnáadívú Píívyéébe cáyobáávatécoóca.
24 Tsaatéké muurá dsɨ́jɨ́vétsoímyé méénujcátsí pañe. Áánetu tsíjtyeke tsajtyéimye tsíñéhjɨ́ iñújɨɨnévu. Ááné boone jodiómú íjcyátúné mɨ́amúnaáréjuco teene Jerotsaréé cáávácuíñé Píívyéébe diityédívú técoomi ɨ́hvéjtsóné hajchótá tétsihyi iíjcyaki.

Jetsóó tsáácooca pájtyéíñéhjɨ
(Mt 24.29-35, 42-44; Mc 13.24-37)

25 Aane ehdu nénehɨ pájtyéné boone nuhba cóójɨ́ejpii, péjcóejpii, mɨ́ɨ́curuu, íjcyane múhduréjucó íjcyaíñe. Téhdure ávyétá ɨhnáhó móañe nóhjɨ́neri cáhcújtsotúmé íllítyeéhi.

26 Éhdúcóbaúvú nénehjɨ íííñújɨri íjcyácooca muurá mɨ́amúnaa iíllityéneri ílluréjuco
wájácúrátúúúveíñe. Ehdu páneere íévéhóówari ɨ́htsútunéhjɨ́ íjcyane mujtáraba íjcyaáhi.
27 Áijyu ihdyu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe páneere táɨhtsútú táavyéjuma ojtsó pañétú
ó bóhówáávéehi.
28 Ehdu tene pájtyécooca múu íllure ímíjyuuvéhi. Muurá tééné boone tsúúca ámuha
máállíjchuú múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu. Áijyu ihdyu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyaíñe.
29 Téhduréhjáa tsiiñe diityéké neébe:
—Cáhawáá méɨjtsúcunu higyéérahema tsíííñé uméhééné muhdú íjcyane.
30 Muurá téhehjɨ béhjɨ́vácooca tsúúca méwaajácú pɨ́jcyaba pɨ́ɨ́hɨne.
31 Ahdu ííñújɨri ténehjɨ íjcyácooca méwaajácuco tsúúca Píívyéébé avyéjú bóhówáávéíñe éévé
úújeténe.
32 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ehdu nénehjɨ pájtyeíñé íñéi ííñújɨri páhdure mɨ́amúnaa
íjcyápíñáaáca.
33 Muurá ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ wágóóóveéhi. Áánetu íñe ámúhakye o
néhijcyáné tsá múijyú wágóóóvéityúne.
34 Áánéllii tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco tsiiñe o tsáábe ámúhakye o túvaaóvátu llíyiicyáveháñeri,
tsíñéhjɨri, ámuha meíjcyámeke.
35 Muurá iímillédúré íjcyámeke ó ábájɨ́néjcuú éhne múúne iyáábeke dahpe ábájɨ́nejcúdu.
36 Áánéllii múu téɨɨbúwá iíjcyáne Píívyéébema paíjyuváré ihjyúvá ténehjɨ ámúhakye
imújtátsótuki. Áijyu ihdyu ámuha méúújéteé óhdivu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívú
ɨ́ɨ́nerí núcójpɨ́vetúme.
37 Ehdúhjáa Jerotsaréeri íjcyaabe Jetsóó duurúvájá pañévú úwáábohíjcyáhi. Aabéhjáa
meííjyunúdú pehíjcyá oríívo bájú íjcyátsihvu tétsii icyúwaki.
38 Aanéhjáa paíjyuváré cúúvénetúré mɨ́amúnaa pehíjcyá duurúvajávú dííbyé uwáábó il-
léébúcunúki.

22

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5, 14-16; Mc 14.1-2, 10-11; Ja 11.45-53)

1-2 Téijyúhjáa pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ lleeváríjyuco
íjcyánáa llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte ɨ́jtsámeí muhdú Jetsóoke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.
Árónáacáhjáa íllityémé mɨ́amúnáadi.
3 Áánáacáhjáa Jóóda Ijcarióóté pañévú tsúúca Naavéné úcaavé tsaapi Jetsóó mamyémúejpi
íjcyáábé pañévu.
4 Aabéhjáa péé diitye llúúvájté avyéjujtémá duurúvájá tehméjte éllevu diityémá
ipítyácójcatsí muhdú dííbyedívú iékéévétsoíñe.
5 Áánerí hjyáa iímíjyúúvéne imíllémé dííbyeke iáhdone.
6 Áánélliihyéhjáa ɨ́jtsámeíjyúcoobe mítyane mɨ́amúnaa íjcyátútsihvu dííbyedívú iékéévétsoíñe.

Ímamyémuma Jetsóó májchone
(Mt 26.17-29; Mc 14.12-25; Ja 13.21-30; 1Co 11.23-26)

7 Aanéhjáa tsúúca teene pajtyété wañéhjɨ́ óórítyúne pááá máchómeíhíjcyáné wañéhjɨ́ pañe
tsájaatsá múnaa obééjake dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáné wañéhjɨ́ lleevájucóóhií.
8 Áijyúhjáa Péédorómá Jóáámútsikye Jetsóó nééhií:
—Mééma mémeenúté wañéhjɨ majchó memájchoki.
9 Áánélliihyéhjáa neemútsí dííbyeke:
—¿Aane kiávú ú imíllé muhtsi meméénune?
10-11 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ámuhtsi Jerotsaréevu mepéémutsi tsaapi llíyííhyori nújpáñújéébedívú meúújetéébema
mepééne tééja múnáájpikye méneéhi: “Múúhá uwáábooběne múhtsikye néé kiává íchii tsaho
mɨ́jcoho íjcyane tééhó pañévú dibye múúhama pajtyété wañéhjɨ majchó majchóihyo.”
12 Áánéllii ámútsikye úújétsóiibye córɨ́ɨ́hócoba néého tsúúca ímíbájchómeíhyó cáámééíjɨri
íjcyahóvu. Ááhó pañévú méméénuco.
13 Ahdújucóhjáa péémutsi dibye néhdújuco iúújeténe tééhó pañévú méénune majcho.
14 Aanéhjáa tsúúca ditye majchóíñe éévé úújetédú majchójúcoobe ímamyémuma.
15 Átsihvúhjáa diityéké neébe:

—Ímí ó ɨjtsúcunú íñe pajtyété wañéhjɨ májchó ámúhama o májchone nihñéréjuco. Tsúúca muurá ámúhadívú ó dsíj̨íveéhi.

16 Aane tsáhájuco tsiiñe ámúhama o wáñehj̨ívatéityú íñe pajtyété wañéhjɨ. Árónáa ihdyu páneere muhdú óhdityu úúbállémeíhijcyáné oke pájtyéné boone tsaméhj̨í Píívyéébé avyéjuríyéjuco meíjcyame mewáñehj̨ívatéiñe.

17 Ehdúhjáa iñétsihdyu ado iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhjáa neébe:

—Áju, íñe pámeere maádo.

18 Muurá tsáhájuco tsiiñe ámúhama o ádóityú íñe óóvajpácyó Píívyéébé avyéjuri tsaméhj̨í meíjcyáiñévújuco.

19 Átsihdyúhjáa idyé pááaho iékéévéne téhdújtsoobe Píívyéébeke. Áánemáhjáa idyóhdáhį́nunévú diityéké iwájtúne neébe:

—Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho. Ehdu paíjyuváré méméénuhíjcyaco ámuha mepájtyeté o į́cúbáhrámeíñé ámuha meį́tsaavéne.

20 Téhduréhjáa teene adóvú diityéké iájcúne neébe:

—Íñe tátyujpácyo náávé íjcyane úúballé muhdú ámuha meícyahíjcyáné pityájcoju tádsɨj̨íveri tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé ámuha mepájtyetéki.

21 Aane muurá íchihyi mééma majchórí diibye óhdivu méénútsóiíbye.

22 Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco óhdityu tene némeídyújuco oke tene pájtyeíñé Mį́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke. Árónáa ihdyu máɨdáátsoju tene pájtyeíñé eene óhdivu méénútsóóbeke.

23 Ehdúhjáa Jetsóó néénéllii díllójcatsímyé caabyé diityédítyú dííbyedívú méénútsoíñe.

Jetsóó mamyémú táhjájcatsí caabyé diityédítyú į́htsútuube íjcyáiyóneri

24 Átsihdyúhjáa táhjájcatsímyé caabyé diityédítyú į́ɨhtsútuube íjcyáíyóneri.

25 Árónáacáhjáa Jetsóó néé diityéke:

—Muurá íííñújɨri ávyéjujte imíllé ityáuhbáné téénetu diityéké mį́amúnaa į́htsútujtédí idílloki. Ááne ɨtsúcunúhijcyámé tehdújuco imyéénune.

26 Tsá múu tehdu néétune. Muurá ihdyu ɨdáátsóóbeúvú néébe tsaímíyé tsíjtyeke į́ɨcúvehíjcyaabe į́htsútuube ijcyá pámé túkevéjtsoóbe.

27 ¿Aca caabyé į́htsútuube ávyéjuúbe? ¿A eene tsaímíyé ácuúcunúúbeke tsaapi majchótú į́ɨcúveébe? ¿Mityá eene dííbyeke į́ɨcúveébej? Muurá mį́amúnaa ɨjtsúcunú eene tsaímíyé ácuúcunúúbeke tsijtye į́ɨcúveebe į́htsútuube íjcyane. Áánetu ihdyu eene į́ɨcúvehíjcyaabédú o néébe ámúhama ó ijcyá ámúhakye o pį́ááboki.

28 Muurá ávyétá imítyú nénehjɨ oke pátyehíjcyárónáa ímí ámuha óóma méijcyá oke į́hvéjtsotúme.

29 Ááneллii ámúhakye ó picyóó Llihíyóo oke pícyohdu avyéjujte ámuha meíjcyaki.

30 Áámema muurá į́ɨné imíjyaú ámúhama ménahbévájcátsií táavyéjuri. Aame ámuha ijraéémú 12-hava íjcyámedítyú cáhcújtsótúmema méímíbájchoó muhdú ditye ícyahíjcyáne.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíiñe
(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Ja 13.36-38)

31 Ehdúhjáa iñétsihdyu Jetsóó Tsimóoke nééhií:

—Tsímoj, Naavéné Píívyéébeke táúmeí ámúhadítyú iñéhco caabyé į́mɨáábé íjcyáábeke éhne múúne tríígotu iímí menéhcodu.

32 Árónáa tsúúca díhyallúvú ó táúmeí piáábó oke u į́hvéjtsótuki. Aabe ihdyu óvíi díñahbémuke ú pį́aabó téhdure ditye ímí oke iúráávyeki.

33 Ááneллiihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco, Ávyéjuúbej, į́mɨááné tsá uke o į́hvéjtsóityúne. Muura uke ditye cúvéhoojánúcooca óómájuco ditye meke cúvéhoojánuíñe. Áhdure uke ditye dsį́j̨ívétsócooca óómájuco ditye meke dsį́j̨ívétsoíñe.

34 Ááneллiihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Árónáa muurá, Tsimo, ípyejcójuco oke u úráávyeróné u tóónuíñé cáracái májtsívátúné ɨhde 3-ijyúva.

Jetsóó į́cúbáhrámeííñe pį́ɨhíjucóóne

35 Átsihdyúhjáa tsiiñe neebe diityéke:

—Éíjyúu muurá ámúhakye uwáábovu o wállóócooca o néé ámúha dsíídsima tsípaajíjí ámúháj túhápaajíné ámuha metsájtyétuki. ¿A téijyúu tsáneetu ámuha méviióhi?

Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Tsáháa muha ííinetú mevííotúne.

36 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa ícyooca métsajtyécó ámúha dsíídsii, ámúhá niitsúmuu, íjcyane. Áánetu nítsuwáávatúmé óvíi hállúeja íwajyámú iñáhjíhénúne íniitsúwá ujcúhi.

37-38 Áánélliihyéhjáa néémeé:

—Ávyéjuúbej, íjcyawáácú míwáácu múúhadi. Áánélliihyéhjáa neébe: Íhya téhduwáácújuco. Muurá tsúúca oke pajtyéiñe tsúúcajátújucóo Píívyéébé waajácúháámitu íllu óhdityu tene néhdújuco: "Muurá ímítyúmé raahórí itsájtyéébeke téhdure ímítyúúbedi dílloímye." Ehdúhjáa óhdityu tene néméídyújuco muurá oke tene pájtyeiñe.

Píívyéébema Jetsóó íhjyuváne
(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

39 Ehdúhjáa ímamyémuke iñétsihdyu ipyéhijcyádú oríívo bájú íjcyátsihvu péébema téhdure péémeé.

40 Átsihvúhjáa iúújetédú neebe diityéke:

—Píívyéébema méihjyúvaco ámuha mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítyuki.

41-42 Ehdúhjáa iñééne ííneebe diityédítyú éhne múúne nééwayu maáámune úújeténé hajchóta. Átsihvúhjáa imímóúúvene Píívyéébema ihjyúvaabe nééhií:

—Ayúju Táácáániíj, muhdú u néhajchíí óvíjyacóóné o ícúbáhrámeíñe. Árónáa idyé tsá o ímillédú u méénúityúne. Wa ihdyu muhdú u ímillédú óóma meénuj.

43 Áábedívúhjáa nijkyéji múnáajpi bóhówaavé dííbyeke ipíááboki.

44 Aabéhjáa íhnáhó tééneri ávyevécunúúbé Píívyéébema íhjyúvaabe tówaane waapé tújpácyoma.

45 Átsihdyúhjáa ímamyému éllevu péébe úújeté dííbyeke ikímóóvéne pávyeenúmé cuwárí íjcyámedívu.

46 Áámekéhjáa neébe:

—¿Muhdúami ííivane ámuha mécuwaj? Maájkyéne méihjyúvá Píívyéébema mávaríjchojúúnevu ámuha metáhjátsámeítyuki.

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Ja 18.2-11)

47 Ehdúhjáa dibye néénáa tsúúca mítyame míamúnaa wajtsí tétsihvu. Áámekéhjáa Jóóda tsuullé tsaapi dííbyé mamyémúejpi íjcyaábe. Aabéhjáa dííbyedívú iwájtsíne chohchócú dííbyeke.

48 Áánélliihyéhjáa neébe:

—¿Aca muhdú eene, Joda, oke u chóhchóneri óhdivu ú méénutsó Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébedívu?

49 Aanéhjáa iííténe ímamyémú néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, métsu aatyéké meméénu ménitsúmuri.

50 Árónáacáhjáa tsúúca tsaapi diityédítyú llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáájpí núúmiho ímiánéjcúeho wállóríhjúcúhi.

51 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé dííbyeke:

—Óvi íjcyaábe. Óvi ihdyu muhdú oke meenúme.

Ehdúhjáa néébere cámahjácó dííbyé núúmiho.

52 Átsihdyúhjáa llúúvájté avyéjujtee, duurúvájá tehméjtee, túkevéjtsojtee, íjcyámeke neébe:

—¿Aca muhdú éhne múúne ímityúné méénuhíjcyáábe éllevu ditye tsáhdu ámuha metsáá taéllevu niitsúmuma, cávaájcoháñema?

53 Áánerá íhyajchótá ámúhama duurúvájá pañe o íjcyáábeke keená muhdú ámuha oke meméénuhíjcyáne. Árónáa ihdyu ícyooca tsúúca ámúhaj tééveri Naavéné kyéhéjkímyeíhi. Ehdúhjáa neebe Jetsóo.

Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.57-58, 69-75; Mc 14.53-54, 66-72; Ja 18.12-18, 25-27)

54 Áábekéhjáa tsúúca iékéévéébeke llúúvájté avyéjúúbe jávú ditye tsájtyéébeke Péédoro úráávyeebe pehíjcyá diityé kemúellére.

55 Áijyúhjáa lláhajtsívú tsaate icyújuwááñúnetu píhmihíjcyáme élletu téhdure píhmiíbe.

56 Áánáacáhjáa tétsíí wákimyéi múnáalle pɨhmɨ́rí íjcyáábedítyú nééhií:
—Áánúu muurá téhdure Jetsóoma ícyahíjcyáhi.
57 Árónáacáhjáa íllure ityóónúne neébe:
—Tehdu, muulle, o wáájácúnejɨ́ɨ́ dííbyeke.
58 Ááné boonéwuúréhjáa idyé tsijpi dííbyeke nééhií:
—Uu éhne téhdure diityéejpi.
Árónáacáhjáa neébe.
—Tsáha muúbej, tehdu diityéejpi o íjcyáábejɨ́ɨ́vari.
59 Ááné boonéhjáa idyé tsíjpiiyéjuco nééneé:
—Ɨmɨááné muurá áánu diibyéjuco Jetsóomáa ícyahíjcyaabe Garirɨ́a múnáajpi.
60 Áánélliihyéhjáa idyé neébe:
—Tehdu, muube, o wáájácúúbedíjɨ́ɨ́ óóma ú ihjyúváhi.
Ehdúhjáa dibye nééná tsúúca cáraca májtsiváhi.
61 Áánélliihyéhjáa Jetsóó dííbyeke révoúcunúhi. Áánetúhjáa ɨ́tsááveebe dibyée nééneé: "¿Muurá ípyejco cáracái májtsívátúné ɨhde 3-ijyúvá ú tóónuú oke u úráávyeróne?"
62 Aabéhjáa tétsihdyu áachívú ipyééne ávyétá ɨhnáhó tááhií.

Jetsóodi ditye úúhɨ́vaténe
(Mt 26.67-68; Mc 14.65)
63 Áánáacáhjáa Jetsóoke téhmeme dííbyedi iúúhɨ́vaténe meenúhi.
64 Dííbyé hálluúúcúhjáa iwátájcóóbeke iwábáájcóne nééméé:
—¿Cána waajácú múha uke méénunej?
65 Áánemáhjáa éhnɨíñevúré uuhɨ́vatémé dííbyedi.

Túkevéjtsojté úmɨ́wari Jetsóó íjcyane
(Mt 26.59-66; Mc 14.53-65; Ja 18.19-24)
66-67 Ááné tsɨtsɨ́ɨvevúhjáa túkevéjtsojtee, llúúvájté avyéjujtee, taúhbájú uwáábojtee, íjcyame ipítyácócatsíhíjcyátsihvu dííbyeke itsájtyéébeke nééhií:
—¿A ɨ́mɨááné diibyéjuco uu mɨ́amúnáake pájtyetétsoóbe? Cána múúhakye duubállej.
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá diibyéjuco o íjcyane ámúhakye o nééone tsá ámuha mecáhcújtsóityúne.
68 Pane ámúhakye o díllone ámuha maáñújcúne oke maácádsɨ́jcaáyokíjɨ́ɨ́va oke médillóhi.
69 Aane cáhawáá óvíi ícyoocátú Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe ɨ́htsútuube Píívyéébé úníuri ó ijcyáhi.
70 Ehdúhjáa dibye nééénéllii nééme dííbyeke:
—¿Áánélliihyéhaca ihdyu ɨ́mɨááné Píívyéébé Hajchi uú?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
71 Ehdúhjáa dibye nééénéllii néjcatsímye:
—Ɨ́ɨ́nélliihyécó tsijtye éhnɨíñevu dííbyé hallúvú úúbálléiyáhi. Muurá íñe melléébóneríyé ímityúné ihjyúvaábe.

23

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Ja 18.28-38)
1 Aanéhjáa páméhcobáré Jetsóoke tsajtyé tééné iiñújɨ́ ávyéjuube Piráátо éllevu.
2 Átsihvúhjáa dííbyé úmɨwávú dííbyedívú iñéétsóro nééméé:
—Áánu mɨ́amúnáake ííbórɨ́nuubéré pehíjcyáhi. Nehíjcyaabe meeva ɨ́veekí ávyéjuube Tséétsa romáánómuubéré íjcyáábé wáábyuta dsɨ́ɨ́dsike ditye áhdotsóné maáhdohíjcyáne. Téhdure nehíjcyaabe mɨ́amúnáakévá ipájtyetétsoíñe. Áhdure nehíjcyaabe muuhává jodíómú avyéjuube iíjcyane.
3 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé dííbyeke:
—¿Ava ɨ́mɨááné uu jodíómú avyéjuúbej?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Éée, diibyéjuco oó.
4 Áánélliihyéhjáa Piráátó néé llúúvájté avyéjujtémá pámeere tétsii tsijtye íjcyámeke:
—Áánerá tsá dibye ɨ́ɨ́né imítyúné méénúturóne.

5 Árónáacáhjáa tsíjpánécoba néémeé:

—Áánerá pámeere Jodéá iiñújı́ múnáake ííbórínuubéré pehíjcyá múhdurá iúwáábóneri. Muuráhjáa Gariréá iiñújı́ múnáadítyú tújkénuube íñe téénema ííllejuco tsááneé.

Heróóde éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene

6 Ehdúhjáa ditye néénéllii Piráátó dilló diityéké ímıááné Gariréa múnáajpi dibye íjcyáhajchíí iwáájácuki.

7 Aanéhjáa téhulle múnáajpíjyuco dibye íjcyane ditye néénéllii wálloobe dííbyeke tééné iiñújí avyéjuube Heróóde éllevu. Téijyúhjáa téhulle Jerotsaréeri diíbye.

8 Aabéhjáa mítyane ímíjyuuvé Jetsóoke iájtyúmínneri. Tsúúcajájucóhjáa dibye ímílleróné dííbyeke iájtyumíné dííbyedítyú ditye íhjyúvahíjcyáné illéébónema. Imílleroobéhjáa iájtyumíné dibye méénúráítyuróné méénune.

9 Áánemáhjáa mítyane panéváré dílloobe dííbyeke. Árónáacáhjáa tsá dibye áñújcutúne.

10 Áijyúhjáa idyé tétsihyi llúúvájté avyéjujtémá taúhbájú uwáábojte íjcyame ímityúné dííbyé hallúvú úúballéhi.

11 Áábedíhjyáa diibye Heróódé ítsodáhómuma iúúhívaténemáyé ujcó ávyéta ímí nééné wajyámuunévú ávyéjuube múúne úcáávéné wajyámuunévu. Áábekéhjáa tsiiñe wálloobe Piráátó éllevu.

12 Téijyúhjáa diibye Piráátoma Heróódemútsí wajyújcatsí íhdée néhníllécatsíhíjcyáromútsi.

Jetsóoke ditye dsíjívétsoíñe
(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Ja 18.39-19.16)

13 Aanéhjáa Piráátó pihjyúcú pámeere míamúnáake llúúvájté avyéjujtémá tsijtye avyéjujtéke.

14 Áámekéhjáa neébe:

—Ámuha íñe áánúke taéllevu métsivá dibyévá míamúnáake ímítyú dáriívehíjcyáné ámuha menéénema. Áábeke muurá íñe ámuha meiíténeríyé ó díllorá hi. Árónáa tsá dibye ímítyuube íjcyatúne.

15 Muurá Heróódé íjcyároobe tsá wáájácutú iíné imítyú dibye méénune. Áánéllii muurá íñe óómíchoobe tsiiñe meéllevu dííbyeke. Aabe iíné hallútú dsíjívéíyónejiívari.

16 Áánéllii íllure dííbyedívú o méénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi.

17 Ehdúhjáa Piráátó néé paíjyuváré tsáápiikye cúvéhóójari íjcyámedítyú pajtyété wañéhjí pañe iíchívyétsohíjcyánélliíhye.

18 Árónáacáhjáa pámeere néé kéévánécoba:

—¡Tsá muha meímílletú Jetsóoke maácádsíjcaáyóne! ¡Barabáakéré muha méimíllé meíjchívyetsóne!

19 Ácoocáhjáa diibye Barabáake cuvéhoojánúmé ávyéjujtéké dibye ímityúné dáriívehíjcyáné hallútu, téhdure dibye míamúnáake dsíjívétsohíjcyáné hallútu.

20-21 Aanéhjáa Piráátó Jetsóoke iácádsíjcaáyóné iímílléne tsiiñe diityémá íhjyúvárónáa éhnííñevúré néémeé:

—¡Wa ihdyu wátyétyehcútsó páwachékevu dííbyekej!

22 Áánélliihyéhjáa tsiiñe neébe:

—¿Aca iíné imítyúné méénuúbe? Keenéiyó o wáájacúné dibye ímityúné méénune tééné hallútú ıdsíjívéiyóne. Áánéllii ihdyu íllure dííbyedívú o méénútsóne ó ácádsíjcaáyoóhi.

23 Árónáacáhjáa mítyane imíllémé dííbyedívú dibye wátyétyéhcutsóne.

24-25 Áánélliihyéhjáa awáá diibye Piráátó íllurájuco dííbyeke íhvejtsóné diityé hójtsí pañévú ditye iímillédú imyéénuki. Áánemáhjáa Barabáakéréjuco dibye íjchívyetsóné ímítyuube íjcyánéllii ditye cúvéhoojánúróóbeke.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Ja 19.17-27)

26 Aaméhjáa Jetsóoke páwachékevu iwátyétyéhcúíhullévú tsájtyeme cábuuvé Tsiréene múnáajpi Tsimóó íúmıhétú óómííbyedívu. Áábekéhjáa íhbutsómé Jetsóoke iwátyétyéhcúíwachékevu.

27 Áijyúhjáa mítyane míamúnaa Jetsóoke úraavyéhi. Mítyaméhjáa walléémú dííbyeke táámere péehií.

28 Áámekéhjáa iííténe neébe:

—Ámuúha Jerotsaréé walléémuj, oke mékímóóvedíñe. Ámuháyé ihdyu mékímóóveméi. Pane ámúháj tsǵímekéré ihdyu mékimóóve.

29 Muurá ǵcúbáhraméí íjcyácooca ajchímú íjcyáné walléémú ímíjyúúveé ɨtsǵímávátúneri.

30 Muurá teene ǵcúbáhraméí íjcyácooca muhdú imyéénu mǵamúnaa neé muhdícyánéjcurí diityé hallúvú cáméhbaúné úhnóbáiyóné apáhajchíí ɨdsɨjǵve ápíchó diityéké tene pájtyéíyóné ɨhdétu.

31 Muurá íñe ǵíné imítyú o méénútúróóbedi óhdi ǵcúbahráme. Aaméjǵí mityáubá ámúhakye ditye méénuíñé awáá múhdurá ámuha menéémeke.

32 Téhduréhjáa téijyu míítyétsi ímítyúmútsikye tsajtyémé tsaíjyú dííbyema ɨdsǵjǵvétsoki.

33 Aanéhjáa tsúúca 'Niwáupáájɨ' némeítsihvu iúújetétsóóbeke wátyétyehcúmé páwachékevu. Áábé úníutúhjáa panéjcuvátú íjcyáwachékéécutu wátyétyehcúmé diityétsí ímítyúmútsikye.

34 Áijyúhjáa neebe Jetsóo:

—Íjtyédi, Lli, dǵdaatsóve. Muurá tsá ditye wáájácutú ɨɨná imyéénune. Áánáacáhjáa tsodáhómú néhcójcatsí caatyé dííbyé wajyámúúné újcuíñe.

35 Aanéhjáa mítyane mǵamúnaa ǵítehíjcyánáa ávyéjujte dííbyedi iúúhǵvaténe néjcatsíhi:

—Tsíjtyeke muurá pátyetétsohíjcyaábe. Aabe cána óvíi pájtyetétsáméí ǵmɨááné diibyéjuco Críjto mǵamúnáake pájtyetétsóííbyeke Píívyéébe pícyoobe iíjcyáhajchííjyu.

36 Áhduréhjáa idyé tsodáhómú dííbyedi iúúhǵvaténemáyé bíínójpácyó kiwátyetu dííbyeke íjchoráhi.

37 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—Áyu cána bo pájtyetétsaméí ǵmɨááné diibyéjuco jodíómú avyéjuube u íjcyáhajchííjyu.

38 Áánemáhjáa dííbyé nííwáú caaméé hullétú téwachéketu picyóómé gríéégomuu, romáánómuu, jodíómuu, éhdúmé ihjyúrí íllu icyáátunúne: "Áánu jodíómú avyéjuúbe."

39 Áhduréhjáa dííbyé úníutu ímítyumútsí íjcyámútsidítyú tsaapi iúúhǵvaténemáyé néé dííbyeke:

—Áyu cána bo ǵmɨááné diibyéjuco mǵamúnáake u pájtyetétsóiibye u íjcyáhajchíí meke pájtyetétsoj.

40 Áánélliihyéhjáa íñahbéébé néé dííbyeke:

—¿Aca tsá eene u íllityú Píívyéébeke? ¿A tsá u wáájácutú máhallúrí ímityúné íjcyane?

41 Muurá ihdyu tehdújuco meǵcúbáhrámeíñé ímityúné meméénuhíjcyáné déjúcotu. Áánetu muurá áánú hallúrí tsá ǵíné imítyú íjcyatúne.

42 Ehdúhjáa íñahbéébeke iñétsihdyu neebe Jetsóoke:

—Oke ihdyu dǵtsááveco díavyéjuri u íjcyácoóca.

43 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—Tehdújuco. Muurá ǵmɨááné uke o néé óóma u íjcyaíñé táavyéjuri.

Jetsóó dsǵjǵvéne
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Ja 19.28-30)

44 Téijyúhjáa cójǵjpɨɨnétú íííñujɨ ííjyunú cuuvé tujkévevújuco.

45 Tsáhájucóhjáa nuhba ájchutúne. Áijyúhjáa duurúvájá pañétú páñétúétsíí watájcó wájyámúwácoba dóchéreevé tsahdúnéécú apáhajchíí wajǵtahnécu.

46 Áánáacáhjáa Jetsóó ávyétá ɨhnáhó íllu wáníjcyámeíhi:

—Llíhij, Llihíyoj, oke duúcu. Ehdúhjáa iñééne dsǵjǵveébe.

47 Aanéhjáa tétsihvu ditye téhmétsoobe tsodáhómú avyéjuube teene iájtyúmǵne Píívyéébeke dúúrúvaabe nééhií:

—Ɨmɨááné jucóha ihdyu áánu tsá ǵíné imítyú méénuhíjcyatúne.

48 Téhduréhjáa tsijtye tétsihyi íjcyame tééneri itsájúréévéne íllureíjuco pééneé.

49 Áánetúhjáa dííbyeke náhbévahíjcyámema Gariréatúu dííbyema tsááme walléémú kémuélletúré ǵítehíjcyáhi.

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Ja 19.38-42)

50 Téijyúhjáa íjcyaabe ǵmɨáábé Jodéá iiñújɨri íjcyacóómí Arimatéa múnáajpi Jotséé pítyácojcátsi múnáájepji íjcyaábe.

51 Aabéhjáa ǵtsohíjcyá Píívyéébé avyéjuri iíjcyaíñe. Áánélliihyéhjáa tsá dibye úcáávetú íñahbéjté pítyácojcátsi múnaa Jetsóoke dsǵjǵvétsóné pañévu.

52 Aabéhjáa Piráátoke táúmeí dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki.

53 Aabéhjáa téwachéketu iñíítyétsóne wájyámúbari ɨbɨ́ɨ́jɨ́núne cuuú nééwájɨtu béhéjure
bóhdómeíhyéjú pañévú tsaatékéi ditye cúúútúhéjú pañévu.
54 Dityéhjáa wáyeéévéjcóójɨ́ ɨhde ímíbájkímeíhíjcyajcóójɨ́ cúúuúbe.
55 Aanéhjáa diitye Gariréatúu dííbyema tsáané walléémú ɨ́ɨ́ténáa cúúuúbe.
56 Aaméhjáa ihjyáhañévú ipyééne pácúúcújpacyóné iújcúne wáyéeevéhíi teene
wáyeéévejcóójɨ́ Píívyéébé taúhbaju néhdújuco.

24

Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ne.
(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Ja 20.1-10)

1-2 Aanéhjáa tsíijyu cúúvénetúré tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcóójɨ́ tsiiñe pééme ɨitécunú
níkyéhéjú watájcó néé́wayu tsítsiíyéjuco ijcyane.
3 Aaméhjáa téhejú pañévú iúcáávéne ɨ́ɨterá pevétsíiyéjuco Jetsóó ɨitémeho íjcyájúcootúne.
4 Áánerí́hjyáa iíllityéne wájácúrátúuuvémé ájtyumɨ́ míítyétsi tsɨtsɨ́wu íwajyámúúné nééémutsi
íjyócuuvévámútsikye.
5 Áámútsidíhjyáa iíllityéne cáhnóbámeke neemútsi:
—¿Aca ɨiná ámuha níkyehéjú ménehcó tehdu íchii íjcyácóóbekéjɨ́ɨivari?
6 Tsúúca bóhɨ́ɨbe. Cahawáá méɨtsáávé Gariréarí́i ámúhama iíjcyácooca muhdú ámúhakye
dibye néhijcyáne.
7 Muuráhjáa nehíjcyaabe Mɨ́amúnáájpidívú ípívyéévéébedívú tsaapi ímítyúmeke ájcume
dííbyeke páwachékevu dsɨ́jɨ́vétsóroobe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨiíñe.
8 Ehdúhjáa dityétsí néénetu ɨ́tsaavémé ɨ́mɨáánée tehdu dibye néhijcyáne.
9 Aaméhjáa ióómíñe úúbálleté 11-meváréjuco dííbyé mamyémú íjcyámeke. Áhduréhjáa
tsíjtyéhjɨke dííbyekée náhbévahíjcyámeke úúballéme.
10-12 Aanéhjáa tsá dííbyé mamyémú cáhcújtsotúne. Ɨjtsúcunúméhjáa íllure ditye álliñe.
Áánetúhjáa Péédoro dsɨinériyé níkyéhejúvú ipyééne téhejú pañévú iúcáávéne ɨité ɨ́mɨáané
dííbyekée ditye bɨ́ɨjɨ́núné wajyámubáánerejuco téhejú pañe íjcyane. Áánerí́hjyáa iúllévenúne
ílluréjuco dibye óómiñe. Íllumeéhjáa diityéké úúballé dibye tsúúca bóhɨ́ɨne: Maaría Madarénaa,
Jóáánaá, tsíííñé Maaríá Jacóóbój tsɨ́ɨjuu, tsíjtyehjɨi, éhdume.

Ímamyémudítyú tsaatétsidívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.12-13)

13 Aanéhjáa téijyúré Jetsóó bóhɨjcóójɨ́ dííbyemáa ícyahíjcyámedítyú tsaatétsí péé Jerotsaréetu
Emaóovu 11 kiróómetro técoomítyú íjcyácoomívu.
14 Aamútsíhjyáa juuváyí íhjyúvamútsíyé pehíjcyá muhdú dííbyeke tene pájtyéneri.
15 Áánáacáhjáa diityétsidívú bóhówáávéebe diityétsimájuco pééneé.
16 Aanéhjáa Píívyéébe diityétsikye íhyálluúúné pívyétéjtsomútsí tsá wáájácutú dííbyeke.
17 Áámútsikyéhjáa neébe:
—¿Aca ɨ́ɨnerí íhjyúvamútsíyé ámuhtsi metsáhíjcyamútsí muhdú kehdóvémútsiúvu?
18 Áánélliihyéhjáa 'Créopa' némeííbyé néé dííbyeke:
—Áánerá pámeere waajácú ɨiná Jerotsaréeri pájtyene. Aane muhdú úhduubéréjuco tsá u
wáájácutúne.
19 Áánélliihyéhjáa Jetsóó néé diityétsikye:
—¿Aca ɨiná pajtyéhi?
Áánélliihyéhjáa neemútsí:
—Muurá dsɨ́jɨ́vetsómé Natsarée múnáájpi Jetsóoke ɨ́htsútuube Píívyéébé ihjyú uubálle
múnáajpi íjcyaabe panéváré méénuhíjcyáábeke. Áábekée Píívyéébe wájyúúbeke téhdure tsaate
mɨ́amúnaa ímí ɨjtsúcunúhi.
20 Áábekée llúúvájté avyéjujtémá tsíííñé avyéjujte ɨ́hvejtsó ditye ɨdsɨ́jɨ́vétso páwachékevu
iwátyétyéhcúneri.
21 Muháa méɨjtsúcunúrá diibyéjuco muha ijraéémuke pájtyetétsóiibye íjcyane. Aane íñe
tsúúca 3 coojɨ́vájuco mee dibyée dsɨ́jɨ́vétsihdyu.
22-23 Árónáacáne walléémú cúúvénetúré níkyehéjú úújejémé múúhakye néé dííbyé
ɨitémehóvané téhejú pañe íjcyájúcootúne. Áámedívuváne níjkyéjɨ múnáajtétsí bóhówáávemútsí
diityéké néé tsúúca dibye bóhɨ́ɨne. Áánerí́ñe muha méullévenúhi.
24 Áané boonétuné idyé tsijtye téheju úújéjerómeváne ɨ́mɨáané tsá ájtyúmɨtúne.

25 Áánélliihyéhjáa neebe diityétsikye:
—¡Aca ihdyu eene tsá ámuhtsi mewáájacúpityúne! ¿Aca muhdúikyé ámuhtsi mécáhcújtsoó
muhdúhjáa tene pájtyeíñé íhdéjuco iwáájacúné Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáne?
26 ¿Aca ámuha méijtsúcunú míamúnáake pájtyetétsóiibye ícúbáhrámeítyuubéré
ávyéjuutéiyóne?
27 Ehdúhjáa diityétsikye iñééne úúbálleebe ímíñeúvú páneere muhdúhjáa dííbyeke
tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu dííbyé ihjyú uubálle múnaa
cáátúnuhíjcyáne. Moitsééhjáa cáátúnúhaamíjí pañétú muhdú tene nééne úúbállétujkénuube
diityétsikye.
28 Áánáacáhjáa tsúúca úújetémé Emaóovu ípyée ipyécoomívu. Átsihvúhjáa Jetsóó pítyajcó
diityétsikye péeiibyédu.
29 Árónáacáhjáa dííbyeke neemútsi:
—Múhtsimáyéi cuwa ípyejcoj. Muurá cúvéhréjuco teéne. Áhdújucóhjáa dibye cóeváné
diityétsima.
30 Aabéhjáa diityétsima májchoobe pááaho iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke. Áánemáhjáa
tsahdúnéécú idyóhdahíróne ájcuube diityétsikye.
31 Áánetúhjáa botsíi wájácúméíívyemútsí éhne múu cuwátú ájkyevádu. Aamútsíhjyáa bótsíi
dííbyeke wáájácúrónáa tsúúca kiávú peíñuube diityétsidítyu.
32 Ááné boonéhjáa néjcatsímútsi:
—¡Áyúú, ehdúhacáne ííivane juuváyí dibye meke Píívyéébé waajácúháámitu íjcyanéhjí
úúballéné ííné imíjyaú méííbúutu meke pajtyéhi!
33 Aamútsíhjyáa teenémáyé tsiiñe oomí Jerotsaréevu páñétúejte dííbyé mamyémuma tsijtye
íjcyáme éllevu.
34 Áámútsikyéhjáa népejtsóme:
—Ávyéjuubéha Jetsóó ímiááné tsúúca bohíjucóóhií. Tsimóodívuva bóhówááveébe.
35 Áánélliihyéhjáa úúbállemútsí muhdú téhdure diityétsidívú dibye bóhówaavéné juuvávyu.
Áhduréhjáa úúbállemútsí dibye pááaho idyóhdahíróne diityétsikye ájcúnetu botsíi dííbyeke
iwáájacúne.

Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Ja 20.19-23)

36 Aaméhjáa tééné úbállejcátsiyi íjcyánáa Jetsóó tsiiñe diityédívú ibóhówáávéne néé diityéke:
—Ámuúhaj, o tsájucóóhií. Maímijyu ihdyu ámuha meíjcyanej.
37 Ááneríhjyáa itsájúréévéne íllityémé naavénekéré iwáábyúnema.
38 Árónáacáhjáa neebe diityéke:
—¿íveekí ámuha múhdurá meíjtsámeíñe méíllityé oke cáhcújtsotúme?.
39 Éje, cáhawáá oke meííté táhójtsícuma tájtyúhaácyuj. Muurá diibyéjuco oo Jetsóo. Cáhawáá
oke médomájcoj. Muurá naavéné tsá íjpííma íjcyatúne.
40 Ehdúhjáa iñééne úújétsoobe diityéké dityée dííbyeke wátyétyéhcunéhjí íhyójtsícutu,
íjtyúháácyutu, íjcyanévu.
41 Ááneríhjyáa ímíjyúúverómé tsá cáhcújtsotúne. Áámekéhjáa neébe.
—¿A ijcyáné majcho ámúhadi o májchokij?.
42 Áánélliihyéhjáa ajcúmé amóóbevíiú wáhjámeíñema íímúhójpacyóvu.
43 Aanéhjáa ditye ííténeríyé idyóóné hallúvú ádoobe teene íímúhojpácyo.
44 Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Éhnée ámúhakye o néhijcyáné muurá íñe tsúúca oke pajtyéhi. Ehdúu oke tene pájtyeíñé
muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitséé caatúnúhi. Áhduréhjáa tsijtye dííbyé ihjyú
uubálle múnaa caatúnúhi. Áhdure Tsááamóháámitu caatúváne.
45 Ehdúhjáa dibye néénetu botsíi waajácúmé ímiááné tehdújuco Píívyéébé waajácúháámitu
tene nééneé.
46-47 Átsihdyúhjáa idyé neébe:
—Muuráhjáa óhdityu nééne míamúnáake o pájtyetétsoobe o ícúbáhrámeíñe o dsíjíveebe 3
coojívatu tsiiñe o bóhííbe mémeri táuwááboju Jerotsaréetu tújkeváné páné iñújííne múnáake
úwáábómeíñe, ditye ímítyú ííhvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ííbúwááve diityé imítyú
iábájííémeíki.
48 Ááné uwááboju pahúllevávú ámuha métsújaúcuúhi.

49 Áánéllii ámúha éllevu ó wálloó Llihíyóo Íapííchovu ámúhakye iájcuíñé nééneé. Aane
íchihdyu Jerotsaréetúréi mété́hmeco ámúhá pañévú tene iúcááveki.

Jetsóó níjkyejɨvú pééneé
(Mc 16.19-20)

50-51 Ehdúhjáa diityéké ipítyájcótsihdyu técoomítyú diityémá peebe Betáániávu. Átsihvúhjáa
íhyójtsɨcu iíhbúcúne diityé hallúvú piááboityáúmeíñe diityédítyú péjúcoobe níjkyejɨvu.

52 Ááné boonéhjáa tsiiñe Jerotsaréevu oomímyé ímíjyuuri dííbyeke dúúrúvamére.

53 Aaméhjáa paíjyuváré duurúvájá pañévú duurúvahíjcyá Pííyéébeke. Áyu tehdújuco.

JÓÁAÁ
Jóáa Jetsóodítyú cáátúnuháámi

Míamúnáájpidívú Píívyéébe ípívyeevéne

1 Iíjcyadúréhjáa ihdyu Críjto ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube muhdú Píívyéébe íjcyane
bóhówájtsoóbe.
2 Aabéhjáa dííbyere Píívyéébe íjcyaabe ícyahíjcyá páné ihdéene íjcyaíñéi íjcyátúnáaáca.
3 Aabéhjáa ípívyejtsó páneere íñe múhduná íjcyane. Tsáháhjáa iiná iiye ípívyéévetúne.
4 Áánéllii dííbyedi ijcyáné múijyú dsíjívéítyúne bóhi. Áhdure ijcyáné ímiá uwááboju dííbyedi
pámeere míamúnaa tééne tájpí íjcyáiyóne.
5 Aane peetédú nééne muurá bóhówaúcunú ííñújí hallúrí míamúnaa teene wáájácutúmé
éhne múúne cúúvétsii íjcyadu nééme dívu. Aame tsá píívyetétú teene iihvetétsóiyóne.
6-7 Aanée íjcyaabe tsaapi 'Jóáaá' némeííbye. Áábekéhjáa Píívyéébe picyóó Jetsocríjtó
uwááboju peetétú nééne dibye míamúnáake iúúbálle ditye icyáhcújtsoki.
8 Árónáacáa tsá diibye Jóáa Jetsocríjtó íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyé uubálle
múnáajpíyé diíbye.
9 Aane Jetsocríjtodi ímiáájú íjcyane tsá álliu íjcyatúne. Áánevúu míamúnáake iwáájácútso
tsaabe ííñujívu.
10 Aamée míamúnaa ííñújiri íjcyame diibye páneere ípívyéjtsóóbeke tsá wáájácutúne.
11 Aabée imúnáállii tsáárróóbeke tsá ditye wáátsúcúpéjtsotúne.
12 Árónáacáa ijcyámé tsaate ími dííbyeke iwáátsúcúpéjtsóóbeke cáhcujtsóme. Aame ihdyu
ímiááné Píívyéébej tsíime.
13 Árónáa tsá íñe míamúnaa metsíimávahíjcyádú meke dibye tsíimávatúne. Muurá ihdyu
meke dibye ímíbajchómé méijcyá dííbyej tsíime.
14 Muuráhjáa Críjto apáábyéré Píívyéébé Hajchi ímiáábé íjcyaabe Míamúnáájpidívú
iípívyéévéne méjpiine úlléjeebe míamúnáake wajyúhi. Áábé ámítsaráhcóo muurá
máájtyumíhi.
15 Aabée bóhówáávéébedítyú tsojtsó múnáajpi Jóáa nééhií:
—Áánúdityu éhne ámúhakye ó nehíjcyá táehníííñevu íhtsútuube íjcyaabe íjcyaíñe. Muuráhjáa
ihdyu iíjcyadúré ícyahíjcyaabe ipíívyema íjcyátuube ói o íjcyátúné ihdéjuco.
16 Áábej tééveri Píívyéébe meke píáábohíjcyáhi.
17 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri méénuube ítyaúhbaju tééne tu míamúnaa iwáájácu muhdú
dííbyema iíjcyáiyóne. Áánetúu Jetsocríjtoj tééveri meke iwájyúne ímiáájuvu ájcuúbe.
18 Aane muurá tsá múha ájtyúmitú Píívyéébeke. Apáábyéré Íllí ájtyumí dííbyeke. Aabée
múúhakye waajácutsó dííbyedívu. Ehdúu Jóáa Jetsóodítyú nééhií.

Jetsocríjtoke tsojtsó múnáajpi Jóáa bóhówajtsóne
(Mt 3.11-12; Mc 1.7-8; Rc 3.15-17)

19 Téijyúhjáa avyéjujte Jerotsaréetu wallóó llúúvájtema ípiáábojtéké tsojtsó múnáajpi Jóáá
éllevu ditye idíllo dííbyeke muubá dibye íjcyane.
20 Áánélliihyée úúbálleebe muubá iíjcyane. Neebépeé:
—Tsá Críjto o íjcyatúne.
21 Áánélliihyée nééme é:
—¿Aca ihdyu múúberá uú, mityá Eriá uu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpíi u íjcyaábej?
Áánélliihyée neébe:
—Tsáhaá.
Áánélliihyée tsiiñe nééme é:
—Áánélli diibyéjuco uu éhneváa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsááiíbye.
Áánélliihyée neébe:
—Tsá diibye o íjcyatúne.
22 Áánélliihyée nééme é:
—¿Aca ihdyu múúberá uú? Muurá muha méimíllé meúúballéné múúhakyéne wállóómeke
muubá u íjcyane. Bo ihdyu múúhakye duubálle muubá u íjcyane.
23 Áánélliihyée botsíi Jóáa nééhií:

—Oo muurá éhne ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri kéévánécóbaúvú o úwááboobe ó nehíjcyáhi: “Méímibáávyé ímityúné ámuha meícyahíjcyánetu tsaímiyéjuco ámuha meíjcyámeke Ávyéjuube iájtyumɨ́vaki.” Ehdúhjáa o úwááboíñé muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá úúballéne.

24-25 Ehdúu dibye néénéllii diitye eenée paritséómú dííbye éllevu wálloome néé dííbyeke:

—Aanéhaca ¿múha nééjuri ɨ́veekí ú tsótsohíjcyá idyé Críjto u íjcyáábejɨ́ɨva, pane Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú Eríáuba u íjcyáábejɨ́ɨvari?

26-27 Áánélliihyée Jóáa nééhií:

—Muurá ihdyu ɨ́mɨááné nújpácyori ó tsótsohíjcyá mɨ́amúnáake. Áánetu táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyaabe tsúúca ámúhama íjcyáróóbeke ámuha mewáájácútuube óhdityu cámááveé éhníííñevu iúwááboki. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájɨ́ubáré o tácóriúcúítyuróne.

28 Ehdúu pajtyéné Betáábarávú Joodáá ehnéjcuvu diibye Jóáa tsótsohíjcyáhullévu.

Jetsóó obééjádú néébeé

29 Ááné tsijcyóójɨ́ɨ diibye tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó dííbye éllevu péébeke iájtyúmɨ́ne nééhií:

—Éje ámuúhaj, áánu muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wallóó dibye mɨ́amúnáá imítyuháñé iímíbájchoki.

30 Áánúdityúu muurá éhne ámúhakye ó nehíjcyáhi: “Táhboone íjcyáiibye táehníííñevu ɨ́htsútuube íjcyaabe óikyée o íjcyátúné ihdéjuco ícyahíjcyaábe.”

31 Téhdurée idyé tujkénú tsá o wáájácutú diibyéjuco meɨ́tsohíjcyaabe dibye íjcyane. Aanée ihdyu ɨ́mɨááné dííbyé ihde ó tsótsohíjcyá mee ijraéémudítyú cáhcújtsómeke.

32 Ehdúu iñétsihdyu neébe:

—Téhdurée dííbyeke o tsójtsóijyu ó ájtyumɨ́ Píívyéébé Apííchó ɨ́juuúdú cáámetu dííbyedívú níítyene.

33 Aanée téhdure tsá o wáájácúítyuró diibyéjuco meɨ́tsohíjcyaabe íjcyane. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe o tsótsohíjcyáiñévú oke pícyoobe oke nééhií: “Tsáápiikye u tsójtsóóbedívú níjkyéjɨtu Táapííchó níítyene u ájtyúmɨ́netu ú waajácuú diibyéjuco mɨ́amúnáá pañévú Táapííchó pícyóóiibye íjcyane.”

34 Ahdújucóo ɨ́mɨááné dííbyeke o tsójtsóijyu o ájtyumɨ́ne. Áánéllii o néé diibyéjuco Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane. Ehdúu neebe tsojtsó múnáajpi Jóáaá.

Jetsóó úcútujkénú ímamyémú íjcyáímyeke

35 Ááné tsijcyóójɨ́ɨ tétsihyíyé muhtsi imámyemútsima dibye íjcyánáa tééneri Jetsóó tsiiñe pajtyéhi.

36 Áánélliihyée tsiiñe neébe:

—Éje, aadi muurá obééjádú néébe Jetsóoke Píívyéébe wálloóbe.

37 Ehdúu Jóáa dííbyedítyú néénéllii muhtsi dííbyemáyéjuco mepééneé.

38 Áánáacáa idyéjú révoúcunúúbé múhtsikye nééhií:

—¿ɨɨná ámuhtsi ménehcóhi?

Áánélliihyée muhtsi menééhií:

—Uwááboóbej, ¿aca kiá ú ícyahíjcyáhi?

39 Áánélliihyée neebe múhtsikye:

—Cáhawáá óóma mepe ámuhtsi mewáájácu kiá o ícyahíjcyáne.

Ahdújucóo muhtsi cúvéhréjuco nééná dííbyema mepéémutsi téhullévú méííjyunúhi.

40 Muhtsíi Jóáádityu Jetsóomáyéjuco mepééne Tsimóo Péédoró nahbe Aderéema.

41 Aanée diibye Aderéé íñahbe Tsimóoke neetéhi:

—Muúbe muhtsi máájtyumɨ́jucóó Críjto mɨ́amúnáake pájtyetétsóóbeke.

42 Ehdúu iñééne tsajtyéébé dííbyeke Jetsóo éllevu. Áábekée Jetsóó népejtsóhi:

—Uu éhne Tsimóó Jonáá hajchi. Árónáa téhdure dimyémé íjcyaá Péédoro ‘nééwayu’ nééiyóne. Ehdúu neebe Jetsóó Tsimóoke.

Tsíjtyétsikye Jetsóó újcune

43 Ááné tsijcyóójɨ́ɨ Jetsóó imíllé ipyééne Gariréá iiñújɨvu. Aabée téhullévú péébe Betsáidá múnáajpi Perípeke iájtyúmɨ́ɨbeke nééhií:

—Muúbe ookéréjuco duráávye.

44 Téhdurée diityétsí Aderéema Péédorómútsí técoomí múnáajtétsi.

45 Áijyúrée idyé diibye Perípé Natanaée éllevu ipyééne neetéhi:

—Muúbej, muha muurá máájtyumíjucóó éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Moitséeúvú dííbyé taúhbaju icyáátúnuhíjcyáhaamíjitu dííbyedítyú cáátúnuhíjcyáábeke. Téhduréhjáa muurá tsíjtyehji Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa caatúnú dííbyedítyu. Aabe Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyaabe Jotséé hajchi.

46 Ehdúhjáa Perípé Natanaéeke néénéllii neébe:

—¿A ímiááne? ¿Aca íhya Natsaréeri ijcyámé tsaate ímiááme?

Áánélliihyéhjáa Perípé néehií:

—Cáhawáá majo u ájtyúmi dííbyeke.

47 Aamútsíi péémutsi úújeténáa Natanaéeke Jetsóó iájtyúmíne nééhií:

—Áánújuco páñétúejpi ijraéémuube ímiáábé íjcyaábe.

48 Áánélliihyée Natanaéé néé dííbyeke:

—¿Aca kiátú eene oke ú waajácúhi?

Áánélliihyée Jetsóó nééhií:

—Muuráhjané ihdyu úhdivu Perípé úújetétúné ihdéjuco uke o ájtyumíné higyéérahé déjúcori u íjcyáábeke.

49 Áánélliihyée Natanaéé nééhií:

—Uwááboóbej, uu éhne Píívyéébé Hajchi muuha ijraéémú avyéjuube u íjcyaábe.

50 Áánélliihyée neebe dííbyeke:

—Higyéérahé déjúcoríñe u íjcyane uke o néénélliihyéré oke ú cáhcujtsóhi. Mityái éhnííñevu uke o úllévenútsoíñej.

51 Ehdúu iñétsihdyu neebe dííbyeke:

—Muurá ímiááné ámúhakye o néé Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébe éllevu cáámetu níjkyéji múnaa iñíítyéne tsiiñe nériívyémeke ámuha maájtyúmiíñe. Ehdúu Jetsóó nééhií.

2

Canáá cóómiyi taabává wañéhjí íjcyane

1 Ááné boonée 3 coojívatu Gariréá iiñújiri íjcyacóómí Canáa múnáajpi ityáábáváné wañéhjí meenú técoomívu. Áánevúhjáa Jetsóój tsiijúké ditye míñútsolle tétsihyi.

2 Áhdurée Jetsóoke míñutsómé muuha ímamyémuma.

3 Áijyúu teene wañéhji ádó bíínojpácyó óúúvénéllii Jetsóoke tsiiju nééhií:

—Éje, tsúúca bíínojpácyó diityédívú óuuvéhi.

4 Árónáacáa neebe díílleke:

—¿Aanéha, Wa, muhdú ííivane oke ú úúballéhi? Tsáhái muurá iiná o méénúíñe éévé úújetétúne.

5 Áárónerii íícúvétulle tétsíí wákimyéi múnáake nééhií:

—Ámúhakye dibye néhdu méméénuco.

6 Áijyúu ijcyáné tétsihyi 6-hova néwayúúnetu méénúmeíñé lliyíhyóóné téhójí pañévúu tamúnaa iímíbájchómeííñé nujpácyóóné pícyohíjcyahóhji.

7 Áánáacáa tsúúca neebe tétsíí wákimyéi múnáake:

—Cána eene llíyihyóóné nújpátyu méwahpétsoj.

Ahdújucóo ditye wáhpetsóne.

8 Átsihdyúu neebe diityéke:

—Áyu cána áyánéwu meújcúne báñéjúúbeke meíjchoj.

Ahdújucóo iújcúne ditye íjchone.

9 Aanée adúcuube imyéwu nújpacyóo íjcyaróné bíínójpacyóvú dibye ípívyéévétsojpácyo. Aanée tsá dibye wáájácutú kiátú ditye téjpacyo újcune. Apáámyérée tétsíí wákímyéi múnaa waajácú ípyée iñújpáñújénélliíhye.

10 Aanée báñéjuube wañéhji múnáájpikye ipíúváne nééhií:

—¿Acáne, muube, muhdú ííivane ímiájpácyóhacáne íjcyánáa peíyé átérééjpácyotu meke ú ijchóhi? Áánerá múúne tujkénú ímiájpácyó meíjchone óuuvédú botsíi ihdícyájpácyotúréjuco meíjchone. Ehdúu neebe íbañéjuube wañéhji múnáájpiíkye.

11 Ehdúu Jetsóó méénúráítyuróné méénútujkénú Gariréari íjcyacóómí Canáavu. Áánerii waajácútsoobe íavyéjú íhtsutúné íjcyane. Áánetúu muha ímamyémú mécáhcujtsó ímiááné diibyéjuco Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyane.

12 Ááné pajtyétavúu Capenaóovu muha dííbyema mepéémema téhdure pééme tsiijuu, íñahbémuu, íjcyame. Ácoomíyíi tsúcájá muha méijcyáhi.

Duurúvájá pañétú náhjíhe múnáake Jetsóó íjchívyetsóne
(Mt 21.12-13; Mc 11.15-18; Rc 19.45-46)

13 Aanée pajtyété wañéhjí llééváíñéllii muha mepéé dííbyema Jerotsaréevu.
14 Áijyúu duurúvájá pañévú míamúnaa nahjíhénuhíjcyá ócájímuke, obééjámuke, íjúúmuke.
Áánetúu tsijtye dsíídsike cápáyócócatsíhijcyáhi.
15 Aanée Jetsóó múhdurá iíjtsúcunúne watsíhcyuúúhó imyéénúneri diityéké boáyó tééjá
pañétú páneere íñahjíhemájuco. Dsíídsikée cápáyócócatsíhíjcyámedívú teene wácháájcoóbe.
Áánemáa diityé metsáwááné wájójcoóbe.
16 Áánetúu íjúúmú nahjíhe múnáake neébe:
—¡Méijchívyetso íñe páneere íjyá pañétu! ¿íveekí Táácááni ja ámuha méípívyejtsó
náhjíhejávuréjuco?
17 Ehdúu dibye néénetu muha méítsaavé Píívyéébé waajácúháámitu tene tsátsihdyu
nééneé: “Dihjya o wájyúneri ó dsíjívéiyáhi.”
18 Ááné boonétúu tsaate néé dííbyeke:
—¿Aca múha nééjuri ehdu ú meenúhi? Cána méénúráítyuróné meenu muha mewáájácu
múihtsúturí u íjcyaabe ehdu u méénuhíjcyáne.
19 Áánélliihyée neébe.
—Cáhawáá íjya duurúvaja méwácavyáhcó 3 coojívatúré tsiiñe o pánéévétsoki.
20 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—¿Aca muhdú 46 pijcyábáa ditye wákímyeíjyá ú pánéévétsoó 3 coojívatu? Tsáháubá
éhajchótatu u pánéévétsóítyuróne.
21 Árónáacáa ihdyu Jetsóó ihjyúvá dííbyeke ditye dsíjívétsoíñéré iñééiyóne. Íjpííyée
meménuube duurúvajávu.
22 Ehdúu dibye nééne muha méítsaavé idsíjívétsihdyu dibye bóhíícoóca. Áijyúu muha
mécáhcujtsó ehdúhjáa dííbyema tene pájtyeíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé waajácúháámitu
cáátúnúmeíñé ímiáánéjuco dibye múúhakye néhijcyáne.

Míamúnáá íjtsaméí tsá Jetsóó túhúúlletúne

23 Aabée Jerotsaréeri pajtyété wañéhjí pañe méénúráítyúronéhjí méénúnetu mítyame
cáhcujtsó ímiáané diibyéjuco Críjto íjcyane.
24 Árónáacáa waajácuube ímiáánetúré dííbyeke ditye cáhcújtsotúné diityé íjtsaméí
ityúhúúllétúnélliíhye.
25 Tsáháa múha dííbyeke muhdú míamúnaa íjtsámeíñé úúbálléítyuróne.

3

Jetsóoma Nicodéémó íhjyuváne

1 Íjcyaabée tsaapi paritséómuube Nicodéémó íhtsútuube íjcyaábe.
2 Aabée tsápejco Jetsóo éllevu itsááne néé dííbyeke:
—Uwááboóbej, muha méwaajácú múúhá uwáábovúu Píívyéébe uke wálloóne. Aabe úúma
íjcyánéllii muurá ú méénuhíjcyá méénúráítyúronéhjí múha méénúítyuróne.
3 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Ímiáánetúré uke o néé béhnétu u tsíímávámeítyúhajchíí tsá Píívyéébé avyéjúejpi u
íjcyáityúne.
4 Áánélliihyée neebe dííbyeke: ¿Aca múhdutú keeméjuco meíjcyaabe tsiiñe méétsííjú ííbúwá
pañévú méúcáávéiyá dille meke itsíímáva biwáhdúré tsíímene meíjcyaki?
5 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Ímiáané uke o néé Píívyéébé Apííchoj tééveri ímíbaavyémé béhnétu tsíímávámeítyúmé tsá
dííbyé avyéjúejte íjcyáityúne.
6 Muurá míamúnaa tsíímávámé pañe diityé íjtsaméíyé ijcyáhi. Áánetu Píívyéébé Apííchó
ííjtsaméí cápáyoácómé ténejcúriyéjuco íjtsámeíñe.
7 Ahdícyane tsájúréévedí tsiiñe metsíímávámeíñé uke o nééneri.
8 Muurá íñe uke o nééne kííjyebádu. Tsá muurá ámuha mewáájácutú kiátú kííjyeba tsááne
kiávú péhijcyáne. Tehdu muurá Píívyéébé Apííchó maájtyúmituróné meke ímíbajchóhi.
9 Áánélliihyée Nicodéémó nééhií:
—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?
10 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—¿Aca muhdú ijraéémú uwáábоobe u íjcyaabe tsá u wáájácutú uke o nééneé?
11 Muurá ímiááné o ájtyumíné ímí o wáájacúné íñe ámúhakye ó úúballéhi. Árone ¿íveekí tsá
ámuha mecáhcújtsotúne?
12 Muurá ííñújiri íjcyánéhjitu ámúhakye ó úwáábohíjcyá ámuha ímíñeúvú mewáájácúroki.
Árónáa íllure ámúhakye túhútsohíjcyáne. Aanéjíí awáá muhdú ámuha méwaajácuú Píívyéébé
icyánéjcutu ámúhama o íhjyuváne.
13 Tsá muurá múha úújetú dibye íjcyáhulle. Apáábyéré ihdyu Míamúnáájpidívúu o
ípívyéévеebe téhullé múnáájpi o íjcyánéllii ó waajácú téhulle.
14-15 Muuráhjáa íínébárá píívyétúné iiñújiri iíjcyácooca Moitséeúvú picyóó úméhéí níjcáutu
ííñimyéké úwááñéityu iñíjcyóóbeke páñétúejpi íhdome dííbyeke iííténe idsíjívétuki. Ahdu
muurá oke Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéébeke páwachéketu pícyooímyé oke cáhcujtsómé
múijyú idsíjivéjúcóóítyúne bóhí iújcuki.

Míamúnáake mítyane Píívyéébe wájyune

16 Muuráhjáa Píívyéébe mítyane míamúnáake iwájyúnéllii Ílli apáábyéré íjcyáábeke wal-
lóó ííñujívú dibye idsíjíve diityé wájyuri ditye iwágóóóvétu teene cáhcujtsómé múijyú
idsíjivéjúcóóítyúne bóhí iújcuki.
17 Tsáháa Píívyéébe oke wállootú míamúnáake iícúbáhraki. Muuráhjáa ihdyu oke wálloobe
tajtyéévеri diityéké ipájtyetétsoki.
18 Aane oke Píívyéébé Hájchikye cáhcújtsómé hallúrí tsá iiná íjcyatúne. Áánetu apáábyéré
dííbyé Hajchi o íjcyáábeke cáhcújtsótúmeke ícúbáhráiíbye.
19 Ehdu pajtyéiñe peetédúu o néébe ííñujívú o tsááne cáhcújtsotúmé ímityúné
méénuhíjcyámeke.
20 Muurá ímityúné méénuhíjcyámé íllure oke tsaríllé ímiááju vu diityéké o
wáájácútsóíyónáaáca. Aame tsá ímílletú óhdivu ipíihine diityé imítyú o bóhówajcáróné
iímíllétúnema.
21 Áánetu ihdyu ímí iíjcyane ímilléméjuco taéllevu tsááne téénetu tsijtye iwáájácu ímiááné
Píívyéébe ímillédú ditye íjcyane.

Tsojtsó múnáajpi Jóáa Jetsóó iíjcyatúné tsiiñe nééneé

22 Ehdúu Jetsóó nééné boonétú muha mepéé Jodéá iiñújivu. Áhullée muha meíjcyánáa
dibye úwaabóné cáhcujtsóméjuco tsójtsómeíhijcyáne.
23 Ááné tujkéveríhjyáa idyé tsojtsó múnáajpi Jóáa téhdure uwáábohíjcyá Enóori Tsaríí cóómíj
piihírí íjcyácóómiyi. Áábedívúhjáa míamúnaa píhcyáávémedítyú dííbyé uwáábó cáhcújtsómeke
tsótsohíjcyaabe tétsihdyu íjcyáhityu.
24 Téijyúu tsáhái dííbyeke ditye cúvéhoojánutúne.
25 Aanéhjáa tsáijyu dííbyé mamyémudítyú tsaate tsíjtyema táhjácatsíhijcyá muhdú
meímíjpyeténeri.
26 Áánáacáhjáa diibye Jóááke ímamyémú nééhií:
—Uwáábоóbej, éhnée Joodáá ehnéjcuri maájtyúmíibedítyú múúhakye u úúbállehíjcyaabéha
téhdure tsótsohíjcyáábe éllevu mítyame pehíjcyáhi.
27 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—Muurá ihdyu Píívyéébe dííbyeke pícyóóné wákimyéíjyuco dibye méénune.
28 Áánetúu oke pícyoobe dííbyé ihde míamúnáake o úwáábohíjcyaki. Áánélliihyée muurá
ámúhakye ó nehíjcyá Críjto o íjcyatúne.
29 Muurá múúne taabává wañéhjí pañe diibye taabáva múnáajpi méwama ííné imíjyaú
ijcyáhi. Ááneri muurá diityétsikye náhbenúmé ímíjyuuvéhi. Ahdu ó ímíjyuuvé mítyane tsúúca
Críjto míamúnáake pájtyetétsoobe íjcyáneri.
30 Diibye ihdyu táehníííñevu ávyéjúúteéhi. Áánetu ihdyu ídáátsoobéré ó ijcyáhi.

Píívyéébedítyú tsáábeé

31 Muuráhjáa Píívyéébedítyú dibye tsáánéllii tsá múha dííbyé ihtsútuvu úújetétúne. Áánetu
ihdyu íjíejpíyé o íjcyánéllii ó ihjyúvahíjcyá míamúnaa íhjyuvádúre.
32 Áánetu ihdyu diibye Píívyéébeke iwáájácúnéllii dííbyé uwáábоju míamúnáake
úúbálleróné tsá ditye cahcútsohíjcyatúne.
33 Árónáa ijcyámé tsaate dííbyeke cáhcujtsóme. Aame bóhówátsohíjcyá ímiááné dííbyé ihjyu
álliu íjcyatúne.

34 Muuráhjáa Píívyéébe wálloobe úúbállehíjcyá dííbyé uwááboju dííbyé pañe Íapííchó íjcyánélliíhye.
35 Aabée diibye Íllíkye iwájyúnéllii dííbyé hójtsí pañévú íhvejtsó páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane.
36 Aabe Píívyéébé Hájchikye cáhcujtsómé újcuú múijyú ɨdsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Áánetu dííbyeke cáhcújtsótúmeke Píívyéébe ícúbahrámé tsá tééne bóhí újcúityúne. Ehdúhjáa neebe tsojtsó múnáajpi Jóáaá.

4

Tsamááriá múnáállema Jetsóó íhjyuváne

1 Aanée diibye Jóáá ehnííñevu Jetsóoke míamúnaa úráávyehíjcyámedítyú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhijcyáhi.
2 Árónáacáa ihdyu tsá dibye páñetu tsótsohíjcyatúne. Múúhayée ímamyémú métsótsohíjcyáhi. Aanéhjáa tsúúca paritséómú waajácúhi.
3 Áánetúu muha méoomí Jodéá iiñújɨtu bɨwáhullévúré Gariréá iiñújɨvu.
4-5 Aamée muha Tsamááriá iiñújɨtu mepájtyeme méúújeté tééné iiñújɨri íjcyacóómí Tsicáá úniúvú Jacóóboúvúhjáa ílli Jotséeke ájcútsihvu.
6 Átsihyíi núpahyéjú 'Jacóóbó nupáhyéju' némeíhyéjú úniúvú Jetsóó wáyéeevé juuváyí muha metsááneri pávyeenúúbe. Téijyúu tsúúca cójɨjpɨɨnéélléjuco meé.
7-8 Áánáacáa muha mepéé técoomívú majchó áhdovu. Ááné hallúríhjyáa teene Tsamááriá múnáalle téhejútú nújpañúvállekéváa Jetsóó nééhií:
—Muúlle, oke dijcho.
9 Áánélliihyéváa neélle:
—¿Aca muhdú ííivane oke nújpacyo ú táúmeí Tsamááriá múnáalle o íjcyálleke jodíómuube u íjcyaábe? Muurá jodíómú tsá íhjyúvatú Tsamááriá múnáama.
10 Áánélliihyéváa neebe díílleke:
—Muurá Píívyéébema múhtsíkye u wáájácuca téhdure oke ú táúmeíiyá pɨáábó íñe uke nújpacyo o táúmeídyu. Aaca uke ó ájcúiyá bohí nujpácyovu.
11 Áánélliihyéváa neelle dííbyeke:
—¿Aca kiátú u úcújpacyóvú oke ú ájcúiyá teene bohí nujpácyovu wáábyáúúbamáyé u íjcyáábejíívari?
12 Muurá íñe núpahyéjú pañéwu méɨhdé múnáajpíi Jacóóboúvú méhdivu pícyoíñuhéju. Téhejútúhjáa muurá ííitsííimema iádóhéjutu téhdure ijyéémuke íchohíjcyaábe. Aane ¿aca dííbyeúvú ehnííñevu uú?
13 Áánélliihyéváa neébe:
—Árónáa téhejútú ádorómé tsiiñe adópívyenúhi.
14 Áánetu óhdi íjcyáné nujpácyó ádome tsá múijyú ádópívyenúityúne. Muurá o ájcúné nujpácyó óuuvératu diityé pañe íjcyajpácyó diityéké ímíjpyetétsómé újcuú múijyú ɨdsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.
15 Áánélliihyéváa neelle dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ané cána oke daacu téjpacyótú múijyú o ádópívyenújúcóótuki, pane íñe núpáhyejúvú tsiiñe o tsájúcóótuki.
16 Áánélliihyéváa neébe:
—Ané dítyájɨkéi duucúte.
17 Áánélliihyéváa neélle:
—Tehdu o tájíválleji kiá íjcyáábeke ó újcúteéhi.
Áánélliihyéváa idyé neebe díílleke:
—Tehdújuco u néérone.
18 Árónáa muurá 5-mevákéjuco u tájɨváne. Muurá ícyooca tsíjpiimáyéjuco u íjcyaabe idyé tsá ímɨiá tajɨ ijcyatúne. Áánélliii ímɨááné u néé u tájívatúne.
19 Ehdúváa Jetsóó díílleke nééénélliii neelle dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, úubá mía Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi.
20 Muuráhjáa múúha ɨhdé múnáaúvú éhbáu cáméhbáutu Píívyéébeke dúúrúvahíjcyátsihdyu muha téhdure méduurúvahíjcyá dííbyeke. Aane ámuha jodíómú ¿íveekí ménehíjcyá apáááñéreva Jerotsaréetu dííbyeke medúúrúváiyóne?
21 Áánélliihyéváa neebe díílleke:

—Muurá ihdícyátsihdyúréjuco ámuha dííbyeke medúúrúváíñe éévé tsúúca úújetéhi. Áánéllii tsáhájuco ámuha apátsihdyúré eene u nétsihdyuu, Jerotsaréetuu, íjcyane Méécááni Píívyéébeke medúúruváityúne. Aane cáhawáá oke cahcújtsoj.

22 Muurá ámuha Tsamááriá múnaa ímíñeúvú mewáájácútúúbeke méduurúvahíjcyáhi. Áánetu ihdyu muuha jodiómú ímí mewáájácúúbeke méduurúvahíjcyá ḯmiááné múúhaj téévери mḯamúnaa pájtyetéiñe muha mewáájácúnélliíhye.

23 Aane muurá ḯmiááné Méécááni Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámé ícyooca dííbyeke duurúvaá ḯḯḯbúuri. Tehdu dííbyeke medúúruváné imílleébe.

24 Tsá muurá dibye íjpííma íjcyatúne. Áábeke ihdyu óvíi múhdumé dúúruvámé duurúvahíjcyá ḯḯḯbúuri.

25 Ehdúváa Jetsóó néénéllii neélle:

—Tehdújuco, muurá ḯmiááné ó waajácú Críjto tsááiñe mḯamúnáake ipájtyetétsoki. Aabe ihdyu óvíi itsáácooca múúhakye ímíñeúvú waajácutsóhi.

26 Áánélliihyée neebe díílleke:

—Muurá diibyéjuco Críjto o íjcyaabe íñe úúma o íhjyuváne.

27 Ehdúu díílleke dibye néénáa tsúúca muha méwajtsḯhi. Aamée muha méullévenú dibye dííllema íhjyúváneri. Aanée tsá muha tsáápíuba medíllotú ḯḯnerí dityétsí íhjyúvájcatsíñe.

28-29 Átsihdyúu diille Tsamááriá múnáalle tétsihvúré ílliyííhyó iwááoíñúne dsḯinéríyé ímunáácoomívú ipyéénemáhjáa neetéhi:

—Ámuúhaj, éhtsíhyi muubáhjáubá íjcyaabe oke néé páneere muhdú o ícyahíjcyáné kiátúhjáubá iwáájacúne. Tsáijyu múu Críjto dííbye. ¡Cáhawáá metsu meúújetékij!

30 Áánélliihyéhjáa tsáácunúmé múúha éllevu.

31 Áijyúu dííbyeke muha méneerá dibyéi imájchoki.

32 Árónáacáa neébe:

—Tsáhái o májchotúne. Ijcyáné muurá ihdyu tamájchó ámuha mewáájácutúne.

33 Áánélliihyée muha ménéjcatsíhi:

—Tsaatéubáhjané tsúúca dííbyeke májchotsóhi.

34 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Muurá ihdyu teenéjuco tamájchódú nééne okée wálloobe Píívyéébé wákimyéí o méénune muhdú dibye ímillédú tene óóma ḯnḯjkévaki.

35 Áánáa muhdú ámuha ménehíjcyá 4 nuhbávatúi bajtsóháñé maááhḯvétsoíñe. Cáhawáá meḯḯté teene bajtsóháñé múúne kéémedu nééme mḯamúnaa ḯdátsó wágóóóvéiyóné ḯmiájḯjtó diityéké pájtyetétsóiyóné meúúbállétuca.

36 Muurá teene bajtsóháñé ááhḯvétsohíjcyamédú nééme úwáábomére péhijcyámé újcuú tééne áhdo. Áhdure ditye úwaabóné cáhcujtsómé újcuú tééne áhdó múijyú ḯdsḯjḯvéjúcóóityúne bóhḯ. Ááneri bajtsó múnáama iñéévá ááhḯvétsohíjcyamédú nééme uwáábojte tsaméhjḯ ímíjyúúveéhi.

37 Muurá tsaate néehií: “Tsaate bájtsóne néévá múúne tsíjtyeréjuco ááhḯvetsóne.”

38 Aanée muurá ámúhakye ó wallóó tehdu éhne múúne tsaate bájtsóne néévá tsíjtyeréjuco ááhḯvétsonédú nééme éllevu, tsúúcajáa tsaate úwaabójúcooróné cáhcújtsótúme éllevu ámuha tsiiñe meúwaabóné botsíi tsaímiyéjuco ditye icyáhcújtsoki. Ehdúu Jetsóó néé múúhakye.

39 Mítyamée téijyu teene Tsamááriátú tsááme cáhcujtsó Jetsóoke eenéhjáa dille ‘páneere muhdú o ícyahíjcyáné oke neébe’ néénélliíhye.

40 Aamée néé dííbyeke diityémái dibye iíjcyaki. Áánélliihyée muha técoomíyí méijcyá míjcyoojḯcu.

41 Áijyúu éhníííñevu mítyame cáhcujtsó dííbyeke dibye úwaabóné illéébónema.

42 Aamée néé diille imúnáálleke:

—Tsá apááñéré múúhakyée u néénetu muha mecáhcújtsotúne. Muurá tsúúca muha páñetu mélleebó dibye úwaabóne. Áánetu ḯmiááné muha mécáhcujtsó diibyéjuco Críjto íjcyane mḯamúnáake Pájtyetétsoóbe.

Tsáné ávyéjúúbé hájchikye Jetsóó bóhḯitsóne

43 Átsihdyúu téhdune míjcyoojḯcutu muha mepéé Tsamááriá iiñújitu Gariréá iiñújivu.

44 Aanée muha mepéhíjcyánáa Jetsóó néé Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpikye imúnaa ávyejúúlléityúne.

45 Árónáacáa Gariréá iiñúji múnaa ímí dííbyeke waatsúcúpejtsó Jerotsaréeríi pajtyété wañéhjiri ditye úlléjénáa dibye méénúráityúronéhjḯ méénune iájtyúmḯnélliíhye.

46 Átsihdyúu muha tsiiñe méoomí Canáavu tétsihvúu nújpacyo bíínójpacyóvú dibye
ípíívyéévétsócoomívu. Áánáacáhjáa tsaapi ávyéjúúbé hajchi Capenaóori íjcyaabe cheméhi.
47 Aanéhjáa tsúúca Jodéá iiñújɨtu muha metsáame teene Gariréá iiñújɨríjyuco meíjcyane
diibye ávyéjuube iwáájácúne tsáá Jetsóo éllevu. Aabée néé dííbyeke dííbyema ihjyávú ipyééne
dibye íllíkye ibóhɨ́ɨ́tso ávyeta dsɨjɨ́veríjyuco íjcyáábeke.
48 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Ámuha muurá tsá oke mecáhcújtsóítyuró méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyátuca.
49 Árónáacáa neébe:
—Ávyéjuúbej, árónáa ihdyu hájchíwu dsɨ́jɨ́vétúné hajchótá ɨ́ɨ́cúi óóma tahjyávú pééne
bohɨ́ɨ́tso.
50 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Tehdújuco, tsúúca muurá ícyooca bohɨ́júcoobe daáchi.
Ahdícyane wa dipyej. Ahdújucóo dibye óómiñe dííbyeke icyáhcújtsónema.
51 Aabéhjáa ihjyávú úújetéébeke íúníu múnaa népejtsóhi:
—Tsúúca daachi bohɨ́júcóóhií.
52 Áánélliihyéhjáa díílloobe múijyú dibye bóhɨ́ɨ́ne. Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Iijyúijyu révóóvéébedi dííbyeke pajtyéné áíívyeé.
53 Ehdúhjáa ditye úúbállénetu ɨ́tsáávеebe ávyetáa tééne ééveri Jetsóó dííbyeke nééne tsúúca
ílli bóhɨ́júcóóne. Áánélliihyée téhdure pámeere ihyájkímú cáhcujtsó Jetsóoke.
54 Ehdúu Jetsóó méénúráítyuróné meenú Jodéá iiñújɨtu muha Gariréá iiñújɨvu meóómimye
tétsihyi meíjcyánáaáca. Téénemáa botsíi tétsihvu míijyúcúréi méénuube méénúráítyuróne.

5

Íjpi vááúmeítyúúbeke Jetsóó bóɨ̈ɨ̈tsóne

1 Ááné boonétúu muha tsiiñe dííbyema Jerotsaréevu méuubámyenú wañéhjɨvu.
2 Áánáacáa técoomíyí tsátsii ‘Obééjámú lleehówa’ némeítsíí úníuri nújpacyo páábáwu hee-
beréómú ihjyúrí ‘Betéjda’ némeííba.
3 Áábá hallúríi 5-wava nújúwáwuúné íjcyáwáhjɨ́ pañétú hállúvátuméhjɨ́, úllétuméhjɨ́, íjpi
vááúmeítyuméhjɨ́, téhmehíjcyá teeba nóhjɨíñe.
4 Tsáijyúhjáa níjkyéjɨ múnáajpi iñíítyéne téébáwu nóhjɨhíjcyáhi. Aanéhjáa dibye nóhjɨ́né
boone tujkénúré éniivyéméjuco ímípyetéhijcyáne.
5 Téijyúu íjcyaabe diityé pañe ávyetáhjáa 38 pijcyábájuco chémehíjcyaábe.
6 Aabée tódsɨúcunúúbeke Jetsóó ɨ́ɨ́téne waajácú téhajchótájuco dibye chémehíjcyáne.
Áábekée neébe:
—Muúbe ¿muhdúami ú ijcyaj? ¿A ú imíllé u bóhɨ́ɨ́ne?
7 Áánélliihyée neébe:
Éero Ávyéjuúbej, árónáa tsá o píívyetéhíjcyatú nújpacyo nóhjɨ́cooca ɨ́ɨ́cúi tujkénú o
éníívyéiyóne. Íhya ihdyu tsaate oke pɨ́ááboca o éníívyéne ó bohɨ́júcóóiyáhi. Tehdu o
méénúíyónáa tsijtye táɨhdéré éníívyehíjcyáhi.
8 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:
—Ané wa ílluréjuco eene dɨ́ɨ́hbotámá dipye dihjyávuj.
9 Ehdúu dííbyeke dibye néénemáyé tsúúca ibóhɨ́ɨ́ne ɨ́ɨ́hbotámá péjúcoóbe.
10 Téijyúu wáyeéévejcóójɨ́ íjcyánáa dibye ɨ́ɨ́botámá pééne ávyéjujte ɨ́ɨ́téne néé dííbyeke:
—Muúbe, tsá eene dɨ́ɨ́hbota íjcyoojɨ wáyeéévejcóójɨ́ u tsájtyéítyuróne.
11 Áánélliiyée neébe:
—Árónáacáne oke bóhɨ́ɨ́tsoobe néé tééнema o péékií.
12 Áánélliihyée néémeé:
—¿Aca muubá íjcyaabe ɨ́veekí wáyeéévejcóójɨ́ uke táuhbáhi?
13 Árónáacáa tsá dibye wáájacújúcootú caabyé dííbyeke bóhɨ̈ɨ̈tsóné mítyanée mɨ́amúnaa
íjcyámé pañe Jetsóó íjcyánélliíhye.
14 Ááné boonétúu Jetsóó dííbyeke duurúvájá pañe iájtyúmɨ́ɨ́beke nééhií:
—Muúbej, tsúúca muurá ú bohɨ́júcóóhií. Aabe ɨ́mɨááberéjuco díícyaco. Tsiiñe ímityúné
meenújúcohdí éhníííñevu íjcyane uke ipájtyétuki.
15 Ehdúu Jetsóó dííbyeke nétsihdyu péébéhjáa botsíi úúballé ímíñeúvú avyéjujtéké Jetsóó
dííbyeke bóhɨ̈ɨ̈tsóne.

16 Ááné hallútúu imíllerómé téijyúré Jetsóoke ɨdsɨ́j́ɨvetsóne ɨ́veekíváhjáa wáyeéévejcóójɨ́ dííbyeke dibye bóhɨ́ɨ́tsóné hallútu.
17 Árónáacáa neebe diityéke:
—Muurá Llihíyó paíjyuváré meke pɨ́ááboh́íjcyádúju o pɨ́aabóné ihdícyáijyúre.
18 Ehdúu dibye nééne éhníííñevu diityéké tsárívyetsómé imíllerá dííbyeke ɨdsɨ́j́ɨvetsóne. Tsáháa apááñéré taúhbaju néhdu wáyeéévejcóójɨ́ dibye íjcyátúné hallútú ditye dííbyeke dsɨ́j́ɨvétsóítyuróne. Téhdurée Píívyéébeke icyáánívahíjcyáábé tujkévevu iíjcyane dibye néhíjcyáné hallútú imíllémé dííbyeke ɨdsɨ́j́ɨvetsóne.

Iiye ɨ́ɨ́jtsámeídyú Jetsóó méénutúne

19 Ehdúu éhníííñevúré ditye Jetsóoke pátsáríjcyónéllii neebe diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné tsá Píívyéébé Hajchi o íjcyaabe ɨɨná o méénúítyuró oore o ɨ́jtsámeídyu. Muurá ihdyu Llihíyó méénúiyónéjuco o méénuhíjcyáne.
20 Aabe oke iwájyúnéllii waajácútsohíjcyá páneevúré muhdú imyéénúiñévu. Muurá tajtyéévеri éhníííñevu tsíñehjɨ dibye méénúneri ámuha méullévénuúhi.
21 Muurá Llihíyó dsɨ́j́ɨvémeke bóhɨɨtsódú o ímíllémeke o bóhɨ́ɨ́tsoóhi.
22-23 Tsá muurá Llihíyó mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchóítyúne. Muuráhjáa oke neebe teene o méénu pámeere oke iávyéjújtso dííbyeke iávyéjujtsódúre. Aane oke ávyéjújtsotúmé téhdure tsá diibye okée wállóóbeke ávyéjújtsotúne.
24 Muurá ɨ́mɨááanetúré ámúhakye o néé íñe o néhijcyáné lléébome okée wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú ɨdsɨ́j́ɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ újcuíñe. Áámé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyáityúne. Muurá iwágóóóvéíyónetu tsúúca pajtyémé ímí Píívyéébema iícyáíñejcúvu.
25 Ahdícyane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé wágóóóvéiyómé Píívyéébé Hajchi o íjcyáábé uwááboju lléébóíñe éévé tsúúca úújeténe. Aane ɨ́mɨááné cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.
26 Muurá Llihíyodítyú tsááne múijyú medsɨ́j́ɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Áánevúu oke ájcuube oke cáhcújtsómeke o ájcuki.
27 Muuráhjáa Mɨ́amúnáájpidívú o ípívyéévéébeke neebe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá o ímíbájchoki.
28-29 Métsájúréévedí ehdu ámúhakye o nééneri. Muurá ɨ́mɨááné iéévé úújetéijyu pámeere dsɨ́j́ɨvehíjcyámé íhñijkyénetu ijchívyeé pámeekéré o pɨ́úvácoóca. Áámedítyú ɨ́mɨánéjcúu úráávyehíjcyámé tsáhájuco muhdú íjcyáityúne. Áánetu ímítyunéjcúrée úráávyehíjcyámé ɨ́cúbáhráméiíhi.

Ɨ́netú Jetsóoke mewáájacúne

30 Muurá tsá ɨɨná oore táɨ́jtsaméiyi o méénúítyuróne. Okée wálloobe Llihíyóré oke néhdújuco mɨ́amúnaa muhdú íjcyanéjuco o néhijcyáne. Tsá oore o ímillédú o méénuhíjcyatúne.
31 Muurá oore muubá o íjcyane o némeícyá tsá múha oke cahcújtsóítyuróne.
32 Muuráhjáa tsojtsó múnáajpi Jóáa óhdityu nehíjcyá ɨ́mɨááanéjuco muubá o íjcyane.
33 Áábe éllevúu muurá ámuha tsaatéké méwallóó ditye óhdityu idíllo dííbyeke. Áánélliihyée úúbálleebe ɨ́mɨááne muubá o íjcyane.
34 Árónáacáa tsá dibye úúbállénetúré o wáájácúmeítyú Píívyéébedítyú o tsááneé. Árónáa ihdyu o néé tehdújucóo óhdityu dibye néhijcyáné ámuha mecáhcújtsóne mepájtyetéki.
35 Muuráhjáa ámúhakye waajácútsoobe ɨ́mɨá uwáábojúvú éhne múúne peetéj téévеri tsíeméné maájtyumɨ́né mewáájacúdu. Aanée dibye úwáábohíjcyáné muurá wahájchotáré ímí ámuha méijtsúcunúráhi.
36 Árónáa dibyée oke bóhówátsohíjcyáné éhníííñevu páñetu ó bóhówátsámeíhijcyá páneere okée Llihíyó níwaavéné o méénuhíjcyáneri. Téénetu muurá ámuha méwaajácújúcoorá ɨ́mɨááanée oke dibye wálloóne.
37 Aabe ámuha maájtyúmɨ́túroobe óhdityu nehíjcyá ɨ́mɨááanéjucóo oke iwálloóne.
38 Áábé uwááboju tsá ámúhakye úcáávehíjcyatú dííbyeke ámuha mecáhcújtsótúnélliíhye.
39 Muurá ámuha mééévehíjcyará Píívyéébé waajácuháámɨ́ muhdú óhdityu néhijcyáné ámuha múijyú medsɨ́j́ɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ meújcúroki.
40 Árónáa tsá ámuha meímílletú oke mecáhcújtsóne óhdivu meɨ́hvéjtsámeíñé téénevu ámúhakye o ájcuki.
41 Árónáa tsá o íjyácunútú mɨ́amúnaa oke ávyéjújtsóíyóneri.
42 Muurá ó waajácú múhdurá ámuha menééme Píívyéébeke mewájyutúne.

43 Muuráhjáa diibyéjuco Llihíyó nééjuri ííñujívú o tsáábé uwáábori tsá ámuha
meiicúvehíjcyatúne. Ááne eene tsijtye iiibúwaríyé ámúha éllevu itsáane íhdityúré újcune
úwáábóneríyé ámuha méiicúvehíjcyáhi.
44 ¿Muhdú ámuha oke mécáhcújtsóiyá kiá eene ámuha tsaméére maávyéjútsócatsíhijcyáné
íjcyánáaáca? Téénerí yé ámuha meíjcyame tsá meiicúvehíjcyatú apáábyéré íjcyaabe Píívyéébe
ámúhakye ávyéjújtsóíyóneri.
45 Aane méijtsúcunúdí ámúhá imítyú ámúhá hallúvú Llihíyoke o úúbálleíñe. Muuráhjáa
ihdyu Moitséeúvúré tsúúca ámúhá hallúvú úúballé dííbyé uwááboríi ámuha mepájtyetéiñe
meítsúcunúhíjcyároóbe.
46 Muuráhjáa dibye úwaabóné ímí ámuha mecáhcújtsoca idyé téhdure ímí oke ámuha
mécáhcújtsóiyáhi. Muuráhjáa óhdityu íjcyáné uwááboju caatúnuhíjcyaábe.
47 Ááné uwáábóo ámuha ímí mecáhcújtsómejii ¿muhdú mécáhcújtsóiyá ámúhakye o
néhijcyáne? Ehdúu neebe Jetsóo.

6

Majcho mítyámedívú Jetsóó úújetétsóne
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Rc 9.10-17)

1 Ááné boonétúu dííbyema muha mepéé Gariréá unéú tsaúúré 'Tibééria' némeíú tsiñéjcuvu.
2 Áijyúu mítyane míamúnaa múúhakye úraavyé méénúráítyuróné chéméméhjike dibye
bóhiitsohíjcyáné iájtyúmínélliíhye.
3-4 Téijyúu pajtyété wañéhjí tsúúca lléévváíñáa muha caméhbaúvú mepééme téhbaú
déjucóvú meúújetétsihvu ácúúveébe.
5 Áánemáa diitye míamúnáake iiiténe neebe Perípeke:
—¿Aca kiátú íñe majcho méújcuú íjtyéke memájchótsoki?
6 Ehdúu neebe muhdú dííbyeke dibye iáñújcuki. Waajácúroobée muhdú imájchótsoíñé
diityéke.
7 Aanée dibye díllónéllii Perípé nééhií:
—Muurá 200-jivámá majcho meújcuróné tsá úújetéítyuró diityédívú áyánéwuújii
maájcúrónáaáca.
8-9 Áánélliihyée Tsimóo Péédoró nahbe Aderéé néé Jetsóoke:
—Áánúwúudíhya 5-hova tsebáádatu méénúmeíñé paáhóónema míítyétsi amóóbemútsi.
Árónáacáubá tsá tene úújetéítyuró áyámedívujiivari.
10 Árónáacáa Jetsóó nééhií:
—Méne pámeere iáhcúbaki.
Ahdújucóo muha menéénéllii ditye áhcubáné 5,000-meváubáhjáa íjcyame.
11 Aabée teene páahóóné iékéévéne téhdujtsó Píívyéébeke. Ááneméa múúhakye dibye ájcune
muha méwajtú pámeekére. Áhdurée amóóbemútsikye muha mewájtune úújeté pámehdívúre.
12 Aanée pámeere tsaímíyé óóvéné boone múúhakye neébe.
—Cóeene mepíhcyú tene iwágóóóvétuki.
13 Ahdújucóo pátyeevéné muha mepíhjyucúné 12-rujtsívá úvérujtsíñe wáhpe.
14 Ehdúu méénúráítyuróné Jetsóó méénune iájtyúmíne tsaate néjcatsíhi:
—Ímiáánéha diibyéjuco áánu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi éhneváa ííñujívú tsááiíbye.
15 Ááneméa imíllerómé peecútéré dííbyeke páñétúejpi ávyéjúúbedívú ipícyoóne. Aanée
iwáájácúne múúhadítyú iiye peebe cáméhbaúvu.

Nújpácyó hallúrí Jetsóó úllene
(Mt 14.22-27; Mc 6.45-52)

16-17 Ááné iijyúnuvúu muha dííbyé mamyémú mepéé miineri Capenaóovu tsíñejcúéuri
íjcyácoomívu. Áijyúu tsúúca péjcóhréjuco néénáa tsá Jetsóó múúhama íjcyatúne.
18 Áánáacáa mítyane nohji ávyétá ihnáhó kííjyeba íjcyáneri.
19 Aamée muha piinéeuríjyuco meíjcyame máájtyumí dibye tsáane nújpácyó hallúrí
úlleebéré múúhá tujkévetu. Ááneríi muha méíllityéhi.
20 Árónáacáa neebe múúhakye:
—Oóre, méíllityédíñe.
21 Áánélliihyée muha méujcú dííbyeke miiné pañévu. Aamée tsúúca muha méúújeté muháa
mepétsihvu.

Jetsóoke míamúnaa néhcone

22 Ááné tsijcyóójíhjáa múúha déjuvu ítsaavémé apáámírée mɨɨne íjcyámɨri muha mepéémema Jetsóó péétune.
23 Áánáacáhjáa tsímɨhjɨ Tibéériá cóómityu tsámɨhjɨ wajtsí dibyée Píívyéébeke ityéhdújtsóne áyaróné majcho mítyámedívú úújetétsótsííj pɨɨhívu.
24 Aanéhjáa tétsihyi dííbyeke ɨájtyúmítúnéllii témíhjɨri pééme múúha déjutu Capenaóovu dííbye néhcovu.

Medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu meke Jetsóó ájcune

25 Aamée tsúúca múúhadívú úújetémé dííbyeke nééhií:
—Uwáábooébej, ¿acáa múijyúrá u tsáá íállevu?
26 Árónáacáa neebe diityéke:
—Ɨmɨááné ámúhakye o néé ámúhakyée o májchótsónélliihyéré oke ámuha menéhcohíjcyáne. Tsá ámuha oke menéhcohíjcyatú méénúráítyúronéhjí o méénune ɨɨná nééiyóné ámuha mewáájácuki.
27 Tsá múu íjyácunútú majchórí múhajchótá ámuha téene tájpí meíjcyáíñeríjíívari. Múu táuwáábori ijyácunú teene majchódú nééne múijyú ámuha medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhí meújcúíñeri. Áánevúu muurá ámúhakye o ájcu Llihíyó oke meménuube mɨamúnáájpidívú ó ípívyeevéhi.
28 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—¿Aanéhaca muhdú muha Píívyéébe ímilléné méméénúiyáhi?
29 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Muurá imílleebe okée dibye wállóónéllii ííñujívú o tsáábeke ámuha mecáhcujtsóne.
30 Áánélliihyée nééme é:
—¿Aca ɨɨná díwákimyéi? Ané cána méénúráítyuróné meenu uke muha mecáhcújtso di-ibyéjuco mɨamúnáake pájtyetétsóiibye u íjcyane.
31 Muuréváhjáa múúhá ɨhdé múnáaúvú manáá májchohíjcyá íínéubárá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácoóca. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Píívyéébe diityé éllevu majcho dójcotsó níjkyéjɨtu."
32 Ehdúu Jetsóoke ditye nééneellii neébe:
—Ɨmɨááné jucóo Moitséeúvú tsá diityéké ácuhíjcyatú majchóvú téijyu. Muuráhjáa ihdyu Llihíyóré dócótsohíjcyá diityé éllevu teene 'manáa' némeíñe májcho. Aabe muurá imíllé ámúhakye iájcune teene majchódú nééne múijyú ámuha medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨíívu.
33 Muuráhjáa teene majchódú o néébeke níjkyéjɨtu oke wálloobe ííñujívú mɨamúnáake tééne bóhɨɨvu o ájcuki.
34 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ané ihdyu múúhakye paíjyuváré dáácuhíjcyá téeméne májchotu.
35 Áánélliihyée neébe:
—Oo muurá teene majchódú o néébe múijyú medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu ó ajcúhi. Aane ímɨááné oke cáhcujtsómé tsáhájuco muhdú éhníííñevu tsaímíyé iíjcyáíyóneri íjtsámeítyú éhne múúne memájchóne maádóne tsiiñe maájyabáávatémé memájchóíyóneri maádóíyóneri meíjtsámeídyu.
36 Árónáa ihdyu íñe ámúhakye o néhijcyádú ¿íveekí ámuha tsá oke mecáhcújtsotú ímɨááné diibyéjuco o íjcyáábeke tsúúca ámuha oke maájtyúmɨróme?
37 Muurá Llihíyó nééjuri oke cáhcújtsómeke tsá o cátúhtsóítyuróne.
38 Tsáháa níjkyéjɨtu oke dibye wállootú o ímilléné o méénuki. Muuráhjáa ihdyu o tsáá oke dibye táuhbáné o méénuki.
39 Aabe tsá ímílletú ópée o pájtyetétso óhdivu dibye íhvéjtsómedítyú tsaate wágóoovéne. Imílleebe páneere nihñéétsihvúré tsíhdyuréjuco ímíbáávyécooca pámeere pájtyeténe.
40 Muurá imílleebe okée dibye wállóóbeke cáhcujtsómé múijyú ɨdsíjɨvéjúcóóítyúne bóhí újcune. Muurá dsíjívémeke ó bóhíítsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca.
41-42 Ehdúu Jetsóó majchódú néébe níjkyéjɨtu itsááne diityéké néénetu dííbyeke cáhcújtsotúmé dííbyedítyú nééhií:
—Áánerá aabye Jotséé hajchi Jetsóó wájácú cáánímútsikye menéébe ¿muhdú íívane néé níjkyéjɨtu itsááneé?
43 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Ayécó óhdityu ámuha meíhjyuváne.

44 Muuráhjáa Llihíyó oke wálloobe mɨ́amúnáake óhdivu ɨ́búwájtsótuca tsá múha pájtyetéítyuróne. Aane muurá oke cáhcujtsómé dsɨ́jɨ́vémeke ó bóhɨ́ɨ́tsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca.
45 Muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpí waajácúháámɨtu nééneé: “Píívyéébere diityéké úwaabóhi.” Ehdu dibye úwaabóné lléébome oke úraavyéhi.
46 Árónáa tsá múha ájtyúmɨtú dííbyeke. Apáábyéré ihdyu ó ájtyumɨ́ dííbyeke dííbyedítyúu o tsáánélliíhye.
47 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé oke cáhcujtsómé tsúúca újcune múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.
48 Áánevu majchódú o néébe ó ajcúhi.
49 Muuráhjáa ámúhá ɨhdé múnáaúvú ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácooca ‘manáa’ némeíñé májchorómé dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi.
50 Áánetu íñe ícyooca ó ihjyúvahíjcyá tsíííñere níjkyéjɨ́ene íjcyáne májchori, teene májchome múijyú dsɨ́jɨ́véítyúne májchori.
51 Aabe ó ijcyá teenée majchódú o néébe níjkyéjɨtu o tsáábe mɨ́amúnáake bohɨ́ɨ́vú o ájcuúbe. Aane bohɨ́ɨ́vú o ájcuube mɨ́amúnaa ipájtyeté ó dsɨ́jɨveéhi. Áánéllii táuwááboju majchódú nééne cáhcujtsómé tsá múijyú dsɨ́jɨvéjúcóóityúne.
52 Ehdúu Jetsóó néénetu tsaate múhdurá ɨ́ɨ́jtsámeíñe néjcatsíhi:
—Ɨ́ináami aabye ehdu meke nehíjcyaj. ¿Aca muhdú meke íhyéécovu dóótsóíyoóbe?
53 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévéébe héécó dóótume tsá újcúityú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Téhdure tátyujpácyó ádotúmé tsá újcúityú tééne bóhɨ.
54 Áánetu ihdyu táhyééco dóóme téhdure tátyujpácyó ádome újcuú tééne bóhɨ. Muurá oke cáhcujtsómé dsɨ́jɨ́vémeke ó bóhɨ́ɨ́tsoó páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyécoóca.
55 Muurá tájpi ɨ́mɨá májcho. Áhdure tátyujpácyó ɨ́mɨá ádo.
56 Áánélli téneecu óóveme ímí óóma nahbévájcatsíhi.
57 Muurá Llihíyó okée wálloobe ɨ́mɨááné ijcyáhi. Áábe tájpí ó ícyahíjcyáhi. Áánélli oke cáhcujtsómé tatyájpí ijcyáhi.
58 Ehdu íñe ó nehíjcyá tsíííñére májchoma níjkyéjɨtu o tsááneé. Aane májchome újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóityúne bohɨ. Tsá ‘manáa’ némeíñe májchódú tene néétu éhnée méɨhdé múnáaúvú teene májchorómé dsɨ́jɨ́vehíjcyáne májchódu.
59 Ehdúu Jetsóó úwaabó Capenaóovu pihcyáávéjá pañévu.

Medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ meújcúné uwáábo
60 Aanée muha meíjcyarómé mewáájácútúnéllii ménéjcatsíhi:
—Tsáháubá múha lléébóítyuró muhdú tuhúwu dibye úwaabóne.
61 Ehdúu téénetu muha meíhjyuváné iwáájácúne neebe múúhakye:
—¿A múhdurá ámúhakye pajtyéné o úwaabóne?
62 Awáárájucóubá Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyééveebe ámuha meɨ́ɨ́téneríyé cáámevu ópée o tsáhullévú o pééca múhduréjuco ámuha meíjcyáiyóne.
63 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchoj téévеríyé méujcú múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Tsá meere teene meújcúítyuróne. Aane íñe ámúhakye o néhijcyáné Píívyéébedítyú tsááne ɨ́mɨááné meke ajcú tééne bóhɨ́ɨvu.
64 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú teene icyáhcújtsóiyóné ímílletúme. Ehdúu neebe Jetsóó ɨ́hdéjuco caatyé dííbyeke cáhcújtsóityúné iwáájácúnema. Áhdurée waajácuube ɨ́hdéjuco caabyé dííbyedívú méénútsoíñe.
65 Áánélliihyée neébe:
—Ehdúu mɨ́amúnaa múhdurá nééne o wáájácúne ó nehíjcyá Llihíyó óhdivu ɨ́búwájtsótuca múha pájtyetéítyuróne.
66 Ehdúu dibye nétsihdyu múúhama péhíjcyámedítyú mítyame íllurеjuco dííbyeke ɨ́ɨhvéjtsóne pééneé.
67 Áánetúu múúhakye neébe:
—¿A téhdure idyé ámuha méimíllé oke meɨhvéjtsóne óhdityu mepééneé?
68 Áánélliihyée Tsimóo Péédoro néehií:
—Ávyéjuúbej, ¿aca múhdivú muha mecátsɨ́páávéne uke méɨhvéjtsóiyá apáááñéré díuwááboju múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu meke ájcúnáaáca?

69 Muurá muha tsúúca uke mécáhcujtsóhi. Aame muha méwaajácú ǵmɨááné diibyéjuco
Píívyéébé Hajchi mí́amúnáake u pájtyetétsoobe Críjto u íjcyane.
70 Áánélliihyée neebe múúhakye:
—Muuráhjáa ámúhakye ó ujcú ámúhakye o mámyénuki. Árónáa íjcyaabe tsaapi ámúhadítyú
ímítyuube ávyétá naavéné íjcyaábe.
71 Ehdúu Jetsóó néé Tsimóó hajchi Jóódáke iñéérone múúháejpi íjcyároobéhjáa dííbyedívú
méénútsoíñé iwáájácúnema.

7

Íñahbémú Jetsóoke cáhcújtsotúne

1 Ááné boonétúu muha Jetsóoma mépehíjcyá pahúlleváré Gariréá iiñújɨri. Tsáháa dibye
ímílletú Jodéá iiñújɨri iíjcyane téhullé ávyéjujtée dííbyeke dsí́jí́vétsóllehíjcyánélliíhye.
2-3 Árónáacáa téijyu 'nújuwááné wañéhjɨ' némeíñé lleevárí́jyuco íjcyánéllii íñahbémú néé
dííbyeke:
—Wa bo ihdyu dipye Jodéá iiñújɨvu ukée cáhcujtsómé téhulle íjcyame iájtyúmɨ
méénúráítyúronéhjí́ u méénuhíjcyáne.
4 Muurá ehdu nénehjɨ méénuhíjcyaabe tsá téévéneúvú méénúítyuró dííbyeke pame
wáájacúné iímílléhajchííjyu. Aanéjí́ɨva wa ihdyu méénuhíjcyá uke mí́amúnaa iwáájácuki.
5 Ehdúu íñahbémú Jetsóoke néé dííbyeke téhdure icyáhcújtsótúnélliíhye.
6 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Árónáa téhullévú o pééíñe éévéi tsá úújetétúne. Ámuha ihdyu mépiivyété ihdícyáijyúré
téhullévú mepééneé.
7 Muurá ámuha tsaméére í́jɨ múnaa meíjcyame tsá metsárílléjcatsítyú tsahdúré
ámuha menéénélliíhye. Áánetu oke tsaríllémé ditye ímityúné ícyahíjcyáné diityédívú o
bóhówátsohíjcyáné hallútu.
8 Áánéllii wái ámuháyé méuubámyenuj. Óvíi ihdyu taéévé úújeté o péékií.
9 Ehdúu Jetsóó íñahbémuke iñéére coévá tétsihvúré Gariréá iiñújɨvu.

Wañéhjɨri Jetsóó íjcyane

10 Aabée bóónétúi íñahbému déjutu teene wañéhjɨvu péébema muha mepééhií. Árónáacáa
tsá boohówáneúvu dibye úújetétúne. Wáájácúratúnée tétsii diíbye.
11 Áijyúu ávyéjujte néhcohíjcyá dííbyeke. Díllohíjcyámée paméváké́ré caabyé dibye íjcyane.
12 Áábedítyúu mí́amúnaa ihjyúvahíjcyá páhduváre. Tsaatée nehíjcyá ǵmɨáábé dibye íjcyane.
Árónáacáa tsijtye nehíjcyá ímítyuube íjcyaabe íllure mí́amúnáake állihíjcyáne.
13 Ehdúu dííbyedi téévéneúvúré ihjyúvahíjcyámé ávyéjujtédí iíllityénema.
14 Aabée Jetsóó wañéhjí́ pí́néévénáa duurúvájá pañévú úwaabóhi.
15 Aanée imíwu dibye úwáábóneri diitye ávyéjujte iúllévenúne néé dííbyedítyu:
—¿Aca kiátú aadi ehdí́ɨvaíñé wáájacúné waajácúháámí́ubárée ɨ́ɨtehíjcyáábejí́ɨvari?
16 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Tsá oore táí́ɨbúwá í́jtsaméityu o újcune o úwáábotúne. Muurá ihdyu okée wállóóbé
uwáábóré teéne.
17 Aane cáhawáá óvíi dibye ímillédú íjcyame waajácú kiátú tsááné uwáábó o méénuhíjcyáne.
18 Muurá tsaate íhdityúré iújcune úwaabó diityéké mí́amúnaa iávyéjújtsokíye. Áánetu ihdyu
okée wállóóbeke iávyéjujtsóné ímillémé ǵmɨááné tehdújuco úwáábohíjcyáne.
19 Muuráhjáa Píívyéébe muhdú ámuha meíjcyáíñé taúhbajúvú ámúhakye ajcú Moitséeúvuj
téévéri. Árónáa muurá tsá ámuha tsaatéubáré tene néhdu meíjcyatúne. Aame ¿í́íné hallútú
ámuha méimíllé oke mellííhyanúne?
20 Áánélliihyée tétsii íjcyame néé dííbyeke:
—Naavénéhaca dípañe. ¿Aca múha uke imíllé illííhyanúne?
21 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Áánerähjáa tsáneere wáyeéévejcóójí́ tsáápiikye o bóhɨ́ɨtsóné múhdurá ámúhakye pajtyéhi.
22 Árónáacáa muurá Píívyéébe Moitséeúvuj téévéri méénútúróné taúhbaju ámúhá ɨhdé
múnáaúvú méénuhíjcyádújuco wápíj tsɨ́ɨméneke ámuha tsáijyu wáyeéévejcóójí́ íjcyaróné
mekíhdyahí́rótsohíjcyáne.
23 Ehdu muurá téhdure ámuha méméénuhíjcyá tsáijyu wáyeéévejcóójí́ íjcyaróné teene
taúhbaju ámuha mewáágóótuki. Aame ¿ɨveekí muhdú ámuha menééne óhdi méijyácunúhijcyá
tsáápiikyérée téjcoojɨ o bóhí́ɨtsóné hallútu?

24 Tsá múu peecútéré tsáápiikye ‘íllu uú’ néétune. Ɨmɨááné múu dibye íjcyanéjuco nééneé.

Muubá iíjcyane Jetsóó néénee

25 Ehdúu Jetsóó néénéllii Jerotsarée múnaa néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áábyeke ditye néhcohíjcyatú ɨdsíjɨvétsoki?

26 Áróóbeke ¿keená tsaatéubáré ɨɨná nééneé? Áánélliihyéubá bo ávyéjujte íjcyarómé cáhcujtsó ɨ́mɨááné diibyéjuco mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye Críjto dibye íjcyane.

27 Árónáacáubá tsá diibye íjcyatúne. Muurá méwaajácú kiá múnáajpí dibye íjcyane. Muurá ihdyu mɨ́amúnáake pájtyetétsóiibye tsáácooca tsá múha wáájácúityú kiátú dibye tsááneé.

28 Ehdúu Jetsóodítyú ditye íhjyuváné iwáájácúne duurúvájá pañévú iúwáábótsihvu neébe:

—¿A ámuhává éhne méwaajácú kiá múnáajpí o íjcyane? Árónáacáa tsá oore táɨ́ɨbúwaríyé o tsáátune. Muuráhjáa o tsáá ɨ́mɨáábé íjcyáábeke ámuha mewáájácútuube oke wállóónélliíhye.

29 Áánetu ihdyu ó waajácú dííbyeke okée wállóóbeke.

30 Ehdúu Jetsóó néené hallútú imíllerómé dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa tsá ditye ékéévetú iéévéi úújetétúnélliíhye.

31 Áróóbekée tsijtye mítyame cáhcujtsómé néjcatsíhi:

—¿Aca íhya tsijpi itsááca áánú ehnííñevu méénúráityúronéhjɨ́ méénúiyáhi?

Paritséómú Jetsóo éllevu ekééve múnáake wálloóne

32 Aanéhjáa dibye méénuhíjcyánéhjɨri mɨ́amúnaa íhjyúvahíjcyáné paritséómú lleebóhi. Aanéhjáa múhdurá llúúvájté avyéjujtémá diityéké pájtyénéllii wallóómé duurúvájá tehméjteke dííbye éllevu ditye iékéévéébeke itsájtyeki.

33 Aamée dííbyedívú wájtsɨ́náa pámeekéré neébe:

—Tsá ámúhama múhajchótá o íjcyáityúne. Muurá wahájchotáré o íjcyátsihdyu ó oomíjyúcoó okée wállóóbe éllevu.

34 Áijyu muurá ámuha oke menéhcorómé tsá maájtyúmɨ́ityú kiá o íjcyáhullévú ámuha meúújetéityúrónélliíhye.

35 Áánélliihyée tsaate néjcatsíhi:

—¿Aca íhya kiávú péébeke maájtyumɨ́júcóóityúné eene neébe? Íhya mityá íñe kiáhjɨ́ tsííñé iiñújɨ múnáá pañe memúnaa jodíómú mújtáme éllevúréjuco dibye pééiñe.

36 ¿Aca íhya tsáma muhdú nééiñe eene meke neebe dííbyeke menéhcorómé dibye íjcyáhullévú meúújetéityuróne?

Píívyéébé Apííchó Jetsóoke cáhcújtsómé pañévú úcaavéne

37 Aanée nihñéejcóójɨréjuco tsúúca teene wañéhjɨ́ pájtyéijcyóójɨ́ Jetsóó kéévánécoba nééhií:

—Tsaate ádópivyémé taéllevu metsa o íjchoki.

38 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne oke cáhcújtsómé ɨ́buúúné pañévú téhiñe ípívyééveíñé íñujpácyó bohɨ́ɨvú ájcúnéj tehíñe.

39 Ehdúu nehíjcyaabe dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné diityéké túkévéjtsoíñé iñééiyóne. Árónáacáa tsáhái téijyu tene tsááíñe éévé úújetétú diibyée Jetsóó teene wállóóiibye íavyéjuvúi óómítyúnélliíhye.

Pahdúváré Jetsóodítyú mɨ́amúnaa ɨ́jtsámeíñe

40 Aanée tsaate dibye íhjyuváné illéébóne nééhií:

—Ɨmɨááněha diibyéjuco aabye éhneváa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsááiíbye.

41 Téhdurée tsijtye nééhií:

—Diibyéjuco muurá aabye Críjto éhneváa mɨ́amúnáake pájtyetétsóiíbye.

Árónáacáa tsijtye nééhií:

—Árónáa Gariréá iiñújɨ múnáajpi tsá Críjto íjcyáityuróne.

42 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe dibye íjcyaíñé dííbyeúvúhjáa ícyahíjcyacóómí Berée múnáajpi.

43 Ehdúu mɨ́amúnaa páhduváré ɨ́jtsámeí Jetsóodítyu.

44 Áijyúu tsaate imíllerá dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa tsá ditye tehdu méénutúne.

Ávyéjujte tsá Jetsóoke cáhcújtsotúne

45 Aanée diitye duurúvájá tehméjté dííbyeke iékééve tsáárome íévejtéré oomíhi: Aaméhjáa diitye paritséómuma llúúvájté avyéjujtédívú úújetémeke népejtsóme:

—¿Kiávújuco diíbyej? ¿íveekí tsá ámuha metsívatúne?

46 Áánélliihyéhjáa nééméé:

—¿Muhdú ǵǵné hallútú méékééveé túútaváné íhjyúváábekéjǵǵvari? Tsá muurá múha múijyú tehdu íhjyúvatúne.

47 Áánélliihyéhjáa nééme diityéke:

—Áánélliihyéha íllure ámuha dííbyedívú máállítsámeíhi.

48 Tsá muurá avyéjujte íjcyárómedítyú tsaatéubáré cáhcújtsotú dííbyeke. Téhdure muha meíjcyarómé tsá mecáhcújtsotúne.

49 Apáámyéré ihdyu ímityúmé Píívyéébé taúhbaju wáájácutúmé ɨjtsúcunú diibyéjuco Críjto íjcyane.

50-51 Ehdúhjáa ditye nééénéllii diityéejpi Nicodéémó tsápejcóo Jetsóoke ááhɨ́véjeebe néé diityéke:

—Muurá taúhbaju néé tsá peecútéré tsáápihdívú meɨ́cúbáhrátsóityú dibye ɨɨná mééenune ímíñeúvú mewáájácútúhajchíijyu.

52 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¡Úubá bo téhdure Gariréá iiñújɨ múnáajpij! Cáhawáá Píívyéébé waajácuháámɨ́ dehve u wáájácu tsá muurá Gariréá iiñújɨ múnáadítyú dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyaíñé néméítyúne.

53 Ehdúhjáa dííbyeke iñééne ihjyáhañévuréjuco ditye pééneé.

8

Ihdícyámema ícyahíjcyáne wálle

1 Áánetúu Jetsóoma muha mepéé oríívo bájú íjcyátsihvu.

2 Aamée idyé tsíjcyoojɨ tsiiñe muha méoomí duurúvajávu. Átsihvúu mɨ́amúnaa dííbyedívú píhcyáávémeke iácúúvéne úwááboóbe.

3 Áánáacáa taúhbájú uwáábojtémá paritséómú tsivá ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyálleke ityúváólleke.

4 Áállekée Jetsóó tééjá pañe íjcyáábe éllevu itsájtyéne dííbyeke nééméé:

—Uwáábóóbej, áámye ájyúma íjcyárolle tsíjpiima íjcyálleke muha métuváóhi.

5 Muuráhjáa Moitséeúvú taúhbaju néé ehdu nééné walléémuke medsɨ́jɨ́vétsoíñé néwayúúnevu maáámúneri. ¿Ácooca muhdú u néé téénetu?

6 Áánélliihyée íllure icyánóóvéne íhyójtsɨ́wari caatúnuube ííñujɨ. Ehdúu Jetsóoke nééme muhdú dibye nééne dííbyé hallúvú iúúbálléroki.

7 Aanée éhníííñevúré ditye dillónéllii icyánohjúcunútsihdyu neébe:

—Ané óvíí ihdyu ámúhadítyú múijyúubá ímityúné méénuhíjcyátuube áámútujkénú díílleke.

8 Ehdúu iñééne tsiiñe icyánóóvéne caatúnuube ííñujɨ.

9 Aanée ehdu dibye néérónáa waajácúmé ímityúmé iíjcyane. Aamée íllurejuco tsáápiitsádí péécunúne. Tujkénúu kéémejte péécunúhi. Ááné boonée iiyéjuco dille cóeváné tétsihvu Jetsóó úniúvu.

10 Aanée Jetsóó icyánohjúcunútsihdyu ɨɨtécunú iiyéjuco tétsihyi íjcyálleke. Áállekée neébe.

—¿Aca kiávújuco íñe díhyallúvuné úúballéme? ¿A tsá íñe uke muhdú ditye méénúityúne?

11 Áánélliihyée neélle:

—Íhya tsáhaj.

Áánélliihyée idyé Jetsóó nééhií:

—Téhdure o íjcyároobe tsá muhdú uke o méénúityúne. Ahdícyane wa dipyej. Tsiiñe ihdyu ímityúné meenújúcohdíñe.

Ɨmɨáájuvu mɨ́amúnáake Jetsóó wáájácutsóne

12 Ááné tsiíjyúu tsiiñe mɨ́amúnáake úwááboobe nééhií:

—Muurá peetédú o néébe ííñújɨri o íjcyáábej tééveri mɨ́amúnaa ɨ́mɨá uwááboju waajácuú peetédú nééne bohɨ́ɨ́vú diityéké ájcune. Aane oke cáhcujtsómé tsáhájuco éhne múu cúúvétsihyi íjcyadu ímityúné pañe íjcyatúne.

13 Áánélliihyée paritséómú néé dííbyeke:

—¿Aca ɨ́veekí eene ehdu uure ú néméíhi? Tsá muurá múha uke cáhcújtsóityuróne.

14 Áánélliihyée neébe:

—Áánerá ɨ́mɨááné o nééhií. Muurá ó waajácú kiátúhjáa o tsáhullévú o pééiñe. Aane tsá ámuha mewáájácutúne.

15 Muurá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméíyé ámúhá pañe íjcyánéllii ehdu óhdityu ámuha méíjtsámeíhi. Áánetu ihdyu tsáhái ícyooca múhdityú o néétu muhdú ditye íjcyane.

16 Muurá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityémá o ímíbájchoca ó néeiyá ɨ́mɨáánéjuco
muhdú ditye ícyahíjcyáne. Árónáa tsá oore o méénúítyuróne. Okée wálloobe Llihíyoma muhtsi
méméénúiyáhi.
17 Muurá ámúhá taúhbaju néé míityétsi ɨɨná pájtyene úúbállécooca mecáhcujtsóne.
18 Ahdu muurá íñe ó némeíhijcyá ɨ́mɨááné muubá o íjcyane. Áábeke oke Llihíyó waajácú
okée wálloóbe.
19 Ehdúu Jetsóó néénéllii nééme dííbyeke:
—¿Aca kiá diibye Díícyáánií?
Áánélliihyée neébe:
—Oke ámuha mewáájácúmejɨ́ɨ́ méwaajácúiyá Llihíyoke. Muurá oke ámuha mewáájácuca
téhdure méwaajácúiyá dííbyeke.
20 Ehdúu Jetsóó úwaabó duurúvájá pañe Píívyéébé ɨɨcúvé dsɨɨdsɨ pícyámeíhíjcyátsihyi
íjcyámeke. Ároóbekée téijyu tsá múha ékéévetú iéévéi úújététúnélliíhye.

Jetsóoke cáhcújtsotúmé tsá úújetéityú dííbyedívu

21 Ááné boonétúu idyé tsiiñe neebe diityéke:
—Tsúúca muurá ámúhadítyú o péjúcoóhi. Áábeke ámuha oke menéhcorómé tsá
maájtyúmɨ́ɨ́ityúne. Ámuha médsɨ́jɨ́veé ámuhá imítyuháñé ímíbáávyetúmére. Áánéllii o péhullévú
tsá óhdivu ámuha meúújetéityúne.
22 Ehdúu Jetsóó néénéllii tétsihyi íjcyame néjcatsíhi:
—Dsɨ́jɨ́vétsámeíibyéubáhaja. Íjcyátúnéllii neebe dííbyedívú meúújetéityúne.
23 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Ámuha muurá mɨ́amúnaa ɨ́jɨ́ múnaáre. Áánetu tsá ɨ́jɨ́ múnáajpi o íjcyatúne. Muuráhjáa
ihdyu nijkyéjɨtu o tsááhií.
24 Áánéllii ámúhakye o néé diibyéjuco mɨ́amúnáake o pájtyetétsóóbeke cáhcújtsotúmé íimítyú
ímíbáávyetúméré dsɨ́jɨ́veíñe.
25 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—¿Aca muubá uú?
Áánélliihyée neébe:
—Muurá tsúúca ámúhakye ó nehíjcyá muubá o íjcyane.
26 Aane téhdure múhdurá ámuha meícyahíjcyáné ámúhakye ó nééiyáhi. Árónáa okée wálloobe
ɨ́mɨáábé íjcyánéllii oke dibye néénere ámúhakye ó nehíjcyáhi.
27 Ehdúu Jetsóó Cáání Píívyéébedítyú diityéké úúbálleróné tsá ditye wáájácutúne.
28 Ááamekée idyé neébe:
—Muurá Mɨ́amúnáájpidívúu o ipívyéévéébeke páwachékevu ámuha mewátyétyéhcúcooca
botsíi méwaajácuú muubá o íjcyane. Tsá táɨ́jtsaméityúré o újcune ámúhakye o néhíjcyatúne.
Muurá ihdyu Llihíyó oke néénere ó nehíjcyáhi.
29 Muurá diibye okée wálloobe tsá kiá óhdityu íjcyatúne. Aabe tsá oke ɨ́hvéjtsotú dibye
ímilléné o méénuhíjcyánélliíhye.
30 Ehdúu dibye néénetu mítyame cáhcujtsó dííbyeke.

Naavéneéjte

31 Ááamekée neébe:
—Muurá íñe ámúhakye o néhijcyáné ámuha mecáhcújtsóne tehdu meíjcyáhajchíí ɨ́mɨááné
tahñéjté ámuha méíjcyaáhi.
32 Aame ámuha ɨ́mɨá uwááboju tsúúca mewáájacúmé múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu
méímíjpyéteéhi.
33 Ááánélliihyée nééme dííbyeke:
—Ááánerá muha Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe meíjcyámeke ¿ɨ́veekí u néé ɨ́ɨ́netú muha
meímíjpyetéiñe tehdu múhójtsɨ́ pañé muha meíjcyámekéjɨ́ɨ́vari?
34 Ááánélliihyée neébe:
—Muurá ɨ́mɨááné ímityúné méénuhíjcyámé tsá ímí íjcyatú éhne múúne tsíjtyé hójtsɨ́ pañe
íjcyame íjcyadu.
35 Muurá tsaaté hójtsɨri íjcyaabe tsá diityéejpi íjcyatúne. Ááánetu ihdyu diityé hajchi
diityéejpi.
36 Ahdu Píívyéébé Hajchi o íjcyaabe ámúhakye ímítyúnetu o ímíjpyetétsómé ɨ́mɨááné ámuha
méímíjpyéteéhi.

37 Ɨmɨáánéjucóhde ámuha Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe meíjcyarómé méimíllehíjcyá oke
medsíj́ɨvetsóné íñe ámúhakye o úwaabóné ámuha mecáhcújtsóiyóné meímíllétúnema.
38 Muurá ihdyu Llihíyó oke túkévéjtsóneri ámúhama ó ihjyúvahíjcyáhi. Ahdu muurá ámúháj
caani ámúhakye túkévejtsódújuco ámuha meícyahíjcyáne.
39 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Áánerá ihdyu múúhá ɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú múúháj caáni.
Áánélliihyée Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe ámuha meíjcyaca dííbyeúvúu ícyahíjcyádú
ámuha méíjcyáiyáhi.
40 Aaca muurá íñe Píívyéébe oke túkévéjtsóneri ámúhakye o úwáábohíjcyáné hallútú tsá
ámuha oke medsíj́ɨvétsóítyuróne. Tsáháa muurá ehdu Aavaráaúvú néétune.
41 Árónáa ihdyu ámúháj caani íjcyadújuco ámuúha.
Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Áánerá íjcyaabe tsáápiiye múúháj caani Píívyéébeé. Tsá tsijpi múúháj caani íjcyatúne.
42 Áánélliihyée Jetsóó néé diityéke:
—Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébe ámúháj caani íjcyaca oke ámuha méwájyúiyáhi. Muuráhjáa
dííbyedítyú o tsáá oke dibye wállóónélliíhye. Tsáháa táí́ɨ́búwaríyé o tsáátune.
43 Aabe ámúhakye o úwaabóné ¿ɨ́veekí tsá ámuha melléébohíjcyatúne?
44 Muurá ihdyu ámúháj caani Naavéné íjcyánéllii dibye ímillédú ámuha méméénuhíjcyáhi.
Muuráhjáa iípívyeevédújuco ímítyuube diibye dsíj́ɨvétso múnáajpi. Áábé pañe tsá ɨ́mɨá ɨjtsaméí
íjcyatúne. Apááñéré álliu dííbyé pañe íjcyáábedítyú ímichi teene tsahíjcyáhi.
45-46 Ahdu ámuha menéénéllii tsá meímílletú ɨ́mɨááné ámúhakye o néhíjcyaróné
mecáhcujtsóne. Áánetu ihdyu tsá múha oke nééítyuró ímítyuube o íjcyane.
47 Muurá ihdyu ɨ́mɨááné Píívyéébeéjté íjcyame imíllé dííbyé uwááboju illéébone. Áánetu
ámuha dííbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá meímílletú teene melléébone.

Aavaráaúvú íjcyátúnáacájuco Críjto ícyahíjcyáne

48 Ehdúu Jetsóó néénéllii nééme dííbyeke:
—Ihdyúha ɨ́mɨáánéjuco muha menéhijcyáné Tsamáériá iiñújɨ múnáajpi u íjcyáábé pañe
naavéné íjcyane.
49 Áánélliihyée neébe:
—Áánerá tsá tápañe naavéné íjcyatúne. Muurá ihdyu ɨɨná o méénúneri Llihíyoke ó
ávyéjútsohíjcyáhi. Áánetu ámuha tsá oke maávyejúúlletúne.
50 Aane tsá o íjyácunútú oke ámuha maávyéjútsóíyóneri. Árónáa ihdyu Llihíyó imíllerá oke
ámuha maávyéjujtsóne. Aabe ihdyu óvíi muhdú néé oke ávyejúúllétúmeke.
51 Aane ɨ́mɨááné ámúhakye o néé o néhijcyáné cáhcujtsómé múijyú dsíj́ɨvéjúcóóityúne.
52 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Ɨmɨáánéhaca dípañe naavéne. Muurá eene ɨ́nehjɨ́réjucó u íhjyuváne. Áánerahjáa
Aavaráaúvuma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ɨ́htsutúmé íjcyároméhjɨ́ dsíj́ɨvehíjcyáhi. Aanáa
muhdú ɨ́ɨ́vane u néé u néhijcyáné cáhcujtsómé múijyú dsíj́ɨvéityúne.
53 ¿Aca diibye méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú ehnííñevu uú? Áhdure ¿aca diitye Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáaúvú ehnííñevu uú? Áánerahjáa diitye íjcyarómé dsíj́ɨvéhi. Aanéjɨ́ɨ́ tehdu
múha uke cáhcújtsóíyónejɨ́ɨ́vari.
54 Áánélliihyée neébe:
—Ihdyu tehdújuco ɨ́mɨááné oore o ávyéjútsámeíhíjcyaca tsá múha oke cáhcújtsóítyuróne.
Aaca idyé tsá tene ímíítyuróne. Árónáa ihdyu Llihíyóré oke ávyéjútsohíjcyá eene ámúhá
Piivyéébé dibye íjcyane ámuha menéhíjcyaábe.
55 Áróóbeke tsá ímí ámuha mewáájácutúne. O ihdyu ó waajácú dííbyeke. Muurá dííbyeke o
wáájácutúné o nééca ámuháduíyó oo állíu múnáajpi. Árónáa ɨ́mɨááné dííbyeke o wáájácúnéllii
oke dibye nééne ó cáhcútsohíjcyáhi.
56 Muuráhjáa diibye méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú ímí ɨjtsúcunú o tsááiñe ɨ́mɨááné
iwáájácúnélliíhye. Ááneríi mítyane ímíjyúúveébe.
57 Ehdúu Jetsóó néénéllii nééme é:
—¿Aca muhdú 50 pijcyábá u íjcyáábejɨ́ɨ́ ú waajácú Aavaráaúvuke?
58 Áánélliihyée neébe:
—Ɨmɨáánetúré ámúhakye o néé dííbyeúvúikyée íjcyátúnáacájuco o ícyahíjcyáne.

59 Ehdúu dibye néénéllii néwayúúné éhkebámé dííbyeke iáámúroki. Árónáacáa diityédítyú
duurúvájá pañétú múijyúrá wáájácúratúné ijchívyeébe.

9

Hállúvátúúbe tsiiju tsíímaváábeke Jetsóó ímíjpyetétsóne

1 Téhdurée tsátsihdyu muha Jetsóoma mepájtyénáa ájtyúmiibe hállúvátúúbekéhjáa tsiiju
tsíímaváábeke.

2 Áábedítyúu muha menéé dííbyeke:

—Uwááboóbej, ¿acáa íveekí áánúke íllu tsiiju tsíímaváhi? ¿A cáánímútsí imítyú déjúcotu,
mityá dííbyé imítyú déjúcotúrej?

3 Áánélliihyée neebe múúhakye:

—Tsáháa dííbyé imítyú déjúcotu ehdu dibye íjcyatúne. Áhdurée tsá cáánímútsí imítyú
déjúcotu tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu dííbyeke o íítétsónej tééveri Píívyéébe íhtsútuube
íjcyane iwáájácúmeí ehdu píívyeébe.

4 Aane ó imíllé okée wálloobe níwaavéné o íjcyáné hajchótá o méénune. Muurá
meííjyunúcooca tsá múha wákímyeíjyúcootúne.

5 Muurá peetédú o néébe ííñújiri o íjcyáné hajchótá ímiáájú míamúnáadívú ó
bóhówátsohíjcyáhi.

6 Ehdúu iñééne ííñújí hallúvú iúníñeri ííñuba ityátsájcóneri diibye hállúvátúúbeke
íhyálluúúcú tááboóbe.

7 Áánemáa neebe dííbyeke:

—Díllójcámeítyé éhne 'dityée wálloóne' nééiyóné 'Tsiroée' némeííbáwúutu. Ahdújucóo dibye
téébatu iíllójcámeíjyéne óómiñe tsaímiyéjuco íítéebe.

8 Áábekéhjáa wáájácuhíjcyámé iájtyúmíne néjcatsíhi:

—¿Aca tsá éhne áánu hállúvátuube ácuúcunúúbé piáábó táúmeíhíjcyatúne?

9 Áánélliihyéhjáa tsaate nééhií:

—Diibyéjuco.

Áánetúhjáa tsijtye nééhií:

—Diibyéjíívari. Tsíjpiíye. Árónáa ihdyu paabéjuco diíbye.

Árónáacáhjáa dííbyere páñetu nééhií:

—Muurá diibyéjuco oó.

10 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke.

—¿Aane múhdutú tsúúca ú iitéhi?

11 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó iúúniyi ííñuba ityátsájcóneri táhálluúúcú ityáábóne wallóó 'Tsiroée'
némeííbáwúutu o íllójcámeítyeki. Ahdújucóo o péébe o íllójcámeíñe tsúúca ó iitéhi.

12 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—¿Aane kiá diíbye?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsá o wáájácutú kiá ícyooca dibye íjcyane.

Paritséómú dilló hállúvátúúbeke múhdutú dibye íítéjucóóne

13 Aabéhjáa tsaímiyéjuco íítéébeke tsajtyémé paritséómu éllevu.

14 Áijyúu Jetsóó dííbyeke ímíjpyetétsó wáyeéévejcóójí.

15 Áánélliihyéhjáa tsiiñe dillómé dííbyeke múhdutú dibye íítéjucóóne. Áánélliihyéhjáa neébe:

—Okée Jetsóó ííñuba iúúrúnúneri táhálluúúcú táábone o íllójcámeíñe tsúúca ó iitéhi.

16 Áánélliihyéhjáa paritséómudítyú tsaate nééhií:

—Áánélliihyéhaca tsá dibye Píívyéébedítyú tsáátune. Keená dibye wáyeéévejcóójí
ávyejúúlléne.

Áánetúhjáa tsijtye nééhií:

—Árónáa ímítyuube tsá méénúítyuró méénúráítyúronéhji.

Ehdúhjáa paritséómú páhduváré Jetsóodítyú íjtsámeíhi.

17 Aaméhjáa diibye hállúvátuubée ícyahíjcyaabe tsaímiyéjuco íítéébeke tsiiñe nééhií:

—¿Aanéhaca diibye eene uke ímíjpyetétsoobe muubá íjcyane ú ijtsúcunúhi?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Ihdyu ó ijtsúcunú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi dibye íjcyane.

18-19 Aanéhjáa tsaate diityédítyú tsá cáhcújtsotú diibyéjuco hállúvátuubée ícyahíjcyaabe dibye íjcyane. Áánemáhjáa cáánímútsikye ɨpɨ́úvámútsikye néémeé:

—¿Ava diibyéjuco áánu éhneváa hállúvátúúbeke ámuhtsi metsɨ́ɨ́mávaabe íñe múhdutú tsaímiyéjuco ɨ́ɨ́tene?

20 Áánélliihyéhjáa neemútsi:

—Éée, diibyéjuco.

21 Árónáa ihdyu tsá muhtsi mewáájácutú múha dííbyeke ímíjpyetétsóne. Aane tsɨ́ɨ́menécojɨ́ɨ́ tuhúúlleéhi. Cáhawáá ihdyu medílló ámúhakye dibye iúúbálle muhdú iímíjpyeténe.

22 Ehdúhjáa cáánímutsi néé diityéké diibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane néémekéhjáa pihcyáávéjá pañétú iwáágóoíñé ditye pítyájcámeíñé apííchori.

23 Áánélliihyéhjáa neemútsí dííbyekéré ditye idílloki.

24 Ehdúhjáa cáánímutsi néénéllii tsiiñe ɨpɨ́úváábeke néémeé:

—Píívyéébekéré tehdújtso, tsá idyé Jetsóoke. Muurá muha méwaajácú ímítyuube dibye íjcyane.

25 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Árónáa tsáháturo o wáájácutú ímítyuube dibye íjcyane. Apááñéré ó waajácú ɨ́mɨáánée hállúvátuube o ícyahíjcyáábeke oke dibye ímíjpyetétsóne.

26 Áánélliihyéhjáa tsiiñe nééme dííbyeke:

—¿Acáa muhdú uke ímíjpyetétsoóbe?

27 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muuráhjané tsúúca ámúhakye ó úúballéhi. ¿ɨ́veekí ámuha méimíllé tsiiñe ámúhakye o úúballéné ámuha mecáhcújtsokíjɨ́ɨ́vari? ¿Mityá ámuha méimíllé dííbyeke meúraavyéne?

28 Ehdúhjáa dibye néénéllii ílluréjuco ditye dííbyeke iúhbáne nééneé:

—Wa ihdyu uure dííbyeke duráávyej. Muurá ihdyu muha Moitséeúvú uwáábóré méúraavyéhi.

29 Muurá muha méwaajácú dííbyeúvumáa Píívyéébe íhjyúvahíjcyáne. Áánetu eene u néébeke tsá muha mewáájácutú kiátúhjáa tsáábe muubá íjcyane.

30 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:

—¿Aca muhdú ɨ́ɨ́vane tsá ámuha mewáájácúityú kiátúhjáa tsáábe oke ímíjpyetétsóóbeke?

31 Muurá ímityúmé Píívyéébeke pɨáábó táúmeíyóné tsá dibye lléébóítyuróne. Áánetu ihdyu ɨ́mɨááné dííbyeéjté íjcyame dibye ímillédú ícyahíjcyámej tééveri tehdɨ́ɨ́vanéhjɨ́ méénuúbe.

32 Tsá muurá múijyú mehdu nééme hállúvátúméhjɨke ímíjpyetétsóné mewáájácutúne.

33 Aane muurá diibye okée ímíjpyetétsoobe Píívyéébedítyú itsáátuca tsá tehdɨ́ɨ́vanéhjɨ́ méénúítyuróne.

34 Ehdúhjáa dibye néénéllii nééme dííbyeke:

¿Aca muhdú eene ɨ́daatsónée ímítyuube u píívyeebe ú imíllé múúhakye u úwaabóne?
Ehdúhjáa néémere dííbyeméikye ijchívyetsó pihcyáávéjá pañétu.

Píívyéébeke ímí cáhcújtsotúmé ijcyá hállúvatúmé íjcyadu

35 Aanée tsúúca Jetsóó waajácúhi. Áábekée tsáijyu iájtyúmɨ́ɨ́be neébe:

—¿Aca ɨ́mɨááné ú cáhcujtsó Píívyéébé Hájchikye?

36 Áánélliihyée neébe:

—Ávyéjuúbej, oke duubállé caabyé dibye íjcyane o cáhcújtso dííbyeke.

37 Áánélliihyée neébe:

—Diibyéjuco muurá íñe úúma o íhjyuváne. Aane tsúúca oke u ájtyumɨ́hi.

38 Áánélliihyée dííbyé lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne neébe:

—Ávyéjuúbej, uke ɨ́mɨááné ó cáhcujtsóhi.

39 Ááné boonée Jetsóó nééhií:

—Muuráhjáa ííñujɨ́vú o tsáá muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné diityéké o wáájácutsóvaábe. Ópée o tsáá ɨ́mɨáájú wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu néémeke o wáájácútsoki. Áhdurée o tsáá panéváré iwáájacúné ɨ́tsúcunúhíjcyámeke o néé ɨ́mɨá uwááboju ditye wáájácutúne.

40 Áánélliihyée paritséómú tétsihyi íjcyame nééhií:

—¿Áca muha tehdu hállúvatúmé íjcyadu?

41 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Árónáa ámuha diityédú menééca tsá ɨɨná ámúhá hallúrí íjcyáityuróne. Áánetu ámuha páneere mewáájacúné menémeíhíjcyánéllii ámúhá hallúrí ijcyáné ímityúne.

10

Obééjámú mḯjcotu íjcyáné uwááboju

1 Muurá naní múnaa obééjámú mḯjcó pañévú lééhówatu úcáávetúmé ihdícyátsihdyúré úcaavéhi.

2-3 Áánetu ihdyu diityé tehméébé úcaavé lleehówatu tééwá tehméébé pááyúcúcoóca. Aabe diityéké pḯúvácooca íjkyéétu waajácúme. Aaméjuco témɨjcó pañétú áachívú dííbye déjutu íjchivyécunúne.

4 Aabe kiávú diityéké tsúúlléhullévú úraavyémé dííbyeke iwáájácúnema.

5 Áánetu tsíjtyere diityéké pḯúváhajchíí tsá ditye péétune. Íllure wááme ditye pḯúvárónáa diityéké iwáájácútúnélliíhye.

6 Ehdúu Jetsóó diityéké nééne tsá ditye wáájácutú ɨɨná iñééiyóné obééjámú mɨjcótú dibye íhjyuváne.

Jetsóó obééjámú tehméébédu

7 Aanée ditye lléébótúnéllii tsiiñe neebe íboohówájḯjtori:

—Oo muurá ḯmɨááné teene obééjámú mḯjcó lleehówádu.

8 Aabéikyée o tsáátúné ɨhde naní múnaádú nééme úwáábohíjcyá tsḯjɨjtóríye. Árómé uwáábóo tsá mḯamúnaa obééjámúdú nééme cáhcútsohíjcyatúne.

9 Aane ḯmɨááné lléehowádú o néébeke cáhcujtsómé tajtyééveri pájtyetéhi. Aame ḯḯné imíjyaú ijcyá éhne múúne obééjámú ítyehméébema íjcyame íjcyadu.

10 Muurá naní múnáajpi íllure ḯcúbahrá obééjámuke. Áánetúu tsá o tsáátu tehdu mḯamúnáake o méénuki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétso ɨdsḯjɨvéjúcóóityúne bóhḯ ditye iújcuki.

11 Aabe ḯmɨááné páñétúejpi oo oke cáhcujtsómé obééjámúdú nééme tehméébe. Muurá obééjámú tehméébé diityé wájyuri ḯcúbáhrámeíhi.

12 Áánetu áhdólliihyéré diityéké téhmehíjcyaabe tsá ímí téhmetúne. Muurá oohííbyé dḯḯvaabe diityéké idyóó tsáábedítyú dibye wááné boone tsáápiikye dibye tábejcárónetu wáchájaavémé ílluréjuco mújtane pahúllevávu.

13 Ehdu muurá diityéjtane waabe ditye áhdónélliihyéré téhméroóbe. Aabe tsá diityédí íjyácunútú ihñéjté ditye íjcyátúnélliíhye.

14 Áánetu ihdyu páñétúejpi diityé tehméébé íjcyadu tahñéjté tehméébé o íjcyámema muha méwaajácújcatsíhi.

15 Ahdu téhdure Llihíyoma muhtsi méwaajácújcatsíhi. Aabe tahñéjte wájyuri ó ḯcúbáhráméií ditye iwágóóóvétuki.

16 Téhdure ijcyámé tsijtye jodíómú íjcyáturómé tahñéjté íjcyaímye. Áámeke ó pihjyúcuú pámeere oke cáhcujtsómé tsaméréjuco íjcyámé tehméébé o íjcyaki.

17 Muurá Llihíyó oke wajyú diityé wájyuri o dsḯjḯveebe tsiiñe o bóhḯḯííbyeke.

18 Tsá muurá múha oke dsḯjḯvétsóítyuróne. Muurá ihdyu o ímíllénélliihyéré o ḯhvéjtsámeííbyé ó dsḯjḯveéhi. Ároobe tsiiñe ó bóhḯḯhi. Ehdu táúmɨwa Llihíyóo néhdújuco.

19 Ehdúu Jetsóó néénetu páhduváré ḯjtsámeímyé dííbyedítyu.

20 Tsaatée nééhií:

—Muurá áábyé pañe naavéné íjcyáábé ḯjtsaméí mújtáábeke ¿ḯveekí ámuha mécáhcútsohíjcyá állíuuháñé dibye íhjyuváne?

21 Árónáacáa tsijtye nééhií:

—Tsáháubá ehdu naavéné ípañe íjcyaabe íhjyúváítyuróne. Pane ¿aca naavéné ípañe íjcyame hállúvátúmeke ímíjpyetétsóiyáhi?

Jodíómú Jetsóoke éhdɨɨválléne

22 Áhdurée tsáijyu Jerotsaréeri muha úúníjyá pañe meíjcyánáa duurúvaja Píívyéébé wáábyuta íjcyaja iwáñehjḯnuhíjcyajcóójḯ wáñehjḯnúme.

23 Áánáacáa Jetsóó patyéíñuhíjcyá tsátsii tééjá lleehówá úmɨwa 'Tsaromóo' némeítsihyi.

24 Áábedívúu ɨmḯcáávéne nééméé: ¿Aanéhaca íñe múhajchótá múúhadívú tsá u wáájácútsámeíityúne? Bo ihdyu apáhajchíí ḯmɨááné diibyéjuco Críjto u íjcyáhajchíí múúhakye duubállej.

25 Áánélliihyée neebe diityéke:

—Tsúúca muurá ámúhakye ó nehíjcyará diibyéjuco o íjcyane. Árone tsá ámuha oke
mecáhcútsohíjcyatúne. Téhdure muurá Llihíyo mémeri méénúráítyuróné o méénúneri ó
bóhówátsómeíhíjcyará diibyéjuco o íjcyane.
26 Árone tsá ámuha oke mecáhcútsohíjcyatú táobééjámúdú nééme tahñéjté ámuha
meíjcyátúnélliíhye.
27 Muurá ihdyu tahñéjté oke waajácú oke icyáhcújtsónélliíhye. Áámeke téhdure ó
waajácúhi. Aame ímí tehdújuco oke uráávyehíjcyáne.
28 Áánéllii diityéké ó ájcuú múijyú ditye dsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu ditye iwágóóóvétuki.
Áámeke tsá múha óhdityu dójtúcúityúne.
29 Muurá Llíhíyó okée diityédívú téhmétsoobe pámé ehnííñevu íhtsútuúbe. Áábedítyú tsá
múha diityéké dójtúcúityúne.
30 Muurá muhtsi Llihíyoma tsáápiiyéro.
31 Ehdúu Jetsóó néénéllii tsiiñe éhkebámé néwayúúné dííbyeke téúhjɨri ɨdsíjívétsóroki.
32 Árónáacáa neebe diityéke:
—Áánerá Llihíyó oke píáábóneri ámúhama méénúráítyuróné o méénuhíjcyáábeke ¿íɨné
hallútú ámuha méimíllé oke medsíjívetsóne?
33 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Tehdu tééné hallútú uke muha medsíjívétsóíñejɨɨvari. Muurá ihdyu íveekí míamúnáajpi
u íjcyaabe Píívyéébedi u díllómeíñé hallútúré uke muha médsíjívétsoóhi.
34 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Áánerá ámúhá taúhbaju íjcyáháámɨtu Píívyéébe nééhií: “Ámuha méijcyá ohdu.”
35 Aane muurá dííbyé uwáábó icyáhcujtsóné úráávyémeke ímɨáánéjuco dibye
íwaajácúháámɨtu nééne dííbyedu ditye íjcyane.
36 Aanéjɨɨ muhdú dííbyerée oke ííñujívú wálloobe tehdu oore dííbyé Hajchi o íjcyane o
néénejɨɨvari. Aane ¿íveekí ámuha méɨjtsúcunú ímityúné Píívyéébedítyú o íhjyuváne?
37 Ihdyu méénúráítyúronéhjí ámúhama o méénuhíjcyáné dííbyedítyú tsáátuca tehdújuco
ímɨááné ámuha tsá oke mecáhcújtsóítyuróne.
38 Aane ihdyu okée dibye wálloone ámuha mecáhcújtsótúrónáa mécahcújtsó o
méénuhíjcyanéhjí dííbyedítyú tsááne ámuha mewáájácu Llihíyoma muhtsi tsáápihdyúré
meíjcyane.
39 Ehdúu Jetsóó nééné hallútú idyé imíllerómé dííbyeke iékeevéne. Árónáacáa pállójcoobe
diityéke.
40 Áábemáa tsiiñe muha mepéé Joodáá ehnéjcuvu tsojtsó múnáajpíi Jóááuvu
tsótsohíjcyáhullévu.
41 Áijyúu mítyane míamúnaa dííbyedívú píhcyaavémé néjcatsíhi:
—Tsáháa muurá áánu méénuhíjcyádú Jóááuvu méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyatúne.
Árónáacáhjáa ihdyu ímɨáánéjuco díbyeúvú dííbyedítyú úúbállehíjcyáne. Ehdúu nééme
Jetsóodítyu.
42 Áábekée mítyame tétsíi múnaa cáhcujtsóhi.

11

Ráátsaro dsíjɨvéne

1 Áijyúhjáa ‘Ráátsaro’ némeííbyé Betáániárí íñáállemúpɨma Maaríaa, Máátaá, íjcyámúpɨma
íjcyaabe chemé́hi.
2 Diillée muurá Maaríá Ávyéjuube Jetsóój tuháácyú pácúúcújpácyori imúríjchóne paacyú
íhñíwácori.
3 Aamúpíhjáa wallóó tsaatéké Jetsóo éllevu dibye náhbévahíjcyaabe íhnáhó chéménélliíhye.
4 Aamée úúballévánetu neébe:
—Árone dibye dsíjɨvéné tsá ɨɨná íjcyatúne. Ihdyu Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabe
iávyéjújtsámeíkíyé ehdu dííbyeke pajtyéne. Áhdure dííbyé Hajchi o íjcyaabe téénej tééveri
o ávyéjújtsámeíki. Ehdúu neebe Jetsóo.
5 Mítyanée ɨvámeííbyé diityéké Máátaá, Maaríaa, Ráátsaroo, íjcyámeke.
6 Aabée Ráátsaro íhnáhó chémene ditye úúbállérónáa míjcyoojícúi ijcyá tétsihyi.
7 Átsihdyúu botsíi neebe múúhakye:
—Métsu tsiiñe mepéé Jodéá iiñújɨvu.
8 Áánélliihyée muha menéé dííbyeke:

—Uwááboóbej, muuráhjáa éíjyure téhullé múnaa uke imíllerá ɨ́dsɨ́jɨ́vetsóné néwayúúnevu iáámúneri. Áhullévú muhdú ú imíllé mepééneé.
9 Áánélliihyée neébe:
—Muurá cóójɨ ímí máájtyumɨ́hi. Áánéllii cóójɨ úllémeke tsá ɨɨná pájtyetúne.
10 Áánetu pejco úlleme cábóhcámeíhi.
11 Átsihdyúu idyé múúhakye neébe:
—Muurá ihdyu ménahbéébé Ráátsaro íllure cuwáhi. Áróóbeke ó ákyéjtsóteé téhullévú meúújetédu.
12 Áánélliihyée muha menéehií:
—Ávyéjuúbej, áánélliihyéhaca bóhɨ́ɨ́ibye ehdu idyé íllure cúwaábe.
13 Ehdúu muha menéé ímɨá cúwáré dibye néene meɨ́jtsúcunúnema.
14 Árónáacáa botsíi ímíñeúvú neebe múúhakye:
—Muurá ihdyu ɨ́mɨááné tsúúca Ráátsaro dsɨ́jɨvéhi.
15 Árónáa íllure ó ímíjyuuvé dibye dsɨ́jɨ́vénáa téhulle o íjcyátúneri éhnííñevu ámuha oke mécáhcújtsoki. Ahdícyane cáhawáá metsu meúújetékij.
16 Ehdúu Jetsóó múúhakye néénéllii Tomáá dííbyere 'Jeméero' némeííbyé nééhií:
—Ané wa ihdyu metsu pámeere mepéé dííbyema téhullévú medsɨ́jɨ́veki.

Dsɨ́jɨ́vémeke Jetsóó bóhɨɨtsóne

17 Aanée Betáániávú muha meúújeténáa úúballémé Jetsóoke tsúúca 4 coojɨ́vájuco pájtyene Ráátsaróúvuke ditye cúúúnetu.
18 Teenée Betáánia Jerotsaréetu míñéécú kiróómetrój pɨɨnévu.
19 Aanéhjáa mítyame péé diityépɨ́ Máátámúpɨke iñáhbénuki.
20 Aanéhjáa diille Mááta tsúúca tétsihyíjyuco muha meíjcyane iwáájácúne cáhdahɨ́ró Jetsóoke. Áánetúhjáa Maaríá ááhɨvu coévähi.
21 Aallée Mááta néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsɨ́jɨ́véítyúroobe tsúúca dsɨ́jɨvéhi.
22 Árónáa ihdyu ó waajácú Píívyéébe uke pɨ́ááboíñe.
23 Áánélliihyée neebe díílleke:
—Díñahbe bóhɨ́ɨhi.
24 Áánélliihyée neélle:
—Éée, ɨ́mɨááné ó waajácú dibye bóhɨɨíñé páneere tsíhdyuréjuco ímíbáávyéijyu pámeere dsɨ́jɨvémé bóhɨ́ɨcoóca.
25 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—Muurá dsɨ́jɨ́vémeke ó bóhɨɨtsóhi. Áánéllii pámeere oke cáhcujtsómé dsɨ́jɨverómé bóhɨɨhi.
26 Aame tsá wágóóóvéityúne. ¿A ú cáhcujtsó uke o nééneé?
27 Áánélliihyée neélle:
—Éée Ávyéjuúbej, ó cáhcujtsó diibyéjuco éhneváa íñe ííñujɨ́vú tsááiibye Críjto Píívyéébé Hajchi u íjcyane.

Ráátsaróúvuke Jetsóó kímoovéne

28 Ehdúu iñééne Mááta íñaalle Maaría éllevu ipyééne áábánéwu neetéhi:
—Muúllej, Uwááboobe éhtsíhyi íjcyaabe uke pɨ́uváhi.
29 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨcúi peelle dííbyeke iúújetéki.
30 Téijyúu tsáhái muha meúújetétú técoomívu. Kémúélléhréikyée muuha Mááta múúhadívú úújetétsihyi.
31 Aanéhjáa Maaríá diityépɨke náhbenúmé ɨ́ɨténáa ijchívyeíñú peecútére. Aanéhjáa ɨjtsúcunúmé íñáhbeúvuke ikímóóvéne dille íjchívyeíñúne. Áánemáhjáa úraavyémé díílleke.
32 Aallée múúhadívú wájtsɨlle Jetsóó lliiñévú ɨmɨ́móúúvéne néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, úpée u íjcyaca táñahbe dsɨ́jɨ́véítyúroobe tsúúca dsɨ́jɨvéhi.
33 Ehdúu iñééne taálle. Téhdurée dííllema pééme tááhií. Aanée Jetsóoke kímóhcó pajtyéhi.
34 Aabée néé diityéke:
—¿Kiátúhjáa ámuha mécuuú dííbyeúvuke?
Áánélliihyée néémeé:
—Cáhawáá metsu meúújeté ténijkye.
35-36 Ehdúu ditye nétsiu Jetsóó táánéllii néjcatsímye:
—Mítyanée muurá wájyuube dííbyeúvuke.

37 Áánetúu tsaate nééhií:
—Áánerá hállúvátúméhjɨke ɨ́ɨtétsohíjcyaabée ¿ɨ́veekí tsá múhdúubá méénutú dííbyeúvuke dibye ɨdsɨ́jɨ́vétuki?

Ráátsaróké Jetsóó bóhɨ́ɨtsóne

38 Aamée dííbyeúvú nɨ́jkyé hallúvú muha meúújeténáa tsiiñe Jetsóó kímoovéhi. Áijyúu teene níkyehéjú wátájcámeí mítyau nééwayúvu.
39 Aanée neebe diityéke:
—Cána eeu nééwayu méɨ́ɨnétsoj.
Árónáacáa dííbyeúvú naalle Mááta nééhií:
—Ávyéjuúbej, árónáacáubá tsúúca toocújúcoóbe. Muurá tsúúca 4 coojɨ́vájuco mee díbyeúvúu dsɨ́jɨ́vétsihdyu.
40 Áánélliihyée neébe:
—Muuráhjané idyé uke o néé oke u cáhcújtsóhajchíí Píívyéébé ɨhtsútú u ájtyúmɨíñe.
41 Ehdúu dibye nééénéllii awáá ɨ́ɨnetsómé teeu nééwayu. Áánáacáa cáámevu icyárúúvéne Cáánima íhjyúvaabe nééhií:
—Ayúju Táácáániíj, uke ó téhdujtsó páneere uke o nééne oke u lééébohíjcyáné hallúvu.
42 Muurá ó waajácú oke u lééébohíjcyáne. Ehdu íñe uke o néé íjtye mɨ́amúnaa icyáhcújtso ɨ́mɨáánée oke u wálloóne.
43 Ehdúu Cáánima iíhjyúvátsihdyu tsɨ́jpánécoba neébe:
—¡Rátsa Ráátsaroj, díjchivye eene níkyéhéjú pañétu!
44 Ehdúu dibye nééenemáyé ijchívyéjúcoobe dityéhjáa bɨ́ɨ́jɨ́núnéhjɨmáye. Áánélliihyée neebe diityéke:
—Métsiñu eene íbɨ́ɨjɨ́nuháñe.

Jetsóoke iékééveíñé ditye pítyácójcatsíñe
(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Rc 22.1-2)

45 Ehdúu dibye méénune iájtyúmɨ́néllii Maaríama péémedítyú mítyame cáhcujtsó dííbyeke.
46 Áánetúu cáhcújtsotúmé paritséómu éllevu ipyééne úúbálletéhi.
47 Ááné lliiñétúhjáa píhcyaavémé pámeere llúúvájté avyéjujtémá tsijtye páñétúejte ávyéjujte ipítyácójcatsí muhdú dííbyeke imyéénuíñe. Aaméhjáa néjcatsíhi:
—¿Aca muhdú íñe méméénuú dííbyeke? Muurá ɨ́mɨááné méénuhíjcyaabe méénúráítyúronéhjɨ.
48 Muurá éhdure dííbyeke meɨ́hvéjtsóhajchíí pámeere dííbyekéréjuco ávyejúúlleíñe. Áijyu muurá romáánómú méhdivu icyáyobáávaténe íñe méduurúvaja iwácávyáhcóne méhdi ɨ́cúbáhráiyáhi. Ehdúhjáa néjcatsímye.
49 Áijyúu tééné pijcyábari diityédítyú tsaapi piañétúejpi llúúvájté avyéjuube íjcyaabe Caipáá néé diityéke:
—Ávyétá muutérá mɨ́a ámuha ɨ́ɨnéubárá wáájácutúme.
50 Muurá ihdyu tehdújuco tsáápiiye dsɨ́ɨ́véiyóné pámeere meóúúvéíyóné ɨhdétu.
51 Ehdúhjáa neebe Caipáá Píívyéébere ɨ́jtsámeíchóneri Jetsóó dsɨ́jɨ́veíñé jodíómu wájyuri. Tsáháhjáa íhdityúré iújcune ehdu dibye néétune.
52 Árónáacáa tsá apáámye wájyuríyé dibye dsɨ́jɨ́vetúne. Téhdurée dsɨ́jɨ́veebe pámeere múhdumé Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé íííñújɨri íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé ipájtyetéki.
53 Aanée téijyu pítyácójcatsímyé muhdú dííbyeke ɨdsɨ́jɨ́vétsoíñe.
54 Áánélliihyée tsáhájuco dibye boohówáneúvú péhíjcyatú mɨ́amúnááj pɨ́ɨne. Áábemáa muha mepéé Jodéá iiñújɨtu Eeparaíivu ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨ́j pɨ́ɨhɨ́rí íjcyácoomívu. Ácoomíyíi muha méícyahíjcyáhi.
55 Áijyúu lleevárijyuco pajtyété wañéhjɨ́ muháa ténevá pijcyábádú mewáñehjɨ́vatéhijcyáne. Ááné ɨhdéjucóo hállúécoomíjɨ múnaa péécunúné Jerotsaréevu muhdú iícyahíjcyáné iímíbájchómeíki.
56 Aaméhjáa duurúvájá pañe íjcyame Jetsóoke iájtyúmɨ́íyóneri íjcyame néjcatsíhi:
—¿Muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi? ¿Aca íhya tsááiíbye, mityá tsáhaáj?
57 Áánáacáhjáa paritséómú llúúvájté avyéjujtémá pámeekéré néé ditye kiá Jetsóó íjcyane iwáájácúcooca ɨ́ɨcúi diityéké iúúbálle ditye dííbyeke iékééveki.

12

Tsáápille pácúúcújpácyori Jetsóój tuháácyú tsójtsone
(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

1 Aanée téijyu íhyojtsítú tsájcoojíturéjuco teene pajtyété wañéhjí lléévváíñáa Jetsóoma muha
mepéé Betáániávu dibyée bóhíítsoobe Ráátsaro íjcyácoomívu.
2 Áijyúu diitye Ráátsarómú mítyane majcho meenú dííbyeke idyúúruváne. Áánevúu Mááta
ájcune máchohíjcyamútsí diibye Jetsóoma.
3 Áánáacáa 'náádoó' némeíñé pacúúcujpácyó mítyane áhdótsámeíjpácyó itsíváne Maaríá
múrijchó Jetsóój tuháácyu. Áánemáa pháácyulle íhñíwácoríyé dííbyeke. Aanée pájá pañéré
imyéwu cuvááhií.
4-5 Ájpacyó hallútúu múúhadítyú tsaapi Jetsóodívúhacáa méénútsóiibye Tsimóó hajchi Jóóda
Ijcarióóté néé múúhakye:
—¿Aca íveekí éjpacyo tsá menáhjíhénutú 300-jiva tsáné pijcyábá wákimyéi áhdodúné tééne
dsíídsiri ídáátsojtéké mepíáábóíyoki?
6 Árónáacáa tsá ímiááné ídáátsojtéké ipíáábóíyóneri iíjyácunúnéllii ehdu dibye néétune.
Ihdyúhacáa múúhama dsíídsike ityéhmehíjcyánetu iñánihíjcyánélliihyéré imílléroobe téjpacyo
náhjíhénúmeíñe.
7 Áábekée Jetsóó nééhií:
—Óvi ihdyu oke téjpacyórí múríjcholle. Muurá ihdyu oke ditye cúúúcooca oke
itsójtsóiyónéjuco dille méénune.
8 Tsá diitye ídáátsojte kiávú ámúhadítyú pééityúne. Áánetu tsá paíjyuváré ámúhama o
íjcyáityúne.

Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné ditye pítyácójcatsíñe

9 Aanéhjáa mítyame tsúúca waajácú Betáániárí dibye íjcyane. Áánélliihyée tsáácunúmé
dííbye éllevu. Áhduréhjáa imíllémé Ráátsaróké iájtyumíné dsíjívéébekée dibye bóhíítsóóbeke.
10-11 Téijyúhjáa llúúvájté avyéjujte néjcatsí téhdure Ráátsaróké idsíjívétsóiyóné íveekí
dííbyeke Jetsóó bóhíítsónéllii mítyane míamúnaa dííbyekéréjuco icyáhcújtsóne úráávyéné
hallútu.

Jerotsaréé coomívú Jetsóó úcaavéne
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Rc 19.28-40)

12-13 Ááné tsiíjyúu Jerotsaréevu muha mepéénáa técoomíyí mítyame pahúllevá múnaa
teenéhjáa pajtyété wañéhjivu péémeé. Aaméhjáa Jetsóó tsááne iwáájácúne wájyuhóónema
dííbyeke cáhdahírómé íllu wáñécohíjcyáhi:
—¡Ñóóooj, maímijyu áánu ijraéémú Piivyéébe mémeri tsááneéj! Ehdúhjáa nehíjcyámé
iwáñéjcónema.
14 Áijyúu bóhdiibe íayáne ííjú hallúrí tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébere íwaajácúháámitu íllu
néhdújuco:
15 Ámuúha Tsióó cóómi múnaaj, méíllityédíñe. Ámuha éllevu ámúhá avyéjuube tsáá íayáne ííjú
hájchí hallúri.
16 Ehdúu dííbyedítyú némeíñé tujkénú tsá muha mewáájácutú iiná tene nééiyóne. Árónáacáa
bóónétu cáámevu dibye iávyéjuuté péénetu muha méítsaavé teenéhacáa nééiyóné ehdu
dííbyedítyú tene néhijcyáne.
17 Aanée tétsihyi íjcyame úúbállehíjcyá muhdúhjáa Ráátsaro dsíjívéébeke dibye bóhiitsóne.
18 Aanée teene méénúráítyuróné dibye méénune iwáájácúnéllii mítyame cáhdahíró dííbyeke.
19 Ááamekée iííténe paritséómú néjcatsíhi:
—Ehdíívane, ámuúhaj. Muurá mítyane míamúnaa dííbyekéréjuco úraavyéne. Aane tsá
mepíívyetétú muhdú meméénune.

Gríéégomu imíllé Jetsóoke iájtyumíne

20 Áijyúu Jerotsaréeri pajtyété wañéhjiri muha meíjcyámé pañe ijcyámé gríéégomu.
21 Aamée Gariréá iiñújiri Betsáida íjcyácóómi múnáajpi Perípe éllevu itsááne nééhií:
—Muúbej, muha méimíllé Jetsóoke maájtyumíne.
22 Aanée Perípé Aderéeke úúballéné tsamútsíjyuco úúballéné Jetsóoke.
23 Ááné lliihyée neebe diityétsikye:
—Tsúúca muurá Míamúnáájpidívúu o ípívyéévéebe o ávyéjuutéíñe éévé úújetéhi.

24 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé tríígó neeváú mebájtsou dsɨ́jɨ́veúdú iíjcyátsihdyu ííñeu
mítyanéjuco lllííyaaténe. Ahdu ó dsɨ́jɨ́veé mítyame Píívyéébé avyéjúejte iíjcyaki.
25 Muurá muhdú ɨ́jɨɨri iícyahíjcyajɨ́jtóré ímillémé wágóóóveéhi. Ááanetu ímityúné
imyéénuhíjcyáné ɨ́hvejtsómé újcuú múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.
26 Ahdícyane tsaate tahñéjté iíjcyane iímílléhajchíí óvíi ookéréjuco úraavyéne. Muurá oke
ɨ́ɨ́cúvehíjcyámeke Llihíyó ávyéjújtsoóhi.

Ɨdsɨ́jɨ́veíñé Jetsóó úúballéne

27 Ehdúu iñétsihdyu neébe:
—Muhdú íhya múhduúvúrá ícyooca táɨ́ɨ́buwa. ¿Aane muhdú íñe teéne? Óubá Llihíyoke ó
táúmeíiyá ɨɨná oke pájtyénetu dibye oke ipájtyetétsoki. Tsáhaá. Muuráhjáa ímichi téénéllii oke
wálloóbe.
28 Átsihdyúu neébe:
—Ayúju Llihíyoj, óvíi ihdyu ú bóhówájtsómeíhi. Ááanélliihyée nijkyéjɨtu Píívyéébe nééhií:
—Tsúúca muurá ó bóhówájtsómeíhi. Árónáa éhníínevu tsiiñe ó bóhówájtsóméiíhi.
29 Aanée tétsihyi íjcyame illéébóne nééhií:
—Chijchi ihjyúváhi.
Ááanetúu tsijtye nééhií:
—Níjkyéjɨ múnáajpi dííbyema ihjyúváhi.
30 Ááanélliihyée neebe diityéke:
—Ááanerá ihdyu ámúhakye iñéérone ookéré neébe.
31 Aane tsúúca mɨ́amúnaa ímityúmé iíjcyanévú néétsámeííñe éévé úújetéhi. Téhdure ííñújɨ́
avyéjuube Naavéné tsúúca táhjátsáméiíhi.
32 Muurá oke cáámetu wátyétyéhcuímyé pámeere óóma iíjcyaki.
33 Ehdúu bóhówájtsoobe Jetsóó muhdú ditye dííbyeke dsɨ́jɨvétsoíñe.
34 Ááanélliihyée nééme dííbyeke:
—Ááanerá muha mélléébohíjcyá Píívyéébé waajácúháámɨtu ditye éévehíjcyáné mɨ́amúnáake
pájtyetétsóiibye Críjto muhdú íjcyáityúne. Ááanáa muhdú u néé u dsɨ́jɨ́veíñé Mɨ́amúnáájpidívúu
u ípívyéévéebe. ¿Mityá tsíjpiiyéí diíbyej?
35 Ááanélliihyée neébe:
—Muurá ihdyu peetédú o néébe wahájchotáwuúré ámúhama ó íjcyaáhi. Ááanéllii
ɨ́mɨááméréjuco meíjcyá ámúhama o íjcyánej tééveri péjcodu nééne ímityúné ámúhakye
idyómájcótuki, ámuha éhne múúne cúúvétsihyi íjcyame wáájácúmeítyúmé íjcyadu meíjcyátuki.
36 Ahdícyane peetédú o néébedi ɨ́mɨá uwááboju íjcyane mécahcújtsó tééneréjuco ámúhadítyú
ibóhówaúcunúki. Ehdúu Jetsóó diityéké iñétsihdyu péébe tsáhájuco tsiiñe diityédívú
bóhówáávetúne.

Jetsóoke jodíómudítyú tsaate cáhcújtsotúne

37 Mítyáméj pɨɨnévú méénúráítyúronéhjɨ́ dibye méénuhíjcyárónáa tsaate tsá dííbyeke
cáhcútsohíjcyatúne.
38 Ehdúhjáa ditye cáhcújtsóityúné Píívyéébe nééne dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíá
cáátunúné nééhií:
Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori ɨ́ɨ́cuvémej? Muurá tsúúca ú úújetsójúcoorá diityéké
dɨ́ɨhtsútuvu.
39 Muuráhjáa ɨ́mɨááné tsá ditye cáhcútsohíjcyatú dííbyeke. Íllúhjáa idyé tsiiñe caatúnuube
Itsaía:
40 Píívyéébere ihdyu diityéké pívyétejtsó hállúvatúmé íjcyadu nééme ɨ́ɨ́buúúné
wáájácúmeítyúmé iájtyumɨ́júcooróné illéébójúcooróné 'ehdúhaáca' iñéétuki, aame
diibyéjúcooro diityéké ímítyúnetu ímíjpyetétsóíyóóbedi ɨ́ɨ́cúvétuki.
41 Ehdúhjáa neebe Jetsóodítyú Itsaía Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi tsúúcajátújuco dííbyé
ɨhtsútú iátyúmɨhíjcyánélliihye.
42 Áróné pañée mítyame cáhcujtsó tamúnaa jodíómú Jetsóoke ávyéjujte íjcyáróméhjɨmájuco.
Aamée dííbyeke icyáhcújtsoróné tsá pámehdívúré bóhówáávétsotú paritséómú diityéké pih-
cyáávéjá pañétú wáágóóíyóné apííchori.
43 Imíllerómée ímí Píívyéébema iíjcyane. Árónáacáa éhníííñevu imíllémé mɨ́amúnáamáyé ímí
iíjcyane.

Jetsóó uwáábó lléébotúmé díllómeí ímítyúmedi

44 Áijyúu Jetsóó kéévánécoba nééhií:

—Muurá oke cáhcujtsómé tsúúca cáhcujtsó Llihíyoke okée wállóóbeke.

45 Áhdure oke ájtyumɨ́mé tsúúca ájtyumɨ́ dííbyeke.

46 Muuráhjáa peetédú nééne ɨ́miá uwáábójuma o tsáá ííñujɨ́vú teene cáhcujtsómé éhne múu cúúvétsii íjcyadu ímityúné pañe iíjcyájúcóótuki.

47 Aane íñe o úwaabóné illéébójúcooróné cáhcújtsótúmeke tsá o nééítyuró ímityúmé ditye íjcyane. Tsáháa o tsáátu mɨ́amúnáadi o ɨ́cúbáhraki. Ópée o tsáá diityéké o pájtyetétsoki.

48 Árónáa ihdyu muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ímíbájchómeícyooca íñe o úwáábohíjcyáné iéhdɨɨválléne cáhcújtsotúmé tééné déjúcotu nééísáméiíhi.

49 Aane íñe ámúhakye o néhíjcyanéhjɨ́ tsá táíjtsaméityúré o újcune o néhíjcyatúne. Muurá ihdyu Llihíyó okée wálloobe oke néhdújuco ámúhakye o úwáábohíjcyáne.

50 Aane ɨ́miááné dííbyé uwáábóju lléébome újcuú múijyú ɨdsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Ehdu ámúhakye ó nehíjcyá Llihíyó oke néhdújuco. Ehdúu neebe Jetsóo.

13

Ímamyémúj tuhááñé Jetsóó níjtyune

1 Aanée teene pajtyété wañéhjɨ́ lleevárijyuco íjcyánáa tsúúca waajácuube mɨ́amúnáama ííñújɨri iícyahíjcyátsihdyu Cáání éllevu ióómiíñe. Aabée mítyane múúhakye iwájyune úújétsohíjcyá múúhadítyú ipyétsihvújuco.

2 Áánáacáhjáa tsúúca Tsimóó hajchi Jóóda Ijcaríóóté ɨ́ɨbúwá pañévú Naavéné úcaavé dibye dííbyedívú méénútsóíñé íjtsaméima.

3 Aabée Jetsóó waajácú Cááni Píívyéébe éllevu tsiiñe ióómiíñe. Téhdurée waajácuube dííbyeke dibye pícyoone páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki.

4 Aabée majchórí muha meíjcyánáa hállúeja íwajyámú ityácórɨ́ɨvéne ípáácyuméibávú ɨ́jpɨɨnétú chíaavéhi.

5 Áánemáa llíyíhlló pañévú nújpacyo ipícyójpácyori múúháj tuhááñé iñíjtyúne páácyuube eenée íjpɨɨnétú ichíáávéhbari.

6 Aanée Tsimóo Péédoróké dibye níjtyúíyónáa neébe:

—Ávyéjuúbej, ¿aca muhdú ɨ́ɨvane oke ú níjtyuú tájtyúhaacyu cáábyekérá uke o níjtyúíyóóbeke?

7 Áánélliihyée neébe:

—Tehdújuco. Árónáa tsá u wáájácutú ɨ́veekí ehdu o méénune. Aane ihdyu cáhawáá óvíi ú waajácúhi.

8 Áánélliihyée neebe Péédoro:

—Árónáa tsá oke u níjtyúítyuróne. Muurá ihdyu uke ó níjtyúiyáhi.

Árónáacáa neebe dííbyeke:

—Muurá uke o níjtyútuca tsá u íjcyáítyuró táavyéjúejpi.

9 Áánélliihyée idyé neebe Péédoro:

—Ávyéjuúbej, aanéjɨ́ɨva tsá apááñéré tájtyúhaacyu u níjtyúityúne. Téhdure oke nijtyu táhníwáuma táhójtsɨcu.

10 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:

—Muurá iávúhcútsihdyu íjchivyémé íjtyúhaacyúréjuco níjtyámeíñé íjpi ííñuvájúcóótúnélliíhye. Ahdu muurá ícyooca ímíhyero ámuúha. Árónáa tsá pámeére.

11 Ehdúu neebe múúhadítyúhacáa tsaapi dííbyedívú méénútsoíñé iwáájácúnema.

12 Ehdúu múúháj tuhááñé iñíjtyúne tsiiñe íwajyámuvu iúcáávéne ácúúveebe múúháj pɨɨnévú ípyée iácuúcunúhíjycyátsihvu. Áánemáa neebe múúhakye:

—¿A ámuha méwaajácú ɨ́veekí ehdu ámúhakye o méénune?

13 Muurá ámuha oke médíllohíjcyá Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyane. Aane diibyéjuco o íjcyáábeke ihdyu tehdújuco ámuha oke medíllohíjcyáne.

14 Muurá ɨ́miááné Uwáábóóbemáyé Ávyéjuube o íjcyároobe ámúháj tuhááñé ó nijtyúhi. Aane ihdyu óvíi tehdu ámuha ménítyúcatsíhijcyáhi.

15 Muurá ehdu ó meenú tehdu ámuha pamévakéré maávyejúúlleki.

16 Muurá ɨ́miááné ámúhakye o néé tsáné avyéjúúbé úníu múnáajpi tsá diibye íavyéjúúbé ehníííñevu íjcyatúne. Áhdure tsaate tsáápiikye tsiéllevu wálloobe tsá diityé ehníííñevu íjcyatúne.

17 Ehdu ámúhakye o néhijcyáné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí muurá ɨ́ɨné imíjyaú ámuha meíjcyaáhi.

18 Árónáa tsá pámeere tehdu ámuha meíjcyáityúne. Muurá ó waajácú caatyé ɨ́mɨááné
tahñéjté íjcyane. Árónáa ihdyu tehdújuco tene pájtyeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe
íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco: “Dííbyema muhtsi memáchohíjcyároobe óhdivu méénútsoóhi.”
19 Ehdu oke tene pájtyeíñé ɨ́hdétújuco ámúhakye o úúballéné néhi tene pájtyéijyu ámuha oke
mecáhcújtso ɨ́mɨááné diibyéjuco o íjcyane.
20 Aane ɨ́mɨááné o néé íñe ámúhakye o wállóómeke ímí iwáátsúcúpéjtsómedi ɨ́ɨ́cuvémé idyé
muurá ookéjuco ɨ́ɨ́cuvéne, áhdure Llihíyó okée wállóóbekéjuco ditye ɨ́ɨ́cuvéne.

Jetsóó úúballé dííbyedívú Jóóda méénútsoíñe
(Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Rc 22.21-23)

21 Ehdúu Jetsóó múúhakye iñétsihdyu múhduúvúrá illíñémuúcunúmeíñe tsiiñe nééhií:
—Muurá ɨ́mɨááné ámúhadítyú tsaapi óhdivu méénútsoóhi.
22 Aanée tsá muha mewáájácutú cáábyedítyú dibye nééneé. Áánélliihyée muha íllure
méɨ́ɨ́téjcatsíhi.
23 Téijyúu muha memájchónáa mítyane dibye oke ɨ́vámeííbyé dííbyé úníuri ó ácuúcunúhi.
24 Áábekée oke Tsimóo Péédoro néé o díllo dííbyeke ímichi cáábyedítyú ehdu dibye nééneé.
25 Ahdújucóo dííbyeke áábánéwu o nééneé:
—Ávyéjuúbej, ¿aca caabyé ímichi úhdivu méénútsoóhi?
26 Áánélliihyée neébe:
—Pááaho o éénıyohóvú o ájcuúbe.
Ehdúu néébere ɨéénıyohóvú ajcú Tsimóó hajchi Jóóda Ijcarióóteke.
27 Áijyúu tsúúca dííbyé pañévú Naavéné úcaavéné iwáájácúne Jetsóó néé dííbyeke:
—Wa bo ɨ́ɨ́cúi ɨɨná u méénuíñé meénuj.
28 Ehdúu dibye nééne tsá muha dííbyema majchórí meíjcyámedítyú tsáápíubáré wáájácutú
ɨ́veekí ehdu dibye dííbyeke nééneé.
29 Tsaatée ɨjtsúcunú dsɨ́ɨ́dsɨ́ tehméébé dibye ɨ́jcyánéllii ehdu dibye nééne wañéhjɨ́ wáábyuta
tsíeméné dibye iáhdoki. Áhdurée ɨjtsúcunúmé ɨ́dáátsojtéké dibye dsɨ́ɨ́dsɨtu ájcúiyóné ehdu
dibye nééneé.
30 Aanée diibye Jóóda Jetsóó pááahóvú ájcune imájchóne múúhadítyú péjucóó tépejco.

Jetsóó taúhbaju

31 Áábe déjuvúu Jetsóó nééhií:
—Ícyooca ihdyu Mɨ́amúnáájpidívúu o ípívyéévеebe ó ávyéjúúteé Píívyéébé avyéjú
iwáájácúmeíki.
32 Aane llévähréjuco muhtsi maávyéjútsójcatsíiñe Píívyéébema.
33 Muurá ámúhakye o pícyoíñúmé oke ámuha menéhcorómé tsá maájtyúmɨ́ityú áátsɨɨméjuco
ámuha meíjcyaróme. Aane ámúhá avyéjujtékée o néhdu tsá ámuha ícyooca mepééityú o
péhullévu.
34 Ahdícyane ámúhakye ó táuhbá muhdú ámúhakye o wájyudu ámuha mewájyújcatsíki.
35 Muurá ɨ́mɨááné ámuha mewájyúcatsíhajchíí téénetu pámeere mɨ́amúnaa waajácuú
ɨ́mɨááné tahñéjté ámuha meíjcyane.

Jetsóó úúballé Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Rc 22.31-34)

36 Ehdúu Jetsóó nééneллii Tsimóo Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿aca kiávú ú peéhi?
Áánélliihyée neébe:
—Ícyooca tsáhái óóma u pééityúne. Árónáa bóónétúi oke ú úráávyeéhi.
37 Áánélliihyée Péédoro néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿Aca ɨ́veekí tsá ícyooca úúma o pééityúne? Muurá téhdure ó dsɨ́jɨ́véiyá
diwájyuri.
38 Áánélliihyée neébe:
—¿Aca ɨ́mɨááné u néé tawájyuri u dsɨ́jɨ́véiyóne? Muurá ɨ́mɨáánetúré uke o néé ípyejco cáracái
májtsívátúnáa oke u úráávyeróóné u tóónuíñé 3-ijyúva.

14

Jetsóoj téévеríyé Méécáánidívú meúújeténe

1 Aane ihdyu ɨ́ɨ́nerí maáábímyeídíñe. Llihíyoma múhtsidívú mécátsɨpááve.

2 Muurá dibye íjcyáhulle ijcyáné meíjcyáíyotsíhjɨ. Muurá tene íjcyátuca idyé ó nééiyá tene
íjcyatúne. Árónáa ijcyáne. Áánéllii o péé téhullévú ámúhá ɨhde o ímíbájchoki.
3 Aane o ímíbáávyetsódú ámuha tahñéjteke ó ujcúvaá tsatsíhyí meíjcyaki.
4 Muurá ámuha méwaajácú kiávú o pééiñe. Áhdure ámuha méwaajácú muhdú téhullévú
ámuha meúújetéiñe.
5 Ehdúu múúhakye Jetsóó néénéllii Tomáá nééhií:
—Ávyéjuúbej, tsá muha mewáájácutú kiávú u pééiñe. Téhdure tsá muha mewáájácutú
muhdú téhullévú meúújetéiñe.
6 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Oo muurá téhullévú úújeténe júúvádú o néébedi ɨ́mɨá uwááboju íjcyane cáhcujtsómé ujcú
múijyú ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ. Aame tajtyéévеri úújeté Llihíyodívu.
7 Muurá ámuha oke mewáájácúhajchíí tsúúca téhdure méwaajácú Llihíyoke. Tsúúca muurá
ámuha máájtyumɨ́ dííbyeke.
8 Áánélliihyée Perípé nééhií:
—Ávyéjuúbej, cána múúhakye dájtyumɨ́tsó Díícyáánidívú muha tééneri meíjyácunújúcóótuki.
9 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—¿Aca muhdú íhyajchótá ámúhama o íjcyáábeke tsá oke u wáájacúpityúne? Muurá oke
ájtyumɨ́mé tsúúca ájtyumɨ́ Llihíyoke. Aanéjɨ́ɨ ¿muhdú Llihíyodívú ámúhakye o ájtyúmɨ́tsóiyóné
oke u nééhií?
10 ¿Aca tsá u cáhcújtsotú dííbyema tsáápihdyúré muhtsi meíjcyane? Muurá dííbyere taj-
tyéévеri ámúhakye úwáábohíjcyáhi. Tsá ɨɨná óhdityúré o újcune o méénuhíjcyatúne.
11 Aane ihdyu mécahcújtsó tsáápihdyúré muhtsi Llihíyoma meíjcyane. Pane eene
méénúráítyúronéhjɨ́ ámuha meɨ́ɨténáa o méénuhíjcyánéúbatu bo oke mécahcújtsoj.
12 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé oke ími cáhcujtsómé téhdure o méénuhíjcyádú
méénúráítyúronéhjɨ́ méénuíñe. Muurá Llihíyodívú o úújetéébé téhullétú diityéké o pɨ́aabómé
éhnííñevu íjcyanéhjɨ́ méénuúhi.
13 Aane panéváré ámuha dííbyeke tamyémeri metáúmeímyeke ó pɨ́ááboó téeneri dííbyé
ɨhtsútú o bóhówájtsoki.
14 Ahdícyane panéváré pɨáábó tamyémeri ámuha metáúmeíñetu ámúhakye ó pɨ́ááboóhi.

Jetsóó néé Píívyéébé Apííchó iwállooíñe

15 Aane óvíi ɨ́mɨááné ámuha oke mewájyúhajchíí mélleebó muhdú ámuha meíjcyaíñé
ámúhakye o néhijcyáne.
16 Muurá Llihíyoke ó táúméií dibye ámuha éllevu iwállo Íapííchó ámúhakye tene ɨpɨ́ááboíjcya
panévatúré ími ámuha meíjcyaki. Aane tsá ámúhadítyú kiá íjcyáityúne.
17 Muurá teene ɨ́mɨájɨjtóvú meke waajácutsóhi. Aane tsá úcáávéityú ɨ́jɨ́ene úráávyehíjcyámé
pañévú teene ditye wáájácútúnélliíhye. Áánetu ihdyu ámuha tsúúca méwaajácú ámúhama tene
íjcyánélliíhye. Aane ámúhá pañévú úcááveéhi.
18 Ahdícyane tsá ámúhakye o ɨ́hvéjtsóityúne. Muurá tsiiñe ámúha éllevu ó tsaáhi.
19 Aabe lléváhréjuco ɨ́jɨɨtu o péébeke tsáhájuco múha oke ájtyúmɨ́ityúne. Árónáa ihdyu ámuha
oke máájtyúmɨ́ɨ o bóhɨhdu ámuha mebóhɨ́ɨíñélliíhye.
20 Aane cáhawáá óvíi ámuha méwaajácú muhdú Llihíyoma muhtsi meíjcyane, téhdure
muhdú ámúhama tsame meíjcyane.
21 Aane ihdyu óvíi oke wájyume lleebó muhdú diityéké o néhijcyáne. Ááneri úújétsoímyé
ɨ́mɨááné oke iwájyune. Ááméedívú o wáájácútsámeímyeke muhtsi Llihíyoma méwájyuúhi.
22 Ehdúu Jetsóó néénéllii tsijpi Jóóda Ijcarióóté íjcyátuube néé dííbyeke:
—Ávyéjuúbej, ¿aca ɨ́veekí múúhadívúré ú waajácútsáméií tsíjtyedívú wáájácútsámeítyuúbe?
23 Áánélliihyée neébe:
—Muurá oke wájyume o nééne lléébómedívúré ó waajácútsáméiíhi. Ááméke Llihíyó
iwájyúne diityé pañévú Íapííchó pícyoó téénej tééveri ími tsaméhjɨ́ diityémá muha
menáhbévájcatsíki.
24 Muurá o nééne lléébotúmé tsá oke wájyutúne. Ehdu íñe ámúhakye o néhijcyáné tsá
táɨ́jtsaméí íjcyatúne. Muurá ihdyu okée wálloobe Llihíyóré ehdu ámúhakye nehíjcyáhi.
25 Aane íñe ámúhakye ó nehíjcyá ámúhama o íjcyáné hajchóta.
26 Árónáa bóónétu Llihíyó Íapííchó ámúha éllevu wálloonéréjuco ámúhakye pɨ́ááboíñé
panévatúre. Aane ámúhakye túkévéjtsoó muhdú ámuha meíjcyaíñé ámúhakye o
úwáábohíjcyánetu. Téhdure tsíñehjɨ́vú ámúhakye waajácútsoíñe.

27 Aane ámúhakye o pícyoíñúmé tadyéjuvu ehdícyáróné pañe ímíñeúvú méíjcyaco ɨ́ɨ́nerí
ɨ́jtsámeítyúme. Árónáa tsá ámúhakye o néétu mɨ́amúnaa ímíjyútsócatsíhijcyádú nééné
ɨ́jtsaméima ámúhakye o pícyoíñuíñe.
28 Aane muurá ámúhakye ó nehíjcyá lléváhréjuco ámúhadítyú o péébe idyé tsiiñe ámúha
éllevu o tsááiñe. Aane ɨ́mɨááné ámuha oke mewájyúhajchíí méímíjyúúveé Llihíyó táehnííñevu
ɨ́htsútuube íjcyáábe éllevu o pééneri.
29 Aane ámúhakye ó úúballé ɨ́hdéjuco néhi tehdu tene pájtyéijyu ámuha mecáhcújtso ɨ́mɨááné
o néhijcyáne.
30 Aane íñe nihñéréjuco ámúhama o íhjyuváne. Tsúúca muurá íííñújɨ́ avyéjuube átéréejpíyé
íjcyároobe tawáábyú tsáábe pɨ́ɨ́hɨ́jucóóhií.
31 Áábedívú ihdyu ó ɨ́hvéjtsáméií Llihíyó ímillédújuco pámeere mɨ́amúnaa iwáájácu ɨ́mɨááné
dííbyeke o wájyúnéllii dibye oke néhdújuco o íjcyaíñe.
Ahdícyane ílluréjuco metsu mepéékií. Ehdúu neebe múúhakye Jetsóo.

15

Jetsóó néé óóvahédú iñééneé

1 Aabée tsiiñe múúhakye úwááboobe nééhií:
—Oo muurá óóvahédu. Áánetu Llihíyó tééhé tehméébédu.
2 Aabe dówacárohíjcyá tahñéjté íjcyájúcóórómedítyú táuwááboju bóhówaúcunútúmeke éhne
múúne teehe óóváhetu néévahíjcyátúwajcájɨ́ tééné tehméébé wáágóohíjcyádu. Áánetu ihdyu
ɨ́mɨáánéjuco tahñéjté íjcyámedítyú táuwáábó bóhówaúcunúmeke pɨ́ááboobe éhníííñevu ímí ditye
teene iúráávyeki.
3 Muurá tsúúca ámúhakye o úwáábohíjcyánej tééveri ámuha méímíbaavyéhi.
4 Ahdícyane óóma ámuha meíjcyame óhdityu médówáávedíñe. Muurá úméhetu téwajca
víúúvewájcá tsá néévájúcootúne. Ahdu muurá óhdityu ámuha medówáávéhajchíí tsá ɨ́mɨá
uwááboju ámúhadítyú bóhówaúcunújúcóóityúne.
5 Aane óóvahédú oó. Áánetu ámuha tééhéwajcánédu. Aame óhdityu ámuha
medówáávétúhajchíí ɨ́mɨá uwááboju ámúhadítyú bóhówaúcúnuúhi. Áánetu óhdityu ámuha
medówáávéhajchíí tsá Píívyéébe ímillédú ámuha meíjcyáityúne.
6 Aame íllurеjuco ámuha mewágóóóveíñé éhne múúne teene óóváhetu néévahíjcyátúwajcájɨ́
mewáhdáhɨnúné mecóvajtsódu.
7 Muurá tahñéjté ámuha meíjcyame óhdityu dówáávetúméré ímí táuwááboju
meíjtsúcunúhajchíí tehdújuco ámuha meíjcyaíñe. Aame ámuha pɨáábó metáúmeíñevu
ámúhakye ó ájcuúhi.
8 Muurá ɨ́mɨá uwááboju ámúhadítyú bóhówaúcunúhajchíí ɨ́mɨááné Llihíyoke ámuha
máávyéjújtsoóhi. Aame ámuha méíjcyaá ɨ́mɨááné táuráávye múnaa.
9 Muurá ámúhakye mítyane ó wajyú Llihíyó oke wájyudu. Áánéllii oke méíhvéjtsodíñe.
10 Muurá tátyaúhbajúúné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ámúhakye ó pɨ́ááboó íñe
Llihíyó taúhbajúúné o lléébónéllii oke dibye pɨ́áábohíjcyádu.
11 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá tsaméhjɨ́ tééneri meímíjyúúveki.
12 Áánéllii ámúhakye ó nehíjcyá ámúhakye o wájyudu ámuha mewájyújcatsíki.
13 Muurá o dsɨ́jɨ́véneri ámúhakye ó úújétsoó mítyane ámúhakye o wájyune. Tsáhájuco muurá
tsiiñe muhdú éhníííñevu mewájyune meúújétsóityuróne.
14 Aane íñe ámúhakye o néhijcyáné ámuha melléébóne tehdu meícyáhajchíí ɨ́mɨááné
táñahbévajte ámuha méijcyáhi.
15 Áámeke tsá ámúhakye o díllotú táwákimyéi múnáadi. Muurá tsáné avyéjúúbé wákimyéi
múnaa tsá wáájácutú muhdú íavyéjuube ɨ́jtsámeíñe. Áánéllii ihdyu ámúhakye o néé
táñahbévajte ámuha meíjcyane íñe páneere muhdú oke Llihíyó úwáábohíjcyáné ámúhakye o
úúballehíjcyánélliíhye.
16 Tsáháa oke ámuha menéhcoobe íñe ámúhama o íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu oore ámúhakye
ó ujcú tahñéjté ámuha meíjcyámedítyú ɨ́mɨá uwááboju ibóhówaúcunú múijyú nɨ́jkéváityúne.
Aame ámuha Llihíyoke tamyémeri panévá pɨáábó metáúmeícyooca ámúhakye pɨ́áábóiíbye.
17 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha mewájyújcatsíki.

Jetsóoke cáhcújtsotúmé dííbyeéjteke tsárilléne

18 Aane ámuha oke mecáhcújtsóné hallútú tsaate ámúhakye tsárílléhajchíí múu ɨ́tsaavé okée
itsárillédújuco ditye ámúhakye tsárilléne.

19 Muurá ditye íjcyadu ámuha meíjcyaca ámúhakye wájyúiyóme. Árónáacáa diityédítyú
ámúhakye o újcúnéllii ámúhakye tsarílleímyé diityédú ámuha menéjúcóótúnélliíhye.
20 Aane cáhawáá méɨjtsúcunu éhnée tsáné avyéjúúbé wákimyéi múnáajpi íavyéjúúbé
éhnííñevu íjcyáítyuróné ámúhakye o nééneé. Aane muurá oke ɨ́ícúbahrádúré ámúhadi
ɨ́cúbáhraímye. Muurá táuwáábó illééboca idyé ámuha meúwaabóné lléébóiyóme.
21 Ehdu páhduváré ámúhakye dárɨ́ɨveímyé tahñéjté ámuha meíjcyáné hallútú okée wálloobe
Píívyéébeke iwáájácútúnélliíhye.
22 Muuráhjáa diityé uwáábovu o tsáátuca tsá oke ditye tsárílléítyuróne. Aacáa tsá diityé
hallúrí ímityúné íjcyáítyuróne. Árónáa ícyooca diityé hallúrí teene ɨ́veekí oke cáhcújtsotúmé
íllure oke tsárílleehíjcyánélliíhye.
23 Tsá idyé apáábyekéré oóke, muurá Llihíyomájuco múhtsikye ditye tsárilléne.
24 Muurá diityéj pɨɨnévú méénúráítyúronéhjɨ́ o méénuhíjcyátuca tsá diityé hallúrí ɨɨná
íjcyáítyuróne. Árónáa ténehjɨ múubárá méénúítyuróné o méénuhíjcyáné ájtyumɨ́júcoorómé
¿ɨ́veekí íllure múhtsikye tsarílleehíjcyá Llihíyoma?
25 Árónáa ihdyu tehdújuco oke ditye tsárilléné dííbyé waajácúháámɨtu íllu tene néhdújuco:
"Ɨ́né imítyú o méénútúróóbeke oke tsarílléme."
26 Árone ihdyu óvíi Píívyéébé Apííchó ámúha éllevu o wálloonéréjuco ámúhakye túkévejtsóné
táuwáábó ámuha meméénuki.
27 Ahdícyane óvíi ámuha teene méméénuhíjcyá íñée táwákimyéí o tújkénútsihdyu óómaye
ámuha meícyahíjcyádú íjcyame.

16

1 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá ámuha meíjcyátsííívyéne oke meɨ́hvéjtsótuki.
2 Muurá ámúhakye waagóoímyé pihcyáávejáané pañétu. Áhdure tsaatéké ámúhadítyú
ɨdsɨ́jɨ́vétsone ɨjtsúcunúimye tehdújuco Píívyéébe ímillédú imyéénune.
3 Ehdu muurá dárɨ́ɨvémeíimye Llihíyoma múhtsikye iwáájácútúnélliíhye.
4 Aane íñe ámúhakye ó úúballé néhi tene pájtyéijyu ámuha meɨ́tsááveki. Tsáháa éíjyu
ámúhakye teene o úúbálletú ámúhamáyéikyée o íjcyánélliíhye.

Píívyéébé Apííchó meke pɨ́aabóne

5 Aabe ícyooca tsúúca ámúhadítyú o péjúcoó okée wállóóbe éllevu. Árónáa tsá tsáápíuba
ámúhadítyú oke díllotú kiávú o pééiñe.
6 ¿Muhdú ámuha kehdóvéméhjɨúvú ámúhakye o úúbállénélliíhye?
7 Árónáa ihdyu tehdújuco ámúhadítyú o pééiñe. Muurá o péétuca tsá Píívyéébé Apííchó
ámúha éllevu tsáátyuró ámúhakye ɨpɨ́ááboki. Áánéllii ó peé ámúha éllevu teene o wálloóki.
8 Muurá téénej tééveri mɨ́amúnaa waajácuú ímityúmé iíjcyane. Téhdure waajácuímyé
ɨ́mɨájɨ́jtó cáhcujtsómé ímíjpyetéiñe. Téhdure waajácuímyé teene cáhcújtsótúmema Llihíyó
muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoíñe.
9 Muurá ímityúmé tsá oke cáhcújtsotúne. Aame wágóóóveé téené déjúcotu.
10 Aame idyé waajácuú Llihíyo éllevu o péénetu ɨ́mɨááné apááñéré táuwááboju
icyáhcújtsóneri mɨ́amúnaa dííbyedívú úújetéiyóne. Aabe ámúhadítyú o péébeke tsáhájuco
oke ámuha maájtyúmɨ́ityúne.
11 Téhdure waajácuímyé Píívyéébe mɨ́amúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá ímíbájchóijyu
dííbyeke cáhcujtsómé pájtyetéiñe tsúúca ííñújɨ́ avyéjuube Naavéneke o táhjánélliíhye.
12 Aane íjcyaróné mítyane ámúhakye o nééiyóne. Árónáa tsá ámuha mewáájácúítyuróne.
13 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó ɨ́mɨááné ámúha éllevu itsáácooca ámúhakye waajácútsoó
keená ɨ́mɨááné íjcyanévu. Tsá íhdityúré iújcune tene ámúhakye úwáábóityúne. Muurá ihdyu
Píívyéébere nééne ámúhadívú bóhówájtsoíñé panéváré muhdú pájtyeíñe.
14 Aane táuwáábojúvú ámúhakye iwáájácútsónej tééveri oke ávyéjújtsoóhi.
15 Muurá Llihíyórero oó. Áánéllii ó nehíjcyá tahñévúré dííbyé Apííchó ámúhakye
wáájácútsoíñe.

Kímóóve ímíjyuuvu nɨ́jkeváne

16 Aabe muurá lléváhréjuco ámúhadítyú o péébeke tsáhájuco oke ámuha maájtyúmɨ́ityúne.
Árónáa idyé llévá ámuha oke tsiiñe máájtyúmɨ́ɨ Llihíyo éllevu o pééíñé ɨhde.
17 Ehdúu Jetsóó nééénélliii múúhadítyú tsaate néjcatsíhi:
—¿Aca íhya muhdú iñééiyóné ehdu meke neébe?
18 Tétsii tsá mewáájácutúne.

19 Aanée dííbyeke muha medíllóiyóné iwáájácúne neebe múúhakye:
—Éhnené ámúhakye ‘lléváhréjuco ámúhadítyú o pééiñe, árónáa idyé llévá ámuha oke
máájtyúmɨ́ɨ́’ o nééne muurá ámuha médíllójcatsíhi.
20 Muurá ɨ́mɨááné ámúhakye o néé ávyétá ɨhnáhó ámuha oke mekímóóveíñe. Ááné tujkéveri
muurá oke cáhcújtsotúmé íllure ímíjyúúveéhi. Árónáa ihdyu ámuha mekímoovéné ámúhama
nɨjkévaá ímíjyuuvúréjuco.
21 Muurá walle ɨtsɨ́ɨ́máváijyu avyérí ɨ́cúbáhrámeíhi. Árónáa tsɨ́ɨ́mene tsúúca íjchívyéné
boone tsáhájuco dille ávyevéjúcootúne. Íllurejuco dille ímíjyuuvéné tsɨ́ɨ́méneke iújcúneri.
22 Ahdu muurá ámúhadítyú o pééneri ámuha mékímóóveéhi. Árónáa llévá ámuha oke
máájtyúmɨ́neri meímíjyuuvéné tsá múha muhdú méénúityúne.
23 Aane téijyu pɨáábó tsáhájuco oke ámuha metáúmeíityúne. Llihíyokéréjuco ámuha
tamyémeri metáúmeíiñe ámúhakye dibye ɨpɨ́ááboki.
24 Aane muurá tsáhái ámuha metáúmeítyúne. Cáhawáá métáuméí ámúhakye dibye
pɨ́áábóneri ámuha meímíjyúúveki.

Jetsocríjtó ɨ́jɨ́ imítyú tsúúca táhjane

25 Áhdurée idyé tsiiñe neebe múúhakye:
—Muurá ámúhakye ó úúbállehíjcyá tsíeméénéhjɨj tééveri. Aane cáhawáá ícyooca ímíñeúvú
Llihíyodítyú ámúhakye o úúbálleki.
26 Dííbyekéréjuco ihdyu ámuha metáúmeíiñe pɨáábó tamyémeri. Tsáhájuco ámúhama o
táúmeíityúne.
27 Muurá mítyane ámúhakye wájyuube oke iwájyudu dííbyedítyúu o tsááne ámuha
mecáhcújtsóne téhdure oke mewájyúnélliíhye.
28 Muuráhjáa dííbyedítyú íííñujɨ́vú o tsáábe éllevu tsúúca ó oomíjyúcoóhi.
29 Ehdúu Jetsóó néénéllii muha menéé dííbyeke:
—Ícyooca ihdyu botsíi ímíñeúvú múúhakye ú úúballéhi. Tsáhájuco tsíeméénéhjɨj tééveri
múúhakye u úúbálletúne.
30 Aane muha méwaajácú ɨ́mɨááné páneere u wáájácúúbeke tsá múha uke úwáábóítyuróne.
Ááné́llii muha mécáhcujtsó ɨ́mɨáánéjucóhjáa Píívyéébedítyú u tsááneé.
31 Ááné́lliihyée neebe múúhakye:
—¿A ícyooca botsíi ámuha mécáhcujtsóhi?
32 Árónáa tsúúca óhdityu ámuha metsújááveéhi. Ááné boone ooréjuco o cóévaíñe. Árónáa tsá
oore o íjcyatúne. Muurá Llihíyoma ó ijcyáhi.
33 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyá óhdivu ámuha mecátsɨ́páávéne ɨ́ɨ́nerí maáábímyeítyuki.
Ihdyúhde tehdújuco íííñujɨri ámuha meɨ́cúbáhrámeíiñe. Árónehjɨ́vú métáhjátsámeídíñe. Muurá
tsúúca tééjɨ́ imítyú ámúhama ó tahjáhi.

17

Jetsóó ímamyémú hallúvú pɨáábó táúmeíñe

1 Ehdúu iñétsihdyu Jetsóó cáámevu icyárúúvéne nééhiɨ́:
—Ayúju Táácáániíj, wa ícyooca oke Dááchikye dávyejújtsó dɨ́ɨhtsútú óhdityu ibóhówaúcunúki.
2 Muuráhjáa oke ú picyóó pámé avyéjuubéré o íjcyaabe múhdúmekéhjáa u újcúmeke o ájcu
múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ɨvu.
3 Aane muurá apáábyéré ɨ́mɨá Piivyéébé u íjcyáábema oke Dááchikye íñée ííñujɨ́vú u
wállóóbeke wáájacúmé újcuú tééne bóhɨ.
4 Aabe íñe uke ɨ́jɨɨtu ó bóhówátsohíjcyá dɨ́ɨhtsútú okée u níwaavéné o méénuneri. Aane tsúúca
ó nɨjkéváhi.
5 Ahdícyane ihdyu, uu Táácááni, óvíi oke ú ávyéjujtsó meíjcya éhnée ííñujɨ́ɨ́ íjcyatúnáa
meícyahíjcyádu.
6 Muurá ííñújɨri íjcyámedítyú tahñéjté íjcyáímyeke u újcúmeke tsúúca úhdivu ó waajácutsóhi.
Muuráhjáa tsúúcajátújuco dihñéjté íjcyame íñe díuwáábojuo ó úwaabóné tsúúca cáhcujtsóhi.
7 Aame tsúúca waajácú páneere o méénuhíjcyáné úhdityúré tsááneé.
8 Muurá okée u níwaavéné o úwáábohíjcyáné imílléme. Aame cáhcujtsó ɨ́mɨáánée oke u
wállóónéllii o tsááneé.
9 Ahdícyane uke ó táúmeí pɨáábó dihñéjtéjuco íjcyame táhójtsɨri íjcyámé hallúvu. Áánetu uke
cáhcújtsótúmé hallúvú tsá o táúmeítyúne.
10 Muurá pámeere tahñéjté íjcyame téhdure dihñéjté íjcyámedítyú táavyéjú bóhówaúcunúhi.

11 Áámedítyú tsúúca ó peé diéllevu. Áámeke ihdyu, Táácááni ɨ́mɨáábé u íjcyaabe, tehme
dɨ́ɨhtsúturi táhójtsɨri íjcyame ímí tsaméhjɨ́ tsajɨ́jtóré ɨ́ɨjtsámeí íñe meíjcyadu.
12 Muurá ííñújɨri diityémá o íjcyaabe ditsɨ́jpari diityéké ó téhmehíjcyáhi. Aame ijcyá
pámeére. Árónáa tsáápiiye diityédítyú wágóoové tsúúcajátújucóo díwaajácúháámɨtu tene
néhdújuco.
13 Áámeke ihdyu ííñújɨri diityémá o íjcyáné hajchótá ó úwáábohíjcyá ditye iímíjyu íñe o
ímijyúdu. Aabe tsúúca diityédítyú ó oomíjyúcoó diéllevu.
14 Muurá díuwááboju diityéké o úwáábómeke ɨ́jɨ́enéré úraavyémé tsaríllé téénéejpi o
íjcyátúúbeke ditye úráávyénélliíhye.
15 Árónáa tsá uke o néétu diityéké diityédítyú u ɨ́ɨ́nétsoki. Íllure uke o néé Naavéné diityéké
mújtátsóíyónetu u téhmeki.
16 Tsá muurá ííñújɨ́éneri o ɨ́ɨ́cúvetú téénéejpi o íjcyátúnélliíhye. Áhdure tsáhájuco ditye téeneri
ɨ́ɨ́cúvetú tsúúca oke iúráávyénélliíhye.
17 Áámeke ihdyu díuwáábójuj tééveri éhníííñevu dímibájchó tsaímiyé uke ditye iúráávyeki.
18 Muurá ó wálloó diityéké uwáábovu ɨ́jɨ́enéré úráávyémé pañévú íñée diityé pañévú oke u
wállohdu.
19 Muuráhjáa diityéké ó ímíbáávyetsó ɨ́mɨájɨ́jtó icyánejcúvú ávyeta diityédí o
íjyácunúnélliíhye.
20 Aane tsá uke piáábó o táúmeítyú apáámyéré óóma íjcyámé hallúvu. Téhdure ó táúmeí
ditye táuwááboju úwaabóné lléébome oke cáhcújtsóímyé hallúvu.
21-23 Aame diityémá íñe meíjcyadu tsame íjcyame iwáájácu oke u wájyudu diityéké téhdure
u wájyune. Áámema ímí menáhbévájcatsí téénetu ɨ́jɨ́ icyánéjcú úraavyémé icyáhcújtso ɨ́mɨáánée
oke u wálloóne. Muurá oke u bóhówátsohíjcyádúré idyé diityéké ó bóhówátsohíjcyá ditye ímí
tsame iíjcya meíjcyadu.
24 Ahdícyane, Lli, uke ó táúmeí dihñéjté táhójtsɨri íjcyame óóma táavyéjuri iíjcyaki. Muuráhjáa
ííñujɨ́i u ípívyéjtsótúné ɨhdéjuco oke u ávyéjútsohíjcyáné oke u wájyúnélliíhye.
25 Aabe Táácááni ɨ́mɨáábé u íjcyaabeke muurá ɨ́jɨ́ icyánéjcú úraavyémé tsá uke wáájácutú
íñe uke o wáájacúdu. Áánetu ihdyu íjtye tsúúca ímí uke waajácú okée u wállóóbeke
icyáhcújtsónélliíhye.
26 Áámeke tsúúca ó waajácutsó úhdivu. Áánetúréi diityéké éhníííñevu o wáájácútsoíñé
pámeere pahúllevávú mewájyújcatsíki.

18

Jetsóoke ditye ékeevéne
(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Rc 22.47-53)

1 Ehdúu Jetsóó Cáánima íhjyúvátsihdyu muha dííbyema mépajtyé 'Tsedoróo' némeíñé
téhiwánɨjke tsíñejcúvu. Ánejcúríi oríívo bájú ijcyáné lliiñévú muha méúújetéhi.
2 Átsiípye Jóóda Jetsóodívú méénútsóiibye waajácú paíjyuvárée tétsihvu muha dííbyema
meúújetéhíjcyánélliíhye.
3 Átsihvúu tsívaabe tsodáhómuma duurúvájá tehméjteke llúúvájté avyéjujtémáhjáa parit-
séómú wállóómeke. Áámée ímyéénujcátsiháñema, ipyéétheháñema, tsááhií.
4 Aanée Jetsóó iwáájácúne diityé éllevu ipyééne néé diityéke:
—¿Muucá ámuha ménehcóhi?
5 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Muha Natsarée múnáájpi Jetsóoke ménehcóhi.
Áánélliihyée neébe:
—Oo muurá diíbye. Téijyúu diityé pañe diibye Jóóda dííbyedívú méénútsóiíbye.
6 Aanée ehdu Jetsóó diityéké néénetu idyéjuéhnejcúvú óómiyómé áákityéhi.
7 Áámekée tsiiñe neébe:
—¿ɨ́mɨááné muucá ámuha ménehcóhi?
Áánélliihyée nééméé:
—Éje, Jetsóoke muha ménehcó Natsarée múnáájpiíkye.
8 Áánélliihyée neebe diityéke:
—Tsúúcajáne muurá ámúhakye ó néé diibye o íjcyane. Aane ihdyu ámuha oke
meméénúhajchíí médómájcodí íjtyékeé.
9 Ehdúu pajtyéné dííbyerée íllu néhdújuco: "Úpée, Lli, u újcume táhójtsɨri íjcyámedítyú tsá
tsáápíuba wágóóóvetúne."

10 Áánáacáa Tsimóo Péédoro ínɨɨtsúwá iwávítsuúcúne wállórɨhjícú llúúvájté avyéjúúbé úníu
múnáajpi ‘Máácoó’ némeííbyé núúmɨho ímɨánéjcúeho.
11 Árónáacáa Jetsóó néé dííbyeke:
—Íveekíami ehdu ú meénuj. Pícyo díɨnɨtsúwa. ¿Aca tsá u wáájácutú Llihíyóo néhdújuco o
ícúbáhrámeíiñe?

Llúúvájté avyéjúúbe éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 26.57-58; Mc 14.53-54; Rc 22.54)

12 Aamée diitye tsodáhómuu, íavyéjuúbee, duurúvájá tehméjtee, íjcyame tsúúca Jetsóoke
iékéévéébeke dohjínúhi.
13 Áánemáa tsajtyémé dííbyeke Caipáá baabe Anáa jávu. Téijyúu tééné pijcyábari diibye
Caipáá páñétúejpi llúúvájté avyéjuúbe.
14 Diibyée muurá diityéké nehíjcyá pámeere óúúvéíyóné ɨhdétú tehdújuco tsaapi dsíjíveíñe.

Jetsóoke iúráávyeróné Péédoro tóónune
(Mt 26.69-70; Mc 14.66-68; Rc 22.55-57)

15 Aanée Jetsóoke ditye tsájtyéébeke o úráávyéébema idyé Tsimóo Péédoro péé óóma
páñétúejpi llúúvájté avyéjuube oke wájácú néébema. Áánélliihyée oke pajtyétsoobe ihjyá
llahájtsí míhllémeíñetu páñevu Jetsóoma o úcááveki.
16 Áánetúu diibye Péédoro coévá lléehowávúré áachí éhnejcúvu. Áánélliihyée ó ihjyúvá
lléehówá tehméllema dibye téhdure iúcááveki. Áánélliihyée botsíi pajtyétsolle dííbyeke.
17 Aallée néé dííbyeke:
—¿Aca tsá Jetsóó mamyémúejpi u íjcyatúne?
Áánélliihyée neébe:
—Tsáhaá, tsíjpiiye oó.
18 Téijyúu tsuucówu tene néénéllii llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáama tehméjté
icyújuwááñúwatu pɨhmímme élletu idyé pɨhmɨɨbe Péédoro.

Llúúvájté avyéjuube Jetsóoke díllone
(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Rc 22.66-71)

19 Áánáacáa llúúvájté avyéjuube Anáá dilló Jetsóoke ɨɨná dibye úwáábohíjcyáne. Áhdurée
díllloobe ímamyémú ɨɨná méénuhíjcyáne.
20 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—Muurá duurúvájá pañévú téhdure pihcyáávejáané pañévú míamúnááj pɨɨnévú ó
úwáábohíjcyáhi. Tsá muurá múijyú téévéneúvú o íhjyúvahíjcyatúne.
21 Aanéjíí muhdú oke ú dillóhi. Cáhawáá dillo táuwááboju lléébúcunúhíjcyámeke ditye uke
iñéé ɨɨná o úwáábohíjcyáne. Muurá íchihyi ijcyámé tsaate teene lléébúcunúhijcyáme.
22 Áánélliihyée duurúvájá tehméébé néé dííbyeke:
—¿íveekí ehdu ú áñujcú llúúvájté avyéjúúbeke? Ehdúu néébere wábáajcáró dííbyeke.
23 Áánélliihyée Jetsóó nééhií:
—¿Aca ó allíhi? Cána oke diñej. Muurá ímɨááné o nééhií. Aanéjíí ¿ɨíveekí oke ú wábáajcóhi?
24 Átsihdyúu Jetsóoke diibye Anáá wallóó dóhjɨuri páñétúejpi llúúvájté avyéjuube Caipáa
éllevúréjuco.

Tsiiñe Péédoro tóónúmeíñe
(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Rc 22.58-62)

25 Áánáacáa tétsihíyéi Péédoro pɨhmírí diityéj pɨɨne íjcyáábeke néémeé:
—¿Aca tsá áádí mamyémúejpi u íjcyatúne?
Áánélliihyée ityóónúne neébe:
—Tsáhaá, tsíjpiiye oó.
26 Áánélliihyée llúúvájté avyéjúúbé úníu múnáadítyú dibyée íñúúmɨho wáhdahírróóbé
jééeebe nééhií:
—Áánerájhané diityémá oríívó bájú lliiñe u íjcyáábeke ó ájtyumíhi.
27 Árónáacáa tsiiñe íllure tóónuúbe. Áánáacáa tsúúca cáraca májtsiváhi.

Piráátо éllevu Jetsóoke ditye tsájtyene
(Mt 27.1-2, 11-14; Mc 15.1-5; Rc 23.1-5)

28 Aanée tétsihdyu Caipáá jatu tsajtyémé Jetsóoke tééné iiñújí avyéjuube Piráátо jávu.
Áánáacáa tsúúca métsítsɨɨvéhi. Áijyúu dííbyeke tsájtyeme tsá úcáávetú tééjá pañévú tééneríváa
ímítyújtsámeímyé teene wañéhjɨ májchó imájchójúcóítyúrónélliíhye.

29 Áánélliihyée Piráátó diityé éllevu iíjchívyéne néé diityéke:
—¿Aca ɨɨná ímityúné áánu méénune ámuha méúúballé dííbyé hallúvu?
30 Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Muurá dibye ímítyuube íjcyátuca tsá muha metsíváítyuró diéllevu.
31 Áánélliihyée neébe:
—Ané wa ihdyu metsájtyéébeke meméénú muhdú ámuha jodíómú taúhbaju néhduú.
Áánélliihyée nééme dííbyeke:
—Árónáa tsá muha metáúhbáítyuró tsaaté dsíjɨvétsovu.
32 Ehdúu pajtyéné dííbyerée Jetsóó muhdú idsíjɨveíñé néhdújuco.
33 Áábekée Piráátó ihjyá pañévú ɨpɨúváábeke nééhií:
—¿A uu jodíómú avyéjuúbe?
34 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—¿A uure ehdu oke u nééhií, mityá tsaate uke néhijcyánéré oke u néé?
35 Áánélliihyée Piráátó nééhií:
—Tsá muurá jodíómuube o íjcyatúne. Muurá ihdyu dimúnaáré llúúvájté avyéjujtémá ¿ɨɨné hallútútá uke tsiva taéllevuj? ¿Ɨɨnétáhjáa ímityúné ú meénuj?
36 Áánélliihyée neébe:
—Tsá ííñújɨene táavyéjú íjcyatúne. Muurá ííñújɨ avyéjúejpi o íjcyaca támamyémú táhallútú méénúiyá oke ditye iékéévétuki.
37 Áánélliihyée Piráátó néé dííbyeke:
—¿Áánélliihyéhaca ihdyu diibyéjuco uu ávyéjuúbe?
Áánélliihyée neébe:
—Éée, diibyéjuco oo ɨmiáájuvúu mɨamúnáake o wáájácútso ííñujɨvú o tsɨɨmávámeííbye. Aane ímilléméjuco táuwááboju illéébóne cáhcujtsóne.
38 Áánélliihyée Piráátó nééhií:
—¿Aca ɨɨná teene ɨmiáájuú?
Ehdúu dííbyeke iñééne ihjyá pañétú iíjchívyéne neebe dííbyeke tsívámeke:
—Áánerá tsá dibye ímítyuube íjcyatúne.

Jetsóoke ditye dsíjɨvétsoíñe
(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Rc 23.13-25)

39 Muurá ámuha paíjyuva pajtyété wañéhjɨ pañe cúvéhóójari íjcyámedítyú tsáápí hallúvú méihjyúváábeke ó ichívyétsohíjcyáhi. Aane ¿íhya ámuha méimíllé diibye ámúhá avyéjúúbeke o ácádsɨjcaáyóné téijyu?
40 Ehdúu Piráátó néérónáa páméhcobáré nééhií:
—¡Tsáhaá, tsá dííbyeke u ácádsɨjcaáyóityúne! ¡Barabáakéré u íjchívyetsóné muha méimílléhi!
Ácoocáa diibye Barabáá ávyétá imítyuube íjcyaabe cúvéhóójari téijyu.

19

1 Aanée ehdu ditye néénéllii awáá Piráátó ílluréjuco Jetsóodívú táuhbáné ítsodáhómuke ditye dííbyeke iwátsíhcyuki.
2 Aamée ánetóónetu cháhiiwa imyéénuwávú ávohjácó dííbyeke. Áánemáa dííbyeke uácómé wájyamu duujɨnuúdú nééjácobávu.
3 Áánemáa dííbyé úniúvú iíjcyáne íllu wáñécohíjcyáme:
—¡Ñóóooj, maímijyu áánu jodíómú avyéjuúbej!
Ehdúu iwáñéjcóne nééemere wábáácohíjcyá dííbyeke.
4 Aanée tsiiñe Piráátó dííbyekée tsájtyéme éllevu ipyééne nééhií:
—Cáhawáá ííllevu dííbyeke o íjchívyétso ámuha mewáájácu ɨmiááné dibye ímítyuube íjcyatúne.
5 Ehdúu iñééne Jetsóoke dibye pɨúvaabe úújeté diityé úmiwávú ánetóóné chahííwavu ditye ávohjácónema. Téhdurée wájyamu duujɨnuúdú nééjavu ditye úácójama diíbye. Áábedítyúu neebe Piráátó diityéke:
—Éje, áánu muuráhaja.
6 Áábekée llúúvájté avyéjujtémá duurúvájá tehméjté iájtyúmɨne kéévánécoba nééhií:
—¡Áábyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu! ¡Tsáma wátyétyéhcútsoco!
Áánélliihyée neebe Piráátó diityéke:
—Wa ihdyu metsájtyéébeke ámuháyé méwátyetyéhcuj. Tsá muurá ímítyuube dibye íjcyatúne.
7 Áánélliihyée nééme dííbyeke:

—Árónáa ihdyu múúhá taúhbaju néhdújuco dibye dsíjíveíñé íveekí Píívyéébé Hájchidi dibye díllómeíhíjcyáné déjúcotu.
8 Ehdúu ditye nééneri Piráátó mítyane íllityéhi.
9 Áánemáa tsiiñe ihjyá pañévú itsájtyéébeke neébe:
—¿Aca kiá múnáajpí uú? Aanée tsá dibye áñújcutúne.
10 Áánélliihyée neebe dííbyeke:
—¿Aca íveekí tsá oke u áñújcutúne? ¿Aca tsá u wáájácutú o nééjuri páwachékevu uke ditye wátyétyéhcúiyóne? Téhdure ¿a tsá u wáájácutú uke téénetu o pájtyetétsóiyóne?
11 Áánélliihyée neebe Jetsóo:
—Ávyeta muurá tsá muhdú oke u méénúityuró Píívyéébe ímíllétuca. Muurá íñe diéllevu oke tsívame díehnííñevu ímityúné meenúhi.
12 Ehdúu Jetsóó néénéllii Piráátó imíllerá dííbyeke iácádsíjcaáyóne. Árónáacáa nééme kéévánécoba dííbyeke:
—Muurá áádikye u ácádsíjcaáyóhajchíí tsá páñétúejpi avyéjuube Tséétsáma ími u íjcyáityúne. Muurá iiye ávyéjúúbedi díllómeímyé íllure ehdíívallé dííbyeke.
13 Ehdúu ditye nééénéllii ihjyá pañétú ijchívyétsoobe Jetsóoke. Áánemáa ácúúveebe íavyéjú ijyáwá néwayúúnetu níjcyómeíñé hallúvu. Tétsíi mémée heeberéómú ihjyúrí Gabááta.
14 Téijyúu cójíjpiine péjcore teene pajtyété wañéhjí llééváíñáaáca. Áijyúu Piráátó néé diityéke:
—¡Aabye ámúhá avyéjuúbe!
15 Árónáacáa kéévánécoba nééméé:
—¡Wa ihdyu dííbyedívú wátyétyehcútsó páwachékevu dibye idsíjíveki!
Árónáacáa neebe diityéke:
—Árónáa tsáháubá ámuha jodíómú avyéjúúbedívú o wátyétyécútsóityuró páwachékevu.
Ehdúu dibye nééerónáa llúúvájté avyéjujte néé dííbyeke:
—¡Árónáa íjcyaabe apáábyéré páñétúejpi múúhá avyéjuube Tséétsaá!
16 Ehdúu éhnííñevúré ditye nééénéllii ílluréjuco Piráátó íhvejtsóné diityédívú ditye dííbyeke iwátyétyéhcu páwachékevu. Áábekée tsajtyémé iwátyétyéhcúíhullévu.

Páwachékevu ditye Jetsóoke wátyétyehcúne
(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Rc 23.26-43)

17 Aabée Jetsóó tsajtyé dííbyeke ditye wátyétyéhcúíwachéké 'Niwáupáájí' némeítsíí heeberéómú ihjyúrí 'Góógota' némeítsihvu.
18 Áábekée tétsihvu wátyétyehcúmé téwachékevu. Áhdurée téijyu tsaatétsikye wátyétyehcúmé dííbyé úníutu panéjcuváácutu.
19 Áijyúu Piráátó néé ditye téwachéketu ipícyo íllu nééneé: "Jetsóó Natsarée múnáajpi jodíómú avyéjuúbe."
20 Aanée mítyame éévehíjcyá píhíré tétsii Jerotsaréetu íjcyánélliíhye. Caatúvánée heeberéómuu, gríéégomuu, romáánómuu, éhdúmé ihjyúri.
21 Ehdúhjáa Piráátó cáátúnúnéllii dííbye éllevu llúúvájté avyéjujte ipyééne néé dííbyeke:
—Tsáháa u cáátúnúityuró jodíómú avyéjuube dibye íjcyane. Úpée ú caatúnúiyá iiye jodíómú avyéjúúbedi dibye díllómeíhijcyáne.
22 Árónáacáhjáa neébe:
—Árónáacáa tsúúca o cáátunúné óvi éhduréjuco.
23 Aanée tsodáhómú dííbyeke iwátyétyehcúné inijkevádú dííbyé wajyámúúné wátújcatsíhi. Áánetúu tsaja cááméjácoba tsá ditye píívyetétú muhdú iácújcatsíñe.
24 Áánélliihyée néjcatsímye:
—Íjyáhcoba tsá medóváájcóityúne. Metsu menéhco muucá tene dómajcómé teeja itsájtyeki. Ehdúu pajtyéné tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámitu íllu tene néhdújuco: "Táwajyámúúné wátújcatsímye. Áánetu ícyaaméjácóbá hallúvú nehcómé muhnéjá teja íjcyaíñe."
Ahdújucóo ímiááné tsodáhómú mééenune.
25 Áijyúu tétsihyi dííbyéj tsiijuu, dííllé naállee, Créopá taaba Maaríaa, Maaría Madarénaa, éhdume.
26 Téhdurée ivámeíwu oke dibye néhíjcyaabe tsiijú úníuri o íjyócunúúbeke iiíiténe neebe díílleke:
—Wáhaj, aadi muurá tsaapi daáchi.
27 Átsihdyúu oke neébe:

—Aalle, muube, dí́ɨtsí́ɨjuú.
Áánélliihyée tahjyávuréjuco díílleke o tsájtyene.

Jetsóó dsí́ɨjɨvéne
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Rc 23.44-49)

28 Aanée téijyu tsúúca páneere pájtyéíñe éévé úújeténé Jetsóó iwáájácúne néehií:
—Ó ádóiyáhi. Ehdúu neebe tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco.
29 Áánélliihyée bíínójpácyó kiwátyé llíyíhlló pañe íjcyánetu wájyámúɨhdsí́dú nééne iééniyóné úméhéí ní́jcáutu ipícyóóne cújuuvémé dííbyeke.
30 Aanée ɨí́ɨhátsihdyu neébe:
—Áyu, ícyooca ihdyu páneere nɨjkéváhi.
Ehdúu iñétsihdyu íllureíjuco dibye dsí́ɨjɨvéne.

Tsodáhó Jetsóoke cáváajcáróne

31 Áané tsiíjyúu pajtyété wañéhjɨ́ llééváíñéllii tsá ditye ímílletú ɨ́témehóóné téwachékéjɨtúré íjcyane. Áánélliihyée nééme Piráátoke dibye ityáúhba ítsodáhómuke ditye ítyájkiííñé iwáíhyáñu ɨ́ɨcúi ditye ɨdsí́jɨ́ve ditye tétsihdyu iñíítyétsómeke tsiéllevúréjuco ipícyoóki.
32 Ahdújucóo dibye néénélli tsodáhómú pééme wáíhyañúné Jetsóó úníutu panéjcuvátú íjcyámútsí tájkiííñe.
33 Áánetúu Jetsóoke ditye wáíhyáñúíyónáa tsáhájuco dibye bóhɨɨtúne. Áánélliihyée tsáhájuco ditye wáíhyáñutú dííbyé tájkiíícyu.
34 Árónáacáa tsodáhó dííbyeúvuke íáámí́hotu cáváajcáró aamúbari. Áhejútúu tújpácyoma nújpacyo ijchívyéhi.
35 Ehdúu ɨ́mɨááné tene pájtyene o ájtyumí́né íñe ó úúballéhi. Aane ihdyu óvíi ámuha mécáhcujtsóhi.
36 Ehdúu Jetsóoke tsodáhómú ítyájkiíícyú tsá wáihyáyotú tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu néhdújuco: “Tsá dííbyeke tsátsííuba ditye wáihyáyóityúne.”
37 Téhdure téhaamí́tú nééneé: “Ditye cáváájcóóbeke ɨ́ɨteímye.”

Jetsóó ɨɨtémeho ditye cúúune
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Rc 23.50-56)

38 Áané boonéhjáa Arimatéá cóómi múnáajpi Jotséé ávyéjujté apííchoríi teevétaríyé Jetsóoke úráávyehíjcyaabe táúmeí Piráátoke dííbyeúvú ɨɨtémeho icyúúuki. Ahdújucóo dibye ájcune dibye icyúúuki.
39 Téijyúhjáa dííbye éllevu Nicodéémó tsáá tsáijyúu pejco Jetsóoma íhjyúvájeébe. Aabéhjáa tsivá mííraá, áároee, íjcyáné pacúúcuma úméváné duurúbajpácyó 30-áámú íjcyane.
40 Áánerí́hjyáa wájyámubááné imúríjchóne bɨ́ɨ́jɨ́numútsí dííbyeúvuke dityée ɨ́ɨtémeho icyúúu méénuhíjcyádújuco.
41 Aanéhjáa dííbyeúvuke ditye wátyétyéhcúné úníuri bajtsóháñé íjcyátsihdyu níkyehéjú béhéjure tsaatékéi ditye pícyóótuhéju.
42 Áhejú pañévúhjáa dííbyeke cúúumútsí pí́hí́ré tétsihdyu téheju nééénélliíhye. Ehdúhjáa meenúmé wáyeéévéjcóójɨ́ ɨhde ditye ímíbáchómeíhíjcyajcóójɨ́ tsíijyu téjcooji ɨ́jcyáíñélliíhye.

20

Jetsóó dsí́ɨjɨ́veebe bóhɨ́ɨne
(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Rc 24.1-12)

1 Aanéhjáa teene wáyeéévéjcóójɨ́ boonétú tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvejcóójɨ́ Maaría Madaréná péé pejcójuco Jetsóó nijkye úújetélle. Aalléhjáa úújeté téhejú watájcó nééwáyúcoba ɨ́ɨnétsámeíñevu.
2 Áánélliihyéhjáa ɨ́ɨcúi dsɨɨnéríyé tsáálle Tsimóo Péédorómá muhtsi meíjcyámútsikye neeváhi:
—¡Ávyéjúúbeúvú ɨɨtémehóha újcujémé níkyéhéjú pañétu! ¡Aane tsá mewáájácutú kiávú ditye tsájtyene!
3 Áánélliihyée muhtsi téhullévú mepéé dsɨɨnéríye.
4-5 Aanée ɨ́ɨcúi o dsɨ́ɨneebe Péédoró ɨhdéré o úújetéébé téhejú pañévú úcáávétuube íúmí́watúré ó dújuúcunú ɨ́bɨɨjɨ́nubááneréjuco téhejú pañe íjcyane.
6 Áánáacáa botsíi Péédoro tadyéjutu wájtsɨɨbe tsapéhdú úcaavé páñééhejúvu. Aabée idyé ájtyumí́ wájyámubááneréjuco téhejú pañe íjcyane.
7 Íhdyúebárée íhñíwau bɨ́ɨ́jɨ́núméíbá béwánúméíbá ájtyúmɨ́ɨbe.

8 Áábe déjutúu o úcááveebe teene o ájtyúmḯne botsíi ó cáhcujtsó ímɨááné Jetsóó bóhɨḯne.
9 Aanée tsáhái tsijtye wáájácutú ehdúhjáa dibye bóhɨíñé tsúúcajátújuco Píívyéébe néhijcyáné dííbyé waajácúháámɨtu cáátuváné iéévehíjcyaróne.
10 Ehdúu muhtsi teene maájtyúmḯne íllurejuco meóómiñe.

Maaría Madaréna dívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mc 16.9-11)

11 Áánetúu Maaría Madaréná tsiiñe níkyéhejúvú péélléváa táállere téhejú pañe dújúcohíjcyáhi.
12 Aalléváa ájtyumḯ míítyétsi níjkyéjɨ múnáajtétsí tsḯtsḯj íwajyámúúné néémutsi ácuúcunúné Jetsóó ɨɨtémého boonéehájtsɨri panéjcuváácuri íhñíwáú icyánéjcurii, íjtyúháácyú icyánéjcurii, ehdu.
13 Aamútsiváa néé díílleke:
—Muúllej, ¿ḯɨnerí ú tahíjcyáhi?
Áánélliihyéváa neelle diityétsikye:
—Ávyéjúúbé ɨɨtémehóha kiávú ditye tsájtyéneri ihdyu ó tahíjcyáhi.
14 Ehdúváa iñétsihdyu révoúcunúllé ájtyumḯ tsaapi íjyócunúúbeke. Árónáacáváa tsá dille wáájácutú Jetsóó dibye íjcyane.
15 Aabéváa idyé néé díílleke:
—Muúllej, ¿aca muucá u néhcolle eene ú tahíjcyáhi?
Áánélliihyéváa tétsii íjcyane bajtsó tehméébekéré iwáábyúne neélle:
—Tsáijyúne múu uure ḯɨtémeho tsítsihvu u ḯɨnétsóhajchíí ihdyu oke duubállé kiávúhjané u pícyoone o tsájtyeki.
16 Árónáacáváa dílloobe imyémeri díílleke. Áánélliihyéváa dííbyedívú iwáána ‘¡Rabónij!’ neelle muuha heeberéómú ihjyúrí ‘Ávyéjuúbej’ néeiyóne.
17 Áánélliihyéváa neebe díílleke:
—Oke dácádsḯjcaáyo. Tsáhái muurá cáámevu Llihíyo éllevu o péétune. Áánéllii tahñéjte éllevu pééne duubállé tsúúca o pééiñe Mépiivyéébe éllevu.
18 Ahdújucóhjáa dille múúha éllevu itsáána múúhakye úúballéváné dííbyeke iájtyumḯne. Áhdurée úúbállelle muhdú dibye díílleke nénehjɨ.

Ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne
(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Rc 24.36-49)

19 Aanée téjcoojíré tsemááná tújkévajcóójḯ pejco muha tsatsíhyí tsájá pañe. Aamée cóhpé muha méwátajcó llehówááné tsíjtyé apííchori. Áánetúhjáa Jetsóó múhdutú iúcáávéne múúhakye nééhií:
—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?
20 Ehdúu múúhakye iñééne úújétsoobe íhyójtsḯcutúu ditye wátyétyehcúné añúííhyóhejúcuvu. Téhdurée tsaapi cáváajcáróhejúvú múúhakye úújétsoóbe. Áánerii mítyane muha méímíjyuuvé Jetsóoke maájtyúmḯneri.
21 Átsihdyúu neebe múúhakye:
—Óvíi ímí ámuha méijcyáhi. Ókée ííñujḯvú ámúha éllevu Llihíyó wállohdu idyé ámúhakye ó wallóó táuwááboju wáájácútúme éllevu.
22 Ehdúu néébere múúhakye ɨḯbátsúhcúne nééhií:
—Óvíi ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéhi.
23 Muurá tsaate ímityúné méénune diityémá ámuha meímíbájchómé hallúrí tsáhájuco tene íjcyáityúne. Áánetu diityémá ámuha meímíbájchótúmé hallúrí íjcyaíñé diityé imítyu.

Tomáá Jetsóoke iájtyúmḯnemáyé cáhcujtsóne

24 Ehdúu Jetsóó múúhadívú bóhówáávénáa tsá Tomáá múúhama íjcyatú dííbyere ‘Jeméére’ néméííbye.
25 Áábekée muha meúúbállérónáa neebe múúhakye:
—Dííbyé hojtsḯcutu añúííhyóhejúcú íjcyáneri táhójtsɨwa o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityú dííbyeke. Áhdure dityée cáváájcóhéjuri o úácótúhajchíí tsá o cáhcújtsóityúne. Ehdúu neebe Tomáá múúhakye.
26 Átsihdyúu 8 coojḯvatu tsiiñe muha tsájá pañe meíjcyánáa tsúúca múúhamájuco diibye Tomáa. Aanée idyé cóhpé muha lléhowááné mewátájcónáa tsiiñe Jetsóó múúha éllevu iúcáávéne néé múúhakye:
—¡Ámuúhaj! ¿A ámuha méíjcyaraj?

27 Átsihdyúu Tomáake neébe:
—Ayúwa díhyójtsɨwa duácó íñe añúííhyóhejúcú táhójtsɨ́cutu íjcyánerij. Téhdure ú uácoó íñée oke ditye cáváájcóhéjuri. Ááne tsá éhníííñevúré cáhcújtsótuube u íjcyáityúne.
28 Áánélliihyée Tomáá botsíi icyáhcújtsóne nééhií:
—¡ɨ́miáánéjuco Tápiivyéébé uu Táavyéjuúbe!
29 Áánélliihyée Jetsóó néé dííbyeke:
—Oke u ájtyúmɨ́nemáyé botsíi ú cáhcujtsó o bóhɨɨ́ne. ¡Maímijyu ihdyu ditye íjcyane iájtyúmɨ́turóné cáhcujtsóme! Ehdúu Jetsóó nééhií.

Íhyaamɨ́ pañe cáátuváné ɨɨ́netú meke pɨ́aabóne

30 Aabée mítyane méénúráítyúronéhjɨ́ muha ímamyémú meɨɨ́ténáa méénuhíjcyáné tsá páneere o cáátúnutúne.
31 Árónáa ihdyu téénetu tsáneetsa ó caatúnú ámuha mecáhcújtso ɨ́miáánée diibyéjuco Críjto Píívyéébé Hajchi mɨ́amúnáake pájtyetétsoobe íjcyane. Ááné́llii dííbyeke cáhcujtsómé tsá wágóóóvéityúne.

21

Tsiiñe ímamyémudívú Jetsóó bóhówaavéne

1 Ááné boonétúu tsiiñe Jetsóó bóhówaavé múúhadívú ‘Tibéériа’ némeíñé unéú úníuri muha ílluume meíjcyámedívu:
2 Tsimóo Péédoroo, Tomáá dííbyere ‘Jeméére’ némeííbyee, Gariréá iiñújɨri íjcyacóómí Canáa múnáajpi Natanaéee, Tsebedéó hájchimútsí muhtsii, tsíjtyetsíi múúháejtétsii, éhdúmedívu.
3 Áijyúu Tsimóo Péédoro ‘ói ó tsɨ́nuutéhi’ nééné́llii muha menééhií:
—Métsu bo tsaméhjɨ́ mepéékií. Ahdújucóo muha mɨɨ́neri mepéeme tépejco metsɨ́nuurómé tsá metáávatúne.
4 Aanée tsúúca metsɨ́tsɨɨ́vénáa tééú úníuri íjcyáábeke muha máájtyúmɨrómé tsá mewáájácutú dííbyeke.
5 Aabée múúhakye nééhií:
—¿A ámuha métaávaj?
Ááné́lliihyée muha menééhií:
—Tsáhaá, keenéiyóhaja.
6 Ááné́lliihyée neebe múúhakye:
—Cáhawáá tsíñejcu metsɨ́nuj. Ahdújucóo ténejcu muha metsɨ́nuume meújcune mítyane ámómeke. Aamée ávyétá padúúcú néémeke tsá muha meíhnáhootú meíjchívyetsóné mɨɨ́né pañévu.
7 Áánáacáa dííbyeke o wáájácúne Péédoróké o nééhií:
—¡Ááné́rá Ávyéjuube Jetsóó aábye!
Ehdúu o nééné́mayé Péédoro ɨɨ́cúi íwajyámuvu iúcáávéne cátsíñiivyé tééú pañévú dííbye éllevu ipyéékií.
8 Áánetúu ihdyu muha choocói tsɨ́nucóóhó llícyúhcoméré mepéé 100 éévetá hajchótáubáhjáa muha íúníutu meíjcyame.
9 Aamée muha meíjchivyémé máájtyumɨ́ tétsihyi cúújúwatu amóóbé wáhjámeíñé úníuri pááaho íjcyane.
10 Áánáacáa Jetsóó néé múúhakye:
—Ámúhaj táávatu tsaatéké metsíva.
11 Ááné́lliihyée Péédoro tsɨ́nucóóhó amómema lliúcú íjchivu 153-meva íjcyámema. Árómé padúúcuríi tsá técooho móhtóbatúne.
12 Átsihdyúu neebe múúhakye:
—Ayúwa mémajchóvaj.
Aanée tsá tsáápíuba díllotú dííbyeke múha dibye íjcyane pámeerée dííbyeke muha mewáájácúné́lliíhye.
13 Áámekée múúhakye amóóbeke páááhoma wájtuúbe.
14 Ehdúu Jetsóó tsiiñe múúhadívú bóhówaavé tsúúca pápihchúú ijyúvájuco ípyée ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bóhɨɨ́be.

Péédorómá Jetsóó íhjyuváne

15 Aanée muha memájchóné nɨ́jcáutu neebe Tsimóo Péédoróke:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ḯmɨááné oke ú wajyú íjtye díñahbéjté oke wájyúné ehníííñevu?

Áánélliihyée neébe:

—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée Jetsóó néehií:

—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

16 Átsihdyúu idyé tsiiñe neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ḯmɨááné oke ú wajyúhi?

Áánélliihyée neébe:

—Éée Ávyéjuúbej, muurá ú waajácú uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neébe:

—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

17 Átsihdyúu tsiiñe neébe:

—Tsímoj, Jonáá hajchi u íjcyaabe, ¿a ḯmɨááné oke ú wajyúhi?

Aanée Péédoróké ḯdátsó pajtyé 3-ijyúvájuco bɨwáánéré dibye díllone. Aabée néehií:

—Ávyéjuúbej, muurá tsá ɨɨná u túhúlletúne. Aabe muurá ú waajácú ḯmɨááné uke o wájyune.

Áánélliihyée idyé neebe dííbyeke:

—Ané óóma táuráávye múnáake téhmeco éhne múúne obééjámuke ditye téhmedu.

18 Muurá u óváhtsáné hajchótá uure díwajyámuunévú u újcámeíñe ú úllehíjcyá u ímílléhulléhjɨ. Aabe u kéémécooca muurá tsíjtyeréjuco uke díwajyámuunévú iújcóóbeke tsájtyeíñé u ímíllétúróhullévu.

19 Átsihdyúu idyé neebe dííbyeke:

—Aabe wa ihdyu ehdu uke o néérónáa oke duráávyej. Ehdúu Jetsóó néé Péédoróké dibye iwáájácu muhdú dííbyeke iúráávyéné nḯjcaúvú ɨdsḯjḯvéneri dibye Píívyéébé ɨhtsútú bóhówájtsoíñe.

Jetsóó ɨvámeíwu iñéébedítyú úúballéne

20 Aanée tétsihdyu Péédoro révoúcunú Jetsóo déjutu ɨvámeíwuúu oke dibye néébe o péébeke. Ópée muurá dííbyé úníuri nihñéré majchórí muha meíjcyánáa o íjcyaabe ó dilló dííbyeke caabyé múúhadítyú dííbyedívú méénútsoíñe.

21 Áábekée Péédoro oke ɨɨḯté́ne néé Jetsóoke:

—Ávyéjuúbej, ¿ácooca áánu muhdú íjcyaáhi?

22 Áánélliihyée neébe:

—Muurá o ímílléhajchíí tsá dibye dsḯjɨvéityú múijyú tsiiñe o tsááiñévújuco. Árónáa óvíjyacóóné téeneri u ḯjtsámeíñe. Wa ihdyu oke duráávyej.

23 Ehdúu Jetsóó óhdityu nééné uubállé tsújaavé cahcújtso múnáadi múijyúváhjáa o dsḯjɨvéjúcóóítyúné uubálle. Árónáacáa ihdyu tsá tehdu dibye néétune. Muuráhjáa ihdyu íllure neebe dibye ímílléhajchíí o íjcyaíñé múijyú dibye tsááiñévújuco. Áánemáa neebe téeneri Péédoro ɨḯjtsámeíjyúcóótuki.

24 Aane íñe tsaapi Jetsóo mámyé o íjcyaabe íhyaamɨ ó caatúnú muhdúhjáa páneere dibye méénuhíjcyanéhjḯ o ájtyúmɨɨbe dibye úwáábohíjcyanéhjḯ o lléébone. Aane méwaajácú íhyaamḯtú cáátuváné ḯmɨááné íjcyane.

25 Áhdure íjcyaróné mítyane tsíñehjɨ Jetsóópe ḯjɨɨri iíjcyácooca méénuhíjcyanéhjɨ. Aane muurá páneere mecáátúnuca ííñujḯvú tsá waajácúhaamḯné úújetéityuróne. Áyu tehdújuco.

HÉÉCHO**Ó**
Uwáábojte **méé**n**ú**n**é**hjɨ́ **uubá**lleh**áá**mɨ

Píívyéébé Apííchó tsááiñe néméíñe

1 Muúbe Téóópiroj, ɨ́hdée diéllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe ó úúballé páneere muhdúhjáa Cáání éllevu níjkyejɨ́vú ipyétsihvújuco Jetsóó úwáábobéré méénuhíjcyanéhjɨ.

2 Muuráhjáa ímamyémuke iújcúmeke Píívyéébé Apííchoj tééveri níwááveebe ɨɨná ditye méénúiñévu.

3 Áámedívúhjáa muurá ɨ́dsɨjɨ́vé boone bóhówáávehíjcyaabe 40 coojɨ́vá hajchótá ɨ́mɨáánéjuco dibye bóhɨɨne ditye iwáájácuki. Áámekéhjáa Píívyéébé avyéjutu úwáábohíjcyaábe.

4 Aabéhjáa néé diityéke:

—Jerotsaréetúi kiávú mépehdíñe. Mété́hmecói tétsihdyu Llihíyóo ámúhakye iájcuíñé néhijcyáne.

5 Ɨmɨáánéjucóo Jóáa tsótsohíjcyáné nújpácyori. Áánetu ihdyu lléváhréjuco ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcáávеíñe. Ehdúhjáa neebe Jetsóó ímamyémuke.

Jetsóó níjkyejɨ́vú pééneé

6 Aaméhjáa tsiiñe dííbyema idyóbéévétsihvu néé dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, ¿a ícyooca tsiiñe ú ímíbáávyétsoó méiiñújɨ́ tsíjtyé hójtsɨ́ pañe iíjcyájúcóótuki?

7 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tsá ámuha teene mewáájácúítyuró múúcoocá Llihíyó tehdu méénuíñe. Óvíi ihdyu múijyú iímílléijyu méénuube páneere dííbyé hójtsɨri íjcyaábe.

8 Áánetu ihdyu dííbyé Apííchó ámúhadívú níítyene ámúhá pañévú úcáávécooca ámuha tééné ɨhnáhoori méúwáábóó óhdityu íjcyáné uwááboju Jerotsarée múnáakee, Jodéá iiñújɨ múnáakee, Tsamááriá iiñújɨ múnáakee, íjcyane. Aane téhdure tsújááveé pahúllevá múnáadívu.

9 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu Jetsóó ditye ɨ́ɨ́téneríyé tsúúca cáámevu wátyóhɨɨvéhi. Aabéhjáa ojtsó pañévú tsúúca tévéévеíñúúbeke tsáhájuco ditye ájtyúmɨtúne.

10 Aaméhjáa cáámevu dibye péhullévúré ɨ́ɨ́tehíjcyárónáa míítyétsi ávyéta tsɨ́tsɨ́ íwajyámúúcú néémutsi bóhówaavé diityédívu.

11 Aamútsíhjyáa néé diityéke:

—Ámuúha Gariréá iiñújɨ múnaa, ¿aca ɨɨná caame ámuha méɨ́ɨ́tehíjcyáhi? Muurá ámúhama ícyahíjcyaabe Jetsóó péjucóó ámúhadítyú níjkyejɨ́vu. Aabéjuco idyé tsiiñe tsááiñe muhdúhjané ámuha meɨ́ɨ́ténáa ipyéhduú. Ehdúhjáa neemútsí diityéke.

Matíake ditye újcune Jóódáúvú cápayóóve

12 Aaméhjáa oríívó bájú ijcyátsihyi iíjcyátsihdyu oomí Jerotsaréevu. Píhɨ́réhrée técoomítyú téhbaju múhajchótá wáyeéévejcóójɨ́ meúlléiyóné jodíómú taúhbaju néené hajchóta.

13 Aaméhjáa técoomívú úújeté ípyée iícyahíjcyajávú cáámééíjɨri íjcyáné mɨjcóhovu. Ílluuméhjáa diítye: Péédoroo, Jacóóboo, Jóáaá, Aderéée, Perípee, Tomáaa, Baatoroméee, Matéoo, tsijpi Apéó hajchi Jacóóboo, tsáha múnaa cananíjtámúejpi Tsimóoo, Jacóóbó nahbe Jóódaá, éhdume.

14 Aaméhjáa paíjyuváré dóbéévehíjcyá tééhó pañévú Píívyéébema iíhjyúvaki. Áámemáhjáa ijcyámé Jetsóó nahbémuu, tsɨ́ɨ́juu, tsijtye walléémuu, íjcyame.

15 Áijyúhjáa Péédoro íñahbéjté 120-meva íjcyáméj pɨɨnévú iíjyócúúvéne néé diityéke:

—Ámuúha táñahbémuj, tsúúca pajtyéné éhnéhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu Jóóda píáábóneri Jetsóoke ditye ékéévеíñé cáátúnúmeíñe.

16 Ehdúhjáa muurá dibye dííbyedívú méénútsoíñé tsúúcajátújuco Píívyéébé Apííchó néhijcyáné Dabíiúvuj tééveri.

17 Diibyée muurá Jóóda Jetsóó mamyémú meíjcyáméejpi tsaméhjɨ́ɨ́ dííbyema mewákímyeíhíjcyaábe.

18 Aabée ímityúné méénune ditye áhdóne dsɨ́ɨ́dsɨ́ dibye wájójcoíñúné iújcúnemma ahdómé tsátsii ííñujɨ. Ááné boonétúhjáa muurá iiye dsɨ́jɨ́vétsómeííbyé áákityé apáhajchíí íhbáu áachívújuco.

19 Aanéhjáa Jerotsarée múnaa iwáájácúne dityée áhdotsíí meméné Atséédama ‘Tújpácyo Ájtsɨ’ nééiyóne.

20 Muurá Tsááamóháámɨtu téénétu nééneé:

Íávajáréjuco dííbye ja cóévájari tsáhájuco múha íjcyáityúne.
Téhdure idyé tsiiñe nééneé:
Tsíjpiiyéjuco dííbyé wákimyéivu cápáyóóveíñe.
21-22 Ahdícyane muurá ijcyámé tsaate éhnée Jóáa Jetsóoke tsójtsoobe cáámevu pétsihvújuco meke náhbénuhíjcyáme. Áámedítyú ihdyu óvíi méujcú tsáápiikye dibyée ɨ́mɨááné ɨdsíjívétsihdyu bóhɨɨne úúbállehíjcyáííbyeke. Ehdúhjáa neebe Péédoro.
23 Ahdújucóhjáa míítyétsikye ditye pevénéréi mémenúné tsáápiikye diityétsidítyú iújcuki. Tsáápíhjyáa Jotséé dííbyere 'Batsabáa' némeííbyé téhdure Jójto imyémé íjcyaábe. Áánetúhjáa tsijpi Matía.
24 Áámútsí hallúvúhjáa íllu Píívyéébema ihjyúváme:
—Ayúju Ávyéjuúbe Píívyéébeéj, uu muurá pámé ɨ́buwáánéré ú waajácúhi.
25 Aabe ihdyu ú waajácú caabyé u tújkevélleebe íjtyétsidítyú úcáávéíñé díhjyú uwááboobe iíjcya Jóódáuvúu íimítyú nɨ́jcaúvú úújetéébé cápayóóve.
26 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu nehcómé diityétsidítyú cáábyeké iújcuíñe. Aanéhjáa úújeté Matíadívu. Aabéjucóhjáa úcaavéné 11-meváréjuco íjcyame Píívyéébé uwáábojuú úwáábomére péhíjcyáímyé pañévu.

2

Píívyéébé Apííchó níítyene

1 Aaméhjáa pámeere tsijtye cahcújtso múnáama 'Pejtecojtée' némeíñé wañéhjɨj cóójɨ́ dóbeevéhi.
2 Áánáacáhjáa peecútéré éhne múúne tsɨ́jpáné kiijyébá tsááne íhjyuvádú nééne tsáá cáámetu. Aanéhjáa ávyeta wádóoové pájá pañére.
3 Árónáacáhjáa tsúúca cúújúwaj péétédú 'nɨwáhnɨ́wá' tsáápitsá hallúvú bóhówaavéne.
4 Ehdúhjáa diityé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéné diityéké ihjyúvatsó tsíjtyéhjɨ́ ihjyúháñeri ditye lléébótúrójúhjɨri.
5 Téijyúhjáa ijcyámé tsijtye jodíómú tétsihyi Jerotsaréeri Méécáánikye muhdú ɨ́jtsúcunúdú úráávyehíjcyámé panévá iñújɨ́ɨnetu tsáámeé.
6 Aaméhjáa mítyane tétsii íhjyuba íjcyane illéébóne diityédívú píhcyaavéhi. Aaméhjáa úvánujcátsí tsaatétsáhjɨ́ɨ ditye íhjyúvájúhjɨri íhjyuváné illéébónema.
7 Ááneríhjyáa úváhtúuuvémé néjcatsíhi:
—¿Aca tsá éhne íjtye Garirréa múnaa íjcyatúne?
8 ¿Aca muhdú ɨ́ɨvane ávyeta meíhjyúvájúhjɨri ihjyúváme?
9-10 Muurá íñe íchii mee panévá iñújɨ́ɨne múnaa Páátiaa, Méédia, Eráaa, Metsopotáámiaa, Jodéaa, Capadóótsiaa, Póótoó, Áátsiaa, Pírííjiaa, Pajpííriaa, Ejíhtoo, Tsirééné tujkéveri íjcyane Áápirícaa, éhdúné iñújɨ́ɨne múnaa. Áhdure ijcyámé Róómátu tsáámedítyú tsaate páñétúejte jodíómu. Téhdure ijcyámé jodíómú íjcyáturómé diityé uwáábó úráávyehíjcyáme.
11 Áhdure ijcyámé Créétama Aráábiá múnaa. Íllluume íñe mélleebó muhdú Píívyéébé ɨhtsútú diityéké íhjyúvatsóné meíhjyúvájúhjɨri.
12 Aaméhjáa tééneri úllévenúmé idyé tsiiñe néjcatsíhi:
—¿Muhdúami íhya tsáma teénej?
13 Árónáacáhjáa tsaate diityédí iúúhɨ́vaténe nééhií:
—Íllure llíyíícyavéme.

Péédoro íhjyuváne

14 Áánélliihyéhjáa diitye 11-mevádítyú Péédoro iíjyócúúvéne kéévánécoba néé diityéke:
—Ámuúha tamúnaa íñe múhdumé Jerotsarée múnáama tsijtye íjcyamej, cáhawáá ámúhama o íhjyuváné ímíñeúvú mélleebúcunuj.
15 Tsá muha mellíyíícyávetú eene ámuha múúhadítyú menéhduú. Muurá llíyiicyáve múnaa íjcyarómé tsá ícyooca ááméjutúréi nuhba íjcyánáa llíyíícyávetúne. Aanéjɨ́ɨ awáá muhdú muha méllíyíícyáveéhi.
16 Muuráhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Joéé íñe ícyooca pájtyénetu nééhií:
17 Muurá nihñéré mɨamúnáá pañévú Táapííchó ó pícyoóhi. Ááméj tsɨɨménémúháábé ɨ́ɨbúwá déjúcotu táuwááboju ijchívyeéhi. Ováhtsámú naavédú nénehjɨ ɨ́ɨténé pañe diityémá ó ihjyúvaáhi. Áánetu kéémémuma ó ihjyúvaá ityúwaháñé pañe.
18 Ehdu ó ájcuú Táapííchotu pámeere múhdumé táɨɨcúve múnaa íjcyámeke wajpíímumáyé walléémuke. Aame táuwáábó méénuúhi.

19 Áijyu caame iévéhoowávú ó úújétsoó páhduváré nénehji meúllévenúnéhji. Áánetu ííñújiri
íjcyaíñé téené uubálleháñé mítyane méénujcátsiháñé pañe tújpacyo wágóóóveíñe. Áhdure
íjcyaíñé panéváré áíívyéne ójtso.
20 Muurá cóójíejpi nuhba áábáteéhi. Áánetu péjcóejpi íjcyaá tújpacyóduréjuco. Ehdu páhduváré
nénehji pájtyeé Ávyéjuube Jetsóó tsááiñe ávyétá ihtsútú nééíñé úmíwari.
21 Aane pámeere múhdumé dííbyedi tsúúrámeíhijcyámé ihdyu pájtyéteéhi.
Ehdúhjáa Joéej tééveri Píívyéébe nééhií.

22 Ahdícyane, ámuúha tamúnaa ijraéémuj, cáhawáá mélleebúcunu tsiiñe ámúhakye o nééiñe:
Muurá ámuháyé méwaajácú Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábej téévería Píívyéébe panéváré
méénúráítyúronéhjí méénuhíjcyáné ámúháj piinévu. Téénería muurá meke úújetsójúcóóroobe
íminááné Píívyéébe dííbyeke wálloóne.

23 Áróóbedívúu ámuha ímítyúmeke méméénutsó páwachékevu mewátyétyéhcútsóneri
Píívyééberéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco néhdújuco.
24 Áróóbekée muurá dííbyere Píívyéébe bóhiitsó tsúúca dsíjívéjúcóóróóbeke. Muuráhjáa tsá
muhdú dsijívé dííbyeke méénúítyuróne.
25 Muuráhjáa Dabíiúvú dííbyedítyú nééhií:

Paíjyuvárée Ávyéjuube óómaye ú ícyahíjcyáhi. Aabe muurá oke ú téhmehíjcyá íínerí o íllityétuki.
26 Ááneri mítyane o ímíjyúúveebe uke ó duurúvahíjcyaáhi. Áánéllii o dsíjívécooca tsaímíyé úúma
ó íjcyaáhi.
27 Muurá tsá tabóhí u íhvéjtsóityú tene iwágóóóveki. Áhdure tsá u íhvéjtsóityú díiicúve
múnáájpikye mítyane u wájyúúbej pi ícúbáhrámeíñe.
28 Muuráhjáa oke ú waajácutsó ímiájijtóvu. Aabe mítyane ó ímíjyuuvé óóma u íjcyánélliíhye.
Ehdúhjáa Dabíiúvú néé Jetsóodítyu.

29 Aabéhjáa muurá diibye Dabíiúvú dsíjívéébeke ditye cúúune ícyoocápí dííbyeúvú nijkye
ijcyáhi, ámuúha táñahbémuj.
30 Muuráhjaa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi íjcyáábeúvú íminááné waajácú Píívyéébe
dííbyeke néhijcyáné dííbyeúvúj tsiiménémúhaabe llíyaatémedítyú Críjto ávyéjuutéiñe díbyeúvúu
ávyéjuutédu.
31 Ehdúhjáa tene pájtyeíñé íhdétújuco iwáájacúdú íjcyáábeúvú nehíjcyá Críjto idsíjívétsihdyu
bóhiibe wágóóóvéityúne. Áhduréhjáa nehíjcyáábeúvú dííbyej pi muhdú íjcyáityúne.
32 Ahdújucóo muurá dííbyeke Píívyéébe bóhiitsóne. Aane muha pámeere méwaajácúhi.
33 Áábekée Píívyéébe ílluréjuco ávyéjujtsóne. Áábej téévери muurá íñe ícyooca Cáání Íapííchó
múúhá pañévú picyóó dííbyekéhjáa iñéhdújuco. Aane íñe páneere ámuha maájtyumíné,
melléébone, Píívyéébedítyúré tsáá Íílli Jetsóoj téévери dibye méénune.
34-35 Íllúhjáa muurá tsiiñe Dabíiúvú nééhií:

Ávyéjuubée néé táavyéjúúbeke: Íchihvu táúniúvú diicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta.
Ehdúhjáa néébeúvu. Árónáacáhjáa ihdyu tsá dibye íhdityu íhjyúvatúne. Muuráhjáa tsá dibye
cáámevu nijkyejívú péétu Críjto péhduú.
36 Aane ihdyu ámuha pámeere tamúnaa ijraéémú méwaajácúiyá Píívyéébée Mépájtyetétsoobe
Críjtoke pícyóóbeke ámuha páwachékevu medsíjívétsóóbeke.
37 Ehdúhjáa Péédoro nééne diityéké múhdurá pájtyénéllii pámeere diitye uwáábojtéké
nééhií:

—¿Aanéhaca íñe muhdúí muúha, ámuúha múúhá nahbémuj?

38 Áánélliihyéhjáa Péédoro néé diityéke:

—Ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne íminááméréjuco meíjcyá ámúhá imítyú
ámúhá hallúrí iíjcyájúcóótuki. Ááne métsójtsótsaméí Jetsocríjto mémeri Píívyéébe ámúhá
pañévú ipícyo Íapíícho.
39 Aane muurá íñe íhdétújucóo úúbállémeíhijcyáné pámeere ámúháj tsiiménémúháábema
ámúhá wáábyuta. Téhdure pámeere pahúllevá múnáake Méécááni Píívyéébe wábyújtsómé
wáábyuta teéne.
40 Ehdúhjáa Péédoro diityéké iúwáábótsihdyu nééhií:

—Ímiánejcúvuréjuco mepájtyé míamúnaa ímityúné ícyahíjcyánetu.

41 Ahdújucóhjáa múhdumé dííbyé uwáábó cáhcújtsodúmé tsójtsótsámeíñe. Áijyúhjáa tsúúca
cahcújtso múnaa llíyaatémé 3,000-mevájuco.

42 Aaméhjáa diityé uwáábó úraavyémé tsaímíyé náhbévájcatsímyé tsatsíhvú idyóbéévéne
Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi. Téhduréhjáa Jetsóó dsɨjɨ́vé ɨ́ɨtsaavéné pááaho iwátújcatsíñé
máchohíjcyáhi.

Tujkénújejte Jetsóó uráávye múnaa muhdú ícyahíjcyáne

43 Aanéhjáa ímí ɨjtsúcunúme. Áámemáhjáa uwáábojte méénúráítyúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi.
44 Aaméhjáa tsaímíyé iñáhbévájcatsíñe panévatúré pɨ́áábócatsíhijcyáhi.
45 Ihñénéhjɨ́hjáa iñáhjɨ́hénúne pɨ́ááabohíjcyámé pɨ́htómeke.
46 Aaméhjáa paíjyuváré dóbéévehíjcyá duurúvajávú Píívyéébeke idyúúrúvaki. Tsaímíyéhjáa
ihjyáháñeri íjcyame Jetsóó dsɨjɨ́vé ɨ́ɨtsaavéné pááaho iwátújcatsíñé máchohíjcyáhi.
47 Ehdúhjáa Píívyéébeke ditye dúúrúvahíjcyáné tsijtye ímí ɨjtsúcunúhi. Aaméhjáa éhnííñevu
llíyaaté Píívyéébé pɨááabori tsúúca pájtyetéme.

3

Úllehíjcyátuube úlléjucóóne

1 Tsájcuuvéhjáa Péédorómútsí Jóááma péé duurúvajávú Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyáne
ééveri.
2 Áijyúhjáa tsaapi tsɨ́ɨ́ménedítyújuco úllétúúbeke pícyohíjcyámé tééjá lleehówavu 'Imíwu'
némeítsihvu dibye ityáúmeíhíjcya dsɨ́ɨ́dsɨke tééjá pañévú úcáávémeke.
3 Aabéhjáa diityétsikye táúmeí dsɨ́ɨ́dsɨke tééjá pañévú úcáávémútsikye.
4 Áánélliihyéhjáa dííbyedívú ɨ́ɨ́téne neemútsi:
—Éje, cáhawáá múhtsikye dɨhtej.
5 Aanéhjáa ɨjtsúcunúúbé dityétsí tsíeménevu ájcuíñe.
6 Árónáacáhjáa Péédoro néé dííbyeke:
—Tsá muhtsi medsɨ́ɨ́dsɨvatúne. Árónáa ihdyu uke muhtsi mépɨ́ááboóhi. Ahdícyane Nat-
sarée múnáájpi Jetsocríjto mémeri díjyócúúvéne duhlle.
7 Ehdúhjáa néébere ímɨánéjcúéhójtsɨtu iékéévéébeke íjyócujcárónemáyé tsúúca ímíjpyetéébe.
8 Aabéhjáa tsaímiyéjuco úlleebe cáhtsíñíbaabéré diityétsima úcaavé tééjá pañévú Píívyéébeke
dúúrúvaabére.
9 Aanéhjáa tétsihyi íjcyame ájtyumɨ́ ímíhyéjuco úlleebe Píívyéébeke dúúruváne.
10 Aanéhjáa waajácúmé diibyéjuco duurúvájá lleehówarɨi 'Imíwu' némeítsihyi ácuúcunúúbé
pɨáábó táúmeíhíjcyaabe dibye íjcyane. Ááneríhjyáa ávyeta ullévenúmé dííbyedi.

Duurúvájatu tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihvu Péédoro íhjyuváne

11 Aabéhjáa tsúúca ímíjpyetéébé tsá ɨ́hvéjtsotú diityétsí Péédorómútsikye. Ááneríhjyáa
mɨ́amúnaa itsájúréévéne dsɨɨnécunú diityé éllevu duurúvájatu tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihyi
íjcyáme éllevu.
12 Áámekéhjáa Péédoro iájtyúmɨ́ne nééhií:
—Ámuúha tamúnaaj, ¿aca muhdú ɨ́ɨ́vane ámuha meúllévenúne múhtsidyívú méɨɨté tehdu
múhtsí ɨhnáhooríyé muhtsi meméénúneríjɨ́ɨ́vari? Áhdure ¿aca ɨ́mɨájtétsí muhtsi meíjcyánéllii
tehdu mémeenúhi?
13 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáaúvú Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, éhdume
cáánívahíjcyaabe Mépiivyéébé Ílli Jetsóoke tééneri ávyéjútsohíjcyá éhnée ámuha ávyéjujté
hójtsɨ́ pañévú meɨ́hvéjtsóóbeke. Muuráhjáa Piráátó dííbyeke ácádsɨ́jcaáyóíyónáa tsá ámuha
meímílletúne.
14 Diibyée ímɨáábé hallúvú íhjyúvatúmé ámuha cáábyerá dsɨ́jɨvétso múnáájpí hallúvúré
méihjyúvá dibye iíjchívyeki.
15 Ehdúu ámuha mélliihyánutsó diibyéjuco meke bohɨ́ɨ́vú ájcúúbedívu. Áróóbekée muurá
Píívyéébe bóhɨɨtsóhi. Aane muha méwaajácúhi.
16 Áábeke muhtsi mecáhcújtsónéllii muurá íñe áánu ímíjpyeté dííbye mémeri dííbyé ɨhnáhoori
ámuha meɨ́ɨ́téneríye.
17 Ahdícyane, ámuúha tamúnaaj, muurá ó waajácú ɨ́mɨáánéjucóo ámuha pámeere ámúhá
avyéjujtémá dííbyeke medsɨ́jɨ́vetsóné ámúhá ɨ́buúúné aabáte.
18 Árónáacáa ihdyu tehdújuco dibye ɨ́cúbáhrámeíñé tsúúcajátújucóo Píívyéébe íhjyú uubálle
múnáaj tééveri néhdújuco.
19 Áánélli ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco
méɨ́buwáávé ténehjɨ ámúhama iábájɨ́ɨ́vémeí ímí Píívyéébema ámuha meíjcyaki.

20 Muurá meéllevu wállóóiibye Ílli Jetsocríjtoke tsúúcajátújucóo meke dibye pájtyetétsoíñé
iñéébeke meke dibye iújcúvaki.
21 Aabe muurá níjkyéjɨri íjcyaá páneere muhdúhjáa Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri
tsúúcajátújuco iñéhijcyáné ímíbáávyétsóné hajchóta.
22-23 Íllúhjáa muurá Moitséeúvú néé méɨhdé múnáaúvuke: "Ávyéjuube Píívyéébe méhdityu
pícyoó tsaapi íhjyú uubálle múnáajpi íjcyáííbyeke íñée oke ipícyohdu. Áábeke ihdyu tsáma
mélléeboco. Muurá dííbyeke cáhcújtsotúmé wágóóóveéhi."
24 Áhduréhjáa tsijpi Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Tsamoéeúvú ihjyúvahíjcyá íñe ícyooca
muhdú pájtyenéhjɨtu. Áábeúvú boonéhjáa idyé tsijtye íjcyáméhjɨúvú ihjyúvahíjcyá téénetu.
25 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri nehíjcyá meeke pámeekére.
Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvuma pámeekéré meke ɨpɨááboíñé Aavaráaúvuke íllu neébe:
"Pámeere ííñújɨ cuwáábema íjcyaíñé pɨáábó dɨjtsɨɨménémúháábej tééveri."
26 Muuráhjáa Píívyéébe Íllíkye wallóó tujkénú mee ijraéémuke dibye ɨpɨáábo méimítyuháñé
meɨhvéjtsoki. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

4

Péédorómútsí Jóááma ávyéjujté úmɨwari íjcyane

1 Aanéhjáa Péédorómútsí Jóááma mɨamúnáama íhjyúvahíjcyárónáa tsáácunúmé llúúvájteé,
duurúvájá tehméjté avyéjuúbee, tsadotséómuu, íjcyame.
2 Aaméhjáa cayóbáávaté Jetsóópe dsɨjíveebe bóhɨhdu idyé tsijtye dsɨjɨvémé bóhɨíñé dityétsí
úwáábónetu.
3 Aaméhjáa iékéévémútsikye cuvéhoojánú cúvéhréjuco tene néénélliíhye. Aamútsíhjyáa
téhulléré tsɨtsɨɨvéhi.
4 Árónáacáhjáa diityétsí uwáábó lléébúcunúhíjcyámedítyú mítyame cáhcújtsómemáubáhjáa
tsúúca úújetémé 5,000-mevájuco tsaééré wajpíímu.
5 Aanéhjáa awáá tsíjcyooji píhcyaavéjucóómé Jerotsaréevu ávyéjujtee, túkevéjtsojtee, taúhbájú
uwáábojtee, íjcyame.
6 Áámemáhjáa ijcyámé llúúvájté avyéjujte Anáaa, Caipáaa, Jóááá, Arejáádoroo, éhdume.
Téhduréhjáa ijcyámé diityéjééejte.
7 Aaméhjáa diitye ávyéjujte néé Péédorómútsikye ditye iíjchívyétsóne itsíva diityé éllevu.
Ahdújucóhjáa ditye tsájtyémútsikye ditye nééneé:

—¿Aca ɨíné ɨhtsúturí ámuhtsi méénúráítyuróné méméénuhíjcyáhi, pane mumémeríhyaja?

8-9 Áánélliihyéhjáa Péédoro Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe néé diityéke:

—Ámuúha tamúnaa íjraéémú avyéjujtej, ámuha íñe múhtsikye médilló éhnée íayáábedítyújuco
úllétuube áánu muhdú ímíjpyeténé ámuha mewáájácuki.
10 Áánéllii ícyooca muhtsi ámúhakye méúúbálleé teéne. Muurá ihdyu Píívyéébere
ímíjpyetétsó dííbyeke éhnée ámuha páwachékevu Natsarée múnáajpi Jetsóoke medsɨjɨvétsóóbeke
ibóhɨíɨtsóóbe mémeri.
11 Muuráhjáa diibyéjuco éhne múúne ímichi nééwáyutu jaa éjkedu néébeke ámuha
meéhdɨɨvállérоobe ícyooca ijcyá páñetúejpi teene jaa ímichi páñétúétsihdyu éjkedu néébeé.
12 Tsá tsijpi íjcyatú meke pájtyetétsoóbe. Tsáháa muurá tsíjpiikye Píívyéébe méménutú
mɨamúnáake pájtyetétsóííbyeke.
13 Ehdúhjáa dityétsí íhjyúváneri diitye ávyéjujte ullévenúhi. Aaméhjáa waajácú dityétsí
ɨdátsó nééméejtétsí íjcyane tsáijyúubáré waajácúhaamɨné ɨɨtehíjcyátumútsi. Árónáacáhjáa
ɨtsaavémé Jetsóomáa dityétsí ícyahíjcyáne.
14 Aanéhjáa dityétsí ímíjpyetétsoobe tétsihyi íjcyánéllii tsáhájuco ditye ɨɨná néétu di-
ityétsidítyu.
15 Áánélliihyéhjáa ílluréjuco ditye wálloone diityétsikye tétsihdyu. Ááné boonéhjáa
tsaééréjuco íhjyúvájcatsíñé muhdú diityétsikye imyéénúíyóneri.
16 Néjcatsímyéhjápeé:

—¿Aanéhaca íñe muhdú méméénúiyá diityétsikye? Muurá pámeere Jerotsarée múnaa
waajácú méénúráítyuróné dityétsí méénune. Aane muhdú metóónúíyónejɨɨvari.
17 Árónáa ihdyu metsu meíllívyéébo diityétsikye dityétsí éhnííñevu Jetsóodítyú íjcyáné
uwááboju pámehdívúré tsújaúcútúné ɨhde.
18 Ahdújucóhjáa tsiiñe ɨpɨúvámútsikye ditye ávyeta bóijcyúné dityétsí iúwaabójúcóótuki.
19 Árónáacáhjáa neemútsí diityéke:

—Cáhawáá méíjtsaméí keená ímí Píívyéébe íjtsúcunúne. ¿A ámúhakyéré muhtsi melléébóne dííbyeke tsá melléébóitúne?

20 Tsáháubá muhtsi meíhvetéityuró Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju meúwáábohíjcyánetu dibyée iúwáábóne méénuhíjcyanéhjí muhtsi maájtyúmínélliíhye.

21 Ehdúhjáa dityétsí néénéllii ibóíjcyúróne ílluréjuco ditye íhvejtsóné diityétsikye. Tsáháhjáa ditye píívyetétú muhdú diityétsikye imyéénúiyóné tsáápiikyéhjáa dityétsí ímíjpyetétsónéllii mítyame Píívyéébeke ávyéjújtsónélliíhye.

22 Aanéhjáa diibye dityétsí ímíjpyetétsoobe 40 pijcyábá ehníííñevújuco.

Cahcújtso múnaa piááboó táúmeíñe

23 Aamútsíhjyáa tsúúca ditye ácádsíjcaáyomútsí íñahbéjte éllevu ipyééne úúballé páneere muhdú llúúvájté avyéjujtémá túkevéjtsojte diityétsikye nééneé.

24 Áánélliihyéhjáa tsaméhjí íllu Píívyéébema ihjyúváhi:

—¡Ayúju múúhá Avyéjuube Píívyéébeéj, uu muurá ú ijcyá páneerée iévéhóówari íjcyánéhjima ííñuji, nújpacyo, múhdúné tsíeméné íjcyane, u ípívyéjtsoóbe!

25 Aabée muurá díiicúve múnáajpi Dabíiúvudi Díapííchó íjcyánej tééveri u nééhií:

¿íveekí tsíííñé iñújíiine múnaa páhduváré idyáriivéjcatsíñe ítsámeíhijcyá íinetú diityéké píáábóítyúnéhjiri?

26 Muurá ávyéjujte pítyácócatsíhijcyá Ávyéjuube Críjtoke imyéénuki.
Ehdúhjáa muurá u néé Dabíiúvuj tééveri.

27 Aanée muurá téénéllii ícyoomívú píhcyáávehíjcyámé Heróódee, Póótsio Piráátoo, tsíííñé iiñúji múnaa, muuha ijraéémú avyéjujtee, ijcyame Daachi Jetsóoke imyéénu múúhakyée pájtyetétsóííbyeke u wállóóbeke.

28 Áábekée meenúmé tsúúcajátújucóhjáa ihdyu u néhdújuco.

29-30 Aame muurá u iitténáa téhdure múúhakye méénúllehíjcyáhi. Áánéllii ihdyu óvíi múúhakye ú túkévejtsó díihtsútuuri muha meúwáábohíjcya díuwááboju iinerí íllityétúme. Áhdure múúhakye piáábó muha méénúráityúronéhjí chéméméhjike mebóhiitsohíjcya Daachi Jetsóo mémeri.

31 Ehdúhjáa Píívyéébema iíhjyúvánetu ditye níjkévánáa tétsii diityémá uuvécunúhi. Aanéhjáa Píívyéébé Apííchó diityé pañe íjcyame iinerí núhnévetúmé úwáábohíjcyá dííbyé ihjyu.

Pámé wáábyutáré íjcyane

32 Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama tsajíjtóré íjtsámeímyé tsá néhíjcyatú ihñénéhjí íhdyúenéhjí íjcyane. Tsáápiitsá éhnéhjáa pámé wáábyutáré ijcyáhi.

33 Aaméhjáa diitye uwáábojte úúbállehíjcyá Ávyéjuubée Jetsóó idsíjívétsihdyu bóhiine. Áámekéhjáa Píívyéébe mítyane píáábohíjcyáhi.

34 Aaméhjáa pámeere cahcújtso múnáama ímí píáábócatsíhijcyá iinetú píhtótsójcatsítyúme. Tsaatéhjáa íiñújiiinema, ihjyáháñema, íjcyame ténehji iñáhjíhénúne dsiidsí pihjyúcuhíjcyá uwáábojtédívu.

35 Áánetújucóhjáa ditye ácuhíjcyáné tsaate diityédítyú píhtómeke.

36 Áijyúhjáa íjcyaabe diityédítyú Revítámuube Jotséé Chííperévúhjáa ditye tsiimávaábe. Áábekéhjáa uwáábojte iúúhinúné meménú Benabéedívú 'ímijyújtsoóbe' nééiyóne.

37 Aabéhjáa íiiñújí iñáhjíhénúne áhdovu ajcú diitye uwáábojtéke.

5

Ananíamútsí mewa Tsapíírama ímityúné méénune

1-2 Áhduréhjáa Ananíamútsí mewa Tsapíírama íiiñújí iñáhjíhénúne áhdotu tsane iújcúnéj coéénevu diitye uwáábojtéké ajcú pánéhjíjtaráhdu. Aanéhjáa mewa waajácú dibye muhdú méénune.

3 Áábekéhjáa Ananíake Péédoro nééhií:

—¿Aca íveekí Naavéné uke íbúwájtsónej péévé muhdú ú meenú díiiñújí áhdo? ¿Ááne pánehjídú ú tsivá cóeéne? Ú imíllé múúhakye u álliñe tehdújuco Píívyéébé Apííchó ímillédú u méénune muha meíjtsúcunúroki.

4 ¿Aca muhná teene ííñuji? Ááneráa dihñe teéne. Ááne áhdóo dihñéreíyo. Tsáháa tsane u újcúnéj coéené u tsíváityuró pánéhjíjtaráhdu. Aanéhaca idyé múúhakyéré u álliñejiivari. Muurá téhdure Píívyéébeke ú allíhi.

5 Ehdúhjáa Péédoro néénemáyé Ananíá íllurejúco dsíjíveebe áákityéné baavújuco. Ááné uubálléhjáa lléébome mítyane íllityéhi.
6 Ááhoúvukéhjáa ováhtsámú ɨbíɨjínúne tsajtyé icyúúuki.
7 Ááné boonétúhjáa mewa wajtsí ɨɨná ájyúke pájtyene wáájácútulle.
8 Áállekéhjáa idyé Péédoro népejtsóhi:
—¿A téhdunéjucóo íllluunéré ámuhtsi menáhjíhenúné ámúhtsí iiñújɨ?
Áánélliihyéhjáa neélle:
—Éée, téhdunéjucópeé.
9 Árónáacáhjáa Péédoro néé díílleke:
—¿íveekíhjyáa ehdu ámuhtsi mémeenúhi? ¿Aca ámuhtsi méɨjtsúcunú Píívyéébé Apííchó wáájácúityuróne? Éje, aatye muurá tsáá dítyájɨúvuke icyúúújétsihdyu. Aame muurá ícyooca uukéréjuco cúúutéiñe.
10 Ehdúhjáa dibye néénemáyé tsúúca dsíjívelle áákityé dííbyé lliiñévu. Áálledívúhjáa diitye ováhtsámú wajtsí ííítémehóvuréjuco. Áálleúvukéhjáa idyé itsájtyéne cuuúmé ájyú úníutu.
11 Ehdúhjáa Ananíamútsikye méwama tene pájtyéneri cahcújtso múnaa mítyane íllityéhi. Áhduréhjáa tsijtye teene iwáájácúne íllityéhi.

Méénúráítyúronéhjí méénúmeíñe

12 Aanéhjáa diitye uwáábojte dóbéévehíjcyá duurúvájá pañévú tsátsii 'Tsaromóo' némeítsihvu. Aaméhjáa méénuhíjcyá mítyane méénúráítyúronéhjí míamúnááj pɨɨnévu.
13 Áámekéhjáa cáhcújtsotúmé diityémá náhbévahíjcyáturómé ímí ɨjtsúcunúhi.
14 Téijyúhjáa idyé tsijtye wajpíímumáyé walléémú cóbéévehíjcyá duurúvájá pañéahcujtsó Píívyéébeke. Aaméhjáa éhníííñevu mítyaméjuco llíyaaténe.
15 Áánetúhjáa chéméméhjɨke ííihbotáháñeri ijchívyetsómé hulléjɨjtónéj pɨɨnévú téénerívaa Péédoro pájtyéébe náávéubáré diityé hallútú pájtyéneri ditye ibóhɨíki.
16 Téhduréhjáa idyé íúníúécoomíjɨ múnaa Jerotsaréeri íjcyáábe éllevu tsívahíjcyá chéméméhjɨke. Áhduréhjáa tsívahíjcyámé naavémú ípañe íjcyame ícúbáhrámeíhíjcyámeke dibye ibóhíɨtsoki.

Uwáábojtéké ditye ícúbahráne

17 Aanéhjáa páñétúejpi llúúvájté avyéjúúbema tsadotséómú nomíutáává diitye uwáábojtédi.
18 Áánélliihyéhjáa diityéké cuvéhoojánúme.
19-20 Árónáacáhjáa tépejco níjkyéjɨ múnáajpi cúvéhóójá llehówááné ipááyúnetu iíjchívyétsómeke néé ditye míamúnáake duurúvájá pañévú iúwáábote muhdú Píívyéébeke meúraavyéne.
21 Ahdújucóhjáa ditye cúúvénetúré tééjá pañévú ipyééne úwaabóne. Áánáacáhjáa diibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuube íñahbénu múnáama pihjyúcú túkevéjtsojtéke. Áánemáhjáa tehmé múnáake wallóómé diityé éllevu cúvéhóójá pañétú ditye iújcutéki.
22 Aaméhjáa pééme úújeté íávajávuréjuco.
23 Áánélliihyéhjáa ióómíñe néémeé:
—Muha méúújetérá cúúveja cóhpé wátájcámeíjyá tehmé múnaa lléhowááné téhmehíjcyámedívu. Áronáa muha lléhowááné mépaayú dáíháñeréjuco tsaatéubáré pañe íjcyájúcootúne.
24 Ehdúhjáa ditye úúbálléneri diibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuúbee, duurúvájá avyéjuúbee, tsijtye llúúvájteé, íjcyame iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Aca kiávú pééiyóme?
25 Árónáacáhjáa tsaapi téhullétú tsáábe néé diityéke: Áánerá éhnéijyu ámuha mecúvéhoojánúmé éhlle duurúvájá pañe uwááboríjyuco.
26 Áánélliihyéhjáa tehmé múnáá avyéjuube péé tsaatémá diityé éllevu. Aaméhjáa diityéké ícúbáhratúmé tsajtyé míamúnaa néwayúúnevu diityéké áámúíyóné apííchori.
27-28 Aaméhjáa diitye ávyéjujtédívú wájtsítsómeke páñétúejpi llúúvájté avyéjuube nééhií:
—Ááneráhjáa muha ámúhakye mébóijcyú ámuha meúwaabójúcóótu eene ámuha meíhjyúvahíjcyáábedítyú íjcyáné uwááboju. Árónáa ¿íveekí éhníííñevúré ámuha méúwaabóhi? ¿ɨveekí ámuha Jerotsaréeri dííbyé uwááboju metsújaúcúne méimíllé dibyée dsíjɨvéné múúhá hallúvú mewátyanúne?
29 Áánélliihyéhjáa Péédoro nééhií:

—Árónáa ihdyu Píívyéébe múúhakye néhdújuco muha meméénune mí́amúnaa múúhakye bóíjcyúrónáaáca.
30 Muuráhjáa téhdure méɨhdé múnáaúvú dííbyeke cáánívahíjcyaabe Mépiivyéébé Jetsóoke bóhɨɨtsó éhnée páwachékevu ámuha mewátyétyéhcútsoobe dsí́jɨ́véébeke.
31 Áábekée muurá dibye ávyéjuutétsoobe ícyooca ijcyá dííbyé úníuri Ávyéjuube Pájtyetétsoobe íjcyáábej téévеri mee ijraéémú ímityúné meícyahíjcyáné meí́hvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvuréjuco meí́búwááve ténehjɨ máhallúrí iíjcyájúcóótuki.
32 Aane muurá Píívyéébé Apííchó múúhadívú bóhówajtsóné íñe muha meúúbállehíjcyáhi. Muurá ɨ́mɨááné dííbyeke mecáhcújtsómé pañe dííbyé Apííchó ijcyáhi.
33 Ehdúhjáa Péédoro néene diityéké cáyobáávatétsómé imíllerá diityéké ɨdsí́jɨ́vetsóne.
34 Árónáacáhjáa paritséómuube ‘Gamariée’ némeííbyé taúhbájú uwááboobe íjcyáábeke mí́amúnaa ávyejúúllehíjcyaabe diityéj pɨɨnétú iíjyócúúvéne néé dityéi iíjchívyétso áachívú wahájchotáwu diitye uwáábojtéke.
35 Ááné boonéhjáa neebe diityéke:
—Ámuúhaj, téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco. Ááne ímíñeúvú meí́jtsámeítsihdyu aatyéké méméénuco ámuha meméénúíhajchííjyu.
36 Muuráhjáa ‘Téoda’ némeííbyé ɨtsúcunúmeíhijcyá ɨ́htsútuube iíjcyane. Áábemáhjáa muurá ijcyámé mí́amúnaa 400-meva. Áróóbekéhjáa tsaate dsí́jɨ́vétsóné boone pámeere dííbyema íjcyarómé pahúllevávú tsújaavé tétsí́hjɨ́ daíhañéréjuco.
37 Téhduréhjáa Gariréa múnáajpi Jóódáke pajtyéné mí́amúnáake ditye éévehíjcyáijyu. Áábemáhjáa muurá téhdure mítyame íjcyáróóbeke idyé dsí́jɨ́vetsóme. Ááné boonéhjáa dííbyema íjcyarómé ílluréjuco wáhchájabáne.
38 Áánéllii ámúhakye o néé diityéké éhníííñevu ámuha mepátsárijcyójúcóótuki. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné mí́amúnáadítyúré tsááné uwááboju ditye úwáábohíjcyáhajchíí diityémá nɨjkévaíñé muhdú ámuha diityéké meméénútúrónáaáca.
39 Ááné tu Píívyéébedítyú tsááné uwááboju íjcyáhajchíí tsá ámuha muhdú meméénúityúne. Ááné́llii téɨɨbúwá meíjcya.
Tsá tene ímityú Píívyéébeke ámuha ímityúné medárɨɨvéne.
40 Ahdújucóhjáa dííbyeke ditye lléébone. Árónáacáhjáa ihdyu diitye uwáábojtéké ɨpí́úvámeke wátsihcyúme. Ááméké́hjáa iácádsí́jcaáyo tsiiñe bóijcyúmé ditye iúwaabójúcóótu Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju.
41 Aaméhjáa péé imíjyúwu Píívyééberéhjáa ihdyu ɨ́hvejtsódújuco Jetsóodítyú íjcyáné uwáábójú hallútú núcójpɨ́tsó ɨɨcúbáhrámeíyónnáaáca.
42 Aaméhjáa ɨ́hvéjtsotúmé éhníííñevúré pajcóójɨváré úwáábohíjcyá duurúvájá pañévu. Téhduréhjáa tsíjtyeke ihjyáhañévúré úwáábomété pehíjcyáhi.

6

Uwáábojté pɨáábojte íjcyáímyeke ditye mémenúne

1 Aanéhjáa téijyu tsúúca mítyaméjuco cahcújtso múnaa llíyaaténe. Áánáacáhjáa tsaate jodíómú íjcyarómé gríéégómú ihjyúrí íhjyuvámé imúnáadítyú nehíjcyá dityéváa pííbájyujtéké panévatúré pí́áábohíjcyatúne.
2 Áánélliihyéhjáa diitye méjtúhatyu míítyétsi íjcyame uwáábojte pámeere cahcújtso múnáake ipíhjyúcúmeke nééhií:
—Muurá íñe Píívyéébé uwáábojuo muha meúwaabómé tsá tsíñéhjɨri metúhújkímyeíítyuróne.
3 Áhdícyane, ámuúha múúhá nahbémuj, ámúhadítyú tsaate ɨ́mɨáámé 7-meváké menéhcóne téénevu mepícyó Píívyéébé Apííchó diityéké túkévétsohíjcyámeke.
4 Áánetu ihdyu muha dííbyeke pɨáábó metáúmeíñe dííbyé uwáábojuo méúwáábohíjcyaáhi.
5 Ehdúhjáa ditye néene ímí tehdújuco ɨɨjtsúcunúnéllii meménújucóómé Ejtéébake Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri ímí dííbyeke úráávyehíjcyáábeke. Áábé hallúvúhjáa meménúmé íllúúmeke: Perípee, Próócoroo, Nicanóoo, Timóoo, Paméénaa, Ajtiokíía múnáajpi Nicoráá jodíómuube íjcyátúroobée diityé uwáábojuo tujkénú iúráávyehíjcyátsihdyu Jetsóokéréjuco cáhcújtsoóbee, éhdúmeke.
6 Ááméké́hjáa tsajtyémé diitye uwáábojté éllevu. Ááméé hallúvúhjáa íhyójtsɨne ipícyóóne táúmeímyé pɨáábo.
7 Ehdúhjáa Píívyéébé uwáábojuo Jerotsaréevu tsújaavéné mítyame cáhcujtsómé éhníííñevu llíyaatéhi. Áhduréhjáa mítyame llúúvájtedítyú cáhcujtsóhi.

Ejtéébake ditye ékeevéne

8 Áijyúhjáa Ejtéébá méénuhíjcyá méénúráítyúronéhjí Píívyéébe píáábóneri.
9 Ááb̓emáhjáa táhjácatsíhijcyámé tsaate pihcyááveja ‘ɨɨcúve múnaa íjcyájúcootúme’ némeíjya
múnáama Tsiréene múnaa, Arejadríía múnaa, Tsiríítsiá iiñújɨ múnaa, Ááts̓iá iiñújɨ múnaa,
íjcyame.
10 Ároméhjáa tsá dííbyeke táhjatú Píívyéébé Apííchóré túkévéjtsóneri dibye
íhjyúvahíjcyánélliíhye.
11 Ááneélliihyéhjáa ahdómé tsaatéké ditye dííbyé hallúvú iállíñe iñéé dibyéváa Píívyéébeé,
Moitséeúvuu, íjcyámútsidítyú ímityúné íhjyuváne.
12 Ehdúhjáa ditye nééne túkevéjtsojtémá taúhbájú uwááb̓ojtéké muhdú dárɨɨvémé awáá
diibye Ejtééb̓ake iékéévéébeke tsajtyé ávyéjujté éllevu.
13 Ááb̓éélliihyéhjáa nehcómé tsíjtyeke dííbyé hallúvú ditye iálliki. Aaméhjáa néé dííbyedítyu:

—Ááanu ímityúné ihjyúvahíjcyá duurúvájatuu, Píívyéébé taúhbájutuu, íjcyane.

14 Áhdure nehíjcyaabe Natsarée múnáajpívá Jetsóó duurúvaja iwáchájánúne Moitséeúvú
uwááb̓ó cápáyoácoíñe.
15 Ehdúhjáa ditye nééneélli ávyéjujtémá tsijtye tétsihyi ácújcatyémé ɨɨtécunú diibye Ejtééba
húmí amítsárahcówu níjkyéjɨ múnáájpí humídu.

7

Íhyallúvú Ejtééb̓á íhjyuváne

1 Ááb̓ekéhjáa páñétúejpi llúúvájté avyéjuube nééhií:

—¿Ava ímɨááné ehdu teénej?

2 Ááneélliihyéhjáa neebe diityéke:

—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ámúhakye o nééne méelleebúcunuj. Muuráhjáa Mépiivyéébé
íhtsútuube íjcyaabe bóhówaavé méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvudívú Haráavúi dibye péétúné
ɨhde Metsopotáámiá iiñújɨri íjcyáábedívu.
3 Ááb̓ekéhjáa neébe: “Pámeere dihyájkímuke díiiñújɨma díhvéjtsóne peeco uke o wállóóné
iiñújɨvu.”
4 Ahdújucóhjáa muurá dibye íiiñújí Caadéatu péébe úújeténé Haráavu. Ááné boonétúhjáa
cááni dsíjívétsihdyu Píívyéébere tsivá dííbyeke íñe ícyooca meíjcyáné iiñújɨvu.
5 Aanéhjáa ímɨááné dííbyeúvuke iájcuíñé iñéérónáa tsáhái dibye dííbyeke ájcutú
téené iiñújɨvu. Árónáacáhjáa ihdyu neebe dibye dsíjívéné boone iájcuíñé dííbyéj
tsɨɨménémúháábekéréjuco díbyeúvúi tsɨɨmávátúrónáaáca.
6 Áhduréhjáa neebe dííbyeúvudítyú llíyaaténéj tsɨɨménémúhaabe tsíííñé iiñújɨri tsíjtyé hójtsí
pañe íjcyame ícúbáhrámeíiñe 400 píjcyá hajchóta.
7 Téhduréhjáa Píívyéébe néé diityédítyu: “Eene kéené iiñújɨ múnáá hójtsɨrí ditye íjcyámema
teene ó ímíbájchoóhi. Ááné boone ó ijchívyétsoó téhullétú diityéké ookéréjuco ditye ɨɨícúve
íchihvu.”
8 Muuráhjáa Píívyéébe Aavaráaúvuma muhdú dibye íjcyáíñé pityájcoju imyéénéne néé
pámeere dííbyéj tsɨɨménémúhaabe ikíhdyahírótsámeíki. Ahdújucóhjáa dibye méénune íllí
Itsáake ɨtsíímáváábeke 8 coojívá dibye íjcyátsihvu. Áhduréhjáa diibye íllí Itsáaréjuco méénune
íllíkye Jacóóboke. Aabéhjáa idyé Jacóóbó meenú téhdure íítsíímeke 12-nevá dohjíba múnaa
mee ijraéémú ɨhdéejtéké ɨtsíímávámeke.
9 Aaméhjáa diitye méɨhdé múnaa Jacóóboúvuj tsíímé nomíutáávahíjcyá íñahbe Jotséedi.
Áánemáhjáa dííbyedívú tsaatéké ditye náhjíhenúmé tsajtyé dííbyeke Ejíhtó iiñújɨvu.
Áróóbekéhjáa ihdyu Píívyéébe píááb̓ohíjcyá panéváré dííbyeke pátyehíjcyánéhjɨtu.
10 Aanéhjáa dííbyeke dibye túkévéjtsónej péévéré teene Ejíhtó iiñújí avyéjuube Paraóó
ímí dííbyeke pícyohíjcyáhi. Muuráhjáa dííbyeke pícyoobe íiiñújí túkevéjtsoobe íjcyaabe téhdure
páneere dííbyé tsíeméné tehméébé dibye iíjcyaki.
11 Áijyúhjáa muurá mityane míamúnaa ícúbáhrámeí ájyábari Ejíhtó iiñújɨɨ, Canaáá iiñújɨɨ,
íjcyájíícu múnaa. Tsáháhjáa téijyu méɨhdé múnáaúvudi majcho íjcyatúne.
12 Árónáacáhjáa Jacóóboúvú Ejíhtó iiñújɨri tsátsɨi majcho íjcyane iwáájácúne wallóó íítsɨɨme
méɨhdé múnáaúvuke ditye téhullétú tsane iújcutéki.

13 Ááné hallúvúhjáa tsiiñe péémedívú botsíi Jotséé waajácútsámeí diitye íñahbémudívu.
Átsihdyúhjáa diibye Ejíhtó iiñújɨ́ avyéjuube waajácújucóó caatyé múnáajpi dibye íjcyane.
Áánélliihyéhjáa neebe dibye ɨpíúva pámeekéré imúnáake.
14 Ahdújucóhjáa Jotséé pɨ́uváné cááni Jacóóboke pámeere ihyájkímú 75-meva íjcyámema.
15 Aaméhjáa téhulle ícyahíjcyámé pámeere dsɨ́jɨvé 12-nevá dohjɨ́ba múnaápe mee ijraéémú
ɨhdéejte íjcyame diibye cááni Jacóóbomájuco.
16 Ááameúvukéhjáa tétsihdyu icyúúúrómeke tsúúcajátú tsiiñe iáábyúne tsajtyémé Tsikyéevu
diibyéhjáa Aavaráaúvú Hamóoúvújɨ tsɨ́ɨ́medítyú áhdóné nijkyénetu icyúúuki.
17 Aanéhjáa Píívyéébe Aavaráaúvuke pítyájcóne éévé tsúúca pɨ́ɨ́hɨ́náa memúnaa éhníííñevu
llíyaaté mityáméjuco teene Ejíhtó iiñújɨvu.
18 Áijyúhjáa tsíjpiiyéjuco úcaavéné tééné iiñújɨ́ avyéjúúbedívú Jotséeúvuke wáájácútuúbe.
19 Aabéhjáa iállíñe ɨ́cúbáhrahíjcyá diityédi. Áánemáhjáa nehíjcyaabe ditye ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́méwuúmuke
iwáámíuhíjcya béhnére ɨtsɨ́ɨ́mávámewuújɨke.
20 Téijyúhjáa Moitséeúvú tsɨ́ɨ́mávámeííbyeke Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi. Áábéwúukéhjáa
cáánímutsi téhmehíjcyá pápihchúú nuhbáva.
21 Áábéwúukéhjáa tsúúca dityétsí wáágoójúcóóróóbeke Ejíhtó iiñújɨ́ avyéjúúbé ajyúwá
iújcúúbeke keeméetsóhi.
22 Áábekéhjáa ditye úwááboobe waajácú páneere diityé múnaápe wáájácuhíjcyanéhjɨ.
Aabéhjáa ávyétá tujkéveebe ɨɨná imyéénúnetu, iíhjyúvánetu, panévatúre.
23 Aabéhjáa 40 pijcyábájuco íjcyaabe ɨ́jtsámeí imúnáake iááhɨ́vetéiñe.
24 Aabéhjáa téhullévú péébe cábuuvé Ejíhto múnáajpi memúnáájpidi ɨ́cúbáhrahíjcyáábedívu.
Áábekéhjáa lliihyánuúbe.
25 Áijyúhjáa ɨjtsúcunúúbé memúnáaúvú tsúúca wáájacúné dííbyej tééveri Píívyéébe diityéké
ditye ɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu íjchívyétsoíñe. Árónáacáhjáa ihdyu tsáhái ditye wáájácutúne.
26 Ááné tsijcyóójɨ́hjáa idyé úújetéébé tsamútsíyé memúnáajtétsí méénújcatsímútsidívu.
Áámútsikyéhjáa imílléroobe idyówajcáróne. Árónemáhjáa neebe diityétsikye: ¿ɨ́veekí ámuhtsi
tsané múnáajtétsíyé meíjcyamútsí méméénújcatsíhi?
27 Árónáacáhjáa ímichi cáábyedítyú tene tújkévaabe diibye Moitséeke nééhií: “¿Múha uke
picyóó ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyaki?
28 ¿Mityá oke ú lliihyánuú éhnéijyu Ejíhto múnáájpikye u llííhyanúdu?”
29 Ehdúhjáa dibye néénetu íllurеjuco Moitséé wááneé. Aabéhjáa úújeté Madiáá iiñújɨvu.
Aabéhjáa téhulle tsíííñé iiñújɨri íjcyaabe tsɨ́ɨ́mavá míítyétsikye téhullétú ityáábáválledívu.
30 Aanéhjáa 40 pijcyábájuco dibye ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri íjcyánáa níjkyéjɨ múnáajpi
bóhówaavé dííbyedívú úméhéwu péétécunúné pañe ‘Tsinaíi’ némeíhbáúj pɨɨhɨ́vu.
31-32 Ááneríhjyáa mityane ullévenúúbe. Áánélliihyéhjáa ímíñeúvú ɨ́ɨ́te dibye pɨ́ɨ́hɨ́vérónáa
Píívyéébe dííbyeke nééhií: “Oo ámúhá Piivyéébé ó ijcyá dɨ́ɨhdé múnáaúvúu Aavaráaa, Itsáaa,
Jacóóboo, íjcyame oke cáánívahíjcyaábe.” Ááneríhjyáa iíllityéne úúvécunúúbé tsáhájuco tsiiñe
ɨ́ɨtetúne.
33 Áábekéhjáa tsiiñe neébe: “Díjtyúhápaajɨ́né tácorɨ́jcó íñe úhdivu o bóhówáávénélliíhye.
34 Muurá ó waajácú tahñéjté Ejíhtori íjcyame wánícyámeíhijcyáné ɨ́ɨcúbáhrámeíñeri. Ááameke
dijtyééveri o íjchívyétso íñe úhdivu ó bóhówaavéhi. Ahdícyane uke ó wallóó tééné iiñújɨvu.”
35 Ehdúhjáa Píívyéébe néé Moitséeke éhnéhjáa memúnáajtétsiúvú ‘¿múha uke picyóó
ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyaki?’ nééróóbeke. Píívyééberéhjáa ihdyu néé úméhéwu
péétécunúné pañe níjkyéjɨ múnáajpi dííbyedívú bóhówáávéébej tééveri dibye memúnáaúvuke
iíjchívyétsoki.
36 Ahdújucóhjáa méénúráítyúronéhjɨ́ imyéénúnej tééveri dibye íjchívyetsóné méɨhdé
múnáaúvuke Ejíhtó iiñújɨtu. Aaméhjáa ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨvu pééme Tújpáñe
Móóa pajtyé nújpacyo dówáávéjɨ́jtori. Aabéhjáa téhulle 40 pijcyábá íjcyaabe méénuhíjcyá
méénúráítyúronéhjɨ.
37 Aabéhjáa mee imúnáadítyú nééhií: “Píívyéébere muurá pícyoó méhdityu íhjyú uubálle
múnáájpikye íñe o íjcyadu nééííbyeke. Aabe ihdyu néénе mélléeboco.” Ehdúhjáa néébeúvu.
38 Aabéhjáa muurá ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri méɨhdé múnáaúvuma íjcyáábedívú níjkyéjɨ
múnáajpi bóhówaavé ‘Tsinaíi’ némeíhbaúvú. Ááabemáhjáa iíhjyúváne ájcuube dííbyeke Píívyéébé
taúhbaju cáátúnúmeíñevu dibye iájcu méɨhdé múnáaúvuke.
39 Áróóbekéhjáa tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne. Íllurеhjáa dííbyeke ityáhjálléne tsiiñe
imíllerómé ióómiñe Ejíhtó iiñújɨvu.

40 Áánemáhjáa dííbyé nahbe Aróoke néémeé: “Mééma meenu Píívyéébedu néméhjɨke
piéhullévúré meóómícyooca meke ditye ityúkévéjtsoki. Kiávú íñe díñahbe Moitséé úújeté
mekée Ejíhtó iiñújɨtu iíjchívyétsónema.”
41 Ahdújucóhjáa ditye níjcyone jééú ocájíwuúdú néébeke. Áábekéhjáa ɨ́ɨ́cúvehíjcyámé iyámeke
illííhyánúméhjɨdi. Ááneríhjyáa mítyane ímíjyuuvémé iiye iñíjcyóóbeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyáneri.
42 Áánélliihyéhjáa ílluréjuco Píívyéébe diityéké ɨ́hvejtsóné ditye awáá idyúúrúvahíjcya
caame íévéhóówari íjcyáméhjɨke. Muurá dííbyé ihjyú uubálle múnáájpí waajácúháámɨtu
nééneé:
¿Acáa ámuha ijraéémú oke méɨ́ɨ́cúvehíjcyá iyámeke mellííhyánúmedi 40 pijcyábá ɨ́ɨ́néubárá
píívyétúné iiñújɨri ámuha meíjcyácoóca?
43 Tsáhaá. Muuráhjáa oke ɨ́ɨ́cúvetúmé ámuha méɨ́ɨ́cúvehíjcyá ámuháyé meméénúméhjɨke.
Áánemáa ámuha métsatyéhijcyá níjcyotáábé Moróoke ihjyáwúuma. Áhdurée ámuha
métsatyéhijcyá níjcyotáábé mɨ́ɨ́cúruwa Rejpáake Píívyéébedi ámuha medíllónema. Áánélliii
ámúhakye ámúhá iiñújɨtu o íjchívyétsómeke ó wálloó Babiróóniá iiñújɨ́ ehnííñevu.
Ehdúhjáa muurá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi caatúnúhi.
44 Aanéhjáa muurá téhulle ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri méɨhdé múnáaúvudi íjcyaja iyámé
mɨɨhénetu méénúmeíjyá duurúvaja dityéhjáa Píívyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwááné
pícyohíjcyaja. Ehdúhjáa méénuube Moitséeúvú Píívyéébe dííbyeke néhdújuco muhdúhjáa
iájtyumɨ́du.
45 Aajájucóhjáa dityéúvú ɨ́ɨ́netsóné tsííñé iiñújɨvu Píívyéébéhjáa Jotsoéeúvuma tééjɨ múnáake
ibótoácóne dííbyeke ájcujɨvu. Áájaréikyéhjáa ícyahíjcyá Dabíiúvú íjcyáné hajchóta.
46 Aanéhjáa diibye Dabíiúvú waajácú ímí Píívyéébe dííbyeke pɨ́aabóne. Áánélliihyéhjáa
imílléroobe imyéénune béhja Jacóóboúvúu téhdure cáánívahíjcyaabe Píívyéébé wáábyuta teeja
iyámé mɨɨhénetu méénúmeíjyá cápayóóve.
47 Áronéhjáa íllíyéjuco Tsaromóoúvú méénune teéja.
48 Árónáa Píívyéébe tsá íjcyatú apáááñéré duurúvaja mɨ́amúnaa méénújá pañe. Muurá ihdyu
ihdícyátsɨhjɨ́ríyé diíbye. Muurá íllu dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi nééhií:
49 Níjkyéjɨri táavyéjú ijyáwá hallúrí o íjcyaabe ó ejécunú páneere íííñujɨ. Aanéjɨ́ɨ́va ¿muhdɨ́ɨ́váne
já ámuha óóma méméénuú tétsihyi o íjcyaki?
50 Aanéjucóo páneere múhdúné tsíeméné íjcyane o ípívyejtsóne.
Ehdúhjáa neebe Píívyéébe íhjyú uubálle múnáájpij tééveri.
51 Árónáa ámuha ávyétá nuuhéjujte meíjcyámé ɨ́buúúné éhne Píívyéébeke wáájácútúmé
ɨ́buúúnédu. Aame ámuha Píívyéébé Apííchó nééné tsihdyúré méícyahíjcyá méɨhdé
múnáaúvúu ícyahíjcyádúre.
52 ¿Acáa cáábyeké Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadítyú méɨhdéejtéúvú pevénéré
ɨɨtécunúhijcyáhi? Muuráhjáa lliihyánuhíjcyámé ɨ́mɨáábé Críjto ííñujívú tsááiñe
úúbállehíjcyárómeke. Aabée muurá Críjto tsáárróóbeke ámuháyéjuco mellííhyanúne.
53 Muuráhjáa tsúúca ámúhama níjkyéjɨ múnáaj tééveri Píívyéébé taúhbaju íjcyájúcoorónné tsá
ámuha melléébohíjcyatúne.

Ejtééba dsɨ́jɨvéne

54 Ehdúhjáa Ejtéébá néénéllii dííbyedívú cayóbáávatémé íhwáñeene ɨ́ɨhdónema.
55 Aanéhjáa diibye Ejtéébá Píívyéébé Apííchó ípañe íjcyaabe ájtyumɨ́ níjkyéjɨri Píívyéébe
íavyéjuri íjcyáábé úníuri Jetsóó íjcyáábeke.
56 Aabéhjáa nééhií:
—Muurá ó ájtyumɨ́ Mɨ́amúnáájpidívúu ípívyéévеebe níjkyéjɨri Píívyéébé úníuri íjcyáábeke.
57 Ehdúhjáa dibye néérónáa íllure íñúhejúúné iwátájcóne dííbyé tujkévetu túruuvémé
íhjyúcunúmére.
58 Aaméhjáa técoomítyú tsiéllevu itsájtyéébeke áámuhíjcyá néwayúúnevu. Aaméhjáa
íwajyámúúné ityácórɨ́jcámeíjyahjɨ́vú téhmetsó tsaapi ováhtsá ‘Tsáoro’ némeííbyeke.
59 Aabéhjáa Ejtéébá ditye áámúroobéré Píívyéébema íllu ihjyúváhi: “Ávyéjuúbej, tabóhɨ́
duúcu.”
60 Átsihdyúhjáa ɨmɨ́móúúvéne kéévánécoba neébe: “Ávyéjuúbej, dɨ́ɨ́cúvedí íñe íjtye ímityúné
méénúróneri.” Ehdúhjáa iñétsihdyu dsɨ́jɨ́veébe. Aanéhjáa Tsáoro ímí ɨjtsúcunú ditye dííbyeke
llííhyanúne.

8

Cahcújtso múnáake Tsáoro ímityúné dáriɨvéne

1 Téijyúhjáa Jerotsaréeri cahcújtso múnaa ɨ́cúbáhrámeɨiñe tujkéváhi. Áánetúhjáa tsújaavémé
Jodéá iinújɨri. Tsaatéhjáa péé Tsamááriá iiñújɨvu. Árónáacáhjáa ihdyu uwáábojte tsá kiávú
péétune.
2 Aanéhjáa ímí Píívyéébeke úraavyémé diibye Ejtéébaúvuke kímóóveméré cuuúhi.
3 Ááné tujkéveríhjyáa diibye Tsáoro cahcújtso múnáake wajpíímumáyé walléémuke
ɨ́cúbáhraabéré ihjyáháñetu tsajtyé icyúvéhoojánuki.

Tsamááriá iiñújɨri ɨ́miáájú uwáábómeíñe

4 Árónáacáhjáa Jerotsaréetu pehíjcyámé pahúlleváré úwáábomére.
5 Áánetúhjáa Perípé Tsamááriá iiñújɨri íjcyácoomívú ipyéene téhdure úúbállehíjcyá di-
ibyéjuco Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyane.
6 Áábedívúhjáa mítyane mɨ́amúnaa píhcyaavémé lleebúcunúhijcyá dibye úwaabóne.
Aaméhjáa ɨ́ɨ́tehíjcyá méénúráityúronéhjɨ́ dibye méénune.
7 Tsaaté pañétúhjáa naavémuke dibye wáágoómé íhjyúcunúméré diityé pañétú
ichívyehíjcyáhi. Áhduréhjáa íjpi vááúmeítyúméhjɨma úllétúméhjɨke ímípyetétsohíjcyaábe.
8 Ááneríhjyáa técoomí múnaa mítyane ímíjyuuvéhi.
9 Áijyúhjáa íjcyaabe tétsihyi 'Tsimóo' némeííbyé ápííchoóbe. Aabéhjáa álliibyéré pehíjcyá
teene Tsamááriá múnáake. Nehíjcyaabéhjáa pane iwáájacúne.
10-11 Áábedítyúhjáa ícyátújtsɨɨméné íllure diityéké dibye íapííchori álliñéhjɨ́ icyáhcújtsóne
nehíjcyáhi:
—Áánúhaca ihdyu Píívyéébé ɨhnáhoóma.
12 Áánetúhjáa ihdyu Perípé Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju Jetsocríjtodítyújuco
pájtyene úwaabóné cáhcujtsómé tsójtsótsámeí wajpíímuu, walléémuu, íjcyame.
13 Áhduréhjáa diibye ápííchoobe Tsimóó íjcyároobe icyáhcújtsóne íllureju co tsójtsótsámeíñe.
Aabéhjáa Perípema íjcyaabe ullévenúhijcyá méénúráityúronéhjɨ́ dibye méénúneri.
14 Aanéhjáa diitye Tsamááriá iiñújɨ múnaa tsúúca Píívyéébeke cáhcujtsóné uwáábojte Jerot-
saréeri íjcyame iwáájacúne wallóó diityé éllevu Péédorómútsikye Jóáámaá.
15 Aamútsíhjyáa téhullévú ipyéene diityé hallúvú pɨáábó táúmeí Píívyéébeke dííbyé Apííchó
diityé pañévú iúcááveki.
16 Tsáháikyéhjáa diityé pañévú tene úcáávetú ditye Jetsóo mémeri
tsójtsótsámeíjyúcóórónáaáca.
17 Áánélliihyéhjáa diityé hallúvú íhyójtsɨcu ipícyóóne dityétsí Píívyéébeke pɨáábó táúmeíñé
tujkéveri botsíi dííbyé Apííchó úcaavé diityé pañévu.
18 Ehdúhjáa dityétsí méénune diibye Tsimóó iájtyúmɨ́ne néé diityétsikye iáhdóiyóné
dsɨ́ɨ́dsɨdívu.
19 Neebéhjápeé:
—Cána oke maájcú éénevu ooréjuco tsaaté hallúvú táhójtsɨcu o pícyóóné tujkéveri Píívyéébé
Apííchó diityé pañévú iúcááveki.
20 Áánélliihyéhjáa Péédoro néé dííbyeke:
—¿ɨ́veekí múhdurá dɨ́ɨ́jtsaméi? Muurá teene dɨdsɨ́ɨ́dsɨmáyé ú wágóóóvéiyáhi. Úubá ú
ɨjtsúcunú Píívyéébe téénevu meke ájcune maáhdóiyóné dííbyeke.
21 Muurá tsá díwáábyuta tene íjcyatú Píívyéébe uke tújkevéállétúnélliíhye.
22 Ahdícyane eene ímityúné u ɨ́jtsámeíñé díhvéjtsóne dííbyeke pɨáábó táuméi. Tsáijyu múúne
úhdi ɨ́ɨ́dáátsóvéne ábájɨ́ɨ́veebe ímityúné u ɨ́jtsámeíñe.
23 Muurá ó waajácú ímityúné dípañe íjcyane éhne múúne iyáábé nijpáyú nehníwu néhdu
nééneé.
24 Ehdúhjáa Péédoro diibye Tsimóoke nééénéllii neebe dííbyeke:
—Ané táhallúvú Píívyéébeke pɨáábó métáuméí eene oke u néhdu tene oke ipájtyétuki.
25 Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyu Tsamááriá iiñújɨri patsɨ́hjɨvá múnáake iúwáábótsihdyu
óómimútsí Jerotsaréevu.

Perípemútsí Etiopíía múnáájpima

26 Átsihdyúhjáa nijkyéjɨ múnáajpi diibye Perípeke nééhií:
—Dípye Jerotsaréetu Gáátsávu pééju ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨtu pájtyéjuri.
27 Ahdújucóhjáa téhullévú péébe cábuuvéné Etiopíía múnáajpi eonóócodívú tééné iiñújɨ́
avyéjuulle 'Cadáátse' némeílle dsɨ́ɨ́dsɨ́ tehméébedívu.
28 Aabéhjáa Píívyéébeke Jerotsaréevu idyúúrúvájétsihdyu íijchíémɨri íiiñújɨvu óómiibye
éévеebéré pehíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvú waajácuháámɨ.

29 Áánáacáhjáa Píívyéébé Apííchóré diibye Perípeke nééhií:
—Éhmɨ íjchíemɨ duhjéte.
30 Ahdújucóhjáa péébe lléébúcunúné dibye éévene. Áábekéhjáa neébe:
—¿A ú waajácú ɨɨná nééiyóné u éévehíjcyáne?
31 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Tsáhaá. Múhdutú ó waajácuú múha oke úwáábónejɨ́ɨ́vari.
Ehdúhjáa iñééne pɨ́úvaabe dííbyeke íijchíémɨ́ pañévu.
32 Aanéhjáa Píívyéébé ihjyu cáátúnúmeíñé dibye éévehíjcyáné íllu nééhií:
Obééjake múúne illííhyánu ditye tsájtyedu tsajtyémé dííbyeke. Aabe pevétsɨhjɨ́dú íjcyáábeke dsɨ́jɨ́vetsómé éhne múúne obééjáwu pevétsɨhjɨ́dú íjcyáábeke ditye nɨ́ɨ́tsudu.
33 Áábeke ɨdátsó meenúme. Aabe ííñújɨri tsá íjcyájúcootúne. Aane íñe ¿múha téijyú múnáadítyú úúbálléiyá muhdúhjáa téijyu mɨ́amúnaa ícyahíjcyáne?
Ehdúhjáa nééne éévehíjcyaábe.
34 Átsihdyúhjáa neebe Perípeke:
—Cána oke ímíñeúvú duubállé múhdityúhjáa ehdu Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi nééneé. ¿A íhdityu, mityá tsíjpihdítyúpeé?
35 Áánélliihyéhjáa teene dibye éévehíjcyánetu úwááboobe dííbyeke ɨ́mɨáájú Jetsóodítyú íjcyáné uwáábóju.
36 Aamútsíhjyáa péhíjcyamútsí úújeté tsátsii nújpacyo íjcyátsihvu. Átsihvúhjáa diibye eonóócó néé Perípeke:
—¡Éje, íchiíhya nújpacyo! ¿Aca tsá oke apáhajchíí u tsójtsóítyuróne?
37 Áánélliihyéhjáa Perípé néé dííbyeke:
—Ihdyu tehdújuco ɨ́mɨááné u cáhcújtsóhajchííjyu. Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá ɨ́mɨááné ó cáhcujtsó Jetsocríjtó Píívyéébé Hajchi íjcyáábeke.
38 Áánélliihyéhjáa Perípé néé dibye íijchíemɨ idyáííívyétsoki. Áámɨtúhjáa iñíítyéne peemútsí teene nújpácyó pañévú Perípé dííbyeke itsójtsoki.
39 Átsihdyúhjáa dityétsí íjchívyénáa Píívyéébé Apííchóré tsajtyéjucóó Perípeke. Áábekéhjáa tsáhájuco eonóócó ájtyúmɨtúne. Átsihdyúhjáa iiyéjuco dibye péhijcyáné tsaímijyúúre.
40 Áánáacáhjáa diibye Perípé Atsóótó cóómiyíjyuco. Aabéhjáa pacóómiváríyé úwáábóobéré péhíjcyaabe úújeté Tsetsaréavu.

9

Tsáoro Jetsóoke cáhcujtsóne
(Hch 22.6-16; 26.12-18)

1 Ááné tujkéveríhjyáa Tsáoro lliihyánúllehíjcyá cahcújtso múnáake. Aabéhjáa péé llúúvájté avyéjúúbe éllevu waajácuháámɨ́ ityáúmeíki.
2 Aanéhjáa dibye ájcúháámɨma peebe Damájcori íjcyáné pihcyáávejááné avyéjujté éllevu néhcoobéré Críjtodítyú íjcyáné uwáábóju úráávyehíjcyámeke Jerotsaréevu itsájtye wajpíímumáyé walléémuke.
3 Aabéhjáa téhullévú juuváyí péébe tsúúca técoomívú pɨ́ɨ́hɨ́rónáa dííbyedívú peete cádiivyé cáámetu.
4 Aanéhjáa dííbyeke baavu íjcaáyóóbeke Jetsóó dibye ájtyúmɨ́tuubéré nééhií:
—¡Tsáoj, Tsááoroj! ¿íveekíami oke ú pátsáríicyohíjcyaj?
5 Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Múha uu Ávyéjuúbej?
Áánélliihyéhjáa neébe:
—Oo Jetsóó oke u pátsáríicyohíjcyaábe. Árónáa muurá uure ú tútávátsámeíhijcyá éhne múúne ócáji naatsóú íñúbɨ́jcóne iiye tútávájtsámeídyu.
6 Ááneríhjyáa Tsáoro íllityéébé úúvécunúúbéré nééhií:
—Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ɨɨná ú imíllé o méénune?
Áánélliihyéhjáa Jetsóó dibye ájtyúmɨ́tuubéré nééhií:
—Wa ihdyu dipye kiávúhjané u péhullévu. Téhullévúi uke neeímyé ɨɨná u méénuíñe.
7 Ááneríhjyáa dííbyema pééme mítyane íllityé ditye ájtyúmɨ́tuubéré dííbyema íhjyúváneri.
8 Aabéhjáa baatu iíjyócúúvétsihdyu tsáhájuco hállúvatúne. Áábekéhjáa patóhcoríyéjuco ditye úújetétsóné teene Damájcovu.

9 Aabéhjáa téhulle pápihchúúj coojívá hállúvátuube íjcyaabe tsá majchóubáré, adóubáré, méénutúne.
10 Áijyúhjáa tétsii tsaapi cahcújtso múnáajpi Ananíá íjcyáábedívú Jetsóó naavédú nééne ibóhówajcárótsihvu dilló dííbyeke. Áánélliihyéhjáa neébe:
—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?
11 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Cáhawáá 'Ɨmɨánéjcu' némeíñé ulléjɨjtóvú pééne Jóóda ja dillo Táátsó múnáajpi 'Tsáoro' némeííbyekej. Muurá tééjari íjcyaabe pɨáábó táúmeíhijcyá Píívyéébeke.
12 Aabe téhdure naavédú nééne ɨ́ɨ́iténé pañe ájtyumɨ́ dííbyé hallúvú díhyójtsɨcu u pícyoone dibye tsiiñe ihállúvaki.
13 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii Ananíá nééhií:
—Ávyéjuúbej, mítyame oke úúbállehíjcyá dibyévá Jerotsaréeri díuwááboju cáhcújtsómeke ímityúné méénuhíjcyáne.
14 Aabe muurá eene íállevu tsáá llúúvájté avyéjujte nééjuri cahcújtso múnáake itsájtyeki.
15 Árónáacáhjáa Jetsóó nééhií:
—Wa ihdyu dipye dííbye éllevuj. Muurá téhdure óhdityu íjcyáné uwááboju úwááboobéré pehíjcyaá tsííñé iñújɨ́ɨ́ne múnáake íavyéjujtéhjɨmájuco. Áhdure ámuha imúnaa ijraéémuke úwáábóiíbye.
16 Áábeke ó waajácútsoó muhdú dibye tééné déjúcotu ɨ́cúbáhrámeíiñe.
17 Ehdúhjáa Jetsóó nééénéllii péjúcoobe Ananíá diibye Tsáoro íjcyajávu. Aabéhjáa tééjá pañévú iúcáávéne dííbyé hallúvú íhyójtsɨcu ipícyóóne néé dííbyeke:
—Muúbej, Avyéjuube Jetsóó éhneváa juuváyí u tsáánáa úhdivu bóhówááveebe oke wallóó diéllevu uuva tsiiñe u hállúváábé pañévú Píívyéébé Apííchó iúcááveki.
18 Ehdúhjáa Ananíá nééenemáyé íhyálluúúcú pañétú amóóbé mɨɨhédú nééne áákityéné boone hállúvájúcoóbe. Aabéhjáa íllurréjuco tsójtsótsámeíñe.
19 Átsihdyúhjáa botsíi imájchóne tsɨ́jpanúúbe. Aabéhjáa teene Damájcori íjcyáné cahcújtso múnáama múhdúj coojɨ́vará ijcyáhi.

Tsáoro Damájcotu úwáábótujkénúne

20 Átsihdyúhjáa tsúúca úwáábótujkénuube diityé pihcyáávejáané pañévu. Aabéhjáa nehíjcyá ɨ́mɨáané Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane.
21 Áánerí́hjyáa pámeere iúllévenúne néjcatsíhi:
—¿Acáa tsá áánu éhne cahcújtso múnáake ímityúné dárɨ́ɨ́vehíjcyatú Jerotsaréeri? Diibyéjuco muurá íñe íállevu tsááne llúúvájté avyéjujté éllevu tsaatéké itsájtyeki.
22 Ehdúhjáa ditye néjcatsíyónáa éhníínevúré iúwáábóné pañe nehíjcyaabe ɨ́mɨáané di-ibyéjuco Jetsóó Críjto íjcyane. Áánerí́hjyáa íllure tsájúréévétsoobe imúnaa jodíómuke teene Damájcori íjcyámeke.

Tsáoro pállojcóne

23 Átsihdyúhjáa diitye imúnaa íjcyarómé pítyácójcatsí dííbyeke illííhyánúroki.
24 Áánemáhjáa pécóhajchótá cójíhajchótá téhmehíjcyarómé técoomí llehówáané dííbyeke illííhyánuki. Árónáacáhjáa waajácújúcoobe teéne.
25 Áábekéhjáa cahcújtso múnaa úvérújtsí pañévú iúácóóbeke pejco niityétsó técoomí míhlletátú áachívújuco. Ehdúhjáa pállójcoobe Tsáoro ditye llííhyánúíyónetu.

Tsáoro Jerotsaréeri

26 Aabéhjáa Jerotsaréevu úújetéébé imíllerá iñáhbévájcatsíñé técoomíyí íjcyáné cahcújtso múnáama. Áróóbedíhjyáa íllure íllityéme. Tsáháikyéhjáa ditye wáájácutú dibye téhdure cáhcujtsójucóóné Jetsóoke.
27 Áábekéhjáa Benabéé uwááboj́té éllevu itsájtyéébedívú waajácutsó diityéké ímíñeúvu. Úúbálleebéhjáa diityéké muhdú Jetsóó juuváj pɨɨnévú dííbyedívú bóhówáávéébema iíhjyúvátsihdyu péébe dííbyedítyú íjcyáné uwááboju Damájco múnáake ɨ́ɨ́nerí íllityétuube úúbállehíjcyáne.
28 Aabéhjáa Jerotsaréeri íjcyaabe diityémá úwááboobéré pehíjcyá tsijtye imúnaa cáhcújtsótúmeke ɨ́ɨ́nerí íllityétuúbe.
29 Aanéhjáa tsaate imúnaa íjcyarómé gríéégómú ihjyúriyéjuco íhjyuvámé dííbyema ityáhjájcatsíñe lliihyánúllehíjcyá dííbyeke.
30 Aanéhjáa íñahbéjté cahcújtso múnaa iwáájácúne tsajtyé dííbyeke Tsetsaréavu. Átsihdyúhjáa wallóómé dííbyeke Táátsóvuú.

31 Áijyúhjáa Jodéaa, Gariréaa, Tsamááriaa, íjcyáné iñújííneri íjcyáné cahcújtso múnaa tsaímiyéjuco íjcyane Píívyéébé Apííchóré diityéké píáábóneri. Aaméhjáa éhníííñevu llíyaatéhi.

Enéá ímíjpyeténe

32 Téhduréhjáa Péédoro pahúlleváré ááhíveebéré péhíjcyaabe úújeté Ríídári íjcyáné cahcújtso múnáadívu.

33 Aabéhjáa téhulle ájtyúmité 'Enéa' némeííbyeke 8 pijcyábájuco íjpi vááúmeítyúneri chémehíjcyáábeke.

34 Ááabekéhjáa neébe:

—Muúbej, tsúúca Jetsocríjtó uke bóhitsóhi. Ahdícyane dácúúvéne ílluréjuco dicyúwá dímibájcho.

Ahdújucóhjáa dibye téijyúré ácuuvéne.

35 Aanéhjáa Ríídaá, Tsaróoo, íjcyácoomícyu múnaa iájtyúmíne muhdúhjáa iícyahíjcyanéhjí íihvéjtsóne Jetsóokéréjuco cáhcujtsóne.

Dóóca bóhiine idsíjíivétsihdyu

36 Téijyúhjáa íjcyalle cahcújtso múnáalle Jóópéri Tabítá gríéégómú ihjyúrí 'Dóócaá' némeílle. Aalléhjáa ávyétá ímiáállé íjcyalle píááabohíjcyá ídáátsóméhjike.

37 Aalléhjáa téijyu chémelle dsíjivéhi. Áálleúvukéhjáa iñíjtyúne picyóómé cáámééíjiri íjcyáné míjcóhó pañévu.

38 Áijyúhjáa diibye Péédoro íjcyacóómí Ríída píhíré teene Jóópétuú. Aanéhjáa cahcújtso múnaa dibye kiá íjcyane iwáájácúne wallóó míityétsikye dííbye éllevu. Aamútsíhjyáa neeté dííbyeke:

—Uuva ú peé íícúi múúha éllevu.

39 Ahdújucóhjáa dibye pééne diityétsimájuco técoomívu. Aabéhjáa úújetéébeke tsajtyémé teene míjcóhó pañévú kiá tééhoúvú íjcyáhullévu. Áánáacáhjáa tétsihyi pííbájyujte walléémú máátyóri íjcyame úújétsópejtsó dííbyeke dílleúvúhjáa dsícohíjcyáné wajyámuunévu.

40 Ááné boonétúhjáa pámeekéré áachívú iíjchívyétsóne Píívyéébema ihjyúvaabe imímóúúvénema. Aabéhjáa díílleúvudívú ííteebéré nééhií:

—Tabítaj, múúhama dacúúve.

Ehdúhjáa dibye nééemáyé iitéjúcoólle. Aalléhjáa dííbyeke iájtyúmíne tsúúca ácuuvéhi.

41 Áállekéhjáa íhyójtsícutu iékéévéne íjyócujcároóbe. Ááemáhjáa cahcújtso múnáama pííbájyujtéké ipíúváne úújétsoobe tsúúca bóhííledívu.

42 Aanéhjáa teene Jóópé múnaa mítyame iwáájácúne cáhcujtsó Jetsóoke.

43 Átsihdyúhjáa Péédoro coéváhíi tsúcájá técoomívú 'míihéné ímibájchoóbe' némeíibyé Tsimóo jávu.

10

Péédorómútsí Conéérioma

1 Íjcyaabéhjáa Tsetsaréari 'Conéério' némeíibyé tsáha múnaa 'Itariáno' némeíñé tsodáhómú avyéjuube íjcyaábe.

2 Aabéhjáa paíjyuváré Píívyéébeke piáábó ityáúmeíñe ícyahíjcyá muhdú dibye ímillédu. Pámeemáyéhjáa ihyájkímuma duurúvahíjcyámé dííbyeke. Áhduréhjáa jodíómuke píááabohíjcyaabe panévatúre.

3 Aabéhjáa tsájcuuve naavédú nééne iiiténé pañe ájtyumí níjkyéji múnáajpi dííbye éllevu tsááneé.

4 Aabéhjáa dííbyeke díllónéllii íllityécunúúbéré dííbyedívú ííteebéré nééhií:

—¿Muhdúhaja, Ávyéjuúbej?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Muurá Píívyéébe ímí ijtsúcunú piáábó dííbyeke u táúmeíhijcyáne. Áhdure ímí ijtsúcunúúbé ídáátsóméhjike u píááabohíjcyáne.

5 Ahdícyane Jóópévu tsaatéké wallo ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere 'Péédoro' némeíibyeke.

6 Téhulle muurá diibye tsijpi Tsimóó 'míihéné ímibájchoóbe' némeíibye ja únéú úníuri íjcyájari. Diibye uke neé iiná u méénuíñe.

7 Ehdúhjáa níjkyéji múnáajpi Conéérioke iñééne pééné boone píúvaabe míítyétsi íúníu múnáajtétsikye. Áhduréhjáa píúvaabe tsaapi tsodáhó ímí Píívyéébeke úráávyehíjcyáábeke ityújkevéélléébeke.

8 Ááamekéhjáa ímíñeúvú iúúbálléne wálloobe teene Jóópévu.

9 Aaméhjáa péhijcyámé tsíijyu tsúúca técoomíj pɨɨhɨ́ríjyuco íjcyánáa Péédoro nériivyé já hallúvú Píívyéébema iíhjyúva cójɨ́jpɨɨnéjuco íjcyáíñáaáca.

10 Téijyúhjáa mítyane ajyábáávatéébe. Áábemáhjáa ditye majcho méénúné hajchótá tétsii íjcyáábedívú naavédú néene bóhówaavéhi.

11 Ááné pañéhjáa ájtyúmɨɨbe cáámetu wájyámúbácobádú néene téjtyóhjɨtu dóhjɨváné dííbyedívú níítyene.

12 Áhbácóbá pañéhjáa pañévámé paméva jodíómú dóótúné iyáme.

13 Áámedívúhjáa dibye úllévenúrónáa Píívyéébe dííbyeke néehií:

—Aatyédítyú bo tsaatéké llííhyánúmeke tsájtyéne didyoj.

14 Árónáacáhjáa neébe:

—Tsáha, Avyéjuúbej, tehdúi múijyú ehdɨ́ɨváméhjɨke o dóónejɨ́ɨ́ doorátujtéke.

15 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿ɨ́veekí doorátujtédívú ú meménú ɨ́mɨáámé íjcyámeke?

16 Ehdúhjáa dííbyeke Píívyéébe néé pápihchúúijyúva. Ááné booméhjáa tsiiñe piéhullévúré pééne cáámevu.

17 Ááneríhjyáa dibye ɨ́tsámeíhíjcyánáa tsúúca lééhowávú wajtsɨ́jucóómé Conéériió walló múnaa dibye íjcyaja díllomété péhijcyáme.

18 Aaméhjáa dilló tééjari dibye íjcyáhajchííjyu.

19 Aabéhjáa tééné ɨ́jtsaméiyíyéi íjcyánáa tsiiñe Píívyéébé Apííchó néé dííbyeke:

—Pápihchúúmeva uke nehcóhi.

20 Diityémá peeco ɨɨná néétuubére. Muurá oore ó wallóó diityéké diéllevu.

21 Ahdújucóhjáa dibye diityé éllevu ipyééne nééneé:

—¿A oke ámuha ménehcóhi? ¿Aca muhdú néénéllii ímichi ámuha metsáá taéllevu?

22 Áánélliihyéhjáa nééme dííbyeke:

—Ihdyu muha metsáá tsodáhómú avyéjuube Conéério ɨ́mɨáábé Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyáábeke ámúha múnaa jodíómú ímí ɨ́tsúcunúhíjcyaabe nééjuri. Dííbyekéváa níjkyéjɨ múnáajpi néé dííbye jávú u pééne dííbyema u íhjyúvaki.

23 Ahdúhjáa ditye néénéllii Péédoro diityéké néé dityéi icyúwa tépejco tétsii. Átsihdyúhjáa botsíi tsíjcyoojɨ diityémá péébeke tsaate cahcújtso múnaa nahbénúhi.

24 Aaméhjáa tsíijyu úújeté Tsetsaréavu eenée Conéério ihyájkímuma íñahbévajtéké ɨpɨ́úvámema dííbyeke téhmehíjcyátsihvu.

25 Aanéhjáa Péédoro dííbye jávú ááhɨ́véíyóné ɨhdéré iíjchívyeíñúne dííbyé úmɨwávú mɨ́móúúvetéébé dííbyeke idyúúrúvaki.

26 Árónáacáhjáa Péédoro dííbyeke néehií:

—Díjyocúúve. Muurá úhdure oo mɨ́amúnáajpi.

27 Ehdúhjáa dííbyema íhjyúvaabéré tééjá pañévú úcááveebe úújeté mítyane mɨ́amúnaa tétsihvu píhcyáávémedívu.

28 Áámekéhjáa neébe:

—Amuúhaj, muurá ámuha méwaajácú tsá múijyú jodíómuube tsííñé iiñújɨ múnáájpiima iñáhbévájcatsíñe dííbyé já pañévú úcáávéityuróne. Árónáa Píívyéébe oke néé tsaatéké átéréejtédí o díllótuki.

29 Ahdújuco muurá íñe o tsáane 'tsiíjyu' néétuubéré oke ámuha mepɨ́úvánélliíhye. Aane ícyooca ó imíllé o wáájacúné muhdú néénéllii ímichi ámuha oke mepɨ́uváne.

30 Áánélliihyéhjáa Conéério néé dííbyeke:

—Ícyoocáa cuuve íchihyi tahjyárí májchótuube Píívyéébema o íhjyúvahíjcyáábedívú tsaapi óhdivu bóhówaavé ávyeta íwajyámú áchaúcunúúbe. Ááánetu tsúúca mee pɨ́ɨnéehójtsɨ́j coojɨ́vájuco.

31 Aabée oke néehií: "Píívyéébe muurá lleebó dííbyema u íhjyúvahíjcyáne. Téhdure ímí ɨ́jtsúcunúúbé ɨ́dáátsóméhjɨke u pɨ́ááboíjcyáne.

32 Áánéllii wallo tsaatéké Jóópévu ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere 'Péédoro' némeííbyeke. Téhulle muurá diibye tsijpi Tsimóó 'mɨ́ɨhéné ímibájchoóbe' némeííbye ja únéú úníuri íjcyájari. Aabe ihdyu óvíi itsáácooca úúma ihjyúváhi."

33 Ehdúu oke dibye néénéllii diéllevu ó wallóó uke ditye iújcutéki. Aabe ihdyu tehdújuco u tsááne ímí tsame meíjcya Píívyéébema. Aane ícyooca muha méimíllé Píívyéébée uke níwaavéné múúhakye u úúballéne.

Péédoro Conéériómuke úwaabóne

34 Áánélliihyéhjáa Péédoro néehií:

—Ícyooca ihdyu ɨ́mɨááné ó waajácú Píívyéébe pámeekéré tsahdúré wájyune.
35 Muurá tsííñé iñújɨ́ine múnáadítyú múhdumé dibye ímillédú íjcyámeke ímí ɨjtsúcunúúbe.
36 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dííbyere Píívyéébe muuha ijraéémú ɨhdéejtéúvuke néhijcyáné tsaímíyé dííbyema meíjcyáíñé uwááboju mééma íjcyaíñé pámé Avyéjuubéré íjcyaabe Jetsocríjtoj tééveri.
37 Aane muurá ámuha páneere méwaajácú muhdúhjáa múúhá iiñújɨ́ Garirréatu tene tújkeváné éhnée Jóááuvu iúwáábóne tsótsohíjcyáné boonétu.
38 Muuráhjáa Jetsóó Natsarée múnáajpi íjcyáábé pañévú Píívyéébe Íapííchó picyóó dibye téené ɨhnáhoori ibóhɨ́ɨtsohíjcya naavéné túkevéjtsójú pañe íjcyame ɨ́cúbáhrámeíhíjcyámeke. Ehdúu muurá ɨ́mɨáánéjuco dibye méénuhíjcyáné Píívyéébe dííbyema íjcyánélliíhye.
39 Aane muurá muha méwaajácú páneere muhdúhjáa dibye méénuhíjcyáné Jodéá iiñújɨrii, Jerotsaréerii, íjcyane. Ááné boonétúu dííbyeke lliihyánúmé páwachékevu.
40 Áróóbekée Píívyéébe 3 coojɨ́vatu tsiiñe ibóhɨ́ɨtsóóbeke bóhówajcáró múúhadívu.
41 Árónáacáa tsá pamévadívúré dibye bóhówáávetúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe múúhakye dííbyé uubállé muha meméénúímyeke méménúmedívúré bóhówáávéébe. Áábemáa muurá muha mémajchóhi.
42 Áijyúu múúhakye níwáávéíñuube muha meúwáábo ɨ́mɨáájú pámeekéré mɨ́amúnáake. Áhdurée neebe muha meúúbálle Píívyéébée dííbyeke néhdújuco pámeere dsɨ́jɨvéjúcóóróméhjɨma muhdú ditye ícyahíjcyáné dibye ímíbájchoíñe.
43 Téhduréhjáa muurá tsúúcajátújuco Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa néhijcyáné dííbyeke cáhcújtsómé imítyuháñé ábájɨ́ɨvémeíiñe. Ehdúhjáa neebe Péédoro.

Jodíómú íjcyátúmé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavéne

44 Aabéhjáa íuwáábó pɨ́néévénáa tsúúca Píívyéébé Apííchó úcaavé pámeere múhdumé dibye úwaabóné cáhcújtsómé pañévu.
45 Ááneríhjyáa imúnaa dííbyemáa pééme ullévenú jodíómú íjcyátúrómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcáávéneri.
46 Aaméhjáa lleebúcunú Píívyéébeke ditye dúúruváné tsíjtyéhjɨ́ ihjyúháñé iwáájácútúrójúhjɨri.
47 Ááméké́hjáa neebe Péédoro:

—Tsúúca muurá diityé pañe ijcyáné Píívyéébé Apííchó íñe mépañe iíjcyadu. Áánéllii tsúúca piivyétémé itsójtsótsámeíñe.
48 Ehdúhjáa iñééne neebe ílluréjuco ditye itsójtsótsámeí dííbyedívú Jetsocríjto mémeri. Áábekéhjáa nééme dibyéi diityémá iíjcya tsuucájááneúvu.

11

Muhdú tene pájtyene Péédoro úúballéne

1 Aanéhjáa Jodéari íjcyáné uwáábojtémá tsijtye cahcújtso múnaa waajácújucóó jodíómú íjcyáturómé tsúúca Píívyéébé uwáábóju cáhcujtsóne.
2 Áánáacáhjáa Péédoro oomíjyucóó Jerotsaréevu. Áábedítyúhjáa tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé ɨ́hdééné taúhbaju úraavyémé ihjyúvahíjcyáhi.
3 Aaméhjáa néé dííbyeke:

—¿Acáa ɨ́veekí memúnaa jodíómú íjcyátúmeke ááhɨ́veebéré u péébe diityémá ú máchohíjcyáhi?
4 Áánélliihyéhjáa úúbálleebe páneere ídyéjúcotu muhdúhjáa dííbyema tene pájtyene.
5 Neebéhjápeé:

—Muuráhjáa ihdyu Jóópéri o íjcyaabe Píívyéébema o íhjyúvahíjcyánáa óhdivu naavédú nééne bóhówáávéné pañe ó ájtyumɨ́ wájyámúbácobádú nééne téjtyóhjɨtu dóhjɨváné cáámetu óhdivu níítyene.
6 Áánevúu o úllévenúróne botsíi ímíñeúvú o ɨ́ɨteebe ó ájtyumɨ́ téené pañe paméva iyámé doorátujte íjcyane.
7 Áámedívúu o ɨ́ɨtehíjcyárónáa Píívyéébe oke nééhií: “Aatyédítyú bo tsaatéké llíihyánúmeke tsájtyéne didyoj.”
8 Árónáacáa o nééhií: “Tsáha, Ávyéjuúbej, tehdúi múijyú ehdɨ́ɨváméhjɨke o dóónejɨ́ɨ doorátujtéke.”
9 Áánélliihyée oke neébe: “¿ɨ́veekí doorátujtédívú ú mémenúné ɨ́mɨáámé íjcyámeke?”
10 Ehdúu oke pápihchúúijyúvá dibye nééné boone piéhullévúré pééne cáámevu.

11 Ááné tujkéveríhjyáa tsúúca o íjcyajávú wajtsíjucóómé pápihchúúmeva Tsetsaréatu ditye
taéllevu wálloóme.
12 Ááamemájucóo o pééne Píívyéébé Apííchóré oke túkévéjtsóneri ɨɨná néétuubére.
Áábemájucóo idyé íjtye 6-meva óóma úújeténé oke píúváábe jávu.
13 Aabée múúhakye úúballé níjkyéjɨ múnáajpíváa idyé dííbyedívú ihjyávú ibóhówáávéne
dííbyeke nééneé: "Jóópévu tsaatéké wallo ditye iújcuté Tsimóoke dííbyere 'Péédoro'
néméííbyeke.
14 Diibye ihdyu uke neé muhdú ámuha dihyájkímuma mewágóóóvéíyónetu mepájtyetéiñe."
Ehdúu múúhakye úúbálleébe.
15 Ááné boonétúu diityéké o úwáábómé pañévú Píívyéébé Apííchó úcaavé éhnée mépañévú
iúcaavédu.
16 Téijyúu ó ɨ́tsaavé éhnée Ávyéjuube Jetsóó íllu nééneé: "Łmɨáánéjucóo Jóáa tsótsohíjcyáné
nújpácyori. Ááanetu ihdyu ámúhá pañévú Píívyéébé Apííchó úcááveéhi." Ehdúu Jetsóó nééne ó
ɨ́tsaavé téénetu.
17 Muuráhjáa dííbyeke dííbyeke ditye cáhcújtsónéllii Píívyéébé Apííchó diityé pañévú úcaavé éhnée
mépañévú iúcaavédu. Ehdúu Píívyéébe iímillédú méénune tehdu muhdú o méénúíyónejɨ́ɨvari.
18 Ehdúhjáa Péédoro Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake néénéllii tsáhájuco ɨɨná ditye
néétú dííbyeke. Aaméhjáa Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
—Píívyéébéhaca téhdure jodíómú íjcyátúrómeke wajyúhi. Muurá eene muhdúhjáa
iícyahíjcyáné ɨɨhvéjtsóne ɨ́mɨánejcúvú pajtyémé múijyú ɨdsíjɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ iújcuki.
Ehdúhjáa nééme Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnaa.

Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaa

19 Muuráhjáa Ejtéébaúvuke ditye dsíjɨ́vétsóné boone téhdure tsijtye cahcújtso múnáake
ímityúné dárɨɨvéme. Ááanetúhjáa tsaate wáá Peníítsiávuu, 'Chíípere' néméíñé caapáhovuu, Aj-
tiokííavuu, íjcyane. Aaméhjáa téhulle úwáábohíjcyá Críjtodítyú íjcyáné uwááboju apáámyekéré
imúnaa jodíómuke. Tsáháhjáa tsíjtyeke ditye úwáábohíjcyatúne.
20 Árónáacáhjáa tsijtye Chííperétú tsáané cahcújtso múnáama Tsiréene múnaa Ajtiokííavu
wájtsɨme úwaabóvá jodíómú íjcyátúrómeke.
21 Ááamekéhjáa Píívyéébe píaabómé muhdú iícyahíjcyanéhjɨ́ ɨɨhvéjtsóne dííbyekéréjuco
cáhcujtsóne.
22 Aanéhjáa Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnaa iwáájácúne wallóó Benabéeke téhullévu.
23 Aabéhjáa téhullévú úújetéébé waajácú muhdú ɨ́mɨáané Píívyéébe diityéké píaabóne.
Ááneríhjyáa mítyane ímíjyúúveebe diityéké túkévétsohíjcyá ditye ímíñeúvú Jetsóoke iúráávyeki.
24 Ehdúhjáa diityéké neebe ímí Píívyéébe cáhcújtsóóbeke dííbyé Apííchó túkévétsohíjcyaábe.
Aabéhjáa úwáábóneri tsijtye cáhcujtsóhi.
25 Átsihdyúhjáa Táátsóvu peebe Tsáoró néhcovu. Áábekéhjáa téhullétú iújcújéébema tsiiñe
óómimútsí Ajtiokííavu.
26 Aamútsíhjyáa tétsíí cahcújtso múnáama tsáné pijcyábá íjcyamútsí úwáábohíjcyá diityéke.
Áijyúhjáa botsíi cahcújtso múnáake dillómé 'Crijtiánómudi' Críjtó uráávye múnáake.
27 Ááanáacáhjáa uwáábojtédítyú tsaate Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa íjcyame péé Jerot-
saréetu Ajtiokííavu.
28 Ááamedítyúhjáa 'Agáábo' néméííbyé diityéj pɨɨnévú iíjyócúúvéne néé ájyaba íjcyaíñé ííñújɨri
Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri iwáájacúne. Ahdújucóhjáa tene íjcyane Cáráóódio ávyéjuube
íjcyáijyu.
29 Ááanélliihyéhjáa Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnaa ɨ́jtsámeí muhdú tsáápiitsa ɨpíááboíñé
Jodéari íjcyáné cahcújtso múnáake.
30 Ahdújucóhjáa ditye méénune. Ááanemáhjáa diityétsí Benabéemútsikye Tsáorómá wal-
lóómé téhulle íjcyáné cahcújtso múnáá túkevéjtsojté éllevu.

12

Jacóóboke illííhyánúne Péédoróké ditye cúvéhoojánúne

1 Áijyúhjáa ávyéjuube Heróódé ímityúné dárɨɨvé tsaate cahcújtso múnáake.
2 Diibyéhjáa muurá nééjuri Jóáá nahbe Jacóóboke lliihyánúmé icyáváájcóneri.
3 Aanéhjáa ímí pajtyé imúnaa jodíómú Jetsóoke cáhcujtsótúmeke. Átsihdyúhjáa neebe
Péédorókeréjuco ditye iékééveki. Ehdúhjáa meenúmé pajtyété wañéhjɨ́ pañe óórítyúne pááá
máchómeíhíjcyáijyu.

4 Áábekéhjáa icyúvéhoojánúúbedívú téhmétsoobe tsodáhómú 16-meva íjcyámeke ditye ityéhme pɨ́ɨnéehójtsɨ́mevátsáhjɨdi. Áánemáhjáa ɨ́jtsámeííbyé tééné pajtyétavúi iíjchívyétsóóbedívú iúújétsoíñé tsíjtyeke ditye muhdú iñéékií.

5 Áábé hallúvúhjáa cahcújtso múnaa pɨáábó táúmeíhijcyá Píívyéébeke.

Píívyéébe Péédoróké cúvéhóójatu íjchívyetsóne

6 Aanéhjáa tsɨtsɨ́ɨvevu diibye Heróódé dííbyedívú tsíjtyeke úújétsóíyo péjcó cúwaabe panéjcuváácutu úwááñéhityu tsodáhomútsidítyú dóhjɨ́vaábe. Áánetúhjáa tsijtye imyéénuhíjcyádú téhmé péjcové tééjá lleehówa.

7 Árónáacáhjáa níjkyéjɨ múnáajpi dííbyedívú úújetéébedítyú peete cádiúcunú páneere teene cúvéhóójá pañe. Aabéhjáa dííbyeke cávíhyiñú 'muúbe, dájkyeé' néébere. Ehdúhjáa dibye néénemáyé úwááñehi córɨ́ɨveíñú dííbyé hótsɨ́jkejɨ́ɨcutu.

8 Áábekéhjáa neebe dibye íwajyámúúné iímíbájkímyeíñe íjtyúhápaajɨ́nevu iújcámeíki. Ahdújucóhjáa ímíbájkímyeííbyeke neébe:

—Ayúwa díwajyámú hállúejávú dávóóveíñúne dicha tadyéjurij.

9 Ahdújucóhjáa dííbye déjutu péébe ɨjtsúcunú ɨ́mɨááné íjcyátúneúvúdu. Ɨjtsúcunúúbéhjáa naavédú néénere ɨ́ɨténé pañe iájtyumɨ́ne.

10 Árónáacáhjáa tsúúca pajtyémútsí tujkénúetsíii, hallúvúetsíii, téhmehíjcyámútsikye. Átsihdyúhjáa úújetémútsí ulléjɨjtóvuréjuco meíjchívyéné lleehówá úwáñewáánetu méénúmeíwavu. Aawáhjáa iiye diityétsima páyúúvénetu íjchívyemútsí tsamútsíi peerá teene ulléjɨ́jtori diibye níjkyéjɨ múnáájpiíma. Aabéhjáa tétsihdyu íllluréjuco dííbyedítyú pééneé.

11 Átsihvúhjáa botsíi ɨ́mɨááné íjcyane iwáájácúne neébe:

—¿Aca muhdú íñe ɨ́mɨááné Píívyéébe níjkyéjɨ múnáájpikye taéllevu wallóó oke dibye ipájtyetétso Heróódé hójtsɨ́ pañétu? Áhdure oke pájtyetétsoobe tamúnaa íjcyarómé oke iímillédú méénúíyónetu.

12 Ehdúhjáa nééneri ɨ́jtsámeííbyéré péé Jóáa dííbyere 'Máácoó' némeííbyéj tsɨɨju Maaría jávu. Áijyúhjáa tééjavu cahcújtso múnaa ipíhcyáávéne Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi.

13 Áánáacáhjáa lléehówatu áachí éhnéjcutu díllohíjcyaabe diityéke. Áánélliihyéhjáa bádsɨ́jcaja 'Róódeé' némeíllé iíjchívyeíñúne úújeté múha íjcyane iwáájácuki.

14 Aalléhjáa Péédorój ké illéébóne mítyane ímíjyuuvéhi. Áánemáhjáa dííbyekéi pááyúcútulléré ɨ́ɨcúi tsiiñe ióómíñe úúbálleté diityéke.

15 Árónáacáhjáa díílleke népejtsóme:

—Íllluréubá ú meívatéhi. Tsáháubá diibye íjcyatúne. Níjkyéjɨ múnáajpíyéubá dííbyé uubállema tsáábeke ú nééhií.

16 Áánáacáhjáa Péédoro éhnííñevúré díllohíjcyá lléehówatu. Áábekéhjáa botsíi ipááyúcúúbedi mítyane ullévenúme.

17 Áámekéhjáa íhyójtsɨríyé neebe ditye cúúvéhulléré iíjcyaki. Átsihdyúhjáa úúbálleebe diityéké muhdú Píívyéébe dííbyeke cúvéhóójatu íjchívyetsóne. Átsihdyúhjáa neebe diityéke:

—Aane tsáma méúúbálleco Jacóóboke tsijtye cahcújtso múnáama.

Ehdúhjáa iñééne tsiéllevúréjuco dibye pééne diityédítyu.

18 Aanéhjáa tsɨtsɨ́ɨvevu tsodáhómú eenée dííbyeke téhmehíjcyámé úvánujcátsí múhdutú kiávú dibye pééneri.

19 Ááme éllevúhjáa diibye Heróódé wallóó tsaatéké ditye teene cúvehóójá iúújeté dííbyeke. Aaméhjáa ájtyúmɨ́túnéllii ímíñeúvú diitye tehmé múnáake idíllóróne íllluréjuco dibye lliíhyánutsóné diityédívu. Áánemáhjáa teene Jodéá iiñújɨtu peebe Tsetsaréavu.

Heróódé dsɨ́jɨvéne

20 Aabéhjáa tsaríllehíjcyá Tíiróma Tsidóó coomícyu múnáake. Ároméhjáa dííbyé iiñújɨtúré majcho iúcuhíjcyánéllii imíllé dibye diityémá ímíjyuuvéne. Áánélliihyéhjáa tsaméhjɨ́ ímíñeúvú ipítyácójcatsíñe péé dííbyé pɨááboobe Bárájto éllevu. Áábekéhjáa nééme dibye Heróódeke iñéé dibye diityémá iímíjyúúveki. Aanéhjáa ímí ɨ́jtsúcunúnéllii neetéébé dííbyeke dibye diityémá iímíjyúúveki.

21 Áánélliihyéhjáa diityéké éévеebe kéjcoojɨ́ diityémá iíhjyúvaíñe. Ájcoojɨ́hjáa úújetédú íavyéjú wajyámuvu iúcáávéne íavyéjú ijyáwá hallúvú ácúúveebe diityémá iíhjyúvaki.

22 Ááneréjucóhjáa tsaate kéévánécoba nééneé:

—Aabye muurá eene íhjyúvaabéubá tsá mɨ́amúnáajpi íjcyatúne. ¡Píívyééberéubá diíbye!

23 Ehdúhjáa ditye néénemáyé níjkyéjɨ múnáajpi Heróódeke baavu ɨ́ɨjcaáyóóbeke chémetsóhi.
Aabéhjáa íllureju co dsɨ́jɨvéné iúúvaténeri. Ehdúhjáa dííbyeke pajtyéné ɨ́veekí Píívyéébeke
ávyéjújtsotúmé mɨ́amúnaa dííbyekéré ávyéjujtsóné ímí dibye ɨ́jtsúcunúné déjúcotu.
24 Áijyúhjáa Píívyéébé uwáábo ju éhnííñevu tsújaavé pahúllevá múnáadívu.
25 Áánetúhjáa Benabéemútsí Tsáorómá oomíjyucóó Ajtiokííavu tétsíí cahcújtso múnaa Jerot-
saréeri íjcyáné cahcújtso múnáake pɨ́ááboone dsɨ́ɨ́dsɨdívú diityéké iájcújétsihdyu. Aamútsíhjyáa
tsajtyé Jóááke dííbyere 'Máácoó' néméííbyeke.

13

Benabéemútsí Tsáorómá uwáábótújkenúne

1 Áijyúhjáa Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnáama ijcyámé Píívyéébé ihjyú uwáábojte
ílluúme: Diibye Benabéee, Tsimóó dííbyere 'Cúúvéébeé' néméííbyee, Tsiréene múnáajpi
Róótsioo, Manaéé Gariréá iiñújɨ́ avyéjuube íjcyaabéhjáa Heróódema tsaíjyú píívyeébee, Tsáoroo,
éhdume. Áámedítyúhjáa tsaate úwáábohíjcyá Jetsóoke cáhcújtsótúmeke. Áánetúhjáa tsijtye
úwáábohíjcyá tsúúca dííbyeke cáhcújtsómeke.
2 Aaméhjáa tsájcooji majchotúmé Píívyéébeke dúúrúvámeke dííbyé Apííchó nééhií:
—Óóma mémeméénú Benabéemútsikye Tsáorómá tsúúcajátújucóo diityétsidyítyú o ɨ́jtsámeíñé
wákimyéí diityétsí imyéénuki.
3 Ahdújucóhjáa diityétsí hallúvú íhyótsɨne ipícyóóne ditye táúmeíñé piáábó Píívyéébeke.
Átsihdyúhjáa ipítyájcómútsikye ílluréju co ditye wálloóne.

Benabéemútsí Chííperéri úwaabóne

4 Aamútsíhjyáa Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri péé Tsereóótsiávu. Átsihdyúhjáa tsahííyí
peemútsí 'Chíípere' néméíñé caapáhovu.
5 Aamútsíhjyáa 'Tsaramína' néméí mujcóvú úújetémútsí úwaabójucóó Píívyéébé ihjyu
imúnaa jodíómú pihcyáávejááné pañévu. Áámútsimáhjáa ɨ́pɨááboobe Jóáa péé dííbyere
'Máácoó' néméííbye.
6 Aaméhjáa teene caapáhori péhijcyámé Páápó coomívú úújetémé tétsii ájtyumɨ́ tsaapi
imúnáajpi Bajetsóoke ápííchoobe íjcyáábeke. Diibyéhjáa íllure iállíñe nehíjcyá Píívyéébé
icyánéjcú uubállé imyéénuhíjcyáne.
7 Aabéhjáa ícyahíjcyá ávyéjuube Tsééjio Páorómá ímí dííbyema iñáhbévácatsíhíjcyánélliíhye.
Diibyéhjáa ávyéjuube pɨ́uvá Benabéemútsikye Píívyéébé uwáábo ju illéébúcunúné
iímíllenélliíhye.
8 Aamútsíhjyáa dííbyeke úwáábórónáa diibye ápííchoobe dííbyere 'Erííma' néméííbyé tsá
ímílletú dibye cáhcujtsóné Píívyéébé ihjyu. Áánemáhjáa íllure téénetu bóíjcyuube dííbyeke.
9 Áánélliihyéhjáa Tsáoro dííbyere Páávoro íjcyáábé pañe Píívyéébé Apííchó íjcyaabe dííbyedívú
ɨ́ɨ́íténe nééhií:
—Muúbej, uu muurá állíu múnáajpi Naavénéj tsɨɨméné u íjcyaabe átéréejpi.
10 Aabe ¿múijyúikyé ú ɨ́hvéteé eene Ávyéjúúbedítyú íjcyáné uwáábo ju ɨ́mɨáájú u
tútávátsohíjcyánetu?
11 Ahdícyane ícyooca Píívyéébere nééjuri tsáhájuco u hállúváityúne. Ehdúhjáa dibye
néénemáyé tsáhájuco dibye állúvatúne. Áánemáhjáa tsaatéké neebe ditye itsájtye dííbyeke.
12 Aanéhjáa ávyéjuube Tsééjio Páoro iájtyúmɨ́ne ílluréju co cáhcujtsóné Píívyéébeke.

Páávorómútsi Ajtiokííari

13 Átsihdyúhjáa Páávoro íñahbénujtétsima Páápótu péé tsahííyí Pajpííriá iiñújɨri íjcyacóómí
Pééjévuú. Áámútsidítyúhjáa tétsihdyu Jóáa oomí Jerotsaréevu.
14 Ááné boonéhjáa iiyéju co péémutsi úújeté Ajtiokííavu Pitsíídiá iiñújɨri íjcyácoomívu.
Aamútsíhjyáa téhulle wáyeéévejcóójɨ́ íjcyamútsí péé imúnáá pihcyáávejávu.
15 Áánáacáhjáa tééjá avyéjujte Píívyéébé ihjyu iéévene ɨnɨ́jkevádú néé tsaatéké ditye idíllo
dityétsí íhjyúváíhajchííjyu. Áánélliihyéhjáa nééme diityétsikye:
—¿Ava tsá ámúhtsidi tsáné túkevéjtsoju íjcyatú múúhakye ámuhtsi menééiyóne? Tenévá
íjcyáhajchíí múúhakye mene.
16 Áánélliihyéhjáa diibye Páávoro iíjyócúúvéne íhyójtsɨri néé ditye cúúvéhulléré iíjcyaki.
Átsihdyúhjáa neebe diityéke:
—Ámuúha tamúnaa ijraéémuj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhakye o nééiñe íñe
múhdumé Píívyéébeke ámuha maávyejúúllémeke.

17 Muuráhjáa méɨhdé múnáaúvú Piivyéébé idyé íjcyaabe ihñéjté Ejíhtó iiñújɨri íjcyámeke
llíyaatétsó diityékée iñéhdújuco. Áámekéhjáa muurá ɨ́ɨhnáhoori ijchívyétsoobe tééné iiñújɨtu.
18 Aaméhjáa múhdurá ícyahíjcyáronéhjɨ́ iáábúcúne diityéké pɨ́ááboh́íjcyaabe panévatúré 40
píjcyá hajchótá ditye ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨri ijcyácoóca.
19 Ááné boonéhjáa Canaáá iiñújɨvúréjuco péémeke idyé dibye pɨ́áábónej téévеríyé
táhjahíjcyámé 7 coomíva múnaa tééné iiñújɨri íjcyámeke. Diityékéhjáa ibóáyóné boone
iiyéjuco ditye cáávácuhíjcyáné diityé iñújɨ́ɨ́ne. Ehdúhjáa muurá méénuhíjcyámé Píívyéébé
piááboríye.
20 Ááméké hjáa túkévétsohíjcyaabe ímítyúnéhjɨ́ ímibájcho múnáaj téévеri 450 píjcyá hajchótá
íhjyú uubálle múnáajpi Tsamoéeréjuco íjcyájcoojɨ́vu.
21 Aaméhjáa idyé táúmeí Píívyéébeke dibye imyéménu tsáápiikye diityé avyéjuube
íjcyáííbyeke dibye diityéké ityúkévéjtsoki. Ahdújucóhjáa dibye mémenúné 'Bejamíi' némeíñé
dohjɨ́ba múnáajpi Tsíí hajchi Tsaóoke dibye iíjcya ávyéjuube 40 píjcyá hajchóta.
22 Áábekéhjáa iíjchívyétsóné boone Dabíikyéréjuco dibye tsiiñe pícyoone diityé avyéjuube
dibye iíjcyaki. Dííbyedítyúhjáa muurá neébe: "Ópée o tújkevéélléébeke ó ájtyumɨ́ Itsaíí hajchi
Dabíikye."
23 Diibyéhjáa muurá Dabííj tsɨɨménémúháábedítyú Píívyéébe meménú Jetsóoke mee
ijraéémuma pámé Pájtyetétsoobe íjcyáábeke tsúúcajátújucóhjáa iñéhdújuco.
24 Áábé ɨhdéhjáa Jóáa úwáábohíjcyá memúnaa ijraéémuke. Aabéhjáa nehíjcyá ímítyú
iícyahíjcyánéhjɨ́ ɨ́ɨhvéjtsóne ditye ɨ́miánejcúvuréjuco ipájtyéne ílluréjuco itsójtsótsámeíki.
25 Aabéhjáa teene íuwáábó nɨjkévaríjyuco íjcyaabe nééhií: "Tsá muurá o íjcyatú eene ámuha
meɨ́tsúcunúhíjcyaábe. Táhboonétúɨ ihdyu úwáábóiíbye. Áábeke muurá tsá íjtyúhápáájɨ́ubáré o
tácórɨúcúítyuróne."
26 Ehdúhjáa iñétsihdyu Páávoro nééhií:

—Ámuúha, Aavaráaúvúj tsɨɨménémúháábema múhdumé tsíjtye múnaa Píívyéébeke
cáhcujtsómej, muurá pajtyété uwáábоju méwáábyuta.
27 Muuráhjáa Jerotsaréeri íjcyame memúnaa íavyéjujtémáyé tsá wáájácutú diibyéjuco
Mépájtyetétsoobe Jetsóó íjcyane ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vadúné Píívyéébé ihjyú uubálle múnáá
uwáábоju dííbyedítyú íhjyuváné éévehíjcyaróme. Aamée muurá íllure ɨ́cúbahrá dííbyedi
tsúúcajátújuco tene dííbyedítyú néméídyújuco.
28 Tsáháturóhjáa ɨ́ɨ́né imítyúné dibye méénutú tééné hallútú ditye dííbyeke llííhyánúiyóne.
Árónáacáhjáa nééme Piráátoke dibye illííhyánútso dííbyedívu.
29 Ehdúhjáa dííbyedítyú tene cáátúnúméídyújuco ditye méénune dííbyeke. Áábeúvú
ɨɨtémehóhjáa tsíjtyeréjuco páwachéketu iñíítyétsóne cúúune.
30 Áróóbekée muurá Píívyéébere bóhɨɨtsóhi.
31 Aabéhjáa píváijyúvá bóhówáávehíjcyá Gariréatúhjáa Jerotsaréevu dííbyema
péhíjcyámedívu. Aame muurá íñe úúbállehíjcyá mɨ́amúnáake dííbyedítyu.
32 Aane íñe ámúhakye muha méúúbállehíjcyá ɨ́miá uwáábоju tsúúcajátújucóhjáa méɨhdé
múnáaúvuke úúbállémeíhijcyáne.
33 Muuráhjáa meke diityéúvúj tsɨɨménémúháábeke iñéhdújuco Píívyéébe bóhɨɨtsóné
Jetsóoke. Muurá Tsáámóháámɨtu nééneé: "Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó bóhɨɨtsóhi."
34 Ehdúhjáa Píívyéébe néé dííbyeke ibóhɨ́ɨ́tsoíñé dííbyej pi ɨ́ɨ́cúbáhrámeítyuki. Áhdure idyé
tsiiñe neébe: "Ámúhakye ó pɨ́ááboó panévatúré Dabíiúvukée o néhdújuco."
35 Téhdure idyé tsiiñe Tsáámóháámɨtu nééneé: "U íjcyátúcoocájɨ́ɨ́va néhi dɨ́ɨ́cúve múnáajpi
íjcyáábej pi tóócuúhi."
36 Aanéhjáa muurá diibye Dabíiúvuke Píívyéébe iñéhdújuco ímí ɨ́ɨ́cúvehíjcyáné mɨ́amúnáake
dibye íjcyáijyu íjcyámeke. Aabéhjáa muurá dsɨ́jɨ́véébeke cáániúvú úníutu ditye cúúúúbej pi
ɨ́cúbáhrámeíhi.
37 Ááneturú Jetsóoke Píívyéébe bóhɨɨ́tsóóbej pi tsá ɨ́cúbáhrámeítyúne.
38 Aane ihdyu ámuha tamúnaa méwaajácúiyá diibyée dsɨ́jɨ́vénej tééveri tsúúca pámeere
mɨ́amúnáá imítyuháñé Píívyéébe ábájɨ́ɨ́vené uwáábоju.
39 Aane muurá íñe múhdumé dííbyeke cáhcújtsómé imítyuháñé tsúúca ábájɨ́ɨ́vémeíhi. Ááneturu
teene cáhcújtsotúmé Píívyéébéhjáa Moitséeúvuj tééveri méénúné taúhbajúré úráávyehíjcyámé
imítyuháñé tsá ábájɨ́ɨ́vémeítyúne.
40 Ahdícyane téɨɨbúwá méíjcyaco. Ámúhakye pajtyédíñé éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle
múnaa íllu nééneé:

41 Ámuúhaj, múúnedi íllure úúhɨ́vatéhijcyámej, wa ihdyu méwágóóóvecoj. Muurá ɨ́htsútuube
Píívyéébe o íjcyaabe panéváré o méénune tsaate ámúhakye úúballéjúcoorónе tsá ámuha
mecáhcútsohíjcyatúne.
42 Ehdúhjáa Páávoro pihcyáávéjá pañévú úwáábóné tsujáávevu tsaate dííbyeke néé tsiiñe
dibye wáyeéévejcóójɨ́ itsáane iúwááboki.
43 Áánemáhjáa diityétsima nahbévahíjcyámé Píívyéébeke ímí úráávyehíjcyámé jodíómuu,
tsijtye jodíómú íjcyátúmedítyuu, íjcyame. Áámekéhjáa túkévétsohíjcyamútsí Jetsóodítyú íjcyáné
uwááboju dityétsí úwaabóné ímí diityéké búuuvémé diityétsikye náhbévámeke. Aamútsíhjyáa
nehíjcyá diityéké Píívyéébé piáábori ímí ditye iúráávye dííbyeke.
44 Átsihdyúhjáa tsíííñé tsemáánaréjuco déjúcóóvéneri wáyeéévejcóójɨ́ íllúhwu pácoomí
múnaáré dóbéévera Píívyéébé uwááboju illéébúcunúki.
45 Áánerí́hjyáa avyéjujte mítyane iñómíutáávane Páávorodítyú ihjyúvá dííbyé uwáábó
icyátúhtsónema.
46 Áámekéhjáa núhnévétumútsíyé diibye Páávorómá Benabéemútsí néehií:
—Muurá ihdyu tehdújúcooro íñe Píívyéébé uwááboju Jetsóodítyú íjcyane mee jodíómudítyú
úwáábómeí tujkénújúcoorónе tsá ámuha meímílletú mecáhcújtsóne meímíbaavyéné múijyú
medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ ámuha meújcuki. Áánéllii muhtsi mepéé jodíómú íjcyátúme éllevu
diityékeréjuco muhtsi meúwááboki.
47 Muurá Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri néehií:
Ukée ó picyóó peetédú u néébedítyú pajtyété uwááboju itsújáave pámeere íííñújɨri íjcyáné
mɨ́amúnáadívu.
48 Ehdúhjáa dityétsí néeneri jodíómú íjcyatúmé ímíjyuuvéhi. Aaméhjáa nehíjcyá Jetsóodítyú
íjcyáné uwááboju ɨ́miááné íjcyane. Áánemáhjáa cáhcujtsómé eenée múhdumé múijyú
ɨdsíjɨvéítyúne bóhɨ́ iújcúíñejcúvuréjuco pájtyeme.
49 Ehdúhjáa tééné iiñújɨri úwáábómeíñé Ávyéjúúbedítyú íjcyáné uwááboju.
50 Árónáacáhjáa pihcyáávéjá túkevéjtsojtémá ɨ́htsutúmé íjcyáné walléémú néé técoomí
avyéjujtéké diityémá tsaméhjɨ́ iíjchívyétso diityétsikye tétsihdyu. Ahdújucóhjáa ditye
íjchívyetsóné diityétsikye tééné iiñújɨtu páhduváré idyárɨ́ɨvémútsikye.
51 Áánélliihyéhjáa ílluréjuco dityétsí diityédívú íjtyúhááñe íííñú ipíchóújcóne pééne Icóóniióvu.
52 Árónáacáhjáa ihdyu tétsíi múnaa múhdumé tsúúca Jetsóoke cáhcújtsómé pañe Píívyéébé
Apííchó íjcyame mítyane ímíjyuuvéhi.

14

Páávorómútsí Benabéema Icóóníori

1 Aamútsíhjyáa Páávorómútsí Benabéema teene Icóóníori íjcyáné pihcyáávéjá pañévú
úwáábohíjcyáné mítyame cáhcujtsó imúnaa jodíómu. Áhduréhjáa tsíjtye múnaa íjcyarómé
cáhcujtsóhi.
2 Árónáacáhjáa tsaate jodíómú cáhcújtsotúmé bóijcyú jodíómú íjcyátúmeke ditye
icyáhcújtsótuki. Aaméhjáa ditye néhdújuco tsáríllehíjcyáné cahcújtso múnáake.
3 Áróné pañéhjáa tsúúcajái tétsii íjcyamútsí úwáábohíjcyá Píívyéébedívú icyátsɨ́páávéne ɨ́ɨnerí
núhnévétumútsi. Áámútsikyéhjáa pɨ́ááboobe dííbyé ɨhnáhoori dityétsí méénúráítyúronéhjɨ
imyéénuki.
4 Áánáacáhjáa técoomí múnaa ílluréjuco dówaavéne. Tsaatéhjáa pajtyé uwáábojté
icyánejcúvu. Áánetúhjáa tsijtye coévá cáhcújtsótúmema.
5 Áánélliihyéhjáa jodíómuu, tsijtye jodíómú íjcyátúmee, íjcyame íavyéjujtémá pítyácójcatsí
diityétsikye páhduváré idyárɨ́ɨvémútsikye néwayúúnevu iáámuíñe.
6 Aanéhjáa iwáájácúne úmɨ́vamútsí Ricaóóniá iiñújɨvu. Aamútsíhjyáa úwáábohíjcyá tééné
iiñújɨri Ríítaraa, Déébeé, íjcyácoomícyuri.
7 Téhduréhjáa úwáábohíjcyamútsí hállúcuri íjcyámeke.

Páávoróké néwayúúnevu ditye áámune

8 Aanéhjáa Ríítarárí íjcyaabe tsaapi ɨtsɨ́ɨmávámeítsihdyújuco úllétuúbe.
9 Aabéhjáa lleebúcunúhijcyá Páávoro úwaabóne. Áábekéhjáa Páávoro iájtyúmɨ́ne waajácú
dibye ɨ́miááné cáhcujtsóné Píívyéébe dííbyeke ímíjpyetétsoíñe.
10 Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:
—Díjyocúúve. Ahdújucóhjáa iíjyócúúvénemáyé dibye úllene.
11 Áánerí́hjyáa teene Ricaóóniá iiñújɨ múnaa iúllévenúne néé íhjyúrií:

—¡Píívyéébemútsíhya íñe méhdivu niityé mí̵amúnáajtétsidívú iípívyéévénema!
12 Ehdúhjáa iñééne Benabéeke meménúmé ‘Jóópite’ némeíñé mɨ̵icúrúwake
icyáánívahíjcyáábe déjutu. Áánetúhjáa Páávoróké meménúmé tsijpi ‘Meecóório’ némeíñé
mɨ̵icúrúwa déjutu ímichi dibye íhjyúvahíjcyánélliíhye.
13 Áijyúhjáa diibye ‘Jóópite’ némeíñé mɨ̵icúrúwake cáánívahíjcyaabe llúúváábé duurúvaja
técoomí lleehówá úníuríye. Aabéhjáa tsivá ócájimútsikye wajcóháñetu iícyáávétsómútsikye.
Áámútsikyéhjáa tsaméhjɨ́ imíllerá illííhyanúné tééneri Páávorómútsikye ɨ̵́ɨ́cúveki.
14 Aanéhjáa iwáájácúne íwajyámúúné dóvaríjcyómeímútsí tsárí ehdu ditye méénúiyóné
diityétsikye pájtyénélliíhye.
15 Áánemáhjáa ɨ̵́ɨ́cúi diityé éllevu ipyééne neemútsi:
—¿Aca ɨ́veekí ámuha ehdu mémeenúhi? Áánerá ámuhádúré muhtsi mí̵amúnáajtétsi.
Aamútsíi muurá íñe ámúha éllevu muhtsi metsáá ámúhakye meúwáábo ehdu nénehjɨ ámuha
meúráávyehíjcyáné meíhvéjtsóne Píívyéébekéréjuco ámuha meúráávye páneerée íévéhóówari
íjcyánéhjɨma ííñujɨ tééjɨ́ hallúrí íjcyáméhjɨmájuco nújpácyó pañe íjcyámeke ípívyéjtsóóbeke.
Diibye ihdyu meke bohɨ̵́ɨvú ajcúhi.
16 Dííbyerée muurá éíjyuúvú mí̵amúnáake ɨ́hvejtsómé ícyahíjcyá iímillédu.
17 Árónáacáa ɨ̵́ɨhnáhoovu diityéké úújétsoobe panévatúré diityéké ɨpɨ́áábóneri. Dííbyere
muurá mééma nííjyáhañe állétsóneri mebájtsoháñé tsaímíyé píívyene meóóvéne méícyahíjcyá
tsaímijyúúre.
18 Ehdúhjáa dityétsí néérónáa imíllerómé diityétsikye ɨ̵́ɨ́cuvéné ócájimútsikye icyóvájtsóneri.
Árónemáhjáa ɨ́hvejtsóme.
19 Áánáacáhjáa tétsihvu wajtsɨ́mé tsijtye jodíómú Ajtiokííaa, Icóónioo, íjcyácoomícyutu
tsáámeé. Aaméhjáa diityétsí hallúvú diityéké állívánéllii Páávoróké aamúmé néwayúúnevu.
Áábekéhjáa ‘tsúúca dsɨ́jɨ́veebe’ iñééne lliúcuíñúmé técoomítyú ɨ̵́ɨ́wávuú.
20 Áábé hallúvúhjáa tétsíí cahcújtso múnaa mí̵caavérónáa iácúúvéne tsiiñe peebe diityémá
técoomívu. Ááné tsiíjyúhjáa Déébévuréjuco dityétsí pééneé.
21 Aamútsíhjyáa téhulle úwaabóné mítyame cáhcujtsóhi. Átsihdyúhjáa óómimútsí
úwáábomútsíyé Ríítaraa, Icóónioo, Ajtiokííaa, éhdú coomívari ijcyáné cahcújtso múnáake.
22 Diityékéhjáa tsápɨ́tsohíjcyamútsí ditye ímíñeúvú iúráávye Jetsóoke icyáhcujtsóne.
Áhduréhjáa nehíjcyamútsí diityéké ɨ́mɨáánéjuco mítyane meícúbáhrámeíñé nɨ́jcáutu
meúcaavéné Píívyéébé avyéjuvu.
23 Téijyúhjáa meménuhíjcyamútsí pacóómivárí íjcyáné cahcújtso múnáá túkevéjtsojte
íjcyáímyeke. Ááné boonéhjáa tsaméhjɨ́ májchotúmé Píívyéébema ihjyúvá dííbyeréjuco diityéké
ityúkévéjtsoki.

Páávorómútsí Ajtiokííavu óómiñe

24 Aamútsíhjyáa Pitsíídiá iiñújɨtu péémutsi úújeté Pajpííriá iiñújɨvu.
25 Aamútsíhjyáa Pééjéri iúwáábohíjcyátsihdyu idyé pée Atááriá coomívu.
26 Átsihdyúhjáa íwákimyéí ɨnɨ́jkévátsihdyu tsahíiyiyéjuco dityétsí óómiñe Ajtiokííavu,
tétsihdyúu teene Píívyéébé wákimyéivu diityétsikye ditye wállótsihvu.
27 Aamútsíhjyáa cahcújtso múnáake úúballé muhdú Píívyéébe diityétsikye panévatúré
pɨ́áábohíjcyáne. Áhduréhjáa úúballemútsí dibye pɨ́áábóneri jodíómú íjcyáturómé cáhcujtsóné
Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju.
28 Áámemáhjáa tsúcájá íjcyamútsi.

15

Jerotsaréevu ditye dóbeevéne

1 Áijyúhjáa tsaate Jodéá iiñújɨtu teene Ajtiokííavu pééme tétsíí cahcújtso múnáake
úwáábohíjcyá Moitséeúvú uwááboju néhdu kíhdyahɨ́rótsámeítyúmé pájtyetéityúne.
2 Áánerí́hjyáa diityémá Páávorómútsí táhjájcatsíhi. Ááné boonétúhjáa tsaméréjuco
cahcújtso múnaa íhjyúvájcatsíñé dityétsí Jerotsaréevu tsaatémá ipyééne idyé iíhjyúva tééneri
técoomí cahcújtso múnáá túkevéjtsojtémá uwáábojte íjcyámema.
3 Aaméhjáa pééme pajtyé Peníítsiámá Tsamááriá iñújɨ̵́ɨcutu. Aaméhjáa úúballé imúnáake
jodíómú íjcyatúmé Píívyéébeke cáhcujtsóné muhdú iícyahíjcyanéhjɨ ɨ̵́ɨhvéjtsónema. Áánerí́hjyáa
tétsíí cahcújtso múnaa mítyane ímíjyuuvéhi.
4 Aaméhjáa Jerotsaréevu úújetémeke tétsíí cahcújtso múnaa tsaímíyé waatsúcúpejtsóhi.
Áámekéhjáa úúballémé páneere muhdú Píívyéébe diityéké pɨ́áábohíjcyáné panévatúre.

5 Áijyúhjáa tsaate paritséómudítyú tsúúca Críjtoke cáhcújtsorómé nééhií:

—Múu eene jodíómú íjcyatúmé cáhcújtsómedívú ikíhdyahɨ́rótsóne táuhbá ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávyeki.

6 Áánélliihyéhjáa pámeere uwáábojtémá túkevéjtsojte dóbeevé tééneri iíhjyúvaki.

7 Aaméhjáa mítyane tééneri táhjájcatsíñé nɨ́jcáutu Péédoro iíjyócúúvéne nééhií:

—Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú tsúúcajátújucóhjáa oke Píívyéébe ámúhadítyú imyéménúúbeke pícyoone o úúbállehíjcya ɨ́mɨáájú pajtyéteju jodíómú íjcyátúrómeke ditye téhdure icyáhcújtsoki.

8 Aabée muurá Píívyéébe ɨɨná túhúúllétuube téhdure diityé pañévú picyóó Íapííchó mépañévúu ipícyohdu. Ááneríi úújétsoobe téhdure diityéké iwájyune.

9 Áámekée ímíbájchoobe Críjtoke ditye cáhcújtsónéllii muhdúhjáa meke iímíbajchódu.

10 Ehdúu Píívyéébe diityéké ímíbajchó Críjtoke ditye cáhcújtsónélliíhye. Áámeke ¿ɨ́veekí ámuha méimíllé íllure metúhujtsóné méɨhdé múnáaúvúu íjcyarómé ímí úráávyehíjcyánejɨ́ɨ́va ditye iúráávye Moitséeúvú uwááboju, pane meíjcyarómé tene néhdu meíjcyáíyónejɨ́ɨ́vari?

11 Aame muurá tsaméhjɨ́ diityémá tsúúca mépájtyetéjucóó apááñéré Críjtóo méhdi ɨɨdáátsóvéne mééma méénune mecáhcújtsónélliíhye. Tsá ɨ́nehjɨ́ meméénúneri mepájtyetétúne.

12 Ehdúhjáa Péédoro nééénéllii cúúvéhullérájuco ditye lléébúcunúné Páávorómútsí úúballéné muhdúhjáa Píívyéébe méénúráítyúronéhjɨ́ diityétsij tééveri méénuhíjcyáné jodíómú íjcyátúrómé pañe.

13-14 Aamútsíhjyáa ɨ́hveténé boone Jacóóboréjuco nééneé:

—Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá idyé táicyánéjcutu ámúhakye o néé peíyené Tsimóo Péédoro meke úúballéjucóóné muhdúhjáa Píívyéébe téhdure jodíómú íjcyátúrómedívú íuwááboju úújetétsóné múhdumé teene cáhcujtsómé dííbyeéjté iíjcyaki.

15 Muuráhjáa dííbyé ihjyú uubálle múnaa cáátunúné íllu nééhií:

16-17 Bóónétu tsiiñe ó tsaá Dabíiúvú avyéjúu tútávaavéné dííbyéj tsɨɨméném úháábemáyéjuco o ímíbájcho tééneturu pámeere mɨ́amúnaa iwáájácúne Píívyéébé icyánejcúvuréjuco ɨɨbúwááve múhdumé dííbyé wáábyutájté íjcyame.

18 Ehdu neebe Píívyéébe tsúúcajátújucóo ɨɨjtsámeíñe.
Ehdúhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa caatúnúhi.

19 Áánéllii ámúhakye o néé tsáháubá menéeítyuró jodíómú íjcyáturómé Píívyéébeke úráávyémeke ditye Moitséeúvú uwááboju iúráávye diityéké tééneri metúhújtsótuki.

20 Árónáa ihdyu íllure mécaatúnuú diityémá ditye ílluune imyéénújúcóótuki: Tsá ditye dóóityú níjcyotájteke ɨɨcúvémeíñé iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjɨma dómácójcatsíityúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsɨ́jɨ́vené iyámeke; tsá ditye dóóityú tújpacyo.

21 Muuráhjáa tsúúcajátújuco pacóómiváríyé tsaate úwáábohíjcyáné tééneturu Moitséeúvú uwááboju néhdújuco. Aanéjuco muurá ténevá wáyeéévéjcoojɨ́vádú éévémeíhijcyáné pihcyáávejááné pañévu.

22 Ehdúhjáa Jacóóbó néénéllii pámeere tétsíí cahcújtso múnaa, uwáábojtee, túkevéjtsojtee, íjcyame néé tsaatéké íhdityu iwállooíñé Ajtiokííavu Páávorómútsima. Áánemáhjáa meménúmé Tsíírámútsikye Jóódáma dííbyere 'Batsabáa' némeííbyema ityújkevéállémútsikye.

23 Áámútsimáhjáa waajácuháámɨ́ iwállóháámɨ́ pañe nééméé:

"Muha ííllé pámeere cahcújtso múnaa meíjcyame ámúha éllevu íhjyu méwallóó jodíómú ámuha meíjcyatúmé Tsíírіá iiñújɨri íjcyacóómí Ajtiokííari ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure hállúcu múnáa éllevu. Áhdure idyé Tsiríítsiá iiñújɨ múnáá wáábyuta téhaámɨ.

24 Aame muha méwaajácújucóó muha mewállootúméré ámúha éllevu ipyééne íllure ámúhakye mávaríchohíjcyáne. Ámúhakyévá muurá nehíjcyámé Moitséeúvú uwááboju néhdu ámuha mekíhdyahɨ́rótsámeíki.

25 Áánéllii muha ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñe múúhadítyú mememénúmútsikye méwallóó ámúha éllevu muha maávyejúúllehíjcyamútsí Páávorómútsima.

26 Diityétsíi muurá Páávorómútsí ápíchó néérónehjɨvú pájámeíhijcyá Máavyéjuube Jetsocríjtoke iwájyúnélliíhye.

27 Áámútsima muha méwallóó ámúha éllevu Tsíírámútsikye Jóódámaá. Aamútsí ihdyu óvíi ímíñeúvú ámúhakye néé muhdú téhaamɨ́ pañe íjcyáné túkevéjtsoju nééneé.

28 Aane mítyane ámúhakye muha metúhújtsótu apáhdyúré Píívyéébé Apííchó múúhakye túkévéjtsóneri ámúhakye muha menééhií:

29 Tsá múu dóótu níjcyotájteke ɨ́ɨ́cúvémeíñé iyámeke. Áhdure tsá múu dóótu dótsohcáorii, majcánurii, dsíjɨ́véné iyámeke. Tsá múu tsíjtyéhjɨma dómácójcatsítyúne. Áhdure tsá múu tújpacyo dóótune. Aane tehdu ámuha meíjcyáhajchíí ímí tehdújuco ámuha meíjcyaíñe. Áyu wáí meíjcyaj.” Ehdúhjáa iñéhaamɨ wallóómé Ajtiokííari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.

30 Aanéhjáa tsúúca técoomívú iúújeténe ipíhjyúcúmeke ájcumútsí téhaamɨ́vu.

31 Áhaamɨ́hjáa iéévéne mítyane ímíjyuuvéme.

32 Ááné boonétúhjáa diityéké úwáábomútsí Píívyéébé ihjyu diityéké tééneri éhnííñevu itsápɨ́jtsoki. Piivyétemútsíhjyáa iúwaabóne.

33 Aamútsíhjyáa tsúcájáhréjuco diityémá iíjcyátsihdyu úúballé diityéké ílluréjuco ióómiíñe. Áánélliihyéhjáa pítyajcómé dityétsí tsaímíyé ióómiki.

34 Árónáacáhjáa Tsííra tétsihvúré cóévánáa Jóóda iiyéjuco óómiñe.

35 Áhduréhjáa Páávorómútsí coévá tétsihvúré Ajtiokííavu. Aamútsíhjyáa tétsíi múnáama úwáábohíjcyá Píívyéébé uwááboju.

Páávoro tsiiñe uwáábovu pééneé

36 Átsihdyúhjáa pívájcoojɨ́vájuco pájtyénetu Páávoro Benabéeke nééhií:

—Cána majo ááhɨ́vemútsíyé mepéé éhnée Jetsóodítyú íjcyáné uwáábоju úwáábomútsíyé mepéhíjcyá coomíjɨri íjcyáné cahcújtso múnáake mewáájácu muhdújuco ditye úraavyéne.

37 Áijyúhjáa Benabéé imíllerá tsiiñe Jóáa pééne diityétsima dííbyere ‘Máácoó’ némeííbye.

38 Árónáacáhjáa Páávoro tsá ímílletú dibye pééne diityétsima dibyéhjáa Pajpííriá coomívú diityétsidítyú cóévánélliíhye.

39 Ááné hallútúhjáa ɨtsípájújcatsíñe ílluréjuco dityétsí dówaavéne. Ááné boonéhjáa Benabéé diibye Máácóke iújcúúbema péé tsahííyí Chííperévu.

40 Áánetúhjáa Páávoro Tsíírákeréjuco újcune dííbyema ipyéékií. Áámútsí hallúvúhjáa tétsíí cahcújtso múnaa Píívyéébeke piáábó táúmeí ímí dityétsí ipyéékií.

41 Aamútsíhjyáa pehíjcyá Tsííriámá Tsiríítsiá iñújɨ́ɨ́curi íjcyáné cahcújtso múnáake tsápɨ́jtsomútsíye.

16

Páávorómútsikye Tsíírámá Timotéó náhbenúne

1 Aamútsíhjyáa Páávorómútsí Tsííráma úújeté Déébeé, Ríítaraa, íjcyácoomícyuvu. Átsiíhjyáa ájtyúmɨmútsí tsaapi cahcújtso múnáajpi Timotéoke. Dííbyéj tsɨɨjúhjáa jodíómulle íjcyalle idyé cahcújtso múnáalle. Áánetúhjáa cáání gríéégómuúbe.

2 Áábedítyúhjáa Timotéodítyú tétsíí cahcújtso múnaa nehíjcyá ímɨáábé dibye íjcyane.

3 Áábekéhjáa Páávoro imíllé itsájtyene dibye iñáhbénu dííbyeke. Árónáacáhjáa pámeere waajácú cáání gríéégómuube íjcyánéllii dibye kíhdyahɨ́rótsámeítyúne. Áánélliihyéhjáa tujkénúi dííbyedívú kíhdyahɨ́rótsoobe imúnaa jodíómú méénuhíjcyádú tééné hallútú diityémá ímityúné iíjcyátuki.

4 Aaméhjáa ipyéhíjcyátsɨ́hjɨ múnáake úúbállehíjcyá muhdú Jerotsaréeri íjcyáné uwáábojte túkevéjtsojtémá diityéké úwáábohíjcyáné muhdú cahcújtso múnaa íjcyáiyóne.

5 Aanéhjáa illéébóne Píívyéébeke cáhcujtsómé llíyaaté éhnííñevu mítyaméjuco.

Naavédú nééné pañe Matsedóónía múnáajpi Páávorodívú bóhówaavéne

6 Aaméhjáa Píívyéébé ihjyu Áátsiá iiñújɨ́ úwáábóíyónáa dííbyé Apííchóré diityéké túkévéjtsónej péévé tsá ditye úwáábotú tééné iiñújɨ múnáake. Áánélliihyéhjáa Pírííjiámá Garáátsiá iñújɨ́ɨ́cutúré pajtyéme.

7 Aaméhjáa Míítsiá iiñújɨ́ watsíívyevu úújetémé imíllerá ipyééne Bitííniá iiñújɨvu. Arónáacáhjáa tééneré Píívyéébé Apííchó Jetsóópe diityéké ájcune túkévéjtsónej péévé idyé tsá ditye téhullévú péétune.

8 Áánélliihyéhjáa tsapéhdú Míítsiá iiñújɨtu pájtyeme úújeté ‘Tóróóaá’ némeí mujcóvújuco.

9 Átsihvúhjáa Páávorodívú pejco naavédú nééne bóhówáávéné pañe Matsedóóniá iiñújɨ múnáajpi dííbyeke nééhií: “Muúbej, Matsedóóniá iiñújɨvu metsááne múúhakyéréjuco méuwáábo.”

10 Ehdúu nééne dííbyedívú bóhówáávéné boonétú muha mepéé téhullévú Píívyéébere múúhakye wállóhullévú muha meúwááboki.

Páávorómú Pirípori

11 Aamée Tóróóatu muha tsahííyí mepéé tsapéhdú Tsamotáráátsiá caapáhovújuco. Ááné
tsiíjyúu muha méúújeté Néááporívu.
12 Átsihdyúu muha mecóhbaavémé méúújeté romáánómúhjáa Matsedóóniá iiñújɨ́ pañévú
íhcyóómi ípívyéjtsocóómí Pirípovu tééné iiñújɨ́ avyéjú coomívu. Ácoomíyíikyée tsúcájá muha
méícyahíjcyáhi.
13 Aamée muha wáyeéévejcóójɨ́ mepéé Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyátsihvu téhí úniúvu.
Átsihvúu muha méúwaabó walléémuke múúhadívú píhcyáávémeke.
14 Ááme pañée íjcyalle Tiatíírá cóómi múnáalle Ríídia ɨ́miá wajyámúúné duujɨ́nuúdú
néjáhjɨ́ nahjɨ́he múnáalle. Aalléhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráávyehíjcyárolle botsíi
dííbyere pɨ́ááboneri cáhcujtsó Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju Páávoro úwaabóne.
15 Aallée ílluréjuco tsójtsótsámeíñé pámeemáyé ihyájkímuma. Ááné boonétúu múúhakye
neélle:
—Áyu cána tahjyávú mepe ɨ́miááné Píívyéébeke o cáhcujtsóné ámuha menéhajchííjyu. Ehdúu
múúhakye iñééne ihjyávú itsájtyémeke tétsihvúréi coévátsolle.
16 Áhdurée tsáijyu Píívyéébema ditye íhjyúvahíjcyáhullévú muha mepééme méúújeté
bádsɨ́jcájadívú naavénéhjáa ípañe íjcyáábej tééveríyé ɨɨná pájtyeíñé wáájácuhíjcyálledívu.
Aalléhjáa tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyalle mítyane dsɨ́ɨ́sike úcuhíjcyá diityémá tééné hallúvu.
17 Aallée múúha déjutu tsáálle nehíjcyáhi:
—Íjtye muurá ɨ́htsútuube Píívyéébé wákimyéi múnaa ámúhakye pajtyéteju úwááboíjcyáhi.
18 Ehdúu múúhakye nehíjcyalle píváijyúvájuco. Ááné taíchorɨ́i Páávoro ílluréjuco úhbane dííllé
pañe íjcyaabe naavéneke. Íllúu neébe:
—Uke o néé Jetsocríjto mémeri áállé pañétú u íjchívyeki.
Ahdújucóo dibye íjchivyéné teenémáyé díílledítyu.
19 Ááné́lliihyée íavyéjujte ɨ́ɨ́né hallúvucó ɨdsɨ́ɨ́dsɨvájúcóóítyúné maatyóbá diityétsí
Páávorómútsikye iékéévéne tsajtyé técoomí avyéjujté éllevu.
20-21 Ááámútsikyée diityédívú iúújetétsóne néémeé:
Íjtyetsi jodíomútsí ¿ɨ́veekí méhcóómí pañe páhduváré nénehjɨ úwááboíjcyá tehdu mee
romáánómú teene mecáhcújtsóíyónejɨ́ɨ́vari?
22 Ááneréjucóo pámeere nééne ɨ́miááné tehdu dityétsí méénuhíjcyáne. Ááné́lliihyée awáá
ávyéjute diityéké táuhbá ditye íwajyámúúné ityácórɨ́jcómútsikye iwápáájcoki.
23 Ahdújucóo ditye diityétsikye imyéénúne icyúvéhoojánúmútsidívú téhmetsóné tééjá
tehméébeke.
24 Ááné́lliihyéhjáa tsíhyooja pañe íjcyáhóójá pañévú iúácómútsikye úméhewávú ɨ́hdótsoobe
ítyújkejɨ́ɨ́netu.
25 Aamútsíhjyáa téhoojá pañe íjcyamútsí Píívyéébema ihjyúvahíjcyá pécójpɨɨnéjuco
meíjcyárónáaáca. Téhduréhjáa dííbyeke idyúúruváné dityétsí májtsiváné tsijtye teene
cúvéhóójari íjcyame lleebúcunúhijcyáhi.
26 Árónáacáhjáa peecútéré tétsii úúvécunúneri lléhowááné páhyúbáné tujkéveri pámeere
tééjari íjcyámedítyú úwáñehííñé cóhrɨbáhi.
27 Ááná́acáhjáa tééjá tehméébé icyúwátsihdyu ájkyeebe ɨɨtécunú páneere lléhowááné
páyújcatyéne. Aanéhjáa ɨjtsúcunúúbé tsúúca ditye úmɨváne. Ááné́lliihyéhjáa ícyávaájcó újcuube
illííhyánúmeíki.
28 Árónáacáhjáa Páávoro nééhií:
—Ehdu bo méénúmeídíñej, íjtyérero muúha.
29 Ááné́lliihyéhjáa peete ɨpɨ́úváne ɨ́ɨ́cúi diityétsi éllevu peebe íllityécunúúbére. Ááné́máhjáa
mɨ́móúúvetéébé diityétsí lliiñévu.
30 Ááné́máhjáa ílluréjuco dibye iíjchívyétsómútsikye nééneé:
—¿Aca muhdú ó pájtyetéiyáhi?
31 Ááné́lliihyéhjáa dííbyeke neemútsi:
—Ávyéjuube Jetsocríjtoke pámeere dihyájkímuma mécahcújtsó ámuha mépájtyetéki.
32 Ehdúhjáa dííbyeke iñétsihdyu úwáábomútsí dííbyeke pámeere ihyájkímumájuco.
33 Aabéhjáa tépejco nijtyú diityétsikye ditye túúvátsonéhjɨ. Ááné́máhjáa ílluréjuco dibye
diityétsidívú tsójtsótsámeíñé diityе ihyájkímumájuco.
34 Átsihdyúhjáa diityétsikye ihjyávú itsájtyémútsikye májchotsóme. Aaméhjáa mítyane
ímíjyuuvé Píívyéébeke tsúúca icyáhcújtsóneri.

35 Ááné tsitsíívevúhjáa técoomí avyéjujte wallóó tehmé múnáake ditye iñééte diibye cúúvéjá tehméébeke íllurejúco dibye iíjchívyétso diityétsikye.
36 Ahdújucóhjáa ditye dííbyeke nééténéllii neebe Páávoróke:
—Ávyéjujtévá néé ámúhtsikye o íjchívyétsoki. Ahdícyane wa íllurejúco mepej.
37 Árónáacáhjáa Páávoro néé diityéke:
—Muurá íñe múhtsikye iiná nééturméré míamúnááj piinévú iwápáájcómútsikye cuvéjaanú romáánómúejtétsí téhdure muhtsi meíjcyáné waajácúháámima meíjcyámútsikye. Aame ¿íveekí imíllé múhtsikye iíjchívyetsóné teevétaríye? Aane tsá muhtsi áyánéwu meímílletúne. Óvíi ihdyu iiye itsáane múhtsikye ijchívyetsóváme.
38 Ehdúhjáa dityétsí nééne úúbálletémé ávyéjujtéke. Ááneríhjyáa mítyane íllityémé romáánómúejtétsí iíjcyáné waajácúháámima dityétsí íjcyáneri.
39 Ááné́lliihyéhjáa diityétsi éllevu ipyééne ídátsójkímyeímyé diityétsidívu. Ááné́máhjáa choocóréjúco ditye wálloone técoomítyu.
40 Aamútsíhjyáa teene cúúvéjatu íjchívyemútsí Ríídiá javu úújetémútsí cahcújtso múnáake itsápítsohíjcyátsihdyu íllurejúco pééneé.

17

Tetsaróónicárí ditye ííborívaténe

1 Aaméhjáa Páávoroo, Tsííraá, Timotéoo, éhdume péhijcyámé pajtyé Ajpííporii, Aporóóniaa, íjcyácoomícyutu. Átsihdyúhjáa pééme Tetsaróónicávú úújetétsihyi íjcyaja imúnaa jodíómú pihcyááveja.
2 Áájá pañévúhjáa wáyeéévejcóójí Páávoro imyéénuhíjcyádú úwaabóhi. Ehdúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojívádú úwáábohíjcyaabe pápihchúúijyúva.
3 Úúbállehíjcyaabéhjáa diityéké Pííyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa cáátúnuhíjcyáné néhdújuco Críjto iícúbáhrámeítsihdyu dsíjíveebe tsiiñe bóhiíne. Téhduréhjáa nehíjcyaabe diityéke:
—Muurá diibyéjuco Jetsóó Mépájtyetétsoobe íjcyáábedítyú ámúhakye o úúbállehíjcyáne.
4 Ehdúhjáa Páávoro néénéllii tsaate imúnáadítyú tsúúca cáhcujtsómé diityémá nahbévahíjcyáhi. Téhduréhjáa mítyame gríéégómudítyú cáhcujtsó ímiáámé íjcyame tsúúcajátújuco Píívyéébeke úráávyehíjcyáme. Áhduréhjáa diityédítyú walléémú avyéjúméhjiúvú nééme cáhcujtsóhi.
5 Ááneríhjyáa tééjá túkevéjtsojte cáhcújtsotúmé iñómíutáávane juváñeri átéréejte óvéhe múnaa péhíjcyámeke iújcúmema técoomí múnáake iííbórínútsihdyu Jatsóo jávú péé Páávorómútsi néhcovu diityétsikye itsájtye técoomí avyéjujté éllevu.
6-7 Aaméhjáa diityétsikye iájtyúmítúnéllii diibye Jatsóokéréjúco tsijtye cahcújtso múnáama tsájtyene diityé éllevu. Áámékéhjáa diityédívú iúújetétsóne néémeé:
—Éhne míamúnáake tútávátsohíjcyamútsíhya Páávorómútsí Tsíírama wájtsímútsikye áánu Jatsóó ihjyávú tsaímíyé iwáátsúcúpéjtsóne tsaméhjíjuco íhjyuváné ímityúné mee romáánómú avyéjúúbé taúhbajúúnetu. Nehíjcyámé tsijpívá ávyéjuube íjcyane Jetsóo.
8 Ehdúhjáa ditye nééne técoomí avyéjujtémá tsijtye tétsii íjcyámeke múhdurá pajtyéhi.
9 Árónáacáhjáa diitye Jatsóómú múu áhdómeídyú meenú ditye iácádsíjcaáyo diityéke. Ahdújucóhjáa ditye ácádsíjcaáyóne.

Páávorómú Beréari íjcyane

10 Áijyúhjáa tépejco cahcújtso múnaa ijchívyetsó Páávoroo, Tsííraá, íjcyámútsikye diityétsí ipyéé Beréavu. Ááamutsíhjyáa téhullévú iúújetédú péé imúnáá pihcyáávejávu.
11 Tsáháhjáa tétsíi múnaa Tetsaróónicá múnaádú nééetune. Ímíhyéhjáa lleebúcunúhijcyámé dityétsí úwaabóne. Aaméhjáa néhcohíjcyá Píívyéébé ihjyú uubálle múnaápe cáátúnuhíjcyánéhjí pañe iwáájácu ímiááné tehdújuco dityétsí úwáábohíjcyáhajchííjyu.
12 Ááamedítyúhjáa mítyame cáhcujtsó jodíómuu, gríéégómuu, íjcyame wajpíímumáyé avyéjúméhjiúvú nééné walléému.
13 Aanéhjáa tsúúca Tetsaróónicárí íjcyame jodíómú waajácú Páávoro Beréari úwáábohíjcyáné Píívyéébé ihjyu. Ááné́lliihyéhjáa téhullévú ipyééne tsiiñe iibórínutémé diityéke.
14 Ááné́lliihyéhjáa íícúi wallóómé Páávoróké dibye ipyéé móóá úniúvú tétsihvúré Beréavu Timotéomútsí Tsíírama cóévánáaáca.

15 Áábekéhjáa pícyohjémé Atéénavu. Aaméhjáa óómímyeke neebe ditye iñéé iícúi dityétsí
ipyéé dííbye éllevu.

Páávoro Atéénari

16 Áámútsikyéhjáa téhmeebe iítehíjcyá mítyane técoomíyí ditye dúúrúvahíjcyáné níjcyotájteke.
17 Aanéhjáa múhdurá iíjtsúcunúnéllii tééneri ihjyúvahíjcyaabe imúnáama tsijtye
Píívyéébeke dúúrúvahíjcyámema pihcyáávéjá pañévu. Ihdícyátsihjí́vúhjáa icyábúúvémema
ihjyúvahíjcyaabe tééneri.
18 Áábemáhjáa 'epicóóreo' némeíñé uwááboju úráávyehíjcyámema tsijtye 'ejtóico' némeíñé
uwááboju úráávyehíjcyámé ihjyúvahíjcyáhi. Áámedítyúhjáa tsaate néjcatsíhi:
¿Muhdúami tsáma áánu íhjyuwábá meke nehíjcyaj?
Áánetúhjáa tsijtye nééhií:
—Tsíííñé piivyéébémú ihjyú uubálle múnáajpíubá diíbye. Ehdúhjáa nehíjcyámé
Páávoródítyú dibyée Jetsóó dsíjíveebe bóhiíbedítyú íjcyáné uwááboju úúbállehíjcyánélliíhye.
19 Áábekéhjáa tsajtyémé ipítyácócatsíhíjcyátsihvu 'Areóópago' némeítsihvu. Áánemáhjáa
dííbyeke nééméé:
—¿Aca tsá múúhakye u wáájácútsóítyuró ímíñeúvú béhné uwáábójuma u tsáánevu?
20 Muurá múúhakye u néhijcyáné tsáhái tsáijyúubáré muha melléébotúne. Áánéllii muha
méimíllé mewáájacúné ímíñeúvú iiná nééiyóné múúhakye u néhijcyáne.
21 Ehdúhjáa dííbyeke nééme Atéénа múnáama tsíííñé iiñújii múnaa íjcyame. Aaméhjáa iínerí
íjcyatúmé paíjyuváré úbállécatsíhijcyá páhduváré nééné uwáábó illéébone.
22 Áámekéhjáa Páávoro nééhií:
—Ámuúha Atéénа múnaaj, muurá ó waajácú ámuha panéváré tsíñehjii mecáánívahíjcyáne.
23 Muuráhjáa ámuha medúúrúvahíjcyátsihjí́rí o péhíjcyaabe ó ájtyumí́ iicúvé waí́jí́ hallútú
íllu nééne cáátúnúmeíñe: "Mewáájácútúné Piivyéébé wáábyuta." Aane muurá dííbyedítyú
ámúhakye ó úwáábohíjcyá eene dííbyeke wáájácutúméré ámuha medúúrúvahíjcyáábedítyu.
24 Diibye ihdyu Píívyéébe páneerée múhdúné tsíeméné ípívyéjtsoóbe. Diibyée muurá
ípívyejtsó ííñújiima páneere íévéhóówari íjcyanéhjii. Áánéllii páneere ijcyá dííbye tájpíye.
Aabe tehdu apátsiíyé íjcyáíyónejí́i mí́amúnaa méénúné duurúvájá pañe. Muurá ihdyu
ihdícyátsihjí́ríyé diíbye.
25 Aabe tsá mutájpí íjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyedítyúré tsááne bóhiiima méijcyáhi. Áhdure
panéváré íñe múhduná tééne tájpí meícyahíjcyáné dííbyedítyúré tsááhií.
26 Muuráhjáa tsáápihdítyúré íñe múhdumé ííñújiri meíjcyámeke llíyaatétsoóbe. Áánemáa
íhdétújuco dibye éévecúné kiáhjí́ meíjcyaíñé múijyúhaja.
27 Ehdúu méénuube dííbyedi meítsámeíhíjcyáné ní́jcáutu íhtsútúnetu mewáájácu méhdityu
kiá íjcyátúróóbeke.
28 Muurá dííbyedítyúré tsááne bóhiiima méijcyá éhnéhjáa tsaate íllu néhduú: "Muha méijcyá
Píívyéébej tsíiíme."
29 Aane tsúúca dííbyej tsíiímé meíjcyame tsá meí́jtsúcunúítyuró eene panévatúré mí́amúnaa
óórótuú, nééwáyutuu, dsíiídsituu, nícyohíjcyánehjí́dú Píívyéébe nééneé.
30 Muuráhjáa ihdyu éíjyuúvú pevénéré iitécunúhíjcyaabe mí́amúnaa iwáájácútúné hallúrí
ehdu méénuhícyáne. Árónáa ícyooca pámeere mí́amúnáake neebe ímityúné meícyahíjcyáné
meíhvéjtsoki.
31 Muurá muhdú meícyahíjcyáné iwáájacúdú mééma ímíbájchóiibye ípyée imyéménuube
Jetsóoj téévеri. Aanée muurá meke waajácútsoobe dííbyeke ibóhiíitsóneri.
32 Ehdúhjáa Páávoro dsíjivémé tsiiñe bóhiínetu íhjyúváneri íllure tsaate uuhí́vaté dííbyedi.
Áánetúhjáa tsaate nééhií:
—Muha ihdyu méimíllé tsíijyu tsiiñe téénetu u íhjyuváné melléébúcunúne.
33-34 Áámedítyúhjáa tsúúca tsaaté múnaa cáhcujtsómé dííbyema nahbévahíjcyáhi.
Áámemáhjáa íjcyaabe Dioníítsio teene 'Areóópago' néméítsihvu dóbéévehíjcyáméejpi.
Áhduréhjáa 'Dáámari' néméíllema tsíjtyehjii ijcyá diityéma.

18

Páávoro Coríítori

1 Aanéhjáa Páávoro teene Atéénatu péébe úújeté Coríítovu.

2 Átsihdyúhjáa aahívetéébé imúnáajpi Akíírake Póótó iiñújɨ múnáájpiíkye. Téijyúhjáa téhdure botsíi wajtsííbé Itááriá iiñújɨtu mewa Piritsíírama, Ávyéjuubeváa Cáráóódio pámeere Róómári íjcyáné jodíómú íjchívyeíñé néénetu tsáámutsi.

3 Aanéhjáa Páávoro diityétsimáyéjuco íjcyane diityétsikye íwákimyéityu ɨpíáábo téeméné wákimyéí imyéénuhíjcyánélliíhye. Aaméhjáa méénuhíjcyá cuwájaanédú nééné nujúwááne.

4 Áijyúhjáa ténevá wáyeéévéjcoojívádú pehíjcyaabe imúnaa jodíómú pihcyáávejávu. Aabéhjáa úwáábohíjcyá Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju imúnáama tsijtye imúnaa íjcyáturómeke ditye icyáhcújtsoki.

5 Áánáacáhjáa tsúúca Tsíírámutsi Timotéoma wajtsí Matsedóóniá iiñújɨtu. Áijyúhjáa Páávoro tsanééríyé uwáábori íjcyaabe nehíjcyá imúnáake diibyéjuco Jetsóó dityée téhmehíjcyaabe Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyane.

6 Ehdúhjáa dibye néérónáa dííbyedítyú nehníwu ihjyúváme. Áánélliihyéhjáa ílluréjuco dibye diityédítyú ipyéé íwajyámú wátsóújcoobéré nééneé:

—Árone tsáma ámúhá hallúriyéjuco teene ámuha medsíjívécooca meícúbáhrámeíiñe. Tsá táhallúrí tene íjcyatúne. Ahdícyane jodíómú íjcyátúróme éllevúréjuco o pééiñe diityékeréjuco o úwááboki.

7 Ehdúhjáa iñééne ílluréjuco dibye tééjatu íjchivyéne. Átsihdyúhjáa péébe úújeté Jójto jávú teenéhjáa pihcyáávéjá úníuríyé íjcyaabe tsúúcajátújuco Píívyéébeke dúúrúvahíjcyáábe jávu.

8 Áijyúhjáa teene pihcyáávéjá avyéjuube ‘Críjpoó’ némeííbyé cáhcujtsó Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju pámeere ihyájkímuma. Aaméhjáa tsójtsótsámeíhi. Áhduréhjáa tsijtye Coríító cóómi múnáadítyú cáhcujtsómé tsójtsótsámeíhi.

9 Átsihdyúhjáa Páávoródívú tsápejco Jetsóó naavédú nééné pañe ibóhówáávéne néé dííbyeke:

—Imíchi díícyáne éhnííñevu dúwááboco íínerí íllityétuubére.

10 Ijcyámé mítyame ícyoomíyí tahñéjté íjcyaímye. Áánéllii ehdu uke o nééhií. Áábeke o íjcyátúcoocájííva múha uke muhdú méénuúhi.

11 Ahdújucóhjáa tsáné pijcyábáj piinévú tétsii Coríítori íjcyaabe diityéké úwáábohíjcyáné Píívyéébé ihjyu.

12 Áijyúhjáa Acááyá iiñújí avyéjuube Garióó íjcyánáa tsaate imúnaa jodíómú cáhcújtsotúmé ipítyácójcatsíñe Páávoróké ékeevéhi. Áábekéhjáa tsajtyémé diibye ávyéjúúbe éllevu dibye ímítyunéhjí ímíbáchohíjcyátsihvu.

13 Áánemáhjáa dííbyé hallúvú úúballémé dííbyeke. Nééméhjápeé:

—Áánu métaúhbaju nééné tsijíjtoríyé míamúnáake úwááboobéré pehíjcyá dityévá Píívyéébeke idyúúrúvaki.

14 Ehdúhjáa Páávoró hallúvú ditye úúbállénéllii dibye íhjyúváíyóné ihdéré diibye ávyéjuube Garióó diityéké nééhií:

—Ihdyúhde tehdújúcooíyó dííbyema o ímíbájchóiyóné dibye ímítyuné méénuca.

15 Áánetu ámúhá taúhbaju nééné tsijíjtoríyé dibye tsáápihdítyú íjcyáné uwááboju úwáábohíjcyáhajchíí wa ihdyu ámuháyé chooco méímíbáchojcátsij. Tsá o ímílletú átéréenéhjí o ímíbajchóne.

16 Ehdúhjáa iñééne ílluréjuco dibye diityéké wálloone tétsihdyu.

17 Árónáacáhjáa pihcyáávéjá avyéjuube Tsójtenéké tsaate gríéégomu iékéévéébeke wápáajcó diibye ávyéjúúbé úmiwávu. Áróneríhjyáa tsá dibye íícúvetúne.

Páávoro Ajtiokííavu iióómítsihdyu tsiiñe uwáábovu pééneé

18 Aanéhjáa Coríítori tsúcájá Páávoro ícyahíjcyáhi. Aabéhjáa tétsihvu ‘Tséékeréa’ nemeí mujcóvú béérómeí tsanéhjáa ímiáánetúré imyéénuíñé iñééné uubálle. Ehdúhjáa méénúmeííbyé Tsííriá iiñújɨvu ipyéétúné ihde. Átsihdyúhjáa botsíi tétsíí cahcújtso múnáake ipítyájcóne peebe Akííramútsima tsahííyí teene Tsííriá iiñújɨvu.

19 Aaméhjáa Éépetsóvú úújeté tétsihvu Akííramútsí mewa Piritsíírama cóéváítsihvu. Átsihvúhjáa Páávoro imúnaa jodíómú pihcyáávejávú péébe úwaabó tééjavu píhcyáávémeke.

20 Áábekéhjáa neerómé dibye tsuucájááneúvú dityémá iíjcyaki. Árónáacáhjáa tsá dibye ímílletúne.

21 Áánemáhjáa diityéké pítyájcoobe nééhií:

—Árónáa ó imíllé o pééne Jerotsaréevu. Aabe óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí tsiiñe ámúhakye ó uujéváhi.

Ehdúhjáa iñééne péjúcoobe tsahííyí teene Éépetsótu. Áánetúhjáa Akííramútsí dííbyedítyú coévá tétsihvu.

22 Aabéhjáa Tsetsaréavu úújetéébé tétsihdyu botsíi péé Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Átsihdyúhjáa peebe Ajtiokííavu.
23 Átsihyíhjyáa tsúcájá iíjcyátsihdyu idyé tsiiñe pehíjcyaabe Garáátsiámá Pírííjiá iñújíícuri íjcyáné cahcújtso múnáake tsápíjtsoobéré técomívádu.

Éépetsórí Apóóró úwaabóne

24 Áijyúhjáa Arejadríiá cóómi múnáajpi jodíómuube Apóóró teene Éépetsóvú wajtsíhi. Aabéhjáa íímiá uwáábóobe íjcyaabe mítyane waajácú Píívyéébé ihjyu.
25-26 Aabéhjáa úwáábohíjcyá muhdú Jetsóoke meúráávyejíjtó tsaate dííbyeke úwaabóne. Úwáábohíjcyaabéhjáa apááñéré Jóáápe tsótsohíjcyánetu íjcyáné uwáábó iwáájacúné imúnáá pihcyáávéjá pañévú íínerí núhnévétuubére. Aanéhjáa dibye níjkevádú Akííramútsí dííbyeke ihjyávú itsájtyéne botsíi ímíñeúvú úwaabó muhdúhjáa Píívyéébe Jetsóoj tééveri mééma mééñune.
27 Aabéhjáa imíllé Acááyá iiñújivu ipyéénee. Aanéhjáa cahcújtso múnaa ímí iijtsúcunúnéllii caatúnú waajácuháámí téhullé cahcújtso múnáa éllevu ditye tsaímíyé iwáátsúcúpéjtso dííbyeke. Aabéhjáa téhullévú úújetéébé Píívyéébere túkévéjtsóneri píááboíjcyá mítyane cahcújtso múnáake.
28 Aabéhjáa imúnaa jodíómuke nehíjcyá diibyéjuco Jetsóó Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyane Píívyéébé waajácúháámitúu tene néhdújuco. Ehdúhjáa dibye néénéllii tsáhájuco ditye iiná néétune.

19

Páávoro Éépetsóri

1 Aabéhjáa Coríítori íjcyánáa Páávoro íjchí iiñújiri péhíjcyaabe úújeté Éépetsóvu. Átsihyíhjyáa ijcyámé tsaate Píívyéébé cahcújtso múnaa Jóááúvú uwáábó úráávyehíjcyáme.
2 Áámekéhjáa neébe:
—¿A ámuhápe Píívyéébeke mecáhcújtsótujkénúijyu tsúúca dííbyé Apííchó ámúhá pañévú úcaavéhi?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Tehdu muha mewáájácúnejíiva dííbyé Apííchó íjcyane.
3 Áánélliihyéhjáa neebe diityéke:
—¿Acáa íiné uwáábórá ámuha mecáhcújtsóne métsójtsótsámeíhi?
Áánélliihyéhjáa néémeé:
—Mu ihdyúu éhne Jóááuvu tsótsohíjcyáné uwáábo.
4 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Ímiáánéjucóhdée diibye Jóáa tsótsohíjcyáné ímityúné iícyahíjcyanéhjí íhvéjtsómeke. Árónáacáa ihdyu diityéké nehíjcyaabe dííbyé boone Mépájtyetétsoobe Jetsóó úwáábóííbyeke ditye icyáhcújtsoki.
5 Áánélliihyéhjáa botsíi Jetsóoke icyáhcújtsóne tsiiñe tsójtsótsámeímyé dííbye mémeri.
6 Áámé hallúvúhjáa Páávoro tsáápiitsá hallúvú íhyójtsi ipícyóóne Píívyéébema íhjyúváné tujkéveri dííbyé Apííchó diityé pañévú úcaavéhi. Aaméhjáa tsíjyúhjiri illéébótúrójúhjiri Píívyéébeke duurúvahíjcyáhi. Áhduréhjáa téénere túkévéjtsóneri úúbállehíjcyámé dibyée diityédívú íuwáábojuu bóhówajtsóne.
7 Aaméhjáa diitye Píívyéébé Apííchó diityé pañévú úcaavémé 12-meva.
8 Aanéhjáa Páávoro pápihchúú nuhbává imúnaa jodíómú pihcyáávéjá pañévú úwáábohíjcyá íínerí núhnévétuubére. Aabéhjáa míamúnáake téíbúwátsohíjcyá Píívyéébé avyéjú icyánejcúvu.
9 Árónáacáhjáa tsaate tsá ímílletú icyáhcujtsóne. Aaméhjáa nehníwu ihjyúvahíjcyá teene Jetsóodítyú íjcyáné uwáábotu pámé úmiwávúre. Áánélliihyéhjáa Páávoro diityédítyú péé pámeemáyé cahcújtso múnáama 'Tirááno' némeííbyé uwáábojávu.
10 Aabéhjáa tééjavúréjuco diityéké úwáábohíjcyáné míñéécú pijcyába. Aanéhjáa tsúúca pámeere Áátsiá iiñújí múnaa lleebójucóó Jetsóodítyú íjcyáné uwáábojuu dibye úwáábohíjcyáne. Áhduréhjáa tsijtye jodíómú íjcyáturómé tsúúca lleebóhi.
11 Áijyúhjáa dííbyej tééveri Píívyéébe méénuhíjcyá mítyane méénúráítyúronéhji.
12 Ávyetáhjáa dííbyé miñúbajáánema íwajyámúúné chéméméhji éllevu ditye tsájtyérónéri tsúúca bóhihíjcyáme. Tsaaté pañéhjáa naavémú íjcyároméhjí ichívyehíjcyáhi.
13 Áijyúhjáa tsaate téhullé múnaa jodíómú naavémuke tsaaté pañétú íchívyétsohíjcyámé imíllerá Jetsóo mémeríyéjuco iíjchívyetsóne. Aaméhjáa néjcatsíhi:

—Méneé tsaaté pañétú ditye iíjchívye éhne Páávoro úwáábohíjcyaabe Jetsóo méneri.
14 Ehdúhjáa imíllerómé imyéénune jodíómuube Etséébá llúúvájté avyéjúúbej tsíímé 7-meva
íjcyame.
15 Aaméhjáa tehdu méénúrónáa tsáápí pañétú diibye naavéné nééhií:
—Muurá ó waajácú Jetsóoke. Áhdure ó waajácú muubá Páávoro íjcyane. Áánetu ¿muutá
ámuúha?
16 Ehdúhjáa néébere diibye míamúnáajpi naavéné ípañe íjcyaabe diityéké méénúnetu
ílluréjuco ditye wááne tééjá pañétú íévejtéhjiréjuco wájyamúúvatúmé dibye túúvátsónéhjima.
17 Aanéhjáa pámeere Éépetsó múnaa jodíómumáyé tsijtye jodíómú íjcyátúmé iwáájácúneri
mítyane iíllityéne Jetsóoke ávyéjujtsóhi.
18 Áhduréhjáa tsaate cáhcujtsójúcóómedítyú úúbállehíjcyá íhdéhjáa ímityúné iícyahíjcyanéhji.
19 Áánetúhjáa ápííchojte ténéhjí waajácúhaamíné ílluréjuco cóvajtsóné pámeere ííténeríye.
Ááné pañéhjáa ijtsúcunúmé dsiidsi wágóoovéné 50 míi.
20 Ehdúhjáa téijyu Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju tsújaavé pámehdívúre.
21 Ááné boonétúhjáa Páávoro íjtsámeí Matsedóóniámá Acááyá iñújíícú iááhívetétsihdyu
botsíi Jerotsaréevu ipyééiñe. Áhduréhjáa nehíjcyaabe teene Jerotsaréetu ipyééiñe Róómávuú.
22 Áánélliihyéhjáa íhde wálloobe ípiáábojtétsikye Matsedóóniávú Timotéoma Erájtomútsikye.
Áánetúikyéhjáa tsúcájá coévaabe Ááts iá iiñújivu.

Éépetsórí ditye ííborívaténe

23 Aabéhjáa Jetsóodítyú íjcyáné uwáábojú úwáábohíjcyáné hallútú cáhcújtsotúmé páhduváré
dáríívehíjcyá cahcújtso múnáake.
24 Tsaapíhjyáa 'Deméétrio' némeííbyedítyú tujkéváne. Diibyéhjáa nícyohíjcyá úwáñewáánetu
'Diána' némeíñé níjcyota píívyélledi idíllone idyúúrúvahíjcyája nááve. Ááné hallúvúhjáa
mítyane dsiidsívahíjcyámé pámeere íwákimyéi múnáama.
25 Aabéhjáa pámeere múhdumé téeméénéhjí wákímyeíhíjcyámeke ipíhjyúcúne nééhií:
—Muurá ámuha méwaajácú íñe mewákímyeímyé tsaímíyé meícyahíjcyáné ííinetú píhtotúme.
26 Aane ¿íveekí Páávoro nehíjcyá íñe menícyohíjcyámé píívyéébe íjcyatúne? Ehdu iñééneri
muurá mítyámekéjuco dibye tsíñejcúvúré íbúwajtsóne. Aane muurá tsá apátsiíyé íchii
Éépetsórí dibye tehdu méénutúne. Muuráhjáubá páneeréjuco Ááts iá iiñújiri ehdu dibye
méénune.
27 Aane múhdurá teene méémaá. Muurá méwákimyéí téene tájpíjyuco meícyahíjcyáné
méhdivu wágóóóvéiyáhi. Áhdure diille íhtsútulle píívyélleke Ááts iá múnáama pámeere ííñújiri
íjcyáné míamúnaa dúúrúvahíjcyálle ja tsáhájuco bóhówaúcunújúcóóityuróne.
28 Ehdúhjáa dibye nééneellii tsijtye icyáyobáávaténe íllu wáñejcóhi:
—¡Ñóóooj, ehdíívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcóne
nééméé.
29 Áijyúhjáa ihdyu kiávú técoomíyí míamúnaa iibóríníujcatsíhi. Áánáacáhjáa Matsedóóniá
múnáajtétsí Gááyóma Arijtáácomútsí Páávoróké náhbénuhíjcyámútsikye lliúcuíñúmé ditye
píhcyáávehíjcyájá pañévu.
30 Ááj á pañévúhjáa Páávoro ipyééne diityémá íhjyúvatéíyónáa tsá cahcújtso múnaa dííbyeke
íhvéjtsotúne.
31 Áhduréhjáa tsaate Ááts iá iiñúji múnaa ávyéjujte dííbyeke wáájacúmé néé tsaatéké ditye
iñéé dííbyeke téhullévú dibye ipyéétuki.
32 Áánáacáhjáa ihdyu míamúnaa iibóriba teene pihcyááveri íjcyame. Aanéhjáa mítyame tsá
wáájácutú íínélliihyé ímichi ipíhcyaavéne.
33 Áánáacáhjáa tsaate jodíómú imúnáajpi Arejáádoróké cátujcú dibye diityé úmiwávú
ipyééne iíhjyúvaki. Ahdújucóhjáa iíhjyúva dibye íhyójtsiri diityéké néérone cúúvéhulléréjuco
ditye iíjcyaki.
34 Árónáacáhjáa 'dáij' néétune tsiiñe íllu wáñécohíjcyáme:
—¡Ñóóooj, ehdíívájullé tsáma íhtsútulle Epéétsiómú piivyéllé Diánaj! Ehdúhjáa iwáñéjcóne
nehíjcyámé míñéécu hóórá hajchótá jodíómuube dibye íjcyane iwáájácúnema.
35 Ááméké hjáa técoomí avyéjuube idyáíívyétsómeke nééhií:
—Ámuúha tamúnaa íñe Éépetsórí meíjcyamej, pámeere muurá waajácú éhnée cáámetu
ááki tyéné neewáyú píívyélle Diánadi medíllóné duurúvaja méhójtsí pañe íjcyane.
36 Aane tehdu múha tóónúíyónejíívari. Ááné llii ílluréjuco metáchúúréévéne
cúúvéhulléréjuco meíjcya. Aame iiná mémeenújúcohdí ímíñeúvú íjtsámeítyúme.

37 Muurá íjtyétsikye ííllevu ámuha metsívamútsí tsá ííné imítyúné méénutúne. Áhdure
tsá dityétsí méduurúvaja tútávájtsotúne. Aamútsí muurá tsá iiná ímityúné íhjyúvatú
mépiivyélledítyu.
38 Ahdícyane Demeétrio íwákimyéi múnáama tsaatédítyú ímityúné iíjyácunúhajchíí óvíi
péé ténéhjí ímibájcho múnáa éllevu teene iímíbájchoki. Muurá téénéllii ijcyáné ténéhjí
ímibájchotsíhji.
39 Áánetu ávyétá ihnáhó nééne íjcyáhajchíí múu íhvejtsó páñétúéhullévú tene iímíbáávyeki.
40 Muurá ícyooca ápíchó nééne máhallúrí téénetu menéétsámeíiyóne. Tsá muurá iiná
menééítyuró íñe ícyooca pájtyene páñétúejte meke dílloca.
41 Ehdúhjáa iñééne ílluréjuco dibye diityéké tsújaúcúne.

20

Páávoro Matsedóóniámá Gréétsiá iñújiicúvú pééneé

1 Aaméhjáa iííbórínújcatsíñetu íhvetédú Páávoro cahcújtso múnáake ipíhjyúcúne
túkévejtsóhi. Átsihdyúhjáa diityéké ipítyájcóne Matsedóóniá iiñújivúréjuco dibye pééneé.
2 Aabéhjáa téhullé cahcújtso múnáake ááhíveebe diityéké tsápítsohíjcyáhi. Átsihdyúhjáa
péébe Gréétsiá iiñújivu iúújetétsihyi ijcyá pápihchúú nuhbáva.
3 Aabéhjáa tsahííyí Tsíiriá iiñújivu pééíyónáa tsaate imúnaa dííbyedítyú ímityúné
pítyájcámeíñé iwáájácúne íjtsámeííbyé Matsedóóniá iiñújivúré tsiiñe ióómiíñé íjchityu.
4-5 Ááabemáa o pééíñáa múhtsikye náhbénuímyé múhtsí ihdéjuco Tóróóavu ipyééne téhullétú
múhtsikye téhmeténé ílluúme: Beréa múnáajpi Tsóópatee, Tetsaróónicá múnáajtétsí Ari-
jtáácomútsí Tsegóódomaa, Déébé múnáajpi Gááyoó, Timotéoo, Ááatsiá iiñúji múnáajtétsí
Tííkicyómútsí Tóróópimómaa, éhdume.
6 Ááanetúikyée muhtsi mecóévamútsí óórítyúne pááá májchómeíhíjcyáné wañéhjí pajtyétavu
botsíi Pirípotu tsahííyí mepéémutsi méúújeté tsáhojtsíj coojívatu diityédívú Tóróóavu. Átsihyíi
muha méijcyá tsané tsemáána.

Páávoro Tóróóa múnáake ááhivéne

7 Aamée muha tsemááná déjúcóóvejcóójí medóbéévéne pááa mémajchó Jetsóó
dsijívé meítsaavéne. Áijyúu Páávoro úwaabó ávyeta pécójpiinévújuco tsíijyu muha
mepéjúcóóíñélliíhye.
8 Téijyúu muha médóbeevé cáámééhó pañévú peetéháñej tééveri.
9 Áánáacáa ováhtsáwu 'Éóótico' némeííbyé ácuúcunúhijcyá páhoowa nétsihyi. Aabéhjáa
icyúwaíñúné hallúrí baavu ááakityéébé dsíjivéhi.
10 Áánélliihyée Páávoro íícúi iñííityéne dííbyeke iámabúcúne nééhií:
—Méíllityédíne. Muurá ihdyu bóhííroóbe.
11 Átsihdyúu tsiiñe cáámevu nériívyéébema muha pááa mémajchó Jetsóó dsijívé
meítsaavéne. Ááné boonétúu idyé tsiiñe íuwáábó cámahjácoobe tsítsijnécu. Átsihdyúu
ílluréjuco muha mepééneé.
12 Ááanetúu tétsíi múnaa ihjyáhañévuréjuco péémema diibye ováhtsáwu pééneri mítyane
ímíjyuuvéme.

Tóróóatu Miréétovu ditye pééneé

13 Aamée muha mepéjúcóónáa Páávoro múúhadítyú coévá tétsihvúré Tóróóavu íjchityúré
ipyéé Atsóovu. Ááanetúu muha íhde cúújúwámiri mepééme méúújeté técoomívú tétsihdyu
dííbyeke muha meújcuki.
14 Aamée muha técoomítyú dííbyeke meújcuíñútsihdyu mepééme méúújeté Mitiréénevu.
15 Átsihdyúu muha mepééme tsíijyu 'Kííoó' némeíñé caapáhó tujkévetu mepájtyeme tsíjcyooji
méúújeté 'Tsáámoó' némeíñé caapáhó mujcóvu. Ámujcótúu muha mepájtyeme mécúwaté
Trojíírióvu. Ááné tsiíjyúu botsíi muha méúújeté Miréétovu.
16 Ehdúu muha mepéhíjcyánáa Páávoro íjtsámeí Jerotsaréeri muha Pejtecojtéé wañéhjí
mepájtyeíñe. Ááanélliihyéikyée tsá dibye ímílletú muha Ááatsiá iiñújiri íjcyacóómí Éépetsóvú
mepééne íícúi muha téhullétú meóómíítyúrónélliíhye.

Páávoro íhjyuváné Éépetsó cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéma

17 Aabée Miréétori íjcyaabe píuvá Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéke.
18 Ááamekée neébe:
—Ámuha muurá méwaajácú muhdúhjáa Ááatsiá iiñújivu o wátsítujkénúijyu o ícyahíjcyáne.

19 Muuráhjáa tamúnaa jodíómú íjcyarómé oke páhduváré dáríívéneri támeííbyéré Píívyéébé
wákimyéí ó méénuhíjcyá iiná néétuubére.
20 Árónáacáa tsá o íhvetétú ámúhakye píááboíñé patsíhjivávúré úwááboobéré o péhíjcyánetu.
21 Aabée ámúhakye pámeekéré tamúnaa íjcyátúróméhjima ó nehíjcyá ímityúné ámuha
meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne Máavyéjuube Jetsocríjtoke mecáhcújtso ímí Píívyéébema ámuha
meíjcyaki.
22 Aabe íñe ícyooca tsiiñe o péé Jerotsaréevu Píívyéébé Apííchó oke túkévéjtsóneri muhdú
táúmiwa íjcyane wáájácútuúbe.
23 Muurá pahúlleva o péhíjcyá coomíjivu téénere Píívyéébé Apííchó tsúúca oke
waajácutsójúcoorá Jerotsaréevu oke ditye cúvéhoojánuube o ícúbáhrámeíiñe.
24 Áróneri tsá o áábímyeítyúne. Apááñéré ihdyu ó imíllerá Píívyéébée meke iwájyúne mééma
mepájtyetéiñe méénúné uwáábojúvú Jetsóó oke níwááveíñúné o níjkeváne.
25 Ahdícyane ámúhakye o néé íñe múhdúméj piinévú Píívyéébé avyéjutu íjcyáné uwááboju
úwááboobéré o péhijcyámé ámuha oke maájtyumíjúcóóityúne.
26 Téhdure ámúhakye o néé ámuha mewágóóóvéhajchíí tsá táhallúrí tene íjcyáityúne.
27 Muurá tsúúca páneere ámúhadívú ó bóhówajtsójúcoorá muhdú Píívyéébé íjtsaméí íjcyane.
28 Ahdícyane tsáma téiibúwá méíjcyaco ámuha uwááboje meíjcyame. Ímíñeúvú météhmeco
cahcújtso múnáake Íllíi Jetsóó tujpácyó wágóóóvénej tééveri dibye újcúmeke. Muuráhjáa
diityédívú ámúhakye níwááveebe Íapííchoj tééveri diityé túkevéjtsojte ámuha meíjcyaki.
29 Árónáa ó waajácú íchihdyu o pééné boone tsaate múhdurá iúwááboneri íllure diityéké
tútávájtsoíñé éhne múúne oohííbyé obééjámuke tútávajtsódu.
30 Áhdure íjcyaímyé tsaate ámúhadítyúré ímiá uwááboju tsíjíjtoríyé átéréenéhjí úwááboímye.
Ááneri íllure cahcújtso múnáake mújtátsoímye.
31 Áánéllii tsáma téiibúwá méíjcyaco éhnée pápihchúú pijcyábá hajchótá támaatyóú o
wáágóóne ámúhakye o úwááboíjcyáné meítsáávénema.
32 Ahdícyane ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame óvíi dííbye tájpiyéjuco ámuha meíjcyane meke
iwájyúne dibye ácuhíjcyáné uwáábójú pañe íhtsutúmeréjuco.
33 Cáhawáá méijtsúcunuj, tsáháa muurá o íjyácunútú oke tsaate dsíídsidívú áhdoobe ehnéva
múnáajpi o íjcyaabe ímiá wajyámuma o íjcyáíyóneri.
34 Muuráhjáa ámuháyé wájácú menééne oore tsáávanéréi ó wákímyeíhijcyá óóma íjcyámema
muha mepíhtone meújcuki.
35 Aabée muurá ámúhakye panévatúré ó úwááboíjcyá muhdú mewákímyeíiyóné
ídáátsóméhjike mepíááboéhnéhjáa Ávyéjuube Jetsóó íllu néhijcyáné o ítsáávénema: “Muurá
tsaatéké tsíeménevu ájcume ímíjyúúvéiyá ditye ájcume ímíjyúúvéné ehnííñevu.”
36 Ehdúu diityéké iñétsihdyu Páávoro Píívyéébema iíhjyúva míímóúúvénéllii muha téhdure
mémímóuuvéhi.
37 Áábekée pámeere ikímóóvéne ámábiñúhi.
38 Aamée múúhakye pícyohjé cúújúwamívú dibyée ‘tsáhájucóubá tsiiñe oke ámuha
maájtyúmíityúne’ nééneri kímóóvemére.

21

Jerotsaréevu Páávoro pééneé

1 Aamée muha tétsihdyu mepéé tsapéhdú ‘Cóoó’ némeíñé caapáhovu. Ááné tsiíjyúu muha
méúújeté ‘Róódaá’ némeíñé caapáhovu. Átsihdyúu botsíi muha méúújeté Páátárávu.
2 Átsihvúu muha tsíímivúréjuco mepájtyene Peníítsiá iiñújivu péémivu. Ááminíyéjucóo
muha mepééneé.
3 Aamée muha ‘Chíípere’ némeíñé caapáhó nánníñéjcuri meíiteíñútsihdyu mepéhijcyámé
méúújeté Tsííriá iiñújivu. Aaméikyée muha Tíiró mujcójuvu mécátsúúveté tétsihvu tsane
pííchuta ííjchívyeki.
4 Átsihyíi muha tsaate cahcújtso múnáake maájtyúmitémemái méijcyá tsáné tsemáána.
Aamée Páávoróké néé dibye Jerotsaréevu ipyéétu Píívyéébé Apííchóréhjáa diityéké
túkévéjtsóneri.
5 Aamée muha técoomíyí téhajchótá meíjcyánetu mepéémeke pícyohjémé pámeere
mújcojúvu. Ááememáa muha pámeere memíhmóúbáne Píívyéébema méihjyúváhi.
6 Átsihdyúu muha ílluréjuco diityéké mepítyájcóne meúcaavéné cúújúwámí pañévu. Ááné
tujkéveríjyucóo ditye óómiñe ihjyáhañévu.

7 Aamée muha Tíírótu nihñéréjuco tsahííyí mepééme mécátsúúveté Toremáidávu. Átsihyíi
íjcyáné cahcújtso múnáadívú muha meúújetémema méijcyá tsájcoójɨ.
8 Ááné tsiíjyúu muha mepééme méúújeté Tsetsaréavu. Aamée muha mepéé Perípe jávú
cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéhjáa 7-meva íjcyámedítyú uwáábori úllehíjcyáábe jávu.
9 Áábej tsɨ́ɨ́mée pɨ́ɨ́néehójtsɨ́meva walléémú tájɨ́vatúmé íjcyame úúbállehíjcyá Píívyéébere
diityéké ájcúné ɨ́jtsaméiyi ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúne.
10 Aamée muha tétsihyi tsúcájáhréjuco meícyahíjcyánáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi
Agáábó wajtsɨ́ tétsihvu Jodéatu tsáábeé.
11 Aabée múúhakye ááhɨ́veebe Páávoró ocájɨmɨ́ɨ́hé iújcúmɨ́ɨ́heri íhyójtsɨcuu, íjtyúhaácyuu,
íjcyane ichíácómeíñe nééhií:
—Píívyéébé Apííchó muurá nehíjcyá ílluva ditye íñe ócájɨ́mɨ́ɨ́hé aabájáábeke Jerotsaréevu
ichíjchúúbeke ɨ́hvéjtsoíñé tsíííñé iiñújɨ múnáá hójtsɨ́ pañévu.
12 Ehdúu dibye néénéllii muha teene Tsetsaréa múnáama méneerá Páávoróké dibye ipyéétu
téhullévu.
13 Árónáacáa múúhakye neébe:
—¿ɨ́ɨ́nerí ámuha mekímoovéné ɨ́dátsó oke pajtyéhi? Tehdu apááñéré oke ditye
chíjchúíñejɨ́ɨ́vari. Óvíi néhi ihdyu oke illííhyánúhajchíí lliihyánúmé Ávyéjuube Jetsóoke o
cáhcújtsóné hallútu.
14 Ehdúu múúhakye dibye néénéllii muha dííbyeke menéehií:
—Óvíikyéhde muhdú Píívyéébe ímillédú ú ijcyáhi.
15 Átsihdyúu muha ílluréjuco meímíbájkímyeíñe mepééne Jerotsaréevu.
16 Áámemáa múúhama tsaate cahcújtso múnaa pée Tsetsaréatu. Aamée muha méúújeté
Chííperé múnáajpi tsúúcajátújucóhjáa Píívyéébeke cáhcújtsoobe Natsóo jávu.

Páávoro Jacóóboke ááhɨvéne

17 Átsihdyúu muha Jerotsaréevu meúújetémeke tétsíí cahcújtso múnaa tsaímíyé
waatsúcúpejtsóhi.
18 Ááné tsiíjyúu muha Páávorómá máaahɨ́veté Jacóóboke. Áánáacáa tétsihyi pámeere
cahcújtso múnáá túkevéjtsojte.
19 Ááamedívúu muha meúújetémeke Páávoro úúballé ímíñeúvú muhdúhjáa Píívyéébe
jodíómú íjcyátúrómé pañévú dííbyej tééveri méénuhíjcyanéhjɨ.
20 Ááné́lliihyée duurúvámé Píívyéébeke ávyéjújtsomére. Ááanemáa nééme dííbyeke:
—Ehdɨ́ɨ́vane, muúbej. Muurá múhdúné mɨ́amúnáajpíjyúcooró memúnaa jodíómudítyú
cáhcujtsójúcoorómé úraavyépí Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbajúúne.
21 Aame nehíjcyá úhdityu uuva u úwáábohíjcyáné téénetu múu bóijcyúdú pámeekéré
jodíómú tsíííñé iiñújɨri íjcyámeke ditye tééneri ɨɨ́ɨ́cuvéjúcóótuki. Áhdurévá ú nehíjcyá ditye
ɨ́hdéuvúu iícyahíjcyajɨ́jtó ɨɨhvéjtsóne ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́meke ikíhdyahɨ́rotsójúcóótuki.
22 Aane íñe ¿muhdúí teéne? Muurá íñe tsúúca íchihyi u íjcyane iwáájácúcooca píhcyáávеímye.
23 Ááné́llii ú méénuú uke muha menéhduú. Ijcyámé íchihyi múúhadítyú pɨ́ɨ́néehójtsɨ́meva
wajpíímú ípyée ɨ́mɨáánetúré imyéénuíñé iñéénéi méénutúme.
24 Ááamema tsaméhjɨ́ meúcújcatsíñe méímíbájchótsaméí duurúvájá lluuváábedívú
memúnaa méénuhíjcyádu. Ááné boonétú ú áhdoó diityémá ditye ibyéérómeíki. Áijyu
úhdityu íhjyúvahíjcyarómé neé álliúré íjcyáneri iíhjyúvahíjcyáne. Áhdure neeímyé Píívyéébée
Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbajúúné téhdure u úraavyéne.
25 Ááanetúu ihdyu tsúúca muha mécaatúnú jodíómú íjcyáturómé Jetsóoke cáhcujtsómé íllúune
imyéénútuki: Tsá ditye níjcyotájteke ɨ́ɨ́cúvémeíñé iyámeke dóóityúne; tsá ditye tújpacyo
dóóityúne; tsá ditye dóóityú dótsohcáorii, majcánurii, dsɨ́jɨ́vénó iyámeke; tsá ditye tsíjtyéhjɨma
dómácójcatsɨ́ityúne. Ehdúu nééme Páávoróke.

Páávoróké ditye ékeevéné duurúvájá pañévu

26 Ahdújucóo dibye diityémá pɨ́ɨ́néehójtsɨ́mevámá iúcújcatsíñe pééneé. Aaméhjáa úcaavé
duurúvájá pañévú iúúbálle tééjá tehméébeke múhdúj coojɨ́vatú iímíbájchómeíñé ɨníjkévaíñé
botsíi páñétúétsihvu Píívyéébeke ɨ́ɨ́cúvéíñé iyáábeke itsájtyeki.
27 Aanéhjáa tsáné tsemáánatu ɨníjkévaíñé ditye néene tsúúca nɨjkévaríjyuco íjcyánáa Áátsiá
iiñújɨtu tsáané jodíómú ájtyumɨ́ dííbyeke duurúvájá pañe íjcyáábeke. Áábekéhjáa pámeere tétsii
íjcyámema páhduváré idyárɨ́ɨ́vétsihdyu ékeevéme.
28 Ááanemáhjáa kéévánécoba nééme:

—¡Ámuúha ijraéémuj, metsáane múúhakye mépíaabóva! Áánu muurá éhne pahúlleváré úwáábooberé péhíjcyaabe ímityúné ihjyúvahíjcyá méiiñúji múnáadítyu. Áhdure Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbaju nééné tsijíjtóríyé úwáábohíjcyaábe. Téhdure ímityúné ihjyúvahíjcyaabe duurúvájatu. Ááneréi íjcyáíyónáa muurá íñe íjtye gríéégómuke tééjá pañévú iúácóneri tútávájtsoobe tééjá pañe ííné imítyúné úújéítyúrotsíi.

29 Ehdúhjáa nééme Jerotsaréerí Éépetsó múnáajpi jodíómuube íjcyátuube Tróópimómá dííbyeke iájtyúmínélliíhye. Aanéhjáa ijtsúcunúmé Páávoro dííbyeke úacóné tééjá pañévu.

30 Ááneríhjyáa técoomí múnaa íbóríbaavémé péé teeja duurúvajávu. Aaméhjáa Páávoróké iékéévéébeke lliúcuíñú áachívu. Áánemáhjáa wátajcómé tééjá llehówááne.

31 Aaméhjáa dííbyeke llííhyanújúcóóíyónáa tsúúca úúbálle úújeté técoomí tsodáhómú avyéjúúbedívu.

32 Áánélliihyéhjáa pámeekéré ítsodáhómuke íavyéjujtémá ipíhjyúcúmema dsiinécunúmé téhullévu. Áámekéhjáa iájtyúmíne íhvetémé dííbyeke iwápáácohíjcyánetu.

33 Átsihdyúhjáa diitye tsodáhómú avyéjuubéréjuco iékéévéébedívú táuhbáné ditye ichíjchu úwáñehííñeri. Áánemáhjáa tétsii íjcyámeke dílloobe muubá dibye íjcyane, áhdure ííné hallútú ditye ehdu dííbyeke méénune.

34 Áánerejucóhjáa páhduváré mítyane ditye íhjyúváné pañe tsá dibye lléébotú muhdú ditye nééneé. Áánélliihyéhjáa ítsodáhómuke neebe ditye itsájtye dííbyeke.

35-36 Áhdújucóhjáa ditye íhcyóómivu itsájtyéébeke tsájá niityéwaahyóvú iúújetétsótsihdyu ílluréjuco íhbúcuíñúné míamúnaa íjyévé ‘áádikye mélliihyánu’ nééméré úráávyénélliíhye.

*Pá**á**voro íhyallúvú íhjyuvá**n**e*

37 Áábekéhjáa ditye ihjyá pañévú ááhívétsóíyónáa neebe diityé avyéjúúbeke:

—¿A tsá o íhjyúváítyuróne?

Áánélliihyéhjáa neebe dííbyeke:

—¿Aca eene ú piivyété gríéégómú ihjyúrí u íhjyuváne?

38 ¿Aca tsá Ejíhto múnáajpi u íjcyatú éhnée ímityúmeke u újcúmema ííné ubárá píívyétúné iiñújivu u pééne ímityúné múúhá iiñújí avyéjúúbedítyú u ítsámeíhíjcyaábe?

39 Áánélliihyéhjáa Páávoro néé dííbyeke:

—Muurá ihdyu oo jodíómuubéré Tsiríítsiá iiñújiri íjcyacóómí Táátsó múnáajpi. Ahdícyane ihdyu cána óvíjyuco oke daacu tsáraahóvú o íhjyúva míamúnáama.

40 Ahdújucóhjáa diibye ávyéjuube íhvéjtsoobe niityéwááhyó hallútú diityéké íhyójtsiri nééne ditye cúúvéhulléré iíjcyaki. Aaméhjáa dáíívyénemáyé ihjyúvaabe heeberéómú ihjyúri.

22

1 Neebéhjápeé:

—Ámuúha tamúnaaj, cáhawáá ímíñeúvú mélleebúcunu ámúhakye táicyánéjcú o úúballéne.

2 Ehdúhjáa dibye heeberéómú ihjyúrí íhjyúvánéllii ímíñeúvú lleebúcunúmé dííbyeke.

3 Áámekéhjáa neébe:

—Oo muurá jodíómuube Tsiríítsiá iiñújivúu Táátsó coomívú oke ditye tsiímávaábe. Ároobée ihdyu ó keemévé íchihvúré Jerotsaréevu. Áábekée oke Gamariéé úwáábohíjcyá méihdé múnáaúvúhjáa úráávyehíjcyáné taúhbaju. Aabée ó imíllehíjcyará múhdutú tsaímíyé Píívyéébeke o íícúvéébeke o cáhcújtsóiyóné táííbúuri. Ahdu muurá ícyooca ámuúha.

4 Ároobée táwaajácútubááné íñe ímiáájú cahcújtso múnaáhjáa íjcyámeke o dsíjívétso ímityúné ó dáríívehíjcyá dityéváa téénetu iihvetéroki. Opée ó tsatyéhijcyá wajpíímumáyé walléémuke ditye icyúvéhoojánuki.

5 Aane muurá llúúvájté avyéjúúbema duurúvájá túkevéjtsojte waajácú okée waajácúhaamínema iwálloone Damájcori íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Aabée téhullévú tsúúca o péé oováa o dóhjínújémeke íchihvu Jerotsaréevu ditye iicúbáhraki.

*Pá**á**voro úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujtsóne*
(Hch 9.1-19; 26.12-18)

6 Aanée Damájcovu oke ditye wálloobe juuváyí o péhíjcyárónáa cójíjpiine técoomíj piihívuréjuco péécutéré óhdivu ávyétá ihnáhó nééne péété cádiivyéné cáámetu.

7 Aanée oke íjcaáyó baavújuco. Áábekée oke Jetsóó o ájtyúmítuube nééhií: “Tsáo Tsáároj, ¿íveekíami oke ú pátsáríícyohíjcyaj?”

8 Áánélliihyée o nééhií: "¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?" Áánélliihyée oke neébe: "Oo Jetsóó Natsarée múnáajpi oke u pátsárícyohíjcyaábe."

9 Aanée téijyu óóma íjcyame teene peete iájtyúmíneri íllityéhi. Áromée ihdyu tsá lléébotú dibye óóma íhjyuváne.

10 Aanée awáá ehdu oke dibye néénéllii o néé dííbyeke: "Ávyéjuúbej, ¿aanéhaca ɨɨná ú imíllé o méénune?" Áánélliihyée oke neébe: "Wa ihdyu dipye Damájcovuj. Téhullévúi uke neeímyé ɨɨná u méénuíñe."

11 Aabée teene peete muhdú oke táhálluúúcú cúúvetétsoobe o hálluvájúcóótúúbeke óóma íjcyaméréjuco oke úújetétsóné téhullévu.

12 Áijyúu 'Ananía' némeííbyé tsáá taéllevu Píívyéébée Moitséeúvuj tééveri ájcúné taúhbaju néhdújuco ícyahíjcyáábeke ími míamúnaa íjtsúcunúúbe.

13 Aabée itsáane oke nééhií: "Muúbej, tsúúca ú hallúvá tsiíñe." Ehdúu oke dibye néénemáyé ííné imíjyaú ó ɨɨtéjucóóhií.

14 Átsihdyúu oke neébe: "Muuráhjáa tsúúcajátújuco méɨhdé múnáaúvú cáánívahíjcyaabe Píívyéébe uke mémenúné ímɨáábé Jetsóoke u ájtyúmɨɨbe íhjyuváné u lléébóne dibye ímillédú u íjcyaki.

15 Áánéllii ícyooca pámeekéré dííbyedítyú íjcyáné uwáábоju ú úúbállehíjcyaáhi.

16 Ahdícyane íínerí íjtsámeítyuube dííbyedívuréjuco cátóróóvéne dííbye mémeri táuméí Píívyéébeke páneere díimítyú dibye iábájííveki. Ááne tsójtsótsaméi." Ehdúu oke neebe Ananía.

Páávoro úúballé Píívyéébe dííbyeke wálloone jodíómú íjcyátúme éllevu

17 Aabée Jerotsaréevu tsiiñe o óómiibye duurúvájá pañévú o úcáávéne Píívyéébema o íhjyúvahíjcyánáa óhdivu bóhówaavéné naavédú nééneé.

18 Ááné pañée Jetsóoke o ájtyúmɨɨbe oke nééhií: "Ɨícúi dipye tsiéllevu íchihdyu Jerotsaréetu. Muurá tsá ditye íícúvéityú táuwááboju u úúbálléróneri."

19 Áánélliihyée dííbyeke o nééhií. "Ávyéjuúbej, áánerá oke waajácúmé ópée dícyahcújtso múnáake pihcyáávejáané pañévú o wápáájcómeke o cúvéhoojánuhíjcyaabe o íjcyane.

20 Áhdurée muurá díwákimyéi múnáajpi Ejtéébá díuwááboju méénuhíjcyáábeke ditye dsíjívétsóijyu diityémá o íjcyáábema tsaméhjíjuco muha tehdu dííbyeke meméénune. Téijyúu muurá ó téhmehíjcyá diitye dííbyeke lllíhyánúmé wajyámúúne."

21 Ehdúu o néérónáa tsiiñe oke neébe: "Árónáa ú peé íchihdyu tsíhullévú jodíómú íjcyátúrómé pañévú uke o wállóónélliíhye." Ehdúhjáa úúbálleebe Páávoro.

Páávoro tsodáhómú avyéjúúbé hójtsí pañe

22 Aanéhjáa dííbyeke illéébúcunúhíjcyáróne kéévánécoba néémeé: ¡Tsáhájuco aabye íjcyáítyuróne! ¡Íllureíjuco mélliihyánu!

23 Ehdúhjáa néémere íwajyámúúné cáámevu wájójcoméré téhdure bálliijyu wájojcóhi.

24 Áánélliihyéhjáa diibye tsodáhómú avyéjuube néé ítsodáhómuke ditye iááhívétso páñéejávú dííbyeke. Áánemáhjáa neebe ditye iwátsíhcyúúbeke idíllo ííné hallútú dííbyedítyú ditye íjyácunúhijcyáne.

25 Ahdújucóhjáa ditye iwátsíhcyu dóhjínuube tsaapi tsodáhómú avyéjuube tétsihyi íjcyáábeke nééneé:

—¿Aca ihdyu múúne eene ámuha romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma íjcyaróóbeke ɨɨná néétume méwátsihcyúhi?

26 Ehdúhjáa Páávoro nééne tsodáhómú avyéjuube pajtyétsó páñétúéjpihdívu. Neebéhjápeé:

—Tsáma téɨɨbúwá díícyaco áábyeke muhdú u méénúíhajchííjyu. Muuráhjáhaca ihdyu romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma dííbye.

27 Áánélliihyéhjáa páñétúejpi ipyéene néé dííbyeke:

—¿Ava úhdi ijcyáné romáánómuube u íjcyáné waajácuháámɨj?

Áánélliihyéhjáa neébe:

—Éée.

28 Áánélliihyéhjáa neebe ávyéjuube dííbyeke:

—Téhdurée muurá mítyane ó ahdó romáánómuube o íjcyáíñé waajácuháámɨ.

Áánélliihyéhjáa Páávoro nééhií:

—Árónáa ihdyu llihíyomútsidi téhdure tene íjcyánéllii ó néé pañétúejpi o íjcyane.

29 Ehdúhjáa dibye néénéllii íhvejtsómé dííbyeke. Áhduréhjáa ávyéjuube íllityé romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma íjcyáábeke ehdu imyéénúneri.

Jodíómú túkevéjtsojté úmíwari Páávoro íjcyane

30 Ááné tsiíjyúhjáa imílleebe iwáájacúné ímichi ííné hallútú imúnaa jodíómú diibye
Páávoródítyú iíjyácunúne dííbyé hallúvú páhduváré úúbállehíjcyáne. Áánemáhjáa neebe
ditye dííbyedítyú íjcyáné uwáñehííñé itsíñúúne ipíhjyúcu pámeekéré ávyéjujtéké llúúvájté
avyéjujtéma. Ááme úmɨwávúhjáa dííbyeke íjyócujcároóbe.

23

1 Aabéhjáa Páávoro diityédívú ííteebéré nééhií:

—Ámuúha tamúnaaj, muurá íjcyoojívújuco Píívyéébé húmíj pɨɨnévú tsáháturo ímityúné o
méénutúne.

2 Ehdúhjáa dibye néénéllii llúúvájté avyéjuube Ananíá táuhbá tsaatéké ditye iwábáájco
dííbyeke.

3 Árónáacáhjáa neebe dííbyeke:

—¿Aca taúhbaju néé muhdú o íjcyane óóma u ímíbájchoki? ¿A tsá u wáájácutú teene taúhbaju
néené tsɨjíjtoríyé óhdivu u táuhbáné oke ditye imyéénuki? Uke téhdure Píívyéébe méénuú bañú
múnáajpi u íjcyáábeke.

4 Áánélliihyéhjáa tsaate nééhií:

—¿Aca muhdú eene íllure ú uuhívaté Píívyéébere pícyoobe llúúvájté avyéjuube páñétúejpi
íjcyáábedi?

5 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Árónáa tsá o wáájácutú dibye páñétúejpi llúúvájté avyéjuube íjcyane. Muurá Píívyéébé
waajácúháámɨtu nééneé: "Tsá múu ímityúné íhjyúvatú ávyéjujtédityu." Ehdúhjáa neebe
Páávoro.

6 Botsíikyéhjáa waajácuube tsadotséómuma paritséómúejte diitye ávyéjujte íjcyane.
Áánélliihyéhjáa neebe kéévánécoba:

—Ámuúha tamúnaa, oo muurá paritséómú uwáábóo úráávyehíjcyáábé hajchi. Aabée
téhdure téené uwááboju ó úráávyehíjcyáhi. Áábeke íñe oke ámuha médíllohíjcyá dsíjɨvémé tsiiñe
bóhɨɨne o cáhcújtsónélliíhye.

7 Ehdúhjáa dibye néénéllii diitye ávyéjujte tsaaméére ɨtsípájújcatsíñe ílluréjuco
pájúvanújcatsíñe.

8 Diityéhjáa muurá tsadotséómú nehíjcyá dsíjɨvémé bóhíjúcootúne. Áhduréhjáa
ɨtsúcunúhijcyámé níjkyéjɨ múnáama panéváré ápííchoháñé íjcyatúne. Áánetúhjáa ihdyu
paritséómú cáhcujtsó ténehjɨ íjcyane.

9 Aaméhjáa íhjyúbari íjcyánáa diitye paritséómudítyú tsaate taúhbájú uwáábojte nééhií:

—Muurá tsá áánu ɨɨná ímityúné méénutúne. Áábema tsáijyu múu ímɨááné níjkyéjɨ múnáajpi
íhjyúvánáa ¿íveekí Píívyéébeke múhdurá médáríívéiyáhi?

10 Ehdúhjáa ditye táhjájcatsíñeri tsodáhómú avyéjuube iíllityéne ɨjtsúcunú ditye Páávoróké
méénuíñe. Áánélliihyéhjáa tsiiñe neebe ítsodáhómuke ditye itsájtye bɨwáhullévúré íhcyóómivu
dííbyeke.

11 Ápejcóhjáa Jetsóó dííbyedívú ibóhówáávéne nééhií:

—Imíchi díícyáne ííneri áábímyeítyuubéré íñe táuwááboju íchii Jerotsaréeri u
úwáábohíjcyádúré idyé dúwáábocо Róómárií. Ehdúhjáa Jetsóó néé Páávoróke.

Páávoróké imíllerómé illííhyanúne

12 Ááné tsitsíívevúhjáa imúnaa jodíómú pítyácójcatsíyá ímɨáánetúré dííbyeke ɨdsíjívétsoíñe.
Áánemáhjáa néjcatsímyé ííneubárá imájchóityúné dííbyeke illííhyánútúné hajchóta.

13-14 Ehdúhjáa dííbyedítyú pítyácójcatsímyé 40-mevá ehníííñevu íjcyame. Aaméhjáa llúúvájté
avyéjujtémá ítyúkevéjtsojté éllevu ipyééne neeté diityéke:

—Muha ímɨááné Píívyéébe lléébónáa mépítyácójcatsí ííneubárá memájchóityúné Páávoróké
muha mellííhyánútúné hajchóta.

15 Ááné́llii méneeco tsodáhómú avyéjúúbeke dibye péjcore ámúha éllevu itsíva dííbyeke.
Árónáa ihdyu méneeco dííbyedítyú íjcyáné ihjyu ámuha medíllo dííbyeke mepíuváne. Áijyu
muha tsúúca máarúcóónuú ámúhadívú dibye úújetétúné ɨhdéré muha mellííhyánuki.

16 Ehdúhjáa ditye pítyácójcatsíñé Páávoró beebe iwáájácúne íícúi tsodáhómu coomívú
ipyééne úúbálleté diibye ííñáhnikye.

17 Ááné́lliihyéhjáa tsáápiikye tsodáhómú avyéjúúbeke ɨpíúváábeke neebe Páávoro:

—Ááne ováhtsáwúuke tsajtye páñétúejpi ámúhá avyéjúúbe éllevu dibyévá ɨɨnáhjáubá
iúúbálle dííbyeke.

18 Ahdújucóhjáa dííbyeke dibye tsájtyene ávyéjúúbe éllevu. Aabéhjáa neeté dííbyeke:

—Ávyéjuúbej, éhne cúúvéjari íjcyaabe Pháávoro oke néénéllii ó tsivá áánu ováhtsáwúuke diéllevu dibyévá íhya ɨɨná uke iúúbálleki.

19 Áánélliihyéhjáa íhdyúétsihvu itsájtyéébeke neébe:

—¿ɨɨná ú imíllé oke u úúballéne?

20 Áánélliihyéhjáa neébe:

—Tamúnaáne jodíómú pítyácójcatsí ukévá iñééiñe péjcore u tsájtye Pháávoróké diityé avyéjujté éllevu dityévá idíllo dííbyeke ɨɨná dííbyedítyú íjcyáné ihjyu.

21 Áróneri tsá u ɨɨcúvéityúne. Ijcyámé 40-mevá ehnííñevu dííbyekévá illííhyánu árucóónuímye. Aame néjcatsí ímɨááneva imyéénuíñé Píívyéébe lléébónáa ipítyácójcatsíñe. Aaméva dííbyeke illííhyánútúné hajchótá tsá ɨɨnéubárá májchóityúne. Aame ícyooca tehmé muhdú diityéké u néénerejuco.

22 Ehdúhjáa dibye tsodáhómú avyéjúúbeke úúbálléné boone ipítyájcóóbeke neebe dibye muucá iúúbállétu teéne.

Ávyéjuube Pééríí éllevu Pháávoróké ditye wálloóne

23 Átsihdyúhjáa diibye ávyéjuube míítyétsikye ítsodáhómú avyéjujtédítyú ɨpɨúváne néé dityétsí iújcu 200-meváké tsodáhómuke ullérí pééímyeke, 70-meváké ɨɨjúmudi pééímyeke, 200-meváké cávaájcoháñema pééímyeke, ditye ipyéé Tsetsaréavu tépejcójuco.

24 Áhduréhjáa neebe ditye tsáápi ɨɨjuke iímíbájcho dííbyedi Pháávoróké itsájtye ávyéjuube Pééríí éllevu.

25 Áámemáhjáa waajácuháámɨ wálloobe íllu iñéhaámɨ:

26 "Ávyéjuube Pééríij, oo íñe Cáráóódio Ríítsia o íjcyaabe úúma ó ihjyúváhi.

27 Áánukée tsúúca imúnaa jodíómú iékéévéébeke llííhyanújúcóórióbeke tátsodáhómuma diityédítyú ó dojtúcú romáánómuube iíjcyáné waajácúháámɨma dibye íjcyane o wáájácúnema.

28 Áánemáa ó tsajtyé dííbyeke diityé ávyéjujté éllevu ɨɨné déjúcotú dííbyé hallúvú ditye páhduváré úúbállehíjcyáné o wáájácuki.

29 Aabée ó waajácú apááñéré ítyaúhbajúúné hallútú ditye ehdu dííbyeke dárɨɨvehíjcyáne. Aane tsá ɨɨná íjcyáturó ditye tééné hallútú icyúvéhoojánúúbeke dsɨjɨvétsóiyóne.

30 Áábeke íñe diéllevu ó wallóó imúnaa íjcyarómé dííbyeke illííhyánuíñé pítyácójcatsíñé o wáájácúnema. Áámeke o néé ditye páñetu diéllevu ipyéene díhyúmɨri iñéé ɨɨné hallútú dííbyedítyú iíjyácunúhijcyáne. Ahdícyane wái diícyaj."

31 Ehdúhjáa néhaamɨmá tsodáhómú pejco tsajtyé Pháávoróké Ajtíípatírí coomívú íavyéjuube néhdújuco.

32 Ááné tsɨtsɨɨvevúhjáa tsaate tsodáhómú ulléríyée pééme íllurejuco óómiñe íhcyóómivu. Áánetúhjáa tsijtye ɨɨjúmudíi pééméréjuco cóhbaavéné Pháávoróma.

33 Aaméhjáa Tsetsaréavu ávyéjúúbedívú dííbyeke iúújetétsóne ajcú teene waajácúhaamɨvú dííbyeke.

34-35 Áhaamɨhjáa ávyéjuube iéévéné nɨjcáutu dilló Pháávoróké kiá múnáajpí dibye íjcyane. Aanéhjáa Tsiríítsiá iiñújɨ múnáajpi dibye íjcyane iwáájácúne neébe:

—Cána óvíi ímichíi díhyallúvú páhduváré úúbállehíjcyámé wajtsɨ mewáájácu muhdú úúma tene íjcyane.

Áánemáhjáa neebe ditye ipícyo dííbyeke ávyéjuube Heróódeúvu jávu.

24

Ávyéjuube Pééríí úmɨwávú Pháávoro íhjyuváne

1 Átsihdyúhjáa tsáhojtsɨj coojɨvatu páñétúejpi llúúvájté avyéjuube Ananíá tsáá Tsetsaréavu túkevéjtsojtéma. Áámemáhjáa téhdure Téétoro tsáá ímityúné múúne méénúmé hallúvú íhjyúvaábe. Aaméhjáa diibye ávyéjúúbedívú iwájtsɨne úúballévá ímityúné Pháávoró hallúvu.

2 Áábekéhjáa diityé éllevu ditye tsájtyéébé hallúvú Téétoro úúballéjucóó ávyéjuube Pééríkyeé. Neebéhjápeé:

—Ávyéjuúbej, mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube u íjcyaabe pane u wáájácúúbé túkevéjtsójú pañe muha tsaímíyé meícyahíjcyánélliíhye.

3 Muurá muha páhduube dítyúkevéjtsójú pañe méijcyáhi. Áánéllii mítyane uke muha météhdujtsó múúhá avyéjuube u íjcyáábeke.

4 Aane mítyane uke o túhújtsótu uke o néé okéi u lléébúcunú múhajchótáwuú úúma o íhjyuváne.

5 Muurá muha méwaajácú áánu ávyeta panévá iñújɨ́ɨ́neri íjcyáné jodíómuke ííbórɨ́nuubéré
péhijcyáne. Aabe natsarénómuube Jetsóoke úráávyehíjcyámedítyú ímichi páñétúejpi.
6 Muuráhjáa duurúvaja dibye tútávájtsóíyónáa muha meékéévéébema méimíllerá teene
meímíbajchóné muhdú múúhá taúhbaju néhduú.
7 Árónáacáa tsodáhómú avyéjuube Ríítsia múúhá hójtsɨ́ pañétú dojtúcú dííbyeke.
8 Áánemáa neebe dííbyé hallúvú úúbállehíjcyámé itsáá diéllevu. Ahdújuco íñe muha
metsáane diéllevu dííbyé hallúvú muha meúúbállehíjcyáméjuco. Aane cáhawáá óvíi páñetu
ú dilló dííbyeke u wáájácu muhdú nééné déjúcotu muha meúúbállehíjcyáné dííbyé hallúvu.
Ehdúhjáa neebe Téétoro Pééríkyeé.
9 Téhduréhjáa tétsihyi íjcyame tsijtye jodíómú nehíjcyá ɨ́mɨáánéjuco ehdu tene íjcyane.
10 Áánélliihyéhjáa ávyéjuube Pééri úbahcyó Páávoróké dííbyeréjuco iíhjyúvaki. Ahdújucóhjáa
dibye nééneé:
—Muurá ó waajácú múhdúné pijcyábájucó íñé iiñújɨri ímítyúnéhjɨ́ ímibájchoobe u íjcyane.
Áánéllii mítyane ó ímíjyuuvé táicyánéjcú o úúbálléneri.
11 Aane ihdyu cáhawáá óvíi apááñéré ú waajácú Jerotsaréevúu Píívyéébeke o
dúúrúvájétsihdyu botsíi 12 coojɨ́váré meíjcyane.
12 Tsáháa múha oke ájtyúmɨtú tsaatémá o táhjájcatsímyeke o ííbórɨ́nuhíjcyáné duurúvájá
pañévu, pihcyáávejáané pañévu, tsiéllehjɨ́vu.
13 Aane muurá íjtye ávyeta tsá wáájácutú ɨ́ɨ́né hallútú táhallúvú iúúbállehíjcyáne.
14 Áánetu cáhawáá uke o úúbálle apááñéré táɨhdé múnáaúvúu cáánívahíjcyaabe Píívyéébeke
o ɨ́ɨ́cúvéébeke o úraavyéne. Dííbyeke ihdyu ó úráávyehíjcyá béhjɨ́jtori eene múhdurá
ditye óhdivu ɨ́tsúcunúhíjcyájɨ́jtori. Aabe idyé ó cáhcujtsó dííbyé ihjyú uubálle múnáá
waajácúhaamɨ́netu dííbyé taúhbaju cáátúnúmeíñéhjɨma tsíñehjɨ íjcyane.
15 Muurá ditye cáhcujtsódúré dííbyeke o cáhcújtsoobe ó waajácú ɨ́mɨáméhjɨma ímítyúroméhjɨ́
dsɨ́jɨvémé bóhɨɨíñe.
16 Áánéllii ó imíllehíjcyará tsaímíyé Píívyéébema o íjcyane. Áhdure idyé ó imíllehíjcyará
tsaímíyé mɨ́amúnáama o náhbévájcatsíñe.
17 Aabée muurá múhdúne píjcyá lliiñé tsiélléhjɨ́ o péhíjcyátsihdyu o tsáá táɨiñújɨ múnáake o
pɨ́aabóvaabe idyé dííbyeke o ɨ́ɨ́cúve iyámeke o cóvájtsóneri.
18 Éhdurée nénéhjɨri duurúvájá pañe o íjcyáábeke Áátsiá iiñújɨri íjcyame tamúnaa oke ájtyumɨ́
dityée méénuhíjcyádújuco tééjá lluuváábedívú o ímíbájchómeííbyeke. Áánáacáa tsá tétsihyi
tsijtye ijcyáturóne. Aabée tsáháturo téijyu muucá o ííbórɨ́nutúne.
19 Aane bo óvíi eene táhallúvú úúbállehíjcyámé ííllevu itsááne úúballévá ɨ́mɨááné ímityúné
táhallúrí íjcyáhajchííjyu.
20 Óvíikyéhde aatyéré úúballé ɨ́ɨ́né imítyúnéhjáa tamúnáá avyéjujtémá o méénune
iájtyumɨ́ne.
21 Áánerahjáa apááñéré diityémá o íjcyaabe pámeere lléébónáa o nééhiɨ́: “Oke íñe ámuha
médíllohíjcyá dsɨ́jɨvémé bóhɨɨne o cáhcújtsónélliíhye.”
22 Ehdúhjáa Páávoro néénéllii ávyéjuube Pééri ílluréjuco tééné ihjyu ɨ́hvejtsóné ímíhyéhjáa
dibye úráávyenéjcú iwáájácúnélliíhye. Áánemáhjáa neebe diityéke:
—¿A ehdúhaca teéne? Ané óvíi tsodáhómú avyéjuube Ríítsia tsáá botsíi ámúhama
meímíbájchoki.
23 Ehdúhjáa diityéké iñétsihdyu neebe tsáápi tsodáhómú avyéjúúbeke dibyéi tétsihvúré
ipícyo dííbyeke. Áánemáhjáa neebe dibye ɨ́ɨhvéjtso imúnaa dííbyeke iááhɨ́vehíjcyaki.
24 Átsihdyúhjáa tsúcájá iíjcyánetu Pééri tsiiñe tsáá dííbye éllevu mewa Drotsíírama jodíómulle
téhdure íjcyállema. Aabéhjáa pɨ́uvá diibye Páávoróké dibye diityétsima iíhjyúva muhdú
Jetsocríjtoke mecáhcújtsónetu.
25 Áánélliihyéhjáa ihjyúvaabe muhdú tsaímíyé meíjcya íimítyúnéjcutu metéhmémeíñetu.
Áhduréhjáa ihjyúvaabe nihñéétsihvúré Píívyéébe muhdú mɨamúnaa ícyahíjcyáné
ímíbájchóíñetu. Áánerihjyáa ávyéjuube iíllityéne dííbyeke nééhiɨ́:
—Wa ílluréjuco dipyej. Néhijyáca idyé tsiiñe uke ó pɨ́úvaá múhtsima u íhjyúva téénetu.
26 Aanéhjáa diibye Pééri ijyácunúhijcyá dsɨ́ɨ́dsɨdívú Páávoro áhdóíyóneri ílluréjuco dííbyeke
iíjchívyétsoki. Téénélliihyéhjáa wáájácúroobéré pɨ́úvahíjcyá dííbyema iíhjyúvaki.

27 Ehdúhjáa pajtyéné míñéécú pijcyábá hajchóta. Átsihdyúhjáa Pééri íllurréjuco íhvejtsóné
ávyéjuube iíjcyane. Áábé cápayóóvéhjáa Póótsio Péjtóréjuco úcaavéne. Aanéhjáa Pééri
jodíómuma ímí iíjcyane iímílléne pícyoíñú cúúvejávúré diibye Páávoróke.

25

Páávoro Péjtó úmíwari

1 Aanéhjáa diibye Péjtóréjuco tééné iiñújí avyéjúúbedívú úcááveebe pápihchúúj coojívatu
péé Tsetsaréatu Jerotsaréevu.
2 Áábekéhjáa téhullévú túkevéjtsojtémá llúúvájté avyéjujte úúbállépejtsó ímityúné Páávoró
hallúvu.
3 Áánemáhjáa nééme dibye ipíúva dííbyeke Jerotsaréevu. Aaméhjáa pítyácójcatsíyá juuva
iárucóónúne dííbyeke illííhyánúpéjtsoíñe.
4-5 Ehdúhjáa diibye ávyéjúúbeke ditye néérónáa neebe diityéke:
—Bo néhi caatyé ámúhadítyú ávyéjujte íjcyame óóma Tsetsaréavu mepe ámuha téhullévú
meúúbálle dííbyé hallúvú ímiáánée ímityúné dibye méénúhajchííjyu. Muurá téhulle diibye
cúúvéjari. Áhullévú lléváhréjuco tsiiñe o pééhiñe. Ehdúhjáa neebe Péjtoó.
6 Aabéhjáa teene Jerotsaréeri ijcyá íhyotsítú pápihchúúj coojíváubáhjápeé, íhjyáa mityá
pahójtsícúj coojívaj. Átsihdyúhjáa péjúcoobe Tsetsaréavu. Ááné tsiíjyúhjáa teene idíllóítsihvu
iácúúvéne píuvájúcoobe diibye Páávoróke.
7 Áábekéhjáa ditye wájtsítsóóbedívú Jerotsaréetu pééné jodíómú ipíhcyáávéne dííbyé
hallúvú úúballéjucóó ímityunéhji. Ároméhjáa íllure báñúmeíhi.
8 Aabéhjáa Páávoro íicyánéjcutu nééhií:
—Tsáháturo tsáma iiná ímityúné o méénutú tamúnaa jodíómú taúhbájutu, téhdure diityé du-
rúúvájatu. Téhdure tsáháturo páñétúejpi romáánómú avyéjúúbedítyú ímityúné o íhjyúvatúne.
9 Ehdúhjáa Páávoro nééróná́a Péjto dííbye múnaa jodíómuma ímí iíjcyane iímílléne néé
dííbyeke:
—¿Aanéhaca ú imíllé Jerotsaréevu meímíbajchóné eene iiná díhyallúvú ditye
úúballehíjcyáne?
10 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Árónáá muurá tétsihyíjyuco oo ehdu néénéhji ámuha romáánómú meímíbáchohíjcyáitsíí
amúhá avyéjuube méménútsihyi. Aane muurá ú waajácurá ííné imityúné o méénúturóné
tamúnaa jodíómuma.
11 Muurá ihdyu ímiáánó ímityúné o méénuca ó pájámeíiyá oke ditye illííhyánuki. Keená
'tsáhaá' o nééiyóne. Áánetu íñe táhallúvú ditye úúballehíjcyáronéhji ímiáánó íjcyátúhajchíí tsá
oke múha íhvéjtsóityú diityé hójtsí pañévu. Áánéllii ó imíllé ámúhá avyéjuube páñétúejpíyé
óóma teene ímíbajchóne.
12 Ehdújáa Páávoro néénéllii Péjto pámeekéré ípítyácócatsíhíjcyámeke ipíjyúcúmema
idíllójcatsíñe néé dííbyeke:
—Ehdu idyé muuha romáánómú avyéjuube páñétúejpíyé úúma ímíbajchóné u ímilléné ané
óvíi dííbye éllevúréjuco u pééneé. Ehdúhjáa Pejto néé Páávoróke.

Páávoro ávyéjuube Agríípá úmíwari

13 Átsihdyúhjáa idyé múhdúj coojívatúrá tsijpi ávyéjuube Agríípá péé mewa Bereníítsema
Tsetsaréavu Péjtóke ááhívetémútsi.
14 Aamútsíhjyáa téhulle íjcyámútsikye diibye Péjto úúballé Páávoro tétsihyi íjcyane.
Neebéhjápeé:
—Íjcyaabe íchihyi tsaapi cúvéhóójari Pééríi pícyoíñuúbe.
15 Áábé hallúvúu jodíómú túkevéjtsojtémá llúúvájté avyéjujte ímityúné oke úúbálleté Jerot-
saréeri o íjcyáábeke oováa dííbyedívú o méénútsoki.
16 Árómekée o nééhií: "Tehdu muha romáánómú peecútéré muucá medsíjívétsóíyónejíí
tsaate tsíjtyé hallúvú úúbállémema ditye díllócatsítyúhajchííjyu."
17 Ehdúu o nééróná́a ditye óhdivu píhcyaavéjúcóónéllii awáá tsíjcyooji o díllóítsihvu o íjcyáne
ó píuvá dííbyeke.
18 Áábe éllevúu tsááme ímityunéhji dííbyé hallúvú úúballehíjcyáme. Aanée ó ijtsúcunú
ímiáánéé dibye ímityúné méénuhíjcyáné dííbyé hallúvú ditye úúbálleíñe. Árónáacáa tsá tehdu
tene néétune.
19 Apááñérée nehíjcyámé Jetsóó dsíjivéjúcóóbeke dibye 'íjcyaábe' iñééne úráávyehíjcyáne.

20 Ehdúu nénehjɨ o ímíbájchóítyúrónéllii ó neerá dííbyeke dibye ímílléhajchíí Jerotsaréevu
muha dííbyema teene meímíbájchotéki.
21 Árónáacáa imílleebe páñétúéjpimáyé Agójtoma teene iímíbajchóne. Áánélliihyée dííbyeke o
néé dibyéi cúúvéjaríyé iíjcya dííbye éllevu o wállóótúné hajchóta.
22 Ehdúhjáa Péjto Agríípake úúbállénéllii neebe dííbyeke:
—Aane ihdyu ó lleebúcunúiyá téhdure dibye íhjyuváne.
Áánélliihyéhjáa Péjto nééhií:
—Cáhawáá óvíi péjcore tsaabe dibye íhjyuváné u lléébúcunúki.
23 Ehdúhjáa Péjto dííbyeke néénéllii tsíjcyoojɨ tsiiñe tsaamútsí Agrípamútsí méwama. Ávyéta
ímíhjyáa iícyáávéne aahívemútsí dííbyé já pañévú tsodáhómú avyéjujtémá tsijtye técoomí
ɨhtsútujtéma. Áánáacáhjáa Péjto pɨuvájucóó diibye Pváváoróke.
24 Ááneméhjáa neebe diityéke:
—Ayúju, ámuúha, pámeere íñe múhdumé ávyéjuube Agríípama meíjcyamej. Áánújuco
íchii dííbyé hallúvú ímityúné Jerotsarée múnáama Tsetsaréa múnaa oke úúbállehíjcyaábe.
Áánúdityu nehíjcyámé dííbyekévá illííhyánúiyóne.
25 Arónáa íjcyánejɨɨ ɨɨné déjúcotu dibye dsɨjɨvéiyóne. Áábeke ó wálloó páñétúejpi Agójto éllevu
dííbyema teene dibye iímibájcho dííbyerée ímílléllénélliíhye.
26 Ááabedítyú diibye páñétúéjpikye o cáátúnúiyóné o ɨtsámeíhíjcyárónáa íñe ámuha met-
sáánéllii ámúhadívú ó ijchívyetsóhi. Ááabeke cáhawáá óvíi aabye ávyéjuube Agríípá dilló muhdú
dibye úúballéné botsíi mecáátunúné páñétúejpi ávyéjúúbe éllevu mewálloóki.
27 Muurá tsá tene ímityú tsaapi cúúvéjari íjcyáábeke pecútéré mewálloone páñétúéjpi éllevu
ímichi ɨɨné déjúcotú dííbyeke mewálloone úúbálletúmére. Ehdúhjáa Pejto néé diityéke.

26

Agríípá úmɨwávú Pváváoro úúballé muhdú iícyahíjcyáne

1 Aanéhjáa Pváváoróké diibye ávyéjuube Agríípá nééhií:
—Cána dihjyúvaj.
Ahdújucóhjáa dibye íhjyuváne.
2 Neebéhjápeé:
—Ávyéjuube Agríípaj, mítyane ó ímíjyuuvé muhdú tamúnaa jodíómú íjcyarómé táhallúvú
ímítyunéhjɨ úúbállehíjcyánetu ícyooca díúmɨwávú o íhjyúváneri.
3 Muurá ú waajácú muhdú muha meícyahíjcyánéhjɨ hallútú metáhjácatsíhijcyáne. Aane
cáhawáá ímíñeúvú lleebúcunu úúma o íhjyuváne.

Muhdú Pváváoro ícyahíjcyáné Jetsóoke icyáhcújtsótúné ɨhde

4 Muurá waajácúmé muhdúhjáa diityémá o píívyene Jerotsaréeri múúhá iiñújɨri.
5 Téhdure waajácúmé táováhtsadítyúré paritséómuube o íjcyaabe íñe muha
meúráávyehíjcyajɨjtó o úraavyéne. Aane téhdure iímílléhajchíí úúbálléiyóme.
6 Ááabeke íñe oke íchihvu tsivámé Píívyéébée dsɨjɨvémeke ibóhɨɨtsoíñé méɨhdé múnáaúvuke
néhijcyáné o cáhcújtsónéllii teene oke idílloki.
7 Muurá 12-nevá dohjɨba múnaa muha meíjcyame Píívyéébeke paíjyuváré méɨɨcúvehíjcyá
dibyée nééne muha maájtyúmɨki. Ehdu nééné hallútú íñe tamúnaa táhallúvú ímítyunéhjɨ
úúbállehícyáhi, Ávyéjuúbej.
8 ¿Ácooca ámuha tsá mecáhcújtsotú Píívyéébe dsɨjɨvémeke bóhɨitsóne?

Muhdú ɨhdéuvu Pváváoro Críjtó uráávye múnáake pátsárícyohíjcyáne

9 Ópée muurá idyé o íjcyároobe Natsarée múnáajpi Jetsóodítyú ímityúné o ɨjtsámeíñé ó
ɨtsúcunúhijcyá tehdújuco o méénune.
10 Ehdúu ó méénuhíjcyá Jerotsaréeri. Muuráhjáa llúúvájté avyéjujte oke néhdújuco
cúvejáánuubéré o péhijcyáné cahcújtso múnáake. Téhdurée tsaméhjɨjuco muha
mepítyácójcatsíñe tsaatéké medsɨjɨvétsohíjcyáne.
11 Ehdúu diityéké ɨcúbáhraabéré ó pehíjcyá pihcyáávejááné pañévú dityéváa teene
ɨmɨá uwáábojúhacáa íjcyane icyáhcujtsóné ɨɨhvéjtsóroki. Ááamekée tsárí o ɨjtsúcunúne
pátsáríjcyoobéré ó pehíjcyá pahúlleváré tsíííñé iñújɨɨneri íjcyárócoomíjɨri.

Pváváoro tsiiñe úúballé muhdú Jetsóoke icyáhcujtsóne
(Hch 9.1-19; 22.6-16)

12 Aabée idyé téénevúré ó peerá Damájcovu llúúvájté avyéjujte oke wállóónélliíhye.

13 Árónáacáa juuvávyú cójɨ́jpɨɨne núhba ájchú ehnííñevu íámɨ́tsaráhcó íjcyane peete óhdivu
cádiivyéné pámeere oke náhbénúmema múúhakye ajchúcunúhi.
14 Aamée muha máákityé baavújuco. Áánáacáa oke tsaapi muuha heeberéómú ihjyúrí
nééhií: "Tsáo Tsááoroj, ¿íveekíami oke ú pátsárícyohíjcyaj? Muurá uure ú tútávátsámeíhijcyá
éhne múúne ócáji naatsóú iñúbɨ́jcóne iiye tútávájtsámeídyu."
15 Áánélliihyée o néé dííbyeke: "¿Aca múha uu, Ávyéjuúbej?" Áánélliihyée oke neébe: "Oo
Jetsóó oke u pátsárícyohíjcyaábe.
16 Ahdícyane ílluréjuco díjyocúúve. Muurá íñe ícyooca úhdivu ó bóhówaavé óhdityu íjcyáné
uwááboju u méénuki, áhdure bóónétu tsiiñe úhdivu o bóhówájtsóné uwááboju u méénuki.
17 Aabe ijcya uke ó llííñeé dimúnaa jodióómuma tsííñé iiñújɨ múnaa uke imyéénútuki.
18 Áánéllii uke ó wallóó dityé éllevu diityéké u wáájácútso Naavéné hójtsɨ́ pañe
iícyahíjcyánetu ditye iíjchívye Píívyéébé icyánejcúvuréjuco diityé imítyuháñé ílluréjuco
ábájɨ́ɨvémeímyé ɨ́mɨáámeréjuco iíjcya dííbyeéjte." Ehdúu oke neebe Jetsóo.

Páávoro naavédú nééne ɨ́ɨ́itene cáhcujtsóne

19 Ahdícyane tsáháa naavédú nééne óhdivu bóhówaavéné cáhcújtsótuube o íjcyatúne,
Ávyéjuúbej. Muuráhjáa téené pañe o ɨ́ɨ́tene ó cáhcujtsóhi.
20 Aabée muurá Damájco múnáadítyú ó úwáábótujkénúhi. Átsihdyúu úwááboobéré o péé
Jerotsaréetújuco páneeríyé Jodéá iiñújɨri. Aabée jodióómú íjcyátúrómeke ó nehíjcyá ditye
ímityúné iícyahíjcyáné ɨ́ɨhvéjtsóne Píívyéébekéréjuco iúráávyeki. Áhdurée ó nehíjcyá téené
uwááboju néhdújuco iíjcyáneri ditye iwáájácútso tsíjtyeke ɨ́mɨááné tsíhdyuréjuco iíjcyane.
21 Éhdurée nééné hallútú tamúnaa íjcyarómé oke duurúvájá pañévú iékévéébeke imíllerá
illííhyanúne.
22 Ároobe íñe íjcyoojɨ́vújuco Píívyéébe oke pɨáábóneri ímí dííbyeke o úráávyeebe o
úwááboohíjcyáné dííbyé ihjyu pámeekéré ɨ́dáátsojtémáyé ɨ́htsútujtéke. Aabe tsáháturo
tsáma o néhíjcyatú éhnéhjáa Moitséeúvuma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ɨɨná íjcyaíñé
úúbállehíjcyáné tsiɨjɨ́jtoríye.
23 Muuráhjáa nehíjcyámé Críjto ɨɨcúbáhrámeítsihdyu dsɨ́jɨ́veebe ibóhɨ́ɨneri meke pámeekéré
tsííñé iñújɨ́ɨne múnáama úújétsoíñé tsúúca mééma pajtyété íjcyájucóóne. Áhduréhjáa
nehíjcyámé diibye tujkénúejpi íjcyaíñé dsɨjɨ́vetu bóhɨɨbe.

Páávoro imíllerá Agríípá cáhcujtsóné Jetsóoke

24 Ehdúhjáa Páávoro íhjyúvárónáa Péjto kéévánécoba nééhií:
—¡Muúbe, mítyane u wáájácúneríubá ílluréjuco u méívaténe!
25 Árónáacáhjáa neébe:
—Tsá o méívatétúne, Ávyéjuúbej. Ɨmɨááné o nééhií.
26 Muurá áánu ávyéjuube Agríípá ténehjɨ páneere ímí waajácúhi. Áánéllii dííbyé húmɨríyé
ɨ́ɨnerí núhnévétuube ó ihjyúvá ténehjɨ teevétaríyé méénúmeíhíjcyátúnélliíhye.
27 Ahdícyane, Ávyéjuube Agríípaj, ¿a ú cáhcujtsó éhnéhjáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa
néhíjcyanéhjɨ? Muurá ó waajácú u cáhcujtsóne.
28 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Úubá ú imíllé áyánéwuúré u úwááboróné o cáhcújtsóne Críjtoéjpiyéjuco o íjcyáiyóne.
29 Áánélliihyéhjáa neébe:
—Muurá mítyane o úwaabóné u cáhcújtsóiyódúré idyé áyánéwu o úwaabóné ú cáhcújtsóiyáhi.
Áánéllii muurá Píívyéébeke pɨáábó ó táúmeíhijcyá o úwaabóné ámuha mecáhcújtso íñe
múhdumé oke ámuha melléébúcunúhijcyámé o íjcyadu ámuha meíjcyaki. Tsá idyé íñe
úwáñehííñema o íjcyadu ámuha meíjcyáiyóné o néétune.
30-31 Ehdúhjáa Páávoro nééné boonétú pámeere tétsihyi íjcyame tsiéllevu ipyééne
tsaméréjuco néjcatsíñe:
—Tsáháturo muurá dibye ɨ́mɨááné ɨɨná ímityúné méénutú téené déjúcotu ɨdsɨ́jɨ́véiyóne. Aabe
tsá cúvéhóójari íjcyáityuróne.
32 Áhduréhjáa Agríípá Péjtóke nééhií:
—Muuráhjáa ihdyu tsúúca ijchívyéíyoobe páñétúéjpi máavyéjúúbemáyé teene iímíbajchóné
iímíllétuca.

27

Páávoróké ditye Róómávu wálloóne

1 Aanée tsúúca múúhakye Itááriávú iwállóóíñeri ihjyúvájcatsímye. Áánáacáa Pváávoródívú tsijtye cúúvéjari íjcyámema ajcújucóómé tsodáhómú avyéjuube Jóórióké tsáha múnaa 'Agójto' némeíñé tsodáhómúéjpikye.

2 Aamée muha méújcámeíjyucóó Adaramíítíój cuujúwami Áátsiá iiñújí mujcójuunévú péémí pañévu. Áámemáa múúhama Arijtáácó péé Matsedóóniá iiñújı múnáajpi Tetsaróónicárí ícyahíjcyaábe.

3 Aamée tsíjcyoojı muha méúújeté Tsidóovu. Átsihvúu diibye tsodáhómú avyéjuube Jóório Pváávoródí ıídáátsóvéne íhvejtsó dibye íñahbéva múnáake iááhíveki.

4 Átsihdyúu muha tsíñejcúemóvú mepéémeke kííjyeba wááome 'Chíípere' némeíñé caapáhó ímıánéjcutu mépajtyéhi.

5 Aamée muha Pajpííriámá Tsiríítsíá iñújíícú tujkévetu mepájtyeme méúújeté Míírávu Ríítsiá iiñújí coomívu.

6 Átsihyíi diibye tsodáhómú avyéjuube ájtyúmıté tsıımı cúújúwamı Arejadrííáemı Itááriá iiñújıvu péémıí. Áámıríyéjucóo muha mepéene téhullévu.

7 Aamée muha pívájcoojívájuco mepéhijcyámé íhtsútúnetu Níídó cóómí tujkévetu mepájtyeme tsapéhdúré mepéééiyónáa kííjyeba múúhakye tsiéllevúré wááome muha 'Créétaá' némeíñé caapáhó hallú éhnéjcutúréjuco mepéeme mépajtyé 'Tsaamóo' néméítsíí tujkévetu.

8 Átsihdyúu íhtsútúnetu muha mepéhijcyámé méúújeté tsátsii 'Łmıá Mujcójúúne' néméítsihvu Ráátseá cóómíj pııhívújuco.

9-10 Ehdúu muha choocówu mépehíjcyáhi. Áijyúu ápíchóhréjuco teene muha meúlléiyóné tsúúcajáa nííjyáréjuco íjcyaíñé pííhíjúcóónélliíhye. Áánélliihyée Pváávoro diityéké ityéíbúwajtsóné neeráhi:

—Ámuúha Ávyéjujtej, ó waajácú mepéene ápíchó néeiñe. Muurá tsá apáámíré cúújúwamı wágóóóvéítyuróne. Téhdure muurá méwágóóóvéiyáhi.

11 Ehdúu Pváávoro néérone tsá tsodáhómú avyéjuube cáhcújtsótúne. Téémí aabájajtétsikyérée téémí avyéjúúbema cáhcújtsoóbe.

12 Áijyúu muha meíjcyamújcó tsá ímityú tétsii muha úúníjya mepájtyéíyónáaáca. Áánélliihyée muha méíjtsámeí mepéjúco tétsihdyu muha meíhnáhóhajchíí meúújeté Peníítsé mujcóvú Créétá caapáhó pañe nuhba áábatéhíjcyánéjcúéraahócuri íjcyácoomívú tétsii muha mepájtye úúníjyaá.

Kííjyébama nííjyaba mítyáne móóari

13 Áánáacáa tsíñejcútú áyánéwu kííjyeba muha mepéééihullévú íójcónéllii ıjtsúcunúmé múu péhdu tene néeneé. Áánélliihyée tsúúca muha mepéjucóó Créétá caapáhó úníuélleríye.

14 Áróné illúhwuúrée múúhakye ávyéta tsíjpá néené kiijyébá waaó tsiéllevúre.

15 Aamée muha metúkévéjtsómeíyónáa meíoovéjúcóónéllii awáá muha meíhvéjtsómeímyeke waaóne.

16 Aamée 'Cáráoda' néméíñé caapáhó bóunáálletu muha mépajtyé imíchi kííjyeba íjcyátúnéjcuri. Átsihvúu míínéwu muha metsátyehíjcyamı méujcú múúhá pañévú íhtsútúnetu.

17 Aamíi iñérijcyáróné boone ímunáamı cóhpéj chijchúmé wábyaúúneri. Áánemáa nityétsómé téémí ihcyúháñé muháa 'Tsííteé' néméíñé newáyuuhávú mecátsóhóóvetéíyóné apííchori. Áámekée kííjyebáréjuco múúhakye tsájtyene.

18 Ááné tsijcyóójıi téhdure ápíchó tene néénéllii íllurréjuco ditye téémí pííchutáháñé wájojcóné téhí pañévu.

19 Átsihdyúu pápihchúúj coojívatu páñetu téémı éhnéhjıréjuco idyé ditye wájojcóne.

20 Áijyúu tsúúca pívájcoojívájuco tsá muha cóójíejpi núhbama míícúrúwáúbakéré maájtyúmıtúne. Áánáacáa kííjyeba éhnííñevúré ávyétá ıhtsúturéjuco íjcyánéllii tsáhájuco muha meíjtsámeítyú mepájtyetéiñe.

21 Aamée májchotúmeréjuco muha meícyahíjcyánáa Pváávoro iíjyócúúvéne nééhií:

—Ámuúhaj, ópée tsáma ámúhakye o néene ámuha mecáhcújtsoca tsá meke metsíváítyuró Créétatu. Aacáa muurá tsá íllu meícúbáhrámeíítyuróne.

22 Árónáa ihdyu imíchi méíjcyaco. Tsá néhi tsaatéubáré méhdityu muhdú íjcyáityú méjcuujúwamı wágóóóvérónáaáca.

23-24 Muuráhjané ípyejco o íícúvehíjcyaabe Píívyéébe níjkyéjı múnáájpikye wálloobe óhdivu ibóhówáávéne oke nééhií: "Tsáma díhllityédíñe. Muurá ihdyu tehdújuco páñétúejpi romáánómú avyéjúúbedívú u úújetéiñe. Áánéllii dijtyééveri Píívyéébe ámúhakye pámeekéré

pájtyetétsoó cúújúwámɨri ámuha mepéhíjcyámeke.” Ehdúne oke ípyejco níjkyéjɨ múnáajpi nééhií.
25 Ahdícyane imíchi méíjcya. Muurá ó waajácú oke dibye néhdújuco mééma tene pájtyeíñe.
26 Aane muurá mepámaavémé tsáné caapáhój tohívú méwáhtóbaáhi. Ehdúu neebe Páávoro.
27 Áijyúu tsúúca míñéécú tsemáánájuco muha meúllene. Áámekée tsápejco kííjyeba
múúhakye tsatyéhijcyá ‘Áádria’ némeíñe móóaríyéjuco tsánejcútú tsíñejcúvújuco. Áánáacáa
pécójpɨɨne téémɨ́ wákimyéi múnaa tsúúca waajácú muha ííñujɨ́vú mepɨ́ɨ́hɨne.
28 Áánélliihyée eevémé tétsíij páñé iwáájácuki. Aanée tétsíij páñé 36 ééveta. Átsihdyúu
éhníííñéwuúvú muha mepétsii tsiiñe eevémé 27 ééveváréjuco.
29 Átsihvúréjucóo ditye téémɨ́ dohjɨ́wajcyóné níítyetsóné téémɨ́ déjúcotu 4-wajcyóvá
íjcyane muha néwayúúnetu mewápújúúvétuki. Aanée muha méijyácunúhijcyá
metsɨ́tsɨɨvéjúcóóíyóneri.
30 Áánáacáhjáa téémɨ́ wákimyéi múnaa tsuulléene téémɨ́ dohjɨ́wajcyóné múu níítyetsódú
imyéénúnej tééveri mɨ́ɨ́néwu téhí pañévú niityétsójúcoorá téémɨri iúmɨ́vaki.
31 Áánélliihyée Páávoro tsodáhómú avyéjúúbeke nééhií:
—Muurá áátye méhdityu úmɨ́váhajchíí tsáhájuco mepájtyetéityúne.
32 Áánélliihyée diitye tsodáhómú teemɨ mɨ́ɨ́néwúú dohjɨ wátsahjyúcú apáhajchíí téhí
pañévújuco.
33 Aanée tsúúca metsɨ́tsɨ́ɨvénáa Páávoro nééhií:
—Tsúúca íñe míñéécú tsemáánájuco mee majchóubáré, cuwáubáré, méénutúme.
34 Áánélli metsu tsíeménéuba memájcho tééne tsɨjpari meíjcyaki. Muurá tsá muhdú
meíjcyáityúne.
35 Ehdúu néébere pááaho iékéévéne Píívyéébeke téhdujtsó pámeere ɨ́ɨ́ténáaáca. Ááné
boonétúu idyóuháyóné májchoóbe.
36 Áánélliihyée dííbye élletu muha mémajchó dibye múúhakye nééneri muha
meímíjyúúvénema.
37 Aamée pámeere teene cúújúwámɨ́ pañe muha meíjcyame 276-meva.
38 Aamée muha memájchóné boonétú tsiiñe wájojcómé téémɨ́ pííchutátúu tsáneetsa
icyóeváné temɨ ivájɨ́hconúki.

Cúújúwamɨ wápújuuvéne

39 Áijyúu tsɨtsɨ́ɨvevu téémɨ́ wákimyéi múnaa tsá wáájácutú kééné iiñújɨrí muha meíjcyane.
Árónáacáa muha máájtyumɨ́ tsátsii pádujca nétsihyi néwayúúhá íjcyane. Átsihvúu imíllerómé
ɨ́ɨ́hnáhóhajchíí icyátsuhjácóné teémɨ.
40 Átsihvúu muha mepéé téémɨ́ dohjɨ́wajcyóné wátsahcyúme. Áánemáa ítyúkevéjtsojɨ́ɨ́né
chíjchuta icyácóroácóne tsuulléewa wájyámuwa picyóóme. Átsihdyúu muha mepéjucóó teene
néwááyúúhá tujkévetu.
41 Aamée muha tsátsii panéjcuvátú íhnáhó nóhjɨ́tsihdyu mepájtyérónáa cúújúwámɨ́ túju wa
úújeté néwáyúúhatu apáhajchíí wáduhnécu. Aamɨ́ɨ ávyéta cóhpé úújetémɨ́ nohjɨ wáváajcóhi.
42 Áijyúu tsodáhómú imíllerá illííhyanúné cúúvéja múnáake ditye iíjchíñe iúmɨ́vátuki.
43-44 Árónáacáa Páávoróké diityé avyéjuube ipájtyetétsóné iímílléne tsá ímílletú ditye tehdu
méénune. Áánélliihyée neebe múhdumé iíjchiñe píívyetédúmé iíjchi íííñujɨ́vú diityé déjutu
tsijtye úméhewáánéúbá hallúrí ipyéékií. Ehdúu muha mépájtyetéhi.

28

Páávoro ‘Máátaá’ néméíñé caapáhori

1 Aamée muha téijyu botsíi méwaajácú téjtohí mémé Mááta íjcyane.
2 Áámekée múúhakye tétsíi múnaa ímí iwáátsúcúpéjtsómeke pɨ́uvá icyújuwááñúne éllevu
muha mepɨ́hmɨ nííjyabáa téijyu állene tsúcó néénélliíhye.
3 Áánáacáa Páávoro áyánéwu icyóóvane cóvájtsóné pañétú íííñimye cájtúcuube dííbyeke ɨhdó
íhyójtsɨtu.
4 Aabée tétsihdyúré dííbyé hójtsɨtu wávíyiúcunúúbeke tétsíi múnaa ɨ́ɨ́ténе néjcatsíhi:
—Aanéubá ímɨááné áánu dsɨjɨvétso múnáajpi. Muurá eene nújpácyotu pájtyetéróóbeke tsiiñe
Píívyéébe ehdu meenúhi.
5 Ehdúu ditye néérónáa diibye íííñimyéké wáchíyoácoobe apáhajchíí cúújúwá pañévújuco.
Ááné boonée pevétsɨhjɨ́dú diibye tsíhdyúwu néétuúbe.

6 Aanée ɨ́jtsorómé ‘dííbyeke tene óóríñeri dsɨ́jɨ́véiíbye’ iñéénema. Aanée ɨɨ́tsohíjcyáróne nééme tsaapi Píívyéébedu néébe dibye íjcyane.

7 Áijyúu teene caapáhó avyéjuube Póóbiríó ihjya tétsihdyu pɨ́hɨ́ré nééjavu tsaímíyé múúhakye iwáátsúcúmeke panévatúré ɨ́ɨ́cúvehíjcyá pápihchúúj coojɨ́va.

8 Áábéj caaníi téijyu tsiiñáávema námedíjcyori chémeebe cuwájá pañe íjcyáábe éllevu Páávoro ipyééne Píívyéébema iíhjyúvátsihdyu dííbyé hallúvú íhyójtsɨcu pícyóóneri tsúúca bóhɨɨ́be.

9 Aanée pámeere téjtohíyí íjcyame chémehíjcyaméhjɨ́ iwáájácúne diibye Páávoró éllevu tsáámekéjuco dibye bóhɨ́ɨ́tsohíjcyáne.

10 Aamée múúhakye idyúúrúváne panévavu ajcú juuvá wáábyuta tsiiñe muha tsahííyí mepééíñélliíhye.

Páávoro Róómávú úújeténe

11 Aamée muha pápihchúú nuhbává teene caapáhori méijcyáhi. Átsihdyúu muha tsiiñe mepéé tsamɨ Arejadrííáemɨ tétsihyi úúníjyaba pájtyémɨri. Áámɨtúu imyémé kíjtyúmeí míñéécu Píívyéébedi ditye díllohíjcyánéécu nááve. Tsáne mémée ‘Cájtoó’. Tsííñe mémée ‘Póóroó’.

12 Aamée muha Tsiracóótsá mujcójuvu mecátsúúvetémé tétsii méijcyá pápihchúúj coojɨ́va.

13 Átsihdyúu muha tsané úníuélleri mepéhijcyámé méúújeté Rééjió mujcóvu. Ááné tsijcyóójɨ́ɨ tsaímíyé kííjyeba múúhakye muha mepéhullévú wáóome tsíijyu méúújeté Poteóórí coomívu.

14 Átsihvúu muha tsaate cahcújtso múnáadívú meúújetémé múúhakye wajyú tsáné tsemáánái muha diityémá meíjcyaki. Ahdújucóo muha téhajchótá meíjcyátsihdyu botsíi mepééne Róómávuú.

15 Áánáacáhjáa teene Róómári íjcyáné cahcújtso múnaa tsúúca waajácú muha meúújetéiñe. Áánélliihyéhjáa múúhakye cáhdahɨ́rómedítyú tsaaté múnaa úújeté ‘Áápió Nahjɨ́hetsíi’ némeítsihvu. Áánetúhjáa tsíjtye múnaa úújeté ‘Pápihchúúwava Nújuwááne’ némeítsihvu. Áámekée Páávoro ‘bohɨ́bóhɨúvú’ ɨ́ɨ́técunúne téhdujtsó Píívyéébeke mítyane.

16 Áánáacáa tsúúca tsodáhómú avyéjuube úújetétsó cúúvéja múnáake tehmé múnáá avyéjúúbedívu. Áámedítyúu Páávoróké idyówajcáróóbeke picyóómé íhdyúétsihvúré ítyehméébé tsodáhoma.

Páávoro Róómari úwaabóne

17 Átsihdyúu pápihchúúj coojɨ́vatu Páávoro pɨ́uvájucóó teene Róómari íjcyame imúnaa jodíómú pihcyáávejááné túkevéjtsojtéke. Aamée píhcyáávémeke neébe:

—Ámuúha tamúnaaj, tsáháturóo muurá ɨɨná ímityúné o méénutú memúnáama. Áhdurée tsá ímityúné o ɨ́jtsámeítyuró méɨhdé múnáaúvúu muhdú ícyahíjcyánéhjɨtu. Áróóbekée oke Jerotsaréevu iékéévéébeke ácádsɨ́jcaáyómé romáánómú hójtsɨ́ pañévu.

18 Aamée oke idíllóróne imíllerá iácádsɨ́jcaáyóné ɨɨná ímityúné o méénútúúbeke oke ditye lliíhyánúíyónélliíhye.

19 Árónáacáa memúnaa tsá ímílletúne. Áánélliihyée awáá o néé diityéké páñétúejpíyéjuco óóma teene iímíbájchoki. Tsáháa ɨɨná diityé hallúvú o úúbálle dííbyere óóma ímíbajchóné o ímílletúne.

20 Ehdu néénéllii ámúhakye ó pɨ́uvá ámúhama o íhjyúva ímíñeúvu. Muurá mee ijraéémú méwaajácú mépée metéhmehíjcyáné Mépájtyetétsoobe tsááiñe. Aabée muurá tsúúca tsááne o cáhcújtsóné déjúcotu íñe ícyooca oo dóhjɨ́utu.

21 Ehdúu Páávoro néénéllii dííbyeke néémeé:

—Áánerá keenéiyó Jodéatu waajácúháámɨri díuubállé múúhadívú wájtsɨne. Keená memúnaa téhullétú tsáárome ímityúné díhyallúvú úúbállehíjcyáne.

22 Árónáa ihdyu muha méimíllerá múúhakye u úúballéné muhdú u ɨ́jtsámeíñe. Muurá muha méwaajácú pahúllevá múnaa béhjɨ́jto úráávyémeíñetu ímityúné íhjyúvahíjcyáne.

23 Ehdúu iñééne dííbyeke eevémé kéjcoojɨ́ dííbye éllevu itsááiñe. Ahdújucóo téijyu ditye tsááne dííbye éllevu mítyame. Áámemáa pajcóójɨváré ihjyúvahíjcyaabe Píívyéébé avyéjutu. Aabée diityéké ɨ́búwátsohíjcyá ténejcúvú éhnéhjáa Moitséeúvúma Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa Jetsóodítyú cáátúnuhíjcyáné uwáóboj tééveri.

24 Ehdúu dibye úwáábohíjcyáné ímí tsaatéké pájtyeme cáhcujtsóhi. Áánetúu tsijtye tsá cáhcújtsotúne.

25 Aamée téénetu ipájúvanútsójcatsíñe péémekéréjuco tsiiñe dibye nééneé:

—Łmɨáánéjucóhjáa muurá Píívyéébé Apííchó méɨhdé múnáaúvuke íhjyú uubálle múnáajpi Itsaíaúvuj tééveri nééneé:

26 Aatyé éllevu pééne diñe íllu diityékej: Muurá uwáábó lléébójúcoorómé tsá cáhcújtsóityúne.
Áhdure iájtyumíjúcoorónné tsá ditye wáájácúityúne.
27 Diityé íjtsaméí ímí néétúnéllii tsá ditye ímíñeúvú lléébohíjcyatúne. Aame ícyahíjcyá
wáájácúmeítyúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu. Aaméjíí tehdu óhdi íjyácunúmekéjíí ó
ímíjpyetétsóiyáhi.
Ehdúhjáa muurá Píívyéébé Apííchó néé méihdé múnáaúvuke.
28 Aane íñe ámúhakye ó úúballé Píívyéébée mééma pajtyété mééinúné uwááboju téhdure
jodíómú íjcyátúrómé wáábyuta íjcyane. Aane lléébоímye.
29 Ehdúu Páávoro diityéké nééné hallútú tsaméréjuco úhbájcatsímyéré pééneé.
30 Aabéikyée tétsihyi ícyahíjcyá míñéécú pijcyábá tsaaté já iáhdójari. Átsihyíi íjcyaabe
tsaímíyé waatsúcúpétsohíjcyá íaahíve múnáake.
31 Ááamekée úwáábohíjcyaabe Píívyéébé avyéjú Jetsóodityú íjcyáné uwááboju múha iiná
néjúcóótuúbe. Áyu tehdújuco.

ROMÁÁNO
Róómári íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéiñe mééma dibye
méénúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaami ó caatúnú Jetsocríjtó ii̇cúve
múnáajpi o íjcyaábe.
2 Mekée ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco Píívyéébe íhjyú uubálle múnáaj tééveri cáátunúné
íwaajácúháámitu.
3 Aanéhjáa Ílli Jetsocríjtó Máavyéjuube tsi̇́i̇́jú icyánéjcutu mi̇́amúnáajpi Dabíiúvúj
tsiimémúhaabe íjcyáábej tééveri méénuúbe.
4 Aabée dsi̇́jíveebe tsiiñe bóhi̇́i̇́netu méwaajácú i̇́miááné Píívyéébé Hajchi i̇́htsútuube dibye
íjcyane Cáání icyánéjcutu.
5 Áábej tééveríi meke ímíbájchoobe méhdi i̇i̇́dáátsóvénema. Áánemáa meke pícyoobe dííbyé
uwááboju úwááboméré mepéhíjcya panévá iñújí́i̇́ne múnáake diityédítyú cáhcujtsómé teene
iúráávyeki.
6 Aane muurá tsúúca ámuha tsaate dííbyeéjté méijcyá Róómá múnáadítyú Píívyéébe
ámúhakye tújkevéélléméjuco.
7 Ááme éllevu íñe íhyaami ó caatúnú ámúhakyée iwájyúnéllii dibye újcúme éllevu. Aabe ihdyu
Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri óvíi ámúhakye panévatu pi̇́aabó ímí ámuha meíjcyaki.

Róómávu Páávoro ipyééíñeri i̇jtsámeíñe

8 Muurá ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyéné uubállé tsúúca pahúllevá múnaáré waajácúhi.
Áánéllii ámúhá hallúvú mítyane ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj tééveri.
9 Áábeke ó i̇i̇́cúvehíjcyá Íllídityu íjcyáné uwááboju o úwáábóneri. Aabe waajácú i̇́miááné
ámúhá hallúvú dííbyeke piáábó o táúmeíhijcyáne.
10 Áhdure ó táúmeíhijcyá dibye ímíllécooca ámúhakye o ááhi̇́vetéki.
11 Mítyane ó ijyácunú ámúhakye o ááhi̇́véíyóneri íñe dííbyeke meúráávyeji̇́jtó éhníííñevu
ámúhakye o úwáábo ímí ámuha meúráávyeki.
12 Ehdu ó i̇́jtsámeí tsaméhji̇ panéjcuvávú mepi̇́áábójcatsí ímí dííbyeke mecáhcújtsoki.
13 Aane, ámuha, táñahbémuke ó úúballé mítyane ámúhakye o ááhi̇́vetéíyóneri o
íjyácunúhíjcyároobéi ámúhakye o ááhi̇́vetétúne. Ó imíllé ámúhadítyú tsíjtyeke Píívyéébedívú o
wáájácutsóné muhdú pahúllevá múnáá pañe o méénuhíjcyádu.
14 Muurá táhallúrí teene dibyée Jetsocríjtoj tééveri mééma mepájtyetéiñe méénunévú
paméváké́ré o wáájácútsóiyóné i̇́htsútujtémáyé i̇dáátsojtéke.
15 Áánéllii mítyane ó imíllé ámuha Róómá múnáake o úúballéné dibyée mééma mepájtyetéiñe
méénune.

Imiááju meúraavyéné menúcojpi̇́lletúne

16 Aabe tsá o núcojpi̇́lletú Críjtodítyú i̇́miááju íjcyane o úwaabóné i̇́htsutúnée Píívyéébe
mewájyuri méénune íjcyánélliíhye. Aane pámeere cáhcujtsómé pájtyéteé jodíómuu, jodíómú
íjcyáturómee, íjcyame.
17 Ááné uwááboju meke waajácutsó muhdú i̇́miááné Píívyéébeke mecáhcújtsómeke dibye
i̇́miáámedíyéjuco díllone. Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Píívyéébeke cáhcújtsómeke
i̇́miáámedi dibye díllome pájtyéteéhi.”

Mi̇́amúnaa ímityúné íjcyane

18 Muurá ímityúné ícyahíjcyámedívú icyááyóbáne diityédí i̇́cúbáhráiibye i̇́miááju ímílletúmé
tééneríyé tsúúrámeíhíjcyáné hallútu.
19 Muurá waajácurómé Píívyéébeke dííbyere i̇́miááné iíjcyane bóhówátsohíjcyánetu.
20 Muurá dííbyeke maájtyúmi̇́túrónáa méwaajácú dibye íjcyane páneerée múhdúné tsíeméné
dibye ípívyéjtsónetu. Aane i̇́miááné tsá tene téévéturó múijyú ni̇́jkéváítyuube dibye íjcyane
i̇́htsútuúbe. Áánéllii iímillédú ícyahíjcyámé tsá nééítyuró dííbyeke iwáájácutúne.
21 Iwáájacújúcóóróóbeke tsá ditye ávyejúúllehíjcyatúne. Tsá ditye téhdútsohíjcyatú dibye
diityéké panévatúré pi̇́ááboíjcyárónáaáca. Tehdu imyéénúíyótsihvu i̇́tsámeíhijcyámé
átéréénéhjiri. Aame i̇́dátsó teene íimítyú pañe ícyahíjcyá i̇i̇́mi̇́aane wáájácutúmé éhne múu
cúúvétsii íjcyadu.

22 Aame ɨ́dátsó bañúháñé némeíhijcyá waajácu múnaa iíjcyane átéréejte ɨ́ɨ́néubárá
wáájácutúmé íjcyame.
23 Muurá Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyúúbedi ɨ́ɨ́cúvetúmé mɨ́amúnáama páhduváré
nééné iyámé 'tsucátsúcá' íjcyáítyúme náávé iñíjcyone díllohíjcyá Píívyéébedi. Ánehjɨ́ré du-
urúvahíjcyámé ɨ́miáábeke idyúúrúváíyótsihvu.
24 Áánéllii diityéké íllurеjuco dibye ɨ́hvejtsóné ditye awáá iímillédú iíjcyaki. Aame
méénuhíjcyá panéváré núcójpɨ́tsó nénehjɨ.
25 Ehdu méénuhíjcyámé ɨ́miáájú dííbyé uwááboju icyáhcújtsóíyótsihvu állíuháñéré
icyáhcújtsónélliíhye. Aame dííbyeke dúúrúvatúmé kéénerá dibyée ípívyéjtsonéhjɨ́ré
duurúvahíjcyáhi.
26 Áánéllii diityéké ɨ́hvéjtsoobe ditye awáá iímillédú nucójpɨtsówu iíjcyaki. Muurá tsaméére
walléémú dómácócatsíhijcyáhi.
27 Téhdure tsaméére wajpíímú dómácócatsíhijcyá nucójpɨtsówu wálléémuma iíjcyáiyóné
iímíllétúnema. Ááné nɨ́jcaúvú muurá ɨ́cúbáhrámeíhijcyáme.
28 Muurá Píívyéébedi ditye ɨ́ɨ́cuvéjúcóótúnéllii awáá ɨ́hvéjtsoobe diityéké ímityúneréjuco
ditye imyéénu imyéénúítyuróne.
29 Ahdújuco muurá páhduváré nééné imítyuháñé ditye méénuhíjcyáne.
Mítyane iéhnéváíyóneri ijyácunúhijcyáme. Ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyáme.
Nomíutáávahíjcyáme. Dsɨ́jɨvétso múnaa íjcyame téhdure állíu múnaa. Caayóbáme. Átéréénéhjɨri
ihjyúvahíjcyáme.
30 Píívyéébeke iéhdɨɨváللéne tsíjtyedítyú nehníwu íhjyúvahíjcyáme. Uuhɨ́vatépíwu nééme
ɨtsúcunúmeíhijcyá ɨ́htsutúmé iíjcyane. Ímityúnéré imyéénúíyóneri íjcyame tsá cáánímuke
icyáhcújtsóiyóné ímílletúne.
31 Wáájácúmeítyúmé imyéénúítyúnéré ihjyúvahíjcyáhi. Muucá iwájyútúnéllii tsá ditye
múhdí ɨ́dáátsóvehíjcyatúne.
32 Waajácurómé ehdu néémeke Píívyéébe wáágóoíñe. Árónáa éhníííñevúré tehdu
dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáme. Áánerеi íjcyárónáa tsijtye ímityúné íjcyane duurúvahíjcyáme.

2

Mɨ́amúnaa íjcyanéjuco Píívyéébe nééneé

1 Aane ámuha diityédúré menééme ¿ɨ́veekí múhdurá ditye íjcyáneri méihjyúvahíjcyáhi? Tsá
ámuha menééítyuró diityédú ámuha menéétune. Muurá tsijtye ímityúné íjcyáneri ámuha
meíhjyúvahíjcyámé hallúrí téhdure icyáné ímityúné diityédúré ámuha menéénélliíhye.
2 Muurá méwaajácú múhdurá ícyahíjcyámema teene Píívyéébe ímíbájchoíñe.
3 Ámuháubá méijtsúcunú ímityúné tsijtye íjcyáneri ámuha téhdure menééme
meíhjyúvahíjcyámé mepállójcoíñé Píívyéébe pámeemáyé muhdú ditye ícyahíjcyáné
ímíbájchócoóca.
4 Muurá múhajchótájucó dibye ámúhá imítyúcoba áábúcuhíjcyáné ámúhakye iwájyúne teene
ámuha meíhvéjtsóne ɨ́miánejcúvuréjuco mepájtyéroki.
5 Árónáa ¿ɨ́veekí tsá ámuha meíhvejtsópityú teéne? Áánéllii íllure ámúhá hallúvú
llíyájkímyeíñé Píívyéébe icyáyobáávatécooca mɨ́amúnáama teene ímíbájchócooca ámuha tééné
déjúcotu meɨ́cúbáhrámeíiñe.
6 Téijyu pámeere méújcuú muhdú meícyahíjcyáne áhdo.
7 Muurá dííbyé avyéjú múijyú nɨ́jkéváítyúneri tsúúrámeíhijcyámé dibye ímillédú íjcyámeke
ájcúiibye múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ɨvu.
8 Áánetu teene ímílletúmé íimítyujɨ́jtóré úráávyehíjcyámeke icyááyóbáne waagóóiibye ditye
ɨ́cúbáhrámeííhyullévu.
9 Muurá jodíómuma tsijtye jodíómú íjcyátúrómedítyú pámeere múhdumé ímityúné
ícyahíjcyámé ɨ́cúbáhrámeíihi.
10 Áánetu diityédítyú ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ávyéjuutétsóiibye tsaímiyéjuco dííbyema
ditye iíjcyaki.
11 Muurá tsahdúré meke wájyuube pámeekéré mɨ́amúnáake. Tsá dibye tsaatéké múhdurá
ɨ́jtsúcunútúne.
12 Árónáa dííbyé taúhbajúu Moitséeúvudi íjcyane muhdú nééne wáájácúturómé ímityúné
méénuhíjcyámeke waagóóiibye. Muurá teene taúhbaju muhdú nééne wáájácúturómé

waajácurá ǵíjtsaméiyi keená ímityúné íjcyane imyéénúítyuróne. Áánetu teene wáájácurómé ímityúné ícyahíjcyámeke awáá tééné déjúcotu waagóóiíbye.

13 Muurá teene wáájácurómé tene néhdu íjcyátúmeke tsá ǵmiáámedi dibye díllotúne. Tene
néhdu íjcyámekéré dílloobe ǵmiáámedi.

14 Muurá tsaate jodíómú íjcyatúmé teene wáájácúturómé ǵǵǵíbúwaríyé tehdújuco ímí
ícyahíjcyáne.

15 Ɨǵíbúwaríyé muurá waajácúmé muhdú múu ímí íjcyane. Áhdure waajácúmé ímityúné
iíjcyane.

16 Muurá Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri mǵamúnaa muhdú ícyahíjcyáné ímíbájchoó muhdú
ámúhakye o úwáábóne o néhijcyádu.

Píívyéébé taúhbaju jodíómú úraavyéne

17 Árónáa ¿ǵíveekí ámuha jodíómú Píívyéébeéjté meíjcyámedi dííbyé taúhbaju
íjcyájúcóóneúvuri mémityákímyeíhijcyáhi?

18 Aame ǵmiááné ámuha méwaajácurá kéjɨjtó meúráávyéiyóné dibye ímilléne. Muurá dííbyé
taúhbájutu keená ǵmiáánee, ímityúnee, íjcyane tsúúca ámuha méwaajácúhi.

19 Áánéllii ámuha méɨtsúcunúmeíhijcyá téjɨjto wáájácutúmé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu
néémé túkevéjtsojte ámuha meíjcyane.

20 Ámuha méɨjtsúcunúmeí dííbyé icyánéjcú wáájácutúmé tsɨɨmédúréi néémé uwáábojte
ámuha meíjcyane dííbyé taúhbaju ámuha mewáájacújúcóóneúvuri.

21 Muurá ámuha méúwáábohíjcyá tsíjtyeke. Árónáa ¿ǵíveekí tsá ámuha meícyahíjcyatú ámuha
meúwáábohíjcyádu? Muurá ámuha méúwáábohíjcyá menáníváítyuróne. Árónáa ¿ǵíveekí
ámuha ménánihíjcyáhi?

22 Áhdure ámuha méúwáábohíjcyá ihdícyáméhjɨma medómácójcatsíítyuróne. Árónáa ¿ǵíveekí
ámuha méméénuhíjcyá teéne? Áhdure ámuha ménehíjcyá níjcyotájteke mecáániváítyuróne.
Árónáa ¿ǵíveekí téhdure ǵǵívane ámuha diityé duurúvajááné pañétú tsíeméné méékéévehíjcyáhi?

23 Muurá ámuha dííbyé taúhbaju mewáájácúneri memítyákímyeíhíjcyarómé tsá tene néhdu
meíjcyatúne. Ááneri ámuha tsá maávyejúúlletú Píívyéébeke.

24 Téénetu muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Ámuha jodíómú meíjcyarómé ímityú
meícyahíjcyánetu jodíómú íjcyatúmé néhní ihjyúvahíjcyá Píívyéébedítyu.”

25 Muurá dííbyeéjté meíjcyáné uubállé mékíhdyahǵrótsámeíyómé dííbyé taúhbaju néhdu
meíjcyátúhajchíí tsá ǵǵnetú meke tene pǵáábotúne. Aame ihdícyamédúré méijcyáhi.

26 Muurá jodíómú íjcyatúmé kíhdyahǵrótsámeítyurómé dííbyé taúhbaju néhdu íjcyámeke
díllloobe ihñéjtedi tsíjtyere íjcyárómeke.

27 Áánetu mee jodíómú meíjcyarómé ménéétsáméii diityédívú ímichi mééma teene taúhbaju
íjcyaróné ímí meúráávyétúnélliíhye.

28 Muurá Píívyéébeéjté meíjcyáné uubállé mekíhdyahǵrótsámeíyúcoorómé dííbyé taúhbaju
néhdu meíjcyátúhajchíí tsá dííbyeéjté meíjcyatúne.

29 Muurá ihdyu dííbyeke ímí cáhcujtsómé dibye ímillédú íjcyame ǵmiááné dííbyeéjte. Áámeke
ímí ɨjtsúcunúúbé tsáijyu múúne mǵamúnaa ímítyú ǵjtsúcunúrómeke. Tehdu Píívyéébe hállúejpi
meke ǵǵténejǵǵívari. Muurá ihdyu ímichi ǵǵteebe méǵǵbúuri muhdú meícyahíjcyáne.

3

1 ¿Aca meke pǵaabóné jodíómú meíjcyane? ¿A téhdure meke pǵaabóné
mekíhdyahǵrótsámeíñe?

2 Ɨmiáánéhde meke pǵaabóné íñée íuwáábojúvú ímichi meke dibye níwááveíñúmedítyú tene
bóhówaúcunúnélliíhye.

3 Árónáa ijcyámé tsaate dííbyeke ímí úráávyetúme. ¿A ehdu tsaate múhdurá dííbyeke
úráávyénéllii tsáhájuco dibye ǵmiáábé íjcyáityúne?

4 Tsáhaá, muurá ihdyu ǵmiáábé diíbye. Áánetu mee mǵamúnaa állíu múnaa. Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:

Píívyéébe u íhjyuváné tsá álliu íjcyatúne. Áábedítyú tsá múha néééityuró ímítyuube u íjcyane.

5 Muurá ímityúmé meíjcyarómeke Píívyéébe wájyúnetu méwaajácú ǵmiáábé dibye
íjcyane. Árónáa tsaate nehíjcyá ímítyuube dibye íjcyane, ¿ǵíveekívá méimítyú hallútú méhdi
ǵcúbáhrahíjcyaabe téénetu ǵmiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáaáca? ¿A téénéllii ímítyuube
diíbye?

6 Tsáhaá. Muurá ímítyuube iíjcyaca tsá dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma
ímíbájchóítyuróne.
7 Áhdurévá állíu múnaa meíjcyánetu ímiáábé dibye íjcyane bóhówaúcunúnáa ¿íveekí meke
díllohíjcyaabe ímítyúmedi?
8 Áánélliihyéubá ímityúmeréjuco meíjcyáiyóné méimítyú mééma inijkéva ímiáánevu. Ehdu
muurá nehíjcyáme. Áhdurévá ímityúné o úwaabóné nehíjcyámé óhdityu. Árónáa álliúré teene
ehdu óhdityu ditye néhijcyáne. Muurá ihdyu ímiááné tehdu mééhuhíjcyámé wágóóóveéhi.

Míamúnaa ímityúné íjcyane

9 ¿Aanéhaca muhdú teéne? ¿A mee jodíómú ímiáámé tsijtye jodíómú íjcyátúmé ehnííñevu?
Tsáhaá. Muurá méwaajácú pámeere míamúnaa ímityúmé meíjcyane.
10 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:
Tsá tsaatéubáré míamúnáadítyú ímiáámé íjcyatúne.
11 Tsá múha ímílletú Píívyéébeke icyáhcujtsóne.
12 Pámeere muurá dííbyedi íícúvetúmé ímítyúné pañe íjcyame tsá wáájácúmeítyúne. Áánélliii tsá
tsaatéubáré ímiáámé íjcyatúne.
13 Muurá diityé íjtsaméí nehníwu éhne múúne níkyehéjú nehníwu cúvahdu. Aame allíúwu
nééme íhjyuváné meke tútávajtsó éhne múúne íííñimyé namíjtyá meke tútávajtsódu.
14 Tsanééré ímityúné imíllémé iíhjyuváne.
15 Aame ímí ijtsúcunú míamúnáake múu dsíjívetsóne.
16 Ehdu idyáríívéjcatsíñeri íllure kímóvétsócatsíhijcyáme.
17 Aame tsá wáájácutú ímí iíjcyáiyóne.
18 Áhdure tsá ditye íllityú Píívyéébeke.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu míamúnáadítyu.
19 Muurá méwaajácurá muhdú dibye ímillédú meíjcyáiyóné taúhbajúu dibye mééma
mééhúnetu. Árónáa tene néhdu meíjcyámejíí tsá menééítyuró ímiáámé meíjcyane. Áánélliii
pámeere míamúnaa ímityúmé méijcyá Píívyéébedívu.
20 Muurá dííbyé taúhbaju meúraavyémé ímiáámé meíjcyane meíjtsúcunúmeíyómeke tsá
dibye díllotú ímiáámedi tene néhdu meíjcyátúnélliíhye. Íllure téénej tééveri méwaajácú
ímityúmé meíjcyane.

Jetsocríjtoke mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

21 Tsá Píívyéébe ímiáámedi meke díllotú ítyaúhbaju meúráávyérómeke. Muurá dííbyé
waajácúháámitu íhjyú uubálle múnaa meke úúballé íínetú meke ímiáámedi dibye díllone.
22 Muurá ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsíjivéné mecáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi.
Árónáa idyé tsá apáámyekéré meéke. Muurá ihdyu pámeere míamúnaa múhdumé dííbyeke
ímiááné cáhcújtsómeke dílloobe ímiáámedi tsaatéké múhdurá íjtsúcunútuúbe.
23 Muurá pámeere míamúnaa ímityúné memééhume tsá Píívyéébe ímillédú meíjcyatúne.
24 Árónáacáa meke mítyane íídaatsólléne Jetsocríjtoj tééveri ímiáámedi dílloobe múhdumé
dííbyeke mecáhcújtsómeke.
25 Muuráhjáa Críjtodívú pájaabe dííbyé tujpácyó wágóóóvéneri méimítyú iímíbáávye
pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé mewágóóóvéíyónetu mepájtyetéki. Téhdurée téénéri
ímíbájchoobe méihdé múnáaúvú dííbyeke úráávyehíjcyámé imítyuháñé éíjyuúvú
iáábúcuhíjcyáne.
26 Ehdu nééhetu méwaajácú Píívyéébe iíjcyadúré ímiáábé íjcyane. Áánélliii ímiáámedi dílloobe
ímí Jetsóoke cáhcújtsómeke.
27 Aane íñe ¿íveekí mémítyájkímyeíiyáhi? ¿Aca meere meímíbáávyémeke Píívyéébe
ímiáámedi dillóhi? Tsáhaá. Muurá ihdyu Jetsóoke mecáhcújtsónetúré meke ímiáámedi
dílloóbe.
28 Tsá teene dííbyé taúhbaju meúráávyérómeke dibye ímiáámedi díllóítyuróne.
29 ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómuke pájtyetétsóiíbye? Tsáhaá. Muurá téhdure
jodíómú íjcyátúrómeke pájtyetétsóiíbye.
30 Muurá tsáápiiye Píívyéébeé. Tsá tsijpi íjcyatúne. Aabe dilló ímiáámedi dííbyeke ímiááné
cáhcújtsómeke paméváké mee jodíómuma jodíómú íjcyátúrómeke.
31 Árónáa idyé tsá dííbyé taúhbaju mewáágóotú dibyée mééma mepájtyetéiñe Jetsóoj tééveri
mééhune mecáhcújtsóné hallúhcuri. Muurá ihdyu téénej tééveri éhníííñevu ímí méúraavyé
teéne.

4

Aavaráadítyú íjcyáné uwáá́boju

1 Cáhawáá méijtsúcunu muhdúhjáa nétsihdyu méihdé múnáajpi Aavaráaúvuke ímiáábedi
Píívyéébe díllone.
2 Tsáháa dibye ímí íjcyánéllii ímiáábedi dibye díllotúne. Tehdúu tene nééca muurá téeneri
mítyájkímyeííyoóbe. Árónáacáa ihdyu Píívyéébere píááb́onéllii tsá dibye mítyájkímyeítyúne.
3 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: “Aavaráá Píívyéébeke ímí cáhcújtsónéllii ímiáábedi
dííbyeke dílloóbe.” Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.
4 Aane muurá tsaatéké diityé wákimyéi áhdó maájcune tsá pevénéré maájcutú
meímíllénema. Muurá ihdyu diityé wákimyéi áhdóré máajcúhi.
5 Ahdu muurá Píívyéébe tsá meke ímiáámedi díllotú meere iiná ímiááné íjcyane
meméénúnélliíhye. Ímiáámedi meke dílloobe apááñéré méimítyutúu meke dibye
ímíjpyetétsóné mecáhcújtsómeke.
6 Ehdúhjáa muurá dibye méénune Dabíiúvú iwáájácúne néé ííne ímí méénútúrómeke dibye
ímiáámedi díllome ímí íjcyane.
7-8 Illúhjáa muurá neébe:

Maímijyu ditye íjcyane Píívyéébe diityédí iidáátsóvéne íimítyú diityédítyú wáágóómé hallúrí
iiná íjcyájúcootúme.

9 ¿Aanéhaca íñe apáámyéré mee jodíómú ímí méíjcyaáhi? Tsáhaá. Muurá téhdure jodíómú
íjcyáturómé ímí íjcyaáhi. Aavaráaúvúhjáa muurá ímí Píívyéébeke cáhcújtsónéllii dííbyeke
ímiáábedi dílloóbe.
10 ¿Aanéhacáa múijyútú ímiáábedi dílloobe dííbyeke? ¿A dibyée dííbyeéjpí iíjcyáné uubállé
kíhdyahírótsámeíñé boonétu? Tsáhaá. Teenéikyée dibye méénúmeítyúné ihdéjuco dibye
ímiáábedi díllone dibye ímí cáhcújtsónélliíhye.
11 Ááné uubállée bóónétúi kíhdyahírótsámeííbye. Ááné́llii diibye ídyéjúcóejpi
kíhdyahírótsámeítyurómé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllómedítyu.
12 Téhdure kíhdyahírótsámeímyé ímí Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi diibye
Aavaráaúvú dibyéhjáa ímí cáhcujtsódú ditye cáhcújtsónélliíhye.

Aavaráá Píívyéébeke cáhcujtsóne

13 Píívyéébéhjáa muurá dííbyeke néé pámeere dííbyéj tsiiménémúúháábema diityéké íííñujívú
iájcuíñé ímí dibye dííbyeke cáhcújtsónélliíhye. Tsáháa Píívyéébé taúhbaju néhdu iíjcyánéllii
dibye tééné piáábó újcutúne.
14 Muurá dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyánej tééveríyé meke dibye píááboca bañúháñé Críjto
dsíjivéné mecáhcújtsóiyáhi.
15 Muurá íllure teene taúhbaju méhdivu neetsó méimítyuvu. Teene íjcyátuca tsá iiná méhdivu
néétsóítyuróne.
16 Ááné́llii Aavaráakéhjáa iájcuíñé Píívyéébe nééné piáábó téhdure méújcuú íñe múhdumé
dííbyeúvúj tsiiménémúhaabe meíjcyame Píívyéébeke mecáhcujtsóme. Tsá ínehjí meméénúnetu
meújcúityú teéne. Muurá pámeere múhdumé dííbyeúvúu Píívyéébeke ímí cáhcujtsódú
cáhcujtsómé újcuú tééné piáábo. Ááné́llii diibye Aavaráaúvú ídyéjúcóejpi Píívyéébeke
mecáhcújtsómedítyu.
17 Tééneturhjáa muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámitu: “Uke ó meménú mítyame míamúnááj
caanídyú u néébe ímichi diityé déjúcóejpi u íjcyaki.” Ehdúhjáa neebe dííbyedítyú panévatúré
íhtsútuube íjcyaabe dsíjívémeke bóhiitsóóbeke dibye cáhcújtsoóbe. Áhduréhjáa cáhcújtsoobe
dííbyedítyúu míamúnáake illíyaatétsoíñé dibye nééne tenéi pánéévétúrónáaáca.
18 Ávyetáhjáa múha cáhcújtsóítyuróné cáhcújtsoobe Aavaráá Píívyéébeke. Árodújucóhjáa
dibye íjcyane pámeere múhdumé Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú ídyéjúcóejpi. Tééneturhjáa idyé
neebe dííbyeke: “Úhdityu llíyaaténé míamúnaa mítyame íjcyaáhi.”
19 Ehdúhjáa dibye nééne cáhcújtsoobe ‘muhtsi metsíímávácóóíñejii’ néétuubéré keeméjuco
100 pijcyábá íjcyáróóbeúvu. Téhduréhjáa mewa Tsáára tsúúca itsíímáváíyotsíhjí pájtyérónáa
cáhcújtsoobe dityétsí tsíímávaíñé Píívyéébe nééneé.
20 Ávyetáhjáa ímiááné dííbyema tene pánéévéíñé iwáájácúne íhdére tééné hallúvú dííbyeke
téhdújtsoobe dúúrúvaabére.
21 Muuráhjáa ímiááné waajácuube Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabe iñéhdu méénuíñe.
22 Ehdúhjáa ímí dibye cáhcújtsónéllii Píívyéébe dííbyeke ímiáábedi dillóhi.

23 Árónáacáa tsá apáábyeúvúré ímí cáhcújtsónéllii dibye dííbyeke ɨ́mɨáábedi díllone
cáátúvatúne.
24 Téhdurée caatúváné Máavyéjuubée Jetsóoke bóhɨ́ɨ́tsóóbeke mecáhcújtsómeke idyé dibye
ɨ́mɨáámedi dílloíñe.
25 Muuráhjáa Jetsóó dsɨ́jɨvé mewájyuri méimítyú iwáágóoki. Áábekée Píívyéébe bóhɨitsó
dííbyej tééveri ɨ́mɨáámedi meke idílloki.

5

Píívyéébe ɨ́mɨáámedi meke díllone

1 Muurá ɨ́mɨááné Píívyéébeke mecáhcújtsómeke dílloobe ɨ́mɨáámedi. Tsáhájuco múhdurá
meke dibye ɨ́jtsúcunútú Máavyéjuubée Jetsocríjtó tsúúca méimítyú mééma ímíbájchónélliíhye.
2 Muurá teene mecáhcújtsónej tééveri Píívyéébe meke pɨ́aabó tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.
Áánéllii méwaajácú dííbyeéjté meíjcyámeke dibye ávyéjújtsóneri meímíjyúúveíñe.
3 Téhdure méímíjyúúvéiyá meɨ́cúbáhrámeíyóneri. Muurá ténehjɨ panéváré máaabúcuhíjcyá
ɨ́mɨáámeré meíjcyaki.
4 Áánetu méwaajácú ímí Píívyéébeke meúráávyémema iñéhdújuco dibye méénuíñe.
5 Ááneri tsá menúcójpɨ́vétsámeíityú dibye meke báñúítyúnélliíhye. Muurá méwaajácú dibye
meke wájyune Íapííchó méíbuúúné pañévú dibye pícyóónej tééveri.
6 Muuráhjáa méimítyú déjúcotu mewágóóóvéiyónetu tsá meere mepájtyetétsámeíítyuróne.
Árónáacáa Críjto dsɨ́jɨvé pámeere ímityúmé meíjcyáme wájyuri meke ipájtyetétsoki.
7 Tsá muurá múha ímílléítyuró tsíjtye wájyuri ɨdsɨ́jɨvéne. ¿Mityá ijcyámé tsaate ɨ́mɨáábé
íjcyáábeke ipájtyetétso dsɨ́jɨ́véiyóme?
8 Árónáacáa muurá Píívyéébe Críjtoke wallóó dibye ɨdsɨ́jɨ́ve ímityúmé meíjcyárómeke
ipájtyetétsoki. Áánerii meke úújétsoobe mítyane meke iwájyune.
9 Áánéllii meke dílloobe ɨ́mɨáámedi dibyée mewájyuri dsɨ́jɨ́vénej tééveri. Aame dííbyej
tééveríyé mépájtyeté dibye meke ɨ́cúbáhráíyónetu.
10 Muuráhjáa Píívyéébema tsá meíjcyáityuró ímityúmé meíjcyánélliíhye. Árónáacáa Íllí Jet-
socríjtó mewájyuri dsɨ́jɨ́véneri méímíbaavyéjucóó dííbyema. Aame méwaajácú mepájtyetéiñe
dibye mépañe íjcyánélliíhye.
11 Ááneri méimíjyúú Críjtóo mééma ímíbájchónej tééveri ímí Píívyéébema meíjcyáneri.

Adáá tútávajtsóné Críjto ímíbajchóne

12 Muuráhjáa tsáápihdityúré ímityúné ííñujɨ́vú ípívyeevéné tsówayúcú pámeere mɨ́amúnáake.
Átsihdyúu íjcyane íñe médsɨ́jɨ́vehíjcyá ímityúmé meíjcyánélliíhye.
13-14 Muuráhjáa Píívyéébé taúhbajúi íjcyátúnáa tsúúca mɨ́amúnaa ímityúmé ícyahíjcyá
Adáaúvudítyú Moitséeúvudívújuco íjcyáné mɨ́amúnaa. Árómé hallúríhjyáa tsá ɨɨná
íjcyatú dityée muhdú meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléné wáájácútúnélliíhye. Árónáacáhjáa
dsɨ́jɨ́vehíjcyámé Adáaúvúu méénudu néené imítyú méénúturóme. Aanée muurá ímichi
dííbyedítyú íjcyane pámeere mɨ́amúnáake tútávajtsódú ɨ́ɨ́vane téhdure Críjto dsɨ́jɨ́véneri pámeere
mɨ́amúnaa ímíjpyetéjucóó múhdumé teene cáhcujtsóme.
15 Muuráhjáa diibye Adáaúvú Píívyéébe dííbyeke bóijcyúné lléébótúné déjúcotu íñe pámeere
mɨ́amúnaa médsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Áánélliihyéhjáa ihdyu Píívyéébe meke ɨ́daatsólléne Íllí Jet-
socríjtoj tééveri meenú mepájtyetéiñe. Aane tsá ɨ́nehjɨ́ meméénúneri mepájtyetéityuróne.
Apááñéré dííbyeke mecáhcújtsóneri mépájtyetéhi.
16 Aánée dííbyeúvú ímityúné mééénúné déjúcotu pámeere ímityúmeréjuco meíjcyame
méwágóóóvéiyáhi. Árónáacáa Píívyéébe mééma ímíbajchóhi. Áánéllii apááñéré ɨ́mɨááné
dííbyeke mecáhcújtsómeke dílloobe ɨ́mɨáámedi ímityúmé meíjcyárómeke.
17 Muurá méwaajácú tsáápiiyée ímityúné mééénúné déjúcotu pámeere meímítyuuvémé
mewágóóóvéiyóne. Téhdure méwaajácú Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri ɨ́mɨáámedi meke díllome
dííbyé avyéjuri meíjcyaíñé múijyú dsɨ́jɨ́véítyúmeréjuco.
18 Tsúúcajáa mééma ímíbaavyéné tsaapi ɨ́mɨáábé íjcyáábej tééveri Adáaúvú ímityúné
mééénúné déjúcotu pámeere wágóóóvéiyóne.
19 Muuráhjáa tsáápí lleebótú nɨ́jcaúvú íñe ímityúmé meé. Áhdurée idyé tsáápiiye ɨ́mɨáábé
íjcyáábej tééveri Píívyéébe dilló ɨ́mɨáámedi dííbyeke cáhcújtsómeke.

20 Muuráhjáa dibye teene muhdú meíjcyáíyóné taúhbaju pícyóónej tééveri éhníííñevu méwaajácú ǵmiááné ímityúmé meíjcyane. Aane ehdu menéérómeke dibye ǵdaatsóllénetu méwaajácú mítyane meke dibye wájyune.

21 Aanée ǵmiááné ímityúmé meíjcyáné déjúcotu pámeere méwágóóóvéiyáhi. Árónáacáa Pííyéébe mítyane meke iwájyúnéllii ǵmiáámedi díllome tsúúca méujcú medsǵjiéjúcóóityúne bóhǵ Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

6

Críjtokéréjuco meúraavyéne

1 ¿A ehdu Pííyéébe meke mítyane wájyúnéllii tsá meǵhvetéityú ímityúné meícyahíjcyánetu dibye meke éhníííñevu iúújétso muhdú meke iwájyune? Tsáhaá.

2 Tsúúca muurá téénetu méijchívyé ǵmiáámeréjuco meíjcyaki. Ahdícyane tsáhájuco tsiiñe meméénúítyuró teene ímityúné téénéejte meíjcyájúcóótúnélliíhye.

3 ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú mépée Jetsocríjtoéjteréjuco meíjcyáné uubállé metsójtsótsámeíñe?

4 Muurá tééneri méúújetsó ímítyúnéjcutu dsǵjǵvemédú meíjcyane. Téhdure tééneri ménaavénú Críjtóo dsǵjǵvéébeke Pííyéébe ǵihnáhoori bóhǵǵtsoobe tsíhdyuréjuco íjcyadu ícyooca tsíhdyuréjuco meíjcyane.

5 Muuráhjáa Críjto dsǵjivédú ǵǵvane ímítyunéhjǵ meǵhvéjtsóhajchíí idyé dibyée bóhihdu ǵǵvane tsaímiyéjuco meíjcyaíñé Pííyéébema.

6-7 Muurá méwaajácú ímityúnée meícyahíjcyáné tsúúca Críjto méhdityu wáágoóné páwachékevu idsǵjǵvéneri. Áánéllii téénetu meíjchivyémé tsáhájuco tééné pañe meíjcyatú éhne múúne tsaapi tsaaté hójtsǵ pañe íjcyadu.

8 Aanée méhdityu Críjto idsǵjǵvéneri wáágóónéllii méwaajácú dibye íjcyadu meíjcyaíñe.

9 Muurá méwaajácú ípyée idsǵjǵvénetu bóhiibe múijyú tsiiñe dsǵjivéjúcóóityúne.

10 Tsáneerée dsǵjǵveebe páneere méimítyú iwáágóoki. Aabe ícyooca ijcyá Pííyéébema tsaímiyéjuco.

11 Ahdu dibye íjcyadu meíjcyá dsǵjǵvemédú ímítyúné icyánéjcutu. Ááne ǵmiáámeréjuco meíjcyá dibye ímillédú tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame.

12 Ahdícyane panéváré ímityúné ámuha meméénúíyóneri méúmúúpivyéjúcohdíñe. Óvíjyacóóné ténehji ámuha memééenuhíjcyáne. Métáhjátsámeíjyúcohdí téénevu.

13 Pííyéébedívuréjuco méǵhvéjtsaméí ámúhakye dibye ityúkévéjtso tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

14 Tsá téénevu metáhjátsámeíítyuró Jetsóoke mecáhcujtsóme. Muuráhjáa méhdi iǵdáátsóvéne dsǵjǵveebe téénej tééveri meke iímíbájcho téénevu metáhjátsámeíjyúcóótuki. Aame méijcyá Pííyéébé piáábó pañe. Tsáhájuco teene ǵhdééné taúhbájú pañe meíjcyájúcootúne.

Ímítyúnetu meíjchivyéne

15 ¿A ehdu tene néénéllii éhníííñevúré méméénúiyá ímityúne? Tsáhaá. Íllurréjuco metsu téénetu meǵhvetéki.

16 Muurá ámuha méwaajácú tsáné avyéjúúbema íjcyame dibye ímillédú íjcyane. Ahdu muurá ímityúné pañe meíjcyame téené nǵjcaúvú íllure méwágóoovéhi. Áánetu ihdyu Pííyéébe ímillédú meícyane ímí mééma nijkévähi.

17 Ahdu ícyooca méijcyá tsúúcajáa téénetu meíjchivyémé dííbyé uwáábójú pañéréjuco. Ááné hallúvú ihdyu mítyane ó téhdujtsó dííbyeke.

18 Aane tsúúcajáa téénetu meíjchivyémé ícyooca ǵmiááneréjuco meúraavyéne.

19 Áánéllii teene ímíñeúvú méuráávyé ǵhdée ímityúné íjcyaróné ámuha meúráávyehíjcyádu. Áijyu ihdyu ámuha méíjcyaá ǵmiááné Pííyéébeéjteréjuco. Ehdu íñe ámúhakye o néé ímíñeúvú ámuha mewáájácuki.

20 Muuráhjáa ámuha ímityúné pañe meíjcyácooca tsá meímílletú ǵmiájǵjtó meúraavyéne.

21 Ehdúu éíjyu múhdurá núcójpǵtsó meícyahíjcyáné déjúcotu muurá méwágóóóvéiyáhi.

22 Árónáa tsúúca téénetu meíjchivyémé Pííyéébeéjté meíjcyame ǵmiáámeréjuco meíjcyáiyóne.

23 Muurá ímityúné méénuhíjcyámé ǵdátsó wágóóóveé tééné déjúcotu. Ááánetu Pííyéébeke ímí úráávyémeke ájcúiibye múijyú ditye dsǵjiéjúcóóityúne bóhiivu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

7

Táábávajcátsityu íjcyáné uwáábo

1 Ámuúha táñahbémuj, ámuha muurá méwaajácú tsaaté túkevéjtsójú pañe meíjcyane
meíjcyáné hajchóta. Áánetu medsíjívéné boone tsáhájuco tééné pañe meíjcyatúne.
2 Muurá walle ityájívácooca ijcyá ájyú túkevéjtsójú pañe. Aane dibye díílledívú
dsíjívéhajchíí tsáhájuco tééné pañe dille íjcyájúcootúne.
3 Áijyu ihdyu tsá muhdú tene néétu dille tsíjpiikyéréjuco tájíváiyóne. Áánetu ájyu
dsíjívétúnáa tsíjpiikye dille tájíváhajchíí ávyeta ímityúné mééneulle íveekí ájyu ímíubáané
íjcyánáa tsíjpiima iíjcyáneri.
4 Ahdu ámuha táñahbémú tsáhájuco meíjcyatú taúhbájú pañe eene walle ájyu dsíjívéné
boone dííbyé túkevéjtsójú pañe íjcyájúcóótulle íjcyadu. Muurá méijcyá Críjtóo idsíjívénetu
bóhííbé uráávye múnaáréjuco. Muuráhjáa mééma ímíbájchoobe Píívyéébe ímillédú meíjcyaki.
5 Ihdéuvúu muurá meímillédú meíjcyame ímityúné méméénuhíjcyáhi. Áánetúu teene
Píívyéébé taúhbaju meke bóíjcyúrónáa éhníííñevúré méméénuhíjcyá ímityúné tééné déjúcotu
mewágóóóvéiyóne.
6 Árónáa tsáhájuco tééné pañe meíjcyatúne. Aame ícyooca ímiááné meímílléne tsaímíyé
Píívyéébeke méúráávyehíjcyá tsíhdyuréjuco méíjtsaméí mecápáyoovéme. Tsáhájuco taúhbaju
néénélliihyéré dibye ímillédú meíjcyatúne.

Ímityúné méhdityu íjcyane

7 ¿Áánélliihyéhaca teene taúhbaju ímityúne? Tsáhaá. Teene muurá ihdyu meke
waajácutsó keená ímityúné íjcyanévu. Muuráhjáa tene íjcyátuca tsá o wáájácúítyuró ímityúneri
meúmúúpivyéné ímityúné íjcyane. Muurá íllu nééneé: "Tsá múu úmúúpívyetú ímityúneri."
8 Téhdurée tene íjcyátuca tsá o wáájácúítyuró kénehjí ímityúné íjcyane. Aane o
wáájacújúcóóroobe éhníííñevúré ó imíllehíjcyá ténehjíré o mééunne.
9 Ópée teene taúhbaju o wáájácútúné hajchótá ó itsúcunúhijcyá ímí o íjcyane. Árónáacáhjáa
ihdyu múhdurá ó dáríívémeíhijcyáhi. Ááné níjcaúvúhjáa o wágóóóvéiyóné tsúúca ó waajácúhi.
10 Píívyéébée teene ítyaúhbaju mééma meenú tsaímíyé dííbyema meíjcyároki. Árónáacáhjáa
tehdu o íjcyátúné déjúcotu ó wágóóóvéiyáhi.
11 Ópée ó ijtsúcunú ímí tehdújuco o ícyahíjcyáne. Árónáacáa téénej tééveri ó waajácú ímityúné
o ícyahíjcyáné déjúcotu íllure o wágóóóvéiyóne.
12 Árónáa tsá ímityúné teene taúhbaju íjcyatúne. Muurá ímí tehdújuco teene ímiáájú íjcyane.
13 Aane ¿íveekí o wágóóóvéíyonévú oke tene wáájácútsónáa ó nehíjcyá ímiáájú tene
íjcyane? ¿Mityá ímítyuube o íjcyanévú tene oke wáájácútsótuca tsá o wágóóóvéítyuróne? Áánerá
ihdyu ó wágóóóvéiyá tahlliííñé táimítyú déjúcotu. Muurá teene taúhbaju ímiáájú íjcyaróné
méhdivu bóhówajtsó méimítyu.
14 Aane méwaajácú teene Píívyéébedítyúré tsááneé. Árónáa óhdityúré íjcyane ímítyúné pañe
ó ícyahijcyáhi.
15 Aabe tsá o wáájácúmeítyú muhdú o íjcyane. Imiáánéré o mééunne o ímílléróná
ímityúnéré ó mééunuhíjcyá o mééunúítyuróne.
16 Aane ímityúné o mééunuhíjcyánetu ó waajácú ímiááné Píívyéébé taúhbaju néhdu o íjcyaca
ímí o íjcyáiyóne.
17 Árónáa teene ímityúné tápañe íjcyanéré oke íbúwájtsóneri ó mééunuhíjcyá teéne.
18 Aane ó waajácú ímiááné ímítyuube o íjcyane. Ó imíllehíjcyará ímiááneré o mééunne.
Árónáa tsá o mééunuhíjcyatúne.
19 Ááne ímityúné o mééunúítyuróneré íveekíhjyáubá ó mééunúhijcyáhi.
20 Árónáa ihdyu tééenere tápañe íjcyane oke íbúwájtsóneri teene ó mééunuhíjcyáhi.
21 Íllu muurá ó ícyahíjcyáhi: Imiáánéré o mééunúíyócooca ímityúnéré óhdivu dsiinévahíjcyáhi.
22 Ó imíllehíjcyará Píívyéébé taúhbaju néhdu o íjcyane.
23 Árónáa ímityúné íjtsaméí tápañe íjcyane oke tútávátsohíjcyáhi.
24 ¡Aabe máidáátsoju ehdíívváiibye o íjcyanej! ¿Aanéhaca íñe múha oke pájtyetétsoó ehdu o
ícyahíjcyáné níjcaúvú o wágóóóvéiyónetu?
25 Muurá íjcyaabe Píívyéébe apáábyéré tsúúca tééenetu Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri oke
pájtyetétsoóbe. Áánéllii mítyane ó téhdútsohíjcyá dííbyeke. Aabe ihdyu óvíi ícyooca ó ijcyá dibye
ímillédu. Árónáa táimítyú tápañe íjcyane oke pátsárícyohíjcyáhi.

8

Píívyéébé Apííchó meke túkévejtsóne

1 Muurá Críjtoéjté iímillédú íjcyájúcootúmé Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañéréjuco íjcyámé
hallúrí tsá ɨɨná íjcyatúne.
2 Aane muurá Jetsocríjtoéjpí o íjcyánej tééveri Píívyéébé Apííchó tsúúca tápañe íjcyánéllii
tsáhájuco ímítyúné pañe o íjcyatúne. Aabe tsáhájuco o wagóóóvéityúne.
3 Muuráhjáa ítyaúhbaju meúráávyerómé mepájtyetéityúrónéllii Íllíkye wálloobe mehdu
néébe dsɨ́jívénej tééveri méhdityu méimítyú iwáágóoki.
4 Ehdúu mééma méénuube muhdú teene taúhbaju néhdu meíjcyaki. Aame tsáhájuco
meímillédú meíjcyatú Píívyéébé Apííchoréjuco meke túkévéjtsóné pañe meíjcyánélliíhye.
5 Muurá iímillédúré íjcyame tééneríyé tsúúrámeíhijcyáhi. Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó
túkévéjtsóné pañe íjcyame tsúúrámeí dibye ímillédú iíjcyáíyóneri.
6-7 Muurá meímillédú meícyahíjcyáneríyé metsúúrámeímyé íllurréjuco metútávaavéne.
Ááneríyé muurá tsúúrámeímyé tsá ímílletú Píívyéébema ímí iíjcyáiyóne. Aame tsá ávyejúúlletú
dííbyé taúhbaju. Áánetu dibye ímillédú meíjcyáíyóneri metsúúrámeímyé tsaímíyé dííbyema
méijcyáhi.
8 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tééneríyé itsúúrámeíñéllii tsá Píívyéébe ímillédú íjcyatúne.
9 Aane óvíi ɨ́miááné Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañe ámuha meíjcyáhajchíí tsáhájuco ɨ́hdée
ámuha meícyahíjcyádú meíjcyatúne. Muurá Íapííchovu Críjto meke ájcune ípañe íjcyatúmé tsá
dííbyeéjté íjcyatúne.
10 Muurá médsɨ́jíveé méimítyú déjúcotu Críjtoéjté meíjcyaróme. Árónáa tsá muhdú
meíjcyáityú tsúúca Píívyéébe meke ɨ́miáámedi díllónélliíhye.
11 Aane ɨ́miááné mépañe Íapííchó íjcyáhajchíí muurá téhdure meke bóhɨ́ɨ́tsóiibye Jetsóokée
ibóhɨɨtsódu.
12 Ahdícyane tsáhájuco meímillédú meíjcyáityúne, ámuúha táñahbémuj.
13 Muurá tehdu meícyahíjcyáné meíhvéjtsótúhajchíí méwágóóóveéhi. Áánetu Píívyéébé
Apííchó pɨáábori teene metáhjáhajchíí mépájtyéteéhi.
14 Muurá íñe múhdumé tééné túkevéjtsó pañe meíjcyame ɨ́miááné dííbyej tsɨ́ɨ́mé méijcyáhi.
15 Aane teene mépañe íjcyame dííbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Llihíyo múúháj Caánij.”
Áánéllii tsá dííbyedi menúhnévéityuróne.
16 Ehdu Píívyéébé Apííchó mépañe íjcyáneri méwaajácú ɨ́miááné dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyane.
17 Aane tsúúca dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame Críjtóo ɨ́cúbáhrámeídyú meɨ́cúbáhrámeímyé
dííbyema máávyéjúúteé Cáánii dííbyeke néené avyéjuri.
18 Muurá ɨ́miááné meɨ́cúbáhrámeíhijcyámé ɨ́ɨ́né imíjyaúréjucó meíjcyaíñé Píívyéébé avyéjuri.
19 Páneere muurá dibyée ípívyejtsóné téhmehíjcyá múijyú dibye ihñéjteke ávyéjújtsoíñe.
20 Muuráhjáa páneere dibye ípívyejtsóné tútávaavé dibye ímillédúre.
21 Árónáa ihdyu ímíbáávyeíñéi ɨ́ɨ́tsɨɨme meíjcyámeke dibye tsíhdyuréjuco ímíjpyetétsóijyu.
22 Muurá páneere dibyée ípívyejtsóné tsá ímí néétune. Aane téhmehíjcyá múijyú
iímíbáávyeíñé éhne múúne walle ɨtsɨ́ɨ́máváné boone iímíbáávyeíñé téhmehíjcyádu.
23 Árónáa tsá apááñéré teene ɨ́cúbáhrámeítyúne. Téhdure mee tsúúca Píívyéébeéjté
meíjcyámé pañe Íapííchó íjcyarómé méɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi. Aame téhdure mété́hmehíjcyá
ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medíi meke idíllómeke dibye tsíhdyuréjuco ímíbájchoíñe.
24 Ehdu méúmɨwa néene mecáhcújtsóhajchíí mééma pánéévéíñé tehdújuco. Muurá tsane
meɨ́tsohíjcyáné tsúúca maájtyúmɨ́cooca íllurréjuco meɨ́hveténé meɨ́jtsohíjcyánetu.
25 Áánetu meɨ́tsohíjcyáné maájtyúmɨ́túné hajchótá tsá meɨ́hvetétú meɨ́jtsónetu.
26 Muurá meɨ́hnáhóótúnéllii Píívyéébé Apííchó meke pɨ́ááboíhjcyá panéváré maááábúcuki.
Muurá meere pɨáábó dííbyeke muhdú metáúmeíityúrónéllii téénere wáájácúratúné mépañétú
ihjyúvahíjcyáhi.
27 Aane Píívyéébe pámé ɨ́jtsaméíyé wájácú néébe waajácú ɨɨná dííbyé Apííchó mépañe
íjcyane taúmeíñe. Muurá táúmeíhijcyáné ihñéjté meíjcyámé hallúvú dibye ímillédú meíjcyaki.

Ihñéjteke Píívyéébe pɨ́aabóne

28 Muurá méwaajácú panéváré meke pájtyénej tééveri Píívyéébe meke pɨ́aabóné ɨ́miááné
dííbyeke mewájyúmeke tsúúcajátújucóo ipítyájcámeídyú meke iújcúmeke.
29 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke wáájacúné íhñéjté meíjcyame Íllídyu menééímyeke.
Aame cahcújtso múnaa meíjcyámedítyú diibye Íllí ímichi ídyéjúcóejpi.

30 Ehdúu tsúúcajátújuco meke iwáájácúmeke dibye ɨ́mɨáámedi díllone dííbyé avyéjúejte meíjcyaki.
31 Áánéllii Píívyéébe mééma ijcyá meke ɨpɨ́ááboki. Aanéjɨ́ɨ́ ¿múha muhdú meke méénúiyáhi?
32 Muuráhjáa Íllíkye wájyútuubéré ɨ́hvejtsó mewájyuri dibye ɨdsɨ́jɨ́veki. Aabéjɨ́ɨ́ muhdú tsá meke panévatúré pɨ́áábóityúne.
33 ¿Mityá icyámé tsaate dibyée meke újcume mewágóóóvéiyóné néémeé? Muuráhjáa tsúúca dibye ɨ́mɨáámedi meke díllómé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyatúne.
34 Aanéjɨ́ɨ́ ¿múha nééjuri méwágóóóvéiyáhi? Muuráhjáa Críjto mewájyuri ɨdsɨ́jɨ́vénе bóhɨɨbe ícyooca íavyéjuri Píívyéébé úníuri íjcyaabe máhallúvú táúmeíhijcyá pɨáábo.
35 Áánéllii dibye meke wájyúmeke tsá ɨɨná dííbyedítyú dówajcáróítyuróne. Muurá meícúbáhrámeíyonéhjɨ, mávaríjchoháñe, ájyabááne, mewájyamúúvátunéhjɨ, ápíchó nééronéhjɨ́, téhdure dsɨjɨ́vé íjcyaróné tsá meke dówajcáróítyuró dííbyedítyu.
36 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu néénеé:
Dihñéjté muha meíjcyáné hallútú múúhakye dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáiyómé éhne múúne obééjámuke ditye dsɨ́jɨ́vetsódu.
37 Ehdu ápíchó nééronéhjɨ́ métáhjahíjcyá Jetsocríjtó meke wájyúúbej tééveri.
38-39 Aane muurá ó waajácú Píívyéébe meke wájyúmeke ɨɨná dííbyedítyú meke dówajcáróítyuróne. Muurá dsɨjɨ́vé íjcyaróne, bóhɨɨme ííñújɨ́ hallúrí meíjcyaróne, níjkyéjɨ múnaa íjcyaróme, naavémú íjcyaróme, íííñújɨri íhtsútujte ávyéjujte íjcyaróme, ícyooca téené pañe meíjcyáronéhjɨ, bóónétu meke pájtyéiñéhjɨ, téhdure caame íévéhóówari íjcyánéhjɨma íííñújɨri íjcyáronéhjɨ́ tsá meke dííbyedítyú dówajcáróítyuró Máavyéjuubée Jetsocríjtoj tééveri dibye meke iwájyune úújétsómeke.

9

Píívyéébe ijraéémuke ihñéjtedívú mémenúne

1 Aane Críjtoéjpí o íjcyánéllii ámuha cáhcújtsótúmeke o néé ɨ́mɨáané mítyane ámúhadi o ɨ́dáátsovéné ímityúné ámúhá hallúrí íjcyáneri.
2 Tápañe Píívyéébé Apííchó íjcyane waajácú teene múhduúvúrá o ɨ́jtsúcunúne ɨ́dátsó o íjcyane.
3 Muurá ámuha tamúnaa ámúhá imítyú déjúcotu mewágóóóvéíyónéllii ámúhakye o wájyúne oore Críjtodítyú ó wágóóóvéiyá ehdu o méénúneri ámuha mepájtyetéca.
4 Muurá Píívyéébe meke tsúúca ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medi díllorómé tsá dííbyeke melléébohíjcyatú Ijraééj tsɨɨménémúhaabe meíjcyaróme. Árónáa ihdyu méwáábyutáró dííbyé avyéju. Áánélliihyéhjáa muurá méénuube muhdú meíjcyáíñé pityájcójuma taúhbaju. Áhduréhjáa neebe dííbyeke medúúrúvahíjcyámeke tsaímíyé meke ipícyooíñe.
5 Muuráhjáa méihdé múnáaúvúj tsɨɨménémúhaabe Críjto mɨ́amúnáajpi tsɨ́ɨ́jú icyánéjcutu. Aabe páné avyéjuube ijcyá Píívyéébe múijyú nɨ́jkéváityúné dúúrúvámeíhíjcyaábe.
6 Árónáa Píívyéébée mééma imyéénuíñé nééne tsá tsaate méhdityu cáhcújtsotú diityéjúcooro Ijraééj tsɨɨménémúhaabe meíjcyárómedítyu. ¿Íhya mityá paméváré dííbyeéjté meíjcyátúnéllii tsá ditye cáhcútsohíjcyatúne? Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ípyée iñéhdu dibye méénutúné tsúúca dibye méénújúcoróne.
7 Muuráhjáa tsá pámeekéré Aavaráaúvúj tsɨɨménémúháábeke dibye wábyújtsotú diityéj tééveri mɨ́amúnaa pájtyétéiñe imyéénuíñe. Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Daachi Itsáadítyú llíyaatémé íjcyaá páñétúejte dɨ́jtsɨɨménémúhaábe.”
8 Ehdu néénetu méwaajácú ɨ́mɨáané diibye Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyarómé pámeere Píívyéébeéjté íjcyatúne. Muurá ihdyu ípyée iñéhdu dibye dííbyeke ájcuube Itsáaúvudítyú llíyaatémé páñétúejte dííbyéj tsɨɨménémúhaábe.
9 Íllúhjáa muurá neebe dííbyeke: “Ámúhtsikye o néénе éévé úújetéijyu dítyáába tsɨ́ɨ́mávaá wájpiíkye.”
10 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe diityétsikye néhdújuco tene páneevéné diityétsima. Aanéhjáa diityétsí hajchi méihdé múnáajpi Itsáadívú mewa Rebécá tsɨ́ɨ́mavá míítyétsikye tsaíjyúre.
11-12 Aanéhjáa dilléi diityétsikye tsɨ́ɨ́mávátúné ihdéjuco Píívyéébe néénе díílleke: “Ámíáábé ehníííñevu bóneebe avyéjuúhi.” Ehdúhjáa neebe diityétsikye muhdú dityétsí íjcyaíñé diityétsimái tene pánéévétúrónáa íhjyáa ipítyájcámeídyújuco.
13 Téénetúréhjáa muurá idyé íllu neebe tsiiñe íwaajácúháámɨtu: “Jacóóboke ó wajyú Etsaóoke o wájyúné ehníííñevu.”
14 ¿Áánélliihyéhaca ímítyuube diibye Píívyéébeé? Tsáhaá, tsá ímítyuube dibye íjcyatúne.

15 Íllúhjáa muurá téhdure neebe Moitséeúvuke: “O ímíllémedi o ídáátsóvémeke ó píááboóhi.”
16 Tsá muurá méhdityu tene íjcyatú Píívyéébe méhdi ídáátsovéne. Muurá ihdyu iiye
ityújkevéállémedíjyuco dibye ídáátsovéne.
17 Muuráhjáa Ejíhtó avyéjuube Paraóoúvuke idyé neébe: “Oorée uke ávyéjúúbedívú ó picyóó
uke pájtyénéhjɨtu pámeere íííñújɨri íjcyáné mɨamúnaa iwáájácu ɨmɨááné ɨhtsútuube o íjcyane.”
Ehdúhjáa Paraóoúvuke neebe Píívyéébeé.
18 Aabe ɨmɨááné ityújkevéállémedi ɨɨdáátsóvéne pɨaabóhi. Áánetu tsaate illéébone
ímíllétúmeke pícyoobe ditye iímillédú iíjcyaki.
19 Árónáacáubá tsaate nééiyáhi: “Dííbyere meke pícyohdújuco meíjcyámeke ¿ɨveekí
nehíjcyaabe ímityúmé meíjcyane?” Árónáa tsá mee mɨamúnaa Píívyéébe iwáájacúdú méénune
múhdurá meíjtsúcunúítyuróne.
20 ¿Aca muutá mee dííbyema metáhjájcatsíki? ¿Aca núpájkiíhlló nééiyá téihllóo níjcyómeke
ɨveekí múhdurá ditye níjcyone?
21 Muurá núpájkityu nícyohíjcyámé piivyété páhduváré iímillédú iñíjcyone. Piivyétémé
ɨmɨááné wáábyuta iñíjcyone. Áhdure piivyétémé átéréené wáábyuta iñíjcyone.
22 Muurá Píívyéébe iímillédúré aabúcuhíjcyá dibye wáágóoímyé múhdurá ícyahíjcyanéhjɨ.
Ehdu aabúcuhíjcyaabe diityéj tééveri iúújétso ɨɨhtsútuu, ícyaayóbaa, íjcyane.
23 Áánetu tsúúca dibye méhdi ídáátsovémé méijcyá dííbyé avyéjúejte tsúúcajátújucóo meke
dibye újcume. Ehdu méénuube mejtééveri íavyéjú ɨhtsútú iúújétsoki.
24 Muuráhjáa ihdyu dííbyere meke ujcú íavyéjúejte meíjcyáímyeke jodíómudítyuu, jodíómú
íjcyátúmedítyuu, íjcyane.
25 Íllúhjáa muurá dibye nééne Otséá caatúnúhi:
Tahñéjté íjcyátúné mɨamúnaa ídátsó ɨɨcúvératúmé ícyahíjcyámeke ó újcuú tahñéjteréjuco ditye
iíjcyaki.
26 Téhdure tsiiñe nééneé:
Tahñéjté íjcyátúrómeke áátsɨɨmedíyéjuco o dílloíñé ɨmɨáábé Píívyéébe o íjcyaábe.
27-28 Áánetúhjáa Itsaíá néé mee ijraéémudítyu: “Píívyéébe ɨɨcúiyéjuco muhdú mɨamúnaa
íííñújɨri ícyahíjcyáné ímíbájchócooca Ijraééj tsɨɨménémúhaabe ávyétá mityámé íjcyárómedítyú
uhjéméré pájtyéteéhi.”
29 Áhduréhjáa tsiiñe neébe:
Páné ɨhdéene íjcyáné avyéjuube íjcyaabe Píívyéébe méhdi ɨɨdáátsóvétuca tsúúca meke
waagóóiyá tsaaté coévváratu éhnée Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake
imyéénudu.

Jodíómú tsá cáhcújtsotú Jetsóoj tééveri mepájtyeténe

30 Aane ¿aca muhdú íñe teéne? Muurá jodíómú íjcyátúrómeke tsúúca Píívyéébe dilló
ɨmɨáámedi éíjyúu ténéhjɨ éllevu íjcyatúmé botsíi dííbyeke cáhcújtsórómeke.
31 Áánetu mee ijraéémú métsúúrámeíhíjcyará dííbyé taúhbaju meúraavyémeke dibye meke
ɨmɨáámedi díllóíyóneri. Árónáa tsá meke dibye díllotú ɨmɨáámedi.
32 Aane ¿ɨveekí tsá meke dibye díllotú ɨmɨáámedi? Muurá méɨjtsúcunúhijcyá teene taúhbaju
meúráávyénetu dibye meke ɨmɨáámedi díllóiyóne. Árónáa tsá tene néhdu meíjcyatúne. Áhdure
Jetsóópe mééma méénune mecáhcújtsótúnéllii tsá dibye meke díllotú ɨmɨáámedi. Íllure
mébáñúmeíhijcyá éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeíúdú néébeke mecáhcújtsótúnélliíhye.
33 Íllu muurá Píívyéébe néé íwaajácúháámɨtu:
Tsióo múnáá pañévú ó pícyoó tsáápiikye éhne múúne nééwáyutu mecábóhcámeímyé
maáákityéúdú néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá ɨɨnerí báñúmeíityúne. Ehdúhjáa
Píívyéébe nééhií.

10

1 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé memúnaa jodíómú pájtyeténe. Áánéllii ávyétá ɨhnáhó piáábó
diityé hallúvú ó táúmeíhijcyá Píívyéébeke.
2 Ɨmɨááné imíllerómé dííbyeke iúraavyéne. Árónáa tsá ími ditye úráávyetúne.
3 Tsá ditye cáhcújtsotú Críjtóo mewájyuri dsɨjɨvéné mecáhcújtsómeke ɨmɨáámedi dibye
díllone. Imíllerómé iiye ími iíjcyáiyóné diityéké ɨmɨáámedi dibye idílloki.
4 Árónáa tsá dííbyé taúhbaju meúráávyémeke dibye ɨmɨáámedi díllotúne. Muuráhjáa ihdyu
Críjto mewájyuri dsɨjɨvéné mecáhcújtsómeke dílloobe ɨmɨáámedi.

5 Árónáacáhjáa ihdyu Moitséeúvú néé ɨ́mɨááné Píívyéébé taúhbaju néhdu íjcyámeke dibye ɨ́mɨámedi díllóiyóné ditye ipájtyetéki. Árónáa tsá múha ávyeta tene néhdu íjcyáítyuróne.
6 Áánélliihyée Críjtoj tééveri mepájtyetéiñe dibye méénune mecáhcújtsómeke ihdyu dílloobe ɨ́mɨámedi. Aane tsá múu ɨ́jtsámeítyú Críjtoke níjkyéjɨ́ pañe iñéhcotéiyóné dibye meke ɨpɨ́ááboki.
7 Áhdure tsá múu ɨ́jtsámeítyú níjkyéné pañe dííbyeke iñéhcotéiyóné dibye meke ɨpɨ́áábo tehdu téhulle íjcyácóóbekéjɨ́ɨ́vari. Muurá tsúúca mééma diíbye.
8 Íllu muurá téénetu nééneé: "Tsúúca ámúhama ijcyájúcooróné pajtyété teene ámuha mecáhcújtsóne tsíjtyeke meúúbálléiyóne." Aane muurá muha mecáhcujtsómé íñe méúwáábohíjcyáhi.
9 Muuráhjáa Jetsocríjtó dsɨ́jɨ́véébeke Píívyéébe bóhɨɨtsóné méɨ́ɨ́búuri mecáhcujtsómé dííbyeke maávyejúúlléne teene tsíjtyeke meúúbálléhajchíí mépájtyéteéhi.
10 Muurá ɨ́mɨááné méɨ́ɨ́búuri mecáhcujtsóné tsíjtyeke meúúbálléhajchíí ɨ́mɨáámedi meke dibye díllome mépájtyéteéhi.
11 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: "Dííbyeke cáhcujtsómé tsá ɨ́ɨ́nerí báñúmeítyúne."
12 Ahdícyane pámeere tsíííñé mɨ́amúnáama mee jodíómú Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé mépájtyéteéhi. Muurá tsáápiiye pámé avyéjuubéré íjcyaabe pɨ́áábohájcyá pámeekéré dííbyedi tsúúrámeímyeke.
13 Íllu muurá nééneé: "Dííbyedi tsúúrámeímyé pájtyéteéhi."
14 Árónáa ¿aca múhdutú dííbyedi tsúúrámeíiyómé dííbyeke cáhcújtsómejɨ́ɨ́vari? Áhdure ¿múhdutú cáhcújtsóiyómé dííbyeke wáájácúmejɨ́ɨ́vari? ¿Kiátú waajácúiyómé teene dííbyedítyú íjcyáné uwááboju múha diityéké úúbállémejɨ́ɨ́vari?
15 Áhdure ¿múhdutú tsaate diityéké úúbálléiyá múha diityéké tééneevu pícyóómejɨ́ɨ́vari? Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Maímijyu diitye ɨ́mɨáájú úúbállehíjcyámej."
16 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néérónáa muurá tsá paméváré tééneri ɨ́ɨ́cúvehíjcyatúne. Muuráhjáa Itsaíaúvú nééhií: "Píívyéébeéj, ¿a ijcyámé tsaate méuwáábori ɨ́ɨ́cúvehíjcyámej?"
17 Aane muurá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju melléébone ímíñeúvú mewáájácúcooca tsúúca mécáhcujtsóhi.
18 ¿A tééné uwááboju tsáhái múijyú mee ijraéémú melléébotúne? Áánerá tsúúca mélléébohíjcyaráhi. Muurá tsiiñe Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Tsúúca pahúllevávú íííñújɨri tsújaavéné Críjtodítyú íjcyáné uwááboju.
19 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééronéubá ¿mityá tsá mewáájácutúne? Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe néé íllu Moitséeúvuj tééveri:
Tsíííñé mɨ́amúnáakéréjuco o pájtyetétsóneri ámuha menómíutááváne diityédívú mécayóbáávátéé átéréejte ditye íjcyane ámuha meítsúcunúhíjcyárómedívu.
20 Áhduréhjáa idyé tsiiñe dííbyeúvuj tééveri neébe:
Oke wáájácútúné mɨ́amúnaa táɨɨbúwá íjcyáturómé tsúúca tahñéjté ijcyáhi.
21 Áhduréhjáa mee ijraéémudítyú Isaíaúvuj tééveri neébe: "Ó nehíjcyará aatye lléébópítyúné mɨ́amúnáake ditye ookéréjuco iúráávyeki."

11

Tsaate ijraéémú pájtyeténe

1 ¿Aanéhaca ehdu menéénéllii meke ɨ́hvéjtsoobe Píívyéébeé? Tsáhaá. Muuráhjáa oo ámúha múnáajpi Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe ímichi Bejamíí dohjɨ́ba múnáajpi o íjcyáábeke újcuúbe.
2 Tehdu meke ɨ́hvéjtsóíyóóbejɨ́ɨ́ tsúúcajátújucóhjáa ihñéjté meíjcyaíñé iñéémeke.
3 Muuráhjáa Eríaúvú nééhií: "Píívyéébeéj, díhjyú uubálle múnáake ɨdsɨ́jɨ́vétsóne dɨ́ɨɨcúvé waíjɨ́ɨ́né wácávyáhcohíjcyáme. Áánetu íñe apáábyeréjuco o íjcyáábeke téhdure oke dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyáme."
4 Ehdúhjáa dibye Píívyéébeke néérónáa neébe: "Árónáa muurá ijcyámé 7,000-meva tahñéjté íjcyame 'Baáa' némeíñé níjcyotáábeke cáánívahíjcyatúme." Ehdúhjáa Píívyéébe néé Eríaúvuke.
5 Aane muurá ijcyámé tsaate méhdityu dibyée ɨ́ɨ́dáátsóvéne újcume ímí dííbyeke úráávyehíjcyáme.

6 Muuráhjáa meke iwájyúnéllii meke pájtyetétsoóbe. Tsáháa ɨ́nehjɨ́ meméénúnéllii
mepájtyetétúne. Muurá meere mepájtyetétsómeícyá tsá dibye meke wájyúneri
mepájtyetéítyuróne.
7 Muurá mee ijraéémú mepájtyetéíyóneri meíjyácunúrómé tsáhái mepájtyetétúne. Árónáa
ijcyájucóómé tsaate dibye újcume tsúúca pájtyetéme.
8 Áánetu dííbyé waajácúháámɨtu dííbyeke léébohíjcyátúmedítyú nééneé: "Píívyéébere di-
ityé ɨ́jtsaméí mújtatsó ditye iájtyumɨ́júcooróné iwáájácútuki. Áhdure illéébójúcooróné ditye
icyáhcújtsótuki. Aame muurá téhdupíyé ícyoóca."
9 Áhduréhjáa Dabíiúvú nééhií:
Óvi ditye náhbévácatsíhíjcyáné wañéhjɨ́né dahpédú nééne diityéké mújtatsó ímí Píívyéébema
ditye iíjcyátu diityémá ímítyú tene ɨnɨ́jkévaki.
10 Óvi ijcyámé éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu íimítyuháñé diityéké mújtatsómé
iímíbáávyétuki.
Ehdúhjáa neebe Dabíiúvu.

Jodíómú íjcyáturómé pájtyeténe

11 ¿Anéhaca íñe ávyéta mújtaréjuco mee jodíómú Píívyéébedítyú meméénune? Tsáhaá.
Muurá ihdyu dííbyere Píívyéébe nééjuri ehdu mééma teene jodíómú íjcyatúmé tééné hóówari
pájtyeténetu meɨ́ɨváne botsíi tééneri metsúúrámeíki.
12 Ehdu Píívyéébeke melléébotúmé ímítyú meíjcyaróné pɨ́aabó tsíjtyeke jodíómú íjcyátúmeke.
Aanéjɨ́ɨ́ awáá muurá dííbyeke meúráávyécooca éhníííñevu pɨ́ááboíñé pamévákére.
13 Aane ícyooca diitye jodíómú íjcyátúrómeke o nééhií: Ámúha éllevúu oke Píívyéébe wallóó
ámúhakye dííbyé uwáábojúvú o wáájácútsoki. Ááné wákimyéí o méénune ímí ó ɨjtsúcunúhi.
14 Aane tsáijyu múu íñe ámúhakye o úwáábóneri ímí ámuha meíjcyane tsaate tamúnáadítyú
ɨ́ɨ́ɨ́téne ámuhádú ímíjpyeté ipájtyetéki.
15 Muuráhjáa múúhakye múu ɨ́hvejtsódú Píívyéébe méénúné hóówari tsíjtye múnaa ámuha
meíjcyarómé méímíbaavyé tsaímiyéjuco dííbyema ámuha meíjcyaki. Aanéjɨ́ɨ́ muurá muha
dííbyema meímíbáávyécooca mébóhɨ́ɨ́teé tsúúcajáa dsɨ́jɨ́vemédú muha menéérome.
16 Muurá tsáoobɨ́ráutu pááaho meméénuho ímí néhajchíí páneere ímíhyeé. Áhdure úméhe
bájkyé ímí néhajchíí páheere ímíhyeé. Ahdúu muurá méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvú
Píívyéébeéjpí íjcyánéllii téhdure mee dííbyedítyú mellíyaatémé méijcyá Píívyéébeéjté íñe
múhdumé dííbyeke mecáhcujtsóme.
17 Muuráhjáa páñétúehe oríívóhé wajcánédú muuha jodíómú menéérómedítyú tsaatéké
waagóoobe diityéjúcooro páñétúejte ihñéjté muha meíjcyarómedítyu. Ááme cápayóóvée
ámúhakye dibye újcume ámuha méijcyá éhne múúne bájú oríívóhe wájcá ɨ́mɨááhetu
mecámahjácódu. Ááné́llii muurá ámuha téhdure Píívyéébeéjté íñe muha meíjcyadu.
18 Árónáa ihdyu méijtsúcunúmeídí muha páñétúejte meíjcyarómé ehníííñevu ámuha
meíjcyane. Muurá múúhadítyú ámuha méejécunú éhne úmehe tébajkyéjitu éjécunúdú ímichi
tujkénúejte muha meíjcyánélliíhye.
19 Íhya mityá ámuha menéehií: Diityéjúcooro páñétúejte íjcyárómeke ɨ́ɨhvéjtsóne
meekéréjuco dibye újcune diityé cápayóóve.
20 Ihdyúhdée tehdújuco múúhakye dibye ɨ́hvejtsóné muha mecáhcújtsótúnélliíhye. Ááme
cápayóóvée ámúhakye újcuube ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsónélliíhye. Aame téɨɨbúwá
meíjcya. Mémítyájkímyeídí tééneri.
21 Muuráhjáa páñétúejte ihñéjté muha meíjcyárómedi ɨ́dáátsóvétuubéré múúhakye
ɨ́hvejtsóhi. Aabe téhdure ámúhadi ɨ́dáátsóvéíyónejɨ́ɨ́ ímítyú ámuha dííbyema meíjcyáhajchííjyu.
22 Muurá Píívyéébe ɨ́mɨáábé dííbyema ímí meíjcyámema. Ááánetu ímítyú meíjcyámeke
múhdurá ɨjtsúcunúúbe. Ááánéllii ɨ́mɨáámeré méíjcyaco tsúúcajáa ámúhakye dibye újcume. Ímí
ámuha meíjcyátúhajchíí tsáhájuco ámúhadi dibye ɨ́ɨcúvéityúne.
23 Muurá tamúnaa ímíbáávyéhajchíí diityéké újcúiíbye. Muurá piivyéteebe tsiiñe diityéké
iújcune.
24 Muuráhjáa ámuha tsíííñé mɨ́amúnaa meíjcyárómeke dibye újcume ámuha méijcyá éhne
múúne bájú oríívóhe wájcá ɨ́mɨááhetu cámaavédu. Aanéjɨ́ɨ́ muurá tamúnaa ímichi awáá ihñéjte
íjcyámeke tsiiñe újcúiíbye.

Nihñéré ijraéémú pájtyeténe

25 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné muhdúhjáa mepájtyetéiñe Píívyéébe
wáájácúratúné Críjtoj tééveri méénune. Áronée tamúnaa tsá cáhcújtsotú tééné hóówari ámuha
tsííñe múnaa dííbyeke cáhcujtsómé mepájtyetéki. Ááneri ihdyu mémityájkímyeídíñe.
26 Muurá téhdure tamúnáadi ɨ́ídáátsóvéne pí́áábóiibye ditye ipájtyetéki. Muurá dííbyé
waajácúháámɨtu nééneé:
Tsióo múnaa ijraéémudítyú íjcyáiibye tsaapi diityéké pájtyetétsoóbe. Aabe waagóoó diityé
imítyu.
27 Ehdu diityéké ó ímíbájchoó ópée o néhijcyádújuco.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
28 Aane tamúnaa jodíómú tsaríllé Críjtóo mepájtyetéiñe méénúné uwááboju téénej tééveri
ámuha jodíómú meíjcyátúrómeke téhdure Píívyéébe ɨpí́ááboki. Árónáa ihdyu tsá dibye
ɨ́hvéjtsóturó múúhakye. Muurá mítyane múúhakye wájyuube múúhá ɨhdé múnáaúvukée
ihñéjtedívú imyéménúnélliíhye.
29 Aabe iñéhdu imyéénúnélliɨ tsá ihñéjteke ɨ́hvéjtsotúne. Téhdure meke ɨpí́aabóné tsá dibye
dójtúcutúne.
30 Áábekée muurá tsá ámuha melléébohíjcyatúne. Ahdu muurá ícyooca tamúnaa téénej
tééveri dibye ámúhadi ɨ́ídáátsóvéne ɨpí́ááboki.
31 Ááné boone téhdure ámúhadíi ɨ́ídáátsovédú diityédí ɨ́ídáátsóvéne pí́áábóiibye ditye
icyáhcújtsoki.
32 Muurá dííbyere Píívyéébe meke paméva mí́amúnáake ɨ́hvejtsó dííbyema múhdurá meíjcya
pámehdíyé méhdi ɨ́ídáátsóvéne tsahdúré meke ɨpí́ááboki.
33 Aabe ɨ́htsútuube íjcyaabe panéváré wáájácuube muhdú meke túkévétsohíjcyáné
mewáájácúíyonévú tsá méɨ́jtsaméi úújetétúne.
34 ¿Mityá ijcyámé tsaate dííbyé ɨ́jtsaméivu úújetémej? ¿A ijcyámé tsaate dííbyeke
úwaabóiyóme?
35 ¿A ijcyámé tsaate tsíeménevu ditye dííbyeke ájcúnéllii tééné pí́améi dibye pí́ááboɨhíjcyáme?
36 Muuráhjáa ihdyu páneere dííbyere Píívyéébe ípívyejtsóné dííbye tájpíyé ijcyáhi. Ááné
avyéjuube diíbye. Ahdícyane metsu dííbyeke maávyéjújtso paíjyuváré múijyú nɨ́jkéváityúne.
Ehdu teéne.

12

Píívyéébé túkevéjtsójú pañe meíjcyane

1 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, Píívyéébe mítyane meke ɨ́daatsóllénéllii ámúhakye o néé
dííbyedívú ámuha meɨ́hvéjtsámeíñe dííbyé túkevéjtsójú pañéréjuco ámuha meíjcyame dííbyeke
meúráávye muhdú dibye ímillédu. Ehdu muurá ámuha meíjcyáneri dííbyeke méduurúváiyáhi.
2 Tsá múu íjcyájúcootú íñe ɨ́jɨɨri mɨ́amúnaa múhdurá ícyahíjcyádu. Mécápayóóvé ámúhá
ɨ́jtsaméi ámuha mewáájácu tsaímíyé meíjcyáiyóné Píívyéébe ímilléne.
3 Muuráhjáa meke ɨ́ídaatsóllédú íjcyaabe oke picyóó ámúhá uwááboobe o íjcyaki. Aabe
ámúhakye o néé ámuha meɨ́jtsúcunúmeítyu panéváré ámuha mewáájacúne. Múu ímíñeúvú
iíjcyáne ɨ́jtsámeí dííbyeke icyáhcújtsóneri.
4 Muurá méjpi píváts̈ɨhjɨ́vá íjcyane tsá tsáné wáábyutáré íjcyatúne.
5 Ahdu Críjtoéjté pívámeva meíjcyarómé tsáápihdyúré menééme mépí́áábócatsíhijcyáhi.
6 Ááméke Píívyéébere iímillédú meke ájcúneri mépiivyété páhduváré nénehjɨ meméénune.
Áánéllii tehdu nénehjɨ méméénuhíjcyá ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñema. Muurá tsaate ɨ́iná pájtyeíñé
ɨ́hdéjuco iwáájacúné úúbállehíjcyámé tehdújuco úúbállehíjcyáné dííbyeke icyáhcujtsódú
íjcyame.
7 Áhdure tsíjtyeke ɨpí́aabóné píívyetémé múu ímíñeúvú pí́aabóhi. Áhdure iúwaabóné
píívyetémé múu ímíñeúvú úwaabóhi.
8 Áhdure múhdurá nééméke iímíjpyetétsóné píívyetémé múu ímíñeúvú meenúhi. Tsáneetu
pí́htómeke ɨpí́aabóné píívyetémé múu pí́aabó pájúvatúmére. Tsaatéké ityúkévejtsóné
píívyetémé múu ímíñeúvú túkévejtsóhi. Ɨdáátsómeke ɨpí́aabóné píívyetémé múu pí́aabó
ímíjyuuri.

Muhdú Críjtoéjté íjcyáiyóne

9-10 Ámúhakye o néé ámuha mewájyújcatsí paméva máyé muhdú tsané nahbémú
wájyújcatsídyu. Ááne máavyéjúúllejcátsí panévatúre. Ímítyúneri ɨ́ɨ́cúvetúmé ɨ́mɨáánéré
méuráávye ímí ámuha meíjcyaki.

11 Óvéheetúmé ímíñeúvú meméénú Píívyéébeke ámuha meı́ı́cúvéné wákimyéi.
12 Aame múu imíjyúú ímí ámúhá úmıwa néénélliíhye. Ɨ́cúbáhrámeíyóné múu iáábúcúne
óóchévetúmé paíjyuváré ihjyúvahíjcyá Píívyéébema.
13 Áhdure tsijtye dííbyeéjté íjcyámeke mépı́ááboh́íjcyá ditye pı́htónéhjıtu. Ámúhakye
ááhı́vémeke múu tsaímíyé waatsúcúhi.
14 Tsaate ámúhakye tsáríllérómeke tsá múu tsáríllétúne. Íllure múu diityé hallúvú pıááabó
táúmeí Píívyéébeke.
15 Áánetu ímíjyúúmema múu téhdure imíjyúúhiı́. Kímóóveri íjcyámema múu kímoovéhi.
16 Mépı́ááabojcátsí ímíñeúvú pájúvatúmére. Tsá múu iiye iéllevu ávyéjuuháñé ıpı́úváne
'mityáhmítyá' néétune. Múu paméva máyé tsahdúré nahbéváhi. Tsá múu ı́jtsúcunúmeítyú
pámé ehnííñevu iwáájacúne.
17 Tsaate ámúhakye ímityúné méénúmeke tsá múu pı́ámeítyúne. Múu ı́mıááné́ré meenú ímí
ditye ámúhakye ı́ı́jtsúcunúki.
18 Tsaímíyé meíjcyá paméva máyé úhbájcatsítyúme.
19 Ámuúha táñahbémuj, tsaate ímityúné ámúhakye méénúhajchíí tsá múu íjyácunútú diityéké
iáhdó iújcúíñeri. Múu ı́hvejtsó Píívyéébere muhdú iwáájacúdú diityémá iímíbájchoki. Muurá
dííbyé waajácúháámıtu nééneé: "Ooréi ó ı́cúbáhraá ímityúné ámúhakye méénúmeke. Ehdu o
néé Píívyéébe o íjcyaábe."
20 Áhdure idyé tsiiñe nééneé: "Ámúhakye múnáájtsórómeke mépıááabó panévatúre. Di-
tye ájyabáávatéhajchíí múu májchotsóhi. Ditye iádóíyóneri íjcyáhajchíí múu ijchóhi. Ehdu
ámuha diityéké tsaímíyé meı́ı́cúvéhajchíí muurá ílluréjuco ditye núcójpı́veíñé ámúhakye
iñéhníllehíjcyáneri." Ehdu muurá meke úwaabóné Píívyéébé waajácúháámıtu.
21 Ahdícyane ímítyunévú métáhjátsámeídíñe. Múu ı́mıááméré iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeí
ímityúné ámúhakye idyómájcótuki.

13

1 Múu avyéjuullé pámeere méiiñújı́ ávyéjujtéke. Muurá Píívyéébere diityéké pícyoome ijcyá
patsı́hjıvári.
2 Aame néene lléébotúmé muurá tsá Píívyéébeke ávyejúúlletúne. Aane ehdu néémeke tééné
hallútú ı́cúbáhraímyé diityé ávyéjujte.
3 Árómedi ímí meíjcyame tsá meíllityétúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi.
Aane ámúhá hallúrí ímityúné íjcyátu ı́mıááméré meíjcyá muhdú diityé taúhbajúúné néhduú.
Áijyu ímí ámuha méíjcyaáhi.
4 Muurá Píívyéébere picyóó diityéké téénevu diityé túkevéjtsó pañe ímí meíjcyaki. Áánéllii
ímityúné méénuhíjcyámé diityéké illíhi. Muurá tsá pevénéré ditye úvanúítyuró ímityúné
méénúmeke.
5 Áánéllii múu avyéjuullé diityéke. Tsá múu ditye ámúhakye ı́cúbáhráíyóné apííchoríyé
ávyejúúlletúne. Múu avyéjuullé diityéké muhdú Píívyéébeke maávyejúúllédú dííbyerée di-
ityéké pícyóónélliíhye.
6 Ááne ıına néétuméré mááhdohíjcyá méiiñújı́ avyéjúúbé wáábyuta ditye áhdótsohíjcyáné
Píívyéébere diityéké pícyóómé túkevéjtsó pañe meíjcyánélliíhye.
7 Múu paméva kéré ajcú diityé wáábyuta íjcyanévu. Áhdure ámúhakye pıááabó táúmeímyeke
mépıááabo. Méiiñújı́ avyéjujte meke áhdotsóné múu diityéké iávyejúúlléne ahdóhi.
8 Tsá múu tsaatédítyú iñáhjı́henúné áhdotúmé íjcyatúne. Múu áhdójucóóhiı́. Muurá
Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyame tsíjtyeke méwajyúhi. Imílleebe muurá paméva máyé
mewájyújcatsíñe.
9 Muurá dííbyé taúhbajúúné nééhiı́: "Tsá múu ihdícyáméhjıma dómácójcatsítyúne. Tsá múu
dsı́jı́vétsotú mı́amúnáake. Tsá múu nánívatúne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu ímítyúneri
úmúúpívyetúne." Ehdu Píívyéébé taúhbajúúné néhdu meíjcya tsiiñe íllu néé dííbyé taúhbaju:
"Paméva kéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu."
10 Muurá ı́mıááné́ paméva ke mewájyume tsá múijyú ímityúné meméénúítyuróne. Aane
tehdu meíjcyame méijcyá dííbyé taúhbaju néhduú.
11 Áánéllii metsu meíjcya téııbúwá muhdú dibye ímillédu. Tsúúca muurá pıihı́né
mepájtyetémé tsíhdyuréjuco meímíbáávyeíñe.
12 Muurá ímityúné meícyahíjcyáné tsúúca nıjkévaríjyuco. Áánéllii óvíjyacóóné
tehdu meícyahíjcyáne. Métsu metsúúrámeí muhdú ímí meíjcyáíyóneri téénetúréjuco
mebóhówaúcunúki.

13 Métsu panévatúré ɨ́mɨááméré meíjcya ímítyúnetu menéétsámeítyuki. Óvíjyacóóné
mewáñehjɨ́vaténé pañe mellíyíícyávehíjcyáne. Áhdure óvíjyacóóné ihdícyáméhjɨma
medómácócatsíhijcyáne. Óvíjyacóóné menéhnílléjcatsíñe menómíutáávahíjcyáne.
14 Métsu Ávyéjuube Jetsocríjtodívuréjuco meíhvéjtsámeí dibye meke túkévejtsómé ímí
meíjcyaki. Óvíjyacóóné meímillédú meíjcyane.

14

Tsá meíhjyúváítyuró ménahbémudi

1 Tsaate Píívyéébeke cáhcújtsorómé ímí dííbyé uwááboju wáájácútúmema tsá múu
táhjájcatsítyú tééneri. Tsaímíyé múu nahbévájcatsí diityéma.
2 Muurá ijcyámé tsaate paméváké dóómeé. Áánetu ijcyámé tsijtye Píívyéébé uwááboju
ímí wáájácutúmé paméváké idyóóiyóné múhdurá ɨ́ɨjtsúcunúne pevéne májchóré májchome.
3 Aane panéváré dóóme tsá múu múhdurá ɨ́jtsúcunútú tsijtye ténehjɨ dóótune. Áhdure
panéváré dóótume tsá múu íhjyúvatú panéváré dóómedi. Muurá idyé diityéké Píívyéébe
wajyú téhdure ihñéjté ɨ́jcyámeke.
4 ¿Aca muutá mee muhdú Píívyéébeke tsijtye úráávyéneri meíhjyúvaki? Óvíi ihdyu dííbyere
néé ditye muhdú ɨ́jcyane. Tsáijyu múúne ímí ijcyáme, ¿mityá tsáhaáj? Muurá ihdyu dííbyere
piivyété diityéké ɨpɨ́aabóné ditye ímí iíjcya muhdú iíjcyáiyódu.
5 Muurá ijcyámé tsaate kéjcoojɨ́ dííbyeke idyúúrúvahíjcyáné éhníííñevu ímí ɨ́jtsúcunúme.
Áánetu ijcyámé tsaate pajcóójɨváré idyúúruváné ímí ɨjtsúcunúme. Aane ihdyu óvíi iímíllejcóójɨ́
dííbyeke dúúrúvahíjcyámé téjcoojɨ duurúváhi.
6 Áhdure panéváré dóóme óvi dóóhií. Áánetu panéváré dóótume óvi tsá dóótune. Muurá
pevéne májchó ɨ́jcyáróné hallúvú Píívyéébeke téhdujtsóme. Áhdure tsijtye téhdujtsó dó hallúvu.
Ááneri muurá pámeere tsahdúré ávyéjujtsó dííbyeke.
7 Tsá muurá meere meímillédú meíjcyatúne. Muurá Píívyéébere meke picyóó dííbyeke
mebóhówájtsoki. Aame médsɨ́jɨvé dibye ímílléijyu.
8 Muurá mebóhɨ́ɨ́né hajchótá méijcyá dííbyé hójtsɨri. Aame medsɨ́jɨ́vécooca téhdure tsá
kiávú dííbyedítyú mepéétune. Muurá dííbyemáyé méijcyá dííbyeéjté meíjcyánélliíhye.
9 Tééneélliihyée muurá Críjto dsɨ́jɨveebe tsiiñe bohɨ́ɨhií. Aabe muurá téhdure dsɨ́jɨ́vetúméi
dííbyé cahcújtso múnaa ɨ́jcyámé avyéjuúbe. Áhdure dííbyé cahcújtso múnaápe ɨ́jcyame tsúúca
dsɨ́jɨvéjúcóómé avyéjuube diíbye.
10 Aanéjɨ́ɨ́ tsá múu ámúhá nahbémú cahcújtso múnaa múhdurá ɨ́jcyáneri íhjyúvatúne. Tsá
múu diityé piivyétetu néétune. Muurá pámeere mépíhcyááveé Críjtodívú dibye meke iñéé
ɨ́mɨááné muhdú meícyahíjcyáne.
11 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Píívyéébe o ɨ́jcyáábeke pámeere mɨ́amúnaa iwáájácúne táúmɨwávú ɨmɨ́hmóúbáne oke du-
urúvaáhi.
12 Aane muurá pámeere méúúbálleé dííbyeke muhdú meícyahíjcyáné meke dibye díllóijyu.

Tsá ménahbémuke metútávájtsóityúne

13 Áánéllii tsá múu tsaate múhdurá ɨ́jcyáneri íhjyúvatúne. Métsu ɨ́mɨááméré meíjcya
ménahbémú Píívyéébeke cáhcújtsónetu diityéké metútávájtsótuki.
14 Muurá Críjtoéjpí o ɨ́jcyaabe ó waajácú panéváré medóórone muhdú néétune. Árónáa
tsaate panéváré medóóne ímityúné ɨ́jtsúcunúmé óvi tsá dóótune.
15 Aane teene dóótúmeke ámuha medóóneri métútávájtsóhajchíí muurá tsá ámuha diityéké
mewájyutúne. Áánéllii múu téɨɨbúwá ijcyá ámuha tsaatéké memújtátsótu téhdurée diityé
wájyuri Críjto dsɨ́jɨ́vémeke.
16 Aame tsáma ménéétsámeídí tehdújúcooro néérone ámúhadívú ímítyú
ɨtsúcunúhíjcyámedívu.
17 Muurá Píívyéébé avyéjúejte meíjcyame tsá apááñéré méjpi tééne tájpí ɨ́jcyáneri met-
súúrámeíityuróne. Téhdure métsúúrámeíiyá dibye Íapííchó mépañévú pícyóónej tééveri
ímíjyuuri tsaímíyé meíjcyáíyóneri.
18 Ehdu muurá Jetsocríjtoke meúraavyéné Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi. Téhdure mɨ́amúnaa ímí
ɨjtsúcunúhi.
19 Ahdícyane metsu dííbyeéjté meíjcyame mepɨ́áábójcatsííyóneri metsúúrámeí tsaímíyé
meíjcyame dííbyeke meúráávyeki.

20 Áánéllii médohdí ámúhá nahbémú dóótunéhjɨ́ Píívyéébeke ditye úráávyénetu ámuha diityéké metútávájtsótuki. Tsáháturo dooháñé ímityúné íjcyatúne. Árónáa tsaate ménahbémú ímityúné ɨ́jtsúcunúné médohdí ditye ɨ́ɨténáa diityéké ámuha metútávájtsótuki.
21 Áánéllii tsá ditye dóótunéhjɨ́ medóóityuróne. Áhdure tsá maádóityuró ávyéjpacyóné diityéké metútávájtsótuki. Panéváré ímityúné ditye ɨ́jtsúcunúnéhjɨ́ tsá meméénúityuró Píívyéébeke ditye úráávyénetu diityéké metútávájtsóíyónélliíhye.
22 Áánetu tsane ámuha memééénune ímí tehdújuco ámuha meɨ́jtsúcunúné múu meenúhi. Árónáa ihdyu tsá múu tééneri tsíjtyeke pátsáríjcyotúne. Muurá ɨ́ɨ́né imíjyaú méijcyá ímityúnetu menéétsámeítyúme.
23 Muurá tsaate ímityúné ɨ́ɨ́jtsúcunúróné idyóhajchíí tsúúca ímityúné meenúhi. Panéváré ímityúné meɨ́jtsúcunúróné memééénúhajchíí muurá tsúúca ímityúné mémeenúhi.

15

Tsíjtyeke mepɨ́aabóne

1 Aane tsúúca ímí Píívyéébeke mecáhcujtsómé metsu mepɨ́ááboe eene dííbyeke cáhcújtsorómé múhdurá ɨ́tsúcunúhíjcyámeke ditye ímíñeúvú iwáájácuki. Tsá meere ímí meíjcyáíyóneri metsúúrámeíityuróne.
2 Áánéllii metsu mepɨ́ááboe tsíjtyeke ditye éhnííñevu ímí Píívyéébeke iúráávyeki.
3 Tsáháa muurá Críjto íjyácunútú iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri. Muuráhjáa dííbyeke pajtyéné Píívyéébé waajácúháámɨtu íllu tene néhdújuco: "Úhdi úúhɨ́vatémé óhdíjyuco úúhɨ́vatéhijcyáne."
4 Ehdúhjáa páneere Píívyéébe caatúnútsohíjcyá meke tene úwáábónej tééveri óóchévetúmé meɨ́tsohíjcya ɨ́ɨ́né imíjyaú dííbyema meíjcyaíñe.
5 Muurá piivyéteebe meke ɨpɨ́aabóné mávaríjchojúúné maáábúcuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́aabó ámuha ímí meíjcya panévatúré muhdú dibye ímillédú Críjtóo ícyahíjcyádu.
6 Aame máávyejújtsó dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtój Caaníkye.

Jodíómú íjcyátúrómeke ɨ́mɨáájú úwáábómeíñe

7 Ímíñeúvú múu nahbévájcatsí muhdúhjáa Críjto meke náhbevádú tééneri Píívyéébeke maávyéjújtsoki.
8 Muuráhjáa múúhá ɨhdé múnáaúvuke Píívyéébe néhdújuco Críjto tsáane muuha jodíómuke ɨpɨ́ááboki. Áánetu méwaajácú muhdú iñéhdu ɨ́mɨáánné dibye mééénune.
9 Áhdurée tsaabe ámuha jodíómú meíjcyáturómedi ɨ́ɨ́dáátsóvéne dibye ámúhakye pájtyetétsóné hallúvú dííbyeke ámuha medúúrúvaki. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu néénee:
Uke o ávyéjujtsóné dúúrúvaabéré ó mátsívahíjcyaá jodíómú íjcyátúrómé pañétu.
10 Áhdure tsiiñe néénee:
Pámeere jodíómuma jodíómú íjcyáturómé méímijyúúvé tsaméére Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame.
11 Téhdure tsítsihdyu néénee:
Pámeere panévá iñújɨ́ɨ́ne múnaa máávyejújtsó Píívyéébeke.
12 Téhdurehjáa Itsaíá dííbyere Píívyéébe túkévéjtsóneri íllu caatúnúhi:
Itsaííj tsɨɨménémúháábedítyú íjcyáiibye tsaapi téhdure jodíómú íjcyátúrómé avyéjuube íjcyaábe. Áábedívú cátsɨ́pááveímye. Ehdúhjáa Itsaíá caatúnúhi.
13 Ahdícyane óvíi Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsómeke ímíjyúúvétsoobe tsaímíyé ámuha meíjcyaki, dííbyé Apííchó ámúhá pañe íjcyánej tééveri ímí dííbyema meíjcyaíñé ámuha meɨ́jtsoki.
14 Muurá ó waajácú dííbyé icyánéjcú tsúúca ámuha táñahbémú mewáájácúnéllii mepɨ́ááboócatsíhijcyáne. Aame ímí tehdújuco ámuha meúwáábócatsíhijcyáne.
15 Aane íñe íhyaamɨ ámúha éllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe ámúhakye o néé ámuha maábájɨ́ɨ́vétu muhdú Píívyéébeke meúraavyéne. Íllu íñe ámúhakye ó úwáábohíjcyá iwáábyudúu múhdurá o néérióóbeke Píívyéébe oke níwaavénéjuco.
16 Okée muurá níwáávеebe ámúhakye jodíómú íjcyátúrómeke o úwáábo Jetsocríjtoj tééveri mepájtyetéiñe mééma dibye mééénúné uwááboju. Aane táwákimyéí íjcyaabe ámúhakye ó úwáábohíjcyá Píívyéébema ámuha meímíjpyetéki. Muurá dííbyé Apííchoj tééveri ámuha meímíbáávyémeke ímí ɨjtsúcunúiíbye.
17 Aane íñe Jetsocríjtoéjpí o íjcyaabe Píívyéébeke o ɨ́ɨ́cúvéneri ó imíjyúúhií.
18 Muurá tajtyééveri mééénuhíjcyaabe mééénúráityúronéhjɨ́ tééénetu ámuha jodíómú íjcyáturómé mecáhcújtso dííbyeke.

19 Ehdu ó méénuhíjcyá panéváré dííbyé Apííchó pɨááboríye. Aane tsúúca pahúlleváré ó
úwáábohíjcyá Críjtóo mééma mepájtyetéiñe méénune Jerotsaréetu Irííricó iiñújɨvújuco.
20 Aane ó imíllé o úwaabóné dííbyeke waajácútúmeke. Áánéllii tsá o úwaabójúcootú tsúúca
tsaate uwáábohíjcyátsíhjɨ múnáake.
21 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Múijyú dííbyé uubállé lléébohíjcyatúmé dííbyedítyú íjcyáné uwááboju illéébone cáhcújtsoóhi.

Róómávu ɨpyééiñe Páávoro ɨjtsámeíñe

22 Ehdu íñe tsaate múijyúikyé Críjtodítyú íjcyáné uwááboju lléébótúmedi o ɨíjɨvénéllii tsá o
píívyetéhíjcyatú ámúhakye o ááhíveténé mítyane o ímíllérónáaáca.
23 Árone íñe múhdúne píjcyájucó ámúhakye o ájtyúmííyóneri o íjyácunúhíjcyaabe tsúúca ó
nɨjkévá ííllé iñújɨíne múnáake o úwáábónetu.
24 Aabe Ejpááñá iiñújɨvu o péécooca ámúhakye ó aahíveíñuúhi. Átsihdyu o péébeke óvíi
ámuha oke panévatúré mépɨaabó ímí o úújetéki.
25-26 Árónáa tujkénúi ó úlléjeé Jerotsaréeri téhulle ménahbémú íjcyámeke Matsedóóniámá
Acááyá iñújɨíícuri íjcyáné cahcújtso múnaa pɨáábóne dsɨíídsɨdívú o ájcutéébe.
27 Imíllémé íicyánéjcutu ɨpɨaabóné téhulle íjcyáné cahcújtso múnáake. Muuráhjáa ímichi di-
itye jodíómudítyú teene pajtyété uwááboju tsújaavéné diityédívú úújetéhi. Áánéllii tehdújuco
diityéké ditye panévatúré pɨáábóiyóne.
28 Ahdícyane óvíi teene dsɨɨdsɨ Jerotsaréevu o pícyóhjéné boonétú Ejpááñavu o péébe
ámúhakye ó aahíveíñúhi.
29 Muurá ó waajácú ámúhadívú o úújetécooca meímíjyúúveíñé mítyane Críjto meke
pɨáábohíjcyáneri.
30-31 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoéjté meíjcyame
méwajyújcatsí Píívyéébé Apííchó meke pɨáábóneríye. Áánéllii ámúhakye o néé táhallúvú
dííbyeke ámuha pɨáábó métáúmeí oke dibye ityéhme cáhcújtsótúné mɨamúnaa ímityúmé
íjcyame oke ityútávájtsótu téhulle Jodéá iiñújɨri íjcyame. Áhdure métáuméí diitye Jerotsaréeri
íjcyáné cahcújtso múnáá hallúvú ímí ditye ɨíjtsúcunú diityé éllevu dsɨíídsɨke o tsájtyene.
32 Aane óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí ámúhadívú o úújetécooca ímí ménahbévájcatsíhi.
33 Ahdícyane óvíi ámúhakye pɨááboobe ɨbúwajíí ámuha meíjcyaki. Ehdu teéne.

16

Páávoro pítyajcóne

1 Téhdure ménaalle Péébe Tséékeréá cóómiyi íjcyáné cahcújtso múnáake pɨáábohíjcyalle
ámúhakye aahívéteéhi.
2 Áálleke ímíñeúvú méwaatsúcuco Máavyéjuube Jetsóo mémeri muhdú dííbyé cahcújtso
múnaa meíjcyame mewájyújcatsídyu. Ááne mépɨááboco ímíñeúvú panévatúré ɨíne tájpí dille
íjcyáíñetu. Muurá tsaatéké ɨpɨáábóné tsanéjcuvu téhdure oke pɨáábohíjcyalle.
3 Téhdure ámúhakye o néé Piritsíírama Akííramútsikye ámuha meúúbálle diityétsikye o
dúúruváne. Diityétsíi oke pɨáábohíjcyá Jetsocríjtó uwááboju o úwáábónetu.
4 Áhdurée oke pájtyetétsomútsí ápíchó néénetu. Áánéllii ó téhdujtsó diityétsikye. Téhdure
tsijtye jodíómú íjcyatúmé cahcújtso múnaa téhdujtsó diityétsikye.
5 Téhdure diityétsi jávú diityétsima píhcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáake ó duurúváhi.
Téhdure táñahbévaabe Epéénetóké ó duurúváhi. Diibyée muurá Acááyá iiñújɨ múnáadítyú
cáhcújtsótujkénú Críjtoke.
6 Téhdure Maaríake ó duurúvá éhnée mítyane ámúhama wákímyeíhíjcyálleke.
7 Téhdure ó duurúvá tamúnáajtétsí Adoróónicómá Joníamútsikye, diityétsimáa cúvéhóójari
muha meíjcyámútsikye. Diityétsíhjyáa táɨhdéjuco cáhcujtsóné Críjtoke. Áámútsikye uwáábojte
ímí ɨjtsúcunúhi.
8 Áhdure Píívyéébeéjpí tsijpi táñahbévaabe Áápiríake ó duurúváhi.
9 Téhdure Obáánoke ó duurúvá Jetsocríjtó uwááboju muha meúwáábohíjcyánetu múúhakye
náhbénuhíjcyáábeke. Téhdure mítyane o ívámeííbyeke Etáákikye ó duurúváhi.
10 Téhdure Apééré ímí Críjtoke úráávyehíjcyáábeke ó duurúváhi. Téhdure Arijtóóboró
hájkímuke ó duurúváhi.
11 Téhdure tamúnáajpi Herodióoke ó duurúváhi. Natsíítso hájkímú Píívyéébeéjté íjcyámeke
idyé ó duurúváhi.

12 Téhdure ó duurúvá Tripéénamúpike Tripóótsama téénere Píívyéébé uwááboju
méénuhíjcyámúpike. Téhdure ménaalle Péétsida tééné wákimyéí méénuhíjcyálleke ó duurúváhi.
13 Téhdure ó duurúvá Róópóke Ávyéjuube Jetsocríjtoéjpí íjcyáábeke. Tsííjuke idyé ó duurúvá
ávyeta waháródú o íjtsúcunúlleke.
14 Téhdure ó duurúvá Atsíícritoo, Peregóótee, Hééremaa, Paatorróóbaa, Hééremee, éhdúmema
pámeere tsijtye íjcyámeke.
15 Téhdure ó duurúvá Piróórogoo, Jóóriaa, Neréoke íñáállemaa, Oríípaa, éhdúmema tsijtye
cahcújtso múnaa íjcyámeke.
16 Téhdure pámeere ííllе íjcyáné cahcújtso múnaa ámúhakye duurúváhi. Ahdícyane óvíi
téhdure ámuha mewájyújcatsíñe méduurúvájcatsíhi.
17 Ámuúha táñahbémuj, téiibúwá meíjcyá eene múhdurá íijtsaméí nééme ímí Píívyéébeke
ámuha meúráávyénetu ámúhakye tútávájtsóíyómeke. Muurá íñe ámuha mewáájácúné
uwááboju tsíñejcúvúré úwáábohájcyáme. Áánéllii tsá múu tehdu nééme medívú píihitúne.
18 Tsá muurá tehdu nééme Máavyéjuube Jetsocríjtoke íícúvetúne. Muurá iiye tsaímíyé
iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyáme. Aame pánehjídú iíhjyúváneri íllure mútátsohíjcyá ímí
wáájácútúmeke.
19 Árónáa tsúúca mítyame waajácú ímí Píívyéébeke ámuha meúraavyéne. Ááneri ó imíjyúú
mítyane. Ahdícyane óvíi ámuha mébóhówaúcunú ímiáánéré ámuha meméénúnetu, tsá
ímítyúnetu.
20 Muurá Píívyéébe ámúhá pañévú picyóó ámuha tsaímíyé meíjcyáíñé íjtsaméi. Aabe
ámúhama táhjaá Naavéneke ámúhakye dibye imújtátsótuki. Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó
ámúhakye píaabóhi.
21 Téhdure ámúhakye ó úúballé táwákimyéityu oke píáábohájcyaabe Timotéó ámúhakye
dúúruváne. Téhdure tsijtye tamúnaa ámúhakye duurúvá Róótsioo, Jatsóoo, Tsotsíípatee,
éhdume.
22 Téhdure páñetu íhyaami cáátúnuube Téétsio ámúhakye duurúváhi.
23 Téhdure Gááyo ámúhakye duurúvá dííbyé jari o íjcyaábe. Tééjavu muurá cahcújtso múnaa
dóbéévehíjcyáhi. Téhdure ícyoomí dsíídsí tehméébé Erájtoma ménahbe Wáátómutsi ámúhakye
duurúváhi.
24 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Ehdu teéne.

Píívyéébeke medúúruváne

25 Ahdícyane metsu medúúrúva Píívyéébeke. Diibye ihdyu piivyété ámúhakye
ityúkévejtsóné ímí ámuha meúráávye Ílli Jetsocríjtó uwááboju ámúhakye o úwaabóne. Ehdúhjáa
muurá mee míamúnáake ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco iinéikyé iípívyéjtsótúnáa dibye
pítyájcámeíñé tsá íhdé múnáaúvú wáájácutúne.
26 Árone tsúúca dííbyé ihjyú uubálle múnaáhjáa néhdújuco panévá iñújiíine múnáake
úwáábómeíñé ditye icyáhcújtso dííbyere Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyuube néhdújuco.
27 Ahdícyane metsu medúúrúva dííbyeke Ílli Jetsocríjtoj tééveri múijyú níjkéváityúné
íhtsútuube íjcyaabe pane wáájácúúbeke. Áyu tehdújuco.

1 CORÍÍTIO
Tujkénú Coríítori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwááboobéré
o péhíjcyaki.
2 Aane íñe íhyaami muhtsi mécaatúnú ménahbe Tsójtenémá elle Coríítori ámuha meíjcyáné
cahcújtso múnáakée Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri ímíbájchóme éllevu. Áhdure idyé múhdumé
pahúllevá múnaa pámé avyéjuubéré íjcyáábedi íjyácunúhíjcyámé wáábyuta téhaámi.
3 Aane óvíi Méécááni Píívyéébema Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí ámúhakye píaabó tsaímíyé
ámuha meíjcyaki.

Críjtoj téévеri Píívyéébe píaabóne

4 Paíjyuváré ó téhdútsohíjcyá Píívyéébeke Jetsocríjtoj téévеri ámúhakye dibye píáábohíjcyáné
hallúvu.
5 Muurá dííbyema ími ámuha meíjcyánej téévеríyé Píívyéébe ámúhakye píaabómé ámuha
mépiivyété meúwaabóné keená ímiááné íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúne.
6 Muuráhjáa dííbyedítyú íjcyáné uwááboju ámúhakye o úwaabóné ámúhadítyú
bóhówaúcunúhi.
7 Áánéllii dibye tsááiñe ámuha metéhméné hajchótá méíjcyaá Píívyéébé piáábójú pañe.
8 Áámeke ámúhakye téhméiibye éhníííñevu ími ámuha dííbyeke meúraavyémé íínetú
menéétsámeítyu Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáácoóca.
9 Muurá Píívyéébe ímiááné meenú iñéhduú. Aabée tsúúca meke ujcú Ílli Jetsocríjtó
Máavyéjuube íjcyáábema dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

Cahcújtso múnaa páhduváré íjtsámeíñe

10 Ámuúha táñahbémuj, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámúhakye ó bóijcyú ámuha
metáhjácatsíhíjcyánetu. Óvíjyacóóné páhduváré ámuha meítsámeíhijcyáne. Tsajíjtóré
meíjtsámeíñe ímíñeúvú ménahbévajcátsi.
11 Ehdu ámúhakye o néé ámuhává meúhbácatsíhijcyáné oke Coroéémudítyú tsaate
úúbállénélliíhye.
12 Ámuhává tsaate ménehíjcyá Páávoróéjté meíjcyane. Áánetúvá tsijtye nehíjcyá Apóóroéjté
iíjcyane. Tsijtyévá nehíjcyá Péédoróéjté iíjcyane. Tsijtyévá nehíjcyá Críjtoéjté iíjcyane.
13 ¿Acáa ehdu Críjto pívámeva dówájcámeíhi? Pane ¿acáa ó íhvéjtsámeí ámúha wájyuri
páwachékevu oke ditye iwátyétyéhcuki? ¿Acáa tamyémeri ámuha métsójtsótsámeíhi?
14 Muuráhjáa tsá tsaatéúbake ámúhadítyú o tsójtsotú Críjpoma Gááyómútsikye o tsójtsóné
boóne. Áánéllii ó téhdujtsó Píívyéébeke.
15 Aane tsá múha néétyuró támamyémú íjcyame tamyémeri itsójtsótsámeíñe.
16 Áhduréhacáa idyé ó tsojtsó Ejtéépanáké imúnáama. Átsihdyúu tsáhájuco muucá o
tsójtsójúcootúne. ¿Íhjyáa mityá ó tsójtsorá? Tsáhájuco o ítsáávetúne.
17 Tsáháa Críjto oke pícyootú o tsótsohíjcyaki. Muuráhjáa ihdyu oke pícyoobe mépée
mepájtyetéiñe dibye méénune úwááboobéré o péhíjcyaki. Aabe tsá o úwáábohíjcyatú
táíjtsaméityúré o újcúné waajácuri. Muurá tehdu o méénuca dibyée páwachékevu dsíjivéné
tsá íínetú meke píáábóítyuróne.

Píívyéébe Críjtoj téévеri úújetsóné íhtsútuube iíjcyane

18 Muurá wágóóóvéímyedívú álliúré teene mekée ipájtyetétso páwachékevu Críjto dsíjívéné
uwááboju. Áánetu ihdyu mecáhcujtsómé mepájtyetéímyedívú tsá tene álliu íjcyatúne. Muurá
Píívyéébé ihtsútú teéne.
19 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:
Waajácu múnaa iiye ipájtyetétsómeííyóneri tsúúrámeíhíjcyámedítyú ó waagóoó tééné íjtsaméi.
Ehdu ditye íjtsámeíyóné óhdivu atéréenére.
Ehdu muurá Píívyéébe waajácúháámitu nééneé.
20 Aanéhaca íñe ¿íínetú diitye waajácu múnáake píaabóné ditye panéváré íjtsámeíñe?
Áhdure ¿íínetú píaabóné ditye páhduváré úwáábócatsíhijcyáne? Muurá mee míamúnáadívú
ímiááné íjcyaróné Píívyéébedívú átéréene.

21 Aabe muurá ɨɨná túhúúlléébejɨɨ́ waajácú ehdu mɨ́amúnaa iiye páhduváré ɨ́jtsámeíyómé pájtyetéítyuróne. Áánélliihyée muurá pícyoobe íñe mɨ́amúnaa állíuri díllohíjcyáné uwááboju cáhcujtsómé téénej tééveri ipájtyetéki.
22 Muurá tamúnaa jodíómú imíllé íévéhoowávú Píívyéébe méénúráítyuróné méénune iájtyumɨ́né botsíi icyáhcújtso téené uwááboju. Áánetu gríéégomu ɨjtsúcunú iiye ɨɨ́jtsaméiyi panéváré iwáájacúne.
23 Árónáa ihdyu muha ɨ́miááné íjcyane méúwáábohíjcyá dityée páwachékevu wátyétyéhcuube Críjtodítyú íjcyáné uwááboju. Árone tamúnaa ɨtsúcunúhijcyá íllure tééneri muha diityéké memáváríchohíjcyáne. Téhdure jodíómú íjcyatúmé nehíjcyá álliúré íjcyane ɨɨ́netú meke pɨ́áábotúne.
24 Árónáa tsúúca tsaatéké diityédítyú Píívyéébe újcume waajácú dibyée ɨ́htsútuube pane wáájácuube iíjcyane Críjtoj tééveri úújetsóne.
25 Aabe Píívyéébé ɨ́jtsaméí mɨ́amúnaa állíuri díllohíjcyáronévú tsá diityé ɨ́jtsaméí úújetétúne. Áhdure dííbyeke ɨhtsúuvúdú ditye ɨ́jtsúcunúróóbé ɨ́htsútuvu tsá múha úújetétúne.
26 Cáhawáá méɨjtsúcunu, ámuúha táñahbémuj. Muuráhjáa meke dibye újcúmé pañe tsá mítyame ɨ́htsutúmé íjcyatúne. Uhjéméré muurá diityédítyú cáhcujtsóhi.
27 Aane muurá mɨ́amúnaa meke éhdɨɨvállehíjcyárómeke újcuube mejtééveri diitye ɨ́htsutúmé waajácu múnáake iñúcójpɨvétsoki.
28 Muurá meke ditye éhdɨɨvállérómeke újcuube meke dibye ɨ́htsútújtsóné lliiñévú diitye ɨ́htsutúmé íjcyarómé ílluréjuco ɨɨ́dáátsonúki.
29 Téhdurée tsá ɨɨ́nerí memítyájkímyeíítyuróne.
30 Muurá ihdyu dííbyere Píívyéébe meke ujcú Jetsocríjtoéjté meíjcyaki. Áánélliihyée dííbyeke pícyoobe meke dibye ɨ́miá tujkévejúvú iájcuki. Áhdurée dííbyej téévеríyé ɨ́miáámedi meke idíllómeke ímíbájchoobe mepájtyetéki.
31 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Imítyájkímyeíñé ímillémé múu mítyajtsó Píívyéébekére.”

2

*Críjtodítyú íjcyáné uwáá*boju

1 Ámuúha táñahbémuj, muuráhjáa íñe Críjtodítyú íjcyáné uwáá boju ámúhakye o úwáábócooca tsá o íhjyúvahíjcyatú ɨhtsútúúnécóbaúvu.
2 Téhdurée ámúháj pɨɨne o íjcyaabe tsá tsíñéhjɨri o wátyánúmeíhíjcyatúne. Apááñerée ó imíllehíjcyá ámúhakye o úwaabóné dityée páwachékevu wátyétyéhcúúbedítyú íjcyáné uwáá boju.
3 Ároobée tsá ámúhadívú o úújetétú ‘mityáhmítya’. Ɨdátsóhrée muurá ó úújeté ámúhadívú íllityécunúúbére.
4 Aabée tsá ámúhakye ɨ́hnáhó o úwáábotú muhdú mɨ́amúnaa íhdityúré iújcúné ɨ́jtsaméiyi úwáábohíjcyádu. Píívyéébedítyúrée tsááné ɨ́jtsaméiyi ámúhakye o úwáábónéllii dííbyé Apííchó ámúhadívú bóhówátsohíjcyá ámuha mecáhcújtsoki.
5 Aane íñe ámuha mécáhcujtsó Píívyéébe ɨɨhnáhori ámúhakye pɨ́áábóneri. Tsá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí ámúhakye piáábóneri ámuha mecáhcújtsotúne.

Píívyéébedívú Íapííchó meke wáájácutsóne

6 Muurá Píívyéébeke cáhcújtsómeke muha méúwáábohíjcyá ítyuhútsɨ́hjɨ. Árónáa tsá ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa íavyéjujtémá wágóóóvéímyé ɨ́jtsaméí muha meúwáábohíjcyatúne.
7 Muha méúwáábohíjcyá muhdúhjáa Píívyéébe pane iwáájacúdú íjcyaabe mɨ́amúnáake ipájtyetétsoíñé tsúúcajátújuco ííñujɨi iípívyéjtsótúné ɨhdéjuco pítyájcámeíñe.
8 Ehdúhjáa dííbyé pityájcoju nééne muurá tsá tsáápíubáré wáájácutú íñe ííñújɨri íjcyáné avyéjujtédítyu. Muuráhjáa iwáájácuca tsá ditye Jetsocríjtoke páwachékevu wátyétyéhcúítyuró avyéjuube ɨ́htsútuube íjcyáábeke.
9 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Tsá múha wáájácutú muhdɨ́ɨvané Píívyéébe méénune dííbyeke ávyejúúllémé wáábyuta. Áánélli tsá múha úúbálléítyuró muhdɨ́ɨvané tene íjcyane.
10 Áronévú tsúúca meke dííbyere Píívyéébe waajácutsó mépañévú Íapííchó ipícyóónej tééveri. Muurá páneere dííbyé ɨ́jtsaméí Íapííchó waajácúhi.
11 Muurá mee mɨ́amúnaa tsá mewáájácutú tsíjtyé ɨ́jtsaméi. Meere tsáápiitsa méwaajácú muhdú meɨ́jtsámeíñe. Ahdu Píívyéébé ɨ́jtsaméí apááñéré Íapííchó waajácúhi.

12 Aanée mépañévú pícyoobe meke ɨ́ɨdaatsólléne téénej tééveri mewáájácu muhdú dibye
mééma méénune. Tsáháa tsíííñé apííchó dibye mépañévú pícyootúne.
13 Aane íñe muha méúúbállehíjcyá tsúúca dííbyé icyánéjcúejte muha meíjcyámeke dííbyé
Apííchó túkévejtsódújuco. Tsá mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí muha meúúbállehíjcyatúne.
14 Muurá Píívyéébé icyánéjcúejte íjcyatúmé tsá cáhcújtsotú dibye Íapííchoj tééveri meke
túkévejtsóné ténejcúejte iíjcyátúnélliíhye. Áánéllii ɨjtsúcunúmé álliúré tene íjcyane.
15 Muurá ihdyu Píívyéébé Apííchó mépañe íjcyaméré méwaajácú dííbyé icyánéjcu. Áánetu
dííbyé Apííchó ípañe íjcyatúmé tsá wáájácutú ténejcu.
16 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu néénee: “¿A ijcyámé tsaate Píívyéébé ɨ́jtsaméivu
úújetéme? ¿A ijcyámé tsaate dííbyeke úwáábóiyóme?” Aane muurá ihdyu dííbyeéjté muha
meíjcyame méwaajácú Críjtó ɨ́jtsaméi.

3

Píívyéébé wákimyéí méénúmeíñe

1 Ámuúha táñahbémuj, muurá Píívyéébeke úraavyémé dííbyé Apííchó túkévéjtsóné
pañe íjcyámeke o úwáábohíjcyádúu tsá ámúhakye o úwáábotú dííbyeke ámuha ímí
meúráávyétúnélliíhye.
2 Áánélliihyée muurá ítyuhúútutsɨ́hjɨ́ré ámúhakye ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsɨ́ɨ́méneke
tsɨɨju majchótú ájcútulle ímujpáñetúréi ñóhñótsohíjcyádu. Aamée ámuha tsá téijyu
mepíívyetétú uwáábó meújcune teetsɨ tsɨ́ɨ́mene majchói méénútutsɨ íjcyadu. Aame ámuha
téhdurei ícyoocápi.
3 Téénéllii muurá ámuha méúhbácatsíhijcyáhi. Áhdure ámuha ménomíutáávácatsíhijcyáhi.
Ehdu múhdurá ámuha meɨ́tsámeíhíjcyánéllii muurá ámuha méijcyá Píívyéébeke wáájácutúmé
íjcyadu.
4 Muurá ámuha tsaate ménehíjcyá oo Páávoróéjté meíjcyane. Áánetu tsijtye nehíjcyá
Apóóroéjté iíjcyane. Ehdu ámuha múhdurá médárɨ́ɨ́vémeíhijcyá ihdícyame íjcyadu.
5 Aane ¿muubá oo Páávoro? Áhdure ¿muubá diibye Apóóro? Áánerá Píívyéébé ɨɨcúve
múnáajtétsíyé muhtsi meíjcyamútsí téénevúu múhtsikye dibye pícyoone méméénuhíjcyáhi.
Aanée muurá múhtsí wákimyéíjyuco íjcyane Ávyéjuube Jetsóodítyú íjcyáné uwááboju muhtsi
meúwaabóné tsúúca ámuha mécáhcujtsóhi.
6 Ópée muurá ímichi ó úwáábohíjcyá éhne múúne tsíeméné mebájtsodu. Aanée diibye
Apóóró éhníííñevu tsiiñe úwáábohíjcyá éhne múúne teene bajtso íchémétu memúríchohíjcyádu.
Aane muurá dííbyere Píívyéébe pɨ́áábóneri cáhcujtsómé dííbyé uwááboju eene mebájtsone
dííbyere píívyétsohíjcyádu.
7 Aane ímichi o úwáábohíjcyároobe tsá múúbé ɨhtsútuubé o íjcyatúne. Téhdure diibye eenée
táuwáábó cámahjácoobe tsá múúbé ɨhtsútuubé íjcyatúne. Muurá ihdyu Píívyéébe apáábyéré
ɨ́htsútuube íjcyáábé piááboríyé cáhcútsohíjcyámé dííbyé uwááboju.
8 Muurá eene bajtso múúne memúrijchódú táuwáábó cámahjácóóbema muhtsi tsahdúré
tsané tujkévevu. Árónáa ihdyu múhtsikye Píívyéébe múhtsí tujkévevu áhdoó muhdú muhtsi
mewákímyeíhijcyádu.
9 Muurá ámuha úmɨhédu, téhdure jahdu. Ááné aabájaabédú néébe Píívyéébeé. Áábé
wákimyéi múnáajtétsí muhtsi meíjcyamútsí ámúhakye méúwáábohíjcyá téneecúdú ámuha
menéémeke.
10 Muuráhjáa meke iwájyúnéllii oke pícyoobe páñétúejpi jááháñé wákimyéi múnáajpídyú
o néébe dííbyé uwááboju o úwáábohíjcya éhne múúne já apɨ́hajcúné mewádúhcútujkénúdú
nééneé. Aane muurá bóóne tsíjtyeréjuco teeja wákímyeídyú nééne tsíjtyeréjuco táuwáábó
éhníííñevu úwáábohíjcyámé ihdyu óvíi téɨɨbúwá úwaabóhi.
11 Muurá íjcyaabe tsáápiiye éhne múúne jaa ímichi teene ápɨ́hajcúnetu éjkedu néébe Jet-
socríjto. Aane tsá múha néééítyuró tsijpi íjcyane.
12 Áánéllii múu ímíñeúvú dííbyé wákimyéí meenú éhne múúne tsaapi jaa cóhpénéhjɨtu
óórótu, imíwu nééné newáyúúnetu, tsɨ́tsɨ́ɨ́né uwáñewáánetu méénudu. Áánetu muurá tsijtye
méénúiyá ‘tsucátsúcá’ íjcyatúné úméhewáánee, úméhecóónee, ajɨɨ, éhdúnetu. Ahdu tsá múu
íjcyatú átéréénéhjɨtu jaa méénuubédu. Múu ijcyá cóhpénéhjɨtu méénuubédu.
13 Muurá jaa ímichi ápɨ́hajcúnetu éjkedu néébedítyú íjcyáné uwááboju muhdú
meméénuhíjcyáné waajácúméií Píívyéébe teene mééma ímíbájchócoóca. Łmɨá wákimyéí
meméénuhíjcyáné coévaá éhne múúne cúújúwari átéréene áííívyéné boone ícyohpéneréjuco
cóevádu.

14 Muurá ímí tééné wákimyéí meméénuhíjcyámé iáhdó méújcuúhi.
15 Áánetu múhdurá meméénuhíjcyámé tsá iáhdó meújcúityúne. Arónáa ihdyu mépájtyéteé
tsúúca dííbyeéjtéjuco meíjcyame éhne múúne tsaapi ihjya áíívyérónáa pájtyetédu.
16 ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébeéjté meíjcyame dííbyé duurúvajádú menéémé pañe
dííbyé Apííchó íjcyane?
17 Muurá meke tsúúca dibye ímíbajchómé metútáváávéhajchíí ílluréjuco meke dibye íñé
iiñújɨtu wáágóoíñe.
18 Áánéllii tsá múu állímyeítyúne. Tsaate ííñújɨ́ene iwáájácúhajchíí múu ijcyá ɨ́daatsóméré
ɨ́ɨná wáájácútúmeúvúdú ɨ́miá waajácu múnaa ámuha meíjcyaki.
19 Muurá ɨ́jɨ́ene mewáájacúné Píívyéébedívú atéréene. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu
nééneé: "Waajácu múnáake Píívyéébe tééneríyé túhúúvetsómé íllure báñúmeíhi."
20 Téhdure tsiiñe nééneé: "Waajácu múnáá ɨ́jtsaméí Píívyéébe waajácú átéréene íjcyane
ɨ́ɨ́netú diityéké pɨ́áábotúne." Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
21 Áánéllii tsá mɨ́amúnáajpi méhdure néébeke ɨ́htsútúúbedi medíllóne meúráávyéítyuróne.
Téhdure tsá dííbyedi memítyájkímyeíítyuróne. Muurá páneere íííñújɨri íjcyane méwáábyuta.
22 Muurá meke pɨ́ááboíjcyaabe íííñújɨri meíjcyáné hajchóta. Téhdure meke pɨ́ááboíjcyaabe
medsɨ́jɨvémé ímí meíjcyaki. Aane íñe oo Páávoroo, Apóóroo, Péédoroo, íjcyámeke múúhakye
pícyoobe ámúhakye muha mepɨ́ááboki.
23 Aane tsúúca méijcyá Críjto Píívyéébeéjpí íjcyáábeéjte.

4

Uwáábojte úwaabóne

1 Aane muurá ámuha méwaajácú ɨ́dátsó ámuhádúré muha menéérome Críjtó wákimyéi
múnaa meíjcyane. Muuráhjáa múúhakye pícyoobe Píívyéébée muhdú meke ɨpɨ́ááboíñé
pítyájcámeíñé uwááboju muha meméénuki.
2 Áánéllii tééné wákimyéí máhallúrí íjcyane ímíñeúvú méméénúiyáhi.
3 Tsá muurá muhdú óhdivu tene néétu ámuha tsíjtyema muhdú o ícyahíjcyáné oke
menééiyóne. Tsá muurá o némeíítyuró muhdú o ícyahíjcyáne.
4 Apáábyéré ihdyu Píívyéébe waajácú muhdú o íjcyane. Arónáa ihdyu ó waajácú táhallúrí
ímityúné íjcyatúne. Ároobe tsá o némeítyú ɨ́mɨáábé o íjcyane.
5 Ahdícyane tsá múu Críjtó wákimyéí muhdú tsaate méénune múhdurá diityédívú
ɨ́jtsúcunútúne. Óvíi ihdyu páñetu tsaabe muhdú dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyáné meke
iñéékií. Áijyu ihdyu muhdú mewákímyeíñé meke téhdújtsóiibye Píívyéébeé.
6 Aane íñe muhdú muhtsi Apóóroma meícyahíjcyáné ámúhakye ó úúballé tehdu ámuha
meíjcya tsíñehjɨ ɨ́jtsámeítyúme. Tsá múu tsaatékéré ímí ɨ́ɨ́jtsúcunúne tsíjtyeke éhdɨɨválletúne.
7 ¿Aca múha meke picyóó tsíjtyé ehníííñevu meíjcyaki? Áhdure ¿aca ɨɨná méhdi
Píívyéébé pɨ́ááboríi meújcutúne? Áánerá Píívyéébé pɨ́ááboríyé méijcyáhi. Ááneri tsá
memítyájkímyeíítyuró méɨhnáhoríyé meíjcyáneríjɨ́ɨ́vari.
8 Ámuháubá méɨjtsúcunúmeí Píívyéébé icyánéjcutu ɨ́ɨ́né imíjyaúréjucó ámuha meíjcyane
ɨ́ɨ́netú vííotúme. Ááne muurá tsáhájuco múúhadi ámuha meɨ́ɨ́cúvetúne. Ɨmɨááneíyó ihdyu
ámuha ténejcútú meɨ́htsútuuvéné ímí tsaméhjɨ́ meíjcyaki.
9 Píívyéébéubáhjáa muurá ihdyu muuha uwáábojtéké picyóó ávyeta ɨ́ɨdáátsojte muha
meíjcyaki. Aame muha méijcyá ɨ́daatsóné éhne múúne ditye dsɨ́jɨ́vétsoímyé íjcyadu. Áámedi
múúhadi mɨ́amúnáama níjkyéjɨ múnaa ullévenúhijcyáhi.
10 Muurá íñe Críjtoke meúráávyénéjcutu ámuha múúhadítyú ménehíjcyá átéréejte ɨɨná
wáájácutúmé muha meíjcyane. Ááne ámuháyé méɨjtsúcunúmeí ɨ́htsutúmé ámuha meíjcyame
ímí tehdújuco dííbyeke meúraavyéne. Aane muurá mɨ́amúnaa múúhakye ávyejúúlletúmé
ámúhakyéré ávyejúúlléneri ámuha mémítyájkímyeíhijcyáhi.
11 Muurá ihdyu muha ɨ́dátsó múúhá ajyábama meííjyunúhíjcyámedi ɨ́daatsóné tsájaare
múúhá wajyámu. Áámedi mɨ́amúnaa ɨ́cúbáhrahíjcyá múúhá ijcyátsííúbamáyé muha
meíjcyátúmedi.
12 Muurá muha meúwáábóné tsanéjcuvu méwákímyeíhijcyá tééne tájpí muha meíjcyaki.
Áámeke mɨ́amúnaa páhduváré idyárɨ́ɨ́vémedítyú nehníwu íhjyúvaróné muha maáábúcúne
ímíjyuuríyé méihjyúvahíjcyá diityéma.

13 Ehdu múúhakye ditye dáríívérónáa ímiáámére muha méícyahíjcyáhi. Áróné
pañe ícyoocápí múúhadítyú nehíjcyámé átéréejte muha meíjcyame íllure míamúnáake
metútávátsohíjcyáne.

14 Tsá ámúhakye o núcójpívétso ehdu o néétune. Íllure ámúhakye ó úwaabó áátsiimédú ámuha
menéémeke o wájyúnema.
15 Muurá mítyame ámúhakye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju úwáábórómedítyú ó ijcyá ámúháj
caanídyú o néébe ímichíi táuwáábori ámuha dííbyeke mecáhcújtsótujkénúnélliíhye.
16 Áánéllii ímíñeúvú o íjcyadu meíjcya.

17 Muurá tájtsiiménédú néébe Timotéó ímiáábé íjcyáábeke ó wallóó ámúha éllevu. Aabe
óvíi ámúhakye úúballé muhdú Críjtoke o úráávyeebe o úwáábohíjcyáné o ááhívehíjcyátsíhjí
cahcújtso múnáake.

18 Árónáa ¿íveekí ámúhadítyú tsaate múhdurá dáríívémeímyé mítyákímyeíhijcyáhi? ¿Íhya
mityá ijtsúcunúmé ámúhakye tsiiñe o úújéityúne?

19 Muurá Píívyéébe ímílléhajchíí lléváhréjuco ámúhakye o ááhívetéiñe. Áijyu ó waajácuú
iiná ditye méénuhíjcyáné eene 'mityáhmítyá' íhjyúvahíjcyáme. Tsá imyéénutúnéré ditye
íhjyúváítyuróne.
20 Muurá tsá Píívyéébé avyéjúejte meíjcyatú pevénéré meíhjyúváneri. Apáámyéré ihdyu
dííbyé ihtsúturi íjcyame téénéejte ijcyáhi.
21 Ahdícyane ¿muhdú ámuha méimíllé ámúhakye ellévú o úújetécooca o túkévejtsóne? ¿A
chooco ímíjyuúri? ¿Mityá ihnáhóónécoba múu úhbadu?

5

Ímityúné tsaapi méénune

1 Muurá ó waajácújucóó tsaapívá ámúhadítyú tsíijúdúéllema ícyahíjcyáne. Teene ihdyu
tsáma ávyeta ímityúne. Muurá Píívyéébeke wáájácútúrómedívú idyé teene ávyétá imítyúne.

2 Ááneréi íjcyárónáa ámuha mémítyákímyeíhijcyá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáneri íllure múu
kímoovéme. Muurá tehdíívané imítyú méénúmeke ámuha méijchívyétsóiyá ámúháj piinétu.
Tsáhájuco ámúhama ditye píhcyáávéítyuróne.
3 Aane ámúhama o íjcyátúroobe tsúúca ó waajácú muhdú memééníñé dííbyeke.
4-5 Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri mepíhcyáávéne méijchívyetso dííbyeke. Aane téhdure
ámúhakye ó nahbénuú táíjtsaméiyi. Áábeke méihvéjtsó Naavéné hójtsí pañévuréjuco dibye
iícúbáhrámeíñé níjcaúvú idsíjíve Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiiñe tsáácooca dibye ipájtyetéki.

6 Aane tsá tene ímityú Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáneri memítyájkímyeíñé múhdurá
ámúhama tene pájtyénáaáca. Muurá haríínallíjyú metátsájcóné pañévú áyánéwu tééné
ooríchotu mepícyooróné páneeréjuco óórichóne. Ahdu nééne muurá tsaapi ímityúné
méénúúbeke iiná menéétúhajchíí pámeekéréjuco dibye tútávajtsóne.

7 Ááneллii íllurеjuco dííbyeke méijchívyetso teene pááá oorichódú néébeke ámuha
meímíbáávyeki. Muuráhjáa Críjto Píívyéébé obééjáwuúdú néébe ipájámeíñe ícúbáhrámeí
mewájyuri mepájtyetéki.

8 Ááneллii metsu ímiáámére meíjcyáne meúráávye tsaímíyé dííbyeke. Ovíjyacóóné átéréénéé
ijtsaméí méhdityu bóhówaúcunúhijcyáne. Métsu ténejcu meíhvéjtsóne dííbyé ihjyu ímiá
májchódú nééneréjuco menújtsoki.

9 Muuráhjáa íhde ámúha éllevu o wállóháámí pañe tsúúca ámúhakye ó úwaabó ámuha
menáhbevájúcóótu ihdícyámema dómácócatsíhíjcyámedívu.

10 Árónáacáa tsá ámúhakye o bóíjcyutú ámuha meíhjyuvájúcóótu diitye ímítyúmema
mítyane iéhnéváíyóneri tsúúrámeíhíjcyámee, naní múnaa, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee,
ihdícyáméhjima dómácócatsíhíjcyámee, éhdúmema. Muurá ihdyu ehdu néérómej piine
mépiivyété meíjcyane tsají hallúríyé diityémá meíjcyánélliíhye.

11 Muuráhjáa ihdyu ámúhakye o néé eene 'cahcújtso múnaa muúha' néérome
ihdícyáméhjima idyómácójcatsíyónee, éhníííñevúré iéhnévarónee, níjcyotájteke icyáánívarónee,
tsíjtyedi iíhjyúvarónee, illíyíícyáverónee, iñániyónee, éhdune méénuhíjcyámedívú ámuha
menáhbevájúcóóítyuróne. Áhdure tsá ámuha diityémá memájchóítyuróne.

12-13 Muurá tsá o ííícúvetú cahcújtso múnaa íjcyatúmé muhdú ícyahíjcyáneri. Óvíi ihdyu
Píívyéébere diityémá teene ímíbajchóhi. Árónáa ihdyu ámuha cahcújtso múnaa méííítéiyá
ámúhadítyú múhdurá dáríívémeíhíjcyámeke ámuha meíjchívyétso ámúháj piinétu.

6

Cahcújtso múnaa ímityúné ímíbáchójcatsíiyóne

1 ¿íveekí ímityúné ámuha medáríívéjcatsícyooca mépehíjcyá cahcújtso múnaa íjcyátúné ímibájchojté éllevu? ¿íveekí tsá ámuha tsaméére cahcújtso múnaa meímíbáchócatsíhíjcyatú ténehji?

2 ¿Mityá tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébé cahcújtso múnaa meíjcyame dííbyeke cáhcújtsótúmema muhdú ditye ícyahíjcyáné meímíbájchoíñe? Aanéjíí muurá ámuha mépiivyété ámúhama pájtyenéhjí ámuháyé meímíbáchójcatsíñe.

3 Áhdure muurá níjkyéji múnaa íjcyárómema muhdú ditye ícyahíjcyáné méímibájchoóhi. Aanéjíí muurá mépiivyété tsaméére cahcújtso múnaa meímíbáchójcatsíñe.

4 Áánáa ¿íveekí ámuha mépehíjcyá cahcújtso múnaa íjcyátúné ímibájchojté éllevu ímityúné ámuha medáríívéjcatsícyoóca?

5 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámuha tééneri menúcójpívéne tehdu meméénújúcóótuki. ¿Aca tsá ámuha elle meíjcyáné cahcújtso múnáadítyú tsaatéuba íjcyatú teene ámúhama ímíbájchóiyóme?

6 ¿íveekí ámuha páhduváré medáríívéjcatsíñe cahcújtso múnaa íjcyátúme éllevu mépehíjcyá ditye ámúhama teene iímíbájchoki?

7 Ehdu ámuha medáríívéjcatsíñetu ílluréjuco ámuha metútáváávehíjcyáné ímí Píívyéébeke ámuha meúráávyérónetu. ¿íveekí tsá ámuha maáábúcuhíjcyatú ámúhakye tsaate iúhbarónee, iñániyónee, dáriivéne?

8 Tehdu ámuha meíjcyáíyótsihvu ¿íveekí diityéké ámuha mépíameíhijcyáhi? Ehdu ámuha meméénúneri tsané nahbémú ámuha meíjcyarómé íllure métútávátsócatsíhijcyáhi.

9-10 ¿A tsá ámuha mewáájácutú ímityúmé Píívyéébé avyéjuvu úcáávéityúne? Ahdícyane tsáma mébáñúmeídíñe. Muurá ihdícyáméhjiima dómácócatsíhijcyáme, níjcyotájteke cáánívahíjcyáme, tsaméére wajpíímú dómácócatsíhijcyáme, tsaméére walléémú dómácócatsíhijcyáme, naní múnaa, mítyane iéhnéváíyóneri íjyácunúhijcyáme, llíyiicyáve múnaa, tsíjtyedi ícúbáhrahíjcyáme, tsíjtyedítyú nehníwu íhjyúvahíjcyáme, éhdume muurá tsá Píívyéébé avyéjúejte íjcyatúne.

11 Ehdúu muurá tsaate ámúhadítyú ícyahíjcyáhi. Árómekée Píívyéébe Jetsóoj tééveri újcúmeke tsúúca dííbyé Apííchó ímíbájchómé hallúrí tsáhájuco iiná íjcyatúne.

Méjpi metéhméiyóne

12 Muurá tsaate nééhií: "Mépiivyété panéváré meímilléné meméénune." Ihdyúhde tehdújúcoóro. Árónáa tsá panéváré ímí néétune. Áánéllii tsá ténehjívú metáhjátsámeíítyuróne.

13 Muurá ímiááné majcho ijcyá tééne tájpí meíjcyaki. Árónáa idyé tsá panéváré majcho ímí néétune. Muurá íjcyaíñé tééne tájpí meíjcyájúcóóityúne. Tsáháa Píívyéébe meke ípívyéjtsotú meímillédú ihdícyáméhjiima medómácójcatsíki. Mekée ípívyéjtsoobe ihñéjté meíjcyame dííbyé túkevéjtsójú pañe meíjcyaki.

14 Muurá Píívyéébe ipíívyetédú íjcyaabe íihnáhoori meke bóhíítsoó tsúúca medsíjívérómeke Jetsóokée ibóhiitsódu.

15 Aane ¿aca ímíiyóné tsúúca Críjtoéjté meíjcyame nahtsíwaméévake medómajcóne? Tsáhaá.

16 Muurá tsaapi dííllema íjcyáhajchíí tsahéécoréjuco dityétsí íjcyane. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: "Tsahéécoréjuco dityétsí íjcyaíñé tsáápiiye íjcyáiyódu."

17 Ahdu muurá Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé méijcyá dííbyeéjteréjuco.

18 Ahdícyane óvíjyacóóné ihdícyámema ámuha medómácócatsíhijcyáne. Ílluréjuco méihvété téénetu. Muurá ijcyáné tsane ímityúné meméénuróné méjpi dómájcotúne. Áánetu íñe méjpííyi ihdícyáméhjiima medómácójcatsíñé tsáma ávyeta ímityúne. Muurá tehdu meméénúneri meere métútávájtsámeíhi.

19 ¿A tsá ámuha mewáájácutú Píívyéébeéjté meíjcyámé pañe tsúúca dííbyé Apííchó íjcyane? Aane tsúúca ámúhá pañe íjcyame tsáhájuco ámuha meímillédú medáríívémeíítyuróne.

20 Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéiñe meenú Íllíkye ditye dsíjívétsóneri. Áánéllii metsu dííbyeke maávyejúúlléne tsaímíyéjuco meíjcyaki.

7

Metáábávájcatsícyooca meíjcyane

1 Aane ícyooca ámúhakye ó úúballé éhnée taéllevu ámuha mewállóháámí pañe oke medíllone. Imiááné ímí tehdújúcooro teene tsaapi táábávátuube íjcyane.

2 Árónáa ihdícyáméhjiima medómácójcatsíñé ávyeta ímityúné íjcyánéllii téhdure ímí teene metáábávájcatsíñe.

3 Aane ityáábávállema ihdyu múu ímí ijcyáhi. Áhdure idyé walle ityájívváábema múu ímí
ijcyáhi.
4 Aane tsúúca ájyúma íjcyalle tsáhájuco iímillédú íjcyatú dííbyé wáábyutálleréjuco
iíjcyánélliíhye. Téhdure diibye ájyu tsáhájuco iímillédú íjcyatú tsúúca diille méwá
wáábyutááberéjuco iíjcyánélliíhye.
5 Aamútsí idyómácócatsíhijcyáné tsá íhvéjtsóítyuró Naavéné téénej tééveri diityétsikye
tsíñejcúvuréjuco iíbúwájtsóneri ityútávájtsótuki. Árónáa ihdyu tsáijyu íhnáhó Píívyéébema
iíhjyúvácooca muhdú iñéhajchíí wahájchotáwu íhvéjtsóíyomútsí teéne.
6 Ehdu íñe ámúhakye tsánejcúvú o néé okée ámuha teene medíllónélliíhye. Árónáa tsá
ámúhakye o táúhbatú ámuha metáábávájcatsíki.
7 Táicyánéjcutu ihdyu ímí ó ijtsúcunú pámeere ohdu táábávatúmé, tájívatúmé, íjcyáiyóne.
Árónáacáhjáa ihdyu Píívyéébe páhduváré meke ípívyéjtsónéllii tsaate piivyété iiye iíjcyane.
Áánetu tsijtye tsá píívyetétú iiye iíjcyane.
8 Áánéllii ííyéejte íjcyámema pámeere pííbájyujtéké o néé táábávájcatsítyúmeréjuco íjcyáiyóné
íñe o íjcyadu.
9 Árónáa ihdyu iiye iíjcyane ipíívyetétúhajchíí múu apáhajchíí táábávájcatsí tééneri
iícúbáhrámeítyuki.
10 Áánetu tsúúca tájivámé walléémú tsá múu íhvéjtsotú ájyúmuke. Ehdu Píívyéébé taúhbaju
nééhií. Tsá oore ámúhakye o néétune.
11 Árónáa tsáijyu múúne tsáápille ájyúke iíhvéjtsóhajchíí tsáhájuco múu tájivájúcootúne. Tsá
tene ímityú tsíjpiikyéréjuco dille tájiváne. Áánetu tsiiñe ityájiváné iímílléhajchíí óvíi tsiiñe
óómille ájyú éllevúre. Téhdure idyé wajpi ityáábáválleke tsá múu íhvéjtsotúne.
12 Aane ícyooca Píívyéébé taúhbaju néétune oore táicyánéjcutu ámúhakye o néé tsaapi
cahcújtso múnáájpí taaba cáhcújtsótúrolle ímí dííbyema íjcyáhajchíí tsá dibye díílleke
íhvéjtsóítyuróne.
13 Áhdure tsáápille cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótúroobe ímí dííllema íjcyáhajchíí tsá dille dííbyeke
íhvéjtsóítyuróne.
14 Muurá ímíbáávyéíyoobe dille ímí íjcyáneri. Áhdure idyé cáhcújtsóóbé taaba ímíbáávyéiyá
dibye ímí íjcyáneri. Aane muurá ímí íjcyáromútsí íhvétsócatsíhajchíí tsáijyu múúne iítsiime
íllurеjuco tútávaavéne.
15 Aane ihdyu cáhcújtsóllé taji cáhcújtsótuube díílleke iíhvejtsóné ímílléhajchíí óvi íhvejtsóhi.
Téhdure idyé cáhcújtsótulle cahcújtso múnáajpi ájyu íjcyáábeke iíhvejtsóné ímílléhajchíí óvi
íhvejtsóhi. Aane tsá Píívyéébeke cáhcújtsómé hallúrí íjcyatúne. Muurá imílleebe tsaímíyé
metáábávájcatsímyema meíjcyane.
16 Muurá tsá mewáájácutú cáhcújtsóllé taji dille íjcyadu cáhcújtsóíhajchííjyu. Áhdure tsá
mewáájácutú cáhcújtsóóbé taaba dibye cáhcujtsódú cáhcújtsóíhajchííjyu.
17 Árónáa ihdyu óvíi muhdú paméváré méijcyá Píívyéébée iímillédú meke pícyohdu. Áánéllii
óvi tehdújuco tsaate ííyéejtéré íjcyane. Téhdure idyé óvi tehdújuco tsaate méwámyuma íjcyane.
Ehdu pámeere cahcújtso múnáake ó nehíjcyá ditye tehdu iíjcyaki.
18 Muurá kíhdyahírótsámeímyeke Píívyéébe ujcúhi. Áhdure tehdu méénúmeítyúrómeke
dibye újcume ihdyu óvi éhduréjuco.
19 Muurá tsá muhdú tene néétu tehdu memééénúmeítyúne. Áhdure tsá muhdú tene
néétu tehdu memééénúmeíyóne. Muurá ihdyu apááñéré muhdú dííbyé taúhbajúúné néhdu
meíjcyane imílleébe.
20 Áánéllii Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénúijyu muhdú meíjcyadúré múu ijcyáhi.
21 Tsaaté hójtsí pañe íjcyame dííbyeke cáhcujtsómé tsá múu íjyácunútú diityédítyú
iíjchívyéíyóneri. Árónáa ihdyu múu ipíívyetéhajchíí diityédítyú ijchívyéhi.
22 Muurá tsíjtyé hójtsí pañe íjcyámema tsíjtyé hójtsí pañe íjcyátúrómeke Píívyéébe újcume
tsahdúré ijcyá dííbyeéjte. Aame tsaméhjí ijcyá Críjtó iicúve múnaa.
23 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe mééma meenú mepájtyetéiñe. Áánéllii tsá múu míamúnáá
íjtsaméí cáhcujtsójúcootúne.
24 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane tsá múu iínerí íjyácunútúne. Óvi ihdyu
Píívyéébekée mecáhcújtsótujkénúijyu muhdú meíjcyadúré meíjcyame dííbyeke méúraavyéhi.
25 Ehdu íñe ámúhakye ó úúballé éhnée ámuha oke muhdú táábávatúmé íjcyáiyóné medíllone.
Ténejcútú Píívyéébe tsá muhdú meke néétune. Árónáa ihdyu oke dibye píáábóneri o

wáájacúné o néé ditye táábávájcatsítyúné téhdure ímí nééneé. Ehdu ímí dííbyeke o úráávyeebe ámúhakye o nééhií.
26 Aane ó ɨjtsúcunú ímí tehdújuco ditye ííyéejtéré íjcyáiyóné íñe Críjtoke meúráávyenéjcú ɨ́hnáhó néénélliíhye.
27 Árónáa ihdyu tsúúca táábavámé tsá múu ɨ́hvéjtsotú méwakye. Áánetu iiye íjcyame tsá múu ɨ́jtsámeítyú ityáábáváíyóneri.
28 Aane tsaate ityáábáváhajchíí ihdyu óvi táábaváhi. Téhdure tsáápille ityájɨ́váhajchíí óvi tájɨváhi. Tsá tene ímityúné íjcyatúne. Árónáa ihdyu ɨhnáhóóné táábávámeke íííñújɨ́ icyánéjcúene dómajcóne. Áánéllii ámúhakye o néé ámuha ténehjɨ́vú metáhjátsámeítyuki.
29 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, muurá lléváhréjuco tsiiñe Críjto tsááiñe. Áánéllii ihdyu méwámyuma íjcyámeke o néé ditye ɨ́hnáhóóróné pañe ííyéejte wákímyeɨ́iyódú Píívyéébé wákimyéí imyéénuki.
30 Téhdure ámúhakye tsaatéké kímóóve pájtyérónáa tsá múu kehdóvéméhjɨúvú nééetune. Téhdure wáñehjɨ́vatéhijcyámé tsáhájuco tééneri íjcyáityúne. Áhdure tsíeméné áhdome tsá tééneri ɨɨ́jɨ́véityúne. Ténehjɨ íjcyárónáa méɨ́hvéjtsodí Píívyéébé wákimyéi.
31 Tsá múu ííñújɨri muhdú iíjcyáíyóneríyé itsúúrámeíñe ɨ́hvéjtsotú dííbyé wákimyéi. Muurá iñe ɨ́jɨ́ hallúrí íjcyáné tsíeméné imíwu meɨ́jtsúcunúróné nɨjkévaáhi.
32 Áánéllii ó imíllé ámuha tééneri meɨ́jyácunúhíjcyánetu meɨ́hveténe. Muurá ííyéejte ɨɨ́nerí íjcyatúmé ímí Píívyéébeke ɨɨ́cúvéíñeríyé ɨ́jtsámeíhi.
33-34 Téhdure muurá walléémú tájɨ́vatúmé ijyácunú tsaímíyé dííbyeke ɨɨ́cúvéíyóneri. Aame ɨ́mɨááné ténejcúrí ɨɨ́jɨvémé tsá tsíñéhjɨri ɨ́jtsámeítyúne. Áánetu tájɨvámé ijyácunú muhdú ájyúma iíjcyáíñé wákimyéí imyéénúíñeríye. Téhdure wajpíímú méwámyuma íjcyame ijyácunú ɨ́jɨ́ wákimyéiyíyé muhdú diityéké ipícyóóíñeri.
35 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámúha wájyuri ímí Píívyéébeke ámuha meɨ́ɨ́cúveki. Tsá idyé ávyeta ámúhakye taabávatu o bóijcyúné ehdu o nééetune. Ámúhakye ihdyu o néé tsaímíyé ámuha Píívyéébeke meɨ́ɨ́cúvéné wákimyéí meméénuki.
36 Áhdure idyé tsaate tsúúca ityáábávájcatsííñe éévevu úújetémé iiye iíjcyane ipíívyetétúhajchíí óvi táábávájcatsíhi. Tsá tene ímityúné íjcyatúne.
37 Aane tsaate ipíívyetéhajchíí óvi ííyéejtéré icyáhi.
38 Áhdure ditye táábávácatsíhajchíí ímí teéne. Téhdure ditye táábávájcatsítyúhajchíí awáá éhníííñevu ímí teéne.
39 Muurá tájɨ́valle ijcyá ájyú wáábyutálle. Árónáa tsáijyu múúne ájyu díílledívú dsɨ́jɨ́véhajchíí piivyételle iímílléhajchíí tsíjpiikyéréjuco ityájɨváne. Árónáa ihdyu tsá dille tájɨ́váítyuró ihdícyáábeke cahcújtso múnáajpi íjcyátúúbeke.
40 Árónáa ó ɨjtsúcunú iiye íjcyalle ɨɨ́né imíjyaú íjcyáiyóne. Ehdu íñe ámúhakye o néé Píívyéébé Apííchó oke túkévéjtsóneri.

8

Níjcyotájté ɨɨcúve

1 Aane ícyooca ámúhakye ó úúballé éhnée oke ámuha níjcyotájteke ɨɨ́cúvémeíñé iyámeke medóónetu medíllone. Muurá tsúúca ténejcu méwaajácúhi. Árónáa ¿ɨ́veekí panéváré mewáájacújúcóóneúvuri mémítyákímyeíhijcyáhi? Árone tsá ɨɨ́netú meke pɨ́áábotúne. Apááñéré ihdyu mewájyújcatsíñé meke pɨ́aabóhi.
2 Muurá panéváré iwáájacúné ɨjtsúcunúmeíyómé tsá ɨ́mɨááné wáájácutúne.
3 Muurá ihdyu Píívyéébe waajácú caatyé dííbyeke wájyune.
4 Aane níjcyotájteke ɨɨ́cúvémeíñé iyámeke tsaate dóóne muurá tsá muhdú nééturóne. Atéréenéré íjcyane mɨ́amúnaa cáánívahíjcyaróné tsá diityéké ɨɨ́netú pɨ́áábotúne. Muurá ihdyu íjcyaabe tsáápiiye Píívyéébeé.
5 Muurá caame íévéhóówarii, ííñújɨrii, íjcyanéhjɨ́ icyáánívahíjcyánéllii ɨtsúcunúhijcyámé mítyame Píívyéébedu némehjɨ íjcyane.
6 Árónáa ihdyu íjcyaabe tsáápiiye apáábyéré Méécááni Píívyéébe páneerée ípívyéjtsoóbe. Muuráhjáa meke ípívyéjtsoobe dííbyeke maávyéjújtsoki. Áhdure tsáápiiye Ávyéjuube Jetsocríjtoj tééveri páneere íjcyáábe tájpíyé méijcyáhi.

7 Árone muurá tsaate cahcújtso múnaa íjcyájúcoorómé tsá ímí wáájácutúne. Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ɨ́mɨááné níjcyotájté ibóhɨɨma íjcyámeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyáne. Áánéllii ténehjɨ ɨ́ɨcúvémeíñé iyámeke idyóóiyóné múhdurá ɨtsúcunúhijcyáme.
8 Muurá teene medóórone tsá Píívyéébedívú muhdú néétune.
9 Árónáa ihdyu tsá múu dóótu eene dííbyeke ímí wáájácutúmé teene medóóne múhdurá ɨ́tsúcunúhíjcyámeke ityútávájtsótuki.
10 Muurá tsaate ténehjɨ dóóneri tsijtye teene dóótume iúmúúpívyéne diityé élletu idyóóneri ɨ́ɨ́jtsaméí tútávájtsóiyáhi.
11 Ehdu muurá ámúhá nahbémú ténejcu ímí wáájácútúmeke ámuha teene medóóneri métútávájtsóiyá ímí Píívyéébeke ditye úráávyéíyónetu téhdurée diityé wájyuri Críjto dsɨ́jɨ́vémeke.
12 Aane diityé ɨ́jtsaméí metútávájtsóneri ímityúné memééénune tsá Críjto ímí méhdivu ɨ́jtsúcunútúne.
13 Áánéllii diityéké o tútávájtsótu tsá múijyú téeméénéhjɨ́ o dóóityúne.

9

Uwáábojte iáhdó újcune

1 Muuráhjáa Píívyéébe oke picyóó uwááboobe o íjcyaki. Aabée Máavyéjuube Jetsóoke o ájtyúmɨ́ɨ́bé uwáábojú ámúhakye o úwaabóné ámuha mecáhcújtsónetu muurá méwaajácú ɨ́mɨááné ténejcú uwááboobe o íjcyane.
2 Árónáacáubá tsaate tsá cáhcújtsotú uwáábóobe o íjcyane. Áánetu ihdyu ámuha mécáhcujtsó ópée o úwáábóneri Ávyéjuube Críjtoke ámuha mecáhcújtsónélliíhye.
3-4 Aane eene múhdurá óhdityu ɨ́tsámeíhíjcyámeke o néé uwáábóobe o íjcyáábeke oke ditye ɨ́ɨcúvéiyóné panévatúre.
5 Muurá téhdure o táábávállema úwáábóobéré ó pehíjcyáiyá eene tsijtye uwáábojte Péédoroo, Jetsóó nahbémuu, íjcyame péhijcyádu. Áábeke muurá idyé ámuha oke méɨ́ɨcúvéiyá diityéké ámuha meɨ́ɨcúvehíjcyádu.
6 Árónáa ¿ɨ́veekí muhtsi Benabéema múhtsiye mewákímyeíñe tájpí méúwáábohíjcyáhi?
7 ¿Aca múúne tsodáhó iiye iáhdóne tájpí ijcyáhi? ¿Aca óóva bájtsome tsá iñéévá lléénetúne? ¿Aca obééjámuke éénume tsá diityé mujpáñejpácyó ádotúne?
8-9 Ehdu ámúhakye o néene méɨjtsúcunúdí mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí tene íjcyane. Muuráhjáa Píívyéébe Moitséeúvuj tééveri íwaajácuháámɨtu nééhiɨ́: "Tríígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye tsá múu tsíeméénevu íhjyu wátájcotú dibye imájchótuki."
10 Ehdúu Píívyéébe néé dííbyé wákimyéí méénume téene áhdó újcúiyóne iñééiyóne. Tsáháa apáámyéré iyámedítyú dibye néétune. Muurá tsaate úmɨhe bájtsone kéémene tsíjtyeréjuco ááhɨ́vetsóne. Árónáa téhdure teenée bájtsómedívú tsane coévá tsahdúré ditye iújcuki.
11 Ahdu muurá Píívyéébé icyánéjcú ámúhakye muha meúwáábohíjcyámeke ¿aca tsá ámuha múúhakye mepɨ́áábóítyuró tsíeméénetu téene tájpí muha meíjcyaki?
12 Áánerá tsijtye uwáábojte ámuha mepɨ́áábóne tájpí ícyahíjcyáhi. Téhdure muurá múúhakye ámuha mépɨ́áábóiyáhi. Árónáa ihdyu muha tsá téeneri meíjyácunútúne. Tsáijyu múu mɨ́amúnaa teene múhdurá ɨ́ɨjtsúcunúne tsá ímílléítyuró icyáhcujtsóné muha meúwaabóne.
13 Muurá ámuha méwaajácú duurúvájá pañe wákímyeímyé tééjá wáábyuta ditye tsátyehíjcyánetu iújcúne tájpí ícyahíjcyáne. Téhdure muurá Píívyéébeke ditye iyámedi ɨ́ɨcúvehíjcyánetu iújcune dohíjcyáme.
14 Ahdu ɨ́ɨvane muurá Píívyéébe néé uwáábojte íjcyaíñé cahcújtso múnaa diityéké pɨ́áábóne tájpi.
15 Ehdu íñe ámúhakye o néé pevénéré ámuha mewáájácuki. Tsá pɨáábó ámúhakye o táúmeítyúne. Aabe ihdyu óvíi o dsɨ́jɨ́véhajchíí ó dsɨ́jɨvé ámuha oke mepɨ́áábótuubére. Muurá ímí ó ɨjtsúcunú oore o wákímyeíñe tájpí o íjcyaabe o úwáábohíjcyáne.
16 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere oke pícyóóné wákimyéí o méénúneri tsá o mítyájkímyeíityuróne. Aane muurá tsíjtyeke o úwáábótúhajchíí ɨ́dátsó oke pajtyéiyóne.
17 Íhya ihdyu oore táɨ́jtsaméiyi tééné wákimyéí o méénuca tééneri ó mítyájkímyeíiyáhi. Árónáa tsá oore o ímílléne tééné wákimyéí o méénutúne. Píívyéébérée oke picyóó tééenevu.
18 Áánéllii ó imíjyúú tééné uwáábojú pevénéré áhdótsótuube o úwáábóneri. Tsá o íjyácunútú tééne áhdó oke ditye pɨ́áábóne tájpí o íjcyáíyóneri.

19 Aabe múɨɨcúve múnáajpí o íjcyáítyúroobe paméva ɨɨcúve múnáajpi ó ijcyá téénej tééveri tsijtye Críjtoke icyáhcújtsoki.
20 Muurá ɨ́hdééné taúhbaju o úraavyéjúcóótúroobe tamúnaa jodíómú muhdú ícyahíjcyádú idyé ó ícyahíjcyá diityémá o íjcyácooca téénej tééveri ímíñeúvú diityéké o úwáábo Críjtoke ditye icyáhcújtsoki.
21 Áánetu Píívyéébeke wáájácútúmema o íjcyácooca téhdure ditye íjcyadu ó ijcyáhi. Ároobe ihdyu tsá múhdurá ditye íjcyáné pañévú o úcáávetú Críjtoéjpiyéjuco o íjcyánélliíhye. Ehdu diityé pañe ó ícyahíjcyá téénej tééveri diityéké o úwáábo Críjtodítyú íjcyáné uwááboju.
22 Áhdure Píívyéébeke cáhcujtsójúcoorómé ímí ténejcu wáájácutúmema o íjcyácooca ó ijcyá muhdú ditye íjcyadu téénej tééveri diityéké ímíñeúvú o wáájácútso ténejcu ditye ímí iúráávyeki. Ehdu ihdyu paméva máyé ɨ́miáábéré ó nahbévahíjcyá téénej tééveri diityéké o pɨ́aabómé ipájtyetéki.
23 Aabe paméva kéré ó úwáábohíjcyá tsaméhjɨ́ diityémá ímí meíjcyame meímíjyuúki.
24 Muurá táhjajcátsiyi dsɨ́ɨnémedítyú tsáápiiye táhjaabe tééne áhdó ujcúhi. Ahdu ɨ́ɨvane ímíñeúvú méuráávyé Píívyéébeke iáhdó ámuha meújcuki.
25 Áhdure muurá ɨɨcu iáhdoma íjcyanévú úcááveímyé tééné ɨhde píííñúmeímyé tsá ɨɨná dómájcotú diityéké tútávájtsóiyóne. Ehdu muurá píííñúmeímyé tééne áhdó imíwu néérone múhajchótá íjcyáityúné iújcuki. Áánetu ihdyu mépíííñúmeíhijcyá múijyú muhdú íjcyáityúné meújcuki.
26 Áánéllii tsá pevénéré Píívyéébeke o úráávyehíjcyatú éhne múúne tsaate kiávú ipyééne wáájácutúmé dsɨ́ɨnehíjcyádu. Aabe tsá ténejcúrí o báñúmeíityú éhne múúne méénújcatsííbyé bañúháñé pevétsɨ́hjíré cátyétyehcúdu.
27 Áánéllii muurá Píívyéébedívú o ɨ́hvéjtsámeííbyé ó ɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi. Aabe ó téhmémeíhijcyá keená oke ténejcútú mújtátsóíyónetu ímichi awáá ténejcu o úwáábohíjcyaabe o báñúmeítyuki.

10

Níjcyotájteke Píívyéébedi medíllóítyurróne

1 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méɨjtsúcunu muhdúhjáa méɨhdé múnáaúvuke Píívyéébe ojtsórí túkévejtsómé Tújpáñe Móóá pájtyene.
2 Ehdúhjáa dibye diityéké pɨ́aabómé ɨ́hvéjtsámeí Moitséé hójtsɨ́ pañévú dibye diityéké ityúkévéjtsoki.
3 Aaméhjáa ihdyu ícyahíjcyá Píívyéébere diityéké pɨ́áábóne tájpi.
4 Dííbyeréhjáa muurá diityéké ácuhíjcyá majchóvuu, adóvuu, íjcyane méénúráítyurróné diityémá imyéénúneri. Áámemáhjáa téijyújuco nééwayúdú néébe Críjto íjcyaabe diityéké túkévétsohíjcyáne.
5 Ehdúhjáa panévatúré ímíhyéjúcooro Píívyéébe diityéké túkévéjtsórónáa ímunáajte ímityúné dárɨ́ɨvémeíhijcyáhi. Ááné déjúcotúhjáa mítyame dsɨ́jɨvé ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨvu.
6 Ahdu meke tene ipájtyétu tsá ímítyúnéhjɨiri meúmúúpívyéityúne.
7 Tsá dityée méénuhíjcyádú níjcyotájteke mecáánívváityúne. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Níjcyotájteke idyúúrúváné wañéhjɨ́né pañe imájchóné hallúvú ádohíjcyáme.”
8 Ahdícyane tsá medómácójcatsíityú ihdícyáméhjɨma dityéhjáa méénuhíjcyádu. Tééné déjúcotúhjáa muurá tsajcóójíré diityédítyú dsɨ́jɨvémé 23,000-meva.
9 Áánéllii tsá Píívyéébeke mepátsáríjcyóityú ímityúné memééénune dibye iáábúcuhíjcya tsaatéhjáa diityédítyú méénuhíjcyádu. Tehdúhjáa muurá méénúmeke tééné déjúcotu ííñimyémú ɨ́hdome dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi.
10 Aanéjɨ́ɨ tsá múu diityé dɨ́ɨvame ímityúné íhjyúvatú Píívyéébedítyu. Tehdúhjáa néémeke muurá tééné déjúcotu dííbyere Píívyéébe wálloobe ‘Dsɨjɨ́ve’ némeííbyé níjkyéjɨ múnáajpi dsɨ́jɨ́vetsóhi.
11 Ehdúhjáa nénehjɨ éíjyuúvú méɨhdé múnáake pátyehíjcyáné muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu caatúvá íñe ícyooca meíjcyámema ííñujɨ nɨjkévaríjyuco íjcyame teene meéévéne tehdu medárɨ́ɨvémeítyuki.
12 Áánéllii ímí Píívyéébeke iúraavyéné ɨ́jtsúcunúmé téɨɨbúwá méíjcyaco ámuha ímítyúneri memújtátuki.
13 Muurá eene ámuha ímítyúneri meúmúúpívyehíjcyáné mávaríjchojúúné tsá apáámyekéré ámúhakye dómájcotúne. Muurá ihdyu pámeekéré patyéhijcyáne. Árónáa mécátsɨpáávé

Píívyéébedívu. Dibye íjcyátúcoocájíí; tsá néhi ávyétá ɨhnáhó nééné mávaríjchoju meke dómájcóityúne. Diibye ihdyu tehdíívváné mávaríjchoju meke dómájcóijyu meke píááboó maáábúcuki.

14 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii tsáhájuco níjcyotájteke ámuha medúúrúváityúne.

15 Ehdu íñe ámúhakye o néé ámúhá íjtsaméima ámuha meíjcyámeke. Aane cáhawáá ihdyu ímíñeúvú méíjtsaméí ámuha mewáájácuki.

16 Muuráhjáa Píívyéébe mééma mepájtyetéiñe mééenune meítsáávéne májchó meméénúcooca maádome météhdútsohíjcyá teene dííbyeke. Aame méduurúvahíjcyá mewájyuríi Críjtó tujpácyó páwachákevu wágóoovéne. Téhdure pááaho memájchóneri méduurúvahíjcyá mewájyuríi dibye ícúbáhrámeíñé meítsaavéne.

17 Muurá mítyame meíjcyarómé tsahóóré pááaho memájchome ímí ménahbévájcatsíhi. Ahdu muurá tsáápiiye Críjto íjcyáábeéjté mítyame meíjcyarómé méijcyá tsáápihdyúre.

18 Muuráhjáa tamúnaa ijraéémú Píívyéébé ɨɨcúvé dóhijcyámé tsame ijcyá téénéejte.

19-20 Muurá dííbyeke wáájácutúmé naavémukéré dooháñevu íícúvehíjcyá ímíubááné ditye íícúvéíyoobe Píívyéébe íjcyánáaáca. Áánéllii ámúhakye o néé tehdu ámuha naavémuke meíícúvétuki. Tsá ámúhakye o néhíjcyatú níjcyotájté meke píaabóne.

21 Ahdícyane tsá tene ímityú tsúúca Píívyéébema maádóneri, memájchóneri, menáhbévácatsíhijcyámé Naavéneke íícúvehíjcyámema menáhbeváne.

22 ¿íveekí Píívyéébeke mepátsáríjcyóiyá ehdu medáríívémeíñeri? ¿Aca dííbyé ehnííñevu meé?

Críjtoéjté wájyújcatsíiyóne

23 Muurá ímiááné panéváré meímilléné méméénúiyáhi. Árónáa tsá panéváré ímí néétune. Tsá páneere meke píáábotú Píívyéébeke meúráávyénéjcutu.

24 Áánéllii tsá múu tsúúrámeítyú iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri. Téhdure múu íjtsámeí tsíjtyeke ɨpíáábóíyóneri pámeere ímí meíjcyaki.

25 Áhdure ditye dooháñé náhjíhénuhíjcyánetu múu cúúvéhulléré iáhdone dóó tsáijyu múu ɨɨcúvé íjcyane ámuha medóóne múhdurá meíjtsúcunúíyónélliíhye.

26 Muurá ííñújɨri páneere múhdúné tsíeméné íjcyane Píívyéébe éhné dibyée ípívyejtsóne.

27 Áánéllii múu cahcújtso múnaa íjcyáturómé ámúhakye majchóvú píúváhajchíí cúúvéhulléré majchó ínehjí ditye pícyoone ámuha múhdurá meíjtsúcunútuki.

28 Áánetu tsaate idyóótune 'íñe níjcyotájté ɨɨcúve' néhajchíí tsá múu dóótu diityéké ámuha múhdurá meíjtsámeíchótuki.

29 Ehdu o néé ihdyu ámuha medóórone ímítyú meíjtsúcunútúrónáa diityéké múhdurá ámuha meíjtsámeíchóíyónélliíhye.

Árónáa tsáijyu múu ámuha téénetu ménééiyáhi: "¿Aca muhdú íívane mewáájacúdú meméénune tsijtye múhdurá ɨjtsúcunúiyáhi?

30 Muurá ɨɨná memájchóné hallúvú météhdútsohíjcyá Píívyéébeke dibye ímillédu. Aanéjíí ¿íveekí tsijtye ihjyúváiyá ímityúné íjcyáneríjíívari?"

31 Ihdyúhde tehdújúcoóro. Árónáa ihdyu múu panéváré ɨɨná imyéénúneri, imájchóneri, iádóneri, bóhówajtsó Píívyéébeke.

32 Ánéhjɨri ihdyu tsá múu tútávájtsotú jodíómuu, jodíómú íjcyáturómee, íjcyámeke pámeere cáhcújtsótúróméhjɨmájuco.

33 Muurá ihdyu ó imíllé pamévamáyé ímí o íjcyane ditye téhdure ipájtyetéki. Tsá oore ímí o íjcyáíyóneri o íjyácunútúne.

11

1 Ahdu múu ijcyá muhdúhjáa Críjto ícyahíjcyáné o wáájáne dííbyeke o úraavyédu.

Muhdú walléémú pihcyáávé pañe íjcyáiyóne

2 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, mítyane ámúhakye ó duurúvá Píívyéébé icyánéjcú ámúhakye o úwaabóné ímí ámuha meúráávyéne oke meítsáávehíjcyánélliíhye.

3 Aane ó imíllé ámúhakye o úúballéné Píívyéébe Críjtó túkevéjtsoobe íjcyane. Áánetu Críjto wajpíímú túkevéjtsoóbe. Áánetu diitye wajpíímú méwámyú túkevéjtsojte eene Críjtó túkevéjtsoobe Píívyéébe íjcyadu.

4 Aame wajpíímú íhñíwaúúné iwátájcómeíñe Píívyéébé uwááboju úwáábóhajchíí núcójpítsó teéne. Téhdure tehdu imyéénúmeíñe ditye Píívyéébema íhjyúváhajchíí núcójpítsó teéne.

5 Áánetu walléémú íhñíwaúúné wátájcómeítyúmé úwáábóhajchíí téhdure núcójpɨ́tsó teéne.
Téhdure tehdu méénúmeítyúmé Píívyéébema íhjyúváhajchíí núcójpɨ́tsó teene ibyéérómeíñe
ditye íjcyáiyódu.
6 Aane iwátájcómeíñé ímílletúmé óvíi íllure béérómeíhi. Áánetu tehdu imyéénúmeíiyóné
núcójpɨ́tsó ɨ́ɨjtsúcunúhajchíí óvíi wátájcómeímye.
7 Áánetu wajpíímú tsá Píívyéébé pihcyáávé pañe wátájcómeíítyuró dííbye náávé íjcyame
dííbyeke iávyejúúlléébeke ibóhówátsohíjcyánélliíhye. Áhdure walle ájyúke iávyejúúlléne
bóhówajtsóhi.
8 Tsáháa muurá wájpiikye Píívyéébe ípívyéjtsotú wállehdítyú tsátsii iújcúnetu. Muuráhjáa
ihdyu wálleekéré ípívyéjtsoobe wájpihdítyú tsátsii iújcúnetu.
9 Tsáháa muurá wálleeke tujkénú iípívyéjtsólleke dibye náhbénutú wájpihdívu. Muuráhjáa
ihdyu wájpiikyéré tujkénú iípívyéjtsóóbeke nahbénuube wállehdívu.
10 Áánéllii múu walléémú wátácámeíhijcyá íhñíwaúúné ájyúmuke iávyejúúlléné uubállé
níjkyéjɨ múnaa ímí ɨ́ɨjtsúcunúki.
11 Muuráhjáa Píívyéébe ípívyejtsó wajpi wálleema iúcújcatsíñe ímí ɨpɨ́áábójcatsíki.
12 Muuráhjáa ɨ́mɨááné wájpihdítyúré walle ípívyeevéhi. Árónáa ihdyu ícyooca dííbyere
Píívyéébe méénune wállehdítyuréjuco mɨ́amúnaa ípívyeevéne.
13 Aane ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú diitye walléémú dobéévé pañe íhñíwaúúné
wátájcómeítyúmé Píívyéébema íhjyuváne? ¿A tehdújuco teénej? ¿Mityá tsáháaj?
14 Muuráhjáa ihdyu mepíívyedújuco íjcyane wajpi íhñíwácoma íjcyáiyóné múhdurá
núcójpɨ́tsóhreé.
15 Áánetu ihdyu wállehdítyú uuvéné íhñíwácoma dille íjcyane íhñíwáú watájcódú tene
néénélliíhye.
16 Aane íñe páneere ámúhakye o nééne tsaate múhdurá ɨ́ɨjtsúcunúhajchíí óvíi muhdú néé
téénetu. Árónáa ehdu muha méúwáábohíjcyá pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múáake.

Jetsóópe mépajtyété méénúne májchó múhdurá dárɨ́ɨvémeíñe

17 Áánetu ijcyáné tsane ámuha memééénuhíjcyáné múhdurá ámúhadívú o ɨ́jtsúcunúne.
¿íveekí ámuha medóbéévéné pañe múhdurá médárɨ́ɨvécatsíhijcyá ɨ́mɨááméré íjcyatúme?
18 Muurá oke úúballémé ámuhává metáhjácatsíhijcyáné medóbéévécoóca. Ɨmɨáánéubá
tehdu ámuha méícyahíjcyáhi.
19 Árónáacáubá ¿mityá tsánejcútú tehdújuco teene, téénetu mewáájácu caatyé ɨ́mɨááné
Críjtoke cáhcujtsóne?
20 Muurévá ámuha Ávyéjuubée Jetsóó mewájyuri mééma méénune meɨ́tsáávéne májchó
memájchorómé tsá ímí memééénuhíjcyatúne.
21 Ámuhává muurá tsaatéjtane memájchome ɨ́dátsó ájyábari íjcyánáa múhdumé ámuha teene
mekéwáñehdúmé ílluréjuco mellíyíícyávehíjcyáne.
22 ¿Aca ɨ́veekí ehdu ámuha méméénuhíjcyáhi? ¿A tsá ámúhá jaaháñevúré ámuha
memájchóítyuróne? Muurá ehdu ámuha memééénúneri tsá maávyejúúlletú Píívyéébeéjté
ámuha meíjcyame medóbeevéne. Íllure ámuha ménúcópɨ́vétsohíjcyá ɨ́dáátsojtéke. ¿A ehdu
ámuha meícyahíjcyámeke ó duurúváiyáhi? Tsáhaá.

Jetsóó mewájyuri méénune meɨ́tsáávéne májcho
(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Rc 22.14-20)

23 Páñetúhjáa Ávyéjuube Jetsóó úwaabóné íñe ámúhakye ó úúballéhi. Jóódáhjáa dííbyedívú
ékéévétsóipyéjcó pááaho iújcúne téhdújtsoobe Píívyéébeke.
24 Átsihdyúhjáa teeho idyóhdahɨ́róne neebe ímamyémuke: "Íñe tájpi náávé íjcyane memájcho.
Ehdu paíjyuváré méméénuhíjcyaco ámuha mepájtyeté o ɨ́cúbáhrámeíñé ámuha meɨ́tsaavéne."
25 Átsihdyúhjáa idyé ado iékéévéne neébe: "Íñe tátyujpácyó ɨ́cúbáhrámeíñej tééveri
Píívyéébema tsíhdyuréjuco ámuha meíjcyáíñé uubálle. Aane ámuha meɨ́tsaavéné tehdu
méméénuhíjcyaco."
26 Ahdícyane óvíi ámuha tehdu memééénúneri mébóhówátsohíjcyá dibyée mɨ́amúnáa wájyuri
dsɨ́jɨvéné múijyú tsiiñe dibye tsáái̇ñévújuco.

Jetsóoke meɨ́tsáávéne májchori menáhbévájcatsíñe

27 Aane muurá Ávyéjuubée mewájyuri méénune meɨ́tsáávéne májchó tsaate múhdurá
nééme meélletu májchome ímityúné meenúhi. Tehdu méénume tsá ávyejúúlletú dibyée
ɨ́ɨcúbáhrámeíñe ítyujpácyó wáágoóne.

28 Áánéllii múu tujkénú teene imyéénútúné ɨhde ímíñeúvú ɨ́jtsámeí muhdú iíjcyane.
29 Muurá peecútéré teene meméénúhajchíí máhallúvúré ímityúné mémeenúhi.
30 Ehdu néené nɨ́jcaúvú muurá eene ámúhadítyú chémeme dúhcúméhjɨúvú néémedítyú tsaate dsɨ́jɨ́vehíjcyáhi.
31 Áánetu ihdyu ɨ́mɨáámeré ímíñeúvú meɨ́jtsámeíñe teene meméénúhajchíí tsá Píívyéébe ɨ́ɨ́né hallútú méhdi ɨ́cúbáhráityúne.
32 Muurá ihdyu tsáijyu meke ɨ́hvétsohíjcyaabe meɨ́cúbáhrámeí téénetu meíllíjkívyéne ɨ́mɨáámeréjuco meíjcya cáhcújtsótúmema mewágóóóvétuki.
33 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii múu téhméjcatsí pámeeréi píhcyáávécooca ámuha ímíñeúvú memájcho teene Ávyéjuubée mewájyuri méénune ámuha meɨ́tsáávéne májcho.
34 Áánetu tsaate iájyabáávatéhajchíí óvíi ihjyávú majchóhi. Tsá ditye teene dómájcóítyuró Píívyéébe diityéké tééné hallútú ɨ́ɨ́cúbáhrátuki. Áánetu eene tsíñehjɨ ámuha meméénuhíjcyáné óvíi ámúhakye o ááhɨ́vetéijyu méímíbajchóhi.

12

Píívyéébé Apííchó pɨááboríyé meméénuhíjcyanéhjɨ

1 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné ímíñeúvú ámuha mewáájácu muhdú Píívyéébé Apííchó meke pɨáábónej tééveríyé ɨ́nehjɨ́ meméénune mepíívyeténe.
2 Muurá ámuha méwaajácú dííbyekée ámuha mecáhcújtsótúcooca níjcyotájtekéré medúúrúvahíjcyáné ibóhɨɨma íjcyátúmeke.
3 Aane ámúhakye o néé tsá muurá tsaate Píívyéébé Apííchó túkevéjtsori néétyuróne: "Jetsóó nehníjyau." Áhdure tsá múha Ávyéjúúbedi Jetsóoke díllóítyuró Píívyéébé Apííchó diityéké túkévéjtsótuca.
4 Muurá ihdyu Píívyéébere meke pɨ́áábónej tééveri mépiivyété páhduváré nénehjɨ meméénune. Árónáa ihdyu Íapííchoj tééveríyé meke pɨ́ááboobe ténehjɨ meméénuki.
5 Muurá dííbyé wákimyéí páhduváré nénehjɨ meméénúróneri tsaapííkyéré méɨ́ɨ́cuvéhi.
6 Muurá dííbyere Píívyéébe tehdu mééma meenú ihñéjté meíjcyámema.
7 Aane muurá dííbyé Apííchóré meke pɨ́áábóneri mépiivyété tehdu nénehjɨ meméénune mejtéévéveri téhdure tsijtye cahcújtso múnáake dibye ɨpɨ́ááboki.
8 Muurá tsaate téénere pɨ́áábónej tééveri piivyété tsíjtyeke ityúkévejtsóne. Ááné pɨááboríyé tsijtye piivyété ímí iúwaabóne.
9 Áhdure muurá tsaate téénere pɨ́áábónej tééveri ímí Píívyéébeke cáhcujtsóhi. Ááné pɨááboríyé tsijtye piivyété chéméméhjɨke ibóhɨɨtsóne.
10 Tsaate piivyété méénúráityuróné imyéénune. Tsijtye piivyété ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco iwáájacúné iúúballéne. Tsijtye piivyété iwáájacúné caatyé pañé ɨ́mɨááné Píívyéébé Apííchó íjcyane, caatyé pañé Naavéné apííchóré íjcyane. Tsijtye piivyété tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri iíhjyuváne. Tsijtye piivyété tsijtye íhjyuváné illéébóturóné ihñéjuvu ipájtyetsóne.
11 Ehdu muurá Píívyéébé Apííchó pɨ́áábónej tééveríyé mépiivyété páhduváré nénehjɨ meméénune.

Pámeere Críjtoéjté tsáápihdyúré íjcyane

12 Muurá méjpi pívátsɨhjɨ́vá íjcyáné dobéévé méijcyá tsáápiíye. Ahdu téhdure Críjtoéjté mítyame páhduváré menéérome méijcyá tsáápihdyúre.
13-14 Muurá paméváré jodíómuu, gríéégomuu, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyatúmee, éhdume pámeere méijcyá dííbyeéjte. Muuráhjáa Píívyéébé Apííchó mépañévú úcaavémé méijcyá tsané múnaáréjuco. Aame Críjtoma tsáápihdyúré méijcyá Cáání Apííchó mépañe íjcyánej tééveri íñe méjpi pívátsɨhjɨ́vá íjcyáróné dobéévé tsáápiiye meíjcyadu.
15 Muurá méjtúha iíhjyúvaca tsá nééítyuró méjpíene iíjcyatúné hójtsɨ iíjcyátúnélliíhye.
16 Téhdure ménúúmɨho tsá nééítyuró méjpíene iíjcyatúné máhálluu iíjcyátúnélliíhye. Árónáa muurá páneere méjpíene.
17 Muurá páneere méjpi hálluúré íjcyaca ¿ɨ́ɨ́nerí mélléébóiyáhi? Téhdure páneere ménúúhejúré íjcyaca ¿ɨ́ɨ́nerí máárahjúcúiyá tsíeménej cúva?
18 Ehdúhjáa tene múhdurá nééíyónéllii ihdyu Píívyéébe méjpi ípívyejtsó muhdú ɨ́ɨ́jtsúcunúdú ténéhjɨma.
19 Muurá tsáneere méjpi íjcyaca múhdureíyó teéne.
20 Aane muurá pívátsɨhjɨ́vá íjcyáróné dobéévé tsáápiíye.

21 Áánéllii máhálluúúcú iíhjyúvaca tsá nééítyuró méhójtsɨcu ɨ́ɨ́netú pɨ́áábotúne. Áhdure méhníwau tsá nééítyuró méjtúhaacyu ɨ́ɨ́netú pɨ́áábotúne.
22 Muurá méjpíítyu ɨhtsúuvúdú meɨ́jtsúcunúrotsɨ́hjɨ́ ímichi éhníííñevu meke pɨ́aabóhi.
23 Áánéllii tétsɨhjɨ múhdurá nééróotsɨ́hjɨ́ tsaímíyé météhmémeí múha meke iájtyúmɨ́tuki.
24 Áánetu muurá ímí meɨ́jtsúcunúrotsɨ́hjɨ́ tsá pahdu mewátájcómeítyúne. Píívyéébée ípívyejtsó méjpíítyu múhdurá nééróotsɨ́hjɨ́ tsaímíyé metéhmeki.
25 Ehdúhjáa ípívyéjtsoobe méjpi patsɨ́hjɨváré ímí meke pɨ́áábónetu tsátsii múhdurá meɨ́jtsúcunútuki.
26 Muurá tsátsiíyé metútáváávérónáa páneeréjuco méjpííyi avye búuuvéne. Áánetu tsátsii metútáváávétúcooca pájpiiye ɨ́ɨ́né imíjyaú méllííñémuúcunúmeíhi.
27 Ahdu muurá tsáápiitsa Críjtoéjté meíjcyame méijcyá tsáápiiye íjcyadu.
28 Áánéllii dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámeke Píívyéébe picyóó ɨɨná mewákímyeíííñehjɨ́vu. Tsaatéké muurá pícyoobe Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwáábomété ditye ipyéhíjcyaki. Áánetu tsíjtyeke pícyoobe ɨ́hdéjuco ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúné úúbálléímyeke. Tsíjtyéhjɨke pícyoobe dííbyé ihjyú uwáábojte ditye iíjcyaki. Téhdure tsíjtyeke pícyoobe méénúráítyúronéhjɨ́ méénúímyeke, chémémémhjɨke bóhɨ́ɨ́tsóímyeke, ɨ́dáátsóméhjɨke pɨ́áábóímyeke, túkevéjtsojte íjcyáímyeke, tsíííñé mɨ́amúnáá ihjyu illéébótúrójuri íhjyúváímyeke. Ehdu muurá páhduváré nééné wákimyéiháñevu pícyoobe Píívyéébe ihñéjté meíjcyámeke.
29 ¿Aca pámeere dííbyeéjté meíjcyame Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwáábomété mépehíjcyáhi? Áhdure ¿aca pámeere ɨɨná pájtyeíñé mewáájacúné méúúbállehíjcyáhi? ¿Aca pámeere mee uwáábojte? ¿Aca pámeere méénúráítyúronéhjɨ́ méméénuhíjcyáhi?
30 ¿Aca pámeere chémémémhjɨke mébóhɨ́ɨ́tsohíjcyáhi? ¿Aca pámeere méihjyúvahíjcyá tsíííñe múnáá ihjyu melléébótúrójuri? ¿Aca pámeere mépiivyété téjúhjɨri tsaate íhjyuváné mepájtyetsóne? Tsáhaá.
31 Ahdícyane cáhawáá métsúúraméí keená éhníííñevu ímí ámuha meɨ́jtsúcunúneri Píívyéébe ámúhakye iájcuki. Aane ó imíllé ámúhakye o úwaabóné muhdú éhníííñevu ímí meíjcyáiyóne.

13

Mewájyújcatsíñe

1 Muurá tsíííñé mɨ́amúnaa, níjkyéjɨ múnaa, íjcyámé ihjyúrí o ihjyúvároobe muucá o wájyútúhajchíí atéréejpíyé o íjcyaabe pevénéré ó ihjyúvahíjcyá éhne múúne cúúmúbama chehkéú íhjyuvádu.
2 Téhdure ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco o wáájacúné o úúbállehíjcyaabe páné ɨhdéene o wáájácúroobe tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ɨ́mɨáábé o íjcyatúne. Áhdure Píívyéébeke ímí o cáhcújtsónéllii cáméhbaúné tsiéllevu o ɨ́ɨ́nétsóroobe tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ɨ́mɨáábé o íjcyatúne.
3 Áhdure ɨ́dáátsóméhjɨke tátsíeméneri o pɨ́áábohíjcyaabe Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úwáábohíjcyáné hallútú oke ditye cóvájtsóroobe tsíjtyeke o wájyútúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú oke tene pɨ́áábotúne.
4 Muurá ihdyu pamévakéré meɨ́daatsólléne mewájyume máaabúcú múhdurá nééronéhjɨ. Aame tsá ɨ́ɨ́nerí menómíutáváítyuróne. Tsá ávyéjuuháñé mellííñéítyuróne. Tsá 'mityáhmítyá' menééítyuróne.
5 Tsá átéréenéhjɨ́ meíhjyúváítyuróne. Tsá méhlliihyéré tsane memééníítyuróne. Tsá mecááyóbáítyuróne. Tsá tsiélleréjuco meɨ́jtsúcunúítyuró tsaate meke ímityúné mééníune.
6 Áhdure tsaate ímityúné mééníuneri tsá meímíjyúúvéítyuróne. Ɨmɨáánerí yé méímíjyúúvéiyáhi.
7 Muurá ɨ́mɨááné pamévake mewájyume múhdurá tsaate íjcyámeke mépɨ́aabó ditye iímíjpyetéki.
8 Ehdu mewájyúcatsíñé tsá múijyú mééma nɨ́jkéváityúne. Áánetu eene ɨɨná pájtyeíñé ɨ́hdéjuco mewáájacúné meúúbállehíjcyáné mééma nɨjkévaáhi. Téhdure dííbyé pɨááboríyé tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyúvahíjcyáné nɨjkévaáhi. Áhdure dííbyé pɨááboríyé mewáájácuhíjcyáné tsáhájuco íjcyáityúne.
9 Muurá Píívyéébé icyánéjcú tsátsíhwuútsáré mewáájacúné méúúbállehíjcyáhi.
10 Árónáa ihdyu íjcyaíñéi páneere mewáájacúne. Áijyu tsáhájuco tsátsɨhjítsáré mewáájácúityúne.

11 Muuráhjáa tsíímene o íjcyácooca ó ihjyúvahíjcyá tsíímene íhjyuvádu. Aabée ihdyúhacáa
múhdurá néérone ó ɨtsúcunúhijcyá tehdújuco. Aanée o kéémeebe tsáhájuco tehdu o néjúcootú
tsúúca o wájácúúvénélliíhye.
12 Ahdu muurá íñe ícyooca tsátsíhwuútsáré méwaajácú Pííyéébé icyánéjcú éhne múúne
míícúmí pañe tsíeméne náávé meíítene mewáájacúdu. Árónáa ihdyu íjcyaíñéi éhníííñevu
ténejcu mewáájacúne. Muurá íñe ícyooca tsátsíhwuútsáré o wáájacúné téijyu botsíi ó waajácuú
ímíñeúvú muhdú Píívyéébe oke wáájacúdu.
13 Aane muurá dííbyeke mecáhcújtsóne mewájyújcatsímyé meítsohíjcyáné tsá múijyú
níjkéváityúne. Áánetu ímichi páñétúene teene mewájyújcatsíñe.

14

Tsíjtyé ihjyúrí tsaate iíhjyuváné píívyeténe

1 Ahdícyane múu tsúúrámeí paméváyé ámuha mewájyújcatsímyeke Píívyéébé Apííchó
túkévejtsómé panéváré ámuha meméénúíyóneri. Múu tsúúrámeí íhdétújuco dibye ámúhadívú
bóhówajtsóné ámuha mewáájacúné meúúbálléíyóneri.
2 Muurá tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyuvámé Píívyéébemáyé ihjyúvá tééjuri. Aane
tsá múha lléébóítyuró ɨɨná ditye néene Píívyéébé Apííchóré diityéké túkévéjtsóneri ditye
íhjyúvánélliíhye.
3 Áánetu ihdyu dibye íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámé cahcújtso múnáake tsápɨjtsó
éhníííñevu ímí dííbyema ditye iíjcyaki.
4 Muurá tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri tsaate íhjyúvámekéré píaabóné Píívyéébeke ditye
úráávyénéjcutu. Áánetu ihdyu dibye íuwááboju bóhówajtsóné úúbállehíjcyámé éhníííñevu
tsíjtyeke píaabóhi.
5 Aane ihdyu ímí ó ɨjtsúcunú tsíjtyé ihjyu ámuha melléébótúrójuri meíhjyúváiyóne. Árónáa
éhníííñevu ó imíllé ámuha meúúballéné Píívyéébe íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóne. Teene
ihdyu éhníííñevu píaabó cahcújtso múnáake. Áánetu tsíjtyé ihjyúrí ámuha meíhjyúvaróné
tsaate diityé ihjyúvú pájtyétsótúhajchíí tsá diityéké tene píááabotúne.
6 Ámuúha táñahbémuj, muurá ámúhakye o ááhíveebe tehdu tsíjtyé ihjyúrí ámúhama o
íhjyúváhajchíí tsá ámúhakye tene píáábóityú ámuha melléébótúnélliíhye. Áánetu ihdyu
Píívyéébe óhdivu bóhówajtsóné ámuha melléébójuri o úúbálléhajchíí ámúhakye píááboíñe.
7 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá míamúnaa íjcyáturóné cúúmúbama chiiyóró ímíñeúvú
mellíjchúcooca mélleebó imíwu tsanéécú íhjyuváne. Áánetu múhdurá mellíjchúhajchíí tsá ímí
melléébotúne.
8 Áhdure méénujcátsí íjcyácooca ímíñeúvú rojrócó llíjchúmeítyúhajchíí tsá múha
íjcyátsííívyetúne.
9 Ahdu muurá tsaatémá ditye lléébótújuri meíhjyúváhajchíí tsá ditye lléébotúne. Pevénéré
méihjyúvá éhne múu pevétsíima íhjyuvádu.
10 Muurá íííñújɨri míamúnaa páhduváré íhjyuvámé tsá wáájácúratúné íhjyúvatúne. Muurá
ihdyu ditye íhjyuváné waajácúmeíhi.
11 Muurá tsaate óóma tehdu o lléébótújuri íhjyúvaca tsá ííínetú oke tene píáábóityuróne.
Áámedítyú ó nééiyá tsíjtye múnaáré ditye íjcyane. Áhdure óhdityu nééiyómé tsíjtye múnáajpíyé
o íjcyane.
12 Aane Píívyéébé Apííchó ámúhakye túkévéjtsóneri páhduváré nénehjɨ ámuha
meméénúíyóneri meíjyácunúhijcyámé múu ijyácunú ámúhakye dibye píáábóneri cahcújtso
múnáake ámuha metúkévéjtsóíyóneri.
13 Áánetu tsíjtyé ihjyúrí iíhjyuváné píívyetémé múu Píívyéébeke pɨáábó táúmeí dibye
túkévéjtsóneri teene ipájtyétso tsijtye illééboki.
14 Muurá tsá oore táíjtsaméiyi tsíjtyé ihjyu o lléébótúrójuri Píívyéébema o íhjyúvahíjcyatúne.
Dííbyé Apííchóré ihdyu tápañétú ihjyúvahíjcyáhi. Áánéllii o íjcyároobe tsá o wáájácuhíjcyatú o
íhjyuváne.
15 Aane íñe ¿kééjurí méihjyúváiyá Píívyéébema? Méihjyúváiyá tsajúúcuri melléébótúrójurii,
melléébójurii, íjcyane. Áhdure dííbyeke medúúruváné mémátsíváiyá tsajúúcuri.
16 Muurá tsijtye lléébótújuri dííbyeke medúúrúváhajchíí tsá múha meke náhbénúityú il-
léébótúnélliíhye.
17 Ímí tehdújúcooro Píívyéébema tééjuri meíhjyúvaróné tsá tsíjtyeke píááabotú dííbyeke ditye
úráávyénetu.

18 Árónáa ihdyu ímí tehdújuco teene melléébótúrójuri dííbyema meíhjyuváne. Muurá ámúhá
ehníííñevu ó ihjyúvahíjcyá Píívyéébema oore o íjcyácoóca. Áánéllii ó téhdujtsó dííbyeke.
19 Árónaá ihdyu tsame cahcújtso múnaa mepíhcyáávécooca ó imíllé pámeere lléébójuri
báhríñéwuúré o íhjyúvaróné diityéké pɨ́aabóne. Tsá muurá diityéké tene pɨ́ááboityuró
cáámenécóbaúvú tsíjtyé ihjyúrí o íhjyuváné ditye lléébójurijɨ́ɨ́vari.
20 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu ɨ́mɨájɨ́jtó ámuha meúraavyémé tsɨɨmédú néétune.
Ímíñeúvú múu ɨ́jtsámeí kéémejte ɨ́jtsámeídyu. Áánetu ihdyu ímityúné icyánéjcutu múu ijcyá
diityе tsɨɨme ɨɨná wáájácutúmé íjcyadu.
21 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tahñéjté jodíómuma ó ihjyúvaá tsíjtye
múnáaj téeveri diityé ihjyúri. Árónáa tsá oke ditye cáhcújtsóityúne. Ehdu íñe o néé Píívyéébe
o íjcyaábe.”
22-23 Aane muurá tsíjtyé ihjyu melléébótúrójuri Píívyéébé Apííchó meke íhjyúvátsóneri
cáhcújtsótúmeke méúújetsó ɨ́htsútuube Píívyéébe íjcyane ditye iwáájácuki. Árónáa muurá
medóbeevémé téjúhjɨri meíhjyuváné illéébóne méhdityu nééiyómé íllure memeívaténe. Áánetu
ihdyu cahcújtso múnáá wáábyuta méhdivu íuwááboju bóhówájtsoobe diityéké meúúbálleki.
Tsá cáhcújtsótúmé wáábyuta tene íjcyatúne.
24 Árónáa tsáijyu múúne tsááme meúwaabóné illéeboki. Aame muurá teene illéébóne
waajácúiyá ɨ́mɨááné ímityúmé iíjcyane.
25 Aane múhduúvúrá ɨɨ́jtsúcunúne botsíi Píívyéébe mééma íjcyane iwáájácúne dííbyeke
duurúváiyómé ɨmɨ́hmóúbánema.

Muhdú pihcyáávé pañe meíjcyáiyóne

26 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, ámuha mepíhcyáávécooca Píívyéébeke ámuha
medúúrúváne májtsí méénuhíjcyámee, tsaatédívú dibye íuwááboju bóhówajtsóné
úúbállehíjcyámee, tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyúvahíjcyámee, ditye íhjyuváné melléébojúvú
pátyétsohíjcyámee, éhdume múu ímíñeúvú meenú cahcújtso múnáake tene ɨpɨ́ááboki.
27 Aane tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri iíhjyuváné píívyetéhajchíí óvíi míítyétsiye
ihjyúváhi. Téhdure iímílléhajchíí tsijpi piivyété iíhjyuváne. Árónáa ihdyu tsá múu tsané
tujkéveri íhjyúvatúne. Tsáápiitsádí múu ihjyúvá lléeboobe ipájtyétsoki.
28 Áánetu dibye íjcyátúhajchíí tsá múu ámuha mepíhcyáávéné pañe tééjuri íhjyúvatúne. Iiye
múu iíjcyácooca Píívyéébemáyé tééjuri ihjyúváhi.
29 Áhdure dibye íuwááboju tsaatédívú bóhówajtsómé múu tsáné dobéévé pañe míítyétsíuba,
3-meváuba, úwaabó tsijtye illéébúcunúki.
30 Árónáa tsáijyu múúne Píívyéébe lléébúcunúmedívú téhdure íuwááboju bóhówájtsóhajchíí
ovíi tujkénú úwááboobe ɨ́hveté diityéréjuco iúwááboki.
31 Ehdu múu Píívyéébe íuwááboju ámúhadívú bóhówajtsóné tsáápiitsádí ímíñeúvú úwaabó
tsijtye illéébóne dííbyedívú icyátsɨpááveki.
32 Dííbyé uwááboju múu imyéénune píívyetémé ímíñeúvú meenúhi.
33 Tsá dibye ímílletú múhdurá dííbyé uwááboju medárɨɨvéne.
Imílleebe tsaímíyé pámeere metúkévétsójcatsíñe.
34 Aane ihdyu óvíi ámuha mepíhcyáávécooca Píívyéébé taúhbaju néhdu walléémú ɨ́mɨááméré
iíjcyáne cúúvéhulléré uwáábó lleebúcunúhi. Tsá ehdu nétsɨhjɨ́vú ditye íhjyúváítyuróne.
35 Tsane idíllone iímílléhajchíí óvíi ihjyáhañévúré dillómé ájyúmuke. Tsá tene ímityú
Píívyéébé pihcyáávé pañe walle íhjyúváiyóne.
36 ¿Mityá tsá ehdu tene néétune? Cáhawáá méɨjtsúcunuj, tsáhái muurá ámuha pahdu dibye
íuwááboju méhdivu bóhówátsohíjcyáné mewáájácutúne.
37 Aane cáhawáá óvíi tsaate dibye íuwááboju diityédívú bóhówátsohíjcyámé pañe dííbyé
Apííchó íjcyáhajchíí waajácú dííbyé taúhbaju néhdújuco o néhijcyáne.
38 Áánetu tehdújuco néérone ditye múhdurá ɨ́jtsúcunúhajchíí muhdú idyé méméénuúhi.
39 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane óvíi ámuha méúwáábohíjcyá Píívyéébe
íuwááboju méhdivu bóhówajtsóne. Tsá múu tsaate tsíjtyé ihjyu illéébótúrójuri íhjyúvánetu
diityéké bóíjcyutúne.
40 Ɨmɨááméré múu iíjcyáne panéváré ímíñeúvú meenúhi.

15

Crɨ́jto dsɨ́jɨ́veebe bóhɨ́ne

1 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méɨtsáávé muhdúhjáa pajtyéteju ámúhakye o úwaabóné
ámuha mecáhcujtsóne. Aane muurá ímí ámuha méúraavyéhi.

2 Aame tsúúca ámuha mépájtyeté ɨ́mɨááné ámuha mecáhcújtsóhajchííjyu. Áánetu ámuha ímí
mecáhcújtsótúhajchíí íllure ámuha mébáñúméiíhi.
3 Muuráhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu tene néhdújuco méimítyú iwáágóo Críjto
dsɨ́jɨ́vénetu íjcyáné uwááboju oke ditye úwaabódújuco ámúhakye o úwááboh́íjcyáne.
4 Muuráhjáa tene néhdújuco dsɨ́jɨ́véébeke ditye cúúuube pápihchúúj coojɨ́vatu bóhɨɨ́ne.
5 Aane íñe ó úwááboh́íjcyá muhdúhjáa Péédoródívú ibóhówáávéné boone tsijtye
ímamyémudívú dibye bóhówaavéne.
6 Ááné boonétúhjáa muurá bóhówááveebe ihñéjté 500-mevá ehnííñevu íjcyámedívu.
Áámedítyúu tsúúca tsaatétsáhjɨ́ dsɨ́jɨ́vénetu muurá ijcyáméi mítyame.
7 Áhduréhjáa muurá bóhówááveebe Jacóóbodívu. Ááné boonétúhjáa bóhówááveebe
pámehdívúréjuco.
8 Ááné boonécóbaúvutúu téhdure óhdivu dibye bóhówaavéné ó ɨjtsúcunú éhne múúne walle
ɨtsɨ́ɨ́máváíyotsɨ́hjɨ́ pájtyelle tsɨ́ɨ́mavádu.
9 Áánéllii tsá o ɨ́jtsúcunúmeítyuró dííbyedítyú íjcyáné uwááboju úwááboméré péhíjcyáméejpi
o íjcyane. Muurá ɨ́mɨááné tsá o íjcyáítyuró ténejcú uwááboobe cahcújtso múnáakée o
ɨ́cúbáhrahíjcyánélliíhye.
10 Árónáacáhjáa ihdyu Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaabe óhdi ɨ́ɨ́dáátsóvéne oke
ímíbajchóhi. Aabe ihdyu óvíi tehdújuco o íjcyane dííbyé icyánéjcú uwááboóbe. Áánéllii muurá
ɨ́mɨááné tsijtye uwáábojté ehnííñevu ó méénuhíjcyá tééné wákimyéi. Tsá idyé oóre. Dííbyere
ihdyu Píívyéébe méénuhíjcyá tajtyéévéri.
11 Árónáa tsá muhdú tene néétu tsaate éhnííñevu tééné wákimyéí méénune. Aane ihdyu ímí
tehdújuco ámúhakye muha meúwááboh́íjcyáné ámuha mecáhcujtsóne.

Dsɨ́jɨvémé bóhɨɨ́íñe

12 Muuráhjáa Críjto dsɨ́jɨ́veebe bóhɨɨ́ne muha meúwááboh́íjcyáné ámuha mécáhcujtsóhi.
Árónáa ¿ɨ́veekí tsaate ámúhadítyú nehíjcyá dsɨ́jɨvémé bóhɨ́júcóóityúne?
13 Muuráhjáa ɨ́mɨááné tehdu tene nééca Críjto dsɨ́jɨ́veebe tsáhájuco bóhɨ́ɨ́ityuróne.
14-15 Aaca muurá ténejcú uwáábojte muha méíjcyáiyá állíu múnaa dibyée bóhɨɨ́túnéré
muha meúúbállehíjcyánélliíhye. Aaca téhdure tééné uwááboju mecáhcujtsóné tsá ɨ́ɨ́netu meke
pɨ́ááboityuróne.
16 Muuráhjáa tehdu tene nééca Críjtoke ditye cúúuube tsá bóhɨ́júcóóityuróne.
17 Aacáa muurá ɨ́jcyáiyóné máhallúrí méimítyuháñe.
18 Aamée dííbyeke ímí mecáhcújtsorómé medsɨ́jɨvémé ávyétá wágoóóveréjuco
meméénúiyóne.
19 Muurá dííbyeke mecáhcujtsóné apááñéré ííñújɨ́ hallúrí meíjcyánetu meke pɨ́ááboca
tsíjtyéhjɨ́ ehnííñevu ávyétá ɨdáátsó méíjcyáiyáhi.
20 Árónáacáa ɨ́mɨááné Críjto ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu bohɨ́ɨ́ medsɨ́jɨvémé mebóhɨɨ́íñé mééma
déjucóónuúbe.
21-22 Muuráhjáa tsáápiiye Adáá ímityúné méénúné déjúcotu médsɨ́jɨ́vehíjcyáhi. Ahdúu ɨ́ɨ́vane
tsáápiiye Críjto ɨ́mɨáábé íjcyaabe méénúnej tééveri medsɨ́jɨvémé méboóhɨɨ́hi.
23 Árónáa tsá ihdícyáijyu meboóhɨ́ɨ́ityúne. Dibyéi tsiiñe tsáácooca méboóhɨɨ́ dííbyeéjté
meíjcyame.
24-25 Áijyu pámé avyéjuubéré íjcyaá dííbyeke múnáátsohíjcyámeke ityáhjáné hajchóta. Ááné
boone páneere Cááni Píívyéébé hójtsɨ́ pañévú ɨ́hvéjtsóiibye dííbyeréjuco páné avyéjuube iíjcyaki.
Téijyu páneere nɨjkévaáhi.
26 Dsɨjɨ́vé meke múnáátsohíjcyáné tsáhájuco íjcyáityúne.
27 Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe picyóó Críjtoke páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki. Ehdu
muurá nééne dííbyé waajácúháámɨtu. Tsá tene néétu Cááni dííbyé túkevéjtsójú pañe íjcyane.
28 Muurá ícyooca páneere Críjtó túkevéjtsójú pañe íjcyároobe téijyu íjcyaá Cááni Píívyéébé
túkevéjtsójú pañéréjuco. Muurá Píívyéébe ávyeta páné avyéjuubéré ímichi dííbye tájpí páneere
íjcyaábe. Áánéllii téijyu páneere dííbyé túkevéjtsójú pañéréjuco íjcyaíñe.
29 Áánetu ijcyáné tsane. Ehdu idyé medsɨ́jɨvémé mebóhɨ́júcóóityúné néhijcyámé
¿ɨ́veekí tsójtsóméíhijcyá imúnaa dsɨ́jɨ́véme mémeri ‘ditye ipájtyetéki’ néémere muhdú idyé
medsɨ́jɨvémé mebóhɨ́júcóóityúnáa ɨ́ɨ́netú diityéké tene ɨpɨ́ááboki?
30 Aane idyé ehdu tétsɨ́hjɨ́ daíhañéréjuco medsɨ́jɨ́véíñáa ¿íñe muha úwááboméré mépehíjcyá
tsáijyu tsaate múúhakye tééné hallútú dsɨ́jɨ́vétsóhajchíí muha mepájtyetékijɨ́ɨ́vari?

31-32 Áánélliihyéhacáa bañúháñé tééné hallútú Éépetsó cóómi múnaa ápíchó éhne múúne meke dóóné iyámédú néémema ó táhjácatsíhijcyáhi. Aanéjɨ́ɨ́va, ané metsu ɨ́mɨááné tehdu tene néhajchíí meíjcyáné hajchótá mewáñehjɨ́vateté pañe panéváré meóóvehíjcya tétsɨ́hjɨ́ daíhañéréjuco medsɨ́jɨ́véíñélliíhye. Árónáa muurá ɨ́mɨááné medsɨ́jɨ́vémé mebóhɨɨne o úwáábohíjcyáné hallútú oke ditye dsɨ́jɨ́vétsóllehíjcyároobe ó ícyahíjcyáhi. Áróneri íllure ó ímíjyúúvehíjcyá eene ámuha Jetsocríjtoke meúráávyéneri o ímijyúdu.

33 Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ɨ́tsámeíhíjcyámedívu. Ámúhakye mújtátsodímyé ímí ámuha meíjcyáíyómeke. Muurá tsaate néehií: “Átéréejtédívú menáhbevámé íllure meke mújtatsóhi.”

34 Ahdu ámuha meíjcyáíyónéllii ímíñeúvú méuráávyé ɨ́mɨááju. Óvíjyacóóné íimítyunéjcu. Muurá ijcyáméubá tsaate ámúhadítyú Píívyéébeke wáájácutúme. Ehdu ámúhakye o néé núcójpɨ́tsóróné pañe ámuha téénetu mewájácúúveki.

Muhdú dsɨ́jɨvémé bóhɨɨíñe

35 Árónáacáubá tsaate ámúhadítyú neéhi: ¿Aca íhya muhdɨ́ɨváj píhjɨmá medsɨ́jɨ́vétsihdyu mébóhɨɨ́hi?

36 ¿Aca muhdú ámuha méɨjtsúcunúhi? Íllu muurá teéne: Muurá tsíeméné pañévau mebájtsou tsíhdyuréjuco icyápáyóóvétsihdyu ííñeu botsíi páneevé úmehéréjuco.

37 Tsá muurá apáhajchíí teeu mebájtsónemáyé pahéjuco íjcyáítyuróne. Tsáijyu muurá tríígó pañéváuma tsíñéhjɨ́ pañévahúúné mebájtsócooca tsáhái téúhjɨtu ipáhé bóhówáávetúne.

38 Píívyéébere ihdyu iímillédú píívyetsóné tsaímíyé keemévé ɨ́ɨ́néhé neeváúhjáa íjcyahéjuco.

39 Tsá muurá panéváré tsahdúré néétune. Muurá úmehééné tsíhdyure. Áánetu mee mɨ́amúnaa tsíhdyure. Áhdure iyámé tsá tsahdúré néétune. Muurá baari úlléné iyámé tsíhdyure. Wahpéjté tsíhdyure. Amómé tsíhdyure.

40 Téhdure caame íévéhóówari íjcyanéhjɨ́, ííñújɨri íjcyanéhjɨ́, tsihdyúre.

41 Muurá cóójɨejpi núhba ájchú péjcóéjpima mɨ́ɨ́curu ájchúné tsihdyúre. Áhdure mɨ́ɨ́cúruj péété tsá tsahdúré néétune.

42-43 Ahdu muurá idyé tsíhdyuréjuco meíjcyane medsɨ́jɨ́vétsihdyu mebóhɨɨ́me. Muurá medsɨ́jɨ́vémeke ditye cúúume mechájááverómé tsiiñe mebóhɨ́ɨ́cooca tsíhdyuréjuco néjpiima meíjcyame tsáhájuco múijyú muhdú meíjcyájúcóóityúne. Muurá íñe ícyooca meíjcyánej pi átéréenére.

44 Aane muurá ííñújɨri meíjcyánéj piima meíjcyame téhdure méíjcyaá tsíhdyuréjuco néénej pi múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúnéj piíma.

45 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tujkénúejpíi Adáake Píívyéébe iípívyétsóóbé pañévú picyóó mɨ́amúnaa dibye íjcyáíñe bóhɨ.” Áábé boonétúu Críjto bóhówááveebe ihdyu meke ajcú múijyú muhdú meíjcyájúcóóityúne bóhɨɨ́vu.

46 Árónáa tujkénúi méijcyá íñe ícyooca meíjcyánéj piíma. Ááné boonétú botsíi méíjcyaá tsíhdyuréjuco néjpi múijyu medsɨ́jɨvéjúcóóityúnéj piíma.

47-48 Muuráhjáa tujkénú Píívyéébe meenú ííñúbatu Ádáake ííñújɨ́ejpi íjcyáábeke. Áánélliii téejɨ́ hallúrí meíjcyame méjpííháñema mee dibyée ípívyéjtsoobédújuco. Áánetúhjáa ihdyu Ávyéjuube Críjto tsáá nijkyéjɨtu. Áánélliii dííbyema meíjcyácooca tsíhdyuréjuco meíjcyaíñé dibye íjcyadújuco.

49 Muuráhjáa Píívyéébe ííñúbatu méénuube íjpííma íjcyadújuco mee méjpíímaá. Áhdure idyé nijkyéjɨri íjcyaabe Críjtodúréjuco meíjcyaíñé dííbyema meíjcyácoóca.

50 Ámuúha táñahbémuj, muurá íñe ícyooca meíjcyánéj piiháñema tsá meíjcyáityú Píívyéébé avyéjuri. Muurá íñe dsɨ́jɨ́véíñéj piiháñé tsá múhdutú dsɨ́jɨ́vetúné íjcyáítyuróne.

51 Cáhawáá ámúhakye o úúbálle múha mewáájácutúne. Tsá muurá pámeere mɨ́amúnaa dsɨ́jɨ́vétyúne. Muurá dsɨ́jɨ́vétúméj piiháñé cápáyóóveé tsíhdyuréjuco néénéj piiháñevu.

52 Muurá ávyeta ɨ́ɨ́cúíwuúré tsáneere metámihjyácóné hallúrí méjpííhañe cápáyóóveé páneere tsíhdyuréjuco iímíbáávye nihñéré rojrócó llíjchúmeícyoóca. Tene muurá íhjyúvácooca cahcújtso múnaápe dsɨ́jɨ́vehíjcyámé tsiiñe bóhɨɨme tsáhájuco dsɨ́jɨ́véityúne. Ááné tujkéveri téijyu íjcyame dsɨ́jɨ́vétúméj piiháñé tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe.

53 Muurá íñe ícyooca medsɨ́jɨ́vehíjcyanéj piiháñé téijyu cápáyóóveé dsɨ́jɨ́véítyúnéj pi-iháñevúréjuco. Áijyu ihdyu botsíi méíjcyaá Píívyéébé avyéjuri.

54-55 Ehdu muurá íñe medsíjívehíjcyánéj piiháñé tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñé Píívyéébé
waajácuháámitu íllu tene nehdújuco: "¿Aanéhaca kiávújucó teene dsijívé meke wáágóóiyóne?
Tsúúca táhjátsámeíñé tsáhájuco íjcyatúne." Ehdu Píívyéébé waajácúháámitu nééneé.
56 Muurá ímityúmé meíjcyáné déjúcotu médsíjívehíjcyáhi. Aanée méhdivu Píívyéébé
taúhbaju bohówajtsó ímityúmé meíjcyane.
57 Árónáacáa ihdyu tehdújuco Píívyéébe méhdi iídáátsóvéne Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri
ímityúné mééma táhjane mewágóóóvétuki.
58 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, méíhvéjtsodí Píívyéébé icyánéjcú ámuha meúraavyéne.
Óóchévetúméré méméénuhíjcyá Máavyéjuube Jetsocríjtó wákimyéi. Muurá méwaajácú dííbyé
wákimyéí memééénume mebáñúmeíityúne.

16

Cahcújtso múnáá wáábyuta dsiidsi píhcyúmeíñe

1 Áánetu dsíídsike cahcújtso múnáállii ámuha mepíhcyuhíjcyáné múu ímíñeúvú meenú iinée
Garáátsiá iiñújiri íjcyáné cahcújtso múnáake o néhduú.
2 Ténevá tsemáánádú múu wáyeéévejcóójí idyóbéévécooca ámúhá wákimyéí hallúvú ámuha
meújcúnetu tsánéhwu dówacárohíjcyá ámúhadívú o úújetécooca botsíi ámuha mepíhcyútuki.
3 Aane o úújetécooca tsaatéké ámuha metújkevéállémeke méwálloó Jerotsaréeri íjcyáné
cahcújtso múnáa éllevu ámuha mewállóóné waajácúhaamínema ditye teene itsájtyeki.
4 Áámema téhdure muhdú o néhajchíí ó peéhi.

Muhdú ipyééiñe Páávoro íjtsámeíñe

5 Árónáa ihdyu tujkénúi ó peé Matsedóóníá iiñújivu. Átsihdyu botsíi ámúhakye ó
aahívéteéhi.
6 Aabe tsáijyu múúne ámúhama úúníjyá hajchótá ó ijcyá tsúcájáhreé. Átsihdyu óvíi kiávú o
péébeke ámuha oke mépíaabóhi.
7 Tsá o ímílletú ámúhakye iícúiye o ááhíveíñúne. Ó imíllé tsuucájááneúvúi ámúhama o íjcyane
Píívyéébe ímílléhajchííjyu.
8-9 Aabe íchihvúré Éépetsóvú Pejtecojtéé wañéhjí ó pájtyeé tééné pañe íchíi múnáake o
úwááboki. Tsáijyu múúne tsaate diityédítyú o úwaabóné cáhcujtsó tsijtye oke tééné hallútú
tsárílléróónáaáca.
10 Ááanetu Timotéó íñe o íjcyadu Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyaabe ámúhadívú úújetéhajchíí
ímíñeúvú méwaatsúcúpéjtsoco dibye ímí iijtsúcunúki.
11 Áábeke ihdyu métsiiménéélledíñe. Ímíñeúvú dííbyeke mépíááboco elle iúlléjéne oke dibye
iúújévaki. Muurá dííbyeke ó itsohíjcyá tsijtye ménahbémuma oke ditye iúújévaki.
12 Téhdurée ménahbe Apóóroke ó neerá dibye ámúhakye iááhíveté tsijtye menáhbémuma.
Árónáa tsá dibye péétune. Óvíi múijyú iímíllécooca ámúhakye aahívetéébe.

Páávoro pítyajcóne

13 Ahdícyane ímíñeúvú Píívyéébeke méuráávyé ténejcútú ámuha íhtsutúmé meíjcyame
ímítyunévú metáhjátsámeítyuki.
14 Múu iiná imyéénune ímíñeúvú meenú paméváké iwájyúnema.
15 Ámuúha táñahbémuj, muurá ámuha méwaajácú Ejtéépanáké éhnée Acááyá iiñúji
múnáadítyú ihyájkímuma tujkénú Píívyéébé icyánejcúvú pájtyéébeke. Aabe muurá diitye
ihyájkímuma ímí píááabohíjcyá téhulle íjcyame ménahbémuke.
16 Ááameke múu avyéjuulléhi. Áhdure tsijtye Píívyéébé wákimyéí méénuhíjcyámeke múu
avyéjuulléhi.
17 Muuráhjáa diibye Ejtéépanaa, Potonáátoo, Acáicoo, éhdume tsaímíyé oke píaabó íílle
ámuha meíjcyaca oke mepíááboíyónetu.
18 Aame oke tsápítsohíjcyá ámúhakyée itsápijtsódu. Aane ímí ó ijtsúcunú tehdújuco. Tehdu
néémeke múu avyéjuulléhi.
19 Áhdure ámúhakye ó úúballé Ááatsiá iiñújiri íjcyáné cahcújtso múnaa ámúhakye
dúúruváne. Téhdure Akííramútsí Piritsíírama ámúhakye duurúváhi. Áhdure diityétsi jávú
píhcyáávehíjcyámé ámúhakye duurúváhi.
20 Pámeere íchíi múnaa ménahbémú ámúhakye duurúváhi. Téhdure tsaméére
méduurúvajcátsi.
21 Aane íñe ámúhakye o pítyajcóné páñetu oo Páávoro ó caatúnúhi.

22 Aabe o néé Ávyéjuube Jetsocríjtoke wájyútúmé hallúrí tsúúca ímityúné íjcyane. Aabe
ihdyu óvi tsájucóó Máavyéjuúbe.
23-24 Muurá mítyane ámúhakye ó wajyú dííbyeéjté ámuha meíjcyámeke. Ahdícyane ihdyu óvíi
dííbyeréjuco ámúhakye píaabóne. Áyu tehdújuco.

2 CORÍÍTIO
Hállúvúeháámí Coríítori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée oke Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodityú íjcyáné uwááboju
úwááboobéré o péhíjcyaki. Aane íñe ícyooca muhtsi íhyaami mécaatúnú ménahbe Timotéoma
elle Coríítori ámuha meíjcyáné cahcújtso múnáa éllevu. Téhdure pámeere Acááyá iiñújiri
íjcyáné cahcújtso múnáá wáábyuta téhaámi.
2 Ahdícyane óvíi Píívyéébe Ílli Jetsocríjtoma ámúhakye píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Páávoro ícúbáhrámeíñe

3 Áánéllii metsu Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébeke medúúrúvaki. Muurá meke
iídaatsólléne íjcyaabe paíjyuváré meke bóhíítsohíjcyáhi.
4 Muurá meícúbáhrámeíñetu meke ibóhíjtsóne píááabohíjcyaabe téhdure tsíjtyeke mepíááabo
muhdú meke dibye píaabódu.
5 Ehdu Críjtoéjté meíjcyame dibyée ícúbáhrámeíhijcyádújuco meícúbáhrámeíhijcyáne.
Áámeke dííbyej tééveri Píívyéébe meke ímíjyuuvu ácuhíjcyáhi.
6 Muurá muhtsi meícúbáhrámeíyómútsikye ímíjyuuvu ácuhíjcyaabe téhdure ámúhakye muhtsi
meúwáábóneri mebóhijtsómé tehdíívané ícúbáhraméí ámuha maáábúcúne mepájtyetéki.
7 Muurá muhtsi méwaajácú ámuha ímí Píívyéébeke meúráávyehíjcyáné panévaré ámúhakye
pájtyéróné pañe. Muhtsi meícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeíñéllii téhdure ámúhakye
bóhíítsohíjcyaabe múhtsikye ibóhíítsohíjcyádu.
8 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámúhakye o úúballéné muhtsíi Áátsiá iiñújiri
meícúbáhrámeíñe. Ávyetáa muhtsi méícúbáhrámeí múha áábúcúityuróne. Tsáhájucóo
muhtsi meíjtsúcunútú mepájtyetéiñe.
9 Ídátsóhrée muhtsi éhne múúne ditye dsíjívétsoímyé íjcyadu. Ehdúu múhtsima pa-
jtyéné Píívyéébedívú muhtsi mecátsípááve panévatúré íhtsútuube íjcyaabe dsíjívérómeke
bóhíítsóóbedívu.
10 Aabée ihdyu múhtsikye pájtyetétsó téijyu muhtsi medsíjívéíyónetu. Áánéllii dííbyedívú
muhtsi mécátsípáávehíjcyá éhníííñevu íjcyárónéhjitu dibye múhtsikye ipájtyetétsoki.
11 Aane óvíi ámuha piááabó métáúmeí dibye éhníííñevu múhtsikye píaabóné tsijtye iájtyúmíne
dííbyeke ityéhdújtsoki.

Coríító cóómivúi Páávoro péétune

12 Muurá muhtsi méwaajácú ímí tehdújuco muhtsi meíjcyane míamúnááj piine ímichi
ámúhama. Píívyéébere múhtsikye píááabóneri ímí muhtsi méícyahíjcyáhi. Tsá múhtsiye tehdu
meíjcyatúne. Ááneri mítyane muhtsi méimíjyúúhií.
13 Aane íñe ámúhakye muhtsi mecáátúnuhíjcyáné tsá túhú íhjyúvatúne. Cáhawáá óvíi ámuha
méwaajácú téhaamíjí meéévénema.
14 Muurá ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca ámuha múhtsidi
meímíjyúúveíñé ténejcúvúu ámúhakye muhtsi mewáájácútsónélliíhye. Áhdure ámuha
méwaajácú ámúhadi muhtsi meímíjyúúveíñé múhtsí uwáábóo ámuha melléébónélliíhye.
15-16 Aanée ámúhadívú ímí o íjtsúcunúnéllii tujkénú ó imíllerá Matsedóóniá iiñújivu o péébe
ámúhakye o ááhíveíñúne. Aabée téhullétú o óómiibye ó imíllerá tsiiñe ámúhadityú o pájtyene
Jodéá iiñújivu o péébeke ámuha oke mepíááboki. Árónáacáa tsá tehdu tene néétune.
17 ¿A téénetúu ámuha méijtsúcunú pánehjídú o pityácámeíhijcyáne? ¿A ámuha méijtsúcunú
cahcújtso múnaa íjcyatúmé pánehjídú imyéénúityúné íhjyúvahíjcyádú o íhjyúvahíjcyáne?
18 Tsáhaá, muurá Píívyéébe múhtsikye waajácú tehdu muhtsi menéétune. Áánéllii muurá
muhtsi menéhdújuco meméénune.
19 Muurá Críjto Píívyéébé Hajchi íjcyaabe tsá múijyú íijtsaméí cápáyóóvéityuróne. Muurá
muhdú iñéhdújuco dibye méénune. Áábedítyú íjcyáné uwááboju íñe muha méúwáábohíjcyá
oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, éhdume.
20 Áábej tééveri muurá páneere Píívyéébe mééma meenú muhdúhjáa iñéhdújuco. Áánéllii
dííbyeke medúúrúváne météhdútsohíjcyáhi.
21 Téhdure dííbyere Críjtoj tééveri dibye meke ímíbajchómé méijcyá dííbyeéjté íhtsutúme.

22 Aabe meke ɨ́ítsɨ́ɨmedi idíllómé pañévú Íapííchó pícyóóneri ɨ́mɨááné méwaajácú meke
iñéhíjcyanévú dibye ájcuíñe.
23 Aabe waajácú ɨ́ɨnélliihyéikyé elle Coríítori ámuha meíjcyámeke o ááhɨ́vetétúne.
Ɨmɨáánée ó imíllerá ámúhakye o ááhɨ́veténe. Árónáacáa tsáhái o péétu ámúhakye
uhbádúré o túkévéjtsotéíyónélliíhye. Áánélliihyée tsáhái ámúhakye o ááhɨ́vetétú ámúhakye o
kímóvéjtsóíyónélliíhye.
24 Árónáa tsá ámúhakye o táúhbáítyuró íñe mecáhcújtsónejcúvu. Muurá tsúúca ámuha ténejcu
méwaajácújucóóhií.

2

1 Apááñéré ó imíllé ámúhakye o tsápɨ́jtsóneri o pɨ́aabóné ámuha meímíjyuúki.
2 Muuráhjáa diityédíjyuco ámúhadi o ímíjyúúvéíyómeke o kímóvéjtsoca ¿múhdí ó
ímíjyúúvéiyáhi?
3 Áánélliihyée muurá ámúha éllevu ɨ́hde o cáátúnúháámɨ́ pañe ámúhakye ó úwaabó
ámuha meímíbáávye ellévú o péécooca oke ámuha meímíjyúúvétsóíyótsihvu íllure oke
mekímóvéjtsótuki. Muurá ó waajácú oke ámuha meímíjyúúvétsoca tsaméhjɨ́juco
meímíjyúúvéiyóne.
4 Muuráhjáa tujkénú ámúha éllevu o wálloháámɨ́ ó caatúnú múhdurá ámuha meícyahíjcyáné
kímóhcó oke pájtyéneri táábere. Árónáacáa tsá ámúhakye o kímóvéjtso o cáátúnutúne. Mítyanée
ámúhakye o wájyúnéllii ámúhakye ó caatúnú ámuha meímíbáávyeki.

Ímityúné méénúmedi meɨ́dáátsovéne

5 Áánetu eene ímityúné imyéénúneri oke kímóvéjtsoobéubá awáá éhnííñevu ámúhakye
kímóvejtsóhi. ¿Mityá tsá ámúhakye dibye kímóvéjtsotúnej?
6 Áábeke téhdunéjuco ámuha tééné hallútú meúwaabóne.
7 Íllureju co dííbyedi meɨ́dáátsóvéne máábajɨ́ɨ́vé teéne. Ááne mécánaajánú dibye ɨ́ɨ́jtsaméí
icyátóróóvéne iímíbáávye ávyétá tútavááveréjuco Píívyéébedítyú dibye imyéénútuki.
8 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha tsiiñe ímí dííbyema menáhbévaki.
9 Ehdúu ámuha meíjcyane o wáájácúne éíjyu tééné uwáábó o cáátúnuháámɨ́ ámúha éllevu ó
wallóó ámúhakye o nééne ámuha mecáhcújtsóhajchíí o wáájácuki.
10 Muurá ímityúné méénúmedi ámuha meɨ́dáátsóvéne teene maábájɨɨvéné ímí ó ɨjtsúcunúhi.
Áánéllii téhdure táicyánéjcutu ámuha meɨ́dáátsóvémedi ó ɨ́dáátsóvehíjcyá Críjto mémeri.
11 Ehdu mépɨ́ááboj cat sí Naavéné meke imújtátsótuki. Muurá tujkéveebe meke imújtátsoki.

Tóróóá cóómiyi íjcyaabe Páávoro múhdurá ɨ́jtsámeíñe

12 Tóróóavúu muurá o úújetéébé tétsíi múnáake Críjtodítyú íjcyáné uwáá boju o úwáá boca
mítyame cáhcújtsóiyá Píívyéébé pɨ́ááboríye.
13 Árónáacáa técoomíyí ménahbe Tííto íjcyatúné múhduúvúrá o ɨ́jtsúcunúnéllii o péé di-
ityédítyú Matsedóóniá iiñújɨvu dííbye néhcovu.

Críjtoma ɨ́htsutúmé meíjcyane

14 Árónáa ihdyu Píívyéébeke ó téhdútsohíjcyá Críjtoj tééveri panéváré metáhjahíjcyáné
hallúvu. Muurá mejtééveri íuwáá boju pahúllevávú tsújaúcuhíjcyaabe éhne múúne pácúúcuj
cúvá pahúllevávú tsújaavédu.
15 Ahdu Críjtoj tééveri meímíbáávyémeke Píívyéébe ímí ɨ́jtsúcunúmé dííbyé uwáá boju
métsújaúcuhíjcyá pámehdívúré pájtyetéímyema wágóóóvéímyedívu.
16 Ááné uwáá boju muurá wágóóóveímyé ɨjtsúcunú éhne múúne meke dsɨ́jɨ́vétsóiyóné
meɨ́jtsúcunúdu. Áánetu pájtyetéímyedívú ɨ́ɨné imíjyaú teene bohɨ́ɨvú diityéké ájcune. Aanéhaca
íñe ¿caatyé úwáábóiyá tééné uwáá boju?
17 Muurá tsá teene muha meúwáábohíjcyatú tsaate méénuhíjcyádú muha medsɨ́ɨdsɨ́vakíye.
Áhdure tsá tsíhdyuhjɨ́ré muha meúwáábohíjcyatúne. Muurá tene néhdúju co muha
meúwáábohíjcyáné Píívyéébée múúhakye níwáávéné wákimyéí Jetsocríjtó múúhakye
pɨ́áábónej téé veri dííbyeke muha meɨ́ɨcuvénéjuco.

3

Béhné pihtyájcoju

1 ¿Aanéubá ámuha méɨjtsúcunú íllure muhtsi memítyájkímyeí ehdu ámúhakye menéhijcyáne?
¿Áhduréubá ámuha méɨjtsúcunú tsaate méénuhíjcyádú uwáábojtétsí muhtsi meíjcyáné

waajácúháámɨvu ámúhakye muhtsi meúújétsoíñe? ¿Panéubá ámuha méɨjtsúcunú téeméháámḭ́ ámúhakye muhtsi metáúmeíñe?

2 Áánerá ihdyu ámuháyé teene waajácúháámḭ́ tujkévéejte múhtsí uwááboríi tsíhdyuréjuco ámuha mecápáyoovéme. Áámeke ámúhakye pámeere ɨ́ɨ́ɨténe waajácú ɨ́mɨááné tehdújuco ámúhakye muhtsi meúwaabóne.

3 Aame ámuha Críjtóo múúhaj tééveri cáátúnúné waajácúhaamḭ́du. Árónáa ihdyu tsá ámuha mecáátúvatú caatúnújpácyori. Áhdure tsá ámuha mecáátúvatú éhnéhjáa néwáyuwáácutu cáátúvanédu. Muurá ihdyu ɨ́htsútuube Píívyéébé Apííchóré ámúhá pañévú úcaavéné ámúhakye ímíjpyetétsómeke tsijtye ɨ́ɨ́ɨténetu waajácú dííbyeéjté ámuha meíjcyane, waajácuháámḭ́ cáátuváné iéévéne iwáájácúiyódu.

4 Ehdu íñe ámúhakye o néene ɨ́mɨááné tsá álliu íjcyatúne. Muurá Píívyéébere Críjtoj tééveri múhtsikye pɨ́ááboíjcyánéllii ó waajácú ɨ́mɨááné tehdújuco o néhijcyáne.

5 Tsá múhtsí waajácúríyé muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Píívyéébere ihdyu múhtsikye túkévéjtsóneri muhtsi méúwáábohíjcyáhi.

6 Áhdure dííbyere múhtsikye pɨ́ááboíjcyá íñe muhdú meíjcyaíñé béhné pityájcoju muhtsi tsíjtyeke meúwáábóki. Muurá dííbyé Apííchó mépañe íjcyánej tééveríyé mépájtyetéhi. Tsá ɨ́hdééné taúhbaju meúráávyéneri mepájtyetétúne. Muurá teene meúráávyerómé íllure méwágóóóvéiyáhi. Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó meke ajcú medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ɨvu.

7 Muuráhjáa teene tujkénú Píívyéébe pícyóóné taúhbaju meke pájtyetétsóityuróné néwáyuwáácutu cáátuváné tamúnaa ijraéémudívú wajtsḭ́ dííbyé ɨ́htsútuma Moitséeúvuj tééveri. Ááné ámḭ́tsaráhcóhjáa dííbyeúvú húmɨri íjcyánéllii tsá imúnaa ɨ́ɨ́tehíjcyatú dííbyeke. Aanéikyéhjáa chooco dííbyedítyú áábanúhi.

8-9 Ehdúhjáa muurá meke pájtyetétsóityúróné taúhbaju tujkénú Píívyéébe pícyoone ɨ́ɨ́né imíjyaú bóhówaavéhi. Aanéjɨ́ɨ́ mityáubá awáá mepájtyetéíñé uwááboju dííbyé Apííchó mépañétú bóhówájtsoíñej. Ááné pityájcoju íñe ícyooca mééma dibye mééनune muurá meke ímíjpyetétsóhi.

10-11 Áánevu tujkénúu dibye mééनúné taúhbaju ímí néérone tsá úújetétúne. Áánetu íñe ícyooca mepájtyetéíñé pityájcojúu dibye mééनune awáá éhnííñevu meke pɨ́aabóné tsá múijyú nɨ́jkévaityúne.

12 Aane muha mewáájácúnéllii méúwáábohíjcyá ɨ́ɨ́nerí núhnévetúme.

13 Tsá muha memééनuhíjcyatú éhnéhjáa Moitséeúvú ditye iájtyúmḭ́tu Píívyéébé ámḭ́tsaráhcó íhyúmɨri íjcyane áábanútúné hajchótá wájyámubávú wátácámeíhijcyádu.

14 Téijyúhjáa íjcyáné mḭ́amúnaa tsá wáájacúpityúne. Áhdure ícyooca íjcyáné mḭ́amúnaa teene ɨ́hdééné pityájcoju éévéjúcoorómé tsá wáájácutúne. Aame ijcyá éhne múúne tsane tsíeménevu maávohjácóné íjcyadu wáájácúmeítyúme. Muurá ihdyu apááñéré Críjtóo mééma mééनune mecáhcújtsóneri méwaajácúiyáhi.

15 Aane ícyoocápí tsaate téénere Moitséeúvúu cáátúnuhíjcyanéhjɨ́ré icyáhcújtsóne ɨtsúcunúhijcyá ipájtyetéiñe. Tsá ditye wáájácúpityú Píívyéébée muhdú mepájtyetéiñe Jetsóoj tééveri mééनune.

16-17 Árome muurá dííbyé icyánejcúvuréjuco pájtyémeke pɨ́ááboobe Íapííchoj tééveri ditye iwáájácu muhdú ipájtyetéiñe.

18 Muurá Píívyéébeéjté meíjcyame tsúúca dííbyé icyánéjcú méwaajácúhi. Aame mɨ́ɨ́cumḭ́dú menéémedítyú dííbye ími bóhówaúcunúhijcyámé icyóhbodu méíjcyaá Críjtodu Íapííchoj tééveri meke dibye ímíjpyetétsóme.

4

1 Aane téénetu íjcyáné uwááboju ɨ́mɨáájú íñe muhtsi méúwáábohíjcyáhi. Áánetu tsá muhtsi meóóchévéítyuró mekée ɨ́ɨdaatsólléne Píívyéébe múhtsikye pícyóóné wákimyéityu.

2 Áánéllii muurá páneere núcójpɨ́tsó nénehjɨ muhtsi meɨ́hvéjtsóne dííbyé uwááboju méúwáábohíjcyá muhdú tene néhdújuco. Tsá muhtsi tsɨ́jɨjtóríyé meúwáábotúne. Aane Píívyéébe waajácú muhtsi maállityúne. Aane téhdure mḭ́amúnaa waajácúiyáhi.

3 Aane íñe meke pájtyetétsoíñé muhtsi meúwáábohíjcyáné tsá bóhówáávetú wágóóóvéímyedívu.

4 Ɨjíj caani Naavéné diityéké túhútsohíjcyá ditye icyáhcújtsótu Píívyéébere íjcyaabe Críjtodítyú íjcyáné uwááboju.

5 Muurá tsá múhtsidítyú muhtsi meúwáábohíjcyatúne. Muhtsi méúwáábohíjcyá Jetsocríjtó Máavyéjuube íjcyáábedítyu. Áábeke muhtsi mewájyúnéllii méijcyá ámúhá ɨɨcúve múnáajtétsi.

6 Muuráhjáa Píívyéébe néhdújuco peete íjcyane. Áábere muurá íñe ícyooca mépañévú téénedu
néene íuwááboju picyóó téénej téeveri dííbyé ámítsaráhcó Jetsocríjtodítyú bóhówaúcunúné
mewáájácuki.

Mecáhcujtsóné meke túkévejtsóhi

7 Aane muurá Píívyéébé ámítsaráhcó núpájkíihllódú menéérómé pañe tsúúca íjcyánetu
ámuha méwaajácú dííbyé ihnáhooríyé muhtsi meúwáábohíjcyáne. Tsá múhtsí ihnáhoori
muhtsi meúwáábohíjcyatúne.

8 Muurá múhtsikye tsíñehji páhduváré dáríívéronévú tsá muhtsi metáhjátsámeítyúne.
Tsáijyu múhtsikye íhnáhó tene íjtsámeíchórónáa tsá muhtsi íínerí maáábímyeíhíjcyatúne.

9 Tsáijyu muurá múhtsikye ditye méénúrónáa tsá muhtsi meíhvétsohíjcyatú tééné
uwááboju. Ehdu múhtsidi ditye ícúbáhrárómútsikye Píívyéébe píáábohíjcyáhi.

10-11 Muurá paíjyuva kiávú muhtsi mepéhullévú múhtsikye dsíjívétsohíjcyarómé Jetsóokée
imyéénudu. Ehdu muhtsi dsijívetu mépátyetéhijcyá dííbyeke muhtsi meíícúvéné wákimyéí
meméénúné déjúcotu Jetsóó múhtsikye panévatúré téhmene iwáájácúmeíki.

12 Ávyeta múu dsíjívénetu muhtsi méúwáábohíjcyá teene ámuha mecáhcújtsóne múijyú
medsíjivéjúcóóityúne bóhí ámuha meújcuki.

13 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé: "O cáhcújtsónetu íñe ó ihjyúvahíjcyáhi."
Ahdu idyé muhtsi mecáhcújtsónéllii íñe ámúhakye ménehíjcyá íínerí núhnévétumútsí ímiááné
panévatu Píívyéébe meke píaabóné muhtsi mewáájácúnélliíhye.

14 Muurá muhtsi méwaajácú muhdúhjáa Ávyéjuube Jetsóoke ibóhiitsódú medsíjívémeke
ibóhíitsóne dibye meke tsájtyeíñé íúniúvu.

15 Aane muhtsi mewáájácúnéllii méícúbáhrámeíhijcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtso
mítyame meíjcyame dííbyeke metéhdújtso dibye meke píáábohíjcyáné hallúvu.

16 Áánéllii tsá múijyú meíhtsunúítyuró tééné wákimyéí meméénúnetu. Muurá ídátsó
menéérome Píívyéébeke meúráávyénéjcutu íhtsutúmé meíjcyámeke téjcoojívádú meke
píáábohíjcyaábe.

17-18 Aane íñe ícyooca páhduváré néhéhjiri meícúbáhrámeíhíjcyaróné tsá múhajchótá
íjcyáityúne. Áánetu ihdyu ténéhjiri meícúbáhrámeíyómé nihñévúré Píívyéébema
meíjcyame tsá múijyú muhdú meíjcyáityúne. Áánéllii meere tsaímíyé meíjcyáíyóneri tsá
meíjyácunúítyuróne. Apááñeríyé méijyácunúiyá múijyú níjkéváityúné Píívyéébé avyéjuvu
meúújetéíyóneri.

5

1 Muurá méwaajácú méjpi jahdu néjpiima múhajchótá meíjcyáityúne. Aane wágóóóvéné
boone ihdyu Píívyéébe mééma tsíhdyuréjuco méénúnéj piima méíjcyaá níjkyéjiri múijyú
muhdú íjcyáityúme.

2 Ááneri íñe métsúúrámeíhijcyá téénéj piivu mepájtyéíyóneri ídátsó
meícúbáhrámeíhíjcyánetu mewáyéééveki.

3 Muurá téhulle tsá méjpííma íjcyatúmé meíjcyáityúne.

4 Múhdutúiyó íñe ícyooca meíjcyánej pííyé cápáyovéné múijyú medsíjivéjúcóóityúnéj piívu.
Tsáháityuro ihdyu medsíjívécooca múhajchótá méjpííma íjcyatúmé meíjcyáityuróne.

5 Árónáa ihdyu Píívyéébere méénudújuco méjpííhañe tsíhdyuréjuco cápáyóóveíñe. Aanée
mewáájácu mépañévú pícyoobe Íapíícho.

6 Aane ehdu méúmiwa íjcyane tsúúca méwaajácúhi. Árónáa íñe ícyooca meíjcyánéj piimáyéi
meíjcyáné hajchótá tsáháí Ávyéjuube Jetsóó úníuri meíjcyatúne.

7 Aane ímiááné iñéhdújuco Píívyéébe mééma méénune muurá maájtyúmíturóné
mécáhcujtsóhi.

8-9 Aame medsíjívétúné hajchótá métsúúrámeíhijcyá muhdú dibye ímillédú meíjcyáíyóneri
medsíjívécooca tsaímíyé dííbyema meíjcyaki. Áánéllii tsá meíllityéityú dsijíveri. Aame ihdyu
médsíjivéjúcóóiyá Ávyéjuube Jetsóomáyéjuco meíjcyaki.

10 Muurá dííbyedívú pámeere míamúnaa mépíhcyááveé dibye meke idíllo muhdúhjáa
medsíjívétúné hajchótá ííñújiri meícyahíjcyáne. Áijyu meke áhdóiibye muhdúhjáa
meícyahíjcyáne. Ímiáámée ícyahíjcyámé tééne áhdó ííné imíjyaú ijcyáhi. Áánetúu ímityúné
méénuhíjcyámé tééne áhdó ícúbáhrámeíihi.

Píívyéébema ímí meíjcyane

11 Áánéllii muhtsi Píívyéébeke maávyejúúllédú íjcyamútsí méimíllé tsijtye cáhcujtsóné
dííbyeke. Aane waajácuube ḯmiááné tehdu muhtsi memééenuhíjcyáne. Áhdure cáhawáá óvíi
ámuha méwaajácúhi.
12 Ehdu ámúhakye muhtsi menééneri tsá memítyájkímyeítyúne. Íllure ámúhadívú muhtsi
mébóhówátsohíjcyá múhtsidi ámuha meímíjyúúveki, teene ámuha mewáájácúne eene ḯḯḯbúuri
icyáhcújtsóturóné mḯamúnaa ḯḯḯtérokíyé iúwáábóneri mítyákímyeíhíjcyámedívú téhdure ámuha
mebóhówájtsoki.
13 Ehdu íñe ámúhakye muhtsi menééne méɨjtsúcunúdí muhtsi memeívatémútsí
meíhjyúvahíjcyáne. Ehdu muhtsi meúwáábónej tééveri éhníííñevu Píívyéébeke máávyéjujtsó
ámúhakye tene ɨpḯááboki.
14-15 Muuráhjáa Críjto pámeekéré meke iwájyúne ɨdsḯjɨ́vétsihdyu bóhɨɨne mewáájácúne
dííbyedívú méíhvéjtsámeí dibye meke ityúkévéjtso meímillédú meíjcyájúcóótuki. Aame
dííbyeke mecáhcujtsómé medsḯjɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨma meíjcyame ímítyúnehjɨ́vú dsḯjɨ́vemédú
méijcyáhi.
16 Aame tsá meíjyácunúítyuró tsaate muhdú íjcyáneri eene cáhcújtsotúmé ténehjɨ́ré
ḯḯtehíjcyádu. Ehdúikyée Críjtoke o cáhcújtsótúné ɨhde táḯjtsaméí néébe dííbyeke ó
ɨtsúcunúhijcyá ihdícyaabédúre. Árónáa ícyooca tsáhájuco tehdu o ḯjtsúcunújúcootúne.
17 Muurá íñe tsúúca dííbyeéjté meíjcyame ḯhdée múhdurá meícyahíjcyánetu tsíhdyuréjuco
mecápááyóóvémedítyú ḯmiáájuréjuco bóhówaúcunúhijcyáne.
18 Ehdúu muurá Píívyéébere meke ímíbáávyetsó Críjtoj tééveri tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.
Áámekée meke níwááveebe tsíjtyeke meúwaabómé téhdure iímíbáávyeki.
19 Muuráhjáa Críjtoj tééveri Píívyéébe méimítyú ímíbajchó ími dííbyema meíjcyaki. Aabée
múhtsikye níwaavé tééné uwáábovu.
20 Aamútsí íñe Críjto mémeri dííbyé uwáábójuma muhtsi méúllehíjcyá múhtsij tééveri
ámúhama dibye iíhjyúvaki. Aane dííbyere Críjto mémeri ámúhakye muhtsi menéé ámuha
meímíbáávyéne ími Píívyéébema meíjcyaki.
21 Muuráhjáa Críjto ávyétá ḯmiáábé íjcyaabe múijyú ímityúné méénútúróóbeke Píívyéébe
ímítyúúbedi dilló méimítyú déjúcotu dííbyeéjté meíjcyámeke ḯmiáámedíyéjuco idílloki.

6

1 Áánéllii íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí ámúhakye menéé ámuha
mebáñúmeítyu dííbyé piááboju mééma íjcyane ámuha mewáájacújucóóme.
2 Muurá dííbyé waajácúhááɨmɨtu nééneé:
Mḯamúnáakée o pájtyetétsóíñeri o íjyácunúnáa piáábó oke ámuha metáúmeíñéllii ámúhakye ó
pḯaabóhi.
Ehdu néénetu méwaajácú ícyooca tsúúca mepájtyetéiñe mééma íjcyane.
3 Áánéllii muurá íñe muhtsi dííbyé wákimyéí meméénuhíjcyamútsí météhmémeíhijcyá
múhdurá muhtsi medárḯḯvémeíñeri tsíjtyeke metútávájtsótuki.
4 Muhtsi méimíllehíjcyá Píívyéébé ɨɨcúve múnáajtétsí muhtsi meíjcyamútsí ḯmiáámútsíyé
meíjcyane. Muurá muhtsi ɨɨná néétumútsí máaabúcuhíjcyá panévaríyé meḯcúbáhrámeíyonéhjɨ.
5 Muurá tsáijyu muhtsi cuwáháñeri, ájyáháñeri, méḯcúbáhrámeíhijcyá 'wayée' néétune
mewákímyeícyoóca. Áámútsikye tsáijyu múhtsikye ɨḯcúbáhráne iwátsíhcyúmútsikye
cuvéhoojánuhíjcyáme.
6-7 Áronéhjḯ muhtsi máaabúcuhíjcyá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju muhtsi mewáájácúnej
tééveri Píívyéébe ímillédú muhtsi meícyahíjcyánélliíhye. Aamútsí tsíjtyeke muhtsi
mépḯáábohíjcyá dííbyé Apííchó múhtsí pañe íjcyánej tééveri. Ehdu muhtsi dííbyé wákimyéí
meméénumútsí dííbyé ɨhnáhoori méícyahíjcyá tsaímíye. Áánéllii tsáijyu tsaate múhtsí hallúvú
ímityúné íhjyúvaróné tsá pánéévehíjcyatúne.
8 Árónáa ihdyu tsaate múhtsikye ímí ḯḯjtsúcunúne duurúvahíjcyáhi. Áánetu tsijtye múhtsidi
úúhḯvatémé nehíjcyá állíu múnáajtétsí muhtsi meíjcyane.
9 Ááne múhtsikye wáájácurómé tsá múhtsidi ḯḯcúvehíjcyatúne. Muurá tsáijyu ávyétá
ɨhnáhó múhtsidi ditye ḯcúbáhráromútsí tsá muhtsi medsḯjɨ́vehíjcyatúne. Áróné pañe muhtsi
méícyahíjcyá ḯdátsó múhtsikye ditye dsḯjɨ́vétsóllehíjcyáromútsi.
10 Ḯdátsó muhtsi meíjcyáromútsí mítyámeke mépḯáábohíjcyá Píívyéébé avyéjúejte ditye iíjcya
ḯhtsutúme. Ááneri muhtsi méimíjyuhíjcyá ḯḯnéúbamá íjcyátúromútsí tsáijyu kímóhcó múhtsikye
tene pájtyérónáaáca.

11 Ámuúha Corííto múnaa múhtsí nahbémuj, ámúhakye muhtsi mewájyúne méúúballé
muhdú muhtsi meíjcyane tóónútumútsi.
12 Tsáháturo múhtsí icyánéjcutu ímityúné ámúhadityú muhtsi meíjtsámeityuró tsáijyu
múúne ámúhá icyánéjcutu múhdurá ámuha múhtsikye meíjtsúcunúrónáaáca.
13 Árónáa ihdyu ámúhakye muhtsi mewájyúne méúwáábohíjcyá éhne múúne íitsíimeke
cáání iwájyúne úwaabódú ámuha téhdure múhtsikye mewájyuki.

Píívyéébe jádú menéémeé

14 Aane tsá menáhbéváítyuró cahcújtso múnaa íjcyátúmema tsahdúré diityémá méíjtsaméí
néétúnélliíhye. Cáhawáá méijtsúcunuj, tsá muurá pejco cóójíma tsahdúré néétune. Ahdu
iivane tsá tene ímityú ímiáájú meúraavyémé ímítyúmema menáhbeváne.
15 ¿Aca Críjtoma Naavéné ijtsaméí tsahdúre? Aanéhjiiva tsá tene ímityú Críjtoéjté íjcyame
Naavéné icyánéjcúejtémá náhbéváiyóne.
16 Áhdure ¿aca ímíiyóné ímiá Piivyéébeéjté meíjcyame dííbye jáhdú menééme menáhbeváné
níjcyotájté ibóhiima íjcyátúmeke dúúrúvahíjcyámema? Muurá íllu méhdityu neébe:
Tahñéjté íjcyámé Piivyéébé o íjcyaabe tsá kiá dityédítyú o íjcyatúne.
17-18 Téhdure tsiiñe neébe:
Médowáávé ímítyúné míamúnáadítyu. Ááne mémeenújúcohdí ímityúné ditye méénuhíjcyádú
ímí ámúhakye o ijtsúcunú ámuha tahñéjtéj Caani o íjcyaábe. Ehdu o néé Píívyéébe
panévatúré íhtsútuube o íjcyaábe.

7

1 Ehdu íñe Píívyéébe nehíjcyá meke iújcuíñe, ámuúha táñahbémuj. Ááné́llii íllurédjuco metsu
meíhveté panéváré ímityúné méjpííyií, meíjtsaméiyii, memééenuhíjcyánéhjitu. Ááne metsu
meíhvéjtsámeí dííbyedívu.

Coríító cóómiyi íjcyame cahcújtso múnaa ímíjpyeténe

2 Ahdícyane óvíjyuco múhtsima méímibáávyé tsaímíyé meíjcyaki. Muuráhjáa tsáháturo iinerí
ámúhakye muhtsi metútávájtsotúne. Áhdurée tsáháturo ámúhakye muhtsi maállíñé hallúrí
ámúhá tsíeméné meékéévetúne.
3 Tsá íñe ehdu ámúhakye o néétu ímityúmé ámuha meíjcyánélliíhye. Éíjyúu ámúhakye o néhdu
mítyane ámúhakye o wájyúnéllii ó nehíjcyá ímí tsaméhjí meíjcya múijyú medsíjívétsihvújuco.
4 Aane ó waajácú ámuha tehdújuco meíjcyane. Ááné́llii mítyane ó imíjyúú ámúhadi
panévaríyé o icúbáhrámeíyoobe téénevu o cátóróóvénema.
5 Muuráhjáa Matsedóóniá iiñújivu muhtsi meúújetémútsí ávyétá ihnáhó
meícúbáhrámeíñeri muhtsi mítyane méíllityéhi.
6 Árónáacáa Píívyéébe imyéénuhíjcyádú píáábónej péévé Tííto múhtsidívú 'bohíbóhiúvú'
úújeténeri muhtsi méímíjyuuvéhi.
7 Árónáacáa tsá apááñéré dibye múhtsidívú úújeténeri muhtsi meímíjyúúvetúne. Ímichíi
muhtsi méímíjyuuvé muhdú ámuha meíjcyane dibye múhtsikye úúbálléneri. Múhtsikyée
úúbálleebe ámuhává ímítyú meícyahíjcyánetu tsúúca meíhvetémé meíjyácunúhijcyáné
ámúhakye muhtsi maááhívetéíyóneri. Áhdurévá ámuha ímí o íjcyáíyóneri méijyácunúhijcyáhi.
Ehdúu dibye múhtsikye úúbálléneri mítyane muhtsi méímíjyuuvéhi.
8 Árónáacáa tsánejcúvú ámúhadi ó idáátsové éhnée tujkénú ámúha éllevu o wállóháámí
pañe íhnáhó ámúhakye o úwaabóné kímóhcó ámúhakye pájtyéneri. Áronée óvíjyuco
múhajchótáwuúrá ámúhakye tene kímóvejtsóné ámuha meímíjpyetéki.
9 Ááné́llii ó imíjyúú tééneri. Árónáa tsá ámúhakyée kímóhcó tene pájtyéneri o ímijyúúné
o néétune. Ó imíjyúú ámúhakyée kímóhcó tene pájtyétsihdyu ímí tsíhdyuréjuco ámuha
meíjcyáneri. Aane ámuha maáábúcuhíjcyáné ímí Píívyéébe ijtsúcunúhi. Aanée tsá tééneri
ámúhakye o tútávájtsotúne. Muuráhjáa íllure ámúhakye tééneri ó píaabóhi.
10 Muurá tsáijyu dííbyere Píívyéébe meke íhvejtsó tsáné kimóóvé meke ipájtye téénetu
meíllíjkívyéne ímítyú meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne dííbyé icyánejcúvuréjuco mepájtye
mewágóóóvétuki. Ááné́llii tsá múu kímóóve íjcyácooca iiná ijtsámeítyú dííbyedítyu. Ááné́tu
ihdyu cáhcújtsotúmé ehdu nénehji diityéké pájtyéneri kímóóverómé wágóóóveéhi.
11 Muuráhjáa Píívyéébe ímillédú ámúhakye íhnáhó o úwaabóné kímóhcó ámúhakye pájtyeróné
ámuha máabúcúhi. Aanée ímiáánéjuco múhdurá ámuha meícyahíjcyanévú ámúhakye
wáájácutsóné tsárí ámúhakye pájtyéróneri ámuha meíllityéne méimíllerá ámúhama teene

o ímíbájchoténe. Árónáacáa ámuha tsaméréjuco eenée ímityúné méénúúbeke íhnáhó meúwáábóneri meímíbájchónéllii tsáhájuco ámúhá hallúrí tene íjcyatúne.

12 Ehdúu ámúhakye ó caatúnú Píívyéébedívú o bóhówájtso ímiááné ámuha múhtsikye mewájyune. Tsáháa apáámútsikyéré ímityúné dárííévéjcatsímútsikye tene ipíábo o cáátúnutúne.

13 Aane muurá muhdúhjáa ámúhakye muhtsi menéhdújuco ámuha meíjcyánetu muhtsi méwaajácú ímiááné múhtsikye ámuha mewájyune.

Ááneri mítyane muhtsi méímíjyuuvéhi. Áhdurée Tííto ámuháváa panévatúré dííbyeke meíícúvénéllii imíjyúwu múhtsidívú wájtsíneri éhnííñevu muhtsi méimíjyúúhií.

14 Áábekée muhdú ámuha meíjcyane o úúballéné ímí ijtsúcunúúbe. Tehdu tene íjcyátújíjtori múijyú o íhjyúváíyónejííivari. Muuráhjáa o néhdújuco ámuha dííbyeke meíícuvéné tehdújuco.

15 Áánéllii mítyane éhnííñevu ámúhakye wájyuube ámuháváa dibye nénehji mecáhcújtsóne ímí dííbyeke meíícúvehíjcyánélliíhye.

16 Téhdure mítyane ó ímíjyuuvé ímí ámúhama menáhbévájcatsíñe o wáájácúneri.

8

*Píááboj*c*átsi*

1 Téhdure ó imíllé ámuha táñahbémuke o úúballéné muhdú Matsedóóniá iiñújiri íjcyáné cahcújtso múnaa ícúbáhrámeímyeke Píívyéébe píááboíjcyáné diityédí iídáátsóvénema.

2 Aame muurá tsaímíyé íjcyame mítyane píááboíjcyá tsijtye ménahbémuke.

3 Aane ó waajácú ímiááné ditye píááboíjcyáné íjcyátúrónetu diityéké ipíaabóné iímíllénélliíhye.

4 Aamée múhtsikye néé téhdure Jerotsaréeri íjcyáné cahcújtso múnáake ditye píááboíne dsííídsí muhtsi diityé éllevu metsájtyeki.

5 Ávyetáa tsá muhtsi meíjtsúcunútú ditye tsíjtyeke píááboíñe. Árónáacáhjáa ihdyu muhtsi meúwaabóné illéébóne Píívyéébe ímillédú ícyahíjcyámé dííbyedívuréjuco iíhvéjtsámeíñema.

6 Ehdúu Matsedóóniá iiñújiri íjcyáné cahcújtso múnaa méénune imíwu muhtsi meíjtsúcunúne Tíítóke menéé ámúhadítyú tsiiñe dibye dsííídsike iújcuté íhdée imyéénudu.

7 Muurá ámuha tehdújuco memééénuhíjcyáné íñe Píívyéébeke meúráávyenéjcu. Aame ámuha ímí téjijtóríjyuco meúwáábohíjcyámé múhtsikye méwajyúhi. Ahdícyane óvíi ámuha memééénuhíjcyadú dsííídsidi mépíáábójcatsíhi.

8 Árónáa ihdyu tsá ámúhakye o táúhbatúne. Íllure ámúhakye ó waajácutsó muhdú ménahbémú píááboícatsíhijcyáné tehdu ámuha tsíjtyeke mepíááboínetu mewáájácu ímiááné ámuha diityéké mewájyune.

9 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuubée Jetsocríjtó íhtsútuube íjcyároobe mewájyuri ihdícyaabédú ícúbáhrámeíñé téénej téévéri tsaímíyé dííbyema maávyéjuutéki.

10 Ááneллii ó imíllé ámúhakye o úwaabóné éhnííñevu ámuha meúráávye dsííídsidi mepíááboícatsíhijcyáné muhdúhjáa éhné pijcyábari ámuha metújkenúdu. Árónáa tsá múu iímíllétúróné pañe píááboíúne. Múu píaabó ímiááné ipíaabóné iímíllénema.

11 Ahdícyane óvíi ámuha tsaímíyé mépíááboíjcatsí muhdúhjáa tujkénú ámuha memééénudu.

12-13 Árónáa tsá ámúhakye o néétu ámuha mepíááboíne bóónétu ílluréjuco mepíhtóveki. Muurá Píívyéébe ímí ijtsúcunú múhduná meíjcyátsodúneri tsaatéké mepíaabóne. Tsá meke dibye éhnííñevu táúmeítyúne.

14 Muurá ámuha mepíhtótúijyu tsíjtyeke mépíááboíjcyá tsáijyu téhdure ámuha mepíhtónetu ditye ámúhakye ipíááboíne tsahdúré ímí ámuha meíjcyaki.

15 Muurá Píívyéébé waajácúháámitu néénee: "Mítyane újcúmema áyánéwu újcúrómedívú tsahdúré úújeténe." Ehdu néénee Píívyéébé waajácúháámitu.

Tíítóke tsatétsí náhbenúne

16-17 Muurá íñe ámúhadi o íjyácunúdúré Píívyéébe túkévéjtsóneri Tííto ámúhakye ipíááboíyóneri ijyácunúhi. Ááneллii muurá ávyeta imílleebe ámúha éllevu o wálloóne. Aabe cáhawáá óvíi ámúhakye aahívetéhi. Ááneллii mítyane ó téhdujtsó Píívyéébeke.

18 Áábema ó wallóó tsijpi dííbyeke náhbénúííbyeke dííbyedítyú cahcújtso múnaa ímí dibye úwaabóné néhíjcyáábeke.

19-20 Áábeke téhdure meménúmé mepíááboíjcatsíñe dsííídsí Jerotsaréevu muhtsi metsájtyécooca dibye múhtsikye iñáhbénu tsaímíyé muha teene metsájtye miamúnaa

ɨ́ɨjtsúcunútu muhtsi menáníiyóne. Aane ímí muha meúújetétsóneri Píívyéébeke muha maávyéjújtsoki. Áhdure diityéké muha mepɨ́áábóíyóneri meíjyácunúhijcyáné téénetu ditye iwáájácuki.

21 Áánéllii muha méimíllé tsaímíyé teene metsájtyene ímí Píívyéébe múúhakye ɨ́ɨjtsúcunúki. Árónáa tsá apáábyéré diibye ímí múúhakye ɨ́ɨjtsúcunú ímí muha metsájtyéityúne. Téhdure muha méimíllé mɨ́amúnaa ímí múúhakye ɨ́jtsúcunúne.

22 Aane íñe Tíítómútsima ó wallóó ménahbe panéváré Píívyéébé icyánéjcú wákimyéí tsaímíyé méénuhíjcyáábeke. Aabe téhdure waajácú ímí ámuha meíjcyane.

23 Aane tsáijyu múúne tsaate muubá Tííto íjcyane díllóhajchíí múu néé tápɨááboobe dibye íjcyane. Áhdure tsíjtyétsikye ditye díllóhajchíí múu néé Críjtoke ímí úráávyehíjcyámútsikye ííllé cahcújtso múnaa wálloóne.

24 Ahdícyane óvíi ámuha diityéké mewájyúne méɨ́ɨ́cuvé ímí ámúhakye muhtsi meɨ́jtsúcunúmedi idyé tsijtye cahcújtso múnaa iímíjyúúve teene iwáájácúnema.

9

Cahcújtso múnáá wáábyuta dsɨ́ɨdsɨ píhcyúmeíñe

1 Áánetu dsɨ́ɨ́dsike mepíhcyúneri mepɨ́áábócatsíhíjcyánéjcutu tsáhájuco ámúhakye ɨɨná o nééityuróne.

2 Árónáa ó waajácú ɨ́mɨááné ámuha Acááyá iiñújɨ́ cahcújtso múnaa meímíllehíjcyaróné mepɨ́aabóné tsijtye cahcújtso múnáake éhné píjcyábatújuco. Ááneri mítyane o ímíjyúúvéne Matsedóóniá iiñújɨ́ cahcújtso múnáake ó úúballéhi. Aane diityéké imíwu pájtyeme éhnííñevu ímí pɨ́áábócatsíhijcyáhi.

3 Aane o nééne íñe ícyooca ó wallóó ménahbémuke ditye ámúhakye iñéé apáhajchíí ámuha mepíhcyújúco dsɨ́ɨdsɨ bañúháñé ámúhadítyú diityéké o úúbállehíjcyátuki.

4 Tsáijyu múúne tsájɨ́ubáréi ámuha meújcútúnáa ellévú o péébema muurá tsaate diitye Matsedóóniá iiñújɨ́ múnáadítyú péhajchíí tsaméhjɨ́juco menúcójpɨ́veíñé tééneri.

5 Ááné ɨhdétú ó imíllé ménahbémú Tíítomu ámúhakye ááhɨ́veténé ámúhakye ditye pɨ́áábóneri ámuha meúújetétsójúco múhdúneríhjyáa ámuha diityéké mepɨ́ááboíñé menéhijcyáne. Ahdícyane óvíi ámuha méúújetétsó ɨ́mɨááné ámuha mepɨ́aabóné meímíllénema. Tsá idyé muha menééné iijyéveríyé ámuha meméénúityuróne.

6 Cáhawáá méijtsúcunuj, íllu muurá tsaate nééhií: Áyánéwu bájtsome áyánéwu ujcúhi. Áánetu mítyane bájtsome mítyane ujcúhi.

7 Ahdícyane ihdyu óvíi tsáápiitsa mépɨ́áábohíjcyá ɨ́mɨááné mepɨ́aabóné meímíllénema. Tsá meímíllétúné pañe mepɨ́áábóityuróne. Áhdure tsá tsijtye meke néénélliihyéré mepɨ́áábóityuróne. Muurá Píívyéébe ímí ɨjtsúcunú ɨ́mɨáánetúré meímílléne mepɨ́áábómeke.

8 Aabe ihdyu ɨ́htsútuube íjcyaabe óvíi meke panévatúré pɨ́aabó ɨɨná méhdityu ɨpɨ́htótu téhdure tsíjtyeke mepɨ́ááboki.

9 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Łdáátsojtéké pɨ́áábómedítyú tsá múijyú tene ábájɨ́ɨ́vémeíityúne.

10 Aane muurá íñe dííbyere panéváré bajtsóháñé píívyétsóne tájpí meícyahíjcyaabe ámúhakye pɨ́ááboó ámúhá wákimyéityu.

11 Ehdu ámúhakye éhnííñevu panévatúré pɨ́áábóiibye tsíjtyeke ámuha mepɨ́áábohíjcyaki. Aane ámúhakye muha meúwaabódújuco ámuha ménahbémuke mepɨ́áábónéllii téhdújtsoímyé dííbyeke.

12 Tsá pevénéré diityéké ámuha mepɨ́áábotú ditye pɨhtónetu. Muurá ámuha mepɨ́áábóné hallúvú idyé téhdújtsoímyé Píívyéébeke.

13 Aane diityéké ámuha mepɨ́áábóneri méwaajácutsó ɨ́mɨááné Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ámuha mecáhcujtsóne. Ááné́llii Píívyéébeke iávyéjújtsóne duurúvahíjcyaímyé paméváké́ré ímí ámuha mepɨ́áábohíjcyánélliíhye.

14 Aame ámúhakye iwájyúne ámúhá hallúvú pɨáábó táúméií ámúhaj tééveri dibye diityéké pɨ́áábohíjcyánélliíhye.

15 Ahdícyane metsu metéhdújtso Píívyéébeke ávyetáa méíjtsaméí pɨrúúvé íjcyáné pɨáábó Jetsocríjtoj tééveri dibye mééma méénúné hallúvu.

10

Páávoro mɨamúnáake túkévejtsóne

1 Ehdu íñe ámúhakye ó úwáábohíjcyá ímíñeúvú Críjtóo meke ɨ́ɨdaatsólléne úwáábohíjcyádu.
Árónáa muurá ó waajácú óhdityu ámuha múhdurá meíhjyúvahíjcyáne. Muurévá ámuha
ménehíjcyá ámúhama o íjcyácooca ɨɨná ámúhakye o néétuube tsiélletúré waajácuháámɨ́ o
cáátúné pañe núhnévétuube ɨ́hnáhó ámúhakye o úwáábohíjcyáne.
2 Aane ámúhakye o ááhɨ́vetécooca tsá o ímílletú ámuha óhdityu menééne cáhcújtsotúmé
íjcyadu o íjcyane. Ehdu íhjyúvámema ɨ́hnáhó tééneri ó ihjyúvaáhi.
3 Muurá ihdyu oo mɨ́amúnáajpi. Árónáa tsá ehdu nénehjɨ tatsɨ́jparíyé o méénúítyuróne.
4 Muurá Naavéné icyánéjcú ó táhjahíjcyá ɨ́htsútuube Píívyéébé ɨhnáhooríye.
5 Muurá mɨ́amúnaa Píívyéébeke iéhdɨɨvállédúré ɨ́ɨvame imítyájkímyeíñe óhdityu
íhjyúváronéhjɨ́ ó táhjahíjcyáhi. Ááameke ó úwáábohíjcyá Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ditye
icyáhcújtsóne iímíbáávyeki.
6 Ahdícyane tsúúca dííbyeke ámuha mecáhcujtsójúcóórómedítyú tsaate dibye ímillédú
íjcyátúmeke ɨ́hnáhó ó úwáábóóhi.
7 Muurá ámuha méɨjtsúcunú átéréejpi o íjcyane. Árónáa táɨ́jtsaméí tsá ámuha
mewáájácutúne. Muurá Críjtoéjpí o íjcyaabe dííbye mémeri ó úwáábohíjcyá tsijtye dííbyeéjté
méénuhíjcyádu.
8 Aabe mítyájkímyeítyuubéré dííbyeke meúráávyénéjcutu ámúhakye ó túkévétsohíjcyá ɨ́ɨnerí
núcójpɨ́vétuubére. Ááneri tsá ámúhakye o tútávájtsotúne.
9 Ehdu ámúhakye waajácúháámɨ́ pañe o néene méɨjtsúcunúdí o méénúityúné o íhjyuváne.
10 Muurá ó waajácú tsaate óhdityu néhijcyáné atéréejpívá o íjcyaabe ámúhadívú o úújetécooca
ɨɨná ámúhakye o néétyuube waajácúháámɨríyé ámúhama o íhjyúvahíjcyáne.
11 Áánéllii ámúha éllevu o péécooca ɨ́hnáhó ámúhakye ó úwááboó muhdú waajácúháámɨ́ pañe
o néhijcyádu. Áijyu botsíi waajácuímyé óhdityu íhjyúvahíjcyáme.
12 Árónáa tsá o némeítyú ɨ́mɨáábé o íjcyane eene tsaate íhjyúvahíjcyádu. Muurá pámé
ehníííñevu ɨ́mɨáámé iíjcyane ɨ́jtsúcunúmeíyómé íllure báñúmeíhijcyáhi.
13 Áánéllii tsá múijyú tehdu o íjcyátúneri o mítyájkímyeíítyuróne. Muuráhjáa ihdyu
Píívyéébere oke néhdújuco íñe dííbyé ihjyu o úwáábohíjcyáne. Aabée elle Coríítori ó úllejé
dííbyere oke túkévéjtsóneri.
14 Aane ímichíi ámúhakye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úúbállétujkénúnéllii ámúhakye ó
nehíjcyá ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane.
15 Árónáa tsá o néétu apáábyéré ámúhá túkevéjtsoobe o íjcyane téhdure tsijtye ámúhakye
úwáábohíjcyámé íjcyánáaáca. Apááñéré ó imíllé ámuha ímíñeúvú mecáhcujtsóné Píívyéébé
uwááboju dibye néené hajchótá ámúhama o íjcyaabe o úwaabóne.
16 Aabe bóónétu téhdure tsícyoomíjɨ múnáakéréjuco o úwáábotéiñe pajtyété uwááboju.
Árónáa ihdyu ó úwáábóteé tsáijyúubái tsaate úwáábohíjcyátútsɨ́jɨ múnáakéréjuco tsíjtyé
wákimyéí o cáávácútuki.
17 Ááné wákimyéiyi tsaate imítyájkímyeíñé ímillémé ihdyu óvíi dííbyekéré mítyátsohíjcyáhi.
18 Árónáa ihdyu tsaímíyé téené wákimyéí méénume tsá iiye némeíítyuró ɨ́mɨáámé iíjcyane.
Muurá ihdyu Píívyéébere diityéké bóhówajtsó ímí ditye íjcyane.

11

Múhdurá tsaate úwaabóne

1 Ehdu íñe ámúhakye o néene ihdyu óvíjyuco ehdícyáróné pañe mélleebúcunu.
2 Muurá ávyeta ámúhadi ó ijyácunúhijcyá muhdú Píívyéébe méhdi íjyácunúdu. Áábekée oke
Críjto níwaavé ámúhakye o túkévéjtso dibye ímillédú ámuha meíjcya éhne múúne wájpiikyéi
úújétúné badsɨ́jcaja ájyu íjcyáiibye ímillédú íjcyadu.
3 Áánéllii ámúhadi mítyane ó ijyácunú Naavéné ámúhakye Críjtodítyú mújtátsóíyóneri
éhnéhjáa Éébáke ííñimyéj tééveri imyéénudu.
4 Muurá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju ámúhakye o úwáábóné úníutu tsíhdyuréjuco
ámúhakye tsaate úwáábóróné ímí ámuha mélleebúcunúhijcyáhi. Áhdure ámuha méimíllehíjcyá
melléébúcunúné Naavéné apííchotu ámúhakye ditye úwaabóné tsúúca Píívyéébé Apííchó
ámúhá pañe íjcyaróme.
5 Muurá tsá táehníííñevu ditye íjcyatú eene ímí ditye úwaabóné ámuha meɨ́jtsúcunúróme.
6 Ihdyúhde ɨ́mɨááné tsá eene ditye imíwu ‘cáto’ néétune úwaabódú o úwáábóturóne. Árónáa
muurá ámuha méwaajácú ɨ́mɨáánéjuco íjcyane ámúhakye o úwáábohíjcyáné panéváré ámúhama
o méénuhíjcyánetu.

7 ¿Mityá ámuháa méijtsúcunú átéréejpi o íjcyánéllii ámúhakye áhdótsótuube pajtyéteju o úwáábóneri ímityúné o méénune?
8 Muuráhjáa ihdyu tsijtye cahcújtso múnaa oke pí́ááboóne tájpí o íjcyaabe ámúhakye ó úwáábohíjcyá áhdótsótuúbe.
9 Aanée óhdivu óúúvérónáa tsá ámúhakye í́́nerí o pátsáríjcyotúne. Tehdu muucá í́́nerí o pátsáríjcyóíñejí́́vari. Áróóbekée Matsedóóniá iiñújitu tsááné nahbémú tsiiñe oke pí́aabóhi.
10 Ehdu íñe í́miáájú Críjtodítyú íjcyáné uwááboju tápañe íjcyaabe muhdú o ícyahíjcyáné ó úúbálleé Acááyá iiñúji múnáake.
11 ¿Aanéhaca íñe ámúhakye o wájyútúne íjcyaabe ehdu ámúhakye ó nehíjcyáhi? Muurá Píívyéébe waajácú mítyane ámúhakye o wájyune.
12 Aabe o méénuhíjcyádú éhnííñevu ó úwáábooó áhdótsótuubére. Áánetu eene o úwaabódú iúwaabóné néhíjcyarómé tsá pevénéré úwáábóítyuróne.
13 Muurá állíu múnaa íjcyame Píívyéébé uwááboj́tédí idíllómeíñe pánehjí́dú méénuhíjcyá í́miáámé Críjtó wákimyéi múnaa méénuhíjcyádu.
14 Aane ehdu némehji tsá pí́htotúne. Muurá dííbyere Naavéné í́miá uwáábóóbedi idíllómeíñe méhdivu bóhówáávehíjcyáhi.
15 Áánéllii muurá dííbyé iicúve múnaa í́miá uwááboj́te méénuhíjcyádú méénuhíjcyáhi. Árone í́dátsó diityémá nijkévaáhi.

Páávoro í́cúbáhrámeíñe

16 Áánetu tsiiñe ámúhakye o néé ámuha óhdityu menéétu mééídyu o íhjyúvahíjcyáne. Ehdu ámuha óhdityu meíjtsámeíyóné pañe ihdyu óvíjyuco ámúhama o íhjyúvahíjcyáné eene tsijtye múhdurá iúwáábórónеri mítyákímyeíhijcyádú téhdure o mítyájkímyeíki.
17 Árónáa tsáháturo tene ímityú Píívyéébeéjpí o íjcyaabe o mítyájkímyeíñe. Árónáa íñe muhdú ó mítyájkímyeí mééídyu o íhjyúváné pañe.
18 Í́inéturó mityá í́jí́enéré imyéénúróneri tsaate mítyákímyeíhijcyáhi. Aanéjí́́i muhdú tsá o mítyájkímyeíityú awáá Píívyéébé wákimyéí o méénuúbe.
19 Áánetu idyéjuva ámuha panéváré mewáájacúmé ¿í́veekí máállítsámeíhijcyá iwáájácutúnéré íhjyúvahíjcyámedívu?
20 Ditye muurá ámúhadi páhduváré í́cúbáhraróné ámuha máaabúcuhíjcyáhi. Muurá ámúhakye íúníu múnaádú í́jtsúcunúmekeityáúhbáne ámúhá tsíeméné ihñériyéjuco ditye díllohíjcyáne. Ááne ámúhakye méénuhíjcyámé iávyejúúllétúnema.
21 Áhdúwu muucá o méénutúné muhdú núcójpí́tsó ó íjtsúcunúhi. Óubá ó íhtsúhi. Ároobe ihdyu téhdure mééídyu o íhjyúváné pañe ó mítyájkímyeí eene múhdurá imyéénúróneri ditye mítyákímyeíhijcyádu.
22 Muurá mítyákímyeíhijcyámé heeberéómú Píívyéébeéjté Aavaráaúvúj tsiiménémúhaabe iíjcyáneri. Árónáa muurá téhdure oo diityé múnáajpi.
23 Áhdure mítyákímyeíhijcyámé Críjtó iicúve múnaa iíjcyáneri. Muurá téhdure dííbyé iicúve múnáajpi o íjcyaabe diityé ehnííñevu téené déjúcotu ó í́cúbáhrámeíhijcyáhi. Muurá oke iwátsíhcyurónee, icyúvéhoojánurónee, dárí́́vehíjcyáme. Ánéhjitu píváijyúvájuco o pájtyeténé dsíjí́vetu.
24 Muuráhjáa oke 39-neva wátsihcyúmé tamúnaa íjcyarómé imyéénuhíjcyádújuco. Aane tsáhojtsí́́ijyúvájuco tehdu oke ditye méénune.
25 Áhdure pápihchúúijyúvájuco oke ditye úméhéiyi wápáajcóne. Áánetu tsáijyúréi néwayúúnevu oke aamúme. Áhdurée pápihchúúijyúvá cúújúwami óóma pámááveebe tsáijyu nújpácyó pañe é ijcyá tsájcoójii, tsápejcoo, íjcyane.
26 Ehdúu úlleebéré o péhíjcyáábeke patyéhijcyáné pahúllevávú nújpácyój piinévuu, cómiñévuu, múubárá íjcyátútsihvuu, íjcyane. Aabe tsáijyu ápíchó nééróméhjí́j piine ó ícyahíjcyá naní múnaa, tsíjtye múnaa, tamúnaa, íjcyáméj pí́́ne. Téhdure ó ícyahíjcyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé ménahbémudi díllómeímyéhjí́j pí́́ne.
27 Ehdúu néméhjiri o í́cúbáhrámeííbyé í́dátsó o májchóíyónéhjiri, o ádóíyónéhjiri, ó ícyahíjcyáhi. Áhdurée tsáijyu cúwátuube tsuucórí ó í́cúbáhrámeí o wájyamúúvátuúbe.
28 Aabée tsánejcúvú muhdí́́ivané tsijtye cahcújtso múnaa íjcyáneri o í́jtsámeíñé oke múhduúvúrá patyéhijcyáhi.
29 Muurá tsaate ímityúné íjcyáneri ó í́dáátsóvehíjcyáhi. Áhdure ditye ténejcúvú mútátsójcatsíñeri o í́dáátsóvérónáa tsátsii tsárí oke patyéhijcyáne.

30 Aabe muurá o mítyájkímyeíñé o ímílleca ó mítyájkímyeíiyá ǵdátsó o néérióóbej tééveri
Píívyéébe bóhówájtsómeíñeri.
31 Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtój Caaníkyé múijyú ńíjkéváityúné medúúrúvahíjcyaabe
waajácú ǵmiáánéjuco o néhijcyáne.
32 Muuráhjáa tsáijyu Damájcori o íjcyácooca ávyéjuube Aréétá tsíjpiikye pícyoobe téhmetsó
tsaatéké técoomí llehówaanévú okéváa ditye iékééveki.
33 Árónáacáa técoomí mɨjcótú cáámetu páheju néénetu oke tsaate úvérújtsiyi niityétsó
áachívújuco. Ehdúu téijyu ó pállojcóhi.

12

Píívyéébe Páávoróké úújetsóne

1 Aane tsá ǵíínetú oke tene pǵáábóítyuró o mítyájkímyeíñe. Árónáa ámúhakye ó úúbálleé
ɨɨnáhjáa nééiyóné Píívyéébe oke úújetsóné naavédú néené pañe.
2-3 Muuráhjáa ihdyu oke tsajtyéébé páñétúéhullévú níjkyejǵívú dííbyeéjpí o íjcyáábeke. Aane
muurá tsúúca tétsihdyu 14 pijcyábájuco pájtyene. Árónáa ihdyu tsá o wáájácutú páneerée
tájpííma o péhajchííjyu, íhjyáa mityá apááñéré táǵííbuu pééhií. Tsá o wáájácutúne. Apáábyéré
ihdyu Píívyéébe waajácúhi. Árónáacáa ihdyu ǵmiááné ó úllejéhi.
4 Aabée muurá téhulle tsaímiyéjuco meíjcyáítsihyi o íjcyaabe ó lleebúcunúhijcyá tsaate
íhjyuváné tsáijyúubáré melléébohíjcyátúnéhjɨri. Áánetúu oke bóijcyúmé muucá o úúbállétuki.
5 Ááneri o mítyájkímyeíiyóné muurá tsá o ímílletúne. Apááñeríyé ihdyu ó mítyájkímyeíiyá
íñe ǵdátsó o néérióóbej tééveri Píívyéébe bóhówájtsómeíñeri.
6 Árónáa tsá pevénéré o mítyájkímyeíítyuróne. Ó mítyájkímyeíiyá ǵmiáánéjuco o
méénuhíjcyáneri. Árónáa tsá o ímílletú oore o bóhówájtsómeíñe. Óvíi ihdyu o úwaabóné
illéébónetu mǵamúnaa waajácú muhdú o ícyahíjcyáne.
7 Muuráhjáa tééneri o mítyájkímyeíiyóné ɨhdétú Píívyéébere ǵhvéjtsoobe Naavéné oke
tútávájtsoobe ó ǵcúbáhrámeí éhne múúne metójáávéneri meǵcúbáhrámeídyu.
8 Ááné lliihyée Píívyéébeke 3-ijyúvá ó táúmeíyá dibye oke ibóhǵíítsóroki.
9 Árónáacáa oke neébe: “Óvíi uke o pǵáábóneri ú aabúcúhi. Muurá ehdu ǵdátsó íjcyámej
tééveri ó bóhówájtsómeí ǵhtsútuube o íjcyane.” Ehdúu oke dibye néénéllii íñe ǵdátsó o nééroobe
ó imíjyuhíjcyá tajtyééveri dibye mǵamúnáake ǵɨhnáhoovu iúújétsoki.
10 Aabe íñe ícyooca panévaríyé o ǵcúbáhrámeíyoobe ó imíjyúúhií. Muurá Críjtoke o
cáhcújtsóné hallútú óhdi mǵamúnaa ǵícúbáhráábeke nehníwu úhbahíjcyáhi. Aabe panévatúré
ó pɨhtóhi. Ehdu panévari o ǵcúbáhrámeíñeri o ǵhtsunúroobe Críjtodívú ó cátsǵpáávehíjcyá o
ǵhtsútúúveki.

Coríító cahcújtso múnáadi Páávoro íjyácunúne

11 Ároobée ihdyu ǵmiááné mééídyu o íhjyúváné pañe ó mítyájkímyeíhi. Ámuháa oke
mítyájtsotúmé tsíjtyéhjɨkéré maávyéjútsohíjcyánéllii oore ó bóhówájtsómeíhi. Árome ámuha
maávyéjújtsorómé íñe oke ámuha meéhdɨɨvállehíjcyáábé ehnííñevu tsá íjcyatúne.
12 Muuráhjáa ámúháj pɨɨne uwáábori o íjcyaabe panévaríyé o ǵcúbáhrámeíyonéhjǵ ó
aabúcuhíjcyáhi. Áijyúu páhduváré nénehjɨ méénúráítyúronéhjǵ o méénúneri ó bóhówájtsómeí
ǵmiááné Píívyéébé uwááboobe o íjcyane.
13 Ároobée tsá ámúhakye tsíeméné o táúmeíñeri o íjyévéjtsotú tsíjtyekée o méénudu. Aanéubá
ámuha méijtsúcunú ámúhakyée o éhdɨɨválléne ɨɨná o táúmeítyúne. Árone ihdyu óvíjyacóóne.
14 Aabe ícyooca tsiiñe ó íjcyátsíiivyé tsúúca pápihchúúijyúvájuco ámúhakye o ááhǵvetéki. Aabe
tsá ǵíínerí ámúhakye o íjyévéjtsóityúne. Tehdu ámúhakye dsǵíídsike néhcotéébé o pééíñejǵíívari.
Íllure ihdyu ámúhakye o pǵáábo ó peé éhne múúne tééne tájpí ǵítsɨɨme íjcyaíñé cáánímutsi
méénudu. Tsá muurá ǵítsɨɨme wákímyeíítyuró cáánímutsi tééne tájpí íjcyaíñe.
15 Aane ihdyu óvíi o ǵcúbáhrámeíyóné pañe ámúhakye ó pǵaabó ímítyúné pañévú ámuha
memújtátuki. Mítyane muurá ámúhakye ó wajyú íhya ihdyu oke ámuha mewájyútúrónáaáca.
16 Muurá ó waajácú tsaate ámuha óhdityu menéhijcyáné illurévá o állíñe ǵínerí ámúhakye o
íjyévéjtsotúné o néhíjcyároobe ǵíné hallúvúrá o dsǵídsǵvahíjcyáne.
17 ¿Acáa íllure ámúhakye o állíñe ó wallóó tsaatéké ámúha éllevu?

18 ¿Mityá téijyúu ámúhakye álliibye Tíítoó? Áánerá tsahdúré muhtsi dííbyema
méijyácunúhijcyá ámúhakye mepíáábóíyóneri. Áánélliihyée dííbyeke o néé tsijpi ménáhbema
dityétsí ámúhakye iááhívetéki.
19 Ámuháubá méijtsúcunú ámuha oke mewájyukíyé ehdu ámúhakye o néhijcyáne. Muurá
Píívyéébe waajácú Críjto mémeri ámúhakye muha mepíáábo ehdu ámúhakye o néhijcyáne.
Aane muurá ámúhakye táñahbémuke éhníííñevu ó píááboó dííbyeke ámuha ímí meúráávyeki.
20 Muurá tsá ímí oke tene pájtyéítyuró ámúhakye o ááhívetéébé múhdurá ámuha
meíjcyánáa o úújeténe. Áhdure tsá ámúhakye ímí tene pátyéítyuró tééné hallútú
ámúhakye o nééneé. Áánéllii ó ijyácunúhijcyá ámuha meúhbájcatsíítyúróneri, ámuha
menómíutáávájcatsíítyúróneri. Áhdure ó ijyácunúhijcyá iiye tsaate ímí iíjcyáíyóneri
tsúúrámeíítyúróneri, ámuha maálliúúnújcatsíítyúróneri, ámuha memítyájkímyeíítyúróneri.
Tehdu ámuha medárííívéjcatsíñé níjcaúvú ámuha mewáchájánújcatsííyónéllii ihdyu ámúhadi ó
ijyácunúhijcyáhi.
21 Aane tsáijyu múúne ténehji ámuha meíhvejtsótúnáa ámúhakye o ááhívetéhajchíí muurá
Píívyéébé úmiwávú kímóhcó oke tene pájtyéneri ó núcójpíveéhi. Muurá ámuha ímíñejíí
ihdícyáméhjiima medómácócatsíhijcyáné tsá meíhvejtsópityúne. Áhdure tsíñehji panéváré
ímityúné ámuha méméénuhíjcyáhi.

13

Páávoro pítyajcóne

1 Muurá pápihchúúijyúvájuco ámúhakye o ááhívetéiñe. Áijyu eene ímítyú ícyahíjcyámé
hallúvú míítyétsíuba, pápihchúúmeváuba, úúbálléhajchíí tehdújúcooi teéne.
2 Muuráhjáa éíjyu ámúhakye o ááhívéjeebe tsúúca íhnáhó ámúhakye ó úwaabó pámeere
ímityúné méénuhíjcyámeke. Aane íñe tsiiñe piéhdúré tsíhyullétú ámúhakye ó úwaabóhi. Aabe
ícyooca ámúhakye o ááhívetéébé tsaate páhdure néémedi tsáhájuco o íícúvéityúne.
3 Áijyu ámuha méwaajácuú muhdú tajtyééveri Críjto íhjyúvahíjcyáné ámuha
mewáájácúíyóneri meíjyácunúhijcyáne. Dibye tajtyééveri nééne álliu íjcyátúnéllii imílleebe
muhdú dííbyé ihtsútú íjcyane ámuha mewáájacúne.
4 Dííbyekée íihááné páwachékevu dsíjívetsómé átérééjpidi idíllónema. Áróóbekée Píívyéébe
iihnáhoori bóhíítsoobe ijcyá ícyooca íhtsútuubéréjuco. Aane dííbyekée pájtyedu íívane tsáijyu
ó ícúbáhrámeíhijcyáhi. Árónáa dííbyedívú o cátsípáávehíjcyánéllii oke píááboíjcyaabe téhdure
ámúhakye o píááboki.
5 Aane cáhawáá ihdyu ámuháyé ímíñeúvú méíjtsaméij. ¿A íihááné tsúúca ímí ámuha
mécáhcujtsó Píívyéébeke? ¿A ámuha méwaajácurá Jetsocríjtó paíjyuváré ámúhama íjcyane?
¿Mityá íllure ámuha maállíñe ménehíjcyá dííbyeéjté ámuha meíjcyanej?
6 Árónáa íhya mityá ícyooca tsúúca ámuha méwaajácú íihááné dííbyeéjpí o íjcyane eene állíu
múnáájpidi oke ámuha medíllohíjcyáme.
7 Muurá Píívyéébeke piáábó ó táúmeíhijcyá ámúhá hallúvú ímityúné ámuha meíjcyátuki.
Aane tsá teene o méénuhíjcyatú míamúnaa ímí oke iíjtsúcunúki. Muurá oke ditye múhdurá
íjtsúcunúroobe ó imíllehíjcyá ámuha íiháámeré meíjcyane.
8 Aabe tsá múijyú állíuri o íhjyúvatúne. Ihihááneríyé ó ihjyúváhi.
9 Áánéllii íllure ó imíjyuhíjcyá oke ditye éhdiivállérooóbe. Ehdu oke ditye íjtsúcunúroobe
ámúhakye ó píááboíjcyá ímí ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsoki. Ámúhá hallúvú piáábó ó
táúmeíhijcyá ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsoki.
10 Ehdu íñe ó caatúnú ámuha meímíbáávye ámúhakye o ááhívetécooca íhnáhó ámúhakye o
úwáábótuki. Píívyéébée muurá iihnáhoovu oke ajcú dííbyeke meúráávyénéjcutu ámúhakye o
píááboki. Tsáháa téénevu oke dibye ájcutú ámúhakye o tútávájtsoki.
11 Aane óvíi ámuha táñahbémú ímí meíjcyame métsúúrámeí Píívyéébema ámuha tsaímíyé
meíjcyáíyóneri. Aane óvíi dííbyeréjuco ámúhakye iwájyudu íjcyaabe píaabóné tsaímíyé ámuha
meíjcyaki.
12 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha íiháámeré meíjcyáne medúúrúvájcatsíki.
13 Téhdure pámeere íílle íjcyame ménahbémú ámúhakye duurúváhi.

Ahdícyane ihdyu óvíi Píívyéébe pámeekéré iwájyudu íjcyaabe Jetsocríjtoj tééveri Íapííchó
mépañévú ipícyóóneri meke tehméhi. Áyu tehdújuco.

GÁÁRATA
Garáátsiárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe oke picyóó uwáábóóbedívú Jetsocríjtoke ibóhíítsóóbej
téeveri. Tsáháa míamúnaa oke pícyootú téénevu.
2 Aabe íñe íille óóma íjcyámema íhyaami ó caatúnú elle Garáátsiá iiñújiri ámuha cahcújtso
múnaa meíjcyáme éllevu.
3 Ááameke óvíi ámúhakye Méécááni Píívyéébe píaabó Máavyéjuube Jetsocríjtoj téeveri íbúwajíí
ámuha meíjcyaki.
4 Muuráhjáa dibye ímillédújuco mewájyuri Jetsocríjtó dsíjivéné íjí imítyú meke
mújtatsójúcóórónetu meke ipájtyetétsoki.
5 Ááné́llii metsu dííbyeke maávyéjújtso múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Tsá tsiiñe íjcyatú meke pájtyetétsóíyóné uwáá́boju

6 Árónáa múhdurá oke pajtyéné Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónetu tsíhdyuréjuco
meíjtsámeíñe. Ááneráhjáa tsúúca ámuha ími mécáhcujtsó mekée iwájyúne Críjtoj téeveri
mééma dibye méénune. Ááné mutsííenéréjuco ámuha tsíjijtójiríyé meúwáábócatsíhijcyáne.
7 Ááneráá tsá tsiiñe íjcyatú meke pájtyetétsóíyóné uwáá́boju. Íllure ámúhakye tsaate
iállíñe tsíjijtójiríyé iúwáábóneri máváríchohíjcyá Críjtodítyú íjcyáné uwáábójutu ámúhakye
imújtátsóroki.
8 Ehdu úwáábohíjcyámé hallúrí apíchó teéne. Muurá o íjcyároobe tsíjijtóríyé o úwáábóca
téhdure Píívyéébe óhdi ícúbáhráiyáhi. Áhdure níjkyéji múnáajpi íjcyáróóbedi ícúbáhráíyoobe
tehdu dibye méénuca.
9 Aanée tsúúca éíjyu ámúhakye o úúbálleróné íñe tsiiñe ó úúballé tsaate Críjtodítyú íjcyáné
uwáá́boju tsíjijtóríyé úwáábóhajchíí Píívyéébe diityédí ícúbáhraíñe.
10 Ehdu íñe ámúhakye o nééne méijtsúcunúdí míamúnaa ími oke iíjtsúcunúrokíyé o
íhjyúvahíjcyáne. Píívyéébere ihdyu óhdivu tújkevéélléneríjyuco o tsúúrámeíhijcyáne. Muurá
míamúnáamáyé tsaímíyé o íjcyane o ímílleca tsá Críjtó iicúve múnáajpi o íjcyáítyuróne.

Páávoro uwáá́boobe íjcyane

11 Aane ihdyu ó imíllé ámuha táñahbémú mewáájacúné íñe dííbyé uwáá́boju míamúnáá
íjtsaméí íjcyatúné o úwáábohíjcyáne.
12 Tsáháa múha oke úwáábotú teéne. Dííbyerée ihdyu páñetu Jetsocríjtó óhdivu
bóhówajtsóné íñe ó úwáábohíjcyáhi.
13-14 Muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa tujkénú o dáríívémeíhijcyáné tamúnaa múhdurá
Píívyéébeke úráávyehíjcyajíjtó o úráávyéijyu. Téjijtóo ávyéta ími ó waajácú tsijtye tátyujkévéejte
íjcyárómé ehníííñevu. Aabée téijyu ímiáánéhacáa Críjtó cahcújtso múnaa íjcyámedi ó
ícúbáhrahíjcyá dityéváa téénetu iíhvetéroki.
15 Árónáacáhjáa ihdyu pámeeke iwájyudu íjcyaabe Píívyéébe tsúúcajátújuco ói o
tsíímávámeítyúné ihdéjuco oke iújcuíñé wábyujtsóne.
16 Aabée oke waajácutsó Ílli Jetsocríjtodívú dííbyedítyú íjcyáné uwáábojúvú ámúhakye
jodíómú íjcyátúrómeke o wáájácútsoki. Ááneríi tsá múúmá o íhjyúvatúne.
17 Muuráhjáa Jerotsaréeri dííbyé uwáábo múnaa táihdéjuco íjcyaróme éllevu tsá o péétu
diityémá téénéri o íhjyúvaki. Aráábiá iiñújivúrée o péébe téhulle íínéubárá píívyétútsihyi o
ícyahíjcyátsihdyu tsiiñe ó oomí Damájcovu.
18 Átsihdyúu botsíi Jerotsaréevu tsiiñe pápihchúú pijcyábatu o wájtsiibe o péé Péédoró éllevu
dííbyema o íhjyúvaki. Áábemáa técoomíyí ó ijcyá 15 coojiva.
19 Áijyúu tsá tsijtye Jetsóó uwáábó méénuhíjcyámeke o ájtyúmitúne. Apáábyekérée ó ájtyumí
íñahbe Jacóóboke.
20-21 Átsihdyúu o péé Tsííriámá Tsiríítsiá iñújiicúvu. Ehdu íñe ámúha éllevu o cáátúnúné pañe
o nééne Píívyéébe waajácú ímiáánéjuco íjcyane ámúhakye o úúballéne.
22 Áábekée oke tsúúca téhullé múnaa waajácúhi. Ááné́tuikyée tsá Jodéá iiñújiri íjcyáné
cahcújtso múnaa oke wáájácutúne.

23 Apááñéreváa lléébohíjcyámé tsaate óhdityu néhijcyáne: “Éhnée éíjyu Críjtoke
mecáhcújtsóné hallútú ávyétá ɨ́cubáhrá méhdi méénuhíjcyaabévá muhdú ícyooca teene
úwááboobéré pehíjcyáhi.”
24 Ehdúváa tsaate óhdityu néhijcyáné illéébóne mítyane Píívyéébeke duurúvahíjcyáme.

2

Páávoróké uwáábojte wáájacúne

1 Átsihdyúu tsúúca 14 píjcyá pájtyéné boone tsiiñe Jerotsaréevu o péébema Benabéemútsí
Tíítóma pééhií.
2 Áámútsimáa o péé téhullévú Píívyéébere oke túkévéjtsóneri. Áijyúu tsaméére técoomí
cahcújtso múnáá túkevéjtsojte píhcyáávémeke ó úúballé íñe ámuha jodíómú íjcyátúrómeke o
úwááboohíjcyánetu muhdú oke ditye iñéékií.
3 Árónáacáa oke néeme tehdújuco o úwááboohíjcyáne. Aamée tsá ɨɨná néétu Tííto
óóma íjcyaabe kíhdyahɨ́rótsámeítyúnetu. Tsáháa dibye kíhdyahɨ́rótsámeítyú jodíómuube
iíjcyátúnélliíhye.
4 Árónáacáa ijcyámé tsaate íllure iállíñe ɨ́mɨáámédú múúhakye náhbévahíjcyáme. Aamée
imíllé Críjtoéjté muha meíjcyame tééné taúhbaju meméénújúcóótúmeke tsiiñe múúhakye
téénevu ɨɨ́búwajtsóne.
5 Árónerii tsá muha meɨɨ́cúvetú Críjtodítyú íjcyáné uwááboju mecáhcújtsóneríyé
mepájtyeténetu ámúhakye muha memújtátsótuki.
6 Aamée táehníííñevu íjcyarómé túkevéjtsojte tsá oke béhné uwáábó téénetu méénutúne.
Árónáa tsá o íjyácunútú ditye táehníííñevu íjcyáneri. Muurá Píívyéébe tsahdúré meke
ɨ́jtsúcunúhi.
7-8 Aamée ímí ɨjtsúcunú Péédorókée tamúnaa jodíómú uwáábóóbedívú ipícyohdu téhdure oke
Píívyéébe pícyoone ámuha jodíómú íjcyátúrómé uwááboobe o íjcyaki.
9 Aanée páñétúejte Péédoroo, Jóóaá, Jacóóboo, íjcyame ímí ɨɨ́jtsúcunúne múhtsikye Benabéema
mítyane dúúrúvaméré néé muhtsi tééné wákimyéí memééénu jodíómú íjcyátúmé pañe téhdure
tamúnáá pañe tééné wákimyéí ditye méénúné tujkéveri.
10 Áánemáa múhtsikye néeme muhtsi mepɨ́ááboohíjcya ɨ́dáátsóméhjɨke. Aanée ímí ó
ɨjtsúcunúhi.

Péédoróké Páávoro úhbane

11 Árónáacáa Péédoróké Ajtiokííavu ó tsɨjpájúú dibye múhdurá íjcyáné hallútu.
12 Muuráhjáa ámúha múnaa jodíómú íjcyátúmema dibye májchórónáa tsaate múúha múnaa
Jacóóbo hájkímú ɨ́hdééné taúhbaju úráávyehíjcyámé técoomívú wájtsɨ́medítyú waabe diityédí
iíllityénema.
13 Áábedítyúu ɨɨ́ɨ́váne tsijtye tamúnaa tsúúca cahcújtso múnaa íjcyarómé téhdure wááhií.
Áhdurée táñahbéébé Benabéé diityédítyú ɨɨ́ɨ́váne wááhií.
14 Ehdúu tsúúca cahcújtso múnaa íjcyarómé dárɨ́ɨ́vémeíñé hallútú Péédoróké pámeere pi-
hcyááve múnááj pɨɨnévú o nééhií: “Muúbej, uu muurá jodíómuube u íjcyároobée tsúúca ú
ɨ́hvejtsó ɨ́hdééné taúhbaju u úráávyehíjcyáne. Aabe ¿ɨ́veekí tééneevu ú táúhbahíjcyá memúnaa
íjcyátúmeke teene u úráávyecóóbejɨ́ɨ́vari?” Ehdúu o néé Péédoróke.

Mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténe

15-16 Muurá muha jodíómú páñétúejte Píívyéébeéjté meíjcyame tsúúca méwaajácú
Moitséeúvuj tééveríi múúhá ɨhdé múnáaúvuke dibye ájcúné taúhbaju muha meúráávyeróné
múúhakye pájtyetétsóityuróne. Apááñéré ihdyu Jetsocríjtóo mewájyuri dsɨ́jɨvéné paméváré
mecáhcújtsómeke ɨ́mɨáámedi dílloóbe.
17 Aane dííbyej tééveri Píívyéébema meímíbáávyéíyóneri metsúúrámeíhijcyámé méwaajácú
ɨ́mɨááné ímityúmé meíjcyane. ¿Áánélliihyéhaca Críjto nééjuríyé ímityúmé méicyahíjcyáhi?
Tsáhaá. Tsá tehdu tene néétune.
18-19 Muurá tene taúhbaju o úráávyéroobe tsá Píívyéébema ímí o íjcyáityuróne. Áánéllii
ténejcútú ó ijcyá dsɨ́jɨveebédú teene o úraavyéjúcóótúnélliíhye. Aabe ihdyu ícyooca ó
tsúúrámeíhijcyá muhdú Críjtoj tééveri tsaímíyé Píívyéébema o íjcyáíyóneri. Muurá o
ɨ́hvejtsójúcoorónе tsiiñe o úráávyéhajchíí oore ó tútávájtsáméiíhi.
20 Áánéllii tsá o ímillédú o íjcyájúcootúne. Ícyooca ó ijcyá Píívyéébé Hajchíi tawájyuri
dsɨ́jɨvéébeke o cáhcújtsoobe oke túkévéjtsóné pañe.

21 Aane tsá múijyú o íhvéjtsóítyuró mekée ɨídaatsólléne méema dibye méénune. Muuráhjáa teene taúhbaju néhdu meíjcyánej téeveríyé ímiáámedi meke dibye díllоca Críjto dsíjɨvéné tsá ɨínetú meke píábóítyuróne.

3

Críjtore meke pájtyetétsóne

1 ¡Áyu ámuúha Gáárаtá cahcújtso múnaaj! ¿Múamíi ámúhakye tútávajtsómé tsáhájuco ímí ámuha meúráávyetú Jetsocríjtóo mewájyuri páwachékevu dsíjɨvéné mecáhcújtsóneríyé mepájtyeténé ámúhakye o úwaabóne? Áánerаhjáa tsúúca ámuha ímí méúraavyé tééné uwááboju.

2 ¿Acáa tsá Píívyéébé Apííchó ámúhá pañévú úcáávetú teene ámuha mecáhcújtsóijyu? ¿Mityá ítyaúhbajúrée ámuha meúráávyénéllii ámúhá pañévú úcaavéne? Áyu cána oke menej.

3 ¿íveekí ayájú allíúrá ámuha menééme múhdurá médárɨíívémeí tsúúcajáa Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañe ámuha meíjcyame? ¿Aca ámuha méɨjtsúcunú ámúhá ɨhnáhooríyé tsaímíyé dííbyema ámuha meíjcyáiyóne?

4 ¿Muhdú bañúháñé ámuha téené hallútú meícúbáhrámeíhijcyáné íveekí méíhvejtsóhi?

5 ¿Mityá ámuha méɨjtsúcunú Píívyéébé taúhbaju néhdu meíjcyánéllii dibye méema méénúráítyúronéhjɨ méénuhíjcyáne? Muurá ihdyu Críjtoke mecáhcújtsómé pañévú Íapííchó ipícyóónej téeveríyé méema méénuhíjcyaabe ténehjɨ.

6 Muuráhjáa Aavaráaúvú ímí dííbyeke cáhcújtsónéllii ímiáábedi díllоobe dííbyeke.

7 Áánéllii ímí Píívyéébeke mecáhcujtsómé dííbyeúvúj tsɨɨménémúhaabe méijcyáhi.

8 Tsúúcajátújucóhjáa muurá mee pámeere ámuha jodíómú meíjcyátúrómema tsaímíyé dííbyema meíjcyaíñé Aavaráaúvuke dibye íllu nééneé: “Ímí oke u cáhcújtsónéllii dijtyééveri pámeere ííñújɨri íjcyámeke ó píábоóhi.” Ehdúhjáa neebe Aavaráaúvuke.

9 Aane muurá téhdure Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke píábоobe dííbyekée ɨpíaabódu.

10 Áánetu eene taúhbaju iúráávyéneríyé ipájtyetéiyóné ítsúcunúhíjcyámé hallúrí ápíchó teéne. Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Píívyéébé taúhbaju múhdurá úráávyehíjcyámé hallúrí ápíchó teéne.”

11 Aane muurá méwaajácú teene taúhbaju néhdu iíjcyáíyóneri tsúúrámeíyómé tehdu íjcyátúmeke Píívyéébe ímiáámedi díllóityúne. Íllu tsiiñe néene dííbyé waajácúháámɨtu: “Píívyéébeke ímí cáhcújtsómeke ímiáámedi dibye díllome pájtyéteéhi.”

12 Árónáa teene taúhbájutu Píívyéébée Moitséeúvuj téeveri meke iájcúnetu neeráhi: “Páneere taúhbajúúné néhdu tsaímíyé íjcyame ihdyu pájtyetéiyáhi.”

13 Árónáacáa tehdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi dibye ícúbáhráíyóné ɨhdétú tsúúca Críjto meke iwájyúne pájtyetétsóhi. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé: “Ímityúmé átéréejtéké cáámetu úmáhájcutu picyóóme.”

14 Ahdújucóhjáa muurá Píívyéébe Críjtoj téeveri pámeekéré píaabóné jodíómú íjcyátúróméhjɨma Aavaráaúvukée iñéhdújuco. Áhdure Críjto pámeere dííbyeke cáhcújtsómeke ájcuú Íapííchotu ípyée iñéhdújuco.

Píívyéébe Aavaráaúvuke pítyajcóne

15 Aane cáhawáá ámuha táñahbémuke o néé muhdú maállítyu memééнune. Muurá tsaatémá tsáné wákimyéí memééнu téené waajácúháámɨtu memémé mecáátúnúné boone tsáhájuco múha tsíhdyuréjuco meíjtsaméí cápáyoácóítyuróne.

16 Ahdúhjáa muurá Píívyéébe Aavaráaúvuke néé dííbyéj tsɨɨménémúháábedítyú tsáápiikye ipícyooíñé míamúnáake pájtyetétsóííbyeke. Tsáháhjáa dibye íwaajácúháámɨtu néétu pívámeváké ipícyooíñe. Neebéhjáa tsáápiikyéré ipícyooíñé Jetsocríjtoke.

17 Muuráhjáa dííbyeúvuke Píívyéébe ipítyájcóné boone 430 pijcyábatu ítyaúhbajúvú jodíómuke ajcú Moitséeúvuj téeveri. Árónáacáa tsá téené hallúhcuri dibyée Aavaráaúvuke pítyajcóné wáájácúratúné íjcyatúne.

18 Muuráhjáa teene taúhbaju meúráávyéneríyé mepájtyetécá álliúreíyó teene dííbyeúvukée Píívyéébe pítyajcóne. Árónáacáa muurá dííbyeke iñéhdújuco dibye méénune.

19 ¿Aanée íveenévúrá ájcuube teene taúhbajúvú meke tene ipájtyetétsokíjɨívari? Muuráhjáa ihdyu teene níjkyéjɨ múnáaj téeveri pícyoobe mewáájácu múhdurá meícyahíjcyáné Jetsocríjtói bóhówáávétúné hajchóta.

20 Árónáacáa tsá tehdu Píívyéébe Aavaráaúvuke tsíjtyej téeveri pítyájcotúne. Muuráhjáa ihdyu ávyeta dííbyere dííbyeúvuma ihjyúváhi.

Píívyéébé taúhbaju

21 ¿Áánélliihyéhaca Moitséeúvuj téévería dibye meke ítyaúhbajúvú ájcune tútávajtsó dibyée mééma imyéénuíñé nééneé? Tsáhaá. Muuráhjáa tene néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetécá ɨ́mɨáámedi meke díllóíyoobe teene meúráávyémeke. Aacáa tsá mepájtyetéiñe tsɨ́jɨjtóriyéjuco dibye méénúítyuróne.

22 Árónáa muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééne ímítyúné pañe meíjcyame Jetsocríjtoke mecáhcújtsómeke dibye pájtyetétsoíñe.

23-24 Muuráhjáa ɨ́mɨááné éhne múúne tsɨɨméké metúkévejtsódú taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe méícyahíjcyá Jetsocríjtói méhdivu bóhówáávétúné ɨhde. Aabée méhdivu bóhówáávéébeke mecáhcújtsómeke bótsíi Píívyéébe ɨ́mɨáámedi dillóhi.

25 Aame ícyooca tsáhájuco taúhbájú túkevéjtsó pañe meíjcyájúcootúne.

26 Ícyooca méijcyá Píívyéébej tsɨ́ɨ́meréjuco pámeere Críjtoke mecáhcujtsóme.

27 Muuráhjáa ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyáné uubállé metsójtsótsámeímyé méijcyá dííbyedúréjuco.

28 Áánéllii tsá menééítyuró tsíjtyere jodíómú íjcyane. Téhdure tsá menééítyuró tsíjtyere gríéégómú íjcyane. Áhdure tsá menééityú tsaate ímí íjcyánáa tsaate tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyane. Muurá ihdyu pámeere tsííñé mɨ́amúnaa íjcyáróméhjɨma wajpíímuma waalléémú méijcyá tsaméére Críjtoéjte.

29 Ehdu paméváré dííbyeéjté meíjcyame méijcyá Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaábe. Áánélli téhdure méwáábyuta teene dííbyekée Píívyéébe iájcuíñé nééneé.

4

1 Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá tsaapi tsɨ́ɨ́mene cáání dsɨ́jɨ́véné boone dííbyé tsíeméné aabájaabe íjcyáiibye iáyáné hajchótá ihdícyaabédú ijcyá tsaaté hójtsɨ́ pañe.

2 Aabe ɨ́búwajɨ́ɨ́ ícyahíjcyá cáání́uvúu diityéké téénevu níwaavémé dibye kéémécooca dííbyeke ájcúiíbye.

3 Ahdúu muurá éíjyu méícyahíjcyá taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe Críjtói méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Aamée méɨtsúcunúhijcyá teene meúráávyéneríyé mepájtyetéiyóne.

4 Árónáacáa Píívyéébe Íllíkye meéllevu wállóóíñe éévé úújeténéllii bóhówááveebe wállé ɨ́ɨ́búwá déjucóvú iípívyéévénema. Áábekée dille tsɨ́ɨ́mávaabe keemévé téénere Moitséeúvuj téévería dibye ájcúné taúhbájú pañe.

5 Ehdúu Jetsocríjtó méhdivu ibóhówáávéne meke ímíjpyetétsó taúhbajúu meúráávyerómé ímityúmé meíjcyámeke botsíi Píívyéébe ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medi idílloki.

6 Aane ɨ́mɨááné dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyane méhdityu ibóhówaúcunú mépañévú pícyoobe Íapííchó Íllij téévери. Áánere muurá meke túkévéjtsóneri dííbyeke mecáánivámé ménehíjcyáhi: “Llihíyo múúháj Caánij.”

7 Aane ícyooca dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyámé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyatúne. Áánélli meke ájcúiibye íavyéjuvu Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téévери.

Cahcújtso múnáadi Páávoro íjyácunúne

8 Muuráhjáa ihdyu éíjyu ámuha Píívyéébeke mewáájácútúnéllii ihdícyanéhjɨ́ mecáániváné méɨ́ɨ́cúvehíjcyáhi.

9 Áánetu ícyooca tsúúca ámúhakye dibye wáájacúmé ámuha méijcyá dííbyeéjte. Árónáa ¿ɨ́veekí ámuha méimíllé tsiiñe ɨ́hdééné taúhbaju meúraavyéne? ¿Mityá ámuha méimíllé tsiiñe téené pañe meíjcyane?

10 Muurá ámuháii méɨjtsúcunúpí eene ténevá pijcyábádú, ténuhbávadú, kéjcoojɨ́jɨ́ ámuha Píívyéébeke medúúrúvahíjcyánetu ámúhakye dibye ɨ́mɨáámedi díllóiyóne.

11 Ehdu ámuha múhdurá medárɨ́ɨ́vémeíñetu ámúhadítyú o néé bañúháñéubáhjáa ámúhakye o úwáábohíjcyáne.

12 Árónáa ihdyu ámuha táñahbémuke o néé ɨ́hdée ámuha meícyahíjcyáné meúraavyéjúcóótuki. O íjcyadúréjuco meíjcya. Muuráhjáa tujkénú ámúhakye o úwáábócooca tsá oke ámuha metsárílletú tsɨ́jɨjtóréjuco o úwáábórónáaáca.

13 Muuráhjáa téijyu ámúhakye ɨ́mɨáájú ó úwáábohíjcyá táhállúúúneri o chéméroóbe.

14 Áróóbekée muurá ámuha oke éhdɨɨválletúméré tsaímíyé mewáátsúcúpéjtsóóbeke méɨ́ɨ́cúvehíjcyá muhdú Jetsocríjtomútsikye níjkyéjɨ múnáájpiima ámuha meɨ́ɨ́cúvéiyódu.

15 Muuráhjáubáhjáa ámuha mepíívyetécá táhálluúúcú oke mecápáyoácóiyá ámúhá hálluúúnetúréjuco. Áámeke ¿ɨɨná ámúhakye pájtyeme ɨ́veekí tsáhájuco óhdi ámuha meɨ́ɨ́cúvetúne?
16 ¿Ámuháubá méɨjtsúcunú ámúhakye o tsárílléne ehdu o néhijcyáne? Muurá ihdyu ɨ́mɨááné tehdújuco ámúhakye o néhijcyáne.
17 Muurá eene ámúhakye ɨ́ɨ́né imíjyaú úwáábohíjcyámé tsá ɨ́mɨá uwáábó méénuhíjcyatúne. Íllure muurá ámúhakye óhdityu imújtátsóro úwáábohíjcyámé diityé uwááboréjuco ámuha meúráávyeki.
18 Árónáa ihdyu tehdújúcooíyó ɨ́mɨá uwáábó ámúhakye imyéénu ámúhadi ditye tsúúrámeíñe. Tsá idyé ámúhama o íjcyánélliihyéré ámúhadi ditye tsúúrámeíhíjcyáítyuróne.
19 Aane ámuha áátsɨɨmédú menééme tsiiñe múhdurá medárɨ́ɨ́vémeíñé ɨ́dátsó oke pajtyé éhne múúne walle ɨtsɨ́ɨ́máváne ávyeri ɨ́cúbáhrámeídyu. Aabe ámúhadi ó ijyácunúhijcyá Críjtokéréjuco ámuha mecáhcújtsóne dibye íjcyadu meíjcyáíyóneri.
20 Múhduúvúrá ó ɨjtsúcunú ehdu ámuha meícyahíjcyáne. Áánéllii ihdyu múhdutúiyó ícyoocáré ámúhama o íjcyane ímíñeúvú ámúhakye o úwááboki.

Agáama Tsáárámúpɨdítyú íjcyáné uwááboju

21 Muurá ámuha méɨjtsúcunú Moitséeúvuj téévería Píívyéébe meke ájcúné taúhbaju néhdu meíjcyáneri mepájtyeténe. ¿Aca tsá ámuha mewáájácutú muhdú dííbyé waajácúháámɨtu tene cáátuváne?
22 Muurá téhaamɨ́tú nééne Aavaráaúvúhjáa míítyétsikye tsɨ́ɨ́mavá́ne. Páñétúelle méwadívúhjáa tsɨ́ɨ́máváabe tsáápiíkye. Áánetúhjáa tsíjpiikye tsɨ́ɨ́máváabe íúníu múnáálledívu.
23 Aanéhjáa íúníu múnáálle Agáadívú dibye tsɨ́ɨ́máváabe ihdícyaabéré íñe meíjcyadu. Áánetúhjáa páñétúélledívú dibye tsɨ́ɨ́máváabe diibyéjuco Píívyéébéhjáa diityétsikye iájcuíñé néhíjcyaábe.
24 Ehdúhjáa tsɨ́ɨ́mávamúpɨ́ Píívyéébe mɨ́amúnáake mɨ́jɨjtócuri túkévéjtsoíñe. Diilléhjáa muurá Agááj tsɨɨménémúhaabe tsíjtyé hójtsɨ́ pañe ícyahíjcyádújuco Moitséeúvukée Tsinaií caméhbaúvú Píívyéébe ítyaúhbajúvú ájcúné pañe íjcyame ícyahíjcyáne.
25 Áánéllii muurá téhbau Aráábiá iiñújɨri íjcyahbáú memévá díílleúvu déjutu. Muurá Jerotsaréeri íjcyame taúhbájú pañe ícyahíjcyá díílleúvúj tsɨɨménémúhaabée tsíjtyé hójtsɨ́ pañe ícyahíjcyádújuco.
26 Áánetu ihdyu nijkyéjɨri íjcyáné Jerotsarée múnaa meíjcyame tsáhájuco tééné pañe meíjcyatúne.
27 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne Tsáárádityu:

Ajchíbá u íjcyárolle kímóóvétulléré ímíjyuuri diícya. Muurá úi ú tsɨ́ɨ́mávaáhi. Aame dɨ́ɨ́tsɨɨme ávyétá mityámé llíyááteé díúníu múnáállej tsɨ́ɨ́mé llíyaaténé éhnííñevu.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.

28 Ámuúha táñahbémuj, Píívyéébéhjáa néhdújuco Itsáake cáánímutsi tsɨ́ɨ́mavá́ne. Áhduréhjáa dibye néhdújuco íñe tsúúca dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyane.
29 Árómeke íñe tsaate meke muhdú dárɨ́ɨ́vehíjcyá íhdééné taúhbaju iúráávyéneri éhnéhjáa Píívyéébere pɨ́ɨ́ábóneri Aavaráá páñétúélledívú tsɨ́ɨ́máváábeke íúníu múnáálledívú dibye tsɨ́ɨ́mávaabe tsáríllehíjcyádu.
30 Tééenetu muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: "Díúníu múnáálleke dijchívyetso dihjyátú íllímájuco. Tsá páñétúelle dítyáábadívú u tsɨ́ɨ́máváábé wáábyuta íjcyane dííbye éhné íjcyatúne." Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
31 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá meíjcyatú íúníu múnáálledívúu Aavaráaúvú tsɨ́ɨ́máváábéj tsɨɨménémúhaabe íjcyadu. Muurá ihdyu méijcyá páñétúellée Tsáárádivu dibye tsɨ́ɨ́máváábéj tsɨɨménémúhaabe íjcyadu tsúúca páñétúejpi Píívyéébé Hájchikye mecáhcújtsónélliíhye.

5

Jetsocríjtokéré meúraavyéne

1 Muuráhjáa Jetsocríjtó tsúúca meke ijchívyetsó taúhbaju meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyánetu. Áánéllii metsu dííbyekéréjuco meúráávye ímíñeúvu. Óvíjyacóóné ámuha tééneri metsúúrámeíhijcyáné meke pájtyetétsóíyónerijɨ́ɨ́vari.

2 Aane cáhawáá ímíñeúvú melléébó ámúhakye o néeneé. Muurá ámuha
mekíhdyahɨ́rótsámeíñetu ɨ́mɨáámedi Píívyéébe ámúhakye díllóiyóné ámuha meɨ́jtsúcunúne
tehdu meméénúmeíhajchíí tsá Críjto ámúhakye pájtyetétsóityúne.
3 Árónáa ihdyu o néé tehdu imyéénúmeíñe ímí Píívyéébema iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyámé
óvíi ávyeta muhdú teene taúhbaju néhdu íjcyáhi.
4 Árónáa íllure ámuha tééneri mémújtátsámeí Píívyéébée meke iwájyúne Críjtoj tééveri
mepájtyetéiñe méénúnetu.
5 Muurá ihdyu ɨ́mɨáámedi meke dílloobe Íapííchó meke túkévéjtsóneri Jetsocríjtoke
mecáhcújtsómeke.
6 Áánéllii mekíhdyahɨ́rótsámeítyúné tsá muhdú néétune. Áhdure mekíhdyahɨ́rótsámeíyóné
tsá meke pɨ́áábotúne. Apááñéré ihdyu ɨ́mɨááné Jetsocríjtoke mewájyúne mecáhcujtsóné meke
pɨ́aabóhi.
7 Aanée muurá tsúúca tehdújuco ámuha meúraavyéne. ¿Ááné mutsíhdyúhjáa ɨ́veekí
tsáhájuco ámuha tééné uwááboju ímí mecáhcújtsotú múha nééjuri?
8 Áánerähjáa tsúúca Píívyéébe ámúhakye ijchívyetsó ténejcútú Jetsocríjtoj tééveri. Aane tsá
dííbyedítyú tene íjcyatú eene piéénéré ámuha meúraavyéne.
9 Muuráhjáubá ihdyu ámúhadítyú tsáápihdítyúré íjcyane ehdu ámúhakye dárɨɨvé éhne
múúne harííinallíjyú metátsajcóné pañévu íooríchotu áyánéwu mepícyoorónó páneeríyéjuco
mújtadu.
10 Árónáa ó waajácú Píívyéébe tsiiñe ámúhakye pɨ́ááboíñé ámuha meɨ́hveté taúhbaju néhdu
ámuha meíjcyáneri mepájtyetéiyóné ámuha meɨ́jtsámeíhíjcyánetu. Áánetu ihdyu ɨ́hnáhooíñé
dibye ɨ́cúbahráné ámúhakye mútátsohíjcyámedi.
11 Muurá téhdure óhdityu nehíjcyámé oova mekíhdyahɨ́rótsámeíñeríyé ímí Píívyéébema
meíjcyane o úwáábohíjcyáne. Árónáa teene o úwáábóca tsá oke ditye tsárílléítyuróne. Muurá
ihdyu Críjtoj tééveríyé mepájtyeténé o úwáábohíjcyánéllii oke tsarílléhíjcyáme.
12 Aame ihdyu óvíi íllurɨ́juco ámúhadítyú dówaavéné tééneri ámúhakye pátsárícyohíjcyáme.
13 Muuráhjáa tsúúca Píívyéébe ámúhakye ijchívyetsó tééneetu. Aame ámuha tsaímiyéjuco
meíjcyame tsá ímityúné meméénújúcóóityúne. Ímíñeúvú pamévamáyé mewájyújcatsíñe
mépɨ́áábojcátsi.
14 Muurá tsane dííbyé taúhbaju néehií: “Pamévakéré múu wajyú muhdú u wájyúmeídyu.”
Ehdu muurá pamévakéré mewájyúhajchíí tsúúca mémeenú páneere dííbyé taúhbajúúné
muhdú meíjcyáiyóné meke néhijcyáne.
15 Áánetu tehdu ámuha mewájyújcatsíñe mepɨ́áábójcatsííyótsihvu íllure ámuha
meɨ́cúbáhrájcatsíhajchíí muurá íllure ámuha métútávátsójcátsiíhi.

Píívyéébé Apíícho meke túkévejtsóne

16 Áánéllii ámúhakye o néé Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañéréjuco ámuha meíjcya
ímityunéhjɨ́ ámuha meméénújúcóótuki.
17 Tsá dííbyé Apííchó ímílletú meímillédú meíjcyane. Téhdure ténehjɨ méhdivu cátuhtsó
teene meke túkévéjtsóné pañe meíjcyáiyóne. Ehdu panéjcuvávú téneecu cátúhtsójcatsíñéllii
éhníííñevu métsúúraméí Píívyéébé Apííchó túkevéjtsó pañe ámuha meíjcyáíyóneri. Óvíjyacóóné
ámuha meímillédú meíjcyane.
18 Aane ɨ́mɨááné ámuha dííbyé Apííchó túkevéjtsó pañe meíjcyáhajchíí tsáhájuco ámuha
ɨ́hdééné taúhbájú túkevéjtsó pañe meíjcyájúcootúne.
19 Muurá iímillédúré ícyahíjcyámé tsá tééetúne. Panéváré muurá ímityunéhjɨ́ méénume
ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyáhi.
20 Aame níjcyotájtekéré duurúvahíjcyáhi. Nomíuuváwu nééme tsané úhbajcátsiyíyé íjcyame
itsárílléjcatsíñe waabyénúcatsíhijcyáhi. Iiye ímí iíjcyáiyóné imílléme. Ehdu idyárɨ́ɨvéjcatsíñe
íllurɨ́juco ditye dóhwábahíjcyáné íhdyúeháhjɨréjuco.
21 Aame nomíutáávawu nééme dsɨ́jɨvétso múnaa, llíyiicyáve múnaa, íjcyame majchó ávyétá
mityáne. Áhdure tsíñehjɨ panéváré ímityúné méénuhíjcyáme. Aane éíjyúu ámúhakye o néhdu
tsá múu tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ méénutúne. Muurá tehdu nénehjɨ méénume tsá Píívyéébé avyéjúejte
íjcyatúne.
22-23 Áánetu ihdyu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyame méwajyújcatsíhi,
méimíjyúúhií, tsíñehjɨ meke pájtyeróné máaabúcúhi, tsaímíyé pamévamáyé méijcyáhi, tsíjtyeke
mépɨ́aabóhi, panéváré óóchevélletúmé mémeenúhi, ɨ́daatsómé méijcyáhi, tsá ímítyúnehjɨ́vú

metáhjátsámeítyúne. Ehdu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meíjcyame tsá íhdééné taúhbaju nééné tsijíjtoríyé meíjcyatúne.

24 Muurá Críjtoke mecáhcujtsómé ímítyúné icyánéjcutu méijcyá dsíjívemédú ténéhji éllevu meíjcyájúcóótúnélliíhye.

25 Aame méijcyá Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe. Áánéllii metsu meíhvéjtsámeí tééneréjuco meke túkévéjtsóné pañe meíjcyaki.

26 Tsáhájuco ávyéjuuháñé mellííñéítyuróne. Tsá íínerí menómíutááváítyuróne. Tsá ímityúné medáríívéjcatsíítyuróne.

6

Mepíááb́ojcatsíñe

1 Aane tsaate ámúhadítyú ímítyúné pañévú mújtáhajchíí mépiááb́ó ditye tsiiñe iímíjpyetéki. Árónáa ihdyu ímíñeúvú chooco méuwáábó diityéke. Ááne téiibúwá meíjcyá ámuháyéjuco tehdu meíjcyátuki.

2 Ehdu mépíááb́ojcátsí múhdurá ámuha meícyahíjcyánéhjitu Críjto ímillédú ámuha meíjcyaki.

3 Muurá iiye íhtsutúmé iíjcyane íjtsúcunúmeímyé tsíjtyeke ipíááb́óíyónéhji éllevu íjcyatúmé állímyeíhi.

4 Cáhawáá ihdyu ámuha tsáápiitsa métsúúraméí Críjtoke ámuha meúraavyémé tsaímíyé meíjcyáíyóneri. Árónáa ihdyu tsá múu íjtsúcunúmeítyú tsíjtyé ehnííñevu ímí iíjcyane.

5 Muurá ijcyánéi pámeere ímityúné memééénuhíjcyáné memééénújúcóóítyuróne.

6 Áhdure ámúhakye o néé íñe Píívyéébé ihjyu ámúhakye úwáábohíjcyámeke ámuha mepíááb́o panévatúré íínne tájpí ditye íjcyáíñetu.

7 Aame tsá múu állímyeítyúne. Méíjtsámeídí Píívyéébe wáájácúityúné ímityúné ámuha meééénuhíjcyáne. Muurá ímityúné méénuhíjcyámeke téene áhdovu ájcúiíbye.

8 Aame ílluréjuco wágóóóveíñé iímillédú ícyahíjcyáme. Áánetu Píívyéébé Apííchó meke túkévéjtsóné pañe meícyahíjcyámé méújcuú múijyú medsíjivéjúcóóityúne bóhi.

9 Áánéllii metsu óóchevélletúmé ímiáánéré meééénuhíjcyaki. Ehdu muurá íímiáámé meíjcyáhajchíí téene áhdó tsaímiyéjuco meíjcyaíñe.

10 Áánéllii metsu pamévamáyé íímiáámére meíjcyaki. Tsá Críjtoke mecáhcujtsómé tsané nahbémú meíjcyame ímityúné medáríívéjcatsíítyuróne.

Páávaro pítyajcóne

11 Aane íñe ámúhakye o pítyajcóné ooréjuco páñetu o cáátunúne.

12 Muurá eene tsaate Críjtoke úraavyémé téené hallútú diityéké tsijtye ímítyú íjtsúcunúíyónélliihyéré ámúhakye táúhbahíjcyá ámuha mekíhdyahírótsámeíki.

13 Árome muurá tsá panéváré teene taúhbaju nénehji mééénuhíjcyatúne. Muurá íllure imítyájkímyeí ámúhakye téénevu táúhbahíjcyáme.

14 Áánetu ihdyu tsá o ímílletú íínerí o mítyájkímyeíiyóne. Apááñéré ihdyu ímí ó ijtsúcunú mewájyuríi Críjto páwachékevu dsíjívéébeke o cáhcújtsónéllii táimítyú táhallúrí íjcyájúcootúne. Aabe téené pañe o íjcyájúcóótúnéllii ténejcútú ó ijcyá dsíjíveebédu.

15 Ahdícyane tsá muhdú tene nééetu mekíhdyahírótsámeítyúne. Áhdure mekíhdyahírótsámeíyóné tsá íínetú meke píááb́otúne. Áánetu ihdyu Críjtoke mecáhcujtsómé tsíhdyuréjuco mecápáyoovéné meke píaabóhi.

16 Aane óvíi Píívyéébe meke iídaatsóllédú íjcyaabe pámeere pahúlleváré ihñéjté íjcyámema ámúhakye píaabó íbúwajíí ámuha meíjcya muhdú ámúhakye o úwáábohíjcyádu.

17 Óvíjyacóóné ámuha oke múhdurá medáríívehíjcyáne. Muurá íñe Máavyéjuube Jetsocríjtoke o cáhcújtsóné hallútú oke ditye méénuhíjcyáné matyáwááné tájpííyi íjcyánetu méwaajácú dííbyé wákimyéi múnáajpi o íjcyaabe íímiááné ámúhakye o néhijcyáne.

18 Ahdícyane óvíi dííbyeréjuco ámúhakye pámeekéré panévatu píaabóne. Áyu tehdújuco.

EPÉÉTSIO
Éépets**órí í**jcy**á**me **é**llevu **Páá**voro **cáá**t**ú**nuh**áá**mɨ

Duurúvaju

1 Oo íñe Páávoro íhyaamɨ ó caatúnú elle ámuha Éépetsórí meíjcyame Jetsocríjtoke
meúráávyéme éllevu Píívyéébere dííbyedítyú íjcyáné uwááboju o úwááboiñévú oke pícyoóbe.
2 Ááameke óvíi ámúhakye píááboíjcyamútsí ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Críjtoke mecáhcújtsóne áhdo

3 Ahdícyane ihdyu óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébeke méduurúváhi. Muurá ímí
Máavyéjuube Jetsocríjtoma meíjcyámeke tsaímíyé níjkyéjɨtu panévatúré pɨ́ááboíjcyaábe.
4 Tsúúcajátújucóhjáa ííñujɨ́ɨ́ iípívyéjtsótúné ɨhdéjuco dibye wábyujtsóné Jetsocríjtoj tééveri
meke iújcúmeke iímíbájchoíñé méimítyú máhallúrí iíjcyájúcóótu dííbyeéjté meíjcyame ɨ́ɨ́netú
menéétsámeítyuki.
5 Mítyanéhjáa meke íwájyúnéllii ɨ́jtsámeííbyé dííbyej tééveri meke ipájtyetétsómeke
ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medíyéjuco idílloíñe. Ahdújucóo dibye meke tsɨ́ɨ́mavámé dííbyeéjté meíjcyane dibyéhjáa
méhdityu ɨ́jtsámeídyújuco.
6 Áánéllii paíjyuváré dííbyeke méduurúvahíjcyá ávyetáa méhdi ɨ́ɨ́dáátsóvéne dibye meke
pɨ́áábónélliíhye. Mekée muurá pɨ́ááboobe Íllíkye mítyane dibye wájyúúbeéjté meíjcyaki.
7 Muuráhjáa ávyétá ɨhnáhó meke iwájyúnéllii dibye dsɨ́jɨ́vénej tééveri méimítyuháñé mééma
ímíbájchoobe mepájtyetéki.
8 Ááneríi meke úújétsoobe mítyane meke iwájyune. Áánemáa meke ájcuube panéváré
mewáájácúíñé tujkévejúvu.
9 Téhdurée meke waajácútsoobe tsúúcajátújucóo muhdú meke ipájtyetétsoíñé
ɨ́ɨ́tsámeíhijcyáné tsúúca mééma ipánéévétsonévu.
10 Aane ehdu ípityájcó páneere pájtyéné boone Críjtoke pícyóóiibye pámeere níjkyéjɨma
ííñújɨri íjcyámé avyéjuube dibye iíjcyaki.
11 Dííbyej tééveríhjyáa muurá tsúúcajátújuco dibye meke újcune íavyéjúejte meíjcyaki.
12 Ehdúhjáa mééñuube muhdú ɨ́ɨ́jtsúcunúdú íñée tujkénú muha Críjtoke mecáhcújtsómema
ámuha bóónétu mecáhcujtsómé pámeere dííbyeke maávyéjújtso dúúrúvamére.
13 Muurá Críjtodítyú pajtyéteju íjcyane ámuha mecáhcújtsómé pañe tsúúca Píívyéébé Apííchó
íjcyame ɨ́miááné ámuha méijcyá dííbyeéjté dibyée néhdújuco.
14 Aane muurá dííbyé Apííchó tsúúca mépañe íjcyánetu méwaajácú ɨ́miááné meke dibye
múijyú iñéijyu pícyooíñé íavyéjuvu tsaímiyéjuco dííbyema meíjcyaki. Ahdícyane metsu dííbyeke
medúúrúvahíjcya ávyéjújtsomére.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoro Píívyéébeke tújkéveeju táúmeíñe

15 Muurá ó waajácú tehdújuco ámuha Máavyéjuube Jetsóoke mecáhcujtsómé ímí
paméváváyé cahcújtso múnáama mewájyúcatsíhijcyáne.
16 Áánéllii paíjyuváré ámúhá hallúvú Píívyéébeke ó téhdútsohíjcyáhi.
17 Téhdure ó táúmeíhijcyá dííbyeke Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani íjcyáábeke dibye ámúhakye
iájcu ítyujkévé ɨ́jtsaméityu dibyée Jetsóoj tééveri méhdivu úújétsámeíñé ímíñeúvú ámuha
mewáájácuki.
18 Aane óvíi ámúhakye tújkévejúvú ájcuube dííbyé avyéjúejtée ámuha meíjcyáímyeke dibye
újcúmé úmɨwa ɨ́ɨ́né imíjyaú néene ámuha ímíñeúvú mewáájácuki.
19 Áhdure idyé óvíi ámúhakye waajácútsoobe muhdɨ́ɨ́vané ɨ́ɨhtsútú íjcyáne tájpí íñe dííbyeke
mecáhcujtsómé meícyahíjcyanévu.
20 Áánevúu muurá meke úújétsoobe Críjto dsɨ́jɨ́véébeke tsiiñe ibóhɨ́ɨ́tsóne íúniúvú níjkyejɨ́vú
itsájtyéébeke iávyéjújtsóneri.
21 Áábekée pícyoobe íñe múhdumé ávyéjujte níjkyéjɨrii, ííñújɨrii, íjcyámé avyéjuube páñétúejpi
dibye iíjcyaki. Áábedívú muurá tsá múha úújetétú íñe ícyooca íjcyáné avyéjujtédítyu. Áhdure
bóóne íjcyárómedítyú tsá múha úújetéityú dííbyedívu.
22 Áánélliihyée muurá dííbyé hójtsɨ́ pañévú pícyoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné íjcyane.
Áhdurée dííbyeke pícyoobe múhdumé dííbyé cahcújtso múnaa íjcyámé túkevéjtsoobe dibye
iíjcyaki.

23 Muurá dííbyé cahcújtso múnaa méijcyá tsané múnaa dííbyema. Aabe páneere ejécunú íñe
múhdúné tsíeméné íjcyane.

2

Píívyéébe meke pájtyetétsóne

1 Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe ámúhakye pájtyetétsó Críjtoj tééveri ámúhá imítyuháñé
déjúcotu ámuha mewágóóóvéiyómeke.

2 Muuráhjáa ɨ́hde ámuha ímityúné méícyahíjcyá íñe ɨ́jɨ éhné Naavéné túkevéjtsoju
Píívyéébedítyú mɨ́amúnáake múhdurá ɨ́tsámeíchohíjcyánéréi ámuha meúráávyénélliíhye.

3 Ehdúu ɨ́miááné méícyahíjcyá ímityúmé eene ícyooca tsaate íjcyadu. Mépée meímíllejɨ́jtóré
méúráávyehíjcyá méhdityúré íjchívyéné allíujúúne. Ááné déjúcotúu muurá máhallúrí ij-
cyájúcoróné Píívyéébe méhdi ɨ́cúbáhráiyóné eene ícyooca tsíjtyé hallúrí tene íjcyadu.

4 Árónáacáa ihdyu mítyane meke iwájyúnéllii méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne meke pájtyetétsoobe Críjtoj
tééveri mewágóóóvétu dííbyedúréjuco meíjcyaki.

5 Ehdúu Píívyéébe méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne meke pɨ́aabó mepájtyetéki.

6 Muuráhjáa Críjtoke ibóhɨ́ɨtsóneri meke ávyejújtsoobe dííbyema meíjcya níjkyéjɨri íavyéjuri.

7 Ehdúu mééma méénuube Críjtoj tééveri bóónétu íjcyáné mɨ́amúnáake iwáájácútso ɨ́miááné
meke iwájyune.

8 Aane íñe tsúúca mepájtyeténé tsá meere meɨ́hnáhori memééénutúne. Píívyéébere ihdyu
meke ɨ́ɨdáátsóllénéllii pájtyetétsó Íllíkye mecáhcújtsónej tééveri.

9 Tsá mepájtyetétú ɨ́nehjɨ́ meméénúnélliíhye. Áánéllii tsá tééneri memityájkímeíítyuróne.

10 Muuráhjáa Píívyéébe Jetsocríjtoj tééveri méɨ́jtsaméí cápáyoácó ɨ́miááneréjuco
memééénuhíjcyaki. Ehdúhjáa tsúúcajátújuco meke iímíbájchoíñé ɨ́ɨjtsámeídyújuco dibye
mééénune.

Críjtoke cáhcujtsómé ímí íjcyane

11 Aane cáhawáá méɨjtsúcunu muhdúhjáa ámuha meícyahíjcyáne. Muuráhjáa tamúnaa
jodíómú ihdícyámedíyé ámúhakye díllohíjcyáhi. Áánemáa iiye díllómeíhijcyámé ɨ́miáámé
Píívyéébeéjté iíjcyane íjpííye ikíhdyahɨ́rótsámeíñélliíhye.

12 Téijyúikyée muurá ɨ́miááné tsá ámuha mewáájácutú Mépájtyetétsoobe Críjtoke.
Áánélliihyée tsá ámuha Píívyéébeéjté meíjcyatúne. Ɨdátsóhrée ámuha waagóojte meíjcyame tsá
mewáájácutú muhdúhjáa Críjtoj tééveri meke dibye ipájtyetétsoíñé pítyájcámeíñe.

13 Árónáa ihdyu ícyooca Jetsocríjtóo mewájyuri dsɨ́jɨ́véébema ámuha meíjcyánéllii tsúúca
ámuha méijcyá Píívyéébema.

14 Áhdure muurá dííbyej tééveríyé ícyooca muuha jodíómuma ámuha méijcyá tsaímiyéjuco
ɨ́hdée múhdurá medárɨ́ɨvécatsíhíjcyaróme. Aame ícyooca ámuha jodíómú meíjcyátúrómema
méijcyá tsaméréjuco.

15 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe ájcúné taúhbajúúné hallútú jodíómú
íjcyátúmema tamúnaa jodíómú tsárílléécatsíhíjcyanéhjɨ́ Críjto ɨ́dsɨ́jɨ́véneri nɨjkévatsóhi. Ehdúu
mééma mééénuube íñe paméva mɨ́amúnaa meíjcyarómé dííbyeke mecáhcújtsómé tsame
dííbyeéjté meíjcyame ɨ́miáámeréjuco meíjcyaki.

16 Muuráhjáa múhdurá medárɨ́ɨvécatsíhíjcyanéhjɨ́ Críjto mééma nɨjkévatsó páwachékevu
ɨdsɨ́jɨ́véneri. Ehdúu ímíbájchoobe paméva mɨ́amúnaa meíjcyarómé tsaméréjuco meíjcyame
tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki.

17 Ehdúu Críjto itsáane muuha jodíómuke waajácutsó muhdú tsaímíyé Píívyéébema
muha meíjcyaíñé tsúúca dííbyeke muha mewáájacújúcóórómeke. Áhdurée ámuha jodíómú
meíjcyatúmé awáá dííbyeke mewáájácútúmeke muurá waajácútsoóbe.

18 Áánéllii dííbyej tééveri Méécááni Píívyéébema tsaméhjɨ́ menáhbévájcatsí dííbyé Apííchó
mééma íjcyane meke pɨ́áábóneri.

19 Áánéllii tsáhájuco ámuha tsíjtye múnaa meíjcyájúcootúne. Muurá ícyooca méijcyá tsané
múnaáréjuco Píívyéébé avyéjúejte tsúúca dííbyeéjté meíjcyame.

20 Muuráhjáa muha Jetsóó mamyémú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama uwáábó
medéjucóónúné pañévú tsúúca ámuha méúcaavéhi. Aane muurá ímichi páñétúejpi Jetsocríjtó
dííbye tájpí meíjcyaabe éhne múúne jaa ímichi ápɨ́hajcúné hallúrí íjcyadu néébeé.

21 Aame íñe ícyooca éhnííñevu dííbyema méllíyaatéhijcyá ɨ́miáámeré Píívyéébema meíjcyaki.

22 Aane muurá Críjtoma meíjcyame jahdu menéémé pañe Píívyéébe ijcyá Íapííchoj tééveri.

3

*Jodíómú íjcyátúmé uwáá*boobe *Pá*á*voro*

1 Ááné hallútú íñe oo Páávoro o íjcyáábeke cuvéhoojánúmé ámuha jodíómú meíjcyátúmeke
Críjtodítyú íjcyáné uwááboju o úwááboháíjcyáné hallútu.
2 Tsúúca íhya ámuha méwaajácú Píívyéébée meke ɨ́ɨdaatsólléne oke níwaavéné ámuha
jodíómú meíjcyátúrómeke téénevu o wáájácútsoki.
3 Muuráhjáa ihdyu dííbyere óhdivu bóhówajtsó ámúhakye téhdure Críjtoj téévеri ɨpɨ́ááboíñé
wáájácúratúné ipítyájcámeíñe. Aanée muurá tsúúca ámúhakye ó úúballé áyánéwu éhnée ɨ́hde
ámúha éllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe.
4 Téhaamɨ́ɨ ámuha meéévénetu íhya tsúúca méwaajácú ɨ́mɨáánéjucóo oke dibye téénevu
wáájácutsóne.
5 Tsáháa muurá teene éíjyu múnáaúvudívú dibye bóhówajcárotúne. Aanée íñe ícyooca tsúúca
bóhówajcároobe Íapííchoj téévеri íhjyú uubálle múnáama dííbyeéjté muha meíjcyame Jetsóó
mamyémú meíjcyámedívu.
6 Ahdícyane ámuha jodíómú meíjcyáturómé tsúúca méijcyá Píívyéébé avyéjúejte muha
meíjcyadu Jetsocríjtodítyú ɨ́mɨáájú úwáábómeíñé ámuha mecáhcujtsódú íjcyame. Aame ícyooca
méijcyá tsaméérejuco Píívyéébée Críjtoj téévеri ɨájcuíñé néene meújcuímye.
7 Ehdu néene íñe úwááboobéré ó pehíjcyá o méénúítyuróné Píívyéébée téénevu oke
pícyoonéjuco. Aane ihdyu ó méénuhíjcyá dííbyé pɨááboríye.
8 Aabe oo pámeere múhdumé Píívyéébeéjté meíjcyámedítyú ɨ́ɨdáátsoóbe. Áróóbekée oke
ityújkevéélléne níwááveebe Críjtodi ɨ́ɨné imíjyaú meíjcyáné uwááboju íjcyanévú ámuha jodíómú
íjcyátúrómeke o wáájácútsoki.
9 Ahdújuco muurá o bóhówátsohíjcyáné pámehdívúré teene wáájácúratúnée Píívyéébe
páneere ípívyéjtsoobe tsúúcajátújuco pítyájcámeíñe.
10 Aane muurá Píívyéébe meke úcuhíjcyá paméváré dííbyeke mecáhcujtsómé tsaméérejuco
meíjcya téénetu níjkyéjɨri íjcyáné ɨhtsútujte iwáájácu muhdɨ́ɨvané dííbyé tujkéveju íjcyane.
11 Ehdúhjáa imyéénuíñé pítyájcámeííbyé tsúúcajájuco. Ahdújucóo muurá dibye teene
méénune Máavyéjuube Jetsocríjtoj téévеri.
12 Ahdícyane dííbyej téévеri tsúúca Píívyéébema menáhbévájcatsí ɨ́ɨnerí íllityétúmé
ɨ́mɨáánéjuco Críjtoke mecáhcújtsónélliíhye.
13 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha meíhvéjtsótu íñe téené déjúcotu ámúhállii o
ɨ́cúbáhrámeíhíjcyáné uwááboju. Íllure méímijyúúvé téénеri múhdurá ɨ́jtsúcunútúme.

*Críjto meke wá*j*yune*

14 Ehdu Méécáání Píívyéébé tujkéveju mééma íjcyánéllii dííbyé úmɨwávú o mɨ́móúúvéne ó
ihjyúvahíjcyá dííbyema dúúrúvaabére.
15 Áábé cahcújtso múnaa meíjcyame muurá tsúúca méijcyá dííbyé dohjíba múnaa tsaate
tsúúca níjkyéjɨríjyuco íjcyámema íñe ííñújɨri meíjcyame.
16 Áánéllii ó táúmeíhijcyá dííbyeke Íapííchoj téévеri dibye ámúhá pañévú ipícyo ɨ́ɨhnáhó
ámúhakye tene ɨtsɨ́pájtsoki.
17 Áhdure ó táúmeíhijcyá Críjto éhníííñevu ámúhakye ɨpɨ́áábo ímí dííbyeke ámuha meúráávyeki.
18 Aame óvíi ámuha tsijtye cahcújtso múnáama méwajyújcatsí ímíñeúvú ámuha mewáájácu
ávyeta muhdú ɨ́mɨáánе Críjto meke wájyune méíjtsaméí pɨrúúvé íjcyane.
19 Aane ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá pɨáábó Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyáábeke muhdú dibye
íjcyadu ámuha meíjcyaki.
20 Áánéllii ihdyu metsu dííbyeke medúúrúva ávyéjútsomére. Muurá meke pɨ́ááboobe
dííbyeke metáúmeíñé ehníííñevu meɨ́jtsámeítyúrónemájuco. Ehdu muurá meke
pɨ́ááboháíjcyaabe Íapííchó mééma íjcyánej téévеri.
21 Aane ihdyu óvíi dííbyeke méduurúvahíjcyá dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame paíjyuváré
múijyú nɨ́jkéváityúné ípyée ipítyájcámeídyújuco Jetsocríjtoj téévеri mepájtyetéiñe dibye
méénúnélliíhye. Ehdu teéne.

4

Píívyéébeéjté meíjcyane Íapííchoj téévеri

1 Aane muurá Máavyéjuube Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyáné
hallútú íñe cúvéhóójari oo ícyoóca. Aabe ámúhakye o néé tsúúca Píívyéébe ámúhakye újcume
ímíñeúvú ámuha meíjcya muhdú meíjcyáiyódu.

2 Áhdure idyé ámúhakye o néé tsaííbuwáré ɨdáátsóméhjɨúvú ámuha meíjcyáne mewájyújcatsí
pamévámáye. Aame ímityúné ámúhama íjcyaróné máaabúcuhíjcyá ímí ámuha meíjcyaki.
3 Ááne métsúúraméí tsané múnaáréjuco ámuha meíjcyame dííbyé Apííchó pɨáábori tsaímíyé
ámuha meíjcyáíyóneri.
4 Muurá íñe tsané múnaáréjuco meíjcyámema ijcyáné tsáneere Píívyéébé Apííchó meke
ityúkévéjtsoki. Áánéllii téhdure ijcyáné tsáneere dííbyé avyéjú méwáábyuta.
5 Aabe tsáápiiye Máavyéjuube apáábyéré íjcyáábeke mecáhcujtsóhi. Ááb́e mémeríyé muurá
métsójtsómeíhijcyáhi.
6 Áánéllii diibye tsáápiiye Mépiivyéébé ijcyá apáábyekéré pámeere mecáánívahíjcyaábe. Ááb́é
hójtsɨri pámeere méijcyá dííbye tájpíye. Aabe kiá méhdityu iíjcyátúnéllii panéváré mejtéévéri
méénuhíjcyáhi.
7 Árónáa ihdyu tsáápiitsa mépiivyété muhdú nénehjɨ meméénune Píívyéébée Críjtoj téévéri
meke ájcune.
8 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Naavénekée ityáhjáne dííbyé hójtsí́ pañe ícyahíjcyámeke iíjchívyétsóne peebe cáámevu. Aame
ihñéjteréjuco íjcyame dibye nééjuríyé piivyété páhduváré nénehjɨ imyéénune.
9 ¿Aanéhaca ɨɨná nééiyóné teene dibyée cáámevu pééneé? Téénetu muurá méwaajácú
íhtsútuubée íjcyároobe ííñují́vú iñíítyéne ídáátsonúne.
10 Árónáacáa bóónétu tsiiñe peebe cáámevu níjkyejí́vú páñétúétsihvu ávyéjuube iíjcyáki.
11 Ááb́e tájpí muurá páneere íjcyaabe meke ihñéjteke ájcúné waajácuríyé mépiivyété
páhduváré nénehjɨ meméénune. Muurá tsaate piivyété dííbyé ihjyu úwáábomére ipyéhijcyáne.
Áhdure tsijtye piivyété iwáájacúné muhdú méúmɨwa íjcyane. Tsijtye piivyété tsúúca
Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímíñeúvú muhdú múúne téjɨjto meúraavyéné iúwaabóne.
12-13 Ehdu muurá Críjto meke pɨ́ááb́ohíjcyá ihñéjté meíjcyame dííbyé wákimyéí ímí
meméénu éhníííñevu dííbyé cahcújtso múnaa illíyaaté pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé
mewáájácu muhdúhjáa Píívyéébé Hajchi íjcyane dibyée íjcyadu meíjcyaki.
14 Áijyu ihdyu muurá tsá múha meke mújtátsóityú íhdityúré iújcúné uwáábori muhdú
tsɨɨméké memújtátsóiyódu.
15 Aane ihdyu cáhawáá metsu ɨ́mɨááméré meíjcyáne ímíñeúvú meúráávye teene ɨ́mɨááju.
Áijyu ɨ́mɨááné Críjto métúkevéjtsoobe íjcyáábeéjté meíjcyame éhníííñevu méímíbáávyeéhi.
16 Ááb́e tájpí pámeere dííbyeéjté méíjcyame mewájyújcatsíñe panévatúré mepɨ́ááb́ójcatsímyé
muurá éhníííñevu mellíyaatémé ímí Píívyéébeke méúraavyéhi.

Críjtoke meúraavyéne

17 Áánéllii ámúhakye o néé Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri Píívyéébeke wáájácutúmé
ícyahíjcyádú ámuha meíjcyájúcóótuki. Muurá ímityúné diityé ɨ́jtsaméí íjcyánéllii iímillédú
ícyahíjcyáme.
18 Tsá ditye wáájácutú muhdú ímí iíjcyáiyóné Píívyéébé ɨ́jtsaméí diityé pañe íjcyátúnélliíhye.
Aame tsá íjcyáityú dííbyema ɨ́mɨánéjcú iwáájácúiyóné iímílletúnélliíhye.
19 Muurá éhníííñevúré ‘nucójpɨ’ néétune méénuhíjcyá panéváré ímityúne.
20-21 Árónáacáa ihdyu tsá ámuha teene mewáájatú Críjto ɨ́mɨá uwááboju ámúhakye
úwáábócoóca.
22 Ahdícyane ámúhakye o néé ámuha meíhvéjtso ɨ́mɨájɨ́jtóo ámuha mewáájácútúné hajchótá
ímityúné íjcyaróné ɨ́mɨááneúvúdú ámuha meítsúcunúhijcyáné tsáijyu múu ámúhadi íjcyáhréi
nééneé.
23-24 Ámúhá ɨ́jtsaméí mecápáyóóvéne ɨ́mɨánejcúvuréjuco mepájtyé muhdú meíjcyáiyóné
Píívyéébe ímíllénejcúvú tsaímiyéjuco ámuha meíjcyánetu mebóhówaúcunúki.
25 Óvíjyacóóné ámuha maállícyatsíhijcyáne. Múu ɨ́mɨááné́ré ihjyúvá pamévamáyé
íñahbémuma. Tsaméére meíjcyame tsá metútávátsójcatsíítyuróne.
26 Tsá múu tsaatédívú icyáyobáávatéhajchíí páñetétsójcatsítyúne. Ɨ́ícúi múu ímíbáchójcatsíhi.
Tsá múu tsiélleréjuco ɨ́jtsúcunútú teéne.
27 Tsá múu Naavénedívú táhjátsámeítyúne.
28 Áhdure tsáijyu múúne tsaate ámúhadítyú nánihíjcyámé ílluréjuco méihvété téénetu.
Mewákímyeíñe tsijtye víióméhjɨke mépɨ́ááb́o.
29 Áhdure tsá múu íhjyúvatú ímítyúneri. Ɨmɨááneríyé múu ihjyúvá éhníííñevu tsíjtyeke tene
ɨpɨ́ááb́o Píívyéébeke ditye úráávyénetu.

30 Ahdícyane óvíjyacóóné múhdurá medárɨ́ɨ́vémeíhijcyáné Píívyéébé Apííchó mépañe íjcyane
mekímóvéjtsótuki. Muurá teene mépañévú dibye pícyóónej tééveri méwaajácú ɨ́mɨááné
dííbyeéjteréjuco meíjcyámeke dibye újcúvaíñe.
31 Ahdícyane íllureíjuco méɨhvété ímityúné ámuha medárɨ́ɨ́véjcatsíñe páhduváré nehníwu
meúhbácatsíhíjcyánetu.
32 Ááne ɨ́mɨááméré meíjcyáne ténehjɨ méímíbáchojcátsí muhdúhjáa Píívyéébe ámúhadi
ɨ́ɨ́dáátsóvéne Críjtoj tééveri ámúhakye ímíbajchódu.

5

Píívyéébeéjté meíjcyáiyóne

1 Muurá ámuha ɨ́mɨááné tsúúca Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé meíjcyámeke wájyuúbe. Ááné́llii
métsúúraméí dííbyedi dibye íjcyadu ámuha meíjcyaki.
2 Ááne méwájyujcátsí muhdú Críjto meke wájyudu. Muuráhjáa meke iwájyúnéllii meke
ipájtyetétso ɨ́hvéjtsámeííbyeke dsɨ́jɨ́vetsómé éhne múu obééjake dsɨ́jɨ́vetsódu. Ááneríi Píívyéébe
mítyane ímíjyuuvéhi.
3 Ahdícyane tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame tsáhájuco múu ɨ́jtsámeítyú ihdícyámema
idyómácójcatsííyóneri. Óvíjyacóóné panéváré ímityúné ámuha memééenune.
4 Áhdure tsá múu átéréénéhjɨ́ úbálléjcatsítyúne. Múu Píívyéébeke ityéhdújtsóneríyé ihjyúváhi.
5 Muurá ihdícyáméhjɨma dómácócatsíhijcyámé tsá Píívyéébé avyéjúejte íjcyatúne. Áhdure
tsíñéhjɨ́ imítyuháñé méénuhíjcyámema panéváré ímityúneri úmúúpívyehíjcyámé tsá dííbyé
avyéjúejte íjcyatúne. Aane muurá tsúúca ámuha méwaajácúhi. Ténéhjɨríyé muurá íjcyame tsá
dííbyeke icyáániváíyóne éllevu íjcyatúne.
6 Ahdícyane máállítsámeídí múhdurá ícyahíjcyámé átéréénéhjɨ́ úwáábohíjcyámedívu. Muurá
ehdu ditye ícyahíjcyáné hallútu Píívyéébe ɨ́cúbáhraá ávyétá ɨhnáhó diityédí dííbyeke ditye
lléébohíjcyátúné hallútu.
7 Ááné́llii tsá múu tehdu néémema náhbévatúne.
8 Muuráhjáa ɨ́hde ámuha tehdu ímityúné pañe méícyahíjcyá ɨ́mɨááju ámuha
mewáájácútúnélliíhye. Árónáa ícyooca tsúúca ámuha méwaajácújucóó Ávyéjuube Críjtoéjté
ámuha meíjcyame. Aame ihdyu óvíi ámuha méijcyá ɨ́mɨáámeréjuco.
9 Muurá téjɨjto mewáájacúmé ɨ́mɨáámeréjuco meíjcyame tsíjtyeke mépɨ́aabóhi.
10 Ááné́llii ihdyu métsúúraméí Máavyéjuube Críjtoke ámuha meímíjyújtsóíyóneri.
11 Aame ihdyu tsá múu náhbénutú ɨ́mɨááju wáájácutúmé ímityúné méénuhíjcyáne. Íllure
múu úwaabó keená ɨ́mɨááju íjcyane ditye iwáájácuki.
12 Ehdu muurá teevétari wáájácúratúné ditye méénuhíjcyáneri meíhjyúváiyóné
nucójpɨtsóhi.
13 Aane muurá íñe Jetsocríjtó uwááboju diityédívú bóhówajtsó páneere ímityúné ditye
méénuhíjcyáne.
14 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé:
Muhdú éhne múu dsɨ́jɨvémé íjcyadu wáájácúmeítyuube u íjcyaabe cána wájácúúvéne ímíñeúvú
dɨ́jtsaméí Críjto uke iwáájácútso ɨ́mɨájɨjtóvu.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
15 Aane cána metéɨbúwáávéne ímíñeúvú méɨ́jtsaméí muhdú ámuha meícyahíjcyáneri. Tsá
múu ɨ́mɨánéjcú wáájácutúmé ícyahíjcyádú íjcyatúne. Múu ímíñeúvú ijcyá tsúúca ɨ́mɨánéjcú
ámuha mewáájacúme.
16 Muurá ɨhnáhóóné Píívyéébeke meúraavyéné panéváré múhdurá néénélliíhye. Árónę pañe
múu tsúúrámeíhijcyá ténejcúríye.
17 Tsá múu ávyeta pevé ɨ́ɨbuwáré íjcyatú wáájácúmeítyúme. Múu tsúúrámeí muhdú
meíjcyáiyóné Píívyéébe ímílléneri tehdu ámuha meíjcyaki.
18 Tsá múu llíyíícyávetúne. Muurá tehdu meíjcyáhajchíí íllureíjuco metútáváváveíñe. Ááné́llii
ámúhá pañévú dííbyé Apííchó meújcú ámúhakye tene ityúkévéjtsoki.
19 Ááne múu ámúhá ɨ́buúúnetu íjchívyéne májtsiyi dííbyeke dúúrúvaméré ihjyúvájcatsí
ténejcúri.
20 Áhdure idyé múu dííbyeke paíjyuváré téhdútsohíjcyá panévá hallúvú Máavyéjuube Jet-
socríjto mémeri.

Métáábama mewájyújcatsíñe

21 Múu Píívyéébeke ámuha maávyejúúllédú panéjcuvávú avyéjúúlléjcatsíhi.

22 Ahdícyane óvíi ámúhá taabámú ámuha ájyúmuke avyéjuullé Máavyéjuube Jetsocríjtoke
iávyejúúllédu.
23 Muurá ájyu méwá túkevéjtsoobe Mépájtyetétsoobe Críjto ihñéjté meíjcyámé túkevéjtsoobe
íjcyadu.
24 Áábeke ihñéjté meíjcyame maávyéjúúlléne mecáhcujtsódú óvíi walléémú téhdure
ájyúmuke iávyejúúlléne cáhcujtsóhi.
25 Áhdure idyé wajpíímú íicyánéjcutu múu méwámyuke iávyejúúlléne wajyú Críjtóo meke
ihñéjteke mítyane iwájyúnéllii wájyúmeítyuubéré dsíjɨvédu.
26 Muuráhjáa dsíjɨveebe mewájyuri dííbyé uwááboju mecáhcújtsónej téévеri meke
iímíbájchoki.
27 Aame tsúúca méímíbaavyé ɨ́ɨ́né imítyú méhdi íjcyájúcootúmé ɨ́mɨááméré dííbyema
meíjcyaki.
28 Ahdícyane múu ímíñeúvú wajyú méwakye muhdú ámuha mewájyúmeídyu. Muurá ímí
meíjcyane meímílleebe métáábake méwajyúhi.
29-30 Tsá muurá méjpi meere meícúbáhráítyuróne. Muurá mewájyúmeíñéllii ímí
mété́hmémeí panévatúré muhdú Críjto ihñéjté meíjcyámeke téhmehíjcyádu.
31 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu néére wajpi cáánímútsidítyú ɨ́ɨ́néne ityáábávállema
tsahéécoréjuco íjcyaíñe.
32 Ehdu ámúhakye o néére pañe ijcyáné muhdú Críjto ihñéjtema íjcyáné uwááboju.
33 Ahdícyane tsiiñe ámúhakye o néé ámúhá taabámuke ámuha mewájyu muhdú ámuha
mewájyúmeídyu. Áhdure idyé diitye ámúhá taabámú óvíi íicyánéjcutu ámúhakye iávyejúúlléne
wajyúhi.

6

1 Áhdure tsɨɨme múu lleebó cáánímuke. Ehdu Píívyéébeéjté meíjcyane ímílleébe.
2-3 Muurá dííbyé taúhbaju nééhií: "Ámúháj caanímuke mewájyúne máavyéjuulle cáámene
íííñújɨ́ hallúrí ámuha meíjcyaki." Ehdu muurá ítyaúhbaju néhdu íjcyámeke pɨ́ááboóbe.
4 Áánéllii cáánimu tsá múu uhbádúré úwáábotú ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́meke. Muurá tehdu néére uwáábó
diityéké ímítyúnejcúvúré ɨ́jtsámeíchóiyáhi. Áánéllii múu ímíñeúvú choocóré úwaabó diityéké
Píívyéébé icyánéjcú dííbyeke ditye icyáhcújtsoki.
5 Áhdure idyé tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyame múu diityéké iávyejúúlléne ditye táuhbáné meenú
Críjtoke ɨ́ɨ́cúvéiyódu.
6 Tsá múu íavyéjujte ɨ́ɨ́técoocáré ímí wákímyeítyú ditye ámúhakye ímí ɨ́ɨ́jtsúcunúrokíye. Múu
ditye ámúhama íjcyátúrónáa tsaímíyé wákímyeí ɨ́mɨááné Críjtó ɨɨcúve múnaa ámuha meíjcyaki.
Ehdu meíjcyane imílleebe Píívyéébeé.
7 Áánéllii múu ɨ́mɨááméré meenú íwákimyéí Máavyéjuube Jetsocríjtoke ɨ́ɨ́cuvénéjuco.
8 Muurá tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyámema tehdu íjcyátúrómeke tsahdúré áhdóiibye muhdú ditye
íjcyadújuco.
9 Áánéllii múu íavyéjujte íicyánéjcutu ímíñeúvú picyóó ɨ́cúbáhratúméré íúníu múnáake.
Cáhawáá méɨjtsúcunuj, muurá pámé Avyéjuube Píívyéébe níjkyéjɨri íjcyaabe tsá tsaatéké
éhníííñevu ímí ɨ́jtsúcunútúne. Muurá tsahdúré meke wájyuube pámeekére.

Ímítyunéhjɨ́ metáhjane

10 Ámuúha táñahbémuj, ícyooca ihdyu méítsutúúvé Máavyéjuube Jetsocríjtoj téévеri dííbyé
ɨhnáhoóri.
11 Aame Píívyéébe ámúhakye tújkévejtsódú ímíñeúvú mété́hmeméí Naavéné ámúhakye
mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki.
12 Tsá muurá mɨ́amúnáama memúnáátsócatsíhíjcyatúne. Muurá ihdyu
mémúnáátsócatsíhijcyá diibye Naavéne ájkímú íjpííma íjcyátúné mɨ́amúnaa ímityúmé íjcyame
Píívyéébeke wáájácútúméke iímillédú dáríɨvehíjcyámema.
13 Áánéllii ámúhakye o néé muhdú Píívyéébe ámúhakye túkévejtsódú ímíñeúvú ámuha
meíjcya tehdɨ́ɨvanéhjɨ́ ámuha maáábúcúne ɨ́htsutúmé meíjcyaki.
14 Ahdícyane imíchi meíjcyáne ɨ́mɨááju ímíñeúvú ámúhá pañévú mepícyó éhne múúne
cóhpene ócájɨmɨ́ɨhé méhdityu chíúcunúdu. Ááne ɨ́mɨááméré meíjcyá ímítyunévú ámuha
metáhjátsámeítyu éhne múúne méénujcátsi múnaa ityáhjátsámeítyu túémɨɨhóvú pícyámeídyu.
15 Ímíñeúvú meíjcyátsííívyéne méúwáábohíjcyá tsaímíyé meíjcyáné uwááboju éhne múúne
tsodáhó íjtyúhápaajɨ́nevu iújcámeíñe íjcyátsíiivyédu.

16 Aame ímíñeúvú mécahcújtsó ámúhá watájcódú nééne téénej tééveri ámúhakye Naavéné
mújtátsóiyóné ámuha metáhjaki.
17 Aane íñe tsúúca pajtyété mééma íjcyane tsáma méíhvéjtsodí éhne múúne tsodáhoke
íwatájcoɨ pɨ́aabódú nééne ímítyúnéhjɨtu meke téhmehíjcyáne. Áhdure Píívyéébé ihjyu
ménɨɨtsúwádú nééne Íapííchoj tééveri mééma íjcyane ímíñeúvú meújcú ámúhá pañévu.
18 Aane ámúhá pañe íjcyánej tééveri óóchevélletúmé dííbyema paíjyuváré méihjyúvahíjcya.
Métáuméí dííbyeke pɨáábó ímí ámuha meíjcyaki. Áhdure métáuméí pahúlleváré dííbyeéjté
íjcyámé hallúvú dibye diityéké ɨpɨ́ááboki.
19 Téhdure táhallúvú métáuméí dibye oke ityúkévétso muhdú mepájtyeténé úwáábojúvú
paméváké́ré o wáájácútsoki.
20 Muuráhjáa tééné wákimyéivu oke Píívyéébe pícyoobe íñe tééné déjúcotu ícyooca oo
cúvéhóójari. Árónáa ihdyu táhallúvú métáuméí pɨáábó núhnévétuubéré o úwááboh́íjcya
ímíñeúvú muhdú tene néhdújuco.

Páávoro pítyajcóne

21 Aane cáhawáá ihdyu óvíi ménahbe Tííkico tééné wákimyéityu oke pɨ́ááboh́íjcyaabe
ímíñeúvú ámúhakye táuubállé meenúhi. Diibye waajácú páneere muhdú o íjcyaabe ɨɨná o
méénuhíjcyáne.
22 Ááné́llii dííbyeke ámúha éllevu ó wallóó dibye ámúhakye iúúbálle muhdú muhtsi
meícyahíjcyáné ámuha mewáájácúne metsájpɨnúki.
23 Ahdícyane óvíi Méécááni Píívyéébe Máavyéjuube Jetsocríjtoma ámúhakye pɨ́aabó ímí ámuha
dííbyeke mecáhcujtsómé mewájyújcatsíñe ɨ́búwajɨ́ɨ́ meíjcya ɨ́ɨ́nerí ɨ́jtsámeíjyúcootúme.
24 Ááméke ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́ááboh́íjcyaabe múhdumé ɨ́mɨááné ámuha Máavyéjuube
Jetsocríjtoke mewájyúmeke. Áyu tehdújuco.

PIRIPÉÉTSE
Pirípori íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoroo, Timotéoo, íjcyamútsí Jetsocríjtó ɨicúve múnáajtétsí íhyaamɨ ámúha éllevu muhtsi mécaatúnú elle Pirípori dííbyé cahcújtso múnaa Píívyéébeéjté ámuha meíjcyáme éllevu, áhdure ámúhá uwáábojtémá túkevéjtsojté éllevu.

2 Áámeke ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́ááboíjcyamútsí íbúwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú Páávoro pɨ́áábó taúmeíñe

3-5 Muurá paíjyuváré ámúhakye o ɨ́tsáávécooca ímíjyuuri Píívyéébeke téhdújtsoobéré ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá piáábó ɨ́mɨáájú mecáhcújtsóné wákimyéityu ícyoocápí oke ámuha mepɨ́ááboíjcyánélliíhye.

6 Aane muurá ó waajácú Píívyéébe ámúhakye tsaímíyé pɨ́ááboíjcyáné ímí dííbyeke ámuha meúráávye múijyú tsiiñe Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñévújuco.

7 Ehdu íñe ámúhadítyú o néé oke ɨpíaabódúré Píívyéébe ámúhakye pɨ́ááboíjcyámeke o wájyúnema. Muuráhjáa ɨ́hde oke ɨpɨ́ááboíjcyadúré íñe cúvéhóójari o íjcyaróóbeke oke piáábohíjcyaabe tsíjtyeke o úúbállehíjcya dííbyé ihjyu tóónútuubére.

8 Muurá Píívyéébe waajácú ɨ́mɨááné ámúhakye o wájyune muhdú Jetsocríjtó meke wájyudu.

9-10 Aabe ámúhá hallúvú ó táúmeíhijcyá piáábó ámuha mewájyúcatsíñe mewáájácu muhdú dííbyeke tsaímíyé meúráávyéiyóne. Ááme ɨ́mɨáámeréjuco ámuha meíjcyame ɨ́ɨ́nerí menéétsámeítyu Jetsocríjtó tsiiñe tsáácoóca.

11 Ehdu dííbyere Jetsocríjtó piáábori tsaímíyé ámuha meíjcyame Píívyéébeke máávyéjútsohíjcyaáhi.

Críjtokéré ɨ́ɨ́cúvéiyóné Páávoró ɨ́jtsaméi

12 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllé ámuha mewáájacúné íñe páneere múhdurá oke pátyehíjcyáronéhjɨ́ íllure oke pɨ́aabóné éhnííñevu ɨ́mɨáájú pajtyéteju Críjtodítyú íjcyane o úwáábohíjcyaki.

13 Áábeke tsúúca oke pámeere páñétúejpi avyéjúúbé já tehméjté íjcyámema tsíjtyehjɨ íjcyame waajácújucóó Críjtoéjpí o íjcyáné hallútú cúvéhóójari o íjcyane.

14 Aabe teene cúvéhóójari o íjcyároobe ímí o úwáábohíjcyáné tsaate ménahbémú iwáájácúne téhdure úwáábohíjcyá ɨ́ɨ́nerí núhnévetúme.

15 Árónáa ijcyámé tsaate tsijtye ímí méénuhíjcyáneríyé iñómíutáávane ɨ́hnáhó úwáábohíjcyáme. Áánetu ihdyu tsijtye úwáábohíjcyá ɨ́mɨááné tehdújuco.

16-17 Ímí úwáábohíjcyámé oke iwájyúne íñe tééné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyane iwáájácúnélliíhye. Áánetu tsijtye úwáábohíjcyá íllure oke éhnííñevu ityútávájtso íñe cúvéhóójari o íjcyáábeke. Tsá ditye ɨ́mɨá uwáábó méénuhíjcyatúne.

18 ¿Aanéhaca idyé muhdú o méénúíyónejɨ́ɨ́vari? Árónáa eene ímityúné ɨ́ɨ́jtsámeíñe ɨ́mɨáájú Críjtodítyú íjcyane ditye úwááboróné tsúúca mɨ́amúnaa lléébúcunúhíjcyánéllii ó imíjyuhíjcyáhi.

19 Áhdure ó imíjyuhíjcyá íñe panéváré ímítyunéhjɨ oke pátyehíjcyaróné tsaímíyé óóma nɨ́jkévaíñé o wáájácúnema. Ehdu óóma tene nɨ́jkévaíñé ó waajácú ámuha táhallúvú piáábó metáúmeíhíjcyánéllii Jetsocríjtó oke pɨ́ááboíñé Íapííchoj téévеri.

20 Aabe ihdyu ó imíllehíjcyá tsáneetu o núcójpɨ́vétsámeíítyuróné ɨɨná táhallúrí íjcyátuube panévaríyé Jetsocríjtoke o bóhówátsohíjcya dibye ɨ́htsútuube íjcyane paíjyuva o bóhówátsohíjcyádu. Áábeke tééné hallútú oke ditye dsɨ́jɨ́vétsóhajchíí óvi ó dsɨ́jɨvéhi.

21 Muurá íñe o bóhɨɨbe dííbyeke o úraavyéné o ímillédúré idyé ó imíllé o dsɨ́jɨvéné tsaímiyéjuco awáá dííbyema o íjcyaki.

22 Árónáa ihdyu ó imílléhíi o íjcyane éhnííñevu dííbyedítyú íjcyáné uwááboju tsíjtyeke o úwááboki. Ahdícyane tsá o wáájácutú muhdú o íjcyaíñe.

23 Muurá ɨ́htsútú óhdivu teene muhdú o íjcyáiyóne. Tsánejcútú ímí tehdújúcooro teene íllureíjuco o dsɨ́jɨvéné tsaímiyéjuco Críjtoma o íjcyaki.

24 Árónáa idyé ímí óhdivu teene ói o íjcyane éhnííñevu ámúhakye o pɨ́ááboki.

25 Aane tsúúca ó waajácú ói o íjcyaíñé ámúhakye o pɨ́áábo ámuha ímíñeúvú Críjtoke mecáhcújtsóneri meímíjyuúki.

26 Ehdu muurá ámúhakye éhníííñevu ó ímíjyúúvétsoó tsiiñe ámúha éllevu o péijyu dííbyere
Jetsocríjtó oke pííábóneri tééné hallúvú ámuha maávyéjújtso dííbyeke.
27 Ahdícyane ihdyu ámúhakye o néé ámuha tsaímíyé meíjcya muhdú dííbyé uwááboju
meke úwááboohíjcyádu. Áánéllii ó imíllé ámúha éllevu o péétúroobe o wáájacúné tsaímíyé
ámuha meíjcyáné uubálle. Árónáa idyé tsá ámúhama o íjcyánélliihyéré íɨmɨááme ámuha
meíjcyáíityuróne. Ó imíllé ámuha tsaméhjíɨ ímíñeúvú tééné uwááboju mecáhcújtsóne ími
meíjcyane.
28 Aame tsá múu íllityétú ámúhakye múnáátsohíjcyámedi. Muurá eene Críjtoéjté ámuha
meíjcyámeke ehdu ditye dáríívehíjcyánetu méwaajácú ditye wágóóóveíñe. Áánetu tsúúca
méwaajácú Píívyéébé pɨáábori ámuha mepájtyeténe.
29 Aane tehdújúcooro ími ámuha dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsípáávehíjcyáne.
Árónáa íjcyáné téhdure tééné déjúcotu ámuha meícúbáhrámeíiñe.
30 Aane ihdyu óvíi ámuha máaabúcuhíjcyá páneere ámúhakye pájtyenéhjíɨ muhdúhjáa o
áábúcuhíjcyádu. Ááneríyéi muurá íñe ícyoocápí o íjcyane ámuha méwaajácúhi.

2

Muhdú Ávyéjuube Jetsocríjto íjcyane

1 Ahdícyane ímɨááné oke ámuha meídaatsólléne mewájyúhajchíí óvíi oke ámuha éhníííñevu
méímíjyúúvetsó ími tsajíjtóré ámuha meíjtsámeímyé mewájyújcatsíñe mepíáábócatsíhíjcyáneri.
2 Óvíi Críjto ámúhakye wájyúneri ámuha meímíjyúúvémé pañe dííbyé Apííchó íjcyane
ámúhakye tsápítsohíjcyáhajchíí ámuha oke méímíjyúúvetsó ímɨááméré meíjcyáneri.
3 Aame ihdyu tsá múu tsaate tehdíívane méénúne ímiyíyé idyé méénutú íllure tééneri
imítyájkímyeíki. Tsáííbuwáré múu iíjcyáne píáábójcatsí panéjcuvávú iávyejúúlléjcatsíñema.
4 Tsá múu iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeítyúne. Téhdure múu tsúúrámeí muhdú
tsíjtyeke ɨpíááboíyóneri.
5 Múu íjtsámeí muhdú Jetsocríjtó íjtsámeídyu.
6 Muuráhjáa Píívyéébere íjcyároobe tsá ávyeta tehdu iñééíyóneri íjyácunútúne.
7 Muuráhjáa íhtsútuube íjcyároobe mɨamúnáajpídyú ɨtsííávámeíñe ihdícyaabédurejuco
íjcyane meke ɨpíááboki.
8 Aabée íhtsútuuháñé lííñétuube ɨɨná néétuubéré ídátsó íhvéjtsámeííbyeke nucójpítsó
wátyétyehcúmé páwachékevu éhne múu átéréejpi ímítyúúbeke méénudu.
9-11 Ehdúhjáa méénuube 'tsiíjyu' néétuubéré muhdú Píívyéébe dííbyeke néhdújuco.
Áánélliihyée dííbyeke Píívyéébe iávyéjuutétsóóbeke meménú pámé ehníííñevúré dibye
iíjcyaki, dííbyé úmɨwávú páhduube nijkyéjɨri íjcyámema ííñújɨri íjcyame naavémuháñemáyé
ɨmíhmóúbáne iávyéjújtsóóbeke iwáájácu ímɨááné avyéjuube dibye íjcyane tééneri Méécááni
Píívyéébeke iávyéjújtsoki.

Cahcújtso múnaa peetédu nééneé

12 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, éhnée ámúhama o íjcyaabe ámúhakye o nééne ámuha mel-
léébohíjcyádú idyé oke melléébó íñe tsíhyulle ámúhadítyú o íjcyároobe ámúhakye o néhijcyáne.
Ááne muhdú Píívyéébe ímillédú meíjcyá teenéjuco ámuha mepájtyetéiñe íjcyáneri.
13 Muurá ihdyu dííbyere ámúhakye ácuhíjcyá ímɨá ɨjtsaméivu muhdú dibye ímillédú ámuha
meíjcyaki.
14 Aane ihdyu méméénuhíjcyá ííjyevélletúmé úhbájcatsítyúmére.
15 Áijyu ihdyu ámuha Píívyéébeéjté meíjcyame ímɨá uwááboju úwááboméré mepéhijcyámé
mébóhówaúcúnuú ímítyúné mɨamúnááj pɨɨnétú éhne múúne mɨícuru cúúvétsihdyu
péétécunúdu.
16 Ehdu ámuha meméénúhajchíí mítyane ámúhadi ó ímíjyúúveé Críjto tsáácooca ópée
dííbyema bañúháñé o wákímyeíhíjcyátúneri.
17 Aane mítyane tééneri o ímíjyúúnéllii ámúhakye o néé téhdure ámuha meímíjyuúki. Ááné́llii
eene ámuha mecáhcújtsóné hallúvú ihdyu ó dsíjɨvéiyá éhníííñevu ími ámuha mecáhcújtso
dííbyeke.
18 Aane ihdyu metsu tsaméhjíɨ meímíjyuúki.

Timotéoma Epaporodítomútsikye Páávoro úwááboovu wálloóne

19 Aane óvíi Ávyéjuube Jetsóó ímílléhajchíí Timotéoke ó wálloó ámúhakye dibye iúújeté
muhdú ícyooca ámuha meíjcyane oke dibye úúballéváneri éhníííñevu o ímíjyúúveki.

20 Muurá apáábyéré dííbyé ɨ́jtsaméí táɨ́jtsaméídyú néénéllii ijyácunúúbé ámúhakye
ɨpɨ́ááboíyóneri.
21 Áánetu tsíjtyehjɨ ijyácunúhijcyá iiye ímí iíjcyáíyóneri. Tsá ditye íjyácunútú Jetsocríjtó
ímillédú iíjcyáíyóneri.
22 Áánetu muurá ámuha méwaajácú diibye ávyétá mityáné oke pɨ́áábohíjcyáné ɨ́mɨáájú
Críjtodítyú íjcyáné wákimyéityu éhne múu cáániкye íjcyadu.
23 Aane óvíi íñe ícyooca o íjcyane muhdú óóma péé o wállo dííbyeke ámúhakye dibye iúújetéki.
24 Árónáa ó ɨjtsúcunú tsáijyu múúne Píívyéébé pɨ́áábori lléváhréjuco oore ámúhakye o
úújeténe.
25 Téhdure ó ɨ́jtsúcunú ménahbe Epaporodítoke ámúha éllevu o wállooíñé téhdure mityane
panévatúré oke pɨ́áábohíjcyáábeke éhnée ámuha oke mepɨ́áábónema taéllevu mewállóóbeke.
26 Aabe téhdure mityane imíllé ámúhakye iájtyumɨ́né dibyée chéméné uubállé ámuha
méwáájacúné múhdurá dííbyeke ɨ́jtsámeíchónélliíhye.
27 Łmɨáánée muurá dsɨ́jɨ́véroóbe. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe dííbyema múhtsidi ɨɨ́dáátsóvéne
bóhɨɨtsó dííbyeke íñée muhdú ícyooca kímóhcó o íjcyánáa dibye dsɨ́jɨvéné oke éhnííñevu
ávyénéjcúíyónélliíhye.
28 Áábeke ámúha éllevu ó wállooó ámuha meímíjyúúvéné tujkéveri o állíjchu eene dííbyedi
ámuha mekímóóvehíjcyáné múhdurá oke íjyácunúhíjcyánetu.
29 Áábeke ihdyu óvíi ámuha ímíjyuuri méwaatsúcúpejtsó Ávyéjúúbeéjté meíjcyáméejpi
ménahbe íjcyáábeke. Áhdure tsijtye dííbyedu néméhjɨke idyé múu wajyúhi.
30 Muuráhjáa ávyeta wájyúmeítyuubéré ámuháa oke mepɨ́ááboíyóné Críjtó wákimyéí
imyéénúneri íllúhwu dsɨ́jɨ́verahi.

3

Muhdú Críjtoéjté téhméméíyóne

1 Ámuúha táñahbémuj, tsáháturo muhdú tene óhdivu néétu tsiiñe bɨwáánéré ámúhakye o
úwaabóné ámúhakye tene pɨ́ááboíñélliíhye. Ahdícyane múu imíjyúú Ávyéjúúbeéjté ámuha
meíjcyame.
2 Aame ihdyu tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco oohímyédú nééme ímityúmé íjcyame eene
kíhdyahɨ́rótsámeítyúmé pájtyetéityúné úwáábohíjcyámeke.
3 Árónáa tsá téénetu Píívyéébeéjté meíjcyatúne. Muurá ihdyu dííbyé Apííchó meke
túkévéjtsóné pɨáábori dibye ímillédú dííbyeke maávyéjútsohíjcyámé ɨ́mɨááné dííbyeéjté méijcyá
Jetsocríjtóo mééma méénunéjuco. Áánéllii dííbyeke ímíjyuuri méduurúvahíjcyáhi. Muurá tsá
meere ɨɨná memééénúneri mepájtyetétsámeíítyuróne.
4 Muurá tehdu tene nééca oore ó pájtyetétsámeíiyáhi. Aaca muurá tsá múha óhdivu
úújetéítyuróne.
5 Muuráhjáa idyé oke waháró tsɨ́ɨ́mávátsihdyu íhyojtsɨ́tú pápihchúúj coojɨ́vatu óhdivu
kíhdyahɨ́rotsómé ijraééj tsɨɨménémúhaabe heeberéómuube o íjcyaabe páñétúeju múúhá ihjyúrí
o íhjyúváábedívu. Diityéejtétsíi llihíyomútsi. Aabe muurá oo Bejamíí dohjɨ́ba múnáajpi.
Áhdure paritséómuube oo muuháa jodíómú taúhbaju o úráávyehíjcyaábe.
6 Aabée ó ijyácunúhijcyá Jetsóoéjtéhacáa íjcyámeke o ɨ́cúbáhráíyóneri. Áábekée muurá tsá
múha oke ɨɨná nééítyuró taúhbajúu néhdújuco o íjcyánélliíhye.
7 Ehdúu o dárɨ́ɨvémeíhíjcyanéhjɨ́ ó ɨjtsúcunúhijcyá ɨ́htsutúné o méénuhíjcyáne. Árone ícyooca
Críjtoéjpiyéjuco o íjcyánéllii óhdivu atéréenéréjuco ɨɨ́néúbatú meke pɨ́ááboityúne.
8 Áhdurée panéváré tsíñehjɨ íjcyaróné dííbyé hallúhcuri ó ɨ́hvejtsó dibye páné ehnííñevu
ɨ́htsútuube íjcyane o wáájácúnélliíhye. Ehdúu muurá panéváré o ímílléronéhjɨ́ ó ɨ́hvejtsó éhne
múúne tsíeméné átéréene meɨ́hvejtsódú Táavyéjuube Jetsocríjtokéréjuco o ɨɨ́cúveki.
9 Ehdúu ó meenú tsaímiyéjuco dííbyema o íjcyaki. Tsáháa muurá Píívyéébe oke ɨ́mɨáábedi
díllóítyuró taúhbaju néhdu o íjcyáróóbeke. Muurá ihdyu apááñéré Críjtoke o cáhcújtsónej
téévеríyé oke dílloobe ɨ́mɨáábedi. Aabe apáámyéré dííbyeke cáhcújtsómeke pájtyetétsoóhi.
10 Áánéllii ó imíllé Críjtoke o wáájacúné tsúúcajáa dsɨ́jɨvéjúcóórróóbeke Píívyéébe bóhɨɨ́tsóné
ɨhnáhó téhdure óóma iíjcyaki. Muuráhjáa dibye ímillédújuco ɨɨ́cúbáhrámeíñe dibye dsɨ́jɨvéne.
Ahdu idyé ó imíllé o ɨcúbáhrámeíñé dibyée dsɨ́jɨvédú ɨɨ́vane téhdure Píívyéébe ímillédú o íjcyane
o ímílléénélliíhye.
11 Ááne éhne múu dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨbe íjcyadu o néébe ɨ́mɨááberéjuco o íjcyaki.

Tsaímíyé meíjcyáíyóneri metsúúrámeíñe

12 Árónáa idyé tsá ámúhakye o néétu panévatúré tsaímiyéjuco ɨ́mɨáábé o íjcyane. Muurá ihdyu éhnííñevu ó tsúúrámeíhijcyá múhdutú ávyeta tsaímíyé Jetsocríjtó ímillédú o íjcyáíyóneri. Tehdúu dííbyema o íjcya oke újcuúbe.

13-14 Ámuúha tañahbémuj, tsáhái muurá ávyeta ɨ́mɨáábé o íjcyatúne. Áánéllii ɨ́hdée múhdurá o ícyahíjcyáné o ɨ́hvéjtsóne ícyooca ó tsúúrámeíhijcyá muhdú dibye ímillédú o íjcyáíyóneri botsíi téene áhdó o újcu íñe múhdumé ímí dííbyema ícyahíjcyámeke téene áhdóllii nijkyejɨ́vú Píívyéébe pɨúvácoóca.

15 Áánéllii íñe múhdumé tsúúca ímí Críjtoke ámuha mecáhcújtsómeke o néé ámúhakye ímí tene ibúúúve íñe ámúhakye o néhijcyáne. Áánetu tsátsii tsíhdyure ámuha meɨ́jtsúcunúhajchíí óvíi Píívyéébe ámúhakye waajácutsó téénevu.

16 Áánéllii ámúhakye o néé ímíñeúvú ámuha meɨ́jtsámeíñe meúráávye muhdú tene íjcyane tsúúca ámuha mewáájacúdu.

17 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, íñe muhdú o íjcyadu meíjcya. Áhdure tsijtye óhdityúu iwáájáne ímí úráávyehíjcyámé íjcyadu meíjcya.

18 Áánetu ámúhakye o néhijcyádú ijcyáméi muurá mítyame Críjtóo páwachékevu dsɨ́jɨ́véneri mepájtyeténé uwááboju íllure tsáríllehíjcyáme. Aane íñe ɨ́dátsó táábere tsiiñe ámúhakye ó úúballéhi.

19 Aame muurá ímityúné ícyahíjcyámé tééné déjúcotu íllure wágóóóveéhi. Muurá Píívyéébeke ɨ́tsáávetúmé muhdú tsaímíyé íííñújɨri iímillédú iíjcyáíyóneríyé tsúúrámeíhijcyáhi. Ááneri íllure mítyákímyeíhijcyámé múu núcópɨ́vehíjcyánáaáca.

20 Ááneetu ihdyu mee nijkyéjɨ́ejtéréjuco meíjcyame íñe météhmehíjcyá Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtó meke újcúváííbyeke.

21 Aabe muurá íñe ɨdátsó meícyahíjcyánej pi meke cápáyoácómé meíjcyaá dííbyedúréjuco dsɨ́jɨ́véítyúnéj piiháñema. Ehdu meke ímíbájchóiibye panéváré ipíívyetédú íjcyaábe.

4

Múu imíjyúú paíjyuváre

1 Ámuúha, táñahbémú mítyane ámúhakye o wájyúmeke o ájtyumɨ́íyóneri o ijyácunúhijcyámej, ámúhadi ihdyu mítyane ó ímíjyuhíjcyá táwákimyéi áhdódú nééne ímí ámuha táuwáábó mecáhcútsohíjcyánélliíhye. Ááameke ihdyu ámúhakye o néé tsaímíyé ámuha meúráávye Máavyéjuube Jetsocríjtoke.

2 Téhdure Ebóódíamúpɨke Tsíítikyémá o néé dityépɨ́ ɨ́mɨáámúpɨréjuco iíjcya tsárílléjcatsítyumúpɨ. Tsá ehdu meíjcyáítyuró Jetsocríjtoéjté meíjcyame.

3 Aane íñe uke o néé táwákimyéityu oke u náhbénuhíjcyaabe diityépɨke u pɨ́ááboki. Muurá mítyane oke téhdure pɨ́áábohíjcyamúpɨ́ ɨ́mɨáájú Críjtó uwáábójutu. Téhdure Creméétema tsijtye oke tééné wákimyéityu pɨáábohíjcyáhi. Ááme mémeháñé tsúúca ijcyá múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ újcúímye mémeháñé cáátúváné waajácúháámɨtu.

4 Áánéllii ámúhakye o néé ámuha paíjyuváré meímíjyu tsúúca ávyéjúúbeéjte ámuha meíjcyame. Áánéllii tsáma méimíjyuhíjcya.

5 Muurá pɨɨhɨ́jucóóné tsiiñe Máavyéjuube tsááiñe. Ááameke ihdyu óvíi ámúhakye paméváré waajácú ɨ́mɨáámé ámuha meíjcyame paméváke mepɨ́áábohíjcyámeke.

6 Aame ihdyu tsá múu ímityúné ɨ́jtsámeítyú tsíeméné ámúhakye pájtyécoóca. Múu paíjyuváré Píívyéébeke úúbállehíjcyá muhdú iíjcyane. Áhdure múu dííbyeke téhdútsohíjcyá panévá hallúvúre.

7 Ehdu ihdyu ámuha meíjcyácooca dííbyere Píívyéébe ámúhakye pɨ́ááboó ɨ́ɨnerí ɨ́jtsámeíjyúcootúmé tsaímíyé ámuha meíjcya múhdumé Críjtodívú ámuha mecátsɨ́páávehíjcyáme. Ehdu meke Píívyéébe pɨ́áábonévú méijtsaméí tsá úújetéityuróne.

Ɨmɨááneríyé meɨ́jtsámeíñe

8 Ahdícyane méɨ́jtsaméí ɨ́mɨáánerıyé muhdú tsíjtyema ámuha maávyejúúlléjcatsíñe tsaímíyé meíjcyáíyóneri ámuha tééneetu mebóhówaúcunúmeke ímí Píívyéébe ɨ́ɨjtsúcunúki, ámuúha táñahbémuj. Ehdu múu néhéhjɨríyé ɨ́ɨjtsámeíñe tsáhájuco átéréénéhjɨri ɨ́jtsámeíjyúcootúne.

9 Áánéllii ménútsohíjcyá ímíñeúvú ámúhakyée o úwáábohíjcyáné tehdu ámuha meíjcyaki. Muuráhjáa tsúúca ámuha mélleebó muhdú ámúhakye o néhíjcyanéhjɨ. Áhdurée tsúúca ámuha

máájtyumí muhdú ténehji o méénuhíjcyáne. Ahdu méméénuco Píívyéébe ámúhama íjcyame ímí ámuha meíjcyaki.

Pirípó cahcújtso múnaa Páávoróké píaabóne

10 Muurá ávyeta ó téhdujtsó Píívyéébeke íñe ícyooca tsiiñe ámuha oke mepíáábóneri mítyane o ímíjyúúvénema. Aabe tsá o néétu íveekí ámuha oke meítsáávehíjcyatúne. Muurá ímiááné oke ámuha mepíaabóné meímíllérónáa tsá ámuha mepíívyetéhíjcyatúne.

11 Árónáa idyé tsá ámuha oke maájcúne tájpí o íjcyáiyóné o ímílléne ehdu ámúhakye o néétune. Muurá óhdi íjcyane tsúúca téhdunéjuco.

12 Aabe ó piivyété o íjcyane éhnévátúroóbe. Áhdure idyé ó piivyétéiyá o íjcyane ehnéva múnáajpi. Téhdure ó piivyété íbúwajíí iiná májchótúroobe o íjcyane óóma tene íjcyácooca o ícyahíjcyádúre.

13 Aabe ó piivyété panéváré o táhjane Jetsocríjtó oke píáábóne tsíjpari.

14 Áábeke ihdyu tehdújuco ámuha oke mepíaabóné íñe ídátsó múhdurá o íjcyáábedi ámuha meídáátsóvénema.

15 Aame ímiááné apáámyéré ámuha Pirípori íjcyáné cahcújtso múnaa tsúúcajátújuco meíjtsámeíñé muhdú oke ámuha mepíáábóíñeri. Muuráhjáa éhne tujkénúré Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ámúhakye o úwáábótsihdyu Matsedóóniá iiñújitu tsiéllevúréjuco o péébeke apáámyéré ámuha oke mépíaabó Píívyéébé ihjyúvú ámúhakye o úwaabóné tsaímíyé ámúhakye búúúvénélliíhye.

16 Téhdurée Tetsaróónicárí o íjcyácooca ámuha taéllevu méwállohíjcyá oke mepíaabóne.

17 Árónáa idyé tsá ámuha oke maájcúíyóneri o íjyácunúnéllií ehdu ámuha meméénuhíjcyatúne. Muurá ihdyu ó imíllé ehdu ámuha meméénúneri éhnííñevu tsaímíyé Píívyéébema meíjcyane.

18 Muurá ámuha oke maácuhíjcyanéhjí mítyanéjuco éhnée Epaporodítoma ámuha mewállóónema. Aane ímí Píívyéébe ijtsúcunú éhne múúne ávyéta ímyé cúvááné pacúúcú meíjtsúcunúdu.

19 Ááameke ámúhakye ájcúiibye iiná ámúhadítyú píhtonévú íhtsutúné íavyéjú íjcyaabe Jetsocríjtoéjté ámuha meíjcyánélliíhye.

20 Aane ihdyu óvíi dííbyeke méduurúvahíjcyá paíjyuváré múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoro pítyajcóne

21 Ahdícyane Jetsocríjtó uráávye múnaa elle íjcyámeke méuubállé mítyane diityéké muha ííllе meíjcyame medúúruváne.

22 Áhdure ávyéjuube Tséétsá úníu múnaa ámúhakye duurúváhi.

23 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

COROTSÉÉTSE
Coróótsari íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Jetsocríjtodítyú ímiáájú pajtyéteju íjcyáné uwáábooe Píívyéébereé ihdyu oke
ityújkevéállédú íjcyaabe tééné wákimyéivu pícyoóbe.
2 Aabe íñe íhyaami o cáátúnuháámí muhtsi ménahbe Timotéoma méwallóó ámuha elle
Coróótsari meíjcyame Críjtoke meúraavyémé múúhá nahbému éllevu. Ááme óvíi Méécááni
Píívyéébe ámúhakye píaabó ibúwajíí ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáá hallúvú piáábó Páávoro táúmeíñe

3 Paíjyuváré Píívyéébe Jetsocríjtój Caaníkyé muhtsi météhdútsohíjcyá ámúhá hallúvú
dííbyema muhtsi meíhjyúvácoóca.
4 Muuráhjáa múhtsikye úúballémé ími Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsónéllii tsaímíyé
mewájyúcatsíhijcyáné pámeemáyé Píívyéébeéjté íjcyámema. Ááné llii muhtsi météhdútsohíjcyá
dííbyeke.
5 Ehdúvá ími ámuha meícyahíjcyá íiné imíjyaú meíjcyaíñé Píívyéébe méwáábyuta níjkyejívú
méénune ámuha mewáájácúnema. Muuréváhjáa Jetsocríjtodítyú pajtyéteju íjcyáné uwáábóju
ámuha melléébótsihdyújuco teene ámuha meitsohíjcyáne.
6 Ááné uwáábóju muurá tsúúca tsújaavé pahúllevávú ííñújiri. Aane mítyame icyáhcújtsóne
ími úráávyehíjcyá éhnée ámuha tujkénú meíjcyadu. Muuráhjáa Píívyéébe mítyane meke
wájyune ámuha mewáájácúne ími mécáhcujtsóhi.
7 Tééneváu muurá Epáápara muhtsi wájyú menéébe ímichi ámúhakye úwaabóhi. Aabe ími
Críjtoke úráávyeebe múhtsikye píáábohíjcyá ámuha múhtsikye mepíáábóiyóne.
8 Aabée múúhakye úúballé ími ámuha mewájyújcatsíñe.
9 Áánée muha mewáájácútsihdyu paíjyuváré ámúhá hallúvú piáábó Píívyéébeke
métáúmeíhijcyá dibye ámúhakye ímíñeúvú iwáájácútso íijtsaméivu.
10 Áhdurée idyé muha métáúmeíhijcyá ámúhakye dibye iájcu dííbyé icyánéjcú
ámuha meíjtsóíñé waajácuvu ími dííbyeke ámuha mewáájácúne muhdú dibye ímillédú
meíjcyámedítyú ímiáánereíjuco ibóhówaúcunúki.
11 Ehdu néené piáábó muha métáúmeíhijcyá ámúhá hallúvú Píívyéébeke dibye iihnáhoori
ámúhakye tsípajtsómé panévá imítyuháñé ámuha maáábúcuhíjcyaki.
12 Aame dibye ámúhakye ímíbájchóné hallúvú ímíjyuri ámuha dííbyeke metéhdújtsoki.
13 Muuráhjáa dííbyere Píívyéébe meke ijchívyetsó Naavéné hójtsí pañétú éhne múu
cúúvétsihyi íjcyadu meícyahíjcyámeke. Ááneméa meke pícyoobe mítyane iwájyuube Íllí
avyéjuvúréjuco.
14 Dibyée muurá dsíjívénej tééveri mééma ímíbájchoobe méimítyuháñé méhdi
iidáátsóvénema.

Jetsocríjtó dsíjívénej tééveri ími Píívyéébema meíjcyane

15 Muuráhjáa Píívyéébeke maájtyúmítuube Ílli Jetsocríjtoj tééveri méhdivu bóhówaavé páñé
piivyéébéré íjcyaábe.
16 Diibyéhjáa muurá Jetsocríjtoj tééveri ípívyéjtsoobe páneere múhdúné tsíeméné íííñújiri
íjcyánéhjima íévéhóówari íjcyanéhjí maájtyumínee, maájtyúmitúnee, íjcyane. Téhduréhjáa
ípívyéjtsoobe níjkyéji múnáama naavémuke pámeere íavyéjujtéma. Ehdúhjáa panéváré
ípívyéjtsoobe Íllij tééveri ténéhjiri dibye iávyéjújtsámeíki.
17 Aabéhjáa ihdyu Críjto ícyahíjcyá tsúúcajátújuco iíjcyadúré iiinéubáréikyé íjcyátúné
ihdéjuco. Áábe tájpí muurá íñe páneere múhdúné tsíeméné íjcyane icyáhi.
18 Aabe muurá dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámé túkevéjtsoobe íñe méhníwau meke
túkévétsohíjcyádú néébeé. Muuráhjáa dsíjíveebe tsiiñe bohíí téhdure medsíjivémé mebóhiiíñé
tújkénuúbe. Áábekée Píívyéébe picyóó páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki.
19 Ehdúu Píívyéébe imíllé ibóhówájtsámeíñé Críjtoj tééveri.
20 Muuráhjáa páwachékevu ítyujpácyó waagóoobe páneere íñe múhdúné tsíeméné íííñújiri
íjcyánema íévéhóówari íjcyanéhjí iímíbáávyeki, téhdure tsaímíyé míamúnaa Píívyéébema iíjcyaki.
Aanée Píívyéébe ími ijtsúcunúhi.

21 Muuráhjáa ǵhde ámuha Píívyéébeke mémúnáátsohíjcyá ímityúné ámuha
meméénuhíjcyánélliíhye. Árómeke tsúúca ámúhakye iímíbájchómeke újcuube tsaímiyéjuco
ámuha dííbyema meíjcya Críjtóo mǵamúnáájpidívú iípívyéévéne dsǵjǵvénej téeveri.
22 Ehdúu méénuube ǵǵné imítyú máhallúrí íjcyájúcootúmé tsaímiyéjuco menéémeke iújcuki.
23 Áánéllii ámúhakye o néé ǵǵnevú táhjátsámeítyúmé tsaímíyé ámuha meúráávye muhdú
mepájtyetéíñé uwááboju tsúúca ámuha mewáájacúne. Ááné uwááboju muurá íñe
úwáábooberé o péhijcyáné tsúúca ííñújɨri pahúllevávú tsújaavéhi.

Cahcújtso múnáá pɨáábooboe Páávoro

24 Áánéllii ó imíjyúú ámúhakye o pǵáábóné wákimyéí o méénúneri o ǵcúbáhrámeíyoóbe.
Ehdúu muurá Críjto mewájyuri ǵcúbáhrámeídyújuco o ǵcúbáhrámeíhijcyáne.
25 Muuráhjáa Píívyéébe oke níwaavénéjuco íñe cahcújtso múnáake o pɨáábohíjcyáne. Aabe
ámúhakye ó úwáábohíjcyá tene íjcyadújuco.
26 Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye pítyájcámeíñé tsá múha wáájácuhíjcyatúne. Méɨhdé
múnáaúvúhjáa íjcyarómé tsá wáájácutú teéne. Áánevu íñe ícyooca tsúúca meke waajácútsoobe
ihñéjté meíjcyámeke.
27 Aane Críjto mééma íjcyáneri tsúúca méwaajácú tsaímíyé Píívyéébé avyéjuri meíjcyaíñe.
Eene muurá wáájácúratúné íjcyanévú imílleebe téhdure ámúhakye iwáájácutsóné jodíómú
ámuha meíjcyátúrómeke.
28 Aane íñe muha méúwáábohíjcyá pámeekéré panévatúré túkévéjtsoméré ditye Críjtoj
tééveri éhníííñevu iwáájácúne ǵmɨááméré Píívyéébema iíjcyaki.
29 Áánéllii muurá íñe ávyétá ɨhnáhó ó úwáábohíjcyá ǵcúbáhrámeííbyéré Críjto oke pǵáábóneri.

2

1 Aane ó imíllé ámuha Raoditséá cóómi múnaa tsijtye oke wáájácútúrómema mewáájacúné
ávyétá ɨhnáhó ámúhá hallúvú pǵáábó o táúmeíhijcyáné Píívyéébeke ímíñeúvú ámuha Críjtoke
meúráávyeki.
2 Aabe ó imíllé ámuha tsaímíyé mewájyújcatsíñe ímíñeúvú mewáájacúné muhdúhjáa
Píívyéébe mééma Críjtoj tééveri wáájácúratúné méénuhíjcyáne.
3 Dííbyedi ihdyu páneere ǵmiá tujkéveju ijcyáhi.
4 Ehdu íñe ámúhakye ó téǵbúwátsohíjcyá tsaate ámúhakye iállíñeri imújtátsótuki.
5 Muurá tsá ámúhama elle o íjcyáturóne. Árónáa ámúhama ó ijcyá táǵjtsaméiyi. Áánéllii ó
imíjyúú ímí ámuha Críjtoke mecáhcujtsómé tsaímíyé meíjcyáneri.
6 Aame muhdúhjáa ámuha tujkénú dííbyeke mecáhcújtsóijyu meíjcyadu tsahdúré ímíñeúvú
meíjcyá dííbyema.
7 Ahdícyane ímíñeúvú mecáhcújtsóóbedívú meǵhvéjtsámeíñe paíjyuváré Píívyéébeke
mété́hdútsohíjcyá muhdúhjáa ámúhakye o úwaabódu.

Críjtoke cáhcujtsómé tsíhdyuréjuco íjcyane

8 Téɨɨbúwá tsáma méíjcyaco tsaate ǵǵjtsaméityúré iújcúné uwáábori ámúhakye imújtátsótuki.
Muurá mǵamúnáá ǵjtsaméityúré tsáane méénuhíjcyáme. Tsá Críjtodítyú tsáané ǵjtsaméiyi
ditye úwáábohíjcyatúne.
9 Muurá muhdú Píívyéébe íjcyane méwaajácú Críjto mǵamúnáájpidívúu ípívyéévéébej téeveri.
10 Aabe muurá pámeere nijkyéjɨ múnaa naavémuu, íjcyámé éhníííñevu ǵhtsútuúbe. Áánéllii
dííbyema meíjcyámema téhdure íjcyaabe Píívyéébeé.
11 Aabe tsúúca ámúhakye ijchívyetsó ímityúnetu Críjto ámúhama íjcyánélliíhye. Tsá idyé
mekíhdyahɨrótsámeíñeri meímíbáávyetúne. Muurá ihdyu Críjtoj tééveríyé meke ímíbájchoóbe.
12 Muuráhjáa metsójtsótsámeíñeri ménaavénú dsǵjǵvéébekée ditye cúúune. Áánerii
méúújetsó ǵhdée múhdurá meícyahíjcyáné tsúúca meǵhvejtsóne. Aame ícyooca tsíhdyuréjuco
mee Píívyéébée ǵɨhnáhoori bóhǵǵtsóóbeke mecáhcújtsónema.
13 Muuráhjáa éíjyu ámuha éhne múu dsǵjǵvemédú méícyahíjcyá ámuha ímityúné
meícyahíjcyáné meǵhvéjtsótúnélliíhye. Árónáa ícyooca tsúúca Píívyéébe ámúhakye ímíjpyetétsó
téénetu Críjtoj tééveri ámúhadi ǵǵdáátsóvénema.
14 Muuráhjáa dííbyé taúhbaju néhdu meíjcyátúné déjúcotu méhdi ǵcúbáhráíyoóbe. Áronáacáa
mééma ímíbájchoobe Ílli Críjtoke ditye páwachékevu wátyétyéhcuube dsǵjǵvénej téeveri. Ehdúu
mééma ímíbájchoobe mewágóóóvéíyónetu meke ipájtyetétsoki.
15 Muuráhjáa páwachékevu ditye wátyétyéhcuube Críjto ɨdsǵjǵvéneri tsúúca tahjá Naavéneke
ihyájkímumájuco. Áánetu méwaajácú tsúúca ditye táhjátsámeíñe.

Níjkyéj́iéneri metsúúrámeíñe

16 Ahdícyane méí́ícúvedí tsaate ámuha memáchohíjcyánéhjɨtu íhjyúváneri. Áhdure méí́ícúvedí
eene béébe nuhba íjchívyécooca ditye wáñehj́ɨvatéhíjcyáneri ámuha meí́ícúvétúneri ditye
ámúhadi íhjyúvahíjcyáneri. Áhdure méí́ícúvedí kéjcooj́ɨ Píívyéébeke idyúúrúvahíjcyáneri ditye
íhjyúvahíjcyáneri.
17 Éhduhj́ɨikyée muurá meméénúneri Píívyéébeke méúráávyehíjcyáhi. Áánerí́hjyáa
ménaavénuhíjcyá Críjtoke dibye méhdivu bóhówáávétúné hajchóta. Árónáa ícyooca tsáhájuco
tehdu memééénújúcootú tsúúca dibye mééma íjcyánélliíhye.
18 Ahdícyane tsáma máállítsámeídí eene níjkyéjɨ múnáakévá ámuha medúúrúvátúhajchíí
ámuha mewágóóóveíñé tsaate ɨ́mɨááneúvúdú úwáábohíjcyámedívu. Muurá iwáájácutúnéré
bañúháñé méénuhíjcyámé naavéváa diityédívú bóhówáávéné pañe iájtyumɨ́ne. Ehdu
imyéénúne pánehj́ɨdú ícyahíjcyámé ɨdáátsóméhjɨúvu. Árónáa mítyákímyeíhijcyámé iiye
ɨ́ɨjtsámeíñé imyéénúneri.
19 Ááne diibyéjuco Críjto ítyúkevéjtsoobe íjcyáíyóóbedi tsá ditye ɨ́ɨícúvehíjcyatúne. Muurá
dííbye tájpíyé méijcyá dííbyeéjté meícyame. Aame méúráávyehíjcyá Píívyéébeke muhdú dibye
ímillédú dííbyé pɨááboríye.
20 Muuráhjáa mewájyuri dibye dsɨ́jɨvéné ámuha mecáhcújtsóneri tsúúca métahjá mɨ́amúnáá
ɨ́jtsaméí álliúré íjcyane. Aame ámuha ténejcu mewáájacújúcóótúnéllii méijcyá ténejcútú
éhne múu dsɨ́jɨ́vemédu. Árónáa ¿ɨ́veekí Píívyéébeke wáájácutúmé íjcyadu ámuha ɨ́jɨ́enévú
métáhjátsámeíhijcyáhi?
21 ¿ɨ́veekí majchóháñetu ámuha mébóícyúcatsíhijcyáhi? Óvíjyacóóné ehdu ámuha
meíllívyéébócatsíhijcyáne.
22 Muurá ténéhjɨtu ámuha mebóícyúcatsíhíjcyaróné ijcyá memájchoki. Muurá mɨ́amúnáá
ɨ́jtsaméityúré tsááne ámúhakye úwáábohíjcyáme.
23 Aane pánehj́ɨdú meke báñuhíjcyá ɨ́mɨááné ímí Píívyéébeke ditye úráávyeúvúdu.
Muurá ɨtsúcunúhijcyámé ɨ́ɨícúbáhrámeíñe ɨdáátsóméhjɨúvú iíjcyáneri tehdújuco Píívyéébeke
iávyéjútsohíjcyáne. Árónáa tsá diityéké tene pɨ́ɨáábotú ditye iímíbáávyeki.

3

1 Ahdícyane Críjtóo dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨnej tééveri ímityúmé ámuha meícyahíjcyánetu
tsúúca meíjchivyémé métsúúraméí níjkyéjɨ́ene íjcyáneri dííbyeke ámuha meí́ícuvémé dííbyema
Cáání úniúvú maávyéjuutéki.
2 Áánéllii téénerí́yé métsúúraméi. Óvíjyacóóné ííñújɨ́ene.
3 Tsúúca muurá ámuha Críjtoke mecáhcujtsómé Píívyéébeéjtéréjuco meíjcyame ténejcúrí
meí́ícuvéjúcóótúnéllii ámuha ténejcútú méijcyá dsɨ́jɨ́vemédu.
4 Aabe muurá tsiiñe tsáácooca dííbyema tsaímíyé méíjcyaá íavyéjuri.

Tsihdyúréjuco meíjcyane

5 Ahdícyane íllurréjuco méɨhvéjtsó páneere ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Óvíjyacóóné
ihdícyáméhjɨma ámuha medómácócatsíhijcyáne. Áhdure tsíñehjɨ ámúhakye tútávájtsóíyóneri
ámuha meúmúúpívyehíjcyanéhj́ɨ íllurréjuco méɨhvéjtso. Áhdure mítyane ámuha meéhnéváíyóneri
meí́tsámeíhijcyáné méɨhvéjtso. Muurá níjcyotájteke medúúruváné ímityúné íjcyáné tu-
jkévéenéré teéne.
6 Ehdu nénehjɨ lléébotúmé méénuhíjcyámedi ɨhnáhooíñé Píívyéébe ɨ́cúbahráne.
7 Tehdúu muurá nénehjɨ téhdure ámuha méméénuhíjcyáhi.
8 Árone íllurréjuco méɨhvéjtsó ámuha mecááyóbahíjcyáne, ímityúné ámuha
medárɨ́ɨvécatsíhijcyáne, néhní ámuha menéáyócatsíhijcyáne, núcójpɨ́tsó nénehjɨ ámuha
meíhjyúvahíjcyáne. Énehjɨ panéváré íllurréjuco méɨhvéjtso.
9 Ténéhjɨtu tsúúca ámuha tsíñejcúriyéjuco meíjcyame tsáhájuco múu álliúúnújcatsítyúne.
10 Métsúúraméí éhnííñevu ámuha meímíjpyetéíyóneri ímíñeúvú ámuha Píívyéébeke
mewáájácu dííbyedu ɨ́mɨáámeréjuco ámuha meíjcyaki. Muurá ɨ́mɨááné tsúúca ámuha
tsíhdyuréjuco.
11 Tsá dííbyeéjté meíjcyatú jodíómú meíjcyánélliíhye. Muurá ihdyu paméváré dííbyeéjté
ijcyá jodíómú íjcyáturómé kíhdyahɨ́rótsámeítyuróme, tsííñé iñújɨ́ɨne múnaa íjcyaróme, ɨ́ɨnéubárá
wáájácúturóme, tsaaté úníu múnaa íjcyaróme, tsaatéúbámáyé wákímyeítyuróme. Muurá
pámeere Críjtoke mecáhcujtsómé tsahdúré dííbyeéjté méijcyáhi.

12 Muuráhjáa Píívyéébere ámúhakye ujcú mityane ámúhakye iwájyúnéllii dííbyeéjté ámuha meíjcyaki. Aame múu ímiánejcúvú íijtsaméí icyápáyóóvéne wajyújcatsíhi, píáábójcatsíhi, idáátsóméhjiúvú ijcyáhi, ímiááméré paméva máyé ijcyáhi, ámuha meícúbáhrámeíyonéhjí aabúcúhi.
13 Ááne múu tsáijyu múhdurá ámúhama pájtyéronéhjí ímíbáchójcatsí iídaatsólléjcatsíñe Críjtóo méhdi iídáátsóvéne meke ímíbajchódu.
14 Áhdure múu éhníííñevu wajyújcatsí tsaímíyé ámuha meíjcya ííínevú táhjátsámeityúme.
15 Ááameke ihdyu óvíi ámúhakye Píívyéébereju co túkévejtsóne. Muurá ímílleebe Críjtoj téeveri ámúhakye ipíaabóné ímí tsame meíjcyaki.
16 Ááné hallúvú múu dííbyeke ityéhdújtsóne ímíjyuuri duurúvahíjcyá ámúhá íbuúúnetu íjchívyéne májtsiyi. Aame ihdyu wajácúnejcútsi meíjcyáne méúwáábohíjcyá Críjtó uwááboju ámúhá pañe íjcyane tsápítsójcatsímyére.
17 Panéváré múu iiná imyéénunee, iíhjyuvánee, íjcyane méénuhíjcyá muhdú ímiááné Ávyéjuube Jetsóoéjté meíjcyame memééénúiyódú tééné hallúvú Méécááni Píívyéébeke dííbyej téeveri téhdújtsomére.

Muhdú cahcújtso múnaa íjcyane

18 Ámuúha walléémuj, tsúúca Ávyéjuube Críjtó uráávye múnaa ámuha meíjcyame múu avyéjuullé ámúhá tajímuke.
19 Áhdure idyé ámuha wajpíímú múu wajyú ámúhá taabámuke. Tsá múu ímityúné dáríívéjcatsítyúne.
20 Áhdure tsiime mécahcújtsó ámúháj caanímuke. Ehdu muurá ámuha meíjcyane Píívyéébe imílléhi.
21 Áhdure ámuha cáánimu tsá múu ámúháj tsíímeke úmécójtsotú ditye ityútáváávétuki.
22 Téhdure idyé tsáné avyéjújtémá wákímyeímyé múu cáhcujtsó diityéke. Tsá múu ditye iiítérokíyé tsaímíyé wákímyeítyúne. Múu Píívyéébeke iávyejúúlléne tsaímíyé wákímyeíhi.
23 Áhdure panéváré iiná ámúhá wákimyéí íjcyane múu meenú ímíñeúvú óvéheetúmé dííbyeke ámuha meíícuvénéjuco.
24 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Máavyéjuube Jetsocríjtoke meíícúvéne áhdó dibye meke újcuíñé íavyéjuvu tsaímiyéjuco dííbyema meíjcyaki.
25 Ááanetu ímityúné íjcyámeke téhdure ájcúiibye tééne áhdovu. Muurá Píívyéébe meke pámeekéré tsahdúré wájyúroobe áhdoó muhdú meícyahíjcyádújuco.

4

1 Aabe níjkyéjiri íjcyaabe Máavyéjuube meke ííítehíjcyá muhdú meíjcyane. Ááanéllii múu ávyéjujte íjcyame ímíñeúvú íwákimyéi múnáake picyóó ícúbáhratúme.
2 Ahdícyane múu téiibúwá iíjcyáne paíjyuváré Píívyéébeke piáábó táúmeíhijcyá óóchévetúmé panévá hallúvú téhdújtsomére.
3 Téhdure múúhá hallúvú métáuméí dibye múúhakye píáábónej péévé múúhakye múha iiná néétume éhníííñevu míamúnáake muha meúwáábo Críjtóo mééma pajtyéteju mééenune. Teene o úwáábohíjcyáné hallútú muurá íñe ícyooca oo cúvéhóójari.
4 Ááanéllii ámúhakye o néé táhallúvú piáábó ámuha Píívyéébeke metáúmeí dibye oke ipíáábo míamúnáake téénevu o wáájácútsoki.
5 Téhdure ámúhakye o néé panévatúré ímiááméré ámuha meíjcyáne cahcújtso múnaa íjcyátúmeke téejuvu mewáájácútsoki.
6 Aame ihdyu múu ímíñeúvú ihjyúvahíjcyá tsaate ámúhakye díllócooca tsaímíyé diityéké ámuha meúúbálleki.

Páávoro pítyajcóne

7 Ahdícyane óvíi ménahbe Tííkico ámúhakye táuubállé meenú dííbyema muhtsi Ávyéjuube Jetsocríjtó wákimyéí meméénuhíjcyaábe. Diibye muurá oke tsaímíyé tééné wákimyéityu píáábohíjcyáhi.
8 Ááabeke ámúha éllevu ó wallóó ámúhakye tsápíjtsoobéré iúúbálle muhdú íílle muha meíjcyane.
9 Ááabema téhdure tsaapi ménahbe ímiááabé íjcyaabe Onéétsimo péé ámúhadítyúu tsáábeé. Aamútsí óvíi ámúhakye úúballé páneere muhdú íílle íjcyane.

10 Áánetu íñe dííbyema muhtsi cúvéhóójari meíjcyaabe Arijtáácó ámúhakye dúúruváné ámúhakye ó úúballéhi. Áhdure Benabéé nahbe Máácó uubállé ámuha wájácú menéébe ámúhakye duurúváhi. Aabe ámúhakye ááhívetéhajchíí ímíñeúvú méwaatsúcuco.

11 Téhdure idyé Jetsóó dííbyere 'Jójtoó' némeííbyé ámúhakye duurúváhi. Éhdume tamúnaa jodíómudítyú cahcújtso múnaa íjcyame oke píááboíjcyá Píívyéébé avyéjú wákimyéí o méénúnetu. Aame oke mítyane tsápitsoíjcyáhi.

12 Téhdure ámúhadítyúu tsáábe Epáápara Críjtó wákimyéí méénuhíjcyaabe ámúhakye duurúváhi. Téhdure ámúhá hallúvú mítyane piáábó Píívyéébeke táúmeíhíjcyaabe ámuha tsaímíyé dííbyeke meúráávye muhdú dibye ímillédu.

13 Aane ímiááné ó waajácú ámúhá hallúvú mítyane piáábó dibye táúmeíhijcyáne. Téhdure Raoditséá cóómiyi íjcyámema Hierááporíyí íjcyámé hallúvú táúmeíhíjcyaábe.

14 Téhdure wájyú menéébe taabóóbé Róócáma Déémámutsi ámúhakye duurúváhi.

15 Áhdure táicyánéjcutu Raoditséari íjcyame ménahbémuke o dúúruváné méuubálle. Áhdure Níhpáke pámeere dííbye jávú dóbéévehíjcyáné cahcújtso múnáama o dúúruváné méuubálle.

16 Aane íhyaami ámúha éllevu o wálloháámí ámuha meéévéné boone méwállooco diitye Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu téhdure ditye iééveki. Áhdure téhullétú ámúha éllevu ditye wálloháámi ímíñeúvú mééévéco.

17 Ááetu Akíípoke mene dibye ímíñeúvú inijkéva Píívyéébée dííbyeke pícyóóné wákimyéi.

18 Ehdu íñe ámúhakye pámeekéré o dúúruváné ó caatúnú páñetu oóre. Áábeke ihdyu oke máábájíívedí íñe cúvéhóójari o íjcyáábeke. Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TETSARONITSÉÉTSE
Tujkénú Tetsaróónicárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Ámuúha Tetsaróónicá múnaa múúhá nahbémuj, íhyaami íñe muha mécaatúnú ámúha éllevu oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, íjcyame elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Méécáání Píívyéébema meúráávyehíjcyáme éllevu. Aamútsí ihdyu óvíi ámúhakye píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Tetsaróónicá múnaa cáhcujtsóne

2 Ímí ámuha Píívyéébeke meúráávyehíjcyánéllii paíjyuváré muha dííbyeke mété́hdútsohíjcyáhi.

3 Áhdure muha méítsáávehíjcyá Jetsóoke ámuha mewájyúne mecáhcujtsómé tsaímíyé dííbyé wákimyéí ámuha memééénume meítsohíjcyáné tsiiñe dibye tsáái̇ñe. Ááné hallúvú muha téhdure Píívyéébeke mété́hdútsohíjcyáhi.

4 Muurá muha méwaajácú ámúhakyée táñahbémuke iwájyúnéllii dibye újcune.

5 Muuráhjáa ámúhakye muha pajtyété tsúúca mééma íjcyáné uwááboju meúwáábócooca tsá pevénéré meúwáábohíjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébé Apííchó múúhakye píáábóneri panéváré méénúráítyúronéhjí muha méméénuhíjcyá ímiáánéjuco íjcyane muha meúwáábohíjcyánélliíhye. Aane muurá ámuha méwaajácú muhdúhjáa ámúhama muha meíjcyame ámúhakye mepíáábohíjcyáne.

6 Muuráhjáa Píívyéébé Apííchóré ámúhakye ímíjyuuvu ájcume tsaímíyé ámuha mécáhcujtsó dííbyé uwááboju ámúhakye muha meúwaabóne. Aame muurá eene muhdú muha dííbyeke meúráávyehíjcyádújuco ámuha meúráávyehíjcyáné ámuha meícúbáhrámeíyóné pañe.

7 Ehdu néérónè pañe ámuha dííbyeke tsaímíyé meúráávyehíjcyámedítyú muurá Matsedóóniámá Acááyá iñújíícú cahcújtso múnaa ámúhadítyú iiívane tehdu úráávyehíjcyáhi.

8 Ááné uwáábojúu muurá ámúhadítyú tsújaavéné tsá apáámyéré tééné iñújíícu múnaa wáájácutúne. Muuráhjáa tsúúca pahúllevá múnaáré waajácúhi. Téhdurée waajácúmé ámuha ímí Píívyéébeke mecáhcujtsóne. Áánéllii tsáhájuco muha muucá teene meúúballéítyuróne.

9-10 Muurá téhdure múúhakye úúbállehíjcyámé éhnée ámúhakye muha maááhívéjémeke tsaímíyé ámuha mewáátsúcúpejtsóne. Áhdure múúhakye úúbállehíjcyámé níjcyotájtekérée ámuha mecáánívahíjcyámé ícyooca botsíi ímiáábé Píívyéébekéréjuco ámuha mecáánívááabeke meíícuvémé metéhmehíjcyáné múijyú tsiiñe Ílli tsáái̇ñe éhnée dsíjívéébeke dibye bóhíítsoóbe. Diibyée muurá tsúúca meke pájtyetétsó méimítyú hallútú meícúbáhrámeííyónetu.

2

Tetsaróónicárí Páávoro úwaabóne

1 Aane muurá ámuha táñahbémú méwaajácú bañúháñée ámúhakye muha maááhívéjetúne.

2 Muuráhjáa Pirípovu múúhakye ditye ícúbáhráróné pañe íínerí íllityétúmé ámúhakye muha méúwáábotè Píívyéébedívú muha mecátsípáávénema. Ááméditi múúhadi tsaate úúhívatéróné pañe ámúhakye muha meúwaabóné muurá ámuha mécáhcujtsóhi.

3 Tsáháa ímityúné ámúhadítyú muha meíjtsámeíñe íllure ámúhakye muha maállityúne.

4 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe pámé íjtsaméíyé wájácú néébe múúhakye ityújkevééllémekéjuco níwáávéné uwááboju íñe muha méúwáábohíjcyá ámúhakye dibye ímillédújuco. Tsá muha meúwáábohíjcyatú míamúnaa múúhakye ímí iijtsúcunúki.

5 Aane wájácú ámuha menééne tsáháa múúhakye ámuha maáhdórokíyé tsaímíyé ámúhakye muha meúwáábohíjcyatúne. Aane Píívyéébe waajácúhi.

6 Áhdurée tsá muha meíjyácunútú míamúnaa múúhakye mityájtsóíyóneri. Muuráhjáa ihdyu íimiááné múúhakye ámuha mémityájtsóiyá Críjtorée múúhakye uwáábojtédívú pícyóómeke. Árónáacáa tsá muha meíjyácunútú tééneri.

7-8 Muuráhjáa ihdyu ámúhakyéré muha tsaímíyé mépíáábohíjcyá éhne múúne tsiimeké tsiiju téhmedu ámúhakye muha mewájyúnema. Aamée ámúhakye muha méúwáábohíjcyá ímiáájú ápíchó nénehji múúhakye pátyehíjcyáróné pañe.

9 Aane cáhawáá méɨtsáávé muhdúhjáa ámúhakye muha meúwáábo ámúháj pɨɨne muha meíjcyame mewákímyeíhijcyáné pécóhajchótá cójɨ́hajchótá tééne tájpí muha meíjcyaki. Tsáháa ɨ́ɨnerí ámúhakye muha meíjyévétsohíjcyatúne.

10 Áhdure muurá ámuha méwaajácú tsaímíyée ámúhama muha meícyahíjcyánéllii ɨ́ɨnetú muha menéétsámeítyúne. Aane téhdure Píívyéébe waajácúhi.

11 Áhdure ámuha méwaajácú ámúhakyée muha meúwaabómé mecánáájánuhíjcyáné éhne múúne tsɨɨméké cááni méénudu.

12 Muuráhjáa ámúhakye muha ménehíjcyá Píívyéébema ímíñeúvú ámuha meíjcya muhdú dííbyeéjté íjcyáiyódú íavyéjúejtée ámuha meíjcyáiñévú ámúhakye dibye méménúmeke.

13 Ááné hallúvú muha paíjyuváré météhdútsohíjcyá dííbyeke. Muuráhjáa dííbyé uwááboju mɨ́amúnáá ɨ́jtsaméí íjcyatúné muha ámúhakye meúwáábónéllii ámuha ími mecáhcujtsómé tsúúca méímíjpyetéhi.

14 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Críjtoke ámuha mecáhcújtsóné hallútú ámúha múnaáré ámúhadi ɨ́cúbáhrahíjcyádúu idyé múúhadi Jodéari muha meícyáné cahcújtso múnáadi múúha múnaáré jodíómú ɨ́cúbáhrahíjcyáhi.

15 Diityérée muurá dsɨ́jɨ́vetsó Ávyéjuube Jetsóoke ɨ́hdée múúha múnaáré idyé íjcyámeke Píívyéébé ihjyú uubálle múnáake ɨdsɨ́jɨ́vetsódu. Aame tsá Píívyéébe ímillédú íjcyáítyuróne. Áánéllii paméváké tsarílléme.

16 Aame muurá tsá ímíllehíjcyatú jodíómú íjcyátúmeke muha meúwaabóne. Ááneri íhyallúvúré éhníííñevu ímityúné méénuhíjcyáme. Árómeke tééné hallútú Píívyéébe ɨ́cúbáhraáhi.

Páávoro imíllé Tetsaróónicárí íjcyáné cahcújtso múnáake iááhɨ́veténe

17 Ámuúha múúhá nahbémuj, éhnée ámúhadítyú muha metsátsihdyu muurá tsúcájáhréjuco meé. Aame íñe ámúhadítyú tsíhyulle muha meíjcyarómé ámúhakye méítsáávehíjcyáhi. Áánéllii muha méimíllerá ámúhakye maááhɨ́veténé tsiiñe maátyúmɨ́jcatsíki.

18 Éíjyújúcooróo o ɨ́tsámeíhíjcyaróné oore ámúhakye o ááhɨ́vetéíyóneri. Árónáacáa Naavéné táɨ́jtsaméí tútávajtsóhi.

19-20 ¿Aane íñe ɨ́ɨnevú muha mecátóróóvéne méímíjyúúveé Máavyéjuube Jetsocríjtó tsiiñe tsáácoóca? Muurá ihdyu diityéjuco ámuha ámúhadi téijyu muha meímíjyúúveímye.

3

1 Ááméké ámúhakye muha maájtyúmɨ́íyóneri meíjyácunúhíjcyánéllii ámúha éllevu tsúúca muha mepéjúcooráhi. Árónáacáa muhtsi mécoévá Atéénavúre.

2-3 Átsihdyúu ménahbe Timotéó téhdure Píívyéébé ɨɨcúve múnáajpi íjcyáábekéréjuco muhtsi mewálloone ámúhakye dibye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju iúwáábóneri itsápɨ́jtsoté éhníííñevu ími ámuha dííbyeke mecáhcújtso tsaate ámuha múhdurá meɨ́jtsámeítyu íñe ícyooca meɨ́cúbáhrámeíhíjcyánéhjɨtu. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú Píívyéébeéjté meíjcyame ehdu nénéhjɨri meɨ́cúbáhrámeíñe.

4 Muuráhjáa ámúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyá meɨ́cúbáhrámeíɨñe. Ahdújuco muurá meɨ́cúbáhrámeíhijcyáne.

5 Ááneríi mítyane ámúhadi o íjyácunúnéllii Timotéoke ó wallóó dibye ámúhakye iúújeté muhdújucó ámuha Críjtoke mecáhcujtsóné o wáájácuki. Ópée mítyane ó íllityé bañúháñé ámúhakye muha meúwáábohíjcyámeke Naavéné íicyánejcúvú llíúcúíyóneri.

6 Árónáa Timotéó ámúhadi Tetsaróónicárí úlléjeebe múhtsikye úúballévá ímíhyeva ámuha Píívyéébeke mecáhcújtsóne paméváváyé mewájyúcatsíhijcyáne. Téhdure múhtsikye úúbálleebe ámúhadi muha meíjyácunúhijcyádúreva idyé múúhakye ámuha maájtyúmɨ́íyóneri meíjyácunúhijcyáne.

7-8 Ááneri mítyane muha méímíjyuuvé panévaríyé muha meɨ́cúbáhrámeíyómé ími tehdújuco ámuha Ávyéjuube Jetsocríjtoke meúráávyéneri.

9 Ááné hallúvú mítyane muha Píívyéébeke météhdútsohíjcyáhi.

10 Muurá paíjyuváré muha dííbyeke pɨáábó métáúmeíhijcyá tsiiñe ámúhakye muha maááhɨ́vetémé éhníííñevu ámúhakye meúwáábo dííbyeke mecáhcújtsónéjcutu tsátsii ímíñeúvú ámuha mewáájácutúne.

11 Aane ihdyu óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtoma múúhakye pɨ́ááboméútsí ámúhakye muha maááhɨ́vetéki.

12 Áhdure óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe íñe ámúhakye muha mewájyudu ámuha pamévamáyé mewájyújcatsíki.
13 Aane óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávye múijyú Máavyéjuube Jetsocríjtó ihñéjteke újcúvácooca ɨ́ɨ́né imítyú ámúhá hallúrí íjcyatúmé ámuha dííbyedívú meúújetéki.

4

Píívyéébe ímillédú meíjcyane

1 Áánéllii ámúhakye múúhá nahbémuke muha menéé Máavyéjuube Jetsóo mémeri panévatúré tsaímíyé ámuha meíjcya Píívyéébe ímillédú muhdúhjáa ámúhakye muha meúwaabódu. Aane óvíi ámuha méúraavyé éhnííñevu.
2 Muurá ámuha méwaajácú Ávyéjuube Jetsóó taúhbajúré ámúhakye muha meúwáábohíjcyáne.
3 Muurá Píívyéébe imíllé dííbyedívú ámuha meɨ́hvéjtsámeíñe dibye ímillédú meíjcyane. Áánéllii tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne.
4 Múu ityáábávájcatsíñe tsaímíyé ijcyáhi.
5 Tsá múu Píívyéébeke wáájácutúmé dárɨ́ɨ́vécatsíhijcyádú átéréénéhjɨ́ hallútú ɨ́cúbáhrájcatsítyúne.
6 Tsá múu íñáhbé táábake pátsáríjcyotúne. Muurá ehdu dárɨ́ɨ́vémeíhíjcyámeke tééné hallútú ɨhnáhooíñé Píívyéébe ɨ́cúbahráne. Tééné́lliihyée muurá tsúúca ámúhakye éíjyu muha méúúballé teéne.
7 Tsáháa ímítyunéhjɨ́ memééénu dibye meke újcutúne. Mekée újcuube ténehjɨ meɨ́hvéjtsóne meímíjpyetéki.
8 Ááné uwááboju tsaate éhdɨɨvállehíjcyámé tsá mɨ́amúnáake éhdɨɨválletúne. Píívyéébekéré ehdɨ́ɨ́vallémé mépañévúu Íapííchó ipícyóóneri meke ímíjpyetétsóóbeke.
9 Áánetu íñe muhdú ámuha tsané nahbémú mewájyújcatsííñetu tsáhájuco ámúhakye o cáátúnúityú tsúúca Píívyéébé túkevéjtsójú pañe ámuha meíjcyame tehdújuco mewájyújcatsíñélliíhye.
10 Muurá Matsedóóniá iiñújɨ múnaa ménahbémuma ímí tehdújuco ámuha mewájyúcatsíhijcyáne. Árónáa ámúhakye muha menéé éhnííñevu ámuha pamévamáyé mewájyújcatsíki.
11-12 Aame ihdyu tsaímíyé ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámúhá wákimyéiyi meíjcyá ɨɨná ámúhadítyú ɨpɨ́htótu muhdúhjáa ámúhakye muha meúwaabódú tsijtye cahcújtso múnaa íjcyatúmé ámúhakye iávyejúúlleki.

Ávyéjuube Jetsóó tsiiñe tsááiñe

13 Ámuúha múúhá nahbémuj, téhdure muha méimíllé ámúhakye meúúballéné íñe tsúúca cahcújtso múnaa íjcyame dsɨ́jɨ́vehíjcyámé muhdú íjcyaíñé ámuha ɨ́dátsó meɨ́jtsúcunúne mekímóóvétu eene pájtyetéityúmé ɨ́dátsó kímóóvehíjcyádu.
14 Muuráhjáa Jetsóó dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨɨne mecáhcujtsómé méwaajácú téhdure Píívyéébe meke bóhɨ́ɨ́tsoíñé dííbyeke mecáhcujtsómé medsɨ́jɨ́vémeke.
15 Muurá tsiiñe dibye tsáácooca téijyu íjcyame tsá pééityú medsɨ́jɨ́vémé ɨhdéré dííbye éllevu. Ehdu Píívyéébere nééne íñe ámúhakye muha méúúballéhi.
16 Aabe Jetsóoma wálloó nájkyéjɨ múnáá avyéjúúbeke dííbyé rojrócori dibye meke ɨpɨ́úva dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyámeke. Áijyu muurá pámeere múhdumé dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame tsiiñe mébóhɨ́ɨ́hi.
17 Átsihdyu ihdyu botsíi téijyu íjcyámema tsaméhjɨ́juco mepééiñe cáámevu Máavyéjúúbema maátyúmɨ́jcatsíki. Aame dííbyema méíjcyaá muhdú íjcyáityúmeréjuco.
18 Áánéllii tééénevu mecátóróóvéne métsɨ́pátsócatsíhijcya.

5

1 Ehdu teene Ávyéjuube Jetsóó tsááiñe, ámuúha múúhá nahbémuj. Árónáa ihdyu tsá mewáájácutú múijyú dibye tsááiñe.
2 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú meɨ́jtsótúnáa dibye tsááiñe éhne múúne naní múnáajpi pejco meke ábájɨ́nejcúdu.

3 Muurá míamúnaa nehíjcyaá ííné imíjyaú iíjcyaíñe. Áhdure ɨjtsúcunúimye múijyú ɨɨná pájtyéityúne. Árónáa ílluú néétútsihdyu íjcyaíñé ícúbáhraméí éhne múúne wállehdívú peecútéré tsɨɨmáva ávyé wájtsɨdu. Áánetu muurá tsá múha pállójcóityúne.

4-5 Árónáa tsáhájuco ámuha meíjcyatú éhne múu cúúvétsii meíjcyadu. Muurá tsúúca ámuha méwaajácú teene éhne múúne cóójɨ páneere ɨɨná maájtyumíné mewáájacúdu. Áánéllii tsáhájuco ámúhakye tene ábájíinéjcúityúne.

6 Ahdícyane metsu ímiáámeré meíjcya téɨɨbúwaréjuco. Tsáhájuco tsaatédú wáájácúmeítyúmé meíjcyáityú éhne múúne cúwame íjcyadu.

7 Muurá cúwamee, llíyíícyavémee, éhdume tsá wáájácúmeítyú éhne múu cúúvétsii íjcyadu.

8 Áánetu ihdyu mee péététsihyi múu íjcyadu menééme tsúúca teene mewáájacúmé metsu ímiáámeréjuco meíjcyáne Píívyéébeke mecáhcújtso ímítyúnehjívú metáhjátsámeítyu éhne múúne tsodáhó ityáhjátsámeítyu cóhpéneúvú wátájcámeídyu. Ááne metsu ímíñeúvú meúráávye íñe mepájtyeténé uwááboju éhne múúne tsodáhoke íwatájcojɨ wátajcódú íívane mewágóóóvéíyónetu meke pájtyetétsoíñe.

9 Tsáháa Píívyéébe meke újcutú meícúbáhrámeíki. Muuráhjáa ihdyu íllure meke téénetu pájtyetétsoobe Máavyéjuube Jetsocríjtoj tééveri.

10 Ááné lliihyée dííbyeke wálloobe mewájyuri dibye ɨdsíjíve múijyú meke dibye újcúvácooca pámeere téijyu íjcyámema medsíjɨvéjúcoorómé tsaméhjí dííbyema meíjcyaki.

11 Ááné llii ámuha meméénuhíjcyádú éhnííñevu métsípátsojcátsí tsaímíyé Píívyéébema ámuha meíjcyaki.

Cahcújtso múnáake Páávoro túkévejtsóne

12 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, ámúhakye muha menéé ámuha maávyejúúlle ámúhá túkevéjtsojtéke.

13 Ɨmiáámeré meíjcyáne mewájyú diityéke. Tsá múu múnáátsójcatsítyúne.

14 Téhdure ámúhakye muha menéé tsaate wákimyéityu óvéhéémeke ámuha metáúhbaki. Téhdure panévatúré íhtsunúmeke mépɨáábo. Ehdu múu píáábohíjcyá paméváké múhdurá ditye íjcyáronéhjí iáábúcúnema.

15 Aame ihdyu téɨɨbúwá méíjcyaco. Tsá múu tsaate ímityúné ámúhakye méénuróné píámeítyúne. Ɨmiáámeré meíjcyáne íllure mépíáábojcátsi.

16-17 Paíjyuváré Píívyéébema meíhjyúváne méimíjyuhíjcya.

18 Mété hdútsohíjcyá panévá hallúvúré dííbyeke. Muurá íñe Jetsocríjtoéjté meíjcyame panéváré meke pátyehíjcyánéhjí hallúvú dííbyeke metéhdujtsóné imílleébe.

19 Áábé Apííchó ámúhá pañe íjcyane ámúhakye túkévétsohíjcyáné tsáma méíhvéjtsodíñe.

20 Áhdure íñe dííbyere tsaatédívú bóhówájtsóneri ɨɨná pájtyeíñé ditye úúbálléneri tsá múu íícúvetúmé íjcyatúne.

21 Árónáa ihdyu múu ímíñeúvú ɨjtsó keená ímiááné íjcyane iúráávyeki.

22 Aame ihdyu mémeenújúcohdí ímityúne.

23 Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye píaabó ííné imítyú ámúhá hallúrí iíjcyájúcóótuki. Aabe ihdyu óvíi ámúhakye tehmé ámúhaj pi, ámúhá íjtsaméí, ámúhá íbuúúné, múijyú tsiiñe Ávyéjuube Jetsocríjtó tsáácooca ámuha íínerí menéétsámeítyuki.

24 Tsá muurá íínerí meke dibye báñúityúne. Muuráhjáa iñéhdújuco meke dibye újcune. Aabe muurá téhdure páneere mééma méénuú muhdú iñéhduú.

Páávoro pítyajcóne

25 Ahdícyane ámuha múúhá nahbémú meíjcyame múúhá hallúvú Píívyéébeke piáábó paíjyuváré métáuméí múúhakye dibye ɨpíáábóki.

26 Téhdure ámúhakye muha menéé ámuha tsané nahbémú meíjcyame medúúrúvájcatsíki.

27 Téhdure ámúhakye muha méníwaavé Ávyéjuube Jetsóo mémeri íñe íhyaamí pañe ámúhama o íhjyuváné ámuha mewáájácútso pámeekéré elle íjcyáné cahcújtso múnáake.

28 Ahdícyane óvíi dííbyeréjuco Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóne. Áyu tehdújuco.

2 TETSARONITSÉÉTSE
Hállúvúeháámɨ́ Tetsaróónicárí íjcyáme éllevu Páávoro cáátúnuhááɨ

Duurúvaju

1 Ámuúha Tetsaróónicá múnaa múúhá nahbémuj, íhyaamɨ íñe tsiiñe muha mécaatúnú ámúha éllevu oo Páávoroo, Tsibáánoo, Timotéoo, íjcyame elle ámuha meíjcyame tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtomútsikye Méécáání Píívyéébema meúráávyehíjcyáme éllevu.

2 Aamútsí ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́aabó ɨ́búwajɨ́ɨ́ ámuha meíjcyaki.

Ímítyúmema Píívyéébe ímibájchoju méénuíñe

3 Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Píívyéébeke muha météhdútsohíjcyá ámúhá hallúvú ímí dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé mewájyújcatsíñélliíhye.

4 Mítyane muha méimíjyúú ámuha meɨ́cúbáhrámeíyóné pañe ímí dííbyeke ámuha mecáhcújtsóne meúráávyéneri. Aane muha méúúbállehíjcyá tsijtye dííbyé cahcújtso múnáake.

5 Ehdu muurá ámuha meɨ́cúbáhrámeíhíjcyáneri ámúhakye waajácútsoobe ɨ́mɨááné tsúúca dííbyé avyéjúejte ámuha meíjcyane. Áánéllii ámuha méɨ́cúbáhrámeíhijcyá ɨ́mɨááméréjuco ámuha dííbyema meíjcyaki.

6 Árónáa ihdyu eene ámúhadi ɨ́cúbáhrahíjcyámeke téhdure ɨ́cúbáhráiíbye.

7 Áánetu ihdyu meɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu meke állíjchútsóiibye múijyú Máavyéjuube Jetsóó ɨ́htsutúmé níjkyéjɨ múnáama cúújuwádú péétécunúnéj pɨɨ́ne tsáácoóca.

8 Ehdu tsááiibye íñe Píívyéébeke iéhdɨɨ́vreally dííbyedítyú íjcyáné uwááboju ɨ́mɨááné íjcyáneri ɨɨ́cúvehíjcyátúmeke ɨɨ́cúbáhraki.

9 Aame íllurédjuco wágóóóveíñé múijyú nɨ́jkéváityúné ɨɨ́cúbáhrámeííhullévu. Aame tsá múijyú dííbyé avyéjú ɨ́htsutúné íjcyane ájtyúmɨ́ityúne.

10 Ehdu muurá méénúiibye Ávyéjuube Jetsóó tsiiñe itsáácoóca. Áijyu dííbyeéjté meíjcyame dííbyeke maávyéjujtsómé méduurúvaáhi. Muurá téijyu tsaméhjɨ́ dííbyema méíjcyaá dííbyé uwááboju muha ámúhakye meúwáábohíjcyáné ámuha ímí mecáhcújtsónélliíhye.

11 Áánéllii paíjyuváré muha Píívyéébeke pɨáábó ámúhá hallúvú métáúmeíhijcyá ámúhakyée dibye újcume tsaímíyé dííbyema ámuha meíjcyaki. Áhdure muha métáúmeíhijcyá dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé ɨ́mɨááné́ré meméénúíyóneri metsúúrámeíhijcyáné ámúhama dibye ipánéévétsoki.

12 Ehdu néhjɨri máávyejújtsó Máavyéjuube Jetsocríjtoke. Muurá meke ávyéjújtsóiibye Píívyéébée meke ɨɨ́daatsólléne dííbyej tééveri újcúmeke.

2

Naavéneéjpí méénune

1 Ámuúha múúhá nahbémuj, muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááíñé úmɨ́wari páhduváré néene mávaríjchojúúné íjcyaáhi.

2 Áánéllii ámúhakye muha menéé íñe Píívyéébé uwáábódú nénehjɨ tsaate naavédú néene ɨɨ́ɨ́téné pañe iájtyumɨ́né úwáábóneri ámuha meíllityéne memújtátuki. Áhdure tsaate múúha mémeri íllure iállíñe icyáátúnúháámɨ́ pañe 'tsúúca Ávyéjuube tsájucóóhií' iñéhaamɨ ámúha éllevu wállóhajchíí méɨ́ɨ́cúvedí tééneri.

3 Tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ihdyu ɨ́mɨááné dibye tsááíñé ɨhde tsaate Píívyéébé uwáábóju állíuríyéjuco dílloíñe. Téijyu muurá bóhówáávéiibye ímítyuube Naavéneéjpí íjcyáábeke Píívyéébe ɨ́cúbáhráiíbye.

4 Aabe páhduváré dárɨ́ɨ́veé Píívyéébeéjteke dííbyekéré ditye dúúrúváíyóneri iíjyácunúnema. Muurá Píívyéébedi idíllómeíñe dííbyé duurúvájá pañévú úcáávéiíbye.

5-6 Aane muurá ámuha méwaajácú ɨ́veekí ícyooca dibyéi bóhówáávetúne. Muurá ihdyu iéévéi úújetécooca bóhówáávéiíbye. ¿A tsá ámuha meɨ́tsáávetú éhnée ámúhakye ehdu mééma tene pájtyeíñé o néhijcyáne?

7 Tééné pañéjúcooro muurá mee ícyoóca. Árónáa ihdyu tsáhái dibye méhdivu bóhówáávetú Píívyéébere néhdújuco. Dibye ihdyu dííbyeke ɨ́hvéjtsócooca botsíi bóhówáávéiíbye.

8-12 Aabe muurá Naavéné ɨhnáhooríyé méénúráítyúronéhjɨ́ méénuú tééneri mɨ́amúnáake imújtátsoki. Ehdu imyéénúneri mújtátsóiibye Críjtodítyú íjcyáné uwááboju ɨ́mɨáájú cáhcújtsotúmé wágóóóvéímyeke. Áánéllii Píívyéébe diityéké ɨ́hvéjtsoó ditye awáá iímillédú teene icyáhcújtsoki. Aame tééné déjúcotu ílluréjuco wágóóóveíñe. Árónáa Ávyéjuube Jetsóó ɨtsáácooca eene ténejcúvú diityéké ɨ́búwátsohíjcyáábeke íámɨ́tsaráhcori ɨɨ́cúbáhráábeke íllure ɨɨ́bátsuhjácóneri dsɨ́jɨ́vétsoóhi.

Muhdú mepájtyetéiñe

13 Áánetu ihdyu ámúhakye Píívyéébe wájyúnéllii ámuha dííbyeke ímí mecáhcújtsóné hallúvú muha dííbyeke mété́hdútsohíjcyáhi. Muuráhjáa tsúúcajátújuco dibye meke újcune Íapííchó meke ímíjpyetétsónej tééveri dííbyeke mecáhcujtsómé mepájtyetéki.

14 Ahdújucóo muurá íñe ámúhakye muha meúwáábónej tééveri dibye ámúhakye újcune Máavyéjuube Jetsocríjtoma tsaméhjɨ́ dííbyé avyéjuri meíjcyaki.

15 Ehdu teéne, ámuúha múúhá nahbémuj. Ahdícyane tsáma máábájɨ́ɨ́vedí éhnée ámúhadi muha meúlléjécooca ámúhakye muha meúwáábohíjcyáne. Áhdure íñe waajácúháámɨ́ pañe ámúhakye muha menéhijcyáné méíhvéjtsodíñe.

16-17 Aane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí Méécááni Píívyéébema ámúhakye pɨ́aabó tsaímíyé ámuha meíjcyame ɨ́mɨáánéré memééénuhíjcyaki, áhdure ámuha ɨ́mɨáánéré meíhjyúvahíjcyaki. Muuráhjáa mítyane meke iwájyúnéllii méhdi ɨɨ́dáátsóvéne meke újcuube múijyú nɨ́jkéváityúné meímíjyu dííbyema íavyéjuri meíjcyáiñévú mecátsɨ́páávénema.

3

Páávoro néé piááboju diityé hallúvú ditye ityáúmeíki

1 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, múúhá hallúvú téhdure Píívyéébeke piáábó métáuméí dibye múúhakye ɨpɨ́áábo Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju muha pahúllevá múnáadívú metsújaúcúné ditye tsaímíyé icyáhcújtso ámuháa mecáhcujtsódu.

2 Áhdure métáuméí dibye múúhakye ityéhme ímityúmé múúhakye imyéénútuki. Tsá muurá paméváré dííbyé uwááboju cáhcújtsotúne.

3 Árónáa Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyaabe ámúhakye pɨ́ááboó tsaímíyé ámuha meíjcyaki. Áhdure idyé ámúhakye téhméiibye ímítyúnéhjɨtu.

4 Muurá muha méwaajácú ámúhakye muha meúwáábohíjcyáne ámuha memééénuíñé ámúhakye dibye túkévéjtsóneri.

5 Aabe ihdyu óvíi ámúhakye pɨ́aabó ímíñeúvú ámuha mewáájácu mítyane meke dibye wájyune. Áhdure idyé óvíi ámúhakye pɨ́ááboobe ímítyunéhjɨ́ ámuha maáábúcu muhdúhjáa Críjto áábúcuhíjcyádu.

Muhdú mewákímyeíñe

6 Ahdícyane ámuúha múúhá nahbémuj, Máavyéjuube Jetsocríjto mémeri ámúhakye muha menéé íñe ámúhakye muha meúwáábohíjcyádú íjcyátúmema ámuha menáhbévátu eene iwákímyeíñé ímíllehíjcyátúmema.

7 Muurá tsúúca ámuha méwaajácú muhdú muha meíjcyadu ámuha meíjcyáiyóne. Muuráhjáa elle ámúhama muha meíjcyácooca tsá wákímyeítyúmé muha meíjcyatúne.

8 Aamée tsá muha mumájchó pevénéré áhdóratúné memáchohíjcyatúne. Muuráhjáa muha méícúbáhrámeíhijcyá wákimyéiyi cójɨ́hajchótá pécóhajchótá tééne tájpí muha meíjcyaki. Ehdúu muha méwákímyeíhijcyá ɨɨ́nerí ámúhakye muha meíjyévéjtsótuki.

9 Muuráhjáa ihdyu ɨ́mɨáánéjuco múúhakye ámuha mepɨ́ááboiyóné íñe Píívyéébé wákimyéí muha meméénúmeke. Árónáacáa ihdyu múúhaye mewákímyeíñe tájpí méícyahíjcyá tehdu ámuha meíjcyaki.

10 Muuráhjáa ámúhama muha meíjcyácooca ménehíjcyáhi: "Iwákímyeíñé ímílletúmé tsá múu májchotúne."

11 Áánáacává muurá ámuha tsaate pevétáré tsíñéhjɨríyé méícyahíjcyáhi.

12 Áánéllii ehdu ícyahíjcyámeke Máavyéjuube Jetsocríjtó taúhbaju íjcyane muha menéé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne iwákímyeíñe tájpí iíjcyaki.

13 Ámuúha múúhá nahbémuj, méóóchévedí ɨ́mɨáánéré ámuha memééénuhíjcyánetu.

14 Ehdu íñe ámúhakye muha waajácúháámɨ́ pañe meúwaabóné tsaate lléébótúmeke méwáájaco caatyé íjcyane. Áámema ménahbévájúcohdí ditye tééneri iñúcójpɨ́véne iwájácúúve múhdurá idyárɨ́ɨ́vémeíhijcyáne.

15 Árónáa ihdyu tsá múu diityéké tééné hallútú múnáájtsotúne. Íllure ihdyu chooco
ímíñeúvú méuwáábó ditye iímíjpyeté ménahbémújuco íjcyámeke.

Páávaro pítyajcóne

16 Aane óvíi Píívyéébe ímiáábé íjcyaabe ámúhakye túkévejtsó íbúwajíí ámuha meíjcyaki. Aabe
ihdyu óvíi ámúhakye panévatúré píaabóhi.

17 Aane íñe ícyooca ámúhakye pámeekéré o dúúruváné páñetu oore ó caatúnúhi. Ehdu
muurá nihñéré ooréjuco o cáátúnuhíjcyáné páneere táwaajácúhaamínetu.

18 Ahdícyane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

1 TIMOTÉO
Tujkénú Timotéo éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Mépájtyetétsoobe Píívyéébe picyóó Jetsocríjtodítyú íjcyáné
uwááboju úwáábobéré o péhíjcyaki.
2 Aabe íhyaami diéllevu ó caatúnú ópée o úwáábóneri Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii ávyeta
tájtsiiménédú uke o íjtsúcunúúbé Timotéo éllevu. Aane ihdyu óvíi meke iidaatsóllédú
íjcyamútsí Máavyéjuube Jetsocríjtoma uke piaabó íbúwajii u íjcyaki.

Átéréénéuwáábotu Páávoro teibúwajtsóne

3-4 Muuráhjáa Matsedóóniá iiñújivu o péébe uke ó neíñú Éépetsóvú u cóévane tétsii
átéréénéhji íhdé múnáaúvúu ícyahíjcyanéhji úwáábohíjcyámeke u bóíjcyu ditye teene
iúwaabójúcóótuki. Muurá bañúháñé ténéhjiríyé meíjcyame tsá meméénúítyuró Píívyéébée
tsíjtyeke ímiáájuvu mewáájácútsóiñévú meke níwaavéne.
5 Áánéllii uke o néé diityéké u úwáábo iiné íjtsaméí iibuúúneri íjcyájúcootúmé tsaímíyé
Píívyéébeke icyáhcújtsóne iwájyújcatsí muhdú ímiááné mewájyúcatsíhdyu.
6 Ehdu iíjcyaíyótsihvu tsaate iinetú diityéké píáábóityúnéhjiríyé ityáhjájcatsíñe tsá tehdu
íjcyatúne.
7 Aame muurá imíllerá Píívyéébé taúhbájú uwáábojte iíjcyane. Árónáa tsá ditye wáájácutú
iinélliihyéhjáa ímichi meke téénevu dibye ájcune. Úwáábohíjcyámé íévenéré iwáájácutúne.
8 Muurá iinélliihyéhjáa meke dibye téénevu ájcune mewáájácúhajchíí tehdújuco teéne.
9 Tsá teene taúhbaju tsaímíyé íjcyámé wáábyuta íjcyatúne. Muurá ihdyu meúwaabóné
cáhcújtsotúmé ímítyunéhji méénuhíjcyámé wáábyuta teéne. Píívyéébeke ávyejúúlletúmé
dsíjivétso múnaa, cáánímuke, tsíijúmuke, dsíjívétsohíjcyámé wáábyuta teéne.
10 Áhdure ihdícyáméhjima idyómácójcatsíñe, tsaméére wajpíímú walléémú
dómácócatsíhíjcyámé wáábyuta teéne. Míamúnáadívú náhjíhénuhíjcyáme, állíu múnaa,
pánehjídú imyéénúityúné íhjyúvahíjcyáme, ímiá uwááboju íllure éhdiivállehíjcyáme, éhdúmé
wáábyuta teéne.
11 Ááné uwááboju muurá íñe ímiáájú pajtyéteju úwáábobéré ó pehíjcyá Píívyéébée oke
níwaavéne.

Páávoro duurúvá Píívyéébe dííbyedi idáátsovéne

12 Áánéllii mítyane ó téhdujtsó Máavyéjuube Jetsocríjtoke ávyetáa múhdurá o néérióóbeke oke
téénevu ipícyóóbeke dibye tsípátsohíjcyánélliíhye.
13 Dííbyedíi o úúhívaténe dííbyé cahcújtso múnáadi o ícúbáhrahíjcyáróóbeke oke téénevu
pícyoóbe. Árónáacáa ihdyu táwaajácútubááné ehdu ó dáriivémeíhijcyá dííbyekéikyée o
wáájácútúnélliíhye. Áróóbedíi ihdyu Píívyéébe óhdi ídáátsovéhi.
14 Aabe oke mítyane píáábóneri íñe Críjtoke o cáhcújtsóóbedívú o cátsípáávéne botsíi
paméváké ó wajyúhi.
15 Áánéllii ó ijyácunúhijcyá pámeere dííbyeke cáhcújtsóíyóneri. Muuráhjáa ímiááné
mewájyuri tsaabe ííñujivú ímityúmé meíjcyámeke ipájtyetétsoki. Aanéhjáa muurá oo pámé
ehníííñevúré ávyétá imítyuúbe.
16 Áróóbedíi óhdi Píívyéébe iidáátsóvéne oke ímíjpyetétsó muhdú pámeere ímityúmé
íjcyárómeke iwájyune tajtyééveri iúújétsoki. Áánetu méwaajácú pámeere ímityúmé íjcyarómé
Críjtoke icyáhcújtsócooca újcuíñé múijyú idsíjivéjúcóóityúne bóhi.
17 Áánéllii metsu Píívyéébe apáábyéré íjcyaabe múijyú muhdú íjcyáítyuube pane
wáájácúúbeke maávyéjútsohíjcya maájtyúmítúróóbeke. Ehdu teéne.
18 Ahdícyane Llihíu Timotéoj, imíchi díícyáne íhnáhóóróné pañe ímíñeúvú tsaiibuwáré
díícyáne dúwááboco Píívyéébé ihjyúvúu uke o níwaavéné muhdúhjáa ménahbémú dííbyere
túkévéjtsóneri úhdityu néhijcyádu.
19 Muurá tsaate ímí iíjcyáiyóné wáájacújúcoorómé tehdu iíjcyane iímíllehíjcyátúné níjcaúvú
ílluréjuco tútáváávehíjcyáne. Ááne íllurèjuco Críjtodi ditye úúhívatéhijcyáne.
20 Tehdúu Himenéomútsí Arejáádorómá dáriivémeíñéllii diityétsikye ó íhvejtsó Naavéné
hójtsí pañévú dityétsí iwáájácu Píívyéébeke múhdurá idyáriivehíjcyáne.

2

Muhdú Píívyéébema meíhjyuváne

1 Aane uke o néé pámeere mí́amúnáá hallúvú Píívyéébeke píábó ámuha métáúmeíhíjcya panévá hallúvúré téhdújtsomére.

2 Múu táúmeíhijcya múhdumé méiiñújí́ avyéjujte íjcyámé hallúvú Píívyéébe diityéké pí́ábónej péévé ímí ditye meke ityúkévéjtso tsaímíyé dííbyema meíjcyame maávyejúúlléjcatsíki.

3 Ehdu meíjcyane ímí íjtsúcunúúbé Mépájtyetétsoobe Píívyéébeé.

4 Muurá imílleebe pámeere mí́amúnaa dííbyé uwááboju icyáhcújtsóne pájtyeténe.

5 Muurá tsáápiiye Píívyéébe ijcyáhi. Áábemáa ímí meíjcyaíñé téhdure tsáápiiye mééma ímíbajchó Jetsocríjtó mí́amúnáájpidívú iípívyéévénema.

6 Muuráhjáa wájyúmeítyuubéré dsí́jívé pámeere mí́amúnaa ipájtyeté Píívyéébée dííbyeke nééne éévé úújetétsihvu.

7 Ááné uwáábojúu jodíómú íjcyátúrómeke úwáábooberé o péhíjcya oke dibye pícyoobe íñe ó úwáábohíjcyá teene mecáhcujtsómé mepájtyeténe. Ehdu íñe uke ó nehíjcyá í́míáánéjuco íjcyane Jetsocríjtó cahcújtso múnáajpi o íjcyánélliíhye.

8 Ááné́llii uke o néé pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múnaa í́míááméré iíjcyáne í́í́nevú táhjájcatsítyúmé tsaímíyé Píívyéébema iíhjyúvahíjcya íhyójtsíne cáámevu iíhbúcúnema.

9 Aane walléémú waajácutábáré ímíbájkímyeíiyáhi. Tsá ditye mítyane áhdómeíjyahjí́vú iújcámeíñe páhduváré íhñíwaúúné idyárí́ívéne ícyáávéítyuró téhdure mítyane áhdómeíñé icyáávevu.

10 Píívyéébedívúré ííhvéjtsámeíñe dibye ímillédúré íjcyáiyóme.

11 Aame dííbyé uwááboju iávyejúúlléne cúúvéhulléré lleebúcunúiyáhi.

12 Tsá muurá walle úwáábóítyuróne. Áhdure tsá dille wájpiikye ityáhjálléne dííbyeke túkévéjtsóítyuróne. Áánéllii o néé walléémú cúúvéhulléré iíjcya pihcyáávé pañe.

13 Muuráhjáa Píívyéébe tujkénú Adáake iípívyéjtsóné boone Éébáke ípívyejtsóhi. Ehdu nééné́llii tsá walle wájpí túkevéjtsolle íjcyáítyuróne.

14 Tsáháa muurá Adáá Naavénedívú állítsámeítyúne. Muuráhjáa ihdyu Éébáre iállítsámeíñéllii ímityúné meenúhi.

15 Ehdu nééné́llii muurá walle ítsí́ímáváneri í́cúbáhrámeíhijcyáhi. Áróllеke ihdyu Píívyéébe pájtyetétsoó dííbyeke icyáhcújtsóne dille í́míááléré íjcyáhajchííjyu.

3

Muhdú cahcújtso múnáá uwáábojte íjcyane

1 Áánetu cahcújtso múnáá uwáábojte tsaate iíjcyane ímílléhajchíí tehdújuco í́míá wákimyéí íjcyane ditye ímilléne.

2 Árónáa ihdyu tééné wákimyéí méénume í́í́netú néétsámeítyúmé panévatúré í́míááméré iíjcyáne úwáábóiyáhi. Aame tsáápíllekéré táábáváiyáhi. Áhdure tsaímíyé íaahí́ve múnáake waatsúcúpétsohíjcyáiyóme.

3 Aame tsá llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye tsaatémá úhbájcatsíítyuróne. Tsá mítyane ídsí́ídsíváíyóneri ditye íjyácunúítyuróne. Ɨmíááméré iíjcyáne pí́ábóiyá pamévakéré íídaatsóllénema.

4 Áhdure piivyétéiyómé méwámyuma í́í́tsí́ímeke ímíñeúvú ityúkévejtsóné ditye í́míááméré iíjcyáne pamévakéré iávyejúúlleki.

5 Muurá íítsí́ímeke ityúkévejtsóné píívyetétúmé tsá Píívyéébé cahcújtso múnáake túkévéjtsóítyuróne.

6 Áhdure botsíi béhnére cáhcujtsómé tsá uwáábojte íjcyáítyuróne. Muurá béhméréi íjcyame tsáijyu múúne íllure imítyájkímyeíñeri tútávájtsámeíiyá muhdúhjáa Naavéné tútávájtsámeídyu.

7 Áhdure panévatúré í́míááméré íjcyáiyá cahcújtso múnaa íjcyáturómé diityéké iávyejúúlleki. Áijyu tsá íínej tééverí Naavéné diityéké íicyánejcúvú llíúcúítyuróne.

Muhdú túkevéjtsojte íjcyane

8 Téhdure idyé túkevéjtsojte í́míááméré íjcyáiyá pame diityéké iávyejúúlleki. Tsá ditye állíúúítyuróne. Áhdure tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjí́ hallúvú dsí́ídsíváítyuróne.

9 Tsá ditye íínetú néétsámeíítyuróne. Aame íñe mecáhcújtsonéjcú ímíñeúvú waajácúiyáhi.

10-13 Áánéllii múu tujkénú diityéké tsáneeri waajácullé ími ditye méénúhajchíí botsíi diityéké tééné wákimyéivu ipícyoóki. Aame tsáápíllekéré táábáváiyáhi. Téhdure piivyétéiyómé méwámyuma ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke ímíñeúvú ityúkévejtsóne. Áhdure méwamyu panévatúré ɨ́mɨáámeré íjcyáiyá ditye diityéké iávyejúúlleki. Tsá ditye álliúúnújcatsíítyuróne. Ehdu muurá tsaímíyé tééné wákimyéi múnaa íjcyámeke pame avyéjuulléhi. Aame ihdyu Jetsocríjtoke icyáhcújtsóné uwááboju éhnííñevu ɨ́ɨnerí núhnévetúmé úwaabóhi.

Muhdú néjɨjto meúraavyéne

14-15 Aane lléváhréjuco uke o ááhɨ́vetéiñe. Árónáa ihdyu tsáijyu múúne ɨ́ɨcúi o péétúnéllii íñe uke apáhajchíí ó nehíjcyá muhdú Píívyéébeéjté íjcyame dííbyé uwááboju ɨ́hvéjtsotúmé úráávyehíjcyámema u íjcyaíñe.

16 Muurá íñe meúráávyehíjcyajɨ́jtó ɨ́mɨááné ɨ́htsutúné íjcyánéllii íllu nééneé:

Píívyéébée méhdivu bóhówaavé mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévénema. Aabée ɨ́mɨáábé íjcyane Íapííchó bóhówátsohíjcyáhi. Áábekée níjkyéjɨ múnaa ɨ́ɨcúvehíjcyáábé uwááboju pámehdíyé tsújaavéné cáhcujtsóme. Átsihdyúu tsiiñe peebe íavyéjuvu níjkyejɨ́vu.

Ehdu muurá nééneé.

4

Píívyéébeke icyáhcujtsóné tsaate ɨ́hvétsoíñe

1 Aane Píívyéébe Íapííchoj tééveri meke boohówáwu nehíjcyá páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóvéíñé ɨhde nihñéétsihvúré tsaate dííbyeke icyáhcújtsoróné ɨ́ɨhvéjtsóne naavéneéjté átéréenéhjɨ́ úwaabóneréjuco úráávyeíñe.

2 Aame íllureéjuco mújtaíñé eene ɨ́ɨjtsaméiúvú wáájácúmeítyúmé pánehjɨ́dú ɨ́mɨáámeúvúdú úwáábohíjcyáné icyáhcújtsónema.

3 Muurá téemejtéjuco úwáábohíjcyáné metáábávájcatsíñé ímityúné íjcyane. Áhdure tsáneetsa majchóháñé ímityúné íjcyane nehíjcyáme. Árónáacáa muurá Píívyéébe páneere majcho ípívyejtsó dííbyé cahcújtso múnaa meíjcyame tééne tájpí meíjcyáné hallúvú dííbyeke metéhdútsohíjcyaki.

4-5 Muuráhjáa páneere tsaímíyé ípívyéjtsoóbe. Áánéllii tééne tájpí meícyahíjcyánéhjɨtu tsáneetsa tsá múhdurá meíjtsúcunúítyuróne. Muurá panéváré dííbyedívú ími nééneéllii ténehjɨ méóóvéiyá dííbyeke téhdújtsomére.

Muhdú uwáábojte íjcyane

6 Ehdu íñe uke o úwaabóné ménahbémuke ími u úwáábóhajchíí ɨ́mɨááné Jetsocríjtó wákimyéi múnáajpi ú íjcyaáhi. Aabe dííbyedítyú íjcyáné uwááboju u cáhcujtsóné ími u úráávyéhajchíí éhnííñevu ími ú íjcyaáhi.

7 Áánéllii éhnííñevu ténejcúrí píííñuméí ímíñeúvú u wáájácuki. Tsá múu ɨ́ɨcúvetú átéréenéhjɨ́ íhdityúré iújcune tsaate úúbállehíjcyánéhjɨri.

8 Muurá ɨ́ɨnetú meke pɨ́áábóityúnéllii meíhnáho méjpi mépiiñúhi. Ááné ehnííñevu muurá panévatúré meke pɨ́aabóné Píívyéébé icyánéjcuri mepíííñúmeíñe. Muurá meke pɨ́aabóné íííñújɨ́ hallúrí meíjcyánetu. Téhdure meke pɨ́áábóné dííbyema tsaímiyéjuco meíjcyáíñetu.

9 Ehdu íñe uke ó néé ɨ́mɨááné íjcyane. Aane ihdyu óvíi pámeere cáhcujtsóhi.

10 Muurá méwaajácú ɨ́ɨné imíjyaú tsaímíyé Mépájtyetétsoobe Píívyéébema meíjcyaíñé dííbyeke mecáhcujtsóme. Áánéllii muurá nehníwu méhdityu mɨ́amúnaa íhjyúvahíjcyámé panévaríyé meícúbáhrámeíyóné pañe tééné wákimyéí méméénuhíjcyáhi.

11 Aane páneere íñe uke o néhíjcyanéhjɨ́ óvíi ú úwaabóhi.

12 Árónáa ihdyu uke tsɨɨménéélledímyé ováhtsáré u íjcyáábeke. Áánéllii uke o néé cahcújtso múnáake u úújétso muhdú múúne ɨ́mɨáábé Críjtó cahcújtso múnáajpi íjcyadu u íjcyáneri, u úwáábóneri, paméváké u wájyúneri, panévatúré ɨ́mɨáábé u íjcyáneri.

13 Áámema íñe íílle o íjcyáné hajchótá Píívyéébé waajácuháámɨ́ déhvéne dúwáábohíjcyá tsápɨjtsoobére.

14 Aabe ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá Píívyéébée uke ájcúné waajácuri ɨɨná u méénune u píívyeténe. Muuráhjáa dííbyere túkévéjtsóneri cahcújtso múnáá túkevéjtsojte díhyallúvú íhyójtsɨne ipícyóóne dííbyeke pɨáábó táúmeíñé tujkéveri tééénevu uke ájcuúbe.

15 Ááné wákimyéí ihdyu ímíñeúvú méénuhíjcyá pámeere iwáájácu ténejcu ími u úraavyéne.

16 Áánéllii uke o néé u úwáábohíjcyánéjcutu panévatúré ímíñeúvú u téhmémeíñe tsaímíyé ténejcu u úráávyeki. Ehdu u íjcyáhajchíí ámuha tsaméhjɨ́ mépájtyéteé múhdumé díuwáábó illéébone cáhcújtsómema.

5

Muhdú cahcújtso múnáama meíjcyane

1 Aabe múu kéémeke díícyáánidyu ɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú chooco túkévejtsóhi. Tsá múu uhbádúré túkévéjtsotúne. Áhdure ováhtsámuke díñahbémúdú dɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú túkevéjtso.

2 Kéémélleke dɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́judu dɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú túkevéjtso. Bádsɨ́jcake díñaallémúdú dɨ́jtsúcunúne ímíñeúvú túkevéjtsó ímityúné diityédítyú ɨ́jtsámeítyuubére.

3 Téhdure pííbájyujtéké piáábó téene tájpí ditye íjcyáíñetu.

4 Áánetu ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́mema íaachímuma íjcyámeke óvíi diityéré pɨ́aabó cáánímutsíi diityéké píívyétsóne áhdódú ɨ́ɨ́vane. Ehdu néene Píívyéébe ímí ɨjtsúcunúhi.

5 Áánetu ɨ́miáané iiye íjcyáné piibájyulle óvíi Píívyéébedívú icyátsɨ́páávéne paíjyuváré piáábó táúmeíhijcyá dibye díílleke ɨpɨ́ááboki.

6 Áánetu iímillédú íjcyáné piibájyulle ímityúné méénuhíjcyálleke tsá múu pɨ́áábotúne.

7 Íllu íñe uke o néhíjcyanéhjɨ́ páneere duwáábó cahcújtso múnáake ditye ɨ́ɨ́netú iñéétsámeítyuki.

8 Muurá tsaate ihyájkímuke íñahbéjteke ɨpɨ́áábóiyóné ímílletúmé tsá ɨ́miá cahcújtso múnaa íjcyatúne. Ímityúmé diitye cáhcújtsótúmé ehnííñevu.

9-10 Tééneллii mépɨ́ááboíjcyá pííbájyujte walléémudítyú tsúúca 60 pijcyábájuco íjcyame ɨ́miáámeré iíjcyánetu bóhówaúcunúmeke, tsáápiikyérée tájɨ́vámeke, tsaímíyée ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́meke píívyétsómeke, íaahɨ́ve múnáake tsaímíyé wáátsúcuhíjcyámeke, cahcújtso múnáake pɨ́ááboíjcyámeke, tsaatéké kímóhcó nénehjɨ pájtyémeke pɨ́ááboíjcyámeke, ɨ́miáánéré méénuhíjcyámeke. Éhdu ícyahíjcyáné piibájyujtékéré múu pɨ́aabóhi.

11 Áánetu badsɨ́jcáíchóméhjɨúvú nééné piibájyujtéké mépɨ́ááboií tsáijyu múúne bañúháñé ámuha mepɨ́ááboíjcyánáa tsiiñe ityájɨ́váne tútávaavémé Críjtoke icyáhcújtsónetu.

12 Aame tééneri ityútáváávéhajchíí íhyallúvúré ímityúné meenú tééné déjúcotu iwágóóóveíñé ípyée iñéhdu iíjcyátúnélliíhye.

13 Muurá téeméjté jááháñeri pehíjcyá tsííjyatúréjuco óvéhe múnaa íjcyame. Aame tsíjtyedi íhjyúvaméré pehíjcyá átéréenéhjɨ́ úbálléjcatsímyére.

14 Áánéllii o néé ditye ityájɨ́váne ɨtsɨ́ɨ́mávámeke tsaímíyé ityéhme múha diityédítyú ɨɨná iíhjyúvátuki.

15 Muurá tehdu nééné piibájyujtédítyú tsaatétsáhjɨ́ Críjtoke icyáhcujtsóné ɨ́ɨ́hvéjtsóne Naavénekéréjuco úraavyéne.

16 Ahdícyane ámuha cahcújtso múnáadítyú ámúha hájkímú pííbájyujte íjcyáhajchíí múu iiye pɨ́aabó tsíjtyedívú tájpityúme. Áánetu ihyájkímuma íjcyátúmeke múu pámeere cahcújtso múnaa pɨ́aabóhi.

17 Áhdure múu túkevéjtsojtémá uwáábojtéké avyéjuulléhi.

18 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Tríígó tátsoújcori íjcyáábeke ócájikye tsá múu tsíeménevu íhjyu wátájcotú dibye imájchótuki.” Áhdure nééneé: “Wákimyéi múnáajpi íwákimyéi áhdó ujcúhi.” Ehdu néene Píívyéébé waajácúháámɨtu.

19 Téhdure uke o néé tsaapi cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe tsáijyu múhdurá íjcyane tsáápiiye dííbyé hallúvú úúbálléhajchíí tsá múu ɨ́ɨ́cúvetúne. Áánetu ihdyu míítyétsíuba pápihchúúmeváuba úúbálléhajchíí múu ɨ́ɨ́cuvéhi.

20 Múu pámeere cahcújtso múnáá húmɨ́j pɨɨnévú ɨhnáhóónécoba úwaabó ímityúné imyéénuhíjcyáné ɨ́hvejtsópityúmeke tsijtye tééneri iñúhnévéne tehdu iíjcyátuki.

21 Aane íñe Píívyéébeé, Ávyéjuube Jetsocríjtoo, níjkyéjɨ múnaa, íjcyámé húmɨ́j pɨɨnévú uke o níwaavéné tsáma ímíñeúvú dúwáábohíjcyá múhdí núhnévétuubére.

22 Árónáa ihdyu tsá múu tsaatéké peecútéré méménutú cahcújtso múnáá túkevéjtsojte ditye iíjcyaki. Muurá peecútéré tsáijyu ímityúmé íjcyámeke u méménúhajchíí tsaate uke ɨjtsúcunúiyá téhdure ímítyuube u íjcyane. Áánéllii uke o néé panévá ímítyunéhjɨtu u téhmémeíki.

23 Áánetu eene díhbáu uke ávyéneri u chémehíjcyánéllii uke o néé áyánéwu bíínójpácyotu u ádo uke tene ɨpɨ́ááboki. Tsá múu tsanééré nújpacyo ádotúne.

24 Muurá tsaate ímityúné méénune tsá téévetú diityémái tene ímíbájchómeítyúrónáaáca.
Áhdure tsíñehji wáájácúratúné íjcyaróné páneere ímíbájchómeícyooca bóhówááveéhi.
25 Muurá ímiánéhjí memééenuhíjcyáné tsá téévetúne. Áhdure tsíñehji wáájácúratúné
íjcyaróné bóhówááveéhi.

6

1 Áánéllii múu tsaaté hójtsí pañe íjcyame ímíñeúvú diityéké panévatúré avyéjuullé ímityúné
Píívyéébedítyú múha iíhjyúvátu muha meúwáábohíjcyánetu.
2 Ahdícyane tsaaté avyéjujte cahcújtso múnaa íjcyáhajchíí múu avyéjuulléhi. Tsá di-
tye cahcújtso múnaa íjcyánéllii ávyejúúlletúmé íjcyáítyuróne. Awáá tsame íjcyame múu
ímíñeúvú píáábójcatsíhi. Muurá cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyújcatsíñe tsaímíyé
mépíáábójcatsíiyáhi. Ehdu íñe uke o néhíjcyanéhjí dúwáábohíjcya.

Píívyéébeke meúraavyéne

3 Muurá Máavyéjuube Jetsocríjtó uwááboju ímiáájú meúráávyéné tsijíjtoríyéjuco tsaate
úwáábohíjcyáne.
4 Ehdu úwáábohíjcyámé atéréejte íjcyame íínéubárá wáájácúturómé íllure téeneri
imítyájkímyeíki. Áámé ííbúwari muurá tsaanééré átéréené íjtsaméí íjcyame táhjácatsíhijcyá
ténéhjiri. Áámedítyú ímichi dóhéjúúvehíjcyáné ímítyunéhjí íjcyane nómíutááva, úhbajcátsi,
áábojcátsi, tútávátsojcátsi.
5 Aame ímiáájú wáájácutúmé méénúcatsíhijcyá ííjtsaméí wáájácúmeítyúme. Aame
itsúcunúhijcyá tééné hallúvú medsíídsíva meúwáábohíjcyáné Píívyéébé uwááboju. Tsá múu
ehdu néémedívú náhbévatúne.
6 Muurá ihdyu íñe méhdi íjcyadúnéwúuma tsíñéhjiri íjtsámeítyúmé tsaímíyé Píívyéébeke
meúráávyejíjtó meúraavyémé nihñéétsihvúré ííné imíjyaú méíjcyaáhi.
7 Tsáháa muurá ehnémá ííñujívú metsíímávámeítyúne. Áhdure medsíjívécooca tsá iiná
metsájtyetúne.
8 Áánéllii múu tééne tájpíjyuco memájchoma méwajyámuma, meíjcyane, ímí ijtsúcunú
tehdújuco.
9 Muurá éhnííñevúré iéhnéváíyóneri tsúúrámeíhijcyámé tsá áábúcutú panévá umúúpi.
Aame éhnííñevu idsíídsíva átéréenéhjí wákímyeíhijcyámé íllurejuco tútávaavémé tééné
níjcaúvú wágóóóveéhi.
10 Muurá medsíídsíváíyóneríyé meíjyácunúhíjcyánetu ímichi tsááne panéváré ímityúne.
Muurá tsaate Píívyéébeke cáhcujtsójúcoorómé tééneríyé íjyácunúhijcyámé íllurejuco teene
íhvejtsóne. Aame ídátsó ijcyáhi.

Tsaímíyé mecáhcujtsóne

11 Áánetu ihdyu tsúúca Píívyéébeéjpí u íjcyaabe tsá múu tééneri íícúvetúne. Imiáábéré
díícyáne ímíñeúvú dííbyeke mecáhcújtsojíjtó duráávye. Ááne pamévakéré wajyu. Aabe
panéváré ímítyunéhjí uke pátyehíjcyáronéhjí ímiáábéré díícyáne daabúcuhíjcya. Tsá múu
'mityáhmítyá' néétune.
12 Aabe imíchi díícyáne íínevú táhjátsámeítyuubéré ímíñeúvú Máavyéjuube Jetsocríjtoke
cahcújtsó múijyú medsíjivéjúcóóítyúne bóhí u újcuki. Muuráhjáa tééénéllii Píívyéébe uke
ujcúhi. Áábeke ímí u cáhcujtsóné tsúúca mítyame waajácúhi.
13-14 Ahdícyane ícyooca dííbye tájpí páneere íjcyaabe Píívyéébé húmíj piinévuu, éhnée Póótsio
Piráátó úmiwávú íhtsútuube iíjcyane úúbállémeííbyé Jetsocríjtó húmíj piinévuu, íjcyane uke o
néé íñe muhdú uke o néhijcyádú u úwáábohíjcya íínetú néétsámeítyuubéré múijyú tsiiñe dibye
tsááiñévújuco.
15 Muurá Píívyéébe páñétúejpi íhtsútujte ávyéjujte íjcyáróméhjí avyéjuube íjcyaabe Críjto
tsááíñe éévé úújetécooca wálloó dííbyeke.
16 Aabe apáábyéré Píívyéébe ijcyá muhdú íjcyáítyuúbe. Áábé ámítsaráhcovu muurá tsá
múha pííhívéítyuróne. Áhdure tsá múha dííbyeke ájtyúmíítyuróne. Áábeke ihdyu metsu
íhtsútuube íjcyáábeke medúúrúvahíjcya múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.
17 Ahdícyane ícyooca uke o néé téhdure ehnéva múnáake u úwááboki. Tsá ditye ítsíeméné
múhajchótá íjcyáíñevújíí icyátsípáávéne mítyájkímyeíítyuróne. Píívyéébe ímiáábé íjcyaabe
íínetú meke píhtótsótúúbedívúré cátsípáávéiyóme.
18 Dúwaabo diityéké iéhnevádú íjcyame tsaate píhtóméhjike ítsíeméneri ipíáábóíyóneri
ííjtsámeíki.

19 Áijyu muurá panévatúré tsaímíyé íjcyámé úmɨwa ɨ́ɨ́né imíjyaú nééme újcúiyá múijyú
ɨdsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ.

Timotéoke Páávoro téɨ́ibúwąjtsóne

20 Ahdícyane uke o néé Timotéoke Píívyéébée uke níwáávéné wákimyéí ímíñeúvú u méénuki.
Tsá múu ɨ́ɨ́cúvetú átéréenéhjɨ́ íjɨ́enéré íjcyane mɨ́amúnaa iwáájácúneri táhjácatsíhíjcyáneri.

21 Muurá ténehjɨ iúráávyéne tsaate tsáhájuco Píívyéébeke cáhcújtsotúne. Aabe ihdyu óvíi uke
pɨ́aabóhi. Áyu tehdújuco.

2 TIMOTÉO
Hállúvúeháámí Timotéo éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro o íjcyáábekée Píívyéébe oke ityújkevéélléne picyóó Jetsocríjtoke mecáhcujtsómé
múijyú medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúné uwááboju úwááboobéré o péhíjcyaki.
2 Aabe íñe tsiiñe íhyaami diéllevu ó caatúnú ávyeta tájtsiiménédú uke o íjtsúcunúúbeke
mítyane o wájyuube Timotéo éllevu. Aane óvíi uke Máavyéjuube Jetsocríjtój Caani Píívyéébe
pámeeke iidaatsóllédú íjcyaabe píaabó ímí u íjcyaki.

Críjtodítyú Páávoro úwaabóne

3 Áánéllii paíjyuváré Píívyéébeke piáábó díhyallúvú ó táúmeíhijcyá panévá hallúvúré
téhdújtsoobére. Áábeke tsaímíyé ó íícúvehíjcyá íínerí íjtsámeítyuube méihdé múnáaúvúu
íícúvehíjcyáábeke.
4 Aabe ó ítsáávehíjcyá éhnée uke o pícyoíñúneri ídátsó u kímoovéne. Áánéllii ó imíllé uke o
ájtyumíné o ímíjyúúveki.
5 Muurá ó waajácú ímí Píívyéébeke u cáhcujtsóné díítyáállée Róóidámúpí díítsííju Eoníítsema
cáhcujtsódu.
6 Muuráhjáa díhyallúvú táhójtsicu o pícyóóne dííbyeke piáábó o táúmeíñé tujkéveri uke
dibye píááboobe ú piivyété dííbyé wákimyéí u méénune. Áánéllii uke o néé ímíñeúvú teene
u méénuki.
7 Tsáháa Píívyéébe Íapííchó mépañévú pícyootú meíllityéki. Mépañévúu pícyoobe téénej
tééveri íhtsutúmé meíjcya íínevú táhjátsámeítyúmé ímiááméré meíjcyame mewájyújcatsíki.
8 Ahdícyane núcojpíllétuubéré dúwáábohíjcyá Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju. Áhdure íñe
téené déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáneri núcójpívétuubéré Píívyéébedívú cátsípáávéne téhdure
téené déjúcotu u ícúbáhrámeíyóné daabúcu.
9 Muuráhjáa tsúúca meke ipájtyetétsómeke ímiááméd dibye díllome méijcyá dííbyeéjte.
Tsáháa idyé iiná ímiááné memééénúnéllii meke dibye újcutúne. Muuráhjáa ihdyu
tsúúcajátújuco ííñujii íjcyátúné ihdéjuco meke iwájyúne dibye íjtsámeíñé Críjtoj téé veri
meke iújcuíñe.
10 Áhdújucóo dííbyeke iwállóóneri meke dibye úújetsóné ímiááné meke iwájyune. Aabée
mééma ímíbajchó mépée mewágóóóvéiyóne. Áánemáa méhdivu bóhówajcároobe múijyú
medsíjivéjúcóóityúne bóhí meújcúíñé uwááboju.
11 Aane íñe úwááboobéré ó pehíjcyá jodíómú íjcyátúmeke okée Píívyéébe níwaavédújuco.
12 Aabe téené déjúcotu páhduváré nénéhjiri o ícúbáhrámeíyoobe tsá o núcójpívetú dííbyedívú
o cátsípáávénema. Muurá ó waajácú oke dibye píááboíñé tsiiñe Jetsocríjtó tsááiñévújuco.
13 Ahdícyane ímíñeúvú dííbyé uwááboju cáhcújtsóne duráávyé muhdúhjáa uke o úwaabódu.
Ááne pamévakéré wajyu Críjto meke wájyudu.
14 Aabe óvíi Píívyéébée uke ityújkevéélléne níwáávéné wákimyéí ímíñeúvú ú meenú dííbyé
Apííchó mépañe íjcyane uke píáábóneri.
15 Áánetúu Áátsiá iiñújí cahcújtso múnáadítyú tsaate oke náhbénuhíjcyarómé óhdityu
péémema téhdure Pijééromútsí Hemóójenémá pééhií. Aane muurá tsúúca ú waajácúhi.
16 Áánetúu Onetsííporo píváijyúvá oke aahívejé 'bohíbóhiúvú' cúvéhóójari o íjcyane
núcojpíllétuubére. Áábedi óvíi Píívyéébe iidáátsóvéne píaabó panévatúré pámeekéré
íítsíímema.
17 Íállevúhjáa Róómávu wájtsiibe íjcyátútsihdyu oke néhcoobéré ipyéhíjcyáné níjcaúvú
ájtyúmité cúvéhóójari o íjcyáábeke.
18 Aane muurá uure ú waajácú muhdúhjáa meke dibye píááboíjcyáné Éépetsórí
meíjcyámútsikye. Ahdu óvíi dííbyeke Píívyéébe píaabó Ávyéjuube Jetsóó itsáácooca tsaímíyé
dííbyeke iújcuki.

2

Muhdú uwááboje íjcyane

1 Aane ovíi Píívyéébe uke pɨ́aabó íñe Críjtoke mecáhcújtsónéjcutu u ɨ́htsútúúveki, Llihíu
Timotéoj.
2 Aabe ihdyu muhdúhjáa mítyáméj pɨɨnévú o úwaabóné u wáájane tsíjtyeke ímíñeúvú
duwáábó téhdure diityéréjuco iúwáábo tsíjtyeke.
3 Ááné wákimyéiyi u ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ imíchi díícyáne daabúcuhíjcyá diibyéjuco Jet-
socríjtó wákimyéi múnáajpi u íjcyaábe.
4 Tsá muurá tsodáhó iímillédú íjcyatú pevéjté íjcyadu. Muurá ihdyu ɨavyéjuube muhdú
néhdújuco dibye íjcyane.
5 Muurá tsáne ɨ́ɨ́curi ímíñeúvú ɨ́ɨ́cutúmé tsá tééne áhdó újcutúne.
6 Áánetu úmɨhéneri wákímyeímyé ibájtsó kéémécooca ujcú tééne tájpí iíjcyaki.
7 Íllu íñe uke o néhijcyáné cáhawáá ímíñeúvú dɨjtso Píívyéébe páneere úhdivu ibóhówájtsoki.
8 Cáhawáá dɨjtsúcunu muhdúhjáa Jetsocríjtó mɨ́amúnáá icyánéjcutu Dabíiúvúj
tsɨɨménémúhaabe íjcyaabe ɨdsɨ́jɨ́vétsihdyu tsiiñe bóhɨ́ɨne. Áábedítyú íjcyáné uwááboju íñe
méúwáábohíjcyá pajtyéteju.
9 Ááné hallútú muurá éhne múúne dsɨ́jɨvétso múnáájpikye icyúvéhoojánúdú oke mɨ́amúnaa
cúvéhoojánuube ó ɨ́cúbáhrámeíhijcyáhi. Árónáa tééné uwááboju tsúúca pahúllevávúré
tsújaavéné tsá múha muhdú méénúítyuróne.
10 Ááné́llii o ɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ ó aabúcuhíjcyá Píívyéébée újcúmeke o úwáábo múijyú
muhdú íjcyáityúmeréjuco Jetsocríjtoj tééveri ipájtyetéki.
11 Íllu muurá néene ɨmɨáánéjuco:

Críjtoke mecáhcujtsómé medsɨ́jɨvécooca ɨ́ɨ́né imíjyaú dííbyema meíjcyaáhi.
12 Áhdure meɨ́cúbáhrámeíyonéhjɨ́ maáábúcúhajchíí dííbyema máávyéjúúteéhi. Áánétu
dííbyeéjté meíjcyane metóónúmeíhajchíí téhdure tóónúiibye ihñéjté meíjcyaróne.
13 Muurá múhdurá medárɨ́ɨvémeíyónáa iíjcyadúré ɨ́mɨáábé iíjcyánéllii meke pɨ́ááboíjcyaábe.

Łmɨá uwáábojte

14 Ááné́llii ímíñeúvú duwáábó mɨ́amúnáake Ávyéjuube Jetsóó mémeri ditye átéréénéhjɨri
ityáhjájcatsíjyúcóótuki. Muurá ténéhjɨri íllure tútávátsohíjcyámé ɨ́mɨá uwááboju lléébóíyómeke.
15 Áánétu ɨ́mɨá uwáábóobe u íjcyaabe ímíñeúvú dúwáábohíjcyá ɨ́mɨá uwááboju ɨ́ɨ́nerí
núcójpɨ́vétuubéré Píívyéébedívú u úújetéki.
16 Átéréénéhjɨ́ ditye úbállécatsíhíjcyáneri dɨ́ɨ́cúvedíñe. Muurá ténéhjɨri éhnííñevu iiye
tútávátsámeíhijcyáme.
17 Ááné uwááboju muurá mɨ́amúnáadi tsújaavéné íllure diityéké tútávátsohíjcyá éhne múúne
cheme méjpííyi llíyaaténé meke tútávajtsódu. Muuráhjáa Himenéomútsikye Piréétoma tééné
uwááboju tútávajtsóhi.
18 Aamútsí muurá nehíjcyá meeva medsɨ́jɨvémé tsiiñe mebóhɨ́júcóóityúne. Ááneri
cahcújtso múnáake tsíñejcúvuréjuco dityétsí ɨ́búwátsohíjcyáné tsíhdyuréjuco iúwáábóneri.
19 Árónáa méwaajácú íllu tene nééneé: “Píívyéébe waajácú ihñéjteke.” Áhdure nééneé:
“Pámeere Críjtoéjté tsáhájuco ímityúné méénúítyuróne.” Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu
nééneé.
20 Muurá tsájá pañe tsá apááñéré ɨ́mɨáané wáábyuta óórótuú, tsɨ́tsɨ́ɨné uwáñewáánetuu,
méénúmeíñé lliyíhllóné íjcyatúne. Téhdure muurá ijcyáné átéréénéhjɨ́ wáábyuta úméhetuu,
núpájkityuu, méénúmeíihllójɨ.
21 Ahdu muurá ímítyunéhjɨ́ méénújúcootúmé ɨ́mɨáámeréjuco íjcyámej tééveri Píívyéébe
meenú íwákimyéi.
22 Ahdícyane ihdyu dɨ́ɨcúvedí ováhtsámú ɨ́ɨ́búwatu ímítyúné ɨ́jtsaméí tsíñáávehíjcyáneri.
Łmɨáábéré díícyáne ímíñeúvú duráávyé u cáhcújtsojɨ́jto. Ááne pamévamáyé wajyújcatsi
múhdumé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne dííbyedi tsúúrámeíhíjcyámema ɨ́búwajɨ́ɨ ámuha meíjcyaki.
23 Tsá múu ɨ́ɨ́cúvetú átéréénéhjɨri mɨ́amúnaa táhjácatsíhíjcyáneri. Muurá ú waajácú
téeméénéhjɨ́ nɨ́jkeváné úhbajcátsivúréjuco.
24-25 Tsá tene ímityú Píívyéébé wákimyéí méénume úhbájcatsíñe. Pamévamáyé ɨ́mɨáámeré
iíjcyáne aabúcuhíjcyáiyá ímítyunéhjɨ́ íjcyaróne. Łmɨáámeré mítyájkímyeítyúmé chooco
úwáábóiyá tsaate ímityúné íjcyámeke Píívyéébé piáábori ditye iímíjpyeténe iwáájácu ɨ́mɨá
uwááboju.
26 Ááne ditye iíjchívye Naavéné hójtsɨ́ pañétú iímillédú dibye diityéké dárɨ́ɨvehíjcyánetu.

3

Muhdíivané míamúnaa íjcyaíñe

1 Áánetu wajácútsi díícyaco. Muurá nihñéétsihvúré páneere tsíhdyuréjuco cápáyóóvéíñé úmíwari míamúnaa ímityúné íjcyaáhi.

2 Imílleímyé tsaímíyé iíjcya mítyane idsíídsíváiyóne. Mítyákímyeíhíjcyaímye. Ááne nehníwu Píívyéébedítyú iíhjyúváne dííbyeke meúráávyejíjtó tsá ditye ávyejúúlléityúne. Áhdure tsá ditye cáánimu íjcyárómeke ávyejúúlléityúne.

3 Tsá muucá ditye wájyúityúne. Míamúnáadi nehníwu ihjyúvahíjcyaímye. Ímítyúnéhjiri úmúúpívyehíjcyaímye. Íllure tsaríllehíjcyaímye páneere ímiááné íjcyane.

4 Iñáhbévahíjcyárómeke ímityúné dáríiveímye. 'Meíhméí' nééme Píívyéébedi íicúvetúméré iiye tsaímíyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhíjcyaáhi.

5 Pánehjídú dííbyeke meúráávyejíjtó úráávyeímye. Árónáa tsá ditye ímiáánetúré cáhcújtsóityúne. Áámedi tsá múu iicúvetúne.

6 Muurá téeméjtéjuco míamúnáake iáhíivéne álliúré úwáábohíjcyáne. Ááneri walléémuke mútátsohíjcyámé ímityúné iijtsaméí íjcyame ténehjíré llííñémeke.

7 Aane diityé uwáábó úráávyerómé tsá múijyú wáájácúityú keená ímiááné íjcyane.

8 Tehdúhjáa muurá ápííchojtétsí Jáánémutsi Jááberémá Moitséeúvú úwaabóné ehdíivállehíjcyáhi. Ahdu nééme iijtsaméiúvú wáájácúmeítyúmé tsá iicúvehíjcyatú Píívyéébé uwááboju ímiáájú íjcyáneri.

9 Ároméi wájácúúvétsáméií ímityúné imyéénuhíjcyanévú diityétsíhjyáa ápííchojtétsí imyéénuhíjcyanévú wájácúúvétsáméídyu.

Timotéoke éhníííñevu Páávoro úwaabóne

10 Ááánetu ihdyu ímí tehdújuco u ícyahíjcyáné ukée o úwaabódu. Aabe muurá ú waajácú muhdú o ícyahíjcyáne, muhdú o íjtsáméíñe, muhdú Críjtoke o cáhcujtsóne, panéváré oke pájtyéronéhjí o áábúcuhíjcyáne, paméváké o wájyuhíjcyáne, o úwáábóné déjúcotu o ícúbáhrámeíyonéhjí o áábúcuhíjcyáne.

11 Muurá ú waajácú muhdúhjáa Ajtiokíía múnaa, Icóónío múnaa, Ríítará múnaa, óhdi ícúbáhráronéhjí o áábúcuhíjcyáne. Áhdure ú waajácú muhdúhjáa Píívyéébe oke ténéhjitu pátyetétsohíjcyáne.

12 Aane ímiááné ihnáhóóné Jetsocríjtoke meúraavyéné meímillémé téené déjúcotu meícúbáhrámeíñe.

13 Ááánetu ímityúmé állíu múnaa íjcyame ávyétá tútaváváveréjuco méénume míamúnáake éhníííñevúré állihíjcyá muhdú ímítyúnehjívú iállítsámeíhijcyádu.

14 Ááánetu ihdyu ímíñeúvú duráávyé ukée o úwaabóné tsúúca u wáájacúne.

15 Muurá ímí tehdújuco tsíiménedítyúré u wáájacúné Píívyéébé uwáábóju muhdú íwaajácúháámitu nééneé. Aane uke túkévéjtsóneri tsaímíyé Jetsocríjtoke u cáhcújtsoobe ú pájtyéteéhi.

16-17 Muuráhjáa Píívyéébé uwáábóju íwaajácúháámitu íhjyú uubálle múnaa caatúnú dííbyere túkévéjtsóneri meke tene iúwáábo keená ímiáájú íjcyane, téhdure meke tene ityúkévéjtso keená álliúré íjcyánetu, áhdure meke tene iúwáábo múhdurá meícyahíjcyánetu meímíbáávyéne ímiáámé dííbyema meíjcyame ímiánéhjiréjuco memééénuki.

4

1 Muurá Ávyéjuube Jetsocríjtó íhtsútuube íjcyaabe tsiiñe tsaá pámeere míamúnaa dsíjivéjúcóóróméhjima muhdú ícyahíjcyáné iímíbájchoki. Ááánéllii diíbyee, Píívyéébeé, íjcyámútsí úmiwávú uke o néé dííbyedítyú íjcyáné uwáábóju paíjyuváré u úwáábohíjcya ihdícyajcóójí íjcyaróne.

2 Ímíñeúvú múhdurá néérónéhjí pañe óvéhéétuubéré cáhcújtsótúmeke chooco duwáábó muhdú tene néhdújuco. Ááánetu cáhcujtsójúcoorómé múhdurá ícyahíjcyámeke ihnáhóónécoba duwáábó ditye iímíjpyetéki.

3 Muurá íjcyaíñé míamúnaa ímiá uwáábóju iíhvéjtsóne iímíllehíjcyádú átéréénéhjí uwáábojtékeréjuco néhcoíñe.

4 Aame úúbállénéhjiríyéjuco íjcyame ílluréjuco íhvéjtsoíñé ímiá uwáábóju.

5 Ááánetu ihdyu ímiáábéré díícyáne daabúcuhíjcyá ímítyunéhjí uke pájtyeróne. Ááne dúwáábohíjcyá ímiáájú pajtyéteju míamúnaa icyáhcújtsoki. Ehdu ímíñeúvú méénuhíjcyá díwákimyéíjyuco íjcyane.

6 Muurá íñe tsúúca tééneri o ɨ́cúbáhrámeíhíjcyánetu ó wáyéeevéhi. Aabe wahájchotáréjuco o
íjcyánetu o dsɨ́jíveíñe.
7 Tsúúca íñe okée Píívyéébe níwáávéné wákimyéí o méénúnetu ó nɨjkéváhi. Aabe dííbyeke o
cáhcujtsóné tsá o ɨ́hvéjtsotúne.
8 Áánéllii Jetsocríjtó ɨ́mɨáábé íjcyaabe tsiiñe itsáácooca tééne áhdó oke ávyéjújtsoóhi. Árónáa
tsá apáábyekéré oke dibye ávyéjújtsóityúne. Pámeere múhdumé ɨ́mɨáámeré iíjcyáne tsaímíyé
dííbyeke téhmehíjcyámeke téhdure ávyéjújtsóiíbye.

Timotéoke Páávoro túkévejtsóne

9 Aane óvíjyuco ɨ́ɨ́cúi oke duhjéva.
10 Muurá oke náhbénuhíjcyarómé péjucóó óhdityu. Dééma péjucóó Tetsaróónicávú ɨ́jɨ́enéré
iímíllehíjcyánélliíhye. Áhdure Cretséété péjucóó Garáátsiá iiñújɨvu. Áhdure Tííto péjucóó
Damáátsiá iiñújɨvu.
11-12 Áánetúu Tííkicyóké ó wallóó Éépetsóvu. Apáábyeréjuco Róóca óhdivu cóeváne. Áánéllii
uke o néé kiá Mááco íjcyáábeke u néhcóne óhdivu u tsíva oke dibye táwákimyéityu ɨpɨ́ááboki.
13 Aabe néhi u tsáácooca óhdivu tsiva Tóróóavúu Cáápo jávú tátsuucójama táwaajácúhaamɨ́né
o pícyoíñúne. Tsáma dábájɨ́ɨ́vedí ímichi tápañétúéhaamɨ́jí íjcyane.
14 Áánetu uke ó úúballé Arejáádoro ímityúné oke dáriɨvéné éhne úwáñewáánetu panéváré
méénuhíjcyaábe. Áábema ihdyu óvíi Píívyéébe ímíbajchó teéne.
15 Áábeke téɨɨbúwá díícyaco. Uke mújtátsódiíbye. Muurá íñe meúwáábohíjcyáné
ehdɨ́ɨ́vállehíjcyaábe.
16 Aanée muurá pámeere oke náhbénurómé óhdityu pééné boone ímityúnéhjɨ́ ímibájchojté
úmɨwávú o íhjyúváábeke tsá múha oke pɨ́áábotúne. Árómeke néhi tsá ɨɨná pájtyéityú tééné
hallútu.
17 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe oke pɨ́áábóneri pajtyéteju o úwaabóné tsújaavé pámeere
jodíómú íjcyátúrómedívu. Áhdurée oke pájtyetétsoobe oohímyé oke dóóíyónetu.
18 Aabe muurá oke panévatúré téhmeé tsaímíyé íavyéjuri dííbyema nɨ́jkyéjɨri o íjcyaki. Áábeke
metsu maávyéjújtso múijyú nɨ́jkéváityúne. Ehdu teéne.

Páávoro pítyajcóne

19 Aane óóma duubállé Píríícama Akííramútsikye o dúúruváne. Téhdure Onetsííporóké
pámeere ɨ́ɨtsɨ́ɨmema ó duurúváhi.
20 Téhdure uke ó úúballé Coríítovúu óhdityu Eráátó cóeváne. Áánetúu Tóróópimo chéméébeke
ó pícyoíñú Miréétovu.
21 Áánéllii uke o néé ɨ́ɨcúi úúníjyabái íjcyátúné ɨhde u tsáákií. Téhdure uke ó úúballé íílletu uke
ditye dúúruváné Eobóóroo, Podéétee, Ríínoó, Cáráóódiaa, íjcyame. Téhdure pámeere tsíjtyehjɨ
ménahbémú uke duurúváhi.
22 Ahdícyane óvíi Píívyéébema Ávyéjuube Jetsocríjtomútsí pámeekéré ámúhakye pɨ́aabóhi.
Áyu tehdújuco.

TÍÍTOÓ
Tííto éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Píívyéébé ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe íñe Jetsocríjtodítyú íjcyáné uwááboju
úwááboobéré ó pehíjcyá dibyée tsúúca újcúmeke ditye ímíñeúvú iwáájácu téjiito meúraavyémé
múijyú medsíjɨvéjúcóóítyúne bóhí meújcune.
2 Tsá muurá Píívyéébe állíuutúne. Aabée téénevu meke iájcuíñé néé tsúúcajátújuco
ííñujíikyée ípívyéévétúné ɨhdéjuco.
3 Ááné uwáábojúu mewáájácúíñe éévé úújetétsihvújuco muurá íñe meke dibye
wáájácutsóné téénevu. Aane úwááboobéré ó pehíjcyá Mépájtyetétsoobée Píívyéébe oke
néhdújuco.
4 Aabe íñe íhyaamɨ ó caatúnú, uu, Tíító éllevu táuwááboríi Píívyéébeke u cáhcújtsónéllii
tájtsɨɨménédú uke o ɨjtsúcunúúbe éllevu. Aane ihdyu óvíi pámeeke ɨídaatsóllédú íjcyamútsí
Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoma uke píaabó íbúwajíí u íjcyaki.

Cahcújtso múnáake Tííto píaabóne

5 Muuráhjáa uke 'Créétaá' némeíñé caapáhovu ó pícyoíñú tétsii íjcyácoomíjɨri íjcyáné
cahcújtso múnáake panévatúré u píááboki. Áhdurée uke o néé diityémá túkevéjtsotéké u
méménuki.
6 Aame diitye túkevéjtsojte íjcyáiyá panévatúré íɨmiááméré ííɨnetú néétsámeítyúme.
Tsáápíllekéré tááváiyóme. Áámej tsíímé cahcújtso múnaa íjcyáiyá cáánímudívú iñéétsótuki.
7 Muurá túkevéjtsoobe páneere Píívyéébé icyánéjcú wákimyéí ejécunúhi. Áánéllii tééné
wákimyéí méénume panévatúré íɨmiááméré íjcyáiyáhi. Tsá ditye ávyéjuuháñé llíííñéítyuróne.
Tsá ditye cááyóbáítyuróne. Tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Tsá ditye átéréénéhjí hallúvú
dsíídsíváítyuróne.
8 Keená íɨmiááné íjcyane Píívyéébe ímillénerejuco ditye méénúiyóné ííɨnevú táhjátsámeítyúme.
Aame tsaímíyé íaahíve múnáake waatsúcúiyáhi.
9 Tsaímíyé íɨmiá uwááboju tsúúca iwáájacúné úráávyéiyóme. Ááne úwáábóiyómé téénetu
ímityúné íhjyúvahíjcyámeke ímí diityéké tene ibúúúveki.
10 Muurá ijcyámé mítyame tamúnaa jodíómú íɨmiáájú úraavyéjúcoorómé úwááboíjcyáné
míamúnaa kíhdyahírótsámeíiyónetu. Ááneri íllure míamúnáake állihíjcyáme.
11 Ááníllii múu diityéké bóijcyú téénetu. Múhdurá úwááboíjcyámé tééné hallúvú
ɨdsíídsívakíye. Muurá pívájavá múnáakéjuco ditye mújtatsóné íɨmiájíjtó ditye úráávyénetu.
12 Aanéhjáa muurá tétsíi múnáajpíyé uwááboobe néehií: "Crééta múnaa ávyétá allíujte
iyámédú nééme ovéhe múnaa íjcyame mítyane majchóhi."
13 Ɨmiáánéjucóhjáa dibye néénené. Ááníllii uke o néé ɨhnáhóónécoba tétsíi múnáake u úwááboo
ditye ímíñeúvú Críjtoke icyáhcújtsoki.
14 Aame tsá íícuvéjúcóóityú átéréenéhjí ííjtsaméityúré iújcune ditye úúbállehíjcyáneri.
Áhdure tsá ditye íícúvéityú íɨmiájíjtó úraavyéjúcootúmé diityéké tsíñejcúvúré túkévéjtsóneri.
15 Muurá cahcújtso múnaa íɨmiáánéré íjtsámeíhi. Ááánetu cáhcújtsotúmé tsá múijyú íɨmiááné
íjtsámeíítyuró ímityúnéré diityé ííbúwari íjcyánélliíhye.
16 Tehdu nééme muurá bañúháñé nehíjcyá Píívyéébeke iwáájacúne. Árónáa múhdurá ditye
ícyahíjcyánetu méwaajácú íllure ditye állihíjcyáne. Aame ímityúmé íjcyame tsá múijyú íɨmiááné
méénúityuróne.

2

Ɨmiá uwááboju

1 Ááánetu ihdyu ímíñeúvú dihjyúvahíjcyá muhdú íɨmiá uwááboju néhduú.
2 Ááne dúwááboíjcyá kéémemújuco íjcyáné nahbémuke ditye tsaííbuwáré iíjcyáne
pamévakéré iávyejúúlleki, ímityúnehjívú ditye ityáhjátsámeítyuki, Críjtoke ditye ímí
icyáhcújtsoki, ímityunéhjí íjcyaróné iáábúcúne ditye pamévamáyé iwájyújcatsíki.
3 Áhdure kéémemújuco íjcyáné naallémuke duwáábó pamévakéré iávyejúúlléne
tsíjtyedítyú állíunéhjí ditye iíhjyúvátuki. Áhdure tsá ditye llíyíícyávéítyuróne. Ɨmiáánetúré
bóhówaúcunúiyóme.

4 Aame úwáábóiyá bádsíjcake muhdú múúne walle ájyúma iwájyújcatsíñe tsaímíyé
ííitsíímeke téhmene.
5 Úwáábóiyómé ímityunévú ditye ityáhjátsámeítyuki, panévatúré íɨmɨáámére ditye iíjcyaki,
tsaímíyé ihjya ditye ityéhmeki, tsíjtyeke íídaatsólléne ditye ɨpíááboki, ájyumu túkévejtsódú
tsaímíyé ditye iíjcyaki. Ehdu íjcyáiyómé Píívyéébé uwáábójutu múha ímityúné iíhjyúvátuki.
6 Áhdure ováhtsámuke ímíñeúvú duwáábó ditye íɨmɨáámére iíjcyaki.
7 Ááne panévatúré íɨmɨáábé diityémá diicya tehdu ditye iíjcyaki. Tsá múu májchíjyuri díllotú
diityéké iúwaabóne.
8 Tsaate úhdityu ímityúné íhjyúváneri díícúvedí ditye tééneri iñúcójpívéne tsiiñe
iíhjyuvájúcóótuki.
9 Téhdure idyé uke o néé tsaaté hójtsí pañe íjcyámeke u úwáábo ditye íɨmɨáámére iíjcyáne
íavyéjujte táuhbáné imyéénuki. Tsá tene ímityú lliíñetúré diityéké ditye áñújcúiyóne.
10 Tsá ditye nániítyuró diityé éhne. Panévatúré íɨmɨáámére íjcyáiyá Mépájtyetétsoobe
Píívyéébé uwáábojuu diityédítyú ibóhówaúcunúki.
11 Muuráhjáa meke íídaatsólléne iwájyúmeke waajácútsoobe muhdú mepájtyetéiñe.
12 Áánéllii tsúúca méwaajácú páneere íjí imítyuháñé meíhvéjtsóne tsaímiyéjuco dííbyeke
meúráávyéiyóné ííinevú táhjátsámeítyúme.
13 Áhdure tsúúca méwaajácú ípyée iñéhdu íhtsútuube Mépiivyéébé Mépájtyetétsoobe Jet-
socríjtó ííné imíjyaú tsááiñe metéhmehíjcyáne.
14 Diibyée muurá dsíjɨvé mewájyuri mépée mewágóóóvéíyónetu meke ipájtyetétsoki.
Ehdúu meke ímíjpyetétsoobe dííbyeéjté meíjcyame íɨmɨááné meímílléne íɨmɨááneréjuco
meméénuki.
15 Ehdu múu úwaabó míamúnáake tsápíjtsoobére. Áhdure múu ɨhnáhóónécoba úwaabó
múhdurá ícyahíjcyámeke diityédívú táhjátsámeítyuubére.

3

Muhdú múúne cahcújtso múnaa íjcyane

1 Áhdure idyé duwáábó cahcújtso múnáake ditye pámeere ííñújí avyéjujtéké iávyejúúlléne
muhdú ditye néhdu iíjcyáne imyéénuhíjcya íɨmɨááneréjuco.
2 Ááne íɨmɨáámére iíjcyáne mítyájkímyeítyúmé míamúnáake íídaatsólléne ɨpíááboíjcyaki.
Aame tsá múhdityú ímityúné íhjyúváityúne.
3 Muuráhjáa tujkénú múhdurá menéénéllii tsá Píívyéébeke melléébohíjcyatúne. Ɨdátsóhrée
ímityúnéhacáa íjcyane páhduváré nénehjɨ pánehjídú imíwu meíjtsúcunúné méúráávyehíjcyáhi.
Ehdúu ímityúnéhjí pañe meíjcyame tsíñéhjɨri ménomíutáávahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyéhjɨma
métsaríllécatsíhijcyáhi.
4 Árónáacáa Píívyéébe Mépájtyetétsoobe íɨmɨááné pámeekéré míamúnáake iwájyune úújetsó
meke ipájtyetétsóneri.
5 Tsáháa ɨɨná íɨmɨááné meméénúnéllii meke dibye pájtyetétsotúne. Mekée íídaatsóllénéllii
pájtyetétsoobe Íapííchoj tééveri meke dibye ímíbajchómé béhné íjtsaméimáyéjuco meíjcyaki.
6-7 Teenée Íapííchó mépañévú pícyoobe Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri íɨmɨáámeréjuco
meíjcyame múijyú medsíjɨvéjúcóóityúne bóhí meítsohíjcyáné meújcuki.
8 Aane éhnííñevu dúwáábohíjcyá Píívyéébeke cáhcujtsómé keená íɨmɨááné íjcyanéré
imyéénúíñeri itsúúrámeíki. Ehdu íñe uke o néé pámeekéré pííáboíñe.
9 Ááanetu eene átéréénéhjí meke píáábóityúné muhdúhjáa méihdé múnáaúvú íhdééné
taúhbáju úráávyehíjcyáneri ditye táhjácatsíhíjcyáneri díícúvedíñe. Íllure ténehjɨ meke
mújtatsóhi.
10 Áánéllii múu tsaate ténéhjɨri táhjácatsíhajchíí bóijcyúrá míijyúcúre. Aane ditye
lléébótúhajchíí múu íllureíjuco íjchívyetsóné diityéké tsíjtyeke ditye imújtátsótuki.
11 Muurá ehdu dáríívémeímyé tsáhájuco ímílletú ímí iíjcyane. Aame waajácurá íhyallúvúré
ímityúné imyéénune.

Tíítóke Páávoro túkévejtsóne

12 Aane diéllevu Tííkicyómá Atéémamútsidítyú tsáápikye o wálloobe úújetécooca ííícúi oke
dúhjetécó Nicóóporíyí o íjcyáábeke. Técoomíyí úúníjyaba o pájtyeíñé ó wábyujtsóhi.
13 Áánetu ihdyu óvíi muhdú u píívyetédú ú píaabó Apóóromútsikye ímityúné múúne
méénúmé hallúvú íhjyúvaabe Tséénáma dityétsí kiávú ipyéhullévú péécoóca.

14 Aane ihdyu óvíi éhnée méuwáábori cáhcujtsómé iwáájáne téhdure tsíjtyeke pı́aabó ı́mıáájú
diityédítyú ibóhówaúcunúki.

Páávoro pítyajcóne

15 Ahdícyane óvíi Píívyéébe pámeekéré ámúhakye pı́aabóhi. Pámeere ménahbémú ííllе íjcyame
uke duurúváhi. Áhdure elle íjcyámeke o duurúváhi. Áyu tehdújuco.

PIREMÓO
Piremóo éllevu Páávoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Páávoro Críjtoke o úráávyéné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáábema ménahbe Timotéó íjcyáábema muhtsi íhyaami diéllevu mécaatúnú Píívyéébé wákimyéí muhtsi meméénuhíjcyádú téhdure tééné wákimyéí u méénúúbeke mítyane uke muhtsi mewájyuube Piremóo éllevu.

2 Téhdure idyé dihjyávú píhcyáávehíjcyáné cahcújtso múnáá wáábyuta téhaámi. Áhdure uwáábotu meke píááboíjcyaabe Akíípoo, ménaalle Áápiaa, íjcyamútsí wáábyuta téhaámi.

3 Ááameke ihdyu óvíi ámúhakye Máavyéjuube Jetsocríjtomútsí Méécááni Píívyéébema píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

Piremóó ímí cáhcujtsóne

4-5 Muurá paíjyuváré Píívyéébema o íhjyúvácooca díhyallúvú ó téhdútsohíjcyá uuva ímí Máavyéjuube Jetsocríjtoke u cáhcújtsóne pámeekéré cahcújtso múnáake u wájyuhíjcyáné uubállé o lléébónélliíhye.

6 Ááénéllii díhyallúvú ó táúmeíhijcyá piáábó íñe Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej téévеríyé mééma piáábó íjcyane éhníííñevu u wáájácúne tsíjtyeke u úwááboki.

7 Muurá mítyane ó ímíjyuuvé ímí tehdújuco ménahbémuke u wájyúne panévaríyé diityéké u ímíjyúúvétsohíjcyáneri.

Páávoro Onéétsimó hallúvú íhjyuváne

8 Áábeke muurá uke ó piivyéterá o táuhbáné iiná u méénúiñévú Críjtorée oke uwáábóóbedívú pícyoóbe.

9-10 Aabe íñe ídátsó keeméjuco o íjcyaabe dííbyeke o cáhcújtsóné déjúcotu cúvéhóójari o íjcyaabe úúma ó ihjyúvá Onéétsimó hallúvú táuwáábori dibye Píívyéébeke cáhcújtsónéllii tájtsiiménédú o íjtsúcunúúbé hallúvu. Ááénéllii uke o néé oke u wájyúhajchíí dííbyeke u píááboki.

11 Muuráhjáa ihdyu éíjyu díhyójtsí pañe íjcyaabe tsá íínetú uke píááboíjcyatú átéréejpi iíjcyánélliíhye. Ároobe ícyooca tsúúca ímíjpyetéhi.

12 Áábeke íñe tsiiñe diéllevu o óómíchóóbeke ihdyu ímíñeúvú waatsúcúpéjtsoco muhdú oke u wáátsúcúiyódu.

13 Ó imíllerá dibyéi óómaye íjcyane íñe ímiá uwáábójú déjúcotu cúvéhóójari o íjcyáné hajchótá oke dibye ipíáábo oke u píááboiyódu.

14 Árónáa tsá o ímílletú u wáájácútúnáa dibye óhdivu cóeváne. Ihdyu díicyánéjcutu u ímílléhajchíí tehdújuco óhdivu icyóéváne oke dibye píááboiyóne.

15 Muuráhjáubáhjáa ihdyu úhdityu úmívaabe iímíbáávyéne úúmaye iíjcyaki.

16 Aabe ihdyu tsiiñe díhyójtsí pañévú úújetéébeke éhníííñevu ú wájyuúhi. Muurá téhdure dííbyeke mítyane ó wajyúhi. Ááné ehníííñevu dííbyeke wajyu tsúúca Píívyéébeke cáhcújtsoobe díñahbéduréjuco néébeke.

17 Ahdícyane tsáma ímíñeúvú dííbyeke waatsúcuco muhdú oke u wáátsúcúiyódú ímiááné díñahbéébé o íjcyáábeke u wájyúhajchííjyu.

18 Aabée uke ímityúné dáríívéhajchííjyu, dibyée tsíeméné úhdityu áhdótuube újcúhajchíí néhi páneere ookéréjuco dahdótso.

19 Aane uke o áhdoíñé o nééne oo Páávoro ó caatúnúhi. Árónáa ihdyu tsá uke o néétu téhdure oke u áhdóiyóné ukée o píaabóne.

20 Ehdu teéne, muúbej. Ahdícyane óvíi Ávyéjuube Jetsocríjtoke mecáhcújtsónéjcutu táñahbe u íjcyaabe oke ú tsípajtsóhi.

21 Ehdu íñe diéllevu ó caatúnú panévatúré ímiáábé u íjcyane o wáájácúnélliíhye. Ááénéllii ó waajácú uke o néhíjcyáné ehníííñevu panéváré tsaímíyé u méénuíñe.

22 Aane uke o néé táihde tsátsii u ímíbájchoki. Tsáijyu múúne Píívyéébeke ámuha táhallúvú piáábó metáúmeíhíjcyánej péévé ámúhadívú ó úújetéhi.

Páávoro pítyajcóne

23 Áhdure uke ó úúballé Epáápara uke dúúruváné téhdure Jetsocríjtoke iúráávyéné déjúcotu óóma cuvéhóójari íjcyaábe.

24 Áhdure uke duurúvámé Máácoó, Arijtáácoo, Déémaá, Róócaá, ehdume muha
mewákímyeíhijcyáme.
25 Ahdícyane óvíi Máavyéjuube Jetsocríjtó ámúhakye píaabóhi. Áyu tehdújuco.

HEEBERÉO
Heeberéómu éllevu cáátúnúmeíháámi

Píívyéébe Íllij téévери mɨamúnáama íhjyuváne

1 Éíjyuúvúhjáa Píívyéébe ihjyúvahíjcyá méihdé múnáaúvuma páhduváré nénehjɨ íhjyú uubálle múnáadívú ibóhówajcárónej téévери.

2 Áánetu ícyooca íjcyáné mɨamúnáama ihjyúvaabe Ílli Jetsocríjtoj téévери. Aanéhjáa dííbyej téévери páneere múhdúné tsíeméné iípívyéjtsóne dííbyé hójtsɨ́ pañévú pícyoobe tééné avyéjuube dibye iíjcyaki.

3 Aabéhjáa Cáání Píívyéébeke bóhówájtsoobe meke úújetsó muhdú dibye íjcyane. Áábedítyú dííbyé ámɨ́tsaráhcó bóhówaúcunúúbé ɨ́htsútuube íjcyáábe tájpí páneere ijcyáhi. Muuráhjáa ɨdsɨ́jɨ́vénери méimítyuháñé iímíbájchóne Cáání éllevu níjkyejɨ́vú ipyééne ílluréjuco dibye ávyéjuuténe.

Níjkyéjɨ múnáá ehnííñevu Píívyéébé Hajchi ávyejúúne

4 Aabe níjkyéjɨ múnáá ehnííñevu ɨ́htsútuube Cáániye Píívyéébe dííbyeke ávyéjújtsoóbe.

5 Tsáháhjáa muurá múijyú dibye tsáápiikye níjkyéjɨ múnáadítyú néétune:
Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke o ávyéjujtsóhi.
Áhdurée tsá dibye dííbyedítyú néétune:
Dííbyéj caani o íjcyánéllii tájtsɨɨméné diíbye.

6 Árónáacáhjáa ihdyu Íllíkye apáábyéré ɨ́htsútuube íjcyáábeke íííñujɨ́vú ibóhówajcáróóbedítyú neébe:
Óvíi pámeere tahñéjté níjkyéjɨ múnaa Hájchíwúuke iávyéjújtsóóbeke duurúváhi.

7 Áánetúhjáa ihdyu diitye níjkyéjɨ múnáadítyú neébe:
Tápɨáábojte níjkyéjɨ múnaa kííjyebádu. Áhdure cúújuwádú diítye.

8 Téhduréhjáa tsiiñe Íllídityu neébe:
Uu ɨ́htsútuube Píívyéébe u íjcyáábé avyéjú tsá múijyú nɨ́jkéváityúne. Aabe ɨ́mɨáábé u íjcyaabe muhdú tene íjcyadújuco mɨ́amúnáama u méénuíñe.

9 Muurá ɨ́mɨáábé u íjcyánéllii tsá ímityúné u ímílletúne. Áánéllii oo Dípiivyéébé o íjcyaabe uke pámé ehníííñevu ó pɨ́ááboó ɨ́ɨ́né imíjyaú u íjcyaki.

10 Téhduréhjáa tsiiñe dííbyedítyú neébe:
Uu ɨ́htsútuube ávyéjuube u íjcyaabée ú ípívyejtsó páneere íévéhóówari íjcyánéhjɨma íííñujɨ.

11-12 Áronéhjɨ́ wágóóóveé wájyamu nójcanújá wágóoovédu. Ehdu ténehjɨ u wáágóóné boone béhnéréjuco u ípívyéjtsoíñé éhne múúne wájyamu nójcanúné boone béhjáréjuco ditye cápayoácódu. Árónáa ihdyu dɨ́ɨ́jtsaméí tsá múijyú cápayóóvéityúne. Áhdure tsá múijyú muhdú u íjcyáityúne.

13 Téhduréhjáa tsá múijyú dibye tsáápikye níjkyéjɨ múnáadítyú néétune:
Íchihvúi táúniúvú diicya dímunáake úúma o táhjáné hajchóta.

14 Muurá diitye níjkyéjɨ múnaa Píívyéébé pɨ́áábojte íjcyame tsá íjpííma íjcyatúne. Aame panévatúré pɨ́áábohíjcyá pájtyetéímyeke.

2

Tsá meɨ́hvéjtsóityú mepájtyetéiñe mecáhcujtsóne

1 Áánéllii metsu téɨɨbúwá meíjcyáne ímíñeúvú meúráávye íñe mepájtyetéíñé uwááboju melléébohíjcyáné téénetu memújtátuki.

2 Éíjyuúvúhjáa muurá diitye níjkyéjɨ múnáaj téévери Píívyéébe úwáábohíjcyá ímí tehdújuco. Aanéhjáa tsaate lléébotúmé ímityúné méénuhíjcyámeke tééné hallútú ɨ́cúbáhrahíjcyaábe.

3 ¿Aane íñe teenéjuco mepájtyetéíyóneri meɨ́ɨ́cúvétúhajchíí múhdutú mépájtyéteéhi? Muuráhjáa dííbyere Ávyéjuube Jetsocríjtó úúballé tsúúca teene mééma imyéénune. Ááné uwáábojúu lléébótujkénúmé méhdivu pajtyétsóhi.

4 Áánevúu Píívyéébe meke ímíñeúvú waajácutsó páhduváré nénehjɨ méénúráityuróné imyéénúneri. Muuráhjáa dííbyeke cáhcújtsómé pañévú Íapííchó ipícyóónej téévери páhduváré pɨ́áábohíjcyaabe muhdú ɨ́ɨ́jtsúcunúdu.

Jetsocríjtó mɨamúnáajpídyú íjcyane

5 Árónáacáa tsá dibye néétu béhné iiñújɨri meíhjyúvahíjcyajɨ iípívyéjtsojɨ níjkyéjɨ múnáá hójtsɨ́ pañévú ipícyooíñe.
6 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
¿Aca muhdú ɨ́ɨvámedi mɨ́amúnáadi ú ijyácunúhijcyáhi? Áhdure ¿muhdú ɨ́ɨváábedi Mɨ́amúnáájpidívúu ípívyéévéébedi ú ijyácunúhijcyáhi?
7 Muuráhjáa dííbyeke ú picyóó wahájchotáwu dibye níjkyéjɨ múnáá ɨhtsútú lliiñévuréjuco iíjcyaki. Áróóbekée bóónétu u ávyéjújtsóne ú picyóó páné avyéjuubéré dibye iíjcyaki.
8 Ehdu Píívyéébé waajácúháámɨtu nééne páneere Críjtó hójtsɨ́ pañe íjcyane. Árónáa tsáhái panéváré dííbyé hójtsɨri íjcyatúne. Íjcyaíñéi ihdyu múijyú páneere dííbyé hójtsɨríyéjuco íjcyane.
9 Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe dííbyeke wahájchotáwu picyóó níjkyéjɨ múnáá lliiñévuréjuco mɨ́amúnáa wájyuri dibye ɨdsɨ́jɨ́veki. Ároobe ícyooca íllurеjuco ávyéjuuténe.
10 Dííbyej tééveríi páneere Píívyéébe ípívyejtsó tééneri iávyéjújtsámeíki. Áánélliihyée mewájyuri dííbyeke ɨ́hvéjtsoobe Mépájtyetétsoobe íjcyaabe ɨ́cúbáhrámeíñej tééveri meímíbáávyeki.
11 Aame dííbyema tsané nahbémuréjuco meíjcyame tsaapííkyéré mécaaníváhi. Áánéllii Píívyéébé Hajchi tsáhájuco meke núcojpɨ́lletú tsúúca íñahbémú meíjcyámeke.
12 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Uke ó bóhówájtsoó táñahbémudívu. Aame tsaméhjɨ́ uke muha medúúruváné mémátsívahíjcyaáhi.
13 Téhdure nééneé:
Píívyéébedívú ó cátsɨ́páávehíjcyaáhi.
Téhdure tsiiñe nééneé:
Tsúúca okée Píívyéébe náhbénúmema oó.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámɨtu.
14 Muurá íñe mɨ́amúnaa meíjcyadúrée idyé Jetsocríjtó ijcyá íjpííma, ítyujpácyoma. Ehdúu mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévéne dsɨ́jíveebe mépée mewágóóóvéíyónejcúvú meke ɨ́búwátsohíjcyaabe Naavéneke ityáhjaki.
15 Ehdúu dííbyé hójtsɨ́ pañétú meke pájtyetétsoobe mewágóóóvéíyónetu.
16 Tsáháa Críjto tsáátu níjkyéjɨ múnáake ɨpɨ́ááboki. Tsaabée Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe meíjcyámeke ɨpɨ́ááboki.
17 Áánélliihyée mɨ́amúnáájpidívú ípívyéévеebe ɨ́mɨá lluuváábé íjcyaabe íñe muhdú meícyahíjcyáné iwáájácu méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne máhallúvú Píívyéébeke pɨáábó ityáúmeíki. Aabée mewájyuri pájámeííbyedi ɨ́cúbahrámé méimítyuháñé iábájɨ́ɨvémeíki.
18 Téhdurée dííbyeke Naavéné máváríjchóneri ɨɨcúbáhrámeíñéllii waajácuube muhdú ténehjɨ meke dómácohíjcyáne. Aabe piivyété meke téénetu ɨpɨ́aabóne.

3

Moitséé ehníííñevu Jetsóó ávyejúúne

1 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Áánéllii Píívyéébeéjté meíjcyame metsu ímíñeúvú meúráávye uwááboobe Jetsocríjtoke, dííbyeke meúráávyehíjcyánéjcú lluuváábé páñétúejpi íjcyáábeke.
2 Muuráhjáa Píívyéébe dííbyeke níwáávéné wákimyéí tsaímíyé nɨjkévaabe Moitséeúvukéhjáa dibye ihñéjtedívú níwáávémeke dibye tsaímíyé téhmehíjcyádu.
3 Árónáa ihdyu Moitséeúvú ehníííñevu avyéjúúllémeííbyé páneerée dibye ípívyéjtsónéllii éhne múúne jaa méénuube tééjá ehníííñevu ávyejúúllémeídyu.
4 Muurá mɨ́amúnaa jaa meenúhi. Árónáacáa ihdyu páneere Píívyéébere ípívyéjtsónéllii éhníííñevu diibye avyéjúúhií.
5-6 Ehdu muurá Críjto Moitséeúvú ehníííñevu ávyéjújtsámeíhi. Muuráhjáa dííbyeúvú Píívyéébeéjté jahdu nééméke ími téhmehíjcyáhi. Ároobée dííbyé ɨɨcúve múnáajpíye. Áánetu ihdyu Ílli Críjto dííbyeéjté avyéjuúbe. Áábedítyúu muurá diibye Moitséeúvú meke úúballéhi. Aane ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyame dííbyedívú mecátsɨ́páávéne nihñéétsihvúré ími dííbyeke meúráávyéhajchíí tsaímíyé méíjcyaáhi.

Píívyéébeéjté tsaímíyé íjcyane

7 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu dííbyé Apííchó túkevéjtsóneri dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi nééhií:
Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o nééne melléébo.

8 Tsá múu oke táhjálletú éhnée ámúhá ɨhdé múnáaúvú ɨ́ɨ́néubá píívyétúné iiñújɨri iíjcyácooca
oke dárɨ́ɨ́vehíjcyádu.
9 Ehdúu téhulle íjcyame dárɨ́ɨ́vémeíhijcyá 40 píjcyá hajchótá diityémá méénúráítyúronéhjɨ́ o
méénuhíjcyáné ájtyumɨ́júcooróme.
10 Aanée oke cáyobáávatétsoobe diityédítyú o nééhií: "Ɨ́ɨjtsaméí tútávaavémé tsá ímílletú
diityéké o túkévejtsóné illéébone."
11 Ehdúu diityédívú o cáyobáávaténe ɨ́mɨáánetúré o néé diityékée tsaímíyé o pícyooíñé o
néhíjcyátsihvu ditye úújetéityúne.
Ehdúhjáa Píívyéébé waajácúháámɨtu dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi néé dííbyé Apííchóré
túkévéjtsóneri.
12 Ahdícyane tsáma téɨɨbúwá méíjcyaco, ámuúha táñahbémuj. Ámúhá ɨ́jtsaméí métútáváávedí
diibyéjuco ɨ́miá Piivyéébé íjcyáábeke ámuha mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki.
13 Múu tsápɨ́tsójcatsí teenéjuco ícyooca meíjcyárááhori meíjcyáné hajchótá ímityúné
ámúhakye imújtátsótuki.
14 Muurá tujkénutújuco nihñéétsihvúré tsaímíyé Píívyéébedívú mecátsɨ́páávéne dííbyeke
meúráávyéhajchíí ɨ́ɨ́né imíjyaú Críjtoma méíjcyaá íavyéjuri.
15 Áánéllii máábájɨ́ɨ́vedí Píívyéébe íwaajácúháámɨtu íllu nééneé:
Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o néene melléébo. Tsá múu oke táhjálletú ámúhá ɨhdé
múnáaúvúu oke táhjállehíjcyádu.
16 ¿Acáa caatyé Píívyéébeke ímítyú dárɨ́ɨ́vehíjcyáhi? Muuráhjáa Ejíhto múnáá hójtsɨ́ pañétú
Moitséeúvú íjchívyetsómé Píívyéébeke ímityúné dárɨ́ɨ́vehíjcyáhi.
17 ¿Acáa caatyédí Píívyéébe icyááyóbáne ɨ́cúbahrá 40 píjcyá hajchóta? Diityérée muurá íimítyú
nɨ́jcaúvú úújetémé ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨvu dsɨ́jívehíjcyáhi.
18 ¿Acáa caatyéké neebe tsaímíyé diityéké ipícyooíñé iñéérótsihvu ditye úújetéityúne? Di-
ityédítyúrée ehdu neebe ditye dííbyeke lléébohíjcyátúné déjúcotu.
19 Áhdújucóo muurá tsá ditye úújetétú dibyée diityéké néhíjcyátsihvu ípyée
icyáhcújtsótúnélliíhye.

4

1 Áhdure muurá ícyooca mééma ijcyájúcooróné Píívyéébe meke néhijcyáné tsaímíyé dííbyema
maávyéjuutéiyóne. Áánéllii téɨɨbúwá méíjcyaco tééneri mebáñúmeítyu dityéhjáa báñúmeídyu.
2 Muuráhjáa diityéké iúwáábohíjcyádúré ícyooca Píívyéébe méhdivu muhdú mepájtyetéíñé
uwááboju bóhówátsohíjcyáhi. Aane muurá dityée íjcyadúré melléébójúcoorómé
mecáhcújtsótúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́áábóityúne.
3 Áánetu ihdyu ɨ́mɨáané cáhcujtsómé tsaímíyé íjcyaá Píívyéébema. Muurá
cáhcújtsótúmedítyú neébe:
Cáhcújtsótúmedívú o cáyobáávaténe o néé múijyú ditye úújetéityúné diityékée tsaímíyé o
pícyooíñé o nétsihvu.
Ehdúhjáa cáhcújtsótúmedítyú neebe íííñujɨ́ɨ iípívyéjtsóijyújuco pámeere mɨ́amúnaa ɨ́ɨ́né imíjyaú
dííbyema íjcyaíñé iñéijyu.
4 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:
Páneerée Píívyéébe íwákimyéí ɨnɨ́jkévátsihdyu 7 coojɨ́vá úújetéjcóójɨ́ íllurájuco wáyéeevéne.
5 Áhdure néene cáhcújtsótúmedítyu:
Tsá múijyú ditye úújetéityú diityékée tsaímíyé o pícyooíñé o nétsihvu.
6 Árónáa ijcyámé tsaate pajtyété uwááboju icyáhcújtsóne ímí Píívyéébema íjcyame. Áánetúu
tujkénú tééné uwááboju illéébójúcooróné cáhcújtsotúmé íllure báñúmeíhi.
7 Áánélliihyée Píívyéébe meke íyaahóvú iájcúrááhori Dabíiúvuj tééveri íwaajácúháámɨtu nééhií:
Píívyéébe o íjcyaabe ámúhakye o néene melléébo. Tsá múu oke táhjálletúne.
Ehdúu Píívyéébe néé íwaajácúháámɨtu.
8 Aanée muurá méɨhdé múnáaúvuke tsaímíyé ipícyooíñé iñééne Jotsoéeúvuj tééveri imyéénuca
tsáhájuco Dabíiúvuj tééveri mééma dibye íhjyúváítyuróne.
9 Áánéllii muurá ijcyánéi méúmɨ́wari tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaíñe. Tsáhái mééma tene
pánéévetú mekée iájcuíñé dibye nééneé.
10 Muurá ihdyu dííbyema tsaímíyé meíjcyácooca íllurájuco mewáyéééveíñé dibyée panéváré
iípívyéjtsóné nɨ́jcáutu wáyéeevédu.
11 Áánéllii metsu tsaímíyé Píívyéébeke meúráávye ímí dííbyema meíjcya méɨhdé múnáaúvúhjáa
báñúmeídyú mebáñúmeítyuki.

12 Muurá dííbyé ihjyu íhtsutúné iíjcyánéllií páneere míamúnáá íibúwá íjtsaméí bóhówajtsó
éhne múúne niitsúwari tsíeméné mewáhdahíróné pañe muhdíivané íjcyane maájtyumídu.
13 Dííbyerée páneere ípívyéjtsónéllií tsá iiná dííbyedívú téévetúne. Páneere muurá
waajácuúbe. Áábé úmíwari meíjcyácooca páneere mééma ímíbájchóiibye muhdú
meícyahíjcyáne.

Jetsóó páñétúejpi llúúváábe íjcyane

14 Áábé Hajchi muurá Jetsocríjtó páñétúejpi méhlluuváábé íhtsútuúbe. Aabe dííbyema
íjcyaabe máhallúvú piáábó táúmeíhijcyáhi. Áánélliі metsu ímíñeúvú dííbyeke meúráávyeki.
15 Muurá meke iidaatsólléne píááboíjcyaabe mávaríjchojúúnevu metáhjátsámeítyuki.
Muuráhjáa téhdure íjiiri iíjcyácooca ténéhjiri iicúbáhrámeíñélliі waajácuube muhdú
meícúbáhrámeíñe. Árónáacáa ihdyu tsá dibye ímityúné méénutúne.
16 Ahdícyane cáhawáá metsu dííbyedívú mecátsípáávéne Píívyéébeke piáábó metáúmeí
méhdi iidáátsóvéne meke dibye ipíááboki.

5

1 Muurá mee míamúnáadítyú páñétúejte llúúvájte íjcyáímyeke meménuhíjcyámé
ityújkevéállémeke ditye Píívyéébema tsaaté hallúvú iíhjyúváne dííbyeke iiícúvéné iyámeke
icyóvájtso diityé imítyú iábájiivémeíki.
2 Árónáa llúúváábe íjcyároobe míamúnáajpi iíjcyánélliі waajácú muhdú mávaríjchó íjcyane.
Áánélliі tsaate ímíñeúvú wáájácutúmé mújtámeke piivyéteebe chooco iúwaabóne.
3 Aabe tujkénú íhyallúvú Píívyéébeke iiícúvéné iyáábeke cóvajtsó íimítyú iábájiivémeíki. Ááné
boonétú tsíjtyé hallúvú mééenuube diityé imítyú iábájiivémeíki.
4 Tsá tsaapi iiye méménúmeíítyuró llúúváábedívu. Píívyéébere ihdyu ityújkevéállémeke
téénevu picyóó Aróoúvukéhjáa ipícyohdu.
5 Ahdúu Críjtoke Píívyéébere picyóó páñétúejpi llúúváábe dibye iíjcyaki. Tsáháa iiye dibye
méménúmeítyúne. Áábedítyú muurá neebe íwaajácúháámitu:
Uu Hájchíwu u íjcyáábeke uke ó ávyéjujtsóhi.
6 Téhdure tsiiñe neébe:
Uke ó picyóó níjkéváityúné íhtsútuube llúúváábe u íjcya Mekitsedéé íjcyadu.
Ehdu Píívyéébe néé íwaajácúháámitu Críjtodítyu.
7 Aabée Críjto íjiiri iíjcyácooca Cááni Píívyéébema ávyétá ihnáhó kímóóveebéré ihjyúvahíjcyá
dibyée dsíjívéíñetu dibye muhdú iñéhajchíí dííbyeke ipájtyetétsoki. Árónemáhjáa
íhvéjtsámeííbyé muhdú dibye ímillédú dííbyema tene ipájtyeki. Áánélliihyéhjáa Píívyéébe
dííbyeke píaabóhi.
8 Aabée muurá dííbyé Hajchi íjcyaabe páñetu iicúbáhrámeíñélliі waajácú muhdú
mecáhcujtsóne.
9 Ehdúhjáa ímiáábé iíjcyánélliі mepájtyetéiñe mééenuube dííbyeke cáhcujtsómé muhdú
íjcyáityúmeréjuco dííbyema iíjcyaki.
10 Áánélliihyéhjáa Píívyéébe dííbyeke picyóó íhtsútuube páñétúejpi llúúváábe dibye iíjcya
Mekitsedéé íjcyadu.

Mecáhcujtsóné meíhvéjtsómé úmiwa ápíchó nééneé

11 Íjcyaróné téénetu mítyane ámúhakye o úwáábóiyóne. Árónáa tsáhájuco ámúhakye o
úwáábóityú tééneri ámuha meiicúvehíjcyátúnélliíhye.
12 Tsáhájuco béjte ámuha meíjcyájúcóóturóne. Muurá ícyooca ámuha tsíjtyekéréjuco
meúwáábóiyóne. Árónáa muhdú iivane ámúhakye túhuutúné piéénéréi tsiiñe ó úwáábohíjcyá
éhne múúne tsiimene majcho mééenútutsi tsanééré mújpañe óóvedu.
13 Aane ehdu tsiimenédú nééme tsáhái ímíñeúvú wáájácutú muhdú ímiájijtó
meúráávyéiyóne.
14 Áánetu ihdyu kéémejte tsanééréjuco majcho mééenudu nééme tsúúca waajácú ímítyúnetu
keená ímiááné íjcyane.

6

1-2 Áánélliі metsu ímíñeúvú Píívyéébé uwááboju meúráávye éhnííñevu ténejcu mewáájácuki.
Tsá apááñeríyé meíhjyúváityuró Píívyéébema meímíbáávye méíjtsaméí mecápáyóóvéneri,
dííbyeke mecáhcujtsómé ímítyunéhjí meméénúné déjúcotu mewágóóóvéíyóneri,
metsójtsótsámeíñeri, cahcújtso múnáá hallúvú méhójtsine mepícyóóne dííbyeke piáábó

metáúmeíñeri, medsíjɨvémé mebóhíííñeri, dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóíñeri. Éhdúneri tsá apááñeríyé tsúúca Críjtodítyú íjcyáné uwááboju mewáájácúneri meíhjyúváítyuróne.

3 Aane óvíi meke píááboobe éhníííñevu tsíñehjɨ mewáájácuki.

4 Muurá dííbyé uwááboju tsúúca iwáájacúné ímí ííjtsúcunúné úráávyémé pañe ijcyájucóóné dííbyé Apíícho.

5 Aame tsúúca waajácú dííbyé ɨhnáhoori béhjíréjuco ííñujɨ cápáyóóvécooca muhdú meíjcyaíñe.

6 Árónáa ihdyu téénetu ávyéta mújtá imyéénúhajchíí tsáhájuco ditye múijyú tsiiñe ímíbáávyéityúne. Ehdu dáríívémeímyé Píívyéébé Hájchikye múu tsiiñe dsíjívetsódú meenú míamúnáake dííbyedívú iúúhívatétsóneri.

7 Áánetu ihdyu ímɨááné dííbyeke cáhcújtsómeke ímí ɨjtsúcunúúbé éhne múúne tsáápi bájtsó nííjyaba pípájchóneri imíwu ííñene dibye íjtsúcunúdu.

8 Áánetu éhne ímí ííñujɨ néérótsihdyu tsanééré bɨɨva ííñedu ímítyú Píívyéébeke meúráávyéhajchíí cúújúwá pañévú meke waagóóiíbye.

Tsaímíyé meíjcyaíñé meíjtsone

9 Ehdu íñe ámúhakye ó nehíjcyáhi, ámuúha táñahbémuj. Árónáacáubá tsá ámuha tehdu meíjcyatúne. Muurá ó waajácú ímí tehdújuco ámuha meíjcyame mepájtyetéiñe.

10 Muurá Píívyéébe ímɨáábé íjcyaabe tsá ábájíívéityú tehdújuco ámuha mewákímyeíhijcyáne. Áhdure tsá dibye ábájíívéityú tsijtye cahcújtso múnáake ámuha mewájyúne mepíáábóné raahóvú tsíñehjɨ ímɨáánéré ámuha meméénuhíjcyáne.

11 Ahdícyane ó imíllé ámuha óóchévetúmé meítsohíjcyáné ííné imíjyaú meíjcyaíñé méúmíwari íjcyane ámuha téénneri mebáñúmeítyuki.

12 Méóóchévedí téénetu. Ɨhnáhóóróné pañe ímíñeúvú mécahcújtsó éíjyuúvúhjáa tsaate ímí icyáhcújtsóne dibyée diityéké néhijcyádú tsaímíyé dííbyema íjcyadu téhdure ámuha meíjcyaki.

13 Píívyéébéhjáa muurá íhtsútuube iíjcyánéllii Aavaráaúvuke páñetu iiye néé ímɨááné dííbyeke ɨpíááboíñe. Tsáháhjáa tsaatéj tééveri dííbyeke ɨpíááboíñé dibye néétune.

14 Íllúhjáa neebe dííbyeke: "Uke panévatúré mítyane ó píááboóhi. Áánéllii díjtsɨɨménémúhaabe mítyane llíyááteéhi."

15 Ehdúhjáa muurá Píívyéébe Aavaráaúvuke nééne icyáhcújtsóne óóchévétuube ítsohíjcyánéllii ímɨááné iñéhdújuco dííbyema dibye mééinune.

16 Muurá tsáijyu tsaate ímɨáánéré iñéécooca íehníííñevu íhtsútúúbe mémé dómajcó tsijtye icyáhcújtsoki. Ehdu dííbye mémé dómajcómé 'óvíi oke muhdú mééinuube o állíhajchííjyu' iñéénema.

17 Ahdúhjáa ímɨááné imyéénuíñé páñetu iiye Píívyéébe néé ditye icyáhcújtsoki. Aanéhjáa imílleebe diityéké iwáájácutsóné ávyeta iñéhdu imyéénuíñé ííjtsaméí cápáyoácótuúbe.

18 Ahdícyane muurá tsúúca méwaajácú íhtsútuube íjcyaabe muhdú iñéhdu mééma mééinuíñe. Tsá dibye meke állíityúne. Áánéllii dííbyedívú metájpimye tsaímíyé méijcyá ípyée iñéhdu meke dibye ipájtyetétsoki.

19 Aane mewáájacúmé tsaímíyé dííbyeke meúraavyémé ímí méijcyá éhne múúne cúújúwamɨ dóhjívamɨ íoovéjúcóótumɨ íjcyadu. Áánéllii tsúúca ícyooca mépiivyété meeréjuco Píívyéébema meíhjyuváné muhdú páñétúejpi llúúváábe duurúvájá pañévú páñétúétsihvu dííbyema íhjyúvahíjcyádu.

20 Ehdúu meeréjuco Píívyéébema meíhjyúvaíñé mééma Jetsóó ímíbajchóhi. Aabe páñétúejpi llúúváábe ijcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú íjcyáítyuúbe.

7

Mekitsedéé íjcyadu Jetsóó páñétúejpi llúúváábe íjcyane

1 Diibyéhjáa Mekitsedéé Tsááré cóómí avyéjuube íjcyaabe idyé llúúváábe páñétúejpíhjyáa Píívyéébere pícyoóbe. Aabéhjáa tsáijyu cábuuvé Aavaráaúvúu íhtsútúróméhjɨke ávyéjujtéké ityáhjájétsihdyu mééinujcátsityu óómííbyedívu. Áábé hallúvúhjáa Píívyéébeke pɨáábó táúmeííbye.

2 Áábekéhjáa Aavaráaúvú ajcú tsáneevu ípyée ityáhjámé tsíeméné itsívánetu. Áábe mémé Mekitsedéé 'ímiá avyéjuúbe' nééiyóne. Áánetu dibyée íjcyácóómi mémé Tsááre 'íbúwajíí meíjcyane' nééiyóne. Áánéllii téhdure dííbye mémé 'tsaímíyé meke pícyóóné avyéjuúbe' nééiyóne.

3 Diibyéhjáa Mekitsedéé pevétsihdyúré bóhówaavénéllii tsá mewáájácutú dibyée cáaníma, tsí́ijuma, ɨ́ihdé múnáama, íjcyáhajchííjyu. Tsá mewáájácutú muhdúhjáa dibye ípívyeevéne. Áhdure tsá mewáájácutú dibyée dsíjívéhajchííjyu. Ahdúu muurá Píívyéébé Hajchi páñétúejpi llúúváábe múijyú muhdú íjcyáítyuube bóhówaavéhi.

4 Aane méwaajácú ímɨááné Mekitsedéé íhtsútuube íjcyane. Muuráhjáa méihdé múnáajpi Aavaráaúvú íjcyároobe dííbyeke ajcú tsáneevu méénujcátsiyíi íhtsutúmé íjcyárómeke ityáhjámé tsíeménetu.

5 Muuráhjáa Moitséeúvuke Píívyéébe néé Revíiúvúj tsɨɨménémúháábedítyú llúúvájte íjcyámeke imúnaa ítsíeménetu iácuhíjcyaki. Ehdúu neebe Aavaráaúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyame ɨpí́ááboíjcatsíki.

6 Muuráhjáa Mekitsedéé Revíiúvúj tsɨɨménémúhaabe íjcyátúróóbeke Aavaráaúvú ajcú itsíeménetu tsáneévu. Áijyúu diibye Aavaráaúvú hallúvú táúmeííbyé piáábó Píívyéébée panévatúré dííbyeke ɨpí́ááboíñé néhíjcyáábé hallúvu.

7 Tsáháa Aavaráaúvú Mekitsedéé hallúvú piáábó táúmeítyúne. Muuráhjáa Mekitsedééré táúmeí dííbyé hallúvu. Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvú ehníííñevu dibye íhtsútuube íjcyane. Muurá tsáápí hallúvú ímí dibye íjcyáíñé piáábó táúmeííbyé éhníííñevu avyéjúúllémeíhi.

8 Muurá llúúvájteke métsíeménetu maácuhíjcyarómé dsíjíveéhi. Áánetúu Mekitsedéé íhtsútuube llúúváábe íjcyáábedítyú Píívyéébé waajácuháámí néé dibye ícyoocápí íjcyane.

9 Áánéllii méwaajácú Aavaráaúvúhjáa Revííj tsɨɨménémúháábedítyú llúúvájte íjcyáímyemájuco ítsíeménetu Mekitsedéeke ájcune dityée ájcúiyódú ɨ́ɨvane dityéi íjcyátúrónáaáca.

10 Téijyúikyéhjáa tsáhái dííbyéj tsɨɨménémúhaabe Revíí tsɨ́ɨmávámeítyúne.

11 Aanée Revííj tsɨɨménémúhaabe Aróodítyú llúúvájte íjcyame Píívyéébé taúhbaju meúráávyéneríyé mepájtyetéiñe ímíbájchoca muurá tsáhájuco Críjtoke Píívyéébe Mekitsedééhjáa ícyahíjcyádú íhtsútuube llúúváábedívú pícyóóítyuróne. Árónáacáhjáa ihdyu tsá dibye Aróoúvú íjcyadu néébeke pícyootúne. Tsíhdyuréjucóhjáa néébeke dibye pícyoóne.

12-14 Aabée Críjto Máavyéjuube tsá Revíiúvú dohjíba múnáajpi íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu Jodáá dohjíba múnáajpíyé íjcyáróóbeke Píívyéébe llúúváábedívú pícyóónéllii ítyaúhbaju cápáyoové tsíhdyuréjuco. Árónáacáa tsá Móitséeúvú néétu tsaate diityé dohjíba múnáadítyú llúúvájte íjcyaíñe.

15 Áánetu méwaajácú Mekitsedééhjáa íjcyadu íhtsútuube llúúváábedívú Píívyéébe Críjtoke ipícyóónéllii tsíhdyuréjuco ítyaúhbaju cápáyoácóne.

16 Tsáháa dibye llúúváábedívú mémévatú Revíí dohjíba múnáadítyúu tsaate llúúvájte íjcyaíñé néméíhijcyádú dííbyedítyú tene néméíñélliíhye. Muuráhjáa ihdyu memévaabe múijyú muhdú íjcyáítyuubéréjuco íhtsútuube iíjcyaki.

17 Muurá Píívyéébe dííbyedítyú íwaajácúháámɨtu nééhií:

Uu íhtsútuube llúúváábe ú ijcyá Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u íjcyáítyuúbe.
Ehdu Píívyéébe néé dííbyedítyu.

18-19 Muuráhjáa íhdééné taúhbaju Píívyéébe Moitséeúvuj téeveri méénune meúráávyerómé mepájtyetéítyúrónéllii tsíhdyuréjuco mééma dibye teene cápáyoácóne. Áánélliihyée Críjtoj téeveri meke éhníííñevu pí́ááboobe ímí dííbyema meíjcyaki.

20-21 Muuráhjáa tsíjtyehjɨ llúúvájte pevénéré memévahíjcyáhi. Áánetúu Críjtoke páñetu Píívyéébere meménú múijyú muhdú íjcyáítyúné lluuváábé dibye iíjcyaki. Muurá dííbyé waajácúháámɨtu néénee:

Píívyéébe ímɨáánetúré nééhií: “Uke ó picyóó Mekitsedéé íjcyadu múijyú muhdú u íjcyáítyuube llúúváábe u íjcyaki.”

Tsáháhjáa múijyú ehdu tsíjtyedítyú dibye néétune.

22 Aabée Jetsóó mééma béhné pityájcoju meenú íhdééné taúhbajúu meúráávyehíjcyáné ehníííñevu tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaki.

23 Muuráhjáa éíjyuúvú mítyame llúúvájte íjcyame tsaapi dsíjívécooca tsijpi cápáyóóvehíjcyáhi.

24 Áánetu ícyooca íhtsútuube Jetsóó múijyú muhdú íjcyáítyuube llúúváábe íjcyáábeke tsá múha cápáyóóvéityúne.

25-26 Aabe piivyété meke ipájtyetétsóné ímɨáábé iíjcyánélliíhye. Tsá dibye ímítyuube íjcyatúne. Áánélliihyée tsá dibye múijyú ímityúné méénutúne. Aabée Cáání éllevu níjkyejívú ipyéene íllurréjuco ávyéjuuténe. Aabe ícyooca dííbyedi tsúúrámeímyé hallúvú Píívyéébeke piáábó táúmeíhijcyá muhdú íjcyáityúmeréjuco tsaímíyé dííbyema iíjcyaki.

27 Tsáháa mɨ́amúnaa llúúvájte méénuhíjcyádú dibye méénutúne. Diityéhjáa muurá
Píívyéébé úmɨwávú tujkénú cóvátsohíjcyá iyáábeke íimítyú iábájɨ́ɨ́vémeíki. Ááné boonétúhjáa
botsíi tsíjtyé hallúvú méénuhíjcyámé diityé imítyú téhdure iábájɨ́ɨ́vémeíki. Ahdúu tsá
Jetsóó méénutúne. Muuráhjáa ihdyu tsáneere páñetu iiye pájámeííbyé dityée iyámeke
cóvátsohíjcyádú ɨ́ɨ́vane pámé hallúvuréjuco.
28 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébe Moitséeúvuke néhdújuco ditye mɨ́amúnaa ímityúmé
íjcyárómedítyú méménuhíjcyáné páñétúejte llúúvájte ditye iíjcyaki. Árónáacáa ihdyu Píívyéébe
iñéhdújuco Ílli ɨ́ɨ́né imítyú méénútúúbeke pícyoone páñétúejpi llúúváábe dibye iíjcya múijyú
cápáyóóvéítyuubéréjuco.

8

*Jetsóoj téé*veri *béhné pityá*jcoju *íjcyane*

1 Aane íñe meíhjyúvahíjcyánetu éhnííñevu ímí méijtsúcunú páñétúejpi Críjto mélluuváábé
íjcyane. Aabe ícyooca ijcyá Cááni Píívyéébé úníuri níjkyéjɨri.
2 Aabe téhulle íjcyaja duurúvájá pañétú páñétúétsihdyu Cááníkye máhallúvú pɨáábó
táúmeíhijcyáhi. Tsá mɨ́amúnaa méénújari dibye íjcyatúne. Píívyéébere méénújari diíbye.
3 Muuráhjáa mɨ́amúnáadítyú páñétúejte llúúvájte íjcyame Píívyéébé úmɨwávú iyámeke
cóvátsohíjcyá tsíjtyé imítyuháñé iábájɨ́ɨ́vémeíki. Ahdúu Críjto páñétúejpi llúúváábe iíjcyánéllii
meenú mɨ́amúnáama. Árónáacáa tsá dibye diityée méénuhíjcyádú méénutúne. Muuráhjáa
ihdyu iiye pájámeííbyé pámé imítyuháñéré iímíbájchoki.
4 Muuráhjáa ííñújɨ́ejpíyé iíjcyaca tsá dibye llúúváábe íjcyáítyuró tsúúcajáa Moitséeúvuj
téé veri Píívyéébe pícyóóné taúhbaju néhdújuco tsaate llúúvájte dííbyeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyámé
íjcyánélliíhye.
5 Muuráhjáa diitye lluuvájté Píívyéébeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyá páñétúeja duurúvaja níjkyéjɨri
íjcyajádú imyéénújá pañévu. Píívyéébéhjáa muurá Moitséeúvuke nééhií: "Ímíñeúvú tsáma
méénuco éhnée 'Tsinaíi' némeíhbaúvú páñétúéja náávevu uke o úújetsóné u ájtyumɨ́du."
Ehdúhjáa Píívyéébe néé Moitséeúvuke.
6 Árónáa éhnííñevu ícyooca páñétúétsihyi Jetsóó llúúváábe íjcyaabe máhallúvú Píívyéébeke
pɨáábó táúmeíhijcyáhi. Dííbyej téé veríhjyáa muurá Píívyéébe mééma béhné pityájcoju meenú
tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.
7 Tujkénúhjáa dibye méénúné pityájcoju néhdu meíjcyáneríyé mepájtyetécá tsáhájuco béhné
pityájcoju dibye méénúítyuróne.
8 Tujkénúéné pityájcojúu néhdu mɨ́amúnaa ícyahíjcyátúnéllií béhné pityájcojúréjuco dibye
méénune. Muurá íwaajácúháámɨtu neébe:
Béhné pityájcojúréjuco o méénuíñé tahñéjtema ijraéémuu, jodáámuu, íjcyámema.
9 Tsáhájuco o méénúityú diityé ɨhdé múnáaúvukée Ejíhtó iiñújɨtu o íjchívyétsócooca diityémá o
méénudu nééné pityájcoju. Dityée téené pityájcoju néhdu íjcyátúnélliı diityéké múu ɨ́hvejtsódú
ó meenúhi. Ehdu o néé Píívyéébe o íjcyaábe.
10 Ahdícyane tsíhdyuréjuco néené pityájcoju o méénuíñé ijraéémuma ditye ímíñeúvú téené
uwááboju iwáájácúne muhdú tene néhdu iíjcyaki. Áijyu ɨ́mɨááné tahñéjté íjcyámé Piivyéébé
ó íjcyaáhi.
11 Téijyu tsáhájuco múha óhdivu wáájácútsójcatsíityú pámeere ɨ́htsútúróméhjɨmáyé
ícyátújtsɨɨméné oke wáájácúíñélliíhye.
12 Ááme di o ɨ́dáátsóvéne ílluréjuco diityé imítyú o ábájɨ́ɨ́veíñe. Aane tsáhájuco múijyú o
ɨ́tsáávéityúne.
13 Ehdúhjáa Píívyéébe béhné pityájcojúréjuco bóhówajtsóné ɨ́hdééné pityájcoju pañe
meíjcyarómé mepájtyetéítyúrónélliíhye. Aane tsúúca mééma cápáyoovéhi.

9

Níjkyéjɨri páñétúeja duurúvaja

1 Teenée tujkénúéné pityájcoju túkévétsohíjcyá ííñújɨri íjcyáné duurúvájá pañétú muhdú
dííbyeke ditye ɨ́ɨ́cúvehíjcyaki.
2 Aanéhjáa teeja imyéénúcooca meenúmé míhyóócu mɨ́jcohóócú ímichi tétsihvu Píívyéébeke
ɨ́ɨ́cúveki. Tujkénúétsíi méméhjáa 'Ɨmɨátsíi'. Átsihyíhjyáa imíwu néené peetéíhcyú úníuri
méétsáwá hallúrí pááa dííbyé ɨɨcúve.
3 Ááné bóunáálleríhjyáa íjcyaho wájyámuwávú wátájcámeítsíi mémé 'Páñétúetsíí Ɨmɨátsíi'.
Átsihvúhjáa apáábyéré páñétúejpi llúúváábe Píívyéébema ihjyúvahíjcyáhi.

4 Átsihyíhjyáa óórótu méénúmeíñé waíjí téijí hallúvú ditye Píívyéébeke idyúúruváné imyéwu
cúvaane cóvátsohíjcyaíji. Ááné úníuríhjyáa cajóónaba imíwu téénere óórótu hálluú, pañee,
méénúmeíba. Áhbá pañéhjáa Píívyéébé taúhbaju cáátúnúmeíñé newáyuwáácuu, Aróoúvú
cuujúí béhjívaii, 'manáa' némeíñe pááá óóróíhlló pañe íjcyanee, éhdune.
5 Áhbá hallúríhjyáa nijkyéji múnáajtétsí níjcyota 'tétsihyi Píívyéébe íjcyane' nééiyóne. Áámútsí
nuwáácyúhjáa wállúríjiúcunúné lliiñévú páñétúejpi llúúváábe iyáábé tujpácyó pícyohíjcyá
míamúnáá imítyú iábájíívémeíki. Aane óvíi éhdunéré tééneri méihjyúváhi.
6 Ehdúhjáa duurúvaja imyéénújá pañévú paíjyuváré llúúvájte tujkénúéhó pañévú
iúcáávéne Píívyéébeke íícúvehíjcyáhi.
7 Áánetúhjáa páñétúétsihvu tsáné pijcyábá lliiñe tsáijyúré páñétúejpi llúúváábere
úcáávehíjcyá iyáábé tujpácyoma íimítyuu, tsíjtyé imítyuu, íjcyane iábájíívémeíki.
8 Ehdúu méénuhíjcyámé paméváréi Píívyéébema meíhjyúvaíñé ímíbáávyétúné hajchóta.
Aane méwaajácú Píívyéébé Apííchó túkevéjtsori.
9 Muuráhjáa ihdyu Críjto mééma méénúíñe náávé iyámeke icyóvájtsóneri panévaríyé
Píívyéébeke íícúvehíjcyáme. Árónáacáhjáa tsá ditye teene imyéénúneri ímíbáávyéítyuróne.
10 Muuráhjáa panéváré majchóháñé, dooháñé, adóháñé, téiibúwáré méénuhíjcyámé
Píívyéébe diityéké néhdújuco. Áhdurée íjpi ityútáváávécooca nítyámeíhijcyámé iímíbáávyeki.
Éhdúu méénuhíjcyámé imyéénuhíjcyádú Píívyéébe tééné taúhbaju Críjtoj tééveri
icyápayoácótúné hajchótá ímí diityéké iijtsúcunúki.
11 Aabée Críjto bóhówáávеebe ícyooca páñétúejpi llúúváábe ijcyá tsaímíyé meíjcyaíñé mééma
méénuúbe. Aabe ícyooca míamúnaa méénútuja tsaímíyé Píívyéébere méénúné duurúvájá
pañétú máhallúvú piáábó táúmeíhijcyáhi.
12 Tééjá pañévúu úcáávеebe páñétúétsihvu. Ároobée tsá llúúvájtée méénuhíjcyádú ténevá pi-
jcyábádú ócájíwuu, cáávaraa, íjcyámeke idsíjívétsómé tujpácyoma úcáávetú tééneri Píívyéébeke
iíícúveki. Muuráhjáa ihdyu páñetu ítyujpácyóré waagóoobe tsáijyúré pámé hallúvuréjuco
tééneri mepájtyetéki.
13 Muuráhjáa éíjyuúvú ímítyúúvémeke ócájimuu, cáávarámuu, íjcyámé tujpácyori
wáchíyáhcuhíjcyámé ditye iímíjpyetéki. Téhduréhjáa ócájimééwáwúuke icyóvájtsóné ballíijyú
iúúrúnúneri wáchíyáhcuhíjcyámé ditye íjpi iímíbáávyeki. Árónáacáhjáa tsá diityé imítyú
ímíbáávyehíjcyatúne.
14 Áánetúu ihdyu Críjto ítyujpácyori meke ímíjpyetétsó méimítyutu. Píívyéébé Apííchóo
múijyú muhdú íjcyáityúné dííbyeke píáábóneri pájámeííbyé mewájyuri íiné imítyú
méénútúroóbe. Áánéllii dííbyé tujpácyó tsúúca meke ímíjpyetétsó ímítyúnéhjitu tsaímiyéjuco
Píívyéébeke meíícúvéébema meíjcyame mewágóóóvétuki.
15 Diibyée muurá Jetsocríjtó tsáá béhné pityájcojúréjuco mééma imyéénuki. Muuráhjáa
tujkénú Píívyéébe méénúné pityájcójú pañe íjcyámé imítyuháñé téhdure tsúúca ímíbaavyé
dibye dsíjívéneri. Áánéllii ícyooca pámeere Píívyéébée tsúúca meke újcume tsaímiyéjuco
dííbyema meíjcyaíñé dibyée néhduú.
16 Muurá múúne medsíjívétúné ihde mécaatúnú métsíeméné caatyé újcuíñé úúbálléné
waajácuháámi. Aane medsíjívécooca botsíi ujcúmé teéne.
17 Áánetu méi medsíjívétúné hajchótá tsá múha dómájcóítyuró tééné waajácuháámí
mecáátúnúrónáaáca.
18 Ahdúhjáa íívane Jetsocríjtói dsíjívétúné hajchótá Píívyéébe íhdé múnáaúvuma tu-
jkénúéné pityájcoju méénune néhdújuco ditye dííbyeke íícúvehíjcyáné iyámeke illííhyánúmé
tujpácyori.
19 Téijyúhjáa Moitséeúvú Píívyéébé taúhbajúúné úúbállehíjcyáhi. Átsihdyúhjáa obééjámú
ihjíné tújpáíhdsiúvú nééne úméhéí níjcáutu ipícyoone ócájíwuúmuke, cáávaráwuúmuke,
idsíjívétsómé tujpácyó nújpácyotu icyátáhbóné pañévú iééníyóneri wáchíyáhcuube teene
taúhbaju íjcyáné waajácuháámi. Téhduréhjáa míamúnáake wáchíyáhcuúbe.
20 Áánemáhjáa neebe diityéke: "Ámúhakye íñe tújpácyori ó wáchíyahcú muhdú meíjcyáíñé
pityájcoju Píívyéébe mééma méénúné uubálle."
21 Áhduréhjáa duurúvaja wáchíyáhcuube páneere tééjá pañe íjcyánéhjimájuco.
22 Muuráhjáa teene Píívyéébé taúhbaju néé páneere tútávaavéné tújpácyoríyé
ímíbájchómeíhíjcyaíñe. Áánéllii tsá míamúnáá imítyuháñé pevénéré ímíbáávyéítyuróne.

Críjto mewájyuri pájámeíñe

23 Ehdúhjáa iyámeke ɨdsíjɨívétsómé tujpácyori duurúvaja ímíbáchohíjcyámé tééjá pañévú
iúcáávehíjcya Jetsocríjtóo mééma ítyujpácyori méimítyú ímíbajchómé dííbyema páñétúétsihvu
meúújetéíñe nááve.
24 Tsáháa dibye úcáávetú mɨamúnaa méénúné duurúvájá pañévú méimítyú iímíbájchoki.
Muuráhjáa ihdyu páñétúeja nijkyéjɨri íjcyájá pañévúré úcááveebe máhallúvú Píívyéébema
iíhjyúvaki.
25 Árónáacáa tsá dibye mɨamúnáajpi llúúváábe méénuhíjcyádú ténevá pijcyábádú iyámé
tujpácyoma páñétúétsihvu úcáávehíjcyatú mɨamúnáá hallúvú Píívyéébema iíhjyúvaki.
26 Muuráhjáa ditye méénuhíjcyádú imyéénuca ííñujɨɨ ípívyéévétsihdyu múhdúijyúvájúcooíyó
dibye méimítyú hallúvú dsɨjɨivéne. Árónáacáa iéévé úújetétsihvu ibóhówáávéne tsáneere
pájámeííbyé pámé hallúvuréjuco.
27 Téhdure mee mɨamúnaa tsáneere medsɨjɨívémema Píívyéébe muhdú meícyahíjcyáné
ímíbájchoóhi.
28 Muuráhjáa Críjto tsáijyúré pájámeí pámé imítyuháñéré iímíbájchoki. Aabe tsiiñe it-
sáácooca tsáhájuco téénevu tsááityúne. Tsáiibye tsaímíyé dííbyeke téhmehíjcyámeke itsájtyeki.

10

1 Muuráhjáa Moitséeúvuj tééveri Píívyéébe ájcúné taúhbaju Jetsocríjtó mééma méénúíñe
náávére. Áánélliihyée ténevá pijcyábádú iyámeke illííhyánúmedi Píívyéébeke ditye
ɨɨcúvehíjcyárónáa tsá ditye ímíbáávyehíjcyatúne.
2 Muuráhjáa tehdu tsáneere imyéénúneri tsúúca iímíbáávyeca tsáhájuco tsiiñe ditye tehdu
méénuhíjcyáítyuróne. Áácáa diityé hallúrí tsáhájuco ɨɨná íjcyáítyuróne.
3 Árónáacáhjáa ténevá pijcyábádú íhyallúvú iyámeke ɨdsíjɨívétsohíjcyánéllii waajácuhíjcyámé
ímityúmé iíjcyane.
4 Árónáa tsá ócájimuu, cáávarámuu, íjcyámé tujpácyó méimítyú ímíbájchóítyuróne.
5 Muuráhjáa Críjto ííñujɨvú itsáácooca néé Píívyéébeke:
Mɨamúnaa íimítyú hallúvú iyámeke illííhyánúmedi uke ɨɨcúveróné diityéké tsá
ímíbáávyétsotúne. Áánélliii íñe oke mɨamúnáájpidívú ú ípívyéévetsó o dsɨjɨivéneri
botsíi diityéké o ímíbájchoki.
6 Muurá íimítyuháñé iímíbáávyéro ditye iyámeke cóvátsohíjcyaróné tsá diityéké pɨáábotúne.
7 Áánélliii uke o néehií: “Áánu oo, Tápiivyéébej. Óvíi muhdú óhdityu díwaajácúháámɨtu tene
cáátuvádú u ímillédú ó ijcyáhi.”
Ehdúhjáa Críjto néé Píívyéébeke ííñujɨvú itsáácoóca.
8 Tujkénúhjáa neebe mɨamúnaa Píívyéébé taúhbaju néhdújúcooro iyámedi dííbyeke
ɨɨcúveróné diityéké ímíbáávyétsotúne. Áhduréhjáa neebe tsíñéhjɨri ditye ɨɨcúveróné diityéké
ímíbáávyétsotúne.
9 Ááné boonétúhjáa tsiiñe neébe: “Áánu oo, Tápiivyéébej. Óvíi muhdú u ímillédú ó ijcyáhi.”
Ehdúhjáa Jetsocríjtó iñééne ɨhdééné pityájcoju tsíhdyuréjuco cápáyoácóne.
10 Aabée Píívyéébe ímillédújuco mewájyuri tsáneere pájámeíñé pámé hallúvuréjuco.
Ehdúu dibye dsɨjɨivénej tééveri Píívyéébe méimítyuháñé tsúúca ímíbajchóné tsá máhallúrí
íjcyájúcootúne.
11 Áánetúu éíjyuúvú ɨhdééné taúhbaju néhdújuco llúúvájte paíjyuváré Píívyéébeke iyámedi
ɨɨcúvehíjcyáne. Áronée tsá múijyú mɨamúnáá imítyuháñé ímíbájchóítyuróne.
12 Áánélliihyéhjáa Jetsocríjtó mewájyuri tsáneere ɨdsɨjɨivéné boone Cááni Píívyéébé úniúvú
ávyéjuutéhi.
13 Aabe tétsihdyu téhmehíjcyá Píívyéébe dííbyema ímunáake táhjaíñe.
14 Muuráhjáa tsáneere dsɨjɨíveebe pámeere dííbyeke mecáhcujtsómé téénej tééveri
Píívyéébema meímíbáávyeki.
15 Aanéhjáa éhnííñevu Píívyéébe Íapííchoj tééveri méhdivu bóhówájtsoobe néehií:
16 Ícyooca tsíhdyuréjuco néené pityájcoju diityémá o mééenuíñé ditye ímíñeúvú tééné uwááboju
iwáájácúne ɨmɨááné iímílléne muhdú tene néhdu iíjcyaki.
17 Áhdure tsiiñe neébe:
Diityé imítyuháñé o ábájɨɨvéné tsáhájuco múijyú o ɨtsáávéityúne.
Ehdu muurá Píívyéébe méhdivu bóhówajtsó Íapííchoj tééveri.
18 Áánélliii tsáhájuco dííbyeke méimítyú hallúvú tsíeméhjɨri meɨɨcúvéityú tsúúcajáa mééma
dibye teene iímíbajchóné ábájɨɨvéjúcóónélliíhye.

Tsaímíyé Píívyéébema meíjcyáne

19 Ámuúha táñahbémuj, ícyooca tsúúca mépiivyété paméváré Píívyéébema meíhjyuváné íínerí
núhnévetúmé Jetsocríjtóo dsíjívénej tééveri.
20 Teenée nééiyóné dibye dsíjívéné tujkéveri duurúvájá pañétú tsátsii páñétúétsíí watájcó
wájyámuwa dóchéreevé wajítahnécu. Ehdúu mééma ímíbájchoobe íícúbáhrámeíñeri téénej
tééveri Píívyéébema ímí meíjcyaki.
21 Aabe Jetsóó páñétúejpi méhlluuváábé Píívyéébeéjté meíjcyámé avyéjuube íhtsútuúbe.
22 Áánéllii metsu ímiáámeré meíjcyáne ímíñeúvú dííbyeke mecáhcújtso tsaímíyé Píívyéébema
meíjcyaki. Muuráhjáa tsúúca páneere méimítyuháñé mééma ímíbájchoobe idsíjívéneri. Ehdúu
meke ímíbájchoobe Píívyéébé Apííchoj tééveri.
23 Ahdícyane óvíi ímíñeúvú méúraavyé tsaímíyé Píívyéébema meíjcyaíñé mééma dibye
méénujíjto. Muurá Píívyéébe páneere méénuú muhdú íñéhijcyádu.
24 Áánéllii metsu keená ímiááné íjcyanéréjuco memééénuhíjcyaki. Métsu ímiááné
mewájyújcatsíñe panévatúré mepíáábójcatsíki.
25 Tsá tsaate méhdityu ícyahíjcyádú pihcyáávevu tsáátuméréjuco meíjcyáítyuróne. Métsu
metsápítsójcatsíñe paíjyuváré mepíhcyáávehíjcyaki. Muurá méwaajácú lléváhréjuco tsiiñe
Máavyéjuube Jetsocríjtó tsááiñe.
26 Muurá tsúúca ímiájíjtó meúraavyéjúcoorómé meímillédúré ímityúné memééénuhíjcyámé
tsá múhdutú meímíbáávyéítyuróne.
27 Tehdu néémeke Píívyéébe waagóoó dííbyeke icyáhcujtsóné ímíllétúmeke íícúbáhráíñé
cuujúwá ávyétá ihnáhó péétécunúwá pañévu.
28 Muuráhjáa éíjyuúvú Moitséeúvuj tééveri dibye ájcúné taúhbaju néhdu tsaate
ícyahíjcyátúmé hallúvú míítyétsíuba, pápihchúúmeváuba, úúbálléhajchíí tsúúca
dsíjívétsohíjcyámé ídáátsóvetúmére.
29 Aanéjíiva awáá muurá éhníííñevu ícúbáhrámeíimye Íllíi mewájyuri ítyujpácyó wáágoóné
icyáhcútsótúne dííbyé Apííchó meke píáábóneri úúhívatéhijcyáme.
30 Muurá Píívyéébe nééhií: “Ooréi ó ícúbáhraá ámúhá hallútú ímityúné ámúhakye
méénúmeke.” Téhdure tsiiñe neébe: “Tahñéjteke ímityúné méénúmema teene ó ímíbájchoóhi.”
31 Muurá ápíchó teene Píívyéébe mééma ímíbájchoíñe.
32 Áánéllii máábájíívedí muhdúhjáa Críjtoke ámuha mecáhcújtsótujkénúcooca ámuha
meícúbáhrámeíyonéhjí maáábúcuhíjcyáne.
33 Muuráhjáa ámúhadi tsaatédí tsijtye nehníwu iúúhívaténe míamúnááj piinévú
ícúbáhrahíjcyáhi. Áhdurée tsíjtyeke ditye méénúneri ámuha méídáátsóvehíjcyáhi.
34 Dityée cúvéhoojánúmedi ámuha méídáátsóvehíjcyáhi. Ámúhá tsíeménée ditye
dójtúcúrónáa íllure ámuha méimíjyuhíjcyá nijkyéjiri ímiátsíí ííné imíjyaú múijyú níjkéváityúné
ámuha meíjcyaíñé mewáájácúnema.
35 Áánéllii Críjtoke ámuha mecáhcújtsónetu méíhvetédíñe. Muurá dííbyeke ámuha
mecáhcujtsóné ímí ámúhama nijkévaáhi.
36 Áánéllii múu íícúbáhrámeíyonéhjí panéváré iáábúcúne Píívyéébe ímillédú ijcyá meke
dibye néhijcyádú tsaímiyéjuco dííbyema ámuha meíjcyaki.
37 Muurá dííbyé waajácúháámitu Críjtodítyú nééneé:
Lléváhréjuco dibye tsiiñe tsááiñe.
38 Ahdícyane dííbyeke cáhcújtsómeke ímí tehdújuco o íjtsúcunúmé pájtyéteéhi. Áánetu dííbyeke
cáhcujtsójúcoorómé tsiiñe íimítyúnejcúvú óómímyeke tsá ímí o íjtsúcunúityúne.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.
39 Áánéllii tsá tsiiñe íimítyúnejcúvú meóómíjyúcóóityú tsaate ímiááné cáhcújtsotúmé
wágóóóveímyé méénuhíjcyádu. Muurá ihdyu ímiááné dííbyeke mecáhcujtsómé mépájtyéteéhi.

11

Cahcújtso

1 Muurá ímiááné Píívyéébeke mecáhcujtsómé méwaajácú muhdú iñéhdu mééma dibye
méénuíñé teenéi maájtyúmítúrónáaáca.
2 Tehdúhjáa méihdé múnáaúvudítyú tsaate ímí dííbyeke cáhcújtsómeke ímí ijtsúcunúúbe.
3 Ahdu muurá íñe páneere múhdúné tsíeménéhjáa dibye meííténáa ípívyéjtsóturóné
mécáhcujtsó ímiááné dibye ípívyejtsóné pevétsihdyúré íllure iíhjyúváneri.

4 Abééhjáa muurá ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii íñahbe Caíí ehníííñevu tsaímíyé dííbyeke
ǵícúvehíjcyáhi. Aanéhjáa ímí Píívyéébe ɨǵjtsúcunúne dííbyeke dilló ǵmɨáábedi. Ehdúhjáa ímí Abéé
cáhcújtsónéllii ícyoocápí dííbyeke méǵtsáávehíjcyá tehdu mecáhcújtsómeke Píívyéébe téhdure
ímí ɨǵjtsúcunúki.
5 Áhduréhjáa Enóó ímí cáhcújtsónéllii dsǵjǵvétúúbekéré dibye újcúúbeke tsáhájuco múha
ájtyúmɨtúne. Áábedítyú Píívyéébe néé ímíhyeváa dibye ícyahíjcyáné dibye ímillédu.
6 Tsá muurá Píívyéébe ímí ǵjtsúcunútú dííbyeke cáhcújtsótúmeke. Áánéllii ihdyu dííbyema
tsaímíyé menáhbévájcatsíñé meímílléhajchíí mécáhcujtsó ǵmɨááné dibye íjcyane. Áijyu meke
pǵááboobe dííbyedi metsúúrámeímyeke.
7 Téhduréhjáa Noéé ímí cáhcujtsóhi. Áánélliihyéhjáa Píívyéébe nújpacyo icyáájávétsoíñé
dííbyeke nééne cáhcújtsoobe tsáijyúubáréi tehdǵǵvane ájtyúmǵtúroóbe. Áánemáhjáa mǵǵnécoba
méénuube téémɨri ǵǵtsǵǵmema ipájtyetéki. Ehdúhjáa icyáhcujtsódú íjcyaabe pájtyeténáa tsi-
jtye mǵamúnaa ǵcúbáhrámeíhi. Áábekéhjáa ímí Píívyéébe ɨjtsúcunú dibye ímí dííbyeke
cáhcújtsónélliíhye.
8 Téhduréhjáa Aavaráá ímí cáhcujtsóhi. Muuráhjáa Píívyéébe kiá dííbyé iiñújǵ íjcyáíhullévú
dííbyeke wállóónéllii iwáájácútúróhullévú peebe dííbyeke icyáhcújtsónema.
9 Aabéhjáa úújeté Píívyéébe dííbyeke iñéhdújuco ájcúné iiñújɨvu. Árónáacáhjáa ihdyu
tétsii ícyahíjcyaabe éhne múúne ullé múnaa íjcyadu nújuwááneríye. Téhduréhjáa Itsáamútsí ílli
Jacóóboma nújuwááneríyé ícyahíjcyá tééné pityájcójú pañéré iíjcyánélliíhye.
10 Ehdúhjáa Aavaráá ícyahíjcyaabe ǵtsohíjcyá múijyú muhdú íjcyáítyucóómí páñetu
Píívyéébere méénúcoomívú iúújetéiñe.
11 Téhduréhjáa mewa Tsáára ímí icyáhcújtsónéllii tsǵǵmavá ajchíbá íjcyalle kéémelléjuco
íjcyárolle. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébe ǵmɨááné dille tsǵǵmávaíñé nééne icyáhcújtsónéllii
tsǵǵmavalle.
12 Ehdúhjáa ávyeta kéémemútsíjyuco íjcyáromútsí tsáápíwúuke tsǵǵmáváábedítyú mítyane
mǵamúnaa llíyaaté mǵǵcúruma néwayúúhá íjcyadu eevératu.
13 Aaméhjáa pámeere dsǵjɨvé Aavaráaa, Itsáaa, Jacóóboo, íjcyame Píívyéébée diityéké nénehjɨ
ájtyúmɨtúmére. Árónáacáhjáa ihdyu cáhcujtsómé ǵmɨááné diityéké iñéhijcyádú dibye diityémá
méénuíñé dibyéi méénútúrónáaáca. Aaméhjáa nehíjcyá ííñújɨri ullé múnaáre iíjcyane.
14 Ehdúhjáa ditye néénetu méwaajácú tsɨɨjɨ ííñujɨ ditye ǵtsohíjcyáné tééjɨri botsíi ǵǵné imíjyaú
iíjcyáíjɨ.
15 Muuráhjáa tsáháturo muhdú tene néétu tsiiñe ditye íiiñújǵ ǵǵtsáávéne óómíiyóne.
16 Árónáacáhjáa ihdyu ávyeta imíllémé éhníííñevu ímí ditye íjcyáíñé iiñújǵ Píívyéébe níjkyejǵvú
diityémá méénujɨ iájtyumǵne. Áánélliihyéhjáa tsá Píívyéébe núcójpǵtsó ǵjtsúcunútú diityé
Piivyéébé iíjcyane.
17-18 Tsáijyúhjáa muurá Aavaráake ílli Itsáadítyú neébe: “Daachi Itsáadítyú llíyaatémé íjcyaá
páñétúejte dǵjtsɨɨménémúhaábe.” Ehdúhjáa Píívyéébe iñéérióóbedi Aavaráake waajácullé dibye
ɨdsǵjǵvétsóne icyóvájtsóóbedi dííbyeke ǵǵcúveki. Ahdújucóhjáa dibye méénújúcoróné dííbyeke
ǵmɨááné icyáhcújtsónélliíhye.
19 Ɨmɨáánée cáhcújtsoobe Píívyéébe ǵhtsútuube dsǵjǵvémeke tsiiñe bóhɨɨtsóne. Áánélliihyéhjáa
ɨjtsúcunúúbé tsúúca íllíkye dibye llííhyánúúbeke Píívyéébe tsiiñe bóhǵǵtsoúvúdu.
20 Áhduréhjáa Itsáá cáhcujtsó íllímutsi Jacóóboo, Etsaóoo, íjcyámútsí hallúvú pɨáábó
Píívyéébeke dibye táúmeídyú diityétsikye dibye pǵááboíñe.
21 Áhduréhjáa Jacóóbó cáhcujtsó íááchimútsí Jotséé hájchimútsí hallúvú pɨáábó dibye
táúmeídyú Píívyéébe pǵááboíñe. Aabéhjáa ǵdátsó dsɨjǵveríjyuco íjcyaabe ícyuujúityu
icyátóróóvéne Píívyéébeke duurúvahíjcyáhi.
22 Áhduréhjáa diibye íaachi Jotséé ímí icyáhcújtsónéllii ɨdsǵjǵvéíñé ɨhde néé ihyájkímú
ijraéémuke Píívyéébe diityéké íjchívyétsoíñé Ejíhto múnáá hójtsǵ pañétu. Téhduréhjáa neebe
diityéké ditye tétsihdyu ipyéécooca dííbyé bajcúné tééné iiñújɨvu iúújeíñútuki.
23 Áhduréhjáa Moitsééj caanímútsí ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii tsá íllityétú tééné iiñújǵ
avyéjuube diityéj tsǵǵmé wapímúj tsǵǵméwuúmudívú dsǵjǵvétsótsóneri. Aamútsíhjyáa diibye
Moitséé imíwu néébéwúuke ɨtsǵǵmáváábeke páátanú pápihchúú nuhbává hajchóta.
24 Aabéhjáa ikyéémévéne téhdure ímí Píívyéébeke icyáhcújtsónéllii tsá ímílletú teene Ejíhtó
avyéjúúbé ajyúwá hájchidi idíllómeíñé diityémá ímí iíjcyáíyónáaáca.

25 Imílleebéhjáa ihdyu imúnaa ijraéémú Píívyéébeéjté íjcyame ɨ́dátsó
ɨ́cúbáhrámeíhíjcyárómemáyé iíjcyane. Tsáháhjáa dibye ímílletú íñe ííñújɨ́ene ímityúné
múhajchótá dííbyeke ímíjyúúvétsóíñeríjɨ́ɨ́va iíjcyáiyóne.
26 Waajácuubéhjáa imúnáama íjcyaabe ɨ́ɨ́cúbáhrámeíyónáa nihñéétsihvúré Críjtoma
tsaímiyéjuco iíjcyaíñé Ejíhtó iiñújɨ́ avyéjuri ímí iíjcyáíyóné ehnííñevu.
27 Aabéhjáa Píívyéébeke iájtyúmɨ́túróóbeke ímí icyáhcújtsóóbedívú icyátsɨ́páávéne ijchívyé
téené iiñújɨ́ avyéjuube dííbyedívú cáyobáávatérónери íllityétuubére.
28 Aanéhjáa ɨ́miááné icyáhcújtsónéllii ihyájkímuke neebe ditye obééjámuke illííhyánúmé
tujpácyori ihjyáháñé llehówááné iwáchíyáhcu nijkyéjɨ́ múnáájpikye Píívyéébe wálloobe Ejíhto
múnáaj tsɨ́ɨ́mé ámíajtéké dsɨ́jɨ́vétsóíñetu diityéj tsɨ́ɨ́mé ipájtyetéki.
29 Aaméhjáa idyé ímí icyáhcújtsónéllii tsaímíyé Tújpáñe Móóá pajtyé nújpacyo
dówáávéjɨ́jtori. Ááme déjutúhjáa diitye Ejíhto múnaa péérómé hallúvú nújpacyo wátáhaavémé
májcanúhi.
30 Áhduréhjáa ímí icyáhcújtsónéllii Píívyéébe néhdújuco ditye Jericóó hallúrí pápajtsɨ
péhíjcyánéj pɨ́ɨnévú 7 coojívatu técoomí mɨjco cáhvyabáne.
31 Áhduréhjáa Raáá nahtsɨ́wamééwá íjcyárolle ímí icyáhcújtsónéllii tsaate diityédítyú
técoomí wáájavu péémeke tsaímíyé ihjyávú waatsúcúpejtsóhi. Áánélliihyéhjáa muurá técoomí
múnaa icyáhcújtsótúné nɨ́jcaúvú úújetémé dsɨ́jɨ́vémedítyú pájtyetélle.
32 Áánetu íjcyarómé tsijtye téhduréhjáa ímí Píívyéébeke cáhcújtsómedítyú o úúbálléiyómé
Jedeóoo, Baráaa, Tsajtsóoo, Jetéee, Dabíii, Tsamoéee, íjcyame. Áhduréhjáa tsijtye Píívyéébé
ihjyú uubálle múnaa ímí cáhcujtsóhi.
33 Ehdúhjáa ímí Píívyéébeke ditye cáhcújtsónéllii panévatúré dibye pɨ́aabómé tsaate tsíjtye
múnáá iñújɨ́ɨ́né caavácuhíjcyáhi. Aaméhjáa tsaímíyé túkévétsócatsíhijcyáhi. Tsáijyúhjáa
tsaatéké bájú oohímyé dóóíyómeke pájtyetétsoóbe.
34 Áánetúhjáa tsaatéké cúújúwá pañévú ditye wájójcórómeke pájtyetétsoóbe. Tsaatéhjáa
pátyetéhijcyá nɨ́ɨtsúmuri ditye llííhyánúíyónetu. Áhduréhjáa ɨ́hnáhóóturómé ímunáake
táhjahíjcyá dííbyere Píívyéébe pɨ́áábóneri.
35 Áhduréhjáa tsaate walléémú ímí dííbyeke cáhcújtsónéllii ɨ́ɨ́tsɨ́ɨme dsɨ́jɨ́verómé tsiiñe
bóhɨhíjcyáhi. Áánetúhjáa tsijtye Píívyéébeke icyáhcujtsóné ɨ́hvéjtsótúné hallútú ɨ́ɨcúbáhrámeke
dsɨ́jɨ́vétsohíjcyáme. Ehdúhjáa wájyúmeityúméré dsɨ́jɨ́vehíjcyá dsɨ́jɨ́verómé Píívyéébema ímí
iíjcyaíñé icyáhcújtsónélliíhye.
36 Áhduréhjáa tsíjtyeke téené hallútú ɨ́ɨcúbáhrámeke úwáñehíííñeri ichíjchúmeke
cuvéhoojánuhíjcyáme.
37 Tsaatékéhjáa dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé néwayúúnevu iáámúneri. Tsíjtyekéhjáa tsahdúnéhjɨ́
wáchérécohíjcyáme. Áánetúhjáa tsíjtyeke ditye cáhcújtsónetu ibóíjcyúróne dsɨ́jɨ́vétsohíjcyámé
nɨ́ɨtsúmuri. Áánetúhjáa tsaate ɨ́dátsó ɨ́ɨ́néúbamá íjcyatúmé úlleméré pehíjcyá obééjámuu,
cáávarámuu, íjcyámé mɨ́ɨhénevu ɨbɨ́ɨ́jɨ́vánéhjɨma ɨ́cúbáhrámeímyére.
38 Ehdúhjáa ɨ́dátsó ɨ́ɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨri, cáméhbaúneri, pevétsɨhjɨ́rí, páhejújɨ́ pañe
cúwaméré pehíjcyá Píívyéébeke cáhcújtsotúmé diityéké cáávájúcóótúnetu.
39 Ehdúhjáa mítyame ímí Píívyéébeke cáhcújtsómeke ímí tehdújuco dibye ɨ́jtsúcunúrómé
tsáhái újcutú diityéké iájcuíñé dibye nééneé.
40 Muurá imílleebe tsaíjyúi meke téénevu iájcune tsaímíyé dííbyema meíjcyaki.

12

Jetsóópe ícyahíjcyádú meíjcyáiyóne

1 Aane tsúúca méwaajácú méihdé múnáaúvúhjáa ɨ́hnáhóóróné pañe tsaímíyé Píívyéébeke
úráávyehíjcyáne. Ahdu metsu panéváré meke mújtátsóíyonéhjɨ́ meɨ́hvéjtsóne tsaímíyé
óóchévetúméré dííbyeke meúráávyeki.
2 Muuráhjáa tsúúca Jetsóó mééma ímíbajchó tsaímíyé dííbyema meíjcyaíñé núcójpɨ́tsó
páwachékevu ɨdsɨ́jɨ́véneri. Áronée muurá tsá dibye núcojpɨ́lletú bóónétu ɨ́ɨ́né imíjyaú
Píívyéébema iávyéjuutéiñe iwáájácúnema. Áábeke ihdyu metsu ímíñeúvú mecáhcújtsóne
dibyée ícyahíjcyádú meíjcyaki.
3 Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdúhjáa dibye mɨ́amúnáake iwájyúne ímityúmé hójtsɨ́ pañévú
ɨ́hvéjtsámeííbyedi ditye ɨ́cúbahráne. Aane múu ɨ́ɨtsáávéne ɨ́hvéjtsotúmé tsaímíyé dííbyeke
úraavyéhi.

4 Tsáháı muurá ámuha ímítyúnéhjıri meícúbáhrámeíñe medsíjívetúne.
5 ¿A tsá ámuha meítsáávetú muhdú Píívyéébe íítsıme meíjcyámeke úwaabóne? Muurá
íwaajácúháámıtu neébe:
Tsá múu, Lli, múhdurá íjtsúcunútú Díavyéjuube o íjcyaabe uke o túkévejtsóne.
6 Muurá áátsıme íjcyámeke íhnáhó ó úwaabó diityéké o wájyúnema.
Ehdu muurá Píívyéébe nééhií.
7 Ahdícyane ovíı ímıáámeré meíjcyáne máaabúcuhíjcyá éhne múúne méétsíímeke meúwaabódú
meke dibye úwaabóne. ¿Mityá ijcyámé tsaate íítsíímeke úwáábotúme? Pámeere muurá
méétsíímeke méúwaabó mewájyúnema.
8 Muurá Píívyéébe méétsíímeke meúwaabódú meke úwáábótúhajchíí tsá dííbyej tsíímé
meíjcyatúne. Aame méijcyá ídátsó cáánívatúmé íjcyadu.
9 Muurá tsíímene meíjcyácooca méécáánimútsí meke úwaabóné mélleebó diityétsikye
mewájyúnema. Aanéjííva ¿íveekí tsá Méécááni Píívyéébeke mecáhcújtsóityú awáá muhdú
meíjcyáityúmé dííbyema meíjcyáíñéllii meke dibye úwáábohíjcyáne?
10 Muurá méécáánimu meke úwáábohíjcyá wahájchotáré ííñújí hallúrí ímí meíjcyaki. Áánetu
Píívyéébe meke úwaabóné éhnííñevu meke píaabó dibye íjcyadu ímıáámé meíjcyaki.
11 Muurá íhnáhó meke ditye úwaabóné ávyé meke pájtyene múhdurá téijyu méijtsúcunúhi.
Árónáa téénetu meíllíjkívyéne bóónétu tsaímiyéjuco meíjcyane.

Píívyéébeke éhdıvállémé hallúri ápíchó nééneé

12 Áánéllii imíchi meíjcyá tsaímíyé Píívyéébeke ámuha meúráávyeki.
13 Métsúúraméí tsaímíyé dííbyeke ámuha meúráávyeíyóneri tsijtye ámúhakye ííténe
iímíbáávye ímí tsaméhjí ámuha dííbyeke meúráávyeki.
14 Aame paméva máyé ímıáámeré meíjcyá ímityúné dáríívéjcatsítyúme. Muurá ímıáámé
meíjcyátúhajchíí tsá múijyú Píívyéébema meíjcyáityúne.
15 Áánéllii panéváré ímítyúnéhjıtu météhmeméí ámúhakye dibye ıpíááboki. Tsá múu tsíjtyeke
tútávájtsotú éhne múúne námijtya meke tútávajtsódu.
16 Ihdícyáméhjıma médómácójcatsídíñe. Tsá múu íhvéjtsotú ímí Píívyéébema ámuha
meíjcyáiyóné éhnéhjáa Etsaóó ámíaabe pıáábó iújcúiyóné íbonéébedívú dójtúcútsámeídyu.
17 Muurá ámuha méwaajácú dibyéhjáa újcúíyóné pıáábó íñahbe újcúné boonéréjuco téénevu
cáání éllevu péeroobe íllurеjuco báñúméíñe. Áánerıhjyáa ávyétá ıhnáhó támeíyoobe tsáhájuco
újcutúne. Ahdu ámúhakye tene ipájtyétu ímíñeúvú météhmeméi.
18 Muuráhjáa méihdé múnáaúvuma 'Tsinaíi' némeíhbaúvú Píívyéébe íhjyúváijyu tétsii
ííjyunúnáa cúújuwa peetécunúhi. Áhduréhjáa apííchówu kííjyébama nííjyaba íjcyáné tujkéveri
íííñujı vááúmeíhi.
19 Áijyúhjáa lleebómé Píívyéébe diityémá íhjyúváné tujkéveri rojrócó íhjyuváne. Áánerıhjyáa
iíllityéne nééme éhníííñevu dibye iíhjyúvátuki.
20 Ihdétújucóhjáa muurá dibye téénetu nééneé: "Tsaate ihdícyame iyáábéuba íñe cámehbáú
túváámeke néwayúúneri, hójtsívari, médsíjívétsoco." Ehdúhjáa íhdétújuco Píívyéébe nééne
ápíchó ííjtsúcunúnéllii mítyane íllityémé téijyu diityémá dibye íhjyúváneri.
21 Diibyéhjáa Moitséeúvú íjcyároobe téijyu muhdú tene pájtyene iájtyúmíne nééhií: "Muhdú
íhya o íllityéneri ó uuvécunúhi." Ehdúhjáa diityéké tene pájtyedu nééne muurá tsá ámúhakye
pájtyetúne.
22 Árónáa ihdyu tsá ámuha Píívyéébedi meíllityéjúcootúne. Muurá mítyame níjkyéji múnaa
ámúhakye náhbenúmé ámuha méúújetéjucóó páñétúétsihvu Tsióó caméhbaúvú dííbye cóómí
Jerotsaréé níjkyéjıri íjcyácoomívu. Áánéllii ámuha tsúúca mépiivyété dííbyema meíhjyuváne.
23 Aame ámuha pámeere íhdéejte cahcújtso múnáaúvuma téhullétú ámúha mémeháñé tsúúca
cáátuvámé ímí méijcyá Píívyéébema muhdú meícyahíjcyáné pámeemáyé ímíbájchóííbyema.
24 Áhdure tsúúca ámuha Jetsóoma ímí méijcyá ítyujpácyóo iwáágóóneri mééma béhné
pityájcojúréjuco méénúúbema. Tsáháa dibye pevénéré ítyujpácyó iwáágóóne dsíjívetú
Abéeúvúhjáa dsíjıvédu. Muuráhjáa ihdyu dibye ítyujpácyó wáágóónej tééveri Píívyéébe meke
ímíbajchóhi.
25 Áánéllii tsá múu táhjálletú dibye meke iwájyúne úwaabóne. Éíjyuúvúhjáa muurá
Moitséeúvuj tééveri dibye úwaabóné lééébohíjcyatúmé ícúbáhrámeíhijcyá téené déjúcotu.
Aanéjíí muurá dííbyere níjkyéjıri íjcyaabe meke úwaabóné melléébótúhajchíí téhdure meke
ícúbáhráiíbye.

26 Muuráhjáa ‘Tsinaíi’ némeíhbaúvú diibye Moitséeúvuma dibye íhjyúváijyu ííñuji ávyétá
ihnáhó vááúmeíñetu neébe: “Tsiiñéi ávyétá ihnáhó ííñuji ó vááúmeíchoó páneere iévéhóówari
íjcyánéhjimájuco.”
27 Ehdúhjáa neebe páneere ípyée iípívyéjtsóné tsíeméné níjkévaíñe. Áánetu ihdyu tsane
coévaá múijyú muhdú íjcyáityúne.
28 Áánevúu tsúúca meke ájcuube íavyéjuvu muhdú meíjcyáityúmé dííbyema meíjcyaki.
Áánéllii metsu dibye ímillédú meíjcyáne dííbyeke dúúrúvaméré metéhdújtsoki.
29 Muurá íhtsútuube Mépiivyéébé íjcyaabe ímityúmeke waagóó éhne múúne cúújuwa
tsíeméné áiúcúdu.

13

Píívyéébema ímí meíjcyáiyóne

1 Ahdícyane tsáma ámuha cahcújtso múnaa meíjcyame mewájyújcatsíñé méihvéjtsodíñe.
2 Máábájíívedí tsaímíyé ámúhá aahíve múnáake ámuha mewáátsúcúpétsohíjcyáne.
Muuráhjáa ehdu íaahíve múnáake wáátsúcuhíjcyámé wáájácúratúné níjkyéji múnáake
íícúvehíjcyáhi.
3 Áánéllii cúvéhóójari íjcyámeke mépíábohíjcyá diityémá ámuha meíjcyáiyódúré
meíjtsúcunúmeíñema. Áhdure múu ídáátsové ícúbáhrámeíhíjcyámedi téhdure ámuha diityédúré
meíjcyane meíjtsúcunúmeíñema.
4 Téhdure ámuha metáábávájcatsímyema múu wajyújcatsíhi. Tsá múu ihdícyáméhjima
dómácójcatsítyúne. Muurá tehdu néémema Píívyéébe ihnáhooíñé teene ímíbajchóne.
5 Áhdure tsá múu mítyane idsíídsíváíyóneri íhjyácunútúne. Muhdú iíjcyane múu ímí ijtsúcunú
tehdújuco. Muurá Píívyéébe néehií: “Oke cáhcújtsómeke tsá o íhvéjtsóityúne. Aame tsá íínerí
báñúmeíityúne.”
6 Áánéllii muurá dííbyedívú mecátsípáávéne íínerí áábímyeítyúmé ménehíjcyáhi:
Píívyéébe tápiááboobe íjcyánéllii tsá o íllityétú míamúnaa óhdi ícúbáhráíyóneri.
7 Ahdícyane tsáma máábájíívedí muhdúhjáa tujkénú Píívyéébé ihjyu ámúhakye úwaabómé
iícúbáhrámeíyóné pañe tsaímíyé dííbyeke úráávyehíjcyáne. Ahdu tsaímíyé dííbyeke
mécahcújtso.
8 Tsá muurá Jetsocríjtó múijyú tsíhdyuréjuco íjcyatúne. Iíjcyadúré diibye paíjyuváre.
9 Áánéllii máállítsámeídí tsíhdyuhjíré úwáábohíjcyámedívu. Muurá Píívyéébere meke
iwájyúne tsípátsohíjcyá tsaímíyé dííbyeke meúráávyeki. Tsá muurá meke dibye éhníííñevu
píááboityuró téene tájpíjyuco meíjcyáiyóné tsane majcho maáwahíjcyámeke. Ehdu
méénuhíjcyarómé íllure báñúmeíhi.
10 Áánetúu ihdyu Críjto mewájyuri pájámeí íínné imíjyaú Píívyéébema meíjcyaki. Muuráhjáa
duurúvájá pañévú dííbyeke iíícúvéneri tsúúrámeíhíjcyarómé tsá ímí dííbyema íjcyatúne.
11 Muuráhjáa páñétúejpi llúúváábe iyámé tujpácyoma tééjá pañévú páñétúétsihvu
úcáávehíjcyá íimítyuu, tsíjtyé imítyuu, íjcyane iímíbáávyeki. Ehdúhjáa imyéénúne diitye
iyámeke tsiéllevu itsájtyéne cóvátsohíjcyáme.
12 Ahdúhjáa muurá Jetsóoke cóómítyu tsiéllevu itsájtyéébedi iícúbáhráne dsíjívetsómé
ítyujpácyó wágóóóvéneri pámeere míamúnáá imítyuháñé iímíbáávyeki.
13 Áánéllii óvíjyacóóné tsíjijtóríyé úwáábómeíñé meúráávyehíjcyáne. Métsu Jetsóokéréjuco
meúráávye tsijtye meke dííbyekée itsáríllehíjcyádú tsáríllérónó pañe.
14 Tsá ííñújiri meíjcyatú paíjyuváré muhdú íjcyáityúme. Píívyéébe ihdyu meke újcúcooca
botsíi dííbyema méíjcyaá muhdú íjcyáityúmeréjuco.
15 Áánéllii metsu Jetsocríjtoj tééveri dííbyeke medúúrúváne dííbyé uwááboju tsíjtyeke
meúúbálléneri dííbyeke meiícúveki.
16 Ahdícyane méihvéjtsodí ámuha tsíeménetu tsíjtyeke mepíábohíjcyáne. Ehdu memééenune
ímí ijtsúcunúúbe.
17 Áhdure idyé múu ámúhá túkevéjtsojtéké iávyejúúlléne lleebó ditye ámúhakye úwaabóne.
Muurá Píívyéébeke úúbálleímyé muhdú imyéénuhíjcyáne. Áánéllii panévatúré ímiááméré
meíjcyá diityéké ámuha mekímóvéjtsótuki. Ímityúné ámuha medáríívémeíhajchíí tsá íínetú
ámúhakye tene píááboityúne.
18 Muurá ícyooca muha ímí tsaíibuwáré meíjcyámeke Píívyéébe ímí ijtsúcunúhi. Áánéllii
múúhá hallúvú piáábó métáuméí ehdícyárónéhji pañe ímí muha meíjcyaki.
19 Ímichi táhallúvú métáuméí íícúi ámúhadívú o úújetéki.

Dibye pítyajcóne

20 Ahdícyane ovíi Píívyéébe Máavyéjuubée Jetsocríjtó obééjámú tehméébédú néébe
dsíjívéébeke tsiiñe bóhíítsoobe ámúhakye ímíbajchóhi. Muuráhjáa Jetsocríjtó ítyujpácyó
iwáágóóneri mééma béhné pityájcoju meenú múijyú níjkéváityúne.
21 Áábej tééveri ihdyu óvíi meke túkévéjtsoobe muhdú dibye ímillédú meíjcyaki. Áánéllii
metsu Jetsocríjtoke maávyéjújtso múijyú níjkéváityúne.
22 Ámuúha táñahbémuj, íllu íñe íhyaamí pañe ámúhakye o túkévejtsóné tsáma tsáríyóné pañe
melléébo.
23 Téhdure ámúhakye ó úúballé ménahbe Timotéó tsúúca cúvéhóójatu íjchivyéne. Aabe óhdivu
íícúi wátsíhajchíí dííbyema muhtsi ámúhakye máaahívéteéhi.
24 Téhdure ámúhakye ó úúballé Itááriá iiñúji múnaa ámúhakye dúúruváne. Téhdure idyé
ámúhá túkevéjtsojtémá pámeere cahcújtso múnáake ó duurúváhi.
25 Ahdícyane óvíi Píívyéébe ámúhakye píaabó pámeekére. Áyu tehdújuco.

TSAJTIÁGO
Tsajtiágó cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo íñe Tsajtiágó Avyéjuube Jetsocríjtoma Píívyéébemútsí ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe
ámúhakye ó duurúvá 12-nevá dohjíba múnaa ijraéémú meíjcyámedítyú ámúhakye ditye
wáchájanúmé panévá iñújɨɨnévú ámuha memújtámeke.

Píívyéébedítyú tsáánė waajácu

2 Ámuúha táñahbémuj, páhduváré néene evéllejúúné ámúhama íjcyáróné pañe múu íllure
imíjyuhíjcyáhi.
3 Muurá méwaajácú Píívyéébeke mecáhcújtsómema íjcyáné evéllejúúné meke
pátsáríjcyoróné íllure meke pɨaabóné éhnííñevu ími dííbyeke meúráávyeki. Ááneri muurá
mépiivyété ímítyunéhjɨ meke pájtyeróné maáábucúne.
4 Áánéllii ímíñeúvú mété́hmeméí ténehjɨ ámuha maáábúcúne ɨ́mɨááméré meíjcyaki. Áijyu
muurá ími ámuha meíjcyaá ɨ́ɨ́né imítyú ámúhakye táhjatúmeréjuco.
5 Áánetu tsaate ámúhadítyú muhdú meíjcyáiyóné wáájácutúmé múu Píívyéébeke táúmeí
ámúhakye dibye iwáájácútsoki. Diibye ihdyu ámúhakye waajácútsoó panévavúré ɨɨná
néétuubére.
6 Árónáa ihdyu ámuha metáúmeícyooca tsá múu ɨ́jtsámeítyú dibye ámúhakye pɨ́ááboityúne.
Múu cáhcujtsó dibye ámúhakye pɨ́ááboíñe. Muurá páhduváré ámuha meɨ́jtsámeíhajchíí ámuha
méijcyá éhne múúne mooa kííjyébari nóhjɨne íjcyadu.
7 Aane ehdu nééme tsá ɨ́jtsotú Píívyéébeke ityáúmeíñé iújcuíñe.
8 Muurá ehdu páhduváré ɨ́jtsámeímyé tsá múijyú tsajɨ́jtóré ɨ́jtsámeíítyuróne.
9 Áánetu ihdyu ɨdáátsóméhjɨúvú ɨ́mɨááméré íjcyáné cahcújtso múnaa imíjyúúhií. Muurá
tehdu néémeke Píívyéébe ími ɨjtsúcunúhi.
10 Téhdure ɨ́htsutúmé ehnéva múnaa íjcyame imíjyúúiyá ɨ́ɨdáátsonúcoóca. Muurá diitye
tsaímíyé ijcyá múhajchótáwuúrá éhne wajco ɨ́ɨné imíjyaú néérone wáhájchotáwuúré íjcyadu.
11 Muurá núhba ájchuri ɨ́jtone ílluréjuco tsóuuvéne. Ehdu muurá diitye ɨ́htsutúmé ehnéva
múnaa dsɨ́jɨ́vécooca diityé tsíeméné ílluréjuco nɨ́jkeváne.

Ímítyúné úmuupívyeháñe

12 Áánetu ihdyu maímijyu diitye eene ímítyúneri iúmúúpívyeróné áábúcuhíjcyámé íjcyanej.
Muurá tehdu néémeke téene áhdó Píívyéébe ajcú múijyú ditye dsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨɨvu
dííbyekée wájyúmeke iájcuíñé iñéhdújuco.
13 Áánetu tsaate ímityúné imyéénúíyóneri úmúúpívyehíjcyámé tsá nééítyuró Píívyéébe
nééjuri tééneri iúmúúpívyehíjcyáne. Tsá muurá múijyú dibye úmúúpívyéítyuró ímityúné
imyéénúíyóneri. Áhdure tsá dibye muucá úmúúpívyétsóítyuró ditye ímityúné imyéénuki.
14 Muurá ihdyu méhdityúré íjcyane meere ténehjɨri meɨ́jtsámeíñéllii méúcáávehíjcyá téené
pañévu.
15 Aane téénevúréjuco meɨ́búwáávéné nɨ́jcaúvú muurá ílluréjuco mewágóóóvéiyóne.
16 Ehdu teéne, ámuúha táñahbémuj. Ahdícyane tsáma ténehjɨvú máállítsámeídíñe.
17 Muurá ɨ́mɨááné íjcyane tsáá caame íjcyaabe Píívyéébedítyú íyévéhoowávúu peetéháñé
ípívyéjtsóóbedítyu. Aabe muurá tsá múijyú ɨ́ɨjtsaméí tsíhdyuréjuco cápáyoácóítyuróne.
18 Muuráhjáa iímíllénéllii meke ímíjpyetétsoobe múhdurá menéérómeke dííbyeéjté meíjcyaki.

Píívyéébeke meúráávejɨ́jto

19 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, múu ímíñeúvú lleebúcunú tsaate ámúhama íhjyuváne. Tsá
múu pecútéré íhjyúvatúne. Téhdure tsá múu cááyóbatúne.
20 Muurá cááyobámé tsá Píívyéébe ímillédú íjcyatúne.
21 Áánéllii ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné meɨ́hvéjtsóne Píívyéébedívú
meɨ́dátsójkímyeíñe dííbyé uwááboju ímíñeúvú méuráávye. Teene muurá ihdyu meke
pájtyetétsó mewágóóóvéiyónetu.
22 Árónáa ihdyu tsá múu teene uwáábó ávyétá lleebúcunúré méénutúne. Tene néhdu múu
ijcyáhi. Muurá tene néhdu ámuha meíjcyátúhajchíí ámuháyé máállímyeíhi.
23 Muurá tsaate ávyétá lleebúcunúré meenú éhne múúne mɨ́ɨcúmɨri méhúmɨ meɨ́ɨtémeídyu.

24 Muurá meɨ́ɨ́témeícyoocáré méwaajácúmeí muhdɨ́ɨ́vamé meíjcyane. Áánetu
meɨ́ɨ́témeítyúcooca tsáhájuco mewáájácutú muhdɨ́ɨ́vamé meíjcyane. Ehdu muurá diitye
uwáábó ávyétá lleebúcunúré méénuhíjcyáme.
25 Áánetu ihdyu Píívyéébe ímítyúnéhjɨtu meke túkévejtsóné ábájɨ́ɨ́vetúméré tsaímíyé
meúráávyémeke pɨ́ááboobe panévatúré ímí meíjcyaki.
26 Áánetu 'tsaímíyé Píívyéébeke ó úraavyéhi' menéérome peecútéré ímityúné
meíhjyúvahíjcyáhajchíí meere máállímyeíhi. Aane tsá ɨ́ɨ́netú meke pɨ́áábotúne.
27 Muurá ihdyu ɨ́mɨááné Méécáánikye meúraavyémé mépɨ́aabó úújóveke. Téhdure mépɨ́aabó
pííbájyujtéké panévatúré ɨɨná diityéké pátyehíjcyánéhjɨtu. Aame tsáhájuco meɨ́ɨ́cúvetú
múhduná ɨ́jɨ́ene ímityúné íjcyánéhjɨri.

2

Tsahdúré pámeekéré meɨ́ɨ́cúvéiyóne

1 Ámuúha táñahbémuj, ɨ́mɨáábé Máavyéjuube Jetsocríjtoke ámuha mecáhcujtsómej, tsá
tsaatékéré ímí meɨ́jtsúcunúítyuróne. Tsahdúré pámeekéré méɨjtsúcunúiyáhi.
2 Tsáijyu muurá tsaapi ehnéva múnáajpi imíwu néené wajyámuma óóropáájɨ́ íhyójtsɨ́wapáájɨ́
íjcyaabe ámuha éllevu úúbámyénúúbé raahórí téhdure tsijpi ɨ́dáátsoobe átéréeja íwajyámuma
uubámyénúiyáhi.
3 Aane diibye ehnéva múnáájpikyéré ámuha ímí mewáátsúcúne 'íchihvu íimítsihvu dacúúve'
menéene diibye ɨ́dáátsóóbeke 'étsɨhjɨ́vúré baavu dacúúve' menéhajchíí muurá ímityúné
ɨ́jtsaméíyé ámúhá pañe.
4 Aane muurá ehdu ɨ́htsútúúbekéré ímí mewáátsúcúhajchíí tsúúca ímityúné mémeenúhi.
5 Aane cáhawáá íñe ámúhama o íhjyuváné ímíñeúvú mélleebúcunu, ámuúha táñahbémuj.
Muurá Píívyéébe ɨ́dáátsojtéké ujcú dííbyeke ditye icyáhcújtsóne iávyéjuutéki. Muurá neebe
dííbyeke wájyúmeke iávyéjújtsoíñé íavyéjuvu.
6 Áánáa ¿ɨ́veekí ámuha diityéké meéhdɨɨválléneri ménúcópɨ́vétsohíjcyáhi? ¿Aca tsá
ámuha mewáájácutú téhdure ɨ́htsutúmé ámúhadi ɨ́ɨ́cúbáhráne ávyéjujté éllevu ámúhakye
tsátyehíjcyáne?
7 Áhdure ¿aca tsá ámuha mewáájácutú ditye túútávátuube Mépájtyetétsoobe Críjtoke
meúráávyehíjcyáábedi úúhɨ́vatéhijcyáne?
8 Áánetu ihdyu Píívyéébé taúhbaju íwaajácúháámɨtu 'pamévakéré múu wajyú muhdú u
wájyúmeídyu' néhdu ámuha meíjcyáhajchíí ɨ́mɨááné tehdújuco ámuha memééenune.
9 Árónáa tsaatékéré ámuha ímí meɨ́jtsúcunúhajchíí ímityúné ámuha mémeenúhi. Ááneri
ámuha ménéétsámeí Píívyéébé taúhbaju néhdu ámuha meíjcyátúneri.
10 Muurá tene néhdújuco meúráávyerómé tsane néhdu meíjcyátúhajchíí tsúúca ijcyáné
ímityúné máhallúri.
11 Muurá Píívyéébe néehií: "Tsá múu ihdícyámema dómácójcatsítyúne." Téhdure tsiiñe neébe:
"Tsá múu mɨ́amúnáake dsɨ́jɨ́vétsotúne." Aane muurá ihdícyámema medómácójcatsítyurómé
tsaatéké medsɨ́jɨ́vétsóhajchíí tsúúca ímityúné mémeenú tsane Píívyéébe taúhbaju néhdu
meíjcyátúnélliíhye.
12 Áánéllii múu ímíñeúvú ɨ́ɨjtsámeíñé ɨ́mɨááénéré meenúhi. Muurá Píívyéébe mééma ténehjɨ
ímíbájchoó muhdú béhné pityájcoju néhduú.
13 Muurá tsíjtyedi meɨ́dáátsóvétúmedi téhdure tsá dibye ɨ́dáátsóvéityúne. Áánetu tsíjtyedi
meɨ́dáátsóvémedi téhdure ɨ́dáátsóvéiibye pámeere muhdú meícyahíjcyáné iímíbájchócoóca.

Píívyéébeke mecáhcujtsóne

14 Ámuúha táñahbémuj, ¿a ímí tehdújuco teene 'Píívyéébeke mécáhcujtsóhi' menéérome dibye
ímillédú meíjcyatúne? ¿A ehdu meíjcyame mépájtyetéiyáhi?
15 Tsáijyu muurá tsaate ménahbémú ɨ́dátsó imájchoma íjcyatúmé idyé wájyamúúvátúmeke
ámuha ménééiyáhi: "Ámúhá wajyámuunévú tsaímíyé meújcámeíñe memájcho."
16 Ehdu diityéké ɨ́ɨ́nevú ájcutúméré ámuha menéene ¿aca ɨ́ɨ́netú diityéké pɨ́áábóiyáhi?
17 Ehdu muurá 'Píívyéébe ó cáhcujtsó' menéérómedítyú ɨ́mɨááénéré memééenune
bóhówaúcunútúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́áábotúne.
18 Muurá tsaate meke nééiyáhi: "Ú nehíjcyá apááñéré Píívyéébeke u cáhcújtsóneri tsúúca
dííbyeéjpí u íjcyane. Áánetu ó nehíjcyá téhdure dííbyeke o cáhcújtsoobe ɨ́mɨááné o méénúneri
dííbyeéjpí o íjcyane." Ehdu muurá tsaate meke nééiyáhi. Aane íñe ¿muhdú méúújétsoó

Píívyéébeke mecáhcujtsóné dibye ímillédú meíjcyátúhajchííjyu? Muurá ihdyu apááñéré ɨ́mɨááné meméénúneri méúújetsó dííbyeke mecáhcujtsóne.
19 Aane íhya ihdyu tehdújuco ámuha mecáhcujtsóné tsáápiiye Píívyéébe íjcyane. Muurá idyé naavémú dííbyeéjté íjcyáturómé téhdure dííbyeke iwáájácúúbeke illíhi.
20 Aanéjɨ́ɨ́va ¿muhdú ámuha méɨjtsúcunú pevénéré dííbyeke mecáhcujtsómé dibye ímillédú meíjcyáturómé dííbyeéjté meíjcyane? Tsá ehdu tene néétune.
21 Muuráhjáa méɨhdé múnáajpi Aavaráaúvuke Píívyéébe ɨ́mɨáábedi dilló dibyée dííbyeke icyáhcújtsóóbeke ɨ́ɨ́cúve ílli Itsáake dsɨ́jɨ́vétsóíyónélliíhye.
22 Aane muurá méwaajácú ɨ́mɨáánée Píívyéébeke díbyeúvú ímí cáhcujtsóné dibyéhjáa néhdu dibye méénúnélliíhye.
23 Muurá Píívyéébé waajácúháámɨtu nééneé: “Aavaráá Píívyéébeke ímí cáhcújtsónéllii ɨ́mɨáábedi dííbyeke díilloóbe.” Ehdúhjáa dibye ímí cáhcújtsónéllii Píívyéébé nahbévaabe diíbye.
24 Ahdícyane íhya tsúúca ámuha méwaajácú Píívyéébe meke ɨ́mɨáámedi díllone dííbyeke mecáhcujtsómé dibye néhdu meíjcyámeke.
25 Téhduréhjáa muurá nahtsɨ́wamééwá Raáake díilloobe ɨ́mɨáálledi dilléhjáa ijraéémudítyú waajá múnaa íhcyóómivu úújetémeke técoomí múnaa dsɨ́jɨ́vétsóíyónetu pájtyetétsónélliíhye.
26 Aane muurá Píívyéébeke mecáhcújtsorómé dibye ímillédú meíjcyátúhajchíí tsá ɨ́ɨ́netú meke tene pɨ́áábotúne. Aame méijcyá ɨ́dátsó wáájácúmeítyúmé éhne múúne medsɨ́jɨ́véné boone pevéneréjuco méjpi íjcyadu.

3

Meíhjyuváne

1 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu uwáábojtédí iiye idíllómeíñe peecútéré tsíjtyeke ímityúné ditye íjcyane néétune. Muurá méwaajácú uwáábojte panéváré wáájácurómé ímityúné méénúhajchíí éhníííñevu ɨ́hnáhó diityémá tene ímíbájchómeíiñe.
2 Muurá pámeere ímityúné mémeenúhi. Áánetu ihdyu tsaate tsáijyúubáré ímityúné íhjyúvátúhajchíí ɨ́mɨáámé diítye. Aame piivyété panévatúré ityéhmémeíñe.
3 Muurá ɨ́ɨ́júmuke métsajtyé meímílléhullévú íhjyúháñetu úwáñéíwuúné mepícyóóneri.
4 Téhdure muurá cújúwamɨ́ɨ́né témɨ́hjɨ́ túkevéjtsojte kémúúturóné ítyúkevéjtsojɨ́ɨ́neri iímílléhullévú túkévejtsó ɨ́hnáhó kííjyeba íjcyárónáaáca.
5 Ahdu muurá méjpíítyu méhnɨ́jɨwa áyárówari ímityúné mémeenú meíhjyúváneri. Cáhawáá méɨjtsúcunu muhdú cúújúwari tsátsíhwuúré pééteróné llíyaaténé báju áiúcúne.
6 Ehdu muurá ímityúné meíhjyúváneri métútávájtsámeí teene cúújuwa báju tútávajtsódu. Aane tsahíjcyá cúújúwá pañévú wágóóóvéiibye Naavénedítyu.
7 Muurá paméva íyámedítyú ííñújɨri úllemee, wahpéjtee, nújpácyó pañe úllemee, íjcyámedítyú ápíchó néérómeke ímí metéhmeme ɨ́vámeímyé tsá meke tútávájtsotúne.
8 Áánetu tsá múijyú méhju metéhméítyuró meke dsɨ́jɨ́vetsóné námijtyádú nééne néhní meíhjyúvahíjcyaju.
9 Muurá tééjuri Méécáánikye medúúrúvahíjcyájuríyé idyé dííbyerée ípívyejtsómé mɨ́amúnáake méuhbáhi.
10 Ehdu míñéécu tééjuri méihjyúvahíjcyá ɨ́mɨáánee, ímityúnee, íjcyane. Tsá tehdu tene néééítyuróne, ámuúha táñahbémuj.
11 ¿Aca ɨ́mɨá nujpácyó íjchívyétsihdyúré idyé nehníwu néjpacyo ijchívyéiyáhi?
12 Áhdure ¿aca higyéérahe nééváiyá atseitóóna? Áhdure ¿aca óóvahe nééváiyá híígoó? Áhdure muurá tsá tsahéjutúré núpáhyéjutu ɨ́mɨá nujpácyoma cánáámajpácyó meújcúítyuróne.

Ɨmɨá waajácu

13 Aane ɨ́mɨáánné waajácu múnaa ámuha meíjcyáhajchíí óvíi ɨ́mɨáámeré ámuha ɨdáátsóméhjɨúvú meíjcyane ámúhadítyú bóhówaúcunúhi.
14 Áánetu ámuha tsíjtye íjcyari menómíutááváne ámuháyé ímí meíjcyáíyóneri metsúúrámeíhajchíí tsá ɨ́mɨá waajácú múnaa ámuha meíjcyatúne. Íllure ámuha máallíhi. Aame tsá ɨ́ɨ́nerí ámuha memítyájkímeíítyuróne.
15 Muurá ehdu nénehjɨ tsá Píívyéébedítyú tsáátune. Ɨjɨ́enéré teene Naavéne éhne.
16 Muurá iiye ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeíhijcyámé tsíjtye íjcyari iñómíutááváne panéváré ímityúné méénuhíjcyáhi.

17 Áánetu ímiá waajácú Píívyéébedítyú tsáánema íjcyame ímityúné méénutúmé pamévamáyé ímí ijcyáhi. Aame tsá tsíjtyeke éhdiiválletúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne. Paméváké́re iídaatsólléne píaabóme.
18 Ehdu ímí ícyahíjcyámema teene nijkévaá tsaímíye.

4

Ííñújíene

1 Áánetu ¿aca kiátú íjcyane ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi? Muurá ihdyu ámúhadítyúré íjcyane ámuháyé ímítyúnéhjiri meúmúúpívyehíjcyánéllii ámuha mémúnáátsócatsíhijcyáhi.
2 Muurá ámuha tsíjtyé tsíeméné múhdutú diityédítyú meújcúítyúróné nomííú tééné hallútú diityémá méméénúcatsíhijcyáhi. Aane muurá tsáijyu ámuha médsíjívétsohíjcyá diityéké tééné hallútú ámúhadítyú píhtone Píívyéébeke ámuha ímíñeúvú metáúmeíhíjcyátúnélliíhye.
3 Muurá ámuha dííbyeke metáúmeíyónáa tsá dibye ámúhakye ácuhíjcyatú ímityúné ámuha metáúmeíñélliíhye. Muurá ámuha métáúmeíhijcyá íllure tééneri ámuha meímíjyúúveki.
4 Ámuúha, Píívyéébeke ímíñeúvú úraavyépítyúné míamúnaaj, ¿aca tsá ámuha mewáájácutú ímityúné íííñújíene meméénúneri íllure Píívyéébeke memúnáátsohíjcyáne? Muurá dííbyeke wájyutúmé tééneríyé tsúúrámeíhijcyámé tsá ímí dííbyema íjcyatúne.
5 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: "Píívyéébe Íapííchó mépañévú pícyoone meke iwájyúne nomíuuváhi."
6 Aane meke iwájyudu íjcyaabe meke píáábohíjcyá ímityúné metáhjaki. Muurá tsiiñe dííbyé waajácúháámitu nééneé: "Píívyéébe píaabó idáátsóméhjiúvú nééméke. Áánetu 'mityáhmítyá' nééméde tsá dibye íícúvetúne." Ehdu muurá nééne Píívyéébé waajácúháámitu.
7 Áánéllii dííbyeke maávyejúúlléne dííbyedívú méíhvéjtsaméí Naavéné ámúhadi tsúúrámeíyóneri íícúvetúmére. Áijyu muurá ílluréjuco ámúhadítyú dibye íhvetéiñe.
8 Ahdícyane ímityúné ámuha meméénuhíjcyánéhjitu meímíbáávyéne ímíñeúvuréjuco Píívyéébema meíjcyá téhdure dibye ímí ámúhama iíjcyaki. Téhdure míjijtócú ámuha meúráávyehíjcyánetu meímíbáávyéne dííbyekéréjuco méuráávye.
9 Aame mékímóóveméí ímityúné ámuha meméénuhíjcyáneri metsárívyénema. Óvíjyacóóné ámuha meímíjyuhíjcyáne.
10 Íllure méídátsójkimyéí Píívyéébedívú dibye ámúhakye ipíááboki.

Ménahbémudítyú meíhjyuváné ímityúne

11 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu ímityúné íhjyúvatú íñahbémudítyu. Tééneri muurá íllure ámuha méehdíívállehíjcyá Píívyéébé taúhbaju. Muurá meke neebe méwájyújcatsíki. Aane mecáhcújtsóíyótsihvu ímityúné meíjcyáneri dííbyé taúhbaju méehdíívállehíjcyáhi.
12 Muurá ihdyu ápáábyéré diibye tééné taúhbajúvúu meke ájcuube nééiyá muhdú meíjcyane. Áábere ihdyu meke pájtyetétsóhi. Áhdure meke waagóoóbe. Aanéjííva ámuha ¿muhdú tsijtye íjcyáneri méihjyúváiyáhi?

Tsá mewáájácutú méúmiwa

13 Cáhawáá ímíñeúvú melléébóne méíjtsaméí eene 'técoomívú mépeé tsáné pijcyábá náhjihe meméénúneri medsíídsívaki' ámuha menéhijcyáme.
14 Muurá tsá ámuha mewáájácutú muhdú méúmiwa íjcyane. Muurá éhne cúúvénetúré íjcyáne ójtsó íícúiye kiávú péiñúdú meé. Aame tsá mewáájácutú múhajchótá íííñújiri meíjcyaíñe.
15 Áánéllii múu íllure nééhií: "Óvíi Píívyéébe ímílléhajchíí teene mémeenúhi." Éhdure múu ihjyúváhi.
16 Árónáa ¿íveekí ímíñejíí íllure ámuha metúmeíñe ménehíjcyá ámuháyé meímillédú meméénúiyóne?
17 Muurá ímiááné íjcyane imyéénúiyóné wáájácurómé teene méénútúhajchíí tsúúca ímityúné meenúmé tééneri.

5

Muhdú ehnéva múnáake tene pájtyeíñe

1 Ahdícyane, ámuúha ehnéva múnaaj, mékímóóveméí ímityúné ámúhakye pájtyéíñeri.
2 Muurá ámúhá tsíeméné ámuha mewájyuhíjcyaróné nójcánuúhi. Ámúhá wajyámúúné ímiájáhjí máharúmú májchoóhi.

3 Áhdure ámúha dsíídsí ámúhadívú tútávááveéhi. Aane múhdurá ámúhama níjkevámé
ámuha méíjcyaá wáájácúratúmeréjuco éhne múúne cúújuwa tsíeméné áiúcúdu. Ehdu ámúhama
níjkévaíñé nihñéétsihvúré ímítyúné hallúvú bañúháñé ámuha medsíídsívahíjcyáne.
4 Muurá ámúhá wákimyéi múnáake ámuha ímí maáhdohíjcyátúneri ditye íhjyúvahíjcyáné
íhtsútuube Píívyéébe waajácúhi.
5-6 Áhdure waajácuube ííñújiri ííné imíjyaú ámuha meíjcyame iiná ámúhakye píhtotúmé ííné
imítyú ámúhakye méénútúrómeke ámuha medsíjívétsohíjcyáne. Árome ámuha ménijkévaá éhne
múúne ócájímuke iújcávátsómeke ditye llííhyanúdu. ¡Ehdu ámúhama tene níjkéváiñévú tsúúca
méúújéteéhi!

Píívyéébema meíhjyuváne

7 Ámuúha táñahbémuj, óóchévetúméré ihdyu Jetsóoke météhmehíjcyá múijyú tsiiñe dibye
tsááiñévújuco éhne múúne úmihé múnáajpi ibájtsó téhmehíjcyádu. Muurá óóchévétuubéré
téhmehíjcyá nííjya áálléneri kéémevéné iújcuki.
8 Ahdu múu ijcyáhi. Muurá Jetsóó tsááiñe tsúúca piihíjucóóhií.
9 Áánéllii ímityúné médáríívéjcatsídí ámúhá hallúrí teene iíjcyátuki, ámuúha táñahbémuj.
Muurá ténehji mééma ímíbájchóiibye tsúúca meke tehméhi.
10 Áánéllii múu ijcyá íhdée Píívyéébé ihjyú uubálle múnáaúvú ícyahíjcyádu. Muuráhjáa
panévari iícúbáhrámeíyonéhjí aabúcuhíjcyáme.
11 Aane méwaajácú ícyooca tsaímiyéjuco ditye íjcyane ípyée iáábúcuhíjcyánélliíhye. Muurá
ámuha méwaajácú muhdúhjáa Jóóuvu téhdure iícúbáhrámeíyonéhjí áábúcuhíjcyánéllii Píívyéébe
dííbyeke ííné imíjyaúréjucó pícyoóne. Muurá ímiááné mítyane meke idáátsólleébe.
12 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, tsá múu níjkyejii, ííñujii, íjcyánema tsíñéhji mémé
dómájcotú ímiááné ámuha maállityúné menéécoóca. Tsá múu óvíi muhdú níjkyéjima ííñuji
ijcyá o állíhajchííjyu néétu téené hallútú Píívyéébe ámúhakye iícúbáhrátuki. Múu ímiááné tene
íjcyáhajchíí 'éée, tehdújuco teéne' nééhií. Áánetu ímiááné tene íjcyátúhajchíí múu 'tsáhaá'
nééhií.
13 Aane ámúhadítyú tsaatéké ímityúné pájtyeme ícúbáhrámeíhajchíí múu ihjyúvá
Píívyéébema ámúhakye dibye ipíááboki. Ááne múu ímíjyuri májtsivá dííbyeke idyúúruváne.
14 Téhdure ámuha mechémécooca múu píuvá cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéké ditye
ámúhakye Píívyéébe mémeri dúúrúbájpácyori ipípájchóne ámúhá hallúvú piáábó ityáúmeí
ámúhakye dibye ibóhíítsoki.
15 Áijyu muurá ámúhakye bóhíítsóiibye ímiááné ámuha mecáhcújtsóne dííbyeke
metáúmeíhajchííjyu. Áhdure ímityúné ámuha memééénuhíjcyáné ámúhadi iídáátsóvéne
ábájíívéiíbye.
16 Áánéllii ímityúné ámuha memééénuhíjcyáné tóónutúméré míamúnáá úmiwávú Píívyéébeke
meúúbálléne dííbyeke piáábó métáuméí ámúhakye dibye ipíááboki. Muurá ímiááné ímí
dííbyema íjcyame tsá báñúmeítyú iiná ityáúmeíñeri.
17 Muuráhjáa éíjyuúvú méhdure nééroobe Eríaúvú dííbyé ihjyú uubálle múnáajpi dííbyeke
táúmeí tene iáállétuki. Ahdújucóhjáa tsá tene álletú 3 pijcyábáj piinévu.
18 Ááné boonéhjáa idyé tsiiñe táúmeííbyé dibye iállétsoki. Ahdújucóhjáa tsiiñe maálléneri
panéváré ííñéne néévane.
19-20 Aane ámuúha táñahbémuj, tsaate ámúhadítyú ímiááju iúráávyénetu mújtámeke tsi-
jtye ímíjpyetétsóhajchíí muurá diityéké píaabómé Píívyéébe diityédí iídáátsóvéne diityé
imítyuháñé iábájííve ditye iwágóóóvétuki. Áyu tehdújuco.

1 PÉÉDORO
Tujkénú Péédoro cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Péédoro Jetsocríjtóo úwáábooberé o péhíjcyáíñé wákimyéivu oke pícyoobe íñe íhyaami
ámúha éllevu ó caatúnú dííbyékée ámuha mecáhcújtsóné déjúcotu méiiñújitu ámúhakye ditye
wáchájánúme éllevu, Póótoó, Garáátsiaa, Capadóótsiaa, Áátsiaa, Bitííniaa, éhdúné iñújiíneri
ámuha meíjcyáme éllevu.
2 Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Méécáání Píívyéébe ámúhakye iñéhdújuco újcune
dííbyeéjté ámuha meíjcyaki. Aane muurá Íapííchoj tééveri ámúhakye píáábohíjcyaabe Jetsóópe
mewájyuri ítyujpácyó wáágóónej tééveri ámuha meímíjpyeténe dibye ímillédú meíjcyaki. Aabe
ihdyu óvíi ámúhakye panévatu píaabó íbúwajii íínerí íjtsámeítyúmé ámuha meíjcyaki.

Ímí méúmiwa nééneé

3 Muuráhjáa mítyane meke iidaatsólléne béhnétu meke tsiímávaabe Jetsocríjtóo idsíjívéne
tsiiñe bóhiínej tééveri. Áánéllii iíné imíjyaú méúmiwa íjcyane méitsohíjcyáhi. Ahdícyane ihdyu
metsu Jetsocríjtój Caani Píívyéébeke medúúrúváne metéhdújtsoki.
4 Muurá ijcyáné níjkyéjiri iítsiime meíjcyámé wáábyuta múijyú muhdú íjcyáityúné dibye
pícyoone meke téhmene.
5 Ímí dííbyeke mecáhcújtsónéllii iihnáhoori meke píáábohíjcyaabe nihñéétsihvúré téhullévú
meúújetécooca teene meújcuki.
6 Áánéllii múu íllure imíjyúú dííbyeke ámuha mecáhcujtsómé ámuha meícúbáhrámeíyónáaáca.
7 Muurá téeneri meke waajácúlleebe ímiááné dííbyeke mecáhcújtsóhajchíí éhne múúne
óóro cúújúwari ditye wáájácullédu. Muurá teene óóro meke píáábóné ehnííñevu Píívyéébeke
mecáhcujtsóné meke píaabóné tsá múijyú mééma níjkéváityúne. Áánéllii dííbyeke ámuha
mecáhcujtsómé iínetú menéétsámeítyúhajchíí iíné imíjyaú ámúhakye ávyéjújtsóiibye
dúúrúvaabéré tsiiñe Jetsocríjtó tsáácoóca.
8 Muurá Jetsocríjtoke ámuha maájtyúmítúróóbeke méwájyúúbedívú ámuha mecátsípáávéne
méimíjyúúhií.
9 Áábeke ámuha mecáhcújtsónéllii tsúúca ámuha mépájtyetéhi.
10 Muuráhjáa éíjyuúvú Píívyéébé ihjyú uubálle múnaa ihjyúvájúcoorá muhdú dibye meke
iidaatsólléne pájtyetétsóíñeri. Ároméhjáa tsá pahdu wáájácutú muhdú tene íjcyaíñe.
11 Áánélliihyéhjáa díllócatsíhijcyámé caabyé Críjto íjcyaabe múijyú muhdú iícúbáhrámeíñe
ávyéjuutéiñe Píívyéébé Apííchó diityéké néhijcyáne.
12 Áánélliihyéhjáa Píívyéébe diityéké waajácutsó ditye íjcyáijyúi tene pájtyéityúne, bóónétúi
tene pájtyeíñe. Áánée muurá tsúúca ámúhakye tsaate úúballé muhdú mepájtyetéiñe Píívyéébé
Apííchó níjkyéjitu tsááne píáábónej tééveri. Aane muurá idyé níjkyéji múnaa téhdure imíllerá
páñetu iwáájácúiyóné muhdú mepájtyetéiñe.

Ímiááméré meíjcyáiyóne

13 Aane ímiááméré meíjcyáne métsúúraméí tsiiñe Jetsocríjtó tsácooca Píívyéébe ámúhakye
iidaatsólléne ájcúíñeri.
14 Aame tsúúca Píívyéébej tsiímé ámuha meíjcyame múu dibye ímillédú ijcyáhi. Tsá múu
dííbyekée ámuha mewáájácútúcooca ímítyúnéhjiri meúmúúpívyehíjcyádú néjúcootúne.
15 Muurá meke újcuube ímiááméré meíjcyaki. Áánéllii múu ímiááme ijcyá dibye íjcyadu.
16 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé: "Ímiááme meíjcyá ímiáábé o íjcyadu."
17 Aane dííbyeke ámuha mecáánívahíjcyámé múu íííñújiri ámuha meíjcyáné hajchótá dibye
ímillédú ijcyáhi. Muurá tsahdúré mééma ímíbájchóiibye muhdú meícyahíjcyáné tééne áhdovu
meke iájcuki.
18 Muurá ámuha méwaajácú mépée mepájtyetéityúrojíjtó méihdé múnáaúvú
úráávyehíjcyánetu meke dibye pájtyetétsóne. Árónáacáa ihdyu tsá meke dibye pájtyetétsotú
dsiídsidívú iáhdóneri.
19 Muuráhjáa ihdyu mééma áhdoobe mítyane iwájyuube Críjtó tujpácyó wágóóóvéneri éhne
múúne obééjáwu imíwu néébeke míamúnáá imítyuháñé hallúvú ditye dsíjívetsódu.
20 Píívyéébéhjáa ihdyu tsúúcajátújuco dííbyeke mémenúné íííñuji iípívyéjtsótúné ihdéjuco
dibye mewájyuri idsíjíveki. Ahdújucóhjáa dibye tsááne meke ipíááboki.

21 Áánéllii dííbyej tééveri Píívyéébeke mecáhcujtsómé dííbyedívú mécátsípáávehíjcyá dibyée dsíjívéébeke ibóhíitsóne ávyéjuutétsónélliíhye. Aame méwaajácú dííbyema meíjcyame íínerí mebáñúmeíityúne.
22 Ahdícyane tsúúca Píívyéébé Apííchó ámúhakye píáábónej tééveri ímiáájú ámuha mecáhcujtsómé óvíi ámuha méwajyújcatsí ámúhá ííbúuri.
23 Muurá Píívyéébeke mecáhcujtsómé tsíhdyuréjuco meíjcyane. Tsáhájuco meúráávyetú méécáánimúu meke tsíímávátsihdyu meíjcyajíjtó íllure níjkéváijíjto. Áánetu ihdyu Píívyéébé ihjyu mecáhcujtsóné tsá múijyú níjkéváityúne.
24-25 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:
Pámeere míamúnaa wahájchotáré ijcyá tsójcómuji íjcyadu. Téhdure ijcyámé wahájchotáré ííné imíjyaú wajco íjcyadu. Áánetu ihdyu Píívyéébé tsá múijyú níjkéváityúne.
Ááné uwááboju ímiáájú muurá tsúúca ámúhakye úwáábómeíhi.

2

1 Ahdícyane óvíjyacóóné ímityúné ámuha meméénuhíjcyáne. Tsá múu állíuutúne. Tsá múu pánehjídú ímiáámé íjcyatúne. Tsá múu nómíutáávatúne. Tsá múu ímityúné íhjyúvatú tsíjtyedítyu.
2 Ímiá uwááboríyé métsúúraméí éhne múúne tsíímene ñohñórí íjyácunúdu. Ááne téené uwáábó ímíñeúvú méuráávyé ámuha mepájtyetéki.
3 Aane óvíi ehdu méijcyá Jetsocríjtó ímiáábé meke wájyune tsúúca mewáájacúme.

Críjto páñétúejpi

4 Aame ihdyu ímíñeúvú meíjcyá dííbyema nééwayúdú néébe meke bohíívú ájcúúbema. Muuráhjáa dííbyeke míamúnaa éhdiivállérióóbeke Píívyéébe picyóó ávyeta íhtsútuube páñétúejpi dibye iíjcyaki.
5 Ahdu óvíi meke téhdure nééwayúdú menéémeke pícyoobe ihjyádú meíjcyaki. Téhdure óvíi meke llúúvájtedívú pícyoobe dibye ímillédú meíjcyame dííbyeke meíícuvémé ímí dííbyema meíjcya Jetsocríjtoj tééveri.
6 Muurá dííbyé waajácúháámitu nééneé:
Tsióó cóómi múnáá pañévú ó pícyoó ávyeta wájyúmeííbyeke éhne ímichi téétutu jaa éjkeu nééwayúdú néébeke. Áábeke cáhcujtsómé tsá íínerí báñúmeíityúne.
Ehdu nééne Píívyéébé waajácúháámitu.
7 Aane dííbyeke cáhcujtsómé dííbyeke wajyúhi. Áánetu dííbyeke cáhcújtsotúmé tsá wájyutú Píívyéébé waajácuháámitu íllu tene néhdújuco:
Tsaúpe nééwayu jáháñé wákimyéi múnaa iñéhnílléne waagóórou pícyámeí ímichi téétutu jaa éjkéiu.
8 Téhdure tsiiñe nééneé:
Diibye muurá éhne múúne nééwáyutu ávyé mecábóhcámeímyé maáákityéúdú néébeé.
Ahdújuco muurá dííbyé uwááboju ímí cáhcújtsotúmé mújtámeke tene pájtyene.

Píívyéébeéjte

9 Árónáa ihdyu tsá ámuha ehdu menéétune. Muuráhjáa ihdyu Píívyéébere ámúhakye iújcúmeke picyóó llúúvájtedívú dííbyé wákiméí ámuha ímiáámeré meíjcyáne meméénu dííbyeke dúúrúvamére. Aane imílleebe míamúnáake ámuha meúúballéné muhdú dibye ámúhakye ímítyúnetu ímiánejcúvú íjchívyetsóne.
10 Muuráhjáa íhde ámuha ihdícyaméréi meíjcyame tsá dííbyé piáábójú pañe meíjcyatúne. Árónáa ícyooca tsúúca dííbyeéjté ámuha meíjcyame téené pañe méijcyáhi.

Píívyéébekéré meíícúvéiyóne

11 Ahdícyane tsá ííñújíejte ámuha meíjcyájúcootúne, ámuúha táñahbémuj. Muurá ihdyu Píívyéébé avyéjúejtéréjuco ámuúha. Áánéllii ámúhakye o néé meke tútávájtsóíyónéhjiri ámuha meúmúúpívyétuki.
12 Ímiáámeré meíjcyá Píívyéébeke wáájácutúmé ímityúné ámúhadítyú íhjyúvárónáa ímí ámuha meíjcyáné hallúvú dííbyeke ditye iávyéjújtso tsiiñe Jetsóó tsáácoóca.
13-14 Téhdure múu avyéjuullé páñétúejpi méiiñújí avyéjúúbeke pahúlleváré dííbyé píáábo múnaa íjcyámemájuco. Muurá Píívyéébere diityéké picyóó ditye ímítyúmeke iúwááboki, áánetu ímiáámeke ditye ipíááboki.
15 Muurá imílleebe ímiáámeré meíjcyane ténejcu wáájácutúmé ímiáájú meúráávyénetu ímityúné iíhjyúvátuki.

16 Áánéllii ɨ́mɨáámére meíjcyá tsúúca ímityúnetu ámuha meíjchivyéme. Aame ihdyu ímityúné
mémeenújúcohdí tsúúca Píívyéébé hójtsɨ́ pañéréjuco ámuha meíjcyame.
17 Aame múu dííbyeke iíllíñe dibye ímillédú íjcyame pámévakéré avyéjuullé méiiñújɨ́
avyéjúúbemájuco. Téhdure múu pámeere Píívyéébeéjtema wajyújcatsíhi.

Muhdú ɨ́cúbáhraméí maáábucúne

18 Áhdure múu tsaaté hójtsɨ́ pañe íjcyame diityéké iávyejúúlléne meenú ditye táuhbáne. Tsá
múu ɨ́mɨáámemáyé ímí íjcyatúne. Ímityúmé íjcyárómema múu ɨ́mɨáámé ijcyáhi.
19-20 Muurá ihdyu Píívyéébe ímillédú meíjcyáné hallútú meke ditye ɨ́cúbahráné
maáábúcúhajchíí ímí meke ɨjtsúcunúúbe. Áánetu ímityúné meméénúné hallútú meke
ditye ɨ́cúbahráné maáábúcúrónáa ¿aca meke ímí ɨjtsúcunúúbe? Tsáhaá.
21 Muuráhjáa Píívyéébe meke ujcú Críjto mewájyuri ɨ́cúbáhrámeííbyé ɨ́mɨáábé íjcyadu
meíjcyaki.
22 Tsáháa muurá dibye múijyú ímityúné méénutúne. Áhdurée tsá muucá dibye állityúne.
23 Muuráhjáa dííbyedítyú ímityúné íhjyúvárómeke tsá dibye pɨ́ámeíhíjcyatúne. Áhdurée
dííbyeke ɨ́cúbáhrárómeke tsá dibye méénúllehíjcyatúne. Íllurée ɨ́hvéjtsámeííbyé Píívyéébedívú
dibye teene diityémá iímíbájcho muhdú tene íjcyadújuco.
24 Aabée muurá Críjto dsɨ́jɨvé páwachékevu mépée medsɨ́jɨ́véiyóné tsúúcajáa méimítyú
déjuco dsɨ́jɨ́vemédú meíjcyarómé meímíbáávyeki. Ehdúu mewájyuri dibye ɨ́cúbáhrámeíñej
tééveri méímíbaavyéhi.
25 Muuráhjáa éíjyu ɨ́dátsó méícyahíjcyá Píívyéébeke wáájácutúmé éhne múúne obééjámú
mújtame íjcyadu. Árónáa ícyooca tsúúca métehméébé Críjtoma méijcyáhi.

3

Muhdú métáábama meíjcyane

1 Ámuúha walléémuj, ámúhá tajɨ́muke máavyéjuúlle. Tsaímíyé meíjcyá diityémá Críjtó
uwááboju tsaate cáhcújtsóturómé ímí ámuha meíjcyane ɨ́ɨ́ɨ́téne botsíi icyáhcújtso ɨ́ɨ́ná diityéké
ámuha menéétúrónáaáca.
2 Muurá ɨ́mɨáámére ámuha meíjcyane ɨ́ɨ́ɨ́téne imílléiyómé téhdure Píívyéébeke iúraavyéne.
3 Tsá múu ávyeta iímíbájkímyeííyóneri íjyácunútúne. Téhdure tsá múu íjyácunútú
íhñíwaco idyóíhdsɨ́núméíñe tsaímíyé ɨpɨ́hdámeííyóneri, mítyane áhdómeíñé icyááveháñevu
iícyáávéíyóneri, ɨ́mɨá wajyámuunévú iújcámeííyóneri.
4 Apááñeríyé múu ijyácunú tsaɨ́ɨ́buwáré iíjcyáíyóneri. Ehdu ihdyu íjcyámeke Píívyéébe ímí
ɨjtsúcunúhi.
5 Tehdúhjáa muurá éíjyuúvú íjcyáné walléémú Píívyéébedívú ɨ́ɨ́hvéjtsámeíñe dibye ímillédú
ícyahíjcyáhi. Aaméhjáa ájyúmuke avyéjúúllehíjcyáhi.
6 Tsáárávúhjáa muurá ájyu Aavaráaúvuke icyáhcújtsóne avyéjúúllehíjcyáhi. Aane dillée
íjcyadu ámuha ɨ́mɨáámére ámúhá tajɨ́muma meíjcyáhajchíí tsá ámuha ɨ́ɨ́nerí meíllityéityúne.
7 Áhdure ámuha wajpíímú ámúha táábámuma ímíñeúvú meíjcya. Tsá múu diityédí
ɨ́cúbáhratúne. Múu ɨ́jtsámeí diityéké iávyejúúlléne muhdú ɨpɨ́áábóíñeri ámúha tsɨ́jpá tujkévevu
ditye íjcyátúnélliíhye. Muuráhjáa Píívyéébe wajpii, wallee, picyóó dityétsí ɨpɨ́áábójcatsíñe
ímí iíjcyaki. Aane ehdu ámuha meíjcyáhajchíí Píívyéébema ámuha meíhjyúvácooca tsá ɨ́ɨ́ná
ámúhakye pátsáríjcyóityúne.

Ɨmɨáané hallútú meɨ́cúbáhrámeíñe

8 Ahdícyane ihdyu pámeere tsaímíyé meíjcyá pamévamáye. Tsá múu pájúvatúne.
Meɨ́daatsólléjcatsíñe méwajyújcatsi tsané nahbémú múúne wájyújcatsídyú
mítyájkímyeítyúmére.
9 Tsá múu pɨ́ámeítyú ámúhakye ímityúné méénúmeke. Téhdure ámúhakye úhbámeke tsá múu
úhbatúne. Íllure diityé hallúvú pɨáábó métáuméí Píívyéébeke. Ehdu dibye ímillédú ámuha
meíjcyáhajchíí ámúhakye pɨ́áábóíibye.
10-12 Muurá dííbyé waajácúháámɨtu nééneé:

Ímí iíjcyane ímillémé tsá ímityúné íhjyúvatúne. Áhdure tsá ditye állíuutúne. Muurá ímityúné
imyéénuhíjcyánetu ɨ́ɨ́hveténe ɨ́mɨááneréjuco ditye méénune. Aame ijcyá tsaímíyé
pamévamáye. Muurá Píívyéébe ɨ́mɨáámeke pɨ́aabóhi. Aabe dííbyeke ditye táúmeíñé
lleebóhi. Áánetu ímítyúmedi tsá dibye ɨ́ɨ́cúvetúne.

Ehdu néene Píívyéébé waajácuháámɨtu.

13 Aane ehdu ɨ́mɨáámeré ámuha meíjcyáhajchíí ¿aca ɨ́ɨ́né hallútú múha ámúhakye ímityúné
méénúiyáhi?
14 Muurá ehdu ímí ámuha meíjcyáné hallútú meɨ́cúbáhrámeíhajchíí maímijyu ámuha
meíjcyanej. Ahdícyane tsáma ɨ́ɨ́nerí maáábímyeídíñe. Muurá Píívyéébe ámúhakye pɨ́aabóhi.
15 Múu Máavyéjuube Críjtodívú icyátsɨ́páávéne íjcyátsíivyé ámúhakye díllómeke ámuha
mewáájácútso ɨ́veekí dííbyedi ámuha meíjyácunúhijcyáne. Árónáa ihdyu múu ímíñeúvú
chooco úúballé mítyájkímyeítyúmére.
16 Aame téɨɨbúwá meíjcyá Críjtoke ámuha meúráávyénetu tsaate ímityúné iíhjyúváneri
iñúcójpɨ́veki.
17 Aane ihdyu óvi méɨ́cúbáhrámeí ɨ́mɨáánéré meméénúné hallútú Píívyéébe ímílléhajchííjyu.
Muurá tééné hallútú meɨ́cúbáhrámeíñé maáábúcúhajchíí ímí meke ɨjtsúcunúúbe. Áánetu
ímityúné meméénúné hallútú meɨ́cúbáhrámeíñé maáábúcúrónáa tsá dibye meke ímí
ɨ́jtsúcunútúne.
18 Muuráhjáa Críjto múijyú ímityúné méénútúroobe ɨ́cúbáhrámeí méimítyú hallúvu. Aabée
tsáijyúré dsɨ́jɨvé méhllii pámeere ímityúmé meíjcyáme wájyuri téénej tééveri meímíbáávyéne ímí
Píívyéébema meíjcyaki. Aabée dsɨ́jɨ́vérónáa ɨ́ɨ́ɨbuu ibóhɨ́ ijcyáhi.
19 Aanéhjáa péé éíjyuúvúu dsɨ́jɨ́vémé ɨ́buúúné íjcyátsihvu diityéké iúwááboki.
20 Muuráhjáa éíjyuúvú Noéé mɨ́ɨ́nécoba méénuhíjcyánáa Píívyéébe téhmehíjcyará mɨ́amúnaa
dííbyeke icyáhcújtsóne téémɨ́ pañévú iúcááve ipájtyetéki. Árónáacáhjáa apáámyéré 8-meva
pájtyeté pámeere ííñujɨ cáájávéneri májcanúnetu. Áámeúvú ɨ́buúúnéhjáa íjcyátsihvu Jetsóó
ɨ́ɨbuu péé diityéké iúwááboki.
21 Aanéhjáa téijyu nújpácyotu ditye pájtyeténé naavénú íñe ícyooca metsójtsótsámeímyé
mepájtyetéiñe. Aane tsá metsójtsómeítyú méjpi ííñú iñítyááveki. Muurá ihdyu tééneri
méúújetsó Píívyéébedívú mecátsɨ́páávéébeke metáúmeíñé dibye meke iímíbájchoki. Aane
ihdyu meke ímíbájchoobe Jetsocríjtóo dsɨ́jɨ́veebe tsiiñe bóhɨ́ɨ́bej tééveri.
22 Diibye muurá ícyooca ɨ́htsútuubéréjuco níjkyéjɨri Cáání Píívyéébé úníuri íjcyáábeke
pámeere níjkyéjɨ múnáama naavémú avyéjuulléhi.

4

Muhdú Píívyéébeke meɨ́ɨcuvéne

1 Aanée muurá Críjto ííñújɨri iíjcyácooca ɨ́cúbáhrámeí mewájyuri. Áánéllii metsu
meɨ́cúbáhrámeíyóné maáábúcu dibyée áábucúdu. Muurá meɨ́cúbáhrámeíyóné maáábucúmé
tsá ímityúné memééníjúcootúne.
2 Aame tsáhájuco meúmúúpívyetú ímityúné memééníiyóneri. Píívyéébe ímillédú
meíjcyáiyóneríyéjuco metsúúrámeíñe.
3 Ahdícyane óvíjyacóóné Píívyéébeke wáájácutúmé íjcyadu ímityúné ámuha
memééníhíjcyáne. Muuráhjáa ímítyúneri ámuha méúmúúpívyehíjcyáhi, ámuháa
ménahtsɨ́vatéhijcyáhi, ámuháa mewáñehjɨ́vaténé pañe méllíyíícyávehíjcyáhi, níjcyotájtekée
ámuha méduurúvahíjcyá ámuha memééníityuróne. Ánehjɨ óvíjyacóóne.
4 Muurá ténehjɨ ámuha meɨ́hvéjtsóneri ámúhakye náhbévahíjcyámé tééneríyé íjcyame íllure
ámúhadi uuhɨ́vatéhijcyáhi.
5 Árómema Píívyéébe muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoóhi. Muurá pámeere dsɨ́jɨ́vétúmema
ímíbájchóiibye tsúúca dsɨ́jɨvéjúcóóróméhjɨmájuco.
6 Tééníllíihyéhjáa muurá éíjyu múnáaúvuke téhdure úwáábómeíñé diityé ɨ́buúúné ibóhɨ́ ímí
iíjcya Píívyéébe íjcyadu.
7 Muurá tsúúca ííñujɨ mééma nɨjkévaríjyuco. Áánéllii ɨ́mɨáámeré meíjcyáne paíjyuváré
Píívyéébema méihjyúvahíjcya.
8 Aame múu wajyújcatsíhi. Muurá tsíjtyeke mewájyume ímityúné meke mééníróméke
mepɨ́ámeííyóneri tsá meíjyácunútúne.
9 Ahdícyane múu ímíñeúvú waatsúcújcatsí ámuha maááhɨ́véjcatsícyooca ɨɨná ɨ́jtsámeítyúmére.
10 Mépɨ́áábojcátsí muhdú ámuha mepíívyetédú Píívyéébe meke ájcúné pɨ́ááboríi bañúháñé
dibye meke ɨpɨ́áábótuki.
11 Áánéllii ámuha meúwáábócooca ímíñeúvú méúwáábohíjcyá dííbyé ihjyu néhdújuco ámúhaj
tééveri dibye iíhjyúvaki. Áhdure ámuha tsíjtyeke mepɨ́áábócooca ímíñeúvú mépɨáábó muhdú
dibye ámúhakye túkévejtsódu. Aane páneere ɨɨná ámuha memééníune múu ímíñeúvú meenú

dííbyeke ámuha Jetsocríjtoj tééveri maávyéjujtsóne. Áábedívú ihdyu metsu meíhvéjtsámeíñe dííbyeke maávyéjújtso múijyú níjkeváityúne. Ehdu teéne.

Críjtoéjté ícúbáhrámeíñe

12 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu mávaríjchojúúné ámúhama íjcyánetu íjtsámeítyú tene ámúhama íjcyáítyuróne.
13 Íllure múu imíjyúú Críjtóo ícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeíñeri tsiiñe íavyéjuma dibye tsáácooca ámuha meímíjyúúveki.
14 Áánéllii dííbyeéjté ámuha meíjcyáné hallútú ámúhakye tsaate úhbáhajchíí múu imíjyúú Píívyéébé Apííchó ámúhá pañe íjcyánélliíhye.
15 Árónáa ihdyu núcójpítsóhreíyó teene ímityúné ámuha tsíjtye éhné menániñee, tsaatéké ámuha medsíjívetsónee, tsíjtyé ihjyú pañévú ámuha meúcaavénee, éhdúné hallútú ámuha meícúbáhrámeíñe.
16 Áánetu ihdyu Críjtoéjté meíjcyáné hallútú meícúbáhrámeíñé tsá núcojpítsotúne. Íllure Píívyéébeke tééné hallúvú dúúrúvaméré météhdujtsó dííbyeéjté meíjcyánélliíhye.
17-18 Muurá tsúúca muhdú meícyahíjcyáné dibye mééma ímíbájchóíñe éévé úújéteéhi. Aane méhdityu tujkénúiibye ihñéjté meíjcyámedítyu. Aabéjíí awáá ¿muhdíívanéami íhya tsáma ímíbájchooi eene dííbyé uwááboju cáhcújtsótúmema, ímiáámé íjcyarómé íhtsútúnetu pájtyetéíñáaáca?
19 Ahdícyane dííbyedívú meíhvéjtsámeíñe dibye ímillédú meíjcyá ámuha meícúbáhrámeíyónáaáca. Muurá meke ípívyéjtsoobe iñéhdújuco mééenune.

5

Cahcújtso múnáá túkevéjtsoju

1 Téhdure ó imíllé cahcújtso múnáá túkevéjtsojtéké o úwaabóné téhdure túkevéjtsoobe o íjcyaabe muhdúhjáa Críjto ícúbáhrámeíñé o ájtyúmiíibe. Aabe téhdure ó íjcyaá dííbyé avyéjuri tsiiñe dibye tsáácoóca.
2 Áánéllii ámúhakye o néé ímíñeúvú ámuha metúkévéjtso Píívyéébeéjté ámúhá hójtsí pañe íjcyámeke. Tsá múu dibyée ámúhakye níwáávéné iijyéveríyé tééné wákimyéí mééenutúne. Áhdure tsá múu tééné hallúvú ámuha medsídsívakíyé mééenutúne. Múu ímíñeúvú meenú Píívyéébe ímillédu.
3-4 Tsá múu tsíjpánécoba diityéké úwáábotúne. Choocóré múu úwaabó páñétúejpi Métehméébé tsáácooca ámuha maávyéjuuté dííbyema múijyú níjkeváityúne.
5 Téhdure ováhtsámú máavyéjuulle ámúhá túkevéjtsojtéke. Panéjcuvávú máavyéjúúllejcátsí mítyájkímyeítyúmére. Muurá Píívyéébé waajácúháámitu nééneé:
Píívyéébe píaabó idáátsóméhjiúvú nééemeke. Áánetu 'mityáhmítyá' nééemedi tsá dibye ííícúvetúne.
6 Áánéllii mítyájkímeítyúméré méíhvéjtsaméí íhtsútuube Píívyéébedívú dííbyere ámúhakye ityúkévéjtsoki. Áijyu muurá ámúhakye ávyéjújtsóiibye dibye meke ávyéjújtsóíñe éévé úújetéijyu.
7 Áánéllii íínerí áábímyeítyúméré dííbyedívú mécátsipááve. Muurá imílleebe meke ipíaabóne.
8 Árónáa ihdyu téiibúwá meíjcyá Naavéné ámúhakye imújtátsótuki. Muurá mémunáajpi íjcyaabe meke imújtátsóíyóneri ijyácunú éhne múúne bájú oohííbyé iyámeke idyóóíyóneri íjyácunúdu.
9 Áróóbeke ihdyu metáhjá Píívyéébeke ámuha mecáhcújtsónej tééveri. Muurá méwaajácú pahúlleváré ííñújiri ménahbémú téhdure ténéhjiri ícúbáhrámeíhijcyáne.
10 Árónáa ícyooca wahájchotáré meícúbáhrámeíñé níjcáutu Mépiivyéébé meke ávyéjuutétsoó múijyú níjkeváityúné Jetsocríjtoj tééveri. Aabe muurá mewájyuri meke ímíbajchó íhtsutúmé meíjcyame íínevú metáhjátsámeítyuki.
11 Áánéllii ihdyu metsu íhtsútuube íjcyáábeke maávyéjújtso paíjyuváré múijyú níjkeváityúne. Ehdu teéne.

Nihñéenéré pityájcoju

12 Aane íñe íhyaami o cáátúnuháámí ámúha éllevu ó wallóó ménahbe Píívyéébeke ímí úráávyeebe Tsibáánoma. Áhaamí pañe ámúhakye ó ítsáávetsó ímiááné ímí Píívyéébe ámúhakye píáábohíjcyáne. Áánéllii múu tsaímíyé dííbyema ijcyáhi.

13 Ámúhakye Babiróóniá cóómiyi íjcyáné cahcújtso múnaa duurúvá ámúhakyée iújcudu téhdure Píívyéébe diityéké újcume. Téhdure tájtsiíménédú néébe Mááco ámúhakye duurúváhi.
14 Téhdure ámúhakye táicyánéjcutu o néé ámuha Críjtoéjté tsané nahbémú meíjcyame medúúrúvájcatsíki. Ahdícyane óvíi íbúwajíí ámuha méijcyáhi. Áyu tehdújuco.

2 PÉÉDORO
Hállúvúeháámí Péédoro cáátúnuháámɨ

Duurúvaju

1 Oo Tsimóo Péédoro Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyáábekée oke dííbyere picyóó
úwáábooberé o péhíjcyaki. Aabe íñe íhyaamɨ ámúha éllevu ó caatúnú Mépájtyetétsoobe
Jetsocríjtoj tééveri Píívyéébe meke ájcúné uwáábоju muha mecáhcujtsódú idyé ámuha
mecáhcújtsóme éllevu.
2 Aane óvíi Píívyéébe tsúúca ámuha mewáájácuube Jetsocríjtoj tééveri ámúhakye pɨ́aabó
tsaímíyé ámuha meíjcyaki.

Muhdú Críjtoéjté íjcyane

3 Muurá dibye ɨ́ɨhnáhori meke pɨ́aabómé ɨ́mɨáámeré méijcyá dibye ímillédu. Muuráhjáa
meke újcuube dibye íjcyadu meíjcya dííbyema maávyéjuutéki.
4 Aabe meke iñéhdu pɨ́ááboh́jcyá dííbyedu meíjcya ííñújɨri ímityúné meke
tútávátsohíjcyánéhjɨri meúmúúpívyétuki.
5 Áánéllii ɨ́mɨáámeré Píívyéébeke mecáhcújtsóne méwaajácú muhdú ámuha tsaímíyé
meíjcyáiyóne.
6 Ááne météhmeméí ámuha panéváré ímítyunéhjɨ́ maáábúcúne ɨ́ɨnevú táhjátsámeítyúmé
dibye ímillédú meíjcyaki.
7 Múu wajyújcatsí paméváyé muhdú tsané nahbémú wájyújcatsídyu.
8 Ehdu ámuha tsaímíyé Máavyéjuube Jetsocríjtoke meúraavyémé ímí dííbyé wákimyéí
meméénúhajchíí tsá ámuha dííbyedi mebáñúmeíityúne.
9 Áánetu ehdu iíjcyáiyóné ímílletúmé ijcyá hállúvatúmé íjcyadu. Aame ílluréjuco ábájɨɨvéné
muhdúhjáa Píívyéébe diityéké ímíjpyetétsóné íimítyutu.
10 Ahdícyane ihdyu tsúúcajáa dibye ámúhakye újcume métsúúraméí ɨ́mɨáámeré ámuha
meíjcyáíyóneri ámúhadítyú tene ibóhówaúcunú dííbyedítyú ámuha memújtátuki, ámuúha
táñahbémuj.
11 Áijyu ihdyu ámúhakye waatsúcúpéjtsóiibye ímíjyuri Máavyéjuube Mépájtyetétsoobe Jet-
socríjtó avyéjuri múijyú nɨ́jkéváityúné dííbyema tsaímíyé ámuha meíjcyaki.
12 Áánéllii éhnííñevu ámúhakye ó ɨ́tsáávétsohíjcyaá muhdú Píívyéébeke meúraavyéné tsúúca
ámuha mewáájácúne tehdújuco meíjcyárónáaáca.
13 Ímí ó ɨjtsúcunú ói o dsɨ́jɨ́vétúné hajchótá ámúhakye téénevu o ɨ́tsáávétsohíjcyáne.
14 Muurá tsúúca Máavyéjuube Jetsocríjtó oke úúballé lléváhréjuco o dsɨ́jɨ́veíñe.
15 Áánéllii ó imíllé ímíñeúvú ámúhakye o úwaabóné o dsɨ́jɨ́véné boone ámuha teene
maábájɨ́ɨ́vétuki.

Críjto ávyéjújtsámeíñe

16 Tsá muurá álliu tene íjcyatú Máavyéjuubée Jetsocríjtó ɨ́htsútuube íjcyaabe ííñújɨri
úlléjéébedítyú ámúhakye muha meúúbállehíjcyáne.
17 Muuráhjáa ávyeta muha meɨ́ɨ́téneríyé Cááni Píívyéébe dííbyeke ávyéjujtsóhi. Áhdurée
muha mélleebó dibye dííbyedítyú nééneé: “Áánu Hájchíwúuke o wájyúúbedi mítyane ó
imíjyúúhií.”
18 Ehdúu níjkyéjɨtu dibye nééne muha mélleebó cáméhbaúvú Jetsóó múúhadívú
tsíhdyúréévécooca dííbyema muha meíjcyame.
19 Áánéllii Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa dííbyedítyú néhijcyáné tsá álliu íjcyatúne.
Áánéllii melléébó dííbyedítyú ditye úwaabóne. Muurá ditye úwaabóné meke waajácutsó
mewáájácútúnehjɨ́vú éhne múúne peete cúúvétsihdyu ájchúcunúdu. Áánetu méwaajácú
ɨ́mɨáábé dibye íjcyane éhne múúne ɨ́ɨné imíjyaú tsɨ́tsɨ́vé mɨɨcúruwa ájchúcunúdu.
20 Téhdure muurá méwaajácú Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa dííbyé waajácuháámɨtu
cáátunúné diityé tujkéveeju íjcyatúne.
21 Tsáháhjáa ɨ́ɨjtsaméiyíyé ɨɨná pájtyeíñé iwáájacúné ditye cáátúnutúne. Muuráhjáa ihdyu
Píívyéébé Apííchóré diityéké túkévéjtsóneri caatúnuhíjcyáme.

2

Állíu múnáá uwáá́boju

1 Árónáacáhjáa téhdure ijcyámé téijyu állíu múnaa iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáadi díllómeíhijcyáme. Téhdure ícyooca diityédú nééme ámúháj pɨine íjcyaá ámúhakye álliúúné átéréenéhjɨ́ úwááboímye. Aame íllure ehdɨ́ɨ́válleé Máavyéjuube Jetsocríjtó diibyéjuco ípájtyetétsoobe íjcyáróóbeke. Ááneri iiye iéllevu llícyúhcoímyé Píívyéébé diityéké ɨ́cúbáhraíñe.

2 Aane mítyame diityéké icyáhcújtsóne ímityúné méénuúhi. Críjtoke cáhcújtsotúmé ímityúné ihjyúvaá dííbyé uwáábotu.

3 Aane diitye átéréénéhjɨ́ uwáábojte íllure ámúhakye állihíjcyaá ámúha dsɨ́ɨ́dsɨ́ iújcúroki. Árómé hallúrí tsúúca íjcyáné ɨ́cúbáhraméí Píívyéébée tsúúcajátújuco ehdu néémé wáábyuta méénune.

4 Muuráhjáa níjkyéjɨ múnaa íjcyárómedityú ímityúné méénúmedi ɨ́dáátsóvétuubéré íllure diityéké waagóó ditye ɨ́ɨ́cúbáhrámeíki. Aame ícyooca cúúvétsii dóhjɨ́núméímyé téhmehíjcyá múijyú Píívyéébe pámeemáyé muhdú ditye ícyahíjcyáné ímíbájchoíñe.

5 Téhduréhjáa muurá éíjyuúvú ímityúmé íjcyámedi tsá dibye ɨ́dáátsóvetúne. Muuráhjáa ííñujɨ dibye cáájávétsóneri májcanúmedityú apáábyekéré pájtyetétsoobe dityée iímíjpyetéro diityéké úwááboíhjcyaabe Noéeke 7-meva ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́mema.

6 Téhduréhjáa idyé Tsodóómaa, Gomóóraa, íjcyácoomícyu múnáake áiúcuúbe. Ehdúhjáa imyéénúneri meke úújétsoobe íñe ícyooca téhdure ímityúné méénuhíjcyámeke muhdú ɨ́ɨ́cúbáhraíñe.

7-8 Téhduréhjáa muhdú ɨ́mɨáámeke ipájtyetétsoíñé úújétsoobe ípyée iáiúcúrócoomícyutu Róóke ipájtyetétsóneri. Muuráhjáa diityéj pɨine íjcyároobe ɨ́mɨáábé iíjcyánéllii múhdurá ɨtsúcunúhijcyá ímityúné imyéénúneri ditye íhjyúvahíjcyáne.

9 Áánéllii muurá méwaajácú Píívyéébe meke pájtyetétsóné meke mújtátsóíyónetu dííbyedívú meíhvéjtsámeímyeke. Áánetu ihdyu ímityúmé tsúúca ɨ́cúbáhraméí pañe ijcyá dibye muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchóiñévújuco.

10 Muurá ɨ́cúbáhráiibye eene iímillédú ímityúné imyéénúne dííbyeke ávyejúúllehíjcyátúmedi. Muurá uuhɨ́vatéhijcyámé ɨ́htsutúmé níjkyéjɨri íjcyárómedi núhnévetúmére.

11 Muurá níjkyéjɨ múnaa diityé ehníííñevu ɨ́htsutúmé íjcyarómé tsá múijyú ávyéjujtédityú ímityúné íhjyúvatú Píívyéébé úmɨwávu.

12 Árónáa diitye állíu múnaa átéréénéhjɨ́ uwáábojte nehníwu uuhɨ́vatéhijcyá iwáájácútúneri. Ávyeta iyámédú nééme wáájácúmeítyúmé iímillédú dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáhi. Árome wágóóóveé diitye iyámé wágóóóvehíjcyádu.

13 Muurá iímillédú iíjcyáne ɨtsúcunúhijcyámé ímí tehdújuco iíjcyane. Árome múhdurá iícyahíjcyáneri tsíjtyeke ityútávátsohíjcyáne áhdó újcuúhi. Aame ávyétá nucójpɨtso nééme ámúhama nahbévahíjcyá ɨ́mɨáámeúvúdu.

14 Muurá tenáhtsɨ́ré ɨitéme. Aame tsá múijyú ɨ́hvetéityú ímityúné imyéénuhíjcyánetu. Muurá dúhcú ɨ́ɨ́búwámeke ténejcúvúré ɨ́búwátsohíjcyáme. Aame panéváré iéhnéváíyóneri úmúúpívyehíjcyá ímityúmé íjcyame.

15 Muurá ɨ́mɨájɨ́jtó iúráávyérónetu imújtáne ímítyúné pañéréjuco ditye ícyahíjcyáné tsaapíhjyáa Píívyéébé ihjyú uubálle múnáajpi Beóoúvú hajchi Baraáá íjcyadu. Diibyéhjáa imíllerá ímítyunéhjɨ́ imyéénúné hallúvú ɨdsɨ́ɨ́dsɨváne.

16 Árónáacáhjáa ɨiju múijyú íhjyúvahíjcyátuube íñe meíhjyúvájuri dííbyeke úhbánetu ɨ́hvetéébé téénetu.

17 Aane muurá diitye állíu múnaa átéréénéhjɨ́ uwáábojte éhne múúne nújpacyo íjcyátúné nupáhyejúdu, áhdure diitye éhne múúne ojtso kííjyeba ihdícyáhullévú tsájtyedu. Aame bañú múnaa íjcyame tsá ɨ́ɨ́netú pɨ́áábotúne. Aame wágóóóveé ávyéta cúúvé néhullévú múijyú nɨjkéváityúne.

18 Muurá ímítyunéhjɨ́ iíhjyúváneri tsúúcajáa téénetu ɨ́hvetéjúcóórómeke tsiiñe ɨ́búwátsohíjcyámé ténejcúvu.

19 Muurá nehíjcyáme: “Tsúúca mepájtyetémé hallúrí ɨiná íjcyájúcóótúnéllii mépiivyété meímillédú meíjcyane.” Árónáa tsá ditye wáájácúmeítyú ímítyúné pañe iíjcyane. Muurá tsáneevu metáhjátsámeíñé pañe méijcyáhi.

20 Aane muurá ímityúné meícyahíjcyánetu Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoke mecáhcújtsónej tééveri meímíjpyetéjúcoorómé bɨwáhdúré ɨ́hdée meícyahíjcyádú meíjcyáhajchíí éhníííñevu ɨ́dátsóréjuco meíjcyane.

21 Aame tsáháa ihdyu ɨ́mɨájɨ́jtó Píívyéébé taúhbaju méhdivu bóhówájtsónejcúvú
meíbúwáávéítyuróne. Muurá teene mewáájacújúcooróné meéhdɨ́ɨvállehíjcyámé úmɨwa
ɨ́dátsóhreé.
22 Ehdu méijcyá íllu tsaate néhdújuco: "Oohímyé ííllímutúhcú tsiiñe majchóhi. Téhdure
méénimu nítyááverómé bɨwáhdúré íñújcáámɨri cávíhyíñúmeíhi."

3

Jetsocríjtó tsiiñe tsááiñe

1 Ahdícyane, ámuúha táñahbémuj, íhyaamɨ ámúha éllevu o cáátúnúháámɨ́ pañe tsiiñe
ámúhakye ó úwaabó ɨ́hdééháámɨ́ pañée ámúhakye o úwaabónére.
2 Aane ihdyu tsáma máábájɨ́ɨvedí Píívyéébé ihjyú uubálle múnaáhjáa tsúúcajátújuco meke
néhijcyáne. Téhdure máábájɨ́ɨvedí Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtó uwááboju dííbyé uwáábojte
ámúhakye úwáábohíjcyáne.
3 Áánéllii wajácútsi méíjcyaco dityée néene Jetsóó tsiiñe tsááíñé ɨhdéwu tsaate iímillédú
ímityúné imyéénúne dííbyedi úúhɨ́vatéiñe.
4 Muurá neeímye: "¿Múijyúami tsááiibye Críjto idyéjuváa tsááiíbyej? Muurá íñe méɨhdé
múnáaúvúu íjcyáijyu iícyahíjcyádúré ííñujɨ ícyoocápivu ípyée iípívyéévétsihdyu."
5-6 Ehdu neeímyé Píívyéébéhjáa ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ iíhjyúvánerí́yé
ípívyejtsóné wáájácuróme. Muuráhjáa dibye nééjuríyé nújpacyo tsatsíhvú dóbeevé ííñujɨ
ibóhówááveki. Téhduréhjáa muurá iñéhdújuco dibye éíjyuúvú ííñujɨ icyájáávétsóneri
mɨ́amúnáake májcanútsóné diityé imítyú hallútu. Aane wáájácurómé állíu múnaa átéréénéhjɨ́
uwáábojte tsá tééneri ɨ́ɨcúvehíjcyatúne.
7 Árónáa muurá Píívyéébe néé iímílléijyu ííñújɨma páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́
iwáágóoíñé cúújúwari. Áijyu muhdú meícyahíjcyáné mééma dibye ímíbájchócooca dííbyeke
cáhcújtsotúmé ímítyú ícyahíjcyámé ílluréjuco wágóóóveíñe.
8 Cáhawáá méɨjtsúcunu, ámuúha táñahbémuj. Muurá Píívyéébedívú 1,000 píjcyá tsájcoojɨ́
hajchótáre. Muurá tsájcoojɨ́uvúdúré ɨjtsúcunúúbé éhdúné pijcyábá íjcyaróne.
9 Áánéllii tsá múu néétu ɨ́veekí Jetsóó ɨ́ɨcúi tsáátune. Muurá ihdyu téhmehíjcyaabe mɨ́amúnaa
ímityúné iícyahíjcyánetu ɨ́ɨhveténe ímíjpyeténe. Tsá dibye ímilléturó tsaatéuba wágóoovéne.
10 Aabe muurá ihdyu meɨ́jtsótúnáa tsaá éhne múúne naní múnáajpi meke ábájɨ́nejcúdu.
Téijyu páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ áiivyéné ihjyúvaá ávyétá apíícho. Téhdure ííñujɨ
cámáráúúveé páneere tééjɨ́ hallúrí íjcyanéhjɨmájuco.
11 Ehdu páneere cúújúwari wágóóóveéhi. Áánéllii téɨɨbúwá meíjcyáne ímíñeúvú Píívyéébeke
méuráávyé dííbyedívuréjuco mecátsɨ́páávénema.
12-13 Ááne météhmehíjcyá múijyú tehdu tene pájtyeíñé dibye nééneé. Muurévá páneere
íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ ííñújɨmájuco cúújúwari chócoovéné wágóóóvéné boonétú béhjɨ́réjuco
ííñujɨ dibye ípívyéjtsoíñé páneere íévéhóówari íjcyanéhjɨmájuco. Áájɨ́ hallúriva páneere
tsaímiyéjuco íjcyaíñe. Tsáhájucóvá ɨɨná ímityúné íjcyáityúne.
14 Ahdícyane teene ámuha metéhméné hajchótá ɨ́mɨáámére meíjcyá ɨ́ɨnetú ámuha
menéétsámeítyúmeke Críjto iájtyúmɨ́vaki, ámuúha táñahbémuj.
15 Muurá Píívyéébe téhmehíjcyá pámeere mɨ́amúnaa ipájtyetéíñé uwááboju cáhcujtsóne.
Áánéllii tsáhái Críjto tsáátune. Ehdu téhdure ménahbe mítyane mewájyuube Páávoro ámúhakye
caatúnuhíjcyá Píívyéébe dííbyeke túkévéjtsóneri.
16 Muurá pahúlleváré íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu iwállóhaamɨ́jɨ́ pañe tééneri
íhjyúvahíjcyaábe. Árónáa tsane túhú dibye úwaabóné tsá páneere ímí melléébohíjcyatúne.
Aane ijcyámé tsaate dííbyé uwáábó wáájácurómé tsíñejcúvúré úwáábohíjcyáné Píívyéébeke
ímí iúráávyétúnélliíhye. Aame ehdu dííbyé ihjyu íúníutúré iúwáábóneri íhyallúvúré ímityúné
méénuhíjcyáhi.
17 Ahdícyane ámuha táñahbému tsúúca ámuha íñehjɨ mewáájacúmé ímíñeúvú mété́hmeméí
állíu múnaa ámúhakye ɨ́mɨáájú ámuha mecáhcújtsónetu imújtátsótuki.
18 Áánéllii éhnííñevu Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtodívú mécátsɨpáávé ámúhakye dibye ɨpɨ́áábo
ámuha mewájyújcatsíki. Ahdícyane ihdyu óvíi dííbyeke máávyéjujtsó múijyú nijkéváityúne. Áyu
tehdújuco.

1 JÓÁA
Tujkénú Jóáa cáátúnuháámɨ

Mepájtyeténé uubálleju

1 Ámúhakye ó caatúnú Críjtodítyú dííbyej téévería Píívyéébe meke pájtyetétsóóbedítyú íjcyáné uubálle. Diibyéhjáa ihdyu iíjcyadúré ícyahíjcyá ipíívyema íjcyátuube ííñujɨi ípívyéévétúné ɨhdéjuco. Áábekée muha maájtyúmɨɨbe íhjyuváné muha mélleebóhi.

2 Aabée bóhówáávéébedítyú íjcyáné uwááboju íñe ámúhakye ó úúbállehíjcyá múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóítyúne bóhɨ́ dííbyedítyú meújcúné uwááboju. Aabéhjáa ihdyu iíjcyadúré Cáánima ícyahíjcyároobe botsíi méhdivu bóhówaavéhi.

3 Aanée páneere dibye méénunéhjɨ́ muha máájtyumɨ́hi. Áhdurée dibye íhjyuváné muha mélleebóhi. Aane ámúhakye ó úúballé ímí tsame meíjcyame menáhbévájcatsí íñe muhdú muha Cáání Píívyéébeé, diibye Ílli Jetsocríjtoo, íjcyámútsima meíjcyadu.

4 Aane ámúhakye ó úúballé tééneri ámuha meímíjyuúki.

Píívyéébedi ɨ́mɨááju

5 Ááné uwáábojúu dííbyere Jetsocríjtó múúhakye úwaabóné íñe ámúhakye ó úúballé Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyáábedi ɨ́ɨ́né imítyú íjcyatúne.

6 Áábeke 'ímí ó úraavyé' menéérome ímítyunéhjɨ́ meméénúhajchíí íllure máallíhi.

7 Áánetu ɨ́mɨáábé dibye íjcyadu meíjcyáhajchíí ímí ménahbévájcatsí paméváamáye. Áijyu tsá ɨɨná máhallúrí íjcyájúcootú tsúúcajáa Ílli Jetsocríjtó ítyujpácyó iwáágóóneri páneere méimítyú ímíbájchónélliíhye.

8 Áánetu ímityúmé meíjcyarómé 'tsá ímítyuube o íjcyatúne' menéhajchíí íllure máállímyeímyé pañe tsá ɨ́mɨáájú íjcyatúne.

9 Árónáa ihdyu Píívyéébe ɨ́mɨáábé íjcyaabe iñéhdu méénúúbeke méimítyuháñé meúúbálléhajchíí méhdi ɨ́ɨdáátsóvéne mééma ímíbájchoobe páneére.

10 Áánetu 'tsá múijyú ɨ́ɨné imítyú o méénutúne' menéhajchíí Píívyéébeke állíu múnáájpidi médillóhi. Aane ehdu menééme tsá ímí dííbyé uwááboju mecáhcújtsotúne.

2

Críjto mépɨáábooóbe

1 Ámuúha Llihíúmuj, ícyooca íñe ámúhakye o cáátúnúné pañe o néé ámuha ímityúné meméénútuki. Árónáa ihdyu ímityúné meméénúhajchíí Jetsocríjtó ɨ́mɨáábé mépɨáábooobe íjcyaabe meke Méécáání húmɨ́j pɨɨnévú pɨ́aabóhi.

2 Muuráhjáa pájámeííbyé méimítyuháñé mééma iímíbájchoki. Árónáacáa tsá apáámyélliihyéré méhlliíi dibye dsɨ́jɨ́vetúne. Muuráhjáa pámeere mɨ́amúnaa ííñujɨri íjcyáméllii dsɨ́jɨ́veébe.

3 Aane muurá ihdyu Píívyéébé taúhbajúúné néhdu meíjcyánetu méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyane.

4 Áánetu tsaate 'dííbyeéjté muúha' néérome dííbyé taúhbajúúné néhdu íjcyatúmé állíu múnaa. Áámé pañe tsá ɨ́mɨáájú íjcyatúne.

5 Muurá ihdyu Píívyéébe néhdu meíjcyame dííbyeke méwajyúhi. Áánetu méwaajácú ɨ́mɨááné dííbyeéjté meíjcyane.

6 Áánéllii múu tsaate 'Píívyéébeke ímí ó úraavyéhi' nééme ijcyá muhdúhjáa ííñujɨri Jetsocríjtó ícyahíjcyádu.

Tsiiñe taúhbaju bóhówaavéne

7 Ámuúha táñahbémuj, íñe ámúha éllevu o cáátunúné tsá béhné taúhbaju íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco ámúhama tene íjcyane. Áánéllii tsúúca ámuha teene méwaajácúhi.

8 Árónáa béhnéuvúdú ámúhakye ó nehíjcyá muhdú Críjto meke wájyudu ámuha mewájyújcatsíki. Muurá tsúúca ímityúné ámuha meícyahíjcyáné meíhvéjtsóne ɨ́mɨáájuréjuco meúraavyéne.

9 Aane muurá 'ɨ́mɨáájú ó úraavyéhi' menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí íímítyunéjcúréi méúraavyéhi.

10 Áánetu ihdyu ímiááné ímiáájú meúraavyémé méwajyú ménahbémuke. Aame tsáhájuco
ímityúné pañévú memújtatúne.
11 Áánetu ménahbémuke menéhnillémé ímityúné pañe méijcyáhi. Aame teene meke
újtatsómé méijcyá éhne múúne hállúvatúmé íjcyadu wáájácúmeítyúme.
12 Aane íñe ámuha áátsiimédú menéémeke ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoj téeveri Píívyéébe
ámúhadi íídáátsóvéne ámúhá imityú ímíbájchómeke.
13 Aane ámuha kéémejtéké ó caatúnú tsúúca Jetsocríjtoke páneeréikyée ípívyéévétúné
ihdéjuco íjcyáábeke ámuha mewáájácúnélliíhye. Áhdure ámuha ováhtsámuke ó caatúnú tsúúca
ámuha Naavéneke metáhjánélliíhye. Áhdure ámuha tsiiméké ó caatúnú tsúúca Méécáánikye
ámuha ímí mewáájácúnélliíhye.
14-15 Ahdícyane pámeere kéémejtémá ováhtsámú tsúúca Píívyéébeke ímí ámuha meúraavyémé
Naavéneke metáhjame tsá múu íjyácunújúcootú íííñújíénéhjiri. Muurá tsaate ténéhjiríyé
íjcyame tsá Píívyéébeke wájyutúne.
16 Muurá páneere ííñújíene tsá Píívyéébedítyú tsáátune. Naavénedítyúré tsááne méjpííyi
ímityúné meméénúíyóneri meúmúúpivyéne, iiná meííténeri meúmúúpivyéne, meéhnéváneri
memítyájkímyeíñe.
17 Áronéhjí muurá páneere tééjima wágóóóveéhi. Áánetu ihdyu Píívyéébe ímillédú
ícyahíjcyámé tsá múijyú muhdú íjcyáityúne.

Ímiááju

18 Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, tsúúca ííñuji mééma nijkévaáhi. Muurá tsúúca ámuha
méwaajácú tééné ihde Críjtoke múnáátsohíjcyaabe bóhówááveíñe. Muurá tehdu nééme
mítyaméjuco méhdivu bóhówáávénetu méwaajácú tsúúca ííñuji mééma nijkévaíñe.
19 Muuráhjáa tujkénú meke iñáhbévahíjcyáróne méhdityu íhvetémé ímiá nahbémú
iíjcyátúnélliíhye. Ímiá nahbémúu iíjcyaca tsá ditye méhdityu dówáávéityuróne. Áánetu
méwaajácú ménahbémú ditye íjcyatúne.
20 Áánetu ihdyu tsá ámuha diityédú menéétune. Muurá ihdyu tsúúca Píívyéébé Apííchó
ámúhá pañe íjcyánéllii ámuha méwaajácú ímiááju.
21 Tsá idyé ámuha mewáájácútúnéllii ámúhakye o cáátúnutúne. Muurá tsúúca ámuha
méwaajácú keená álliúré íjcyane. Áánéllii ámúhakye ó caatúnú ámuha maállítsámeítyuki.
22 ¿Aane caatyé íñe diitye állíu múnaa? Jetsóó Críjto Mépájtyetétsoobe íjcyatúné néhijcyámé
muurá állíu múnaa. Aame íllure dííbyeke ehdíívállehíjcyá Cááni Píívyéébema diityétsikye
icyáhcújtsótúnélliíhye.
23 Muurá Íllíkye cáhcújtsótúmema tsá Cááni Píívyéébe íjcyatúne. Áánetu ihdyu dííbyeke
cáhcújtsómema íjcyaábe.
24 Aane muhdúhjáa ámuha tsúúcajátújuco teene melléébone ímí mecáhcújtsóhajchíí ííné
imíjyaú ámuha méíjcyaá Méécááni Píívyéébeé, Íllí Jetsocríjtoo, íjcyámútsima.
25 Muuráhjáa dííbyere Jetsocríjtó néé múijyú medsíjivéjúcóóityúne bóhiivu meke iájcune.
26 Ehdu íñe ámúhakye ó caatúnú tsaate ámúhakye újtátsóíyóné ihdétu.
27-28 Árónáa tsá múha ámúhakye álliítyuró Píívyéébé Apííchovu tsúúca Jetsocríjtó ámúhakye
ájcúmeke. Áánéllii tsá múha ámúhakye úwáábóityuró tééneré ámúhakye úwáábohíjcyánélliíhye.
Ááné uwáábóju muurá tsá álliu íjcyatúne. Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, ímíñeúvú meíjcyá
Críjtoma muhdú Píívyéébé Apííchó ámúhakye túkévejtsódú múijyú tsiiñe dibye tsáácooca ííneri
núcójpívetúmé tsaímíyé dííbyeke ámuha mewáátsúcúpéjtsoki.
29 Muurá ámuha méwaajácú Jetsocríjtó ímiáábé íjcyaabe múijyú ímityúné méénutúne. Ahdu
íjcyame Píívyéébej tsííme ijcyáhi.

3

Píívyéébej tsííme

1 Cáhawáá méijtsúcunu muhdú Píívyéébe mityane meke iwájyúnéllii ííts ííme di díllone. Aame
ímiááné dííbyej tsííme méijcyáhi. Áánetu dííbyeke cáhcújtsotúmé tsá wáájácutú dííbyeéjté
meíjcyane dííbyeke iwáájácútúnélliíhye.
2 Ámuúha táñahbémuj, ímiááné tsúúca dííbyej tsííme meíjcyarómé tsáhái ímí mewáájácutú
muhdú meíjcyaíñé nihñévúre. Árónáa méwaajácú Críjto meke újcúvácooca dííbyedúréjuco
meíjcyaíñé dííbyeke maájtyúmíííñélliíhye.
3 Muurá ímiááné dííbyeke mecáhcujtsómé métsúúrámeíhijcyá ímiááméréjuco meíjcyáíyóneri
dibye íjcyadu meíjcyaki.

4 Áánetu ímityúné meméénuhíjcyámé Píívyéébé taúhbaju íllure méehdɨ́ɨ́valléhi. Muurá tsá dibye ímílletú ímityúné meméénune.
5 Muurá ámuha tsúúca méwaajácú Jetsocríjtóo múijyú ímityúné méénútuube íííñujɨ́vú tsáane méimítyuháñé méhdityu iwáágóoki.
6 Aane pámeere ímí dííbyema íjcyame tsá ímityúné méénutúne. Áánetu ímityúné méénuhíjcyámé tsá dííbyeéjté íjcyatúne. Aame tsá dííbyeke wáájácutúne.
7 Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, tsáma tsaatédívú máállítsámeídíñe. Muurá ɨ́mɨáánéré méénuhíjcyámé ɨ́mɨáámé ijcyá Jetsóó íjcyadu.
8 Áánetu Naavéneéjté íjcyame ímityúné méénuhíjcyá tsúúcajátújucóo dibye íjcyadu iíjcyánélliíhye. Áánélliihyée muurá Píívyéébé Hajchi tsáá ííñujɨ́vú dííbyeke ityáhjáne dibye tútávájtsonéhjɨ́ iímíbájchoki.
9 Aane ɨ́mɨááné Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame tsáhájuco ímityúné meméénutú béhné ɨ́jtsaméivúréjuco dibye meke ájcúnélliíhye. Aame tsáhájuco ímityúmé meíjcyatú tsúúca ɨ́ɨ́tsɨ́ɨ́medi dibye meke díllome.
10 Aane muurá méwaajácú caatyé Píívyéébej tsɨ́ɨ́mé íjcyane. Áhdure méwaajácú caatyé Naavénej tsɨ́ɨ́mé íjcyane muhdú ditye íjcyánetúre. Muurá ímityúné meméénuhíjcyámé ménahbémuke mewájyutúmé tsá Píívyéébeéjté meíjcyatúne.

Méwájyújcatsíñe

11 Muurá ámuha méwaajácú tujkénúu meúwáábójcatsíñé muhdú mewájyújcatsíiyóne.
12 Aame tsá meíjcyatú Caíiúvúhjáa íjcyadu. Muuráhjáa Naavéneéjpí iíjcyánéllii íñáhbeke lliíhyánuúbe. Aanée ¿ɨveekí lliihyánuube íñáhbeke? Dibyéhjáa múhdurá méénúnáa íñahbe ímí méénune itsárílléne dííbyeke lliihyánuúbe.
13 Ahdícyane múhdurá méɨjtsúcunúdí ámúhakye Píívyéébeke cáhcújtsotúmé néhnílléhajchííjyu, ámuúha táñahbémuj.
14 Muurá méwaajácú Píívyéébeéjté meíjcyame ménahbémuke mewájyume múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨɨma meíjcyane. Áánetu íñahbémuke wájyutúmé tsá téénema íjcyatúne.
15 Muurá dsɨ́jɨvétso múnaádú nééme íñahbémuke nehnílléhi. Aane muurá ámuha méwaajácú tsíjtyeke ɨdsɨ́jɨvétsóíyóneri íjyácunúhíjcyámema múijyú medsɨ́jɨvéjúcóóityúne bóhɨ́ íjcyatúne.
16 Muurá méwaajácú muhdúhjáa Jetsocríjtó meke iwájyune úújetsóné ɨdsɨ́jɨ́véneri. Ahdu téhdure ménahbémuke méúújétsóiyá diityéké mewájyune.
17 Ditye pɨ́htónetu diityédí meɨ́dáátsóvéne mepɨ́áábótúhajchíí tsá ɨ́mɨáánetúré Píívyéébeke mewájyutúne.
18 Ámuúha átsɨ́ɨ́médú ámuha menéémeéj, tsá múu apáááñéré íhjyúri íñahbémuke wájyutúne. Múu ɨ́mɨááné diityéké iwájyune úújetsó diityéké ɨpɨ́áábóneri.

Píívyéébema ímí meíjcyane

19 Ehdu meméénume ɨ́mɨáánéjuco ɨ́mɨáájú meúraavyéne. Aame méwaajácú ɨ́mɨááné ímí Píívyéébema meíjcyane.
20 Muurá ímityúné meméénune méwaajácúhi. Aane Píívyéébe ɨɨná túhúúlléébejɨ́ɨ́ waajácú muhdú meícyahíjcyáne.
21 Ámuúha táñahbémuj, muurá ímityúné meméénútúcooca méwaajácú ímí Píívyéébe meke ɨ́jtsúcunúne.
22 Aabe meke ajcú páneere dííbyeke metáúmeíñé dííbyé taúhbajúúné mecáhcújtsóne dibye ímillédú meíjcyámeke.
23 Meke muurá táúhbaabe Ílli Jetsocríjtoke mecáhcújtsóne mewájyújcatsí muhdú meke dibye wájyudu.
24 Dibye meke néhdu meíjcyame ímí dííbyema méijcyáhi. Aame méwaajácú mééma dibye íjcyane Íapííchó mépañévú ipícyóónej tééveri.

4

Ɨmɨáájú Píívyéébedítyú tsááneé

1 Ámuúha táñahbémuj, tsá múu peecútéré cáhcújtsotú tsaate ámúhama Píívyéébé icyánéjcuri íhjyuváne. Tujkénú múu ímíñeúvú ɨjtsó iwáájácu ɨ́mɨááné dííbyedítyú tene íjcyáhajchííjyu. Muurá mítyame álliu múnaa dííbyé ihjyú uubálle múnáadi idíllómeíñe úwáábohíjcyáhi.
2 Aane cáhawáá ámúhakye o néé muhdú mewáájacúné ɨ́mɨááné Píívyéébé Apííchó túkevéjtsori úwáábohíjcyámeke. Muuráhjáa ihdyu Jetsocríjtó Píívyéébé Hajchi íjcyaabe

Mɨ́amúnáájpidívú iípívyéévéne ííñujɨ́vú tsáane cáhcujtsómé úwáábohíjcyá Píívyéébé Apííchó túkévéjtsóneri.

3 Áánetu teene cáhcújtsotúmé tsá tééné túkevéjtsori úwáábotúne. Críjtó munáajpi Naavéné apííchó túkevéjtsoríyé úwáábohíjcyáme. Aane diityé uwááboju tsúúca ijcyá ííñújɨri éhnée éíjyújuco tééné uubállé ámuha melléébone.

4 Ámuúha Llihíúmuj, muurá Píívyéébeéjté ámuha meíjcyame tsúúca diityéké métahjá diityémá íjcyáábé ɨhnáhó éhníííñevu ámúhama íjcyáábé ɨhnáhó íjcyánélliíhye.

5 Ɨjɨ múnaáré iíjcyánéllii mɨ́amúnáadítyúré tsáané ɨ́jtsaméí ditye úwaabóné diitye mɨ́amúnaa lleebúcunúhijcyá téhdure tééjɨ múnaa iíjcyánélliíhye.

6 Áánetu ihdyu Píívyéébeéjté meíjcyánéllii téhdure dííbyeke wáájacúmé meke lléébohíjcyáhi. Áánetu dííbyeke wáájácutúmé tsá meke lléébotúne. Áánetúré méwaajácú caatyé ɨ́mɨáané Píívyéébé Apííchó túkevéjtsori úwáábohíjcyáne, áánetu caatyé álliúré Naavéné apííchó túkevéjtsori úwáábohíjcyáne.

Píívyéébe meke wájyune

7 Áánéllii metsu Píívyéébedítyú tsáané ɨ́jtsaméima meíjcyame mewájyújcatsíki, ámuúha táñahbémuj. Muurá mewájyújcatsíñeri méúújetsó ɨ́mɨáané dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame dííbyeke mewáájacúne.

8 Áánetu tsíjtyeke wájyutúmé tsá dííbyeke wáájácutúne. Muurá dííbyej tsɨ́ɨ́mé iíjcyaca tsíjtyeke wájyúiyá muhdú dibye meke wájyudu.

9-10 Muuráhjáa méicyánéjcutu dííbyeke mewájyútúrónáa meke mítyane iwájyune úújétsoobe apáábyéré Ílli íjcyáábeke ííñujɨ́vú dibye wálloobe dsɨ́jɨ́vénej tééveri méimítyuháñé ábájɨ́ɨ́vémeímyé múijyú medsɨ́ɨvéjúcóóítyúné bóhɨ́ meújcuki.

11 Áánéllii méwajyújcatsíiyáhi, ámuúha táñahbémuj.

12 Muurá dííbyeke múijyú maájtyúmɨ́turómé mewájyújcatsíhajchíí méwaajácú Íapííchó mépañe íjcyane.

13 Áánevu meke dibye ájcúnéllii méwaajácú ɨ́mɨáané dííbyeéjté meíjcyane.

14 Muuráhjáa muha Jetsocríjtoke maájtyumɨ́mé íñe méúúbállehíjcyá Méécáániі dííbyeke ííñujɨ́vú wálloone dííbyej tééveri pámeere mɨ́amúnáake ipájtyetétsoki.

15 Aane Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane mecáhcújtsóne dííbyedívú mecátsɨ́paavémé tsaímíyé Píívyéébema méíjcyámé pañe íjcyaabe Íapííchoj tééveri.

16 Aane dibye meke wájyune mewáájácúnéllii dííbyeke mecáhcújtsóne dííbyedívú mécátsɨ́páávehíjcyáhi. Muurá ihdyu iíjcyadúré meke wájyuúbe. Aane pámeekéré mewájyume ímí dííbyema meíjcyámema idyé íjcyaabe Íapííchoj tééveri.

17 Muuráhjáa muhdú Jetsocríjtó ííñújɨri íjcyadu meíjcyáneri méúújetsó ɨ́mɨáané dííbyeke mewájyune. Aabe meke wájyúnéllii tsá meíllityétú nihñéétsihvúré mééma dibye muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchóíñeri.

18 Muurá meke wájyúmedi tsá meíllityétúne. Áánetu meke wájyútúmeke méillí ditye meke ímítyú dárɨ́ɨ́véíyónélliíhye. Muurá tsaate meke wájyune mewáájácútúnéllii diityéké méíllíiyáhi.

19 Árónáacáa ihdyu Píívyéébe tsúúcajátújuco meke wájyune mewáájácúnéllii dííbyeke méwajyúhi.

20 Áánetu 'Píívyéébeke ó wajyúhi' menéérome ménahbémuke menéhnílléhajchíí íllure máallíhi. ¿Muhdú maájtyúmɨ́rómeke mewájyúmejɨ́ɨ́va Píívyéébeke méwájyuú awáá maájtyúmɨ́ɨbekéjɨ́ɨvari?

21 Árónáacáa meke neebe dííbyeke mewájyúne téhdure ménahbémuke mewájyuki.

5

Ímityúné metáhjane

1 Muurá Jetsóó Mépájtyetétsóóbeke mecáhcújtsóóbedívú mecátsɨ́paavémé méijcyá Píívyéébej tsɨ́ɨ́me. Aane dííbyeke wájyume téhdure ɨ́ɨtsɨ́ɨmeke wajyúhi.

2 Aane dííbyeke mewájyúnéllii dibye meke néhdu meíjcyame téhdure tsijtye dííbyej tsɨ́ɨ́mé íjcyámeke ménahbémuke méwajyúhi.

3 Muurá dibye néhdu meíjcyáneri méúújetsó dííbyeke mewájyune. Aane tsáháturo túhuutúne.

4 Muurá dííbyej tsɨ́ɨ́mé meíjcyame ííñújɨ imítyuháñé métahjá Jetsóoke mecáhcújtsóneri.

5 Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane mecáhcujtsómé métahjá panéváré meke tútávájtsóiyóne.

Jetsóó Píívyéébé Hajchi

6 Muurá méwaajácú Jetsóó Píívyéébé Hajchi íjcyane dibyée tsójtsótsámeícyooca Ílli dibye íjcyane dííbyere Píívyéébe cáámetu néénélliíhye. Áhdurée dibye dsi̍j̍ívécooca úújétsoobe Ílli dibye íjcyane. Aane muurá Íapííchó méhdivu bóhówátsohíjcyá i̍mi̍ááné tene íjcyane.

7 Muurá ijcyámé nijkyéji̍ri pápihchúúmeva Píívyéébé Hajchi Jetsóó íjcyane néémeé: Diibye páñetu Ílli Jetsocríjtoo, Cáánií, Íapííchoo, éhdume. Aame pápihchúúmeva íjcyame tsáápiiyéro.

8 Téhdure íñe íiñúji̍ri pápihchúúneva teene bóhówajtsóhi: Dibyée tsójtsótsámeícyooca Cááni néénee, dibyée dsi̍j̍ívécooca tsiiñe dííbyere néénee, Íapiichó meke néhijcyánee, éhdune. Aane pápihchúúneva íjcyane tsanééré méhdivu bóhówajtsóhi.

9 Muurá mécáhcujtsó mi̍amúnaa meke néénee. Aanéji̍i muurá mecáhcújtsóiyá Píívyéébe meke néénee. Muurá dííbyere meke néé Jetsóó Ílli íjcyane.

10 Áánéllii pámeere dííbyeke cáhcujtsómé waajácú i̍i̍i̍búuri i̍mi̍ááné Píívyéébé Hajchi dibye íjcyane. Áánetu teene cáhcújtsotúmé állíu múnáájpidi dilló dííbyeke.

11 Árónáa neebe Íllij téévéri meke iájcuíñé múijyú medsi̍j̍i̍véjúcóóítyúne bóhi̍i̍vu.

12 Aane pámeere dííbyé Hájchima íjcyame tsúúca teene ujcúhi. Áánetu dííbyema íjcyátúmedi tsá tene íjcyatúne.

Nihñéenéré túkevéjtsoju

13 Ehdu íñe ámúhakye ó caatúnú Píívyéébé Hájchikye ámuha mecáhcújtsómeke ámuha mewáájácu tsúúca ámuha múijyú medsi̍j̍i̍véjúcóóítyúne bóhi̍i̍ma meíjcyane.

14 Muurá méwaajácú Píívyéébe ímillédújuco tene néhajchíí dííbyeke metáúmeíñé dibye meke lléébone.

15 Áánéllii méwaajácú dibye meke pi̍ááboíñé páneere dííbyeke metáúmeíñetu.

16 Aane tsaapi ménahbe ímityúné méénúhajchíí múu dííbyé hallúvú pi̍áábó táúmeí Píívyéébeke dibye dííbyedi i̍i̍dáátsóvéne dííbyé imítyú iábájí̍i̍ve dibye téené déjúcotu i̍dsi̍j̍ívétuki. Árónáa ijcyáné tsane ímityúné meméénúné déjúcotu medsi̍j̍ívéiyóne. Aane téénéeméné dibye méénúhajchíí métáúmeídí pi̍áábó dííbyé hallúvu.

17 Muurá páneere Píívyéébe ímílletúné meméénunéhji̍ ímityúne. Árónáa ijcyáné tsane téené déjúcotu medsi̍j̍ívéiyóne.

18-19 Árónáa méwaajácú i̍mi̍ááné Píívyéébeke mecáánívahíjcyámé ímítyúné pañévú meúcaavéjúcootúné dííbyé Hajchi meke Naavéné mújtátsóíyónetu téhmehíjcyánélliíhye. Áánéllii muurá tsá dibye meke mújtátsóítyuró Píívyéébeéjté meíjcyámeke. Áánetu íñe múhdumé íiñúji̍ri íjcyáné mi̍amúnaa Píívyéébeke cáhcújtsotúmé diibye Naavéné hójtsi̍ pañe.

20 Muurá méwaajácú Píívyéébé Hajchíi tsáane íiñuji̍vú meke iwáájácútso muhdú i̍mi̍áábé Cááni íjcyane dííbyema ímí meíjcyaki. Aame ícyooca ímí dííbyema méijcyá Ílli Jetsocríjtoma meíjcyánélliíhye. Aane i̍mi̍áábé Píívyéébe íjcyaabe meke ajcú múijyú medsi̍j̍i̍véjúcóóítyúne bóhi̍i̍vu.

21 Ahdícyane, ámuúha Llihíúmuj, óvíjyacóóné dííbyedítyú ámúhakye mújtátsóíyonéhji̍ ámuha mecáánívahíjcyáne. Áyu tehdújuco.

2 JÓÁA
Hállúvúeháámí Jóáa cáátúnuháámɨ

Muhdú mewájyune

1 Muúllej, Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaabe díítsíímema ámúhakye o wájyúmeke tsúúca Píívyéébe újcúme éllevu íñe íhyaamɨ ó caatúnúhi. Aane tsá apáábyéré ámúhakye o wájyutúne. Pámeere ímɨáájú úraavyémé ámúhakye wajyúhi.

2 Aane ímɨáánė ámúhakye ó wajyú ímɨáájú múijyú muhdú íjcyáityúné mépañe íjcyánélliíhye.

3 Ahdícyane óvíi Méécáání Ílli Jetsocríjtoma ámúhakye wájyumútsí ámúhadi ɨídáátsóvéne píaabó íbúwajíí ámuha meíjcyaki.

4 Mítyane ó ímíjyuuvé tsaate díítsíímedítyú ííllе ímí tehdújuco ímɨáájú úráávyémeke o ííténema. Muurá Píívyéébé taúhbaju néhdújuco ditye íjcyane.

5 Aane, muulle, uke o néé mewájyújcatsíki. Tsá béhné taúhbaju tene íjcyatúne. Muuráhjáa ihdyu tsúúcajátújuco Píívyéébe meke táuhbáné mewájyújcatsíki.

6 Muurá ímɨáánė dííbyeke mewájyúhajchíí dibye meke néhdu méijcyáhi.

Állíu múnaa

7 Aane téɨɨbúwá méíjcyaco állíu múnáake. Muurá mítyame ijcyá ííñújɨri Jetsocríjtóo ííñujɨvú itsááne ímɨáánė mehdu míamúnáajpi íjcyane cáhcújtsotúme. Aame íllure dííbyeke ehdíívállehíjcyá icyáhcújtsótúnema.

8 Ahdícyane téɨɨbúwá méíjcyaco ámuha mebáñúmeítyu ámúhá wákimyéi áhdori Píívyéébe meke ájcune ámuha meújcuki.

9 Muurá ámuha Críjtó uwááboju íjcyáné tsɨjíjtoréjuco meúráávyéhajchíí tsá Píívyéébé icyánéjcuri ámuha meíjcyatúne. Áánetu tééné uwáábóré ímí ámuha meúráávyéhajchíí Píívyéébeé, Ílli Jetsocríjtoo, íjcyámútsima ímí ámuha méijcyáhi.

10 Aane tsaate Críjtó uwááboju cáhcújtsotúmé ámúha éllevu ámúhakye iúwáábo péhajchíí tsá múu ihjyávú wáátsúcúpéjtsotúne.

11 Muurá diityéké ámuha mepíáábóhajchíí tsúúca ímityúné ámuha mémeenúhi.

Jóáa pítyajcóne

12 Aane íjcyaróné mítyane ámúhakye o néeiyóne. Árónáa tsáhájuco ó ímílletú éhníííñevu íhyaamí pañétú o cáátunúné lléváhréjuco ámúha éllevu o pééíñélliíhye. Téijyu botsíi ámúhakye ó neé éhníííñevu meímíjyuúki.

13 Aane díñaalle ímí Píívyéébeke úráávyéllej tsíímé mítyane ámúhakye duurúváhi. Áyu tehdújuco.

3 JÓÁA
Nihñéehááḿɨré Jóáa cáátúnuhááɨ

Gááyo ḿɨáábe

1 Oo Píívyéébé cahcújtso múnáá túkevéjtsoobe o íjcyaabe íhyaamɨ diéllevu ó caatúnú uke o wájyuube Gááyó éllevu.
2 Aane Píívyéébeke, muube, pɨáábó ó táúmeíhijcyá díhyallúvú panévatúré ímí u íjcya muhdú tsaímíyé dííbyeke u úraavyédu.
3 Mítyane ó ímíjyuuvé uuva tsaímíyé ḿɨáájú u úraavyéné tsaate ellétú tsááme oke úúbálléneri.
4 Téhdure ávyétá mityáné ó ímíjyuuvé ópée ḿɨáájú o úwaabómé ímí úraavyéné oke ditye úúbálléneri.
5 Aane, muube, ímí tehdújuco u pḿáábohíjcyáné ménahbémuke ímichi tsiélletu tsááme Píívyéébé ihjyu úwáábomeré péhíjcyámeke.
6 Muurá íállevu ménahbémú dóbéévémeke úúballémé muhdú diityéké u wájyúne u pḿaabóne. Aane ímí tehdújuco diityéké u pḿáábohíjcyáné Píívyéébe ímillédújuco.
7 Muurá dííbyé ihjyú uwáábori úllehíjcyámé tsá ímílléturó cáhcújtsotúmé diityéké pḿaabóne.
8 Áánéllii metsu meere mepḿáábohíjcya diityéké ditye ḿɨáájú iúwáábokí.

Dióóterépé ímityuné íjcyane

9 Muuráhjáa éíjyu waajácuháámḿ ó wallóó elle íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu diityéké o túkévéjtsoháámɨ. Áronéváa tétsíí túkevéjtsoobe Dióóterépé iiye ḿhtsútuube iíjcyane iímíllénéllii tsá lléébotú táuwáábo. Imílleebéváa iiye iúwaabóne.
10 Áánéllii téhullévú o péécooca dííbyeke ó dílloó táhallúvuváa dibye álliñe. Aabévá muurá tsá wáátsúcuhíjcyatú Píívyéébé ihjyú uwáábo múnaa téhullévú úújetémeke. Muurévá ímí diityéké wáátsúcúmeke ibóíjcyúróne tsaméhjɨkéjuco dibye íchívyétsohíjcyáne.
11 Tsá múu ihdyu, muube, ehdu ímítyuube íjcyatúne. Łmɨáábéré múu ijcyáhi. Muurá ḿɨáánéré méénume Píívyéébeéjte. Áánetu ímityúné méénume tsá dííbyeke wáájácutúne.

Demééetrio ḿɨáábe

12 Áánetu pámeere nehíjcyá Demééetrio ḿɨáábé íjcyane. Téhdure o íjcyároobe ó waajácú ímí dibye íjcyane. Aane ḿɨááné tehdújuco diíbye. Muurá uure wájácú u nééne tsá múijyú álliu o íhjyúvatúne.
13 Aane íjcyaróné mítyane uke o nééiyóne. Árónáa tsá o ímílletú éhníííñevu o cáátunúne.
14 Muurá lléváhréjuco maájtyúmḿjcatsíiñe botsíi ímíñeúvú meíhjyúvájcatsíki.
15 Ahdícyane óvíi ḿbúwajḿ ú ijcyáhi. Íílle íjcyame ménahbémú uke duurúváhi. Áhdure óóma duubállé ménahbémuke diityéké o dúúruváne. Áyu tehdújuco.

JÓÓDAÁ
Jóóda cáátúnuháámi

Duurúvaju

1 Oo Jóóda Jacóóbó nahbe Jetsocríjtó ɨɨcúve múnáajpi o íjcyaabe íñe íhyaamɨ ó caatúnú ámúhakyée Méécááni iímíbájchóne újcúmeke Jetsocríjtó téhmehíjcyáme éllevu.

2 Aane ihdyu óvíi ámúhakye ɨɨdaatsólléne pɨááboobe ɨbúwajɨɨ ámuha meíjcyame mewájyújcatsíki.

Állíú uwáábo múnaa

3 Ámuúha táñahbémuj, ó imíllerá éhníííñevu ámúhakye o cáátunúné muhdúhjáa mepájtyetéiñe Píívyéébe mééma mééenúnetu. Árónáa tsaate ámúhakye pátsárícyohíjcyánéllii ó imíllé íllure ámúhakye o tsápɨjtsóné Píívyéébée meke ájcune ɨ́mɨáájú icyánéjcutu ámuha meítsútúúveki.

4 Muurá ijcyámé tsaate ímityúmé Píívyéébeke cáhcújtsóturómé íllure iállíñe ámúhá pañévú úcaavéme. Aame Máavyéjuube Jetsocríjtoke iéhdɨɨvállene nehíjcyá Píívyéébe meke iwájyúnéllii muhdú meke mééenúityúné ímityúmé meíjcyárómeke. Tehdu nééme muurá wágóóóveé Píívyéébé waajácuháámɨ́ pañétúu tsúúcajájuco tene néhduú.

5 Aane ó imíllé tsúúca ámuha mewáájacújúcooróné ámúhakye o ɨ́tsáávetsóné muhdúhjáa Píívyéébe ijraéémú ihñéjté íjcyárómeke mééenune dííbyeke ditye cáhcújtsótúnélliíhye. Muuráhjáa Ejíhtó iiñújɨ múnáá hójtsɨ́ pañétú diityéké dibye íjchívyétsórónáa diityédítyú tsaate dííbyeke cáhcújtsótúmeke dsɨ́jɨ́vétsoóbe.

6 Téhduréhjáa muurá níjkyéjɨ múnaa ímí dííbyema íjcyatúmé múhdurá dárɨ́ɨ́vémeímyeke waagóoobe íijcyátsihdyu. Ááméké́hjáa pícyoobe cúúvétsíí pañévú úwáñehííñeri ichíjchúmeke ditye tétsii iíjcya dibye muhdú meícyahíjcyáné ímíbájchóiñévújuco.

7 Téhduréhjáa muurá Tsodóómaa, Gomóóraa, íúníúécoomíjɨ múnaa, íjcyámeke ɨ́cúbáhraabe cúújúwari ihdícyáméhjɨma ditye dómácócatsíhíjcyáné déjúcotu. Ááanetu méwaajácú Píívyéébe ímityúmeke ɨ́cúbahráné cúújúwari múijyú nɨ́jkéváityúne.

8 Ehdúhjáa ɨ́hdé múnáaúvuke dibye ɨ́cúbáhránáa ¿ɨ́veekí dííbyé taúhbajúúné iéhdɨɨvállene ímityúné ihjyúvahíjcyámé níjkyéjɨri ɨ́htsútujte íjcyámedítyu? Aame ímityúné iíjcyáneri íjpííhañe íllure tútávátsohíjcyáhi.

9 Muuráhjáa ɨ́htsútuube níjkyéjɨ múnáá avyéjuube íjcyároobe Migyééré tsá ímityúné íhjyúvatú Naavénedítyú dííbyema Moitséeúvú ɨɨtéméhó hallúvú ityáhjájcatsícyoóca. Tsáháa dibye dííbyedi iúúhɨ́váténe néétu dibye ímítyuube íjcyane. Íllurréhjáa neebe dííbyeke: "Óvíi ihdyu muhdú Píívyéébe uke nééhií."

10 Árónáa muurá diitye állíu múnaa tsá tehdu nééetune. Muurá ímityúné ihjyúvahíjcyámé iwáájácútúnéhjɨri iúúhɨ́vaténema. Aame iyámédú dárɨ́ɨ́vémeíhijcyáhi. Ehdu iímillédú iíjcyáneri iiye íhyallúvú llícyúhcohíjcyámé iwágóóóveíñe.

11 ¡Máɨdáátsoju ihdyu diityéké tene pájtyeíñej! Éhnéhjáa Caíí íñáhbeke dsɨ́jɨ́vetsó dɨ́ɨ́vane muurá mééenuhíjcyáme. Áhdure éhnéhjáa Baraáá ímityúné mééenu dɨ́ɨ́vane ɨdsɨ́ɨ́dsɨ́váíyóneri ijyácunúhijcyáme. Aame muurá múhdurá idyárɨ́ɨ́vémeíhíjcyáné nɨ́jcaúvú wágóóóveé éhnéhjáa Coréé ílleebótú nɨ́jcaúvú dsɨ́jɨ́veebe wágóoovédu.

12 Muurá eene ámuha menáhbévájcatsíñé wañéhjɨnévú nucójpɨtsówu ɨ́miáámeúvúdú múúbaké ávyejúúlletúmé ipyééne majchóháñé iiye óróhcohíjcyá tsíjtyéjtane diityéké ɨ́tsáávetúme. Aame éhne múúne maálléityúcooca ojtso kííjyeba pevénéré tsájtyedu. Áhdure diitye éhne úmehééné iñééváíyótsihvu néévátúnéllii íllurréjuco meíllone tébajkyéjɨmájuco mewáágoódu.

13 Áhdure diitye éhne nohjɨ páné ɨhdéene móóá úniúvú íjchívyetsódu. Áhdure diitye éhne mɨ́ɨ́curu wáájácúráityúmeréjuco iíjcyáíhullévú áákityédu. Aame wágóóóveé cúúvétsíí pañévú múijyú nɨ́jkéváityúne.

14-15 Muuráhjáa Enóó Adáaúvúj tsɨɨménémúhaabe 7-ijyúvájucóo dííbyeúvudítyú ditye llíyaaténáa íjcyaabe Píívyéébe túkévéjtsóneri néé ehdu nééemedítyu: "Ávyéjuube tsájucóó mítyame ihñéjtema pámeere mɨ́amúnáama muhdú ditye ícyahíjcyáné iímíbájchoki. Muurá pámeere ímityúné mééenuhíjcyámema ímityúné dííbyedítyú íhjyúvahíjcyámé iáhdó újcuúhi." Ehdúhjáa Enóoúvú nééhií.

16 Aame muurá tsá múijyú ǵjtsúcunútú tsíeméné ími tehdújuco íjcyane. Páneere
múhdurá íjcyane nehíjcyáme. Ááne iímillédú ímityúné iíjcyáne mítyákímyeíhijcyáme. Aame
ǵmɨáámeúvúdú tsaatémá tsaímíyé ihjyúvahíjcyá diityé tsíeméné diityédítyú iújcúroki.

Cáhcújtso múnáá túkevéjtsoju

17 Ámuúha táñahbémuj, cáhawáá méɨtsáávé éhnéhjáa Jetsocríjtó mamyémú nééneé:
18 "Muurá Jetsocríjtó tsiiñe tsááiñe pǵíhɨ́cooca íjcyaímyé tsaate iímillédú ímityúné íjcyame
íllure dííbyedi úúhɨ́vatéimye."
19 Aaméjuco muurá eene mɨ́amúnáake páhduváré ɨ́ɨ́jtsámeíchóne ímítyúneríyé
tsúúrámeíhijcyáne. Ááme pañe tsá Píívyéébé Apííchó íjcyatúne.
20 Áánetu ihdyu imíchi meíjcyáne Píívyéébema méihjyúvahíjcyá dííbyé Apííchó pɨáábori
ámuha metéhmémeí Críjtoke mecáhcújtsónetu ámuha memújtátuki, ámuúha táñahbémuj.
21 Ahdícyane ǵmɨáámeré meíjcyá dibye ámúhakye iwájyúne ɨpǵááboki. Óóchévetúméré
météhmehíjcyá Jetsocríjto meke ɨ́ɨ́daatsóllédú íjcyaabe múijyú medsǵjɨvéjúcóóítyúne bóhɨɨvu
iájcuki.
22 Múu tsaate páhduváré ǵjtsámeímyeke úwaabó ditye iwájácúúvéne ímíñeúvú icyáhcújtsoki.
23 Ehdu múu pájtyetétsó cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéíyónetu. Árónáa ihdyu múu
téɨɨbúwá ijcyá ditye ímityúné méénúnetu ámuha meǵ́ívátuki.

Duurúvaju

24-25 Aane ihdyu óvíi Píívyéébe Mépájtyetétsoobe Jetsocríjtoj tééveri ámúhakye tehmé ámuha
dííbyedítyú memújtátuki. Áhdure óvíi ámúhakye túkévéjtsoobe ǵ́ɨnetú ámuha menéétsámeítyu
dííbyedívú ámuha meúújetécooca ímíjyuuri ámuha meíjcyaki. Áánéllii metsu Píívyéébeke
apáábyekéré maávyéjújtso panévatúré ǵhtsútuube íjcyaabe múijyú nǵjkéváítyúúbeke. Áyu
tehdújuco.

APOCARÍHTSI
Muhdú pájtyéiñéhjí Jóáa ájtyumíne

Jetsocríjtó úúballéné tújkeváne

1 Oo Jóáa Jetsocríjtó iicúve múnáajpi o íjcyaabe íñe íhyaami o caatúnuube ó úúballé muhdú
lléváhréjuco tene pájtyeíñe. Píívyéébéhjáa Jetsocríjtoke néé dibye íiicúve múnáadívú teene
ibóhówájtsoki. Áanée óhdivu bóhówájtsoobe naavédú nééné pañe níjkyéji múnáájpij tééveri.
2 Aane íñe ícyooca o úúballéné muurá ímiááné Píívyéébé ihjyu Jetsocríjtóo óhdivu
bóhówajtsóné o ájtyumíne.
3 Aane ihdyu maímijyu teene éévemej. Áhdure maímijyu teene illéébone cáhcujtsómej.
Muurá lléváhréjuco téhaami úúbállenéhjí pájtyeíñe.

7-hava cahcújtso múnaa íjcyáme éllevu Jóáa cáátunúne

4 Aane íñe ó caatúnú ámuha 7-hava elle Áátsiá iiñújiri meíjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.
Aane óvíi Píívyéébe ipíívyema íjcyátuube iíjcyadúré íjcyaabe ámúhakye píaabó íbúwajíí ámuha
meíjcyaki. Áábé Apííchó 7-nevádú nééne óvíi téhdure ámúhakye píaabóhi.
5 Téhdure óvíi Jetsocríjtó páñétúejpi dsijívetúu bóhítujkénuube ámúhakye píaabó pámeere
íííñújiri íjcyáné avyéjujté avyéjuube íjcyaábe. Diibye ímiáábé íjcyaabe méhdivu ímiáájú
bóhówátsohíjcyáhi. Muuráhjáa mítyane meke iwájyúnéllii ítyujpácyó waagóoobe téénej tééveri
méimítyú méhdityu iwáágóoki.
6 Aabée meke picyóó Cááni Píívyéébé avyéjúejte meíjcyaki. Áhdurée meke pícyoobe
llúúvájte meíjcyame dííbyeke meíícúveki. Aabe íhtsútuube ávyéjuube íjcyáábeke ihdyu metsu
maávyéjútsohíjcya paíjyuváré múijyú níjkéváityúne. Ehdu teéne.
7 Ámuúhaj, muurá pámeere míamúnaa dííbyekée cáváájcómema maájtyúmií ojtsó pañe
tsáábeke. Aane dííbyeke cáhcújtsotúmé iájtyúmíne taáhi. Ehdu pajtyéiñe ímiááne.
8 Muurá Píívyéébe nééhií: "Oo panévatúré íhtsútuube tapíívyema o íjcyátuube iíjcyadúré
o íjcyaabe muurá ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o
níjkévátsóiíbye." Ehdu muurá Píívyéébe nééhií.

Críjtoke Jóáa ájtyumíne

9 Aane íñe ámúhá nahbe o íjcyaabe ámuha meícúbáhrámeídyúré ó ícúbáhrámeíhijcyá téhdure
dííbyé avyéjúejpi o íjcyaábe. Áhdure ámuha teene maáábucúdúré ó aabúcuhíjcyá Jetsocríjtó oke
píáábóneri. Okée muurá waagóómé móóáj piinétú páhbau 'Páhmoó' néméítsihvu Píívyéébé
ihjyu Jetsocríjtodítyú íjcyane o úwáábohíjcyáné hallútu.
10 Aabée tétsihyi o íjcyaabe Píívyéébé wáábyuta íjcyajcóójí dííbyeke o dúúrúvahíjcyánáa tsaapi
táhallú éhnéjcutu kéévánécoba óóma ihjyúvá éhne múúne rojrócó mellíjchune íhjyuvádu.
11 Okée neébe:
—Ímichi oo téhijpi páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóiíbye.
Ahdícyane páneere ícyooca u ájtyumíné waajácúháámitu u cáátunúné ú wálloó Áátsiá iiñújiri
7 coomívá Éépetsoo, Ejmíínaa, Péégamoo, Tiatííraa, Tsáádií, Piradéépiaa, Raoditséaa, éhdú
coomívari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu.
12 Ehdúu oke dibye néénellii ó révoové múha óóma íhjyuváné o wáájácuki.
13 Aabée ó ájtyumí 7-ihcyúvá óórótu méénúmeíñé peetéihcyúnéj piine tsaapi
míamúnáajpídyú néébe íjtyúháácyú hallúvú íwajyámú íjcyaabe íjyócunúúbeke. Áábéj piinétúu
óóro míihé chiúcunú íjpíujívújuco íjcyamíihe.
14 Áábé nííwacóo ávyéta tsítsí obééjá ihjínédu. Áánetúu íhyálluúúcú éhne múu cúújuwa
péétécunúdu.
15 Téhdurée íjtyúhaacyu ávyeta 'rutúrútú' éhne múúne cúújúwari úwáááñewa péétécunúdu.
Áánetúu dibye íhjyuváné keeváwu téhiñe níívácunúné íhjyuvádu.
16 Aabée ímiánéjcúéhójtsiri ejécunú 7-meváké míícúruke. Áánetúu íhjyútu niitsúwá
kéhiúcunú 'pajtyo' nééwa panéjcuváré tsúhjívawa. Áábé húmí ámítsaráhcóo nuhba
ájchúcunúdu.
17 Áábekée o ájtyúmíne dííbyé lliiñévú ó áákityéiñú múu dsíjivédu. Árónáacáa íhyójtsi
ímiánéjcúehójtsí táhallúvú ipícyóóne oke neébe:

—Díhllityédíñe. Muurá ímichi téhɨjpɨ oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure ńíjke oo páneere o ńíjkévátsóiíbye.

18 Muuráhjáa o dsíj́ívéebe tsiiñe ó bohíí. Aabe tsáhájuco múijyú o dsíj́ívéityúne. Aabe míamúnáake cúújúwá pañévú ó waagóóhi.

19 Ahdícyane páneere íñe ícyooca tsúúca íjcyánema bóónétu pájtyeíñé u ájtyumíné caatúnú waajácúháámɨtu.

20 Muurá táímɨánéjcúéhójtsɨri 7-meva míícúruke u ájtyumíné 7-hava cahcújtso múnáá uwáábojte íjcyane néeiyóne. Áánetu 7-ihcyúvá peetéihcyúné u ájtyumíné diitye 7-hava cahcújtso múnaa íjcyane néeiyóne.

2

Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

1 Ahdícyane Éépetsórí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “7-meva míícúruke íímɨánéjcúéhójtsɨri éjécunúúbé 7-ihcyúvá óórótu méénúmeíñé peetéihcyúnéj pɨɨne úllehíjcyaabe ámúhakye nééhií:

2 Ó waajácú muhdú ámuha meíjcyame ími táwákimyéí memééenuhíjcyáné panéváré ámuha maáábúcúnema. Téhdure ó waajácú ími tehdújuco ámuha meúwáábohíjcyáné ímítyúmeke. Muurá Píívyéébé uwáábo múnáadi iiye díllómeíyómeke ámuha méwaajácuhíjcyá állíu múnaáré ditye íjcyane.

3 Aane ímɨááné ó waajácú táwájyuri ámuha meícúbáhrámeíhijcyáné oke íhvéjtsotúmére.

4 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: ¿íveekí tsáhájuco oke ámuha mewájyutú tujkénúu oke ámuha mecáhcújtsóijyu mewájyudu?

5 Aane meítsáávéne méɨhvété ímityúné ámuha memééenuhíjcyánetu. Ááne méímibáávyé éíjyúu ámuha meícyahíjcyádu. Muurá ámuha meímíjpyetétúhajchíí ílluréjuco ámúhakye o íhvéjtsoíñé wáájácúratúmeréjuco ámuha meíjcyaki.

6 Árónáa tehdújuco ámuha metsárílleíjcyáné nicoraítámú ímityúné méénuhíjcyanéhjí téhdure idyé o tsárilléne.

7 Aane ihdyu óvíi ímɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá ííneri táhjátsámeítyúmé ími ícyahíjcyámeke nihñéétsihvúré ó ájcuú múijyú ditye dsíj́ɨvéjúcóóityúne bóhɨɨvu Píívyéébé avyéjuri tsaímíyé ditye iíjcyaki.”

Ejmíínari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

8 Téhdure Ejmíínari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Ímichi téhɨjpɨ páneerée ípívyéjtsoobe téhdure ńíjke íjcyaabe páneere ńíjkévátsóiibye éhnée dsíj́íveebe tsiiñe bóhɨɨbe ámúhakye nééhií:

9 Ó waajácú ídátsó ámuha meícúbáhrámeíhijcyáné oke ámuha meúráávyéné déjúcotu. Muurá tsaate íllure iállíñe Píívyéébeéjtedi díllómeíyómé nehníwu ámúhadítyú ihjyúvahíjcyá Naavéneéjtéré iíjcyánélliíhye. Ehdu ídátsó ámuha ííñújɨri meíjcyárónáa ámúhá avyéjú ńíjkyéjɨri ijcyáhi.

10 Ahdícyane máábímyeídí éhníííñevu ámuha meícúbáhrámeííñeri. Muurá ámúhadítyú tsaatéké Píívyéébere wáájácúllémeke Naavéné cúvéhoojánutsómé ámuha méícúbáhrámeíí pahójtsícúj coojíva. Árónáa ihdyu íhvéjtsotúmé tsaímíyé oke méúráávyeco ámuha medsíj́ívétsihvújuco ámúhakye o ávyéjujtsómé ámuha meíjcya múijyú dsíj́ívéityúmeréjuco.

11 Aane ihdyu óvíi ímɨááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake néhijcyáne. Muurá ííneri táhjátsámeítyúmé tsá nihñéétsihvúré wágóóóvéityúne.”

Péégamórí íjcyáné cahcújtso múnaa éllevu cáátúnúmeíñe

12 Téhdure Péégamórí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Nɨɨtsúwá ‘pajtyo’ nééwa panéjcuváré tsúhj́ívávwama íjcyaabe ámúhakye nééhií:

13 Ó waajácú ámuha muhdú meícyahíjcyáné Naavéné ávyéjújkímyeíñé iiñújɨri. Árome ími tehdújuco oke ámuha meúráávyehíjcyáné oke ámuha mecáhcújtsónema. Muuráhjáa táuubállé méénuhíjcyaabe Atíípake ditye dsíj́ívétsóránáa tsá oke ámuha meíhvéjtsotúne.

14 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúháj pɨɨne ijcyámé tsaate Baraáá uwáábó cáhcujtsóme. Muuráhjáa diibye Baráake úwááboobe ijraéémuke ímítyunévú íbúwajtsómé níjcyotájté ɨɨcúvé máchohíjcyáhi. Téhdurée ihdícyámema dómácócatsíhijcyáme.

15 Áhdure idyé ijcyámé tsaate ámúháj pɨɨne nicoraítámú uwáábó o tsárilléné cáhcujtsóme.

16 Aane ímityúné ámuha meméénuhíjcyáné ihdyu meíhvéjtsóne méímibáávye. Muurá ámuha
meímíbáávyétúhajchíí lléváhréjuco ámúha éllevu o pééiñe ílluréjuco ámúhadi o ícúbáhraki.
17 Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne. Muurá íínerí táhjátsámeítyúmeke ó ájcuú ímiáájuvu wáájácúratúné majchódú
nééneu. Áhdure diityéké ó ájcuú tsítsíj nééné neewáyuvu wáájácúrátúne mémé tééutu
cáátúvaúvu. Aane apáámyéré teeu újcume waajácuú mumémé íjcyane."

Tiatíírari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

18 Téhdure Tiatíírari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: "Píívyéébé
Hajchi cúújuwa péétécunúdú íhyálluúúcú néébéj tuháácyú ávyeta 'rutúrútú' éhne múúne
cúújúwari úwááñewa péétécunúdú néébe ámúhakye nééhií:
19 Ó waajácú páneere muhdú ámuha meíjcyame tehdújuco mewájyúcatsíhijcyáne,
ímí oke ámuha mecáhcujtsóne, ímí táwákimyéí ámuha meméénúné déjúcotu ámuha
meícúbáhrámeíyóné maáábúcuhíjcyáne. Áhdure ó waajácú táwákimyéí ímí tehdújuco ámuha
meméénuhíjcyáné tujkénúu ámuha meméénuhíjcyáné éhníííñevu.
20 Árónáa ijcyáné tsane ímityúné ámúhá hallúri: Ámúháj piine Jetsabéé íjcyalle Píívyéébé
ihjyú uubálle múnáálledi díllómeílleke iiná ámuha menéétulle táiicúve múnáake íuwáábori
állihíjcyáhi. Muurá nehíjcyalle ihdícyáméhjima ditye dómácójcatsíyóné ímityúné íjcyatúne.
Áhdure nehíjcyalle ditye níjcyotájté iicúvé májchoróné ímityúné íjcyatúne.
21 Aane ó téhmehíjcyará dille múhdurá iícyahíjcyáné iíhvéjtsóne ímiááleréjuco iíjcyaki.
Árónáa tsá dille ímílletú iímíjpyeténe.
22-23 Áánéllii ó íhvéjtsoó díílleke dille chemérí ávyétá ihnáhó iícúbáhrámeíki. Téhdure
dííllej tsíímé dsíjíveéhi. Áhdure dííllema ímityúné méénuhíjcyámé ícúbáhrámeíí teene
iíhvéjtsótúhajchííjyu. Áánetu pámeere cahcújtso múnaa waajácuú ímiááné míamúnáá íbuúúné
íjtsaméí o wáájacúne. Aabe ámúhakye ó ájcuú muhdú ámuha meícyahíjcyáne áhdovu.
24 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú Tiatíírari diille Jetsabéé uwáábó úráávyetúme. Aame
tsá wáájácutú álliúré íjcyane Naavénedítyúré tsáane íhtsútúneri idíllone ditye úráávyehíjcyáne.
Áyu éhdunéré tééneri ámúhama ó ihjyúváhi.
25 Ahdícyane tsúúca oke ámuha meúraavyémé ímíñeúvú météhmémeícyó tsiiñe o
tsááiñévújuco.
26 Muurá íínerí táhjátsámeítyúmé o ímillédú nihñéétsihvúré ícyahíjcyámeke ó pícyoó íñujííné
avyéjujte ditye iíjcyaki.
27 Aame míamúnáake íhtsútú táúhbaá éhne múúne núpájkityu méénúmeíñé lliyíhllóné
úméhéiyi mewápújuhcódu. Ehdu ávyéjuutéimye Llihíyóo oke ávyéjujtsódu.
28 Áámeke ó ájcuú éhne tsítsívé miicúruwa imíwu ájchúcunúdú néébedívu.
29 Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne."

3

Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

1 Téhdure Tsáádíyi íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: "Píívyéébé
Apííchó 7-nevádú nééne dííbyedi íjcyaabe 7-meváké míícúruke éjécunúhíjcyaabe ámúhakye
nééhií: Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá ámuha mékévaúcunúhíjcyará
Píívyéébeke ámuha meúráávyénetu. Árónáa tsá ámuha ími meúráávyetúne.
2 Áánéllii téiibúwá meíjcyáne métsúúraméí ími dííbyeke ámuha meúráávyéíyóneri dííbyedítyú
ámuha memújtátuki. Muurá ó waajácú dibye ímillédú ámuha meíjcyatúne.
3 Méitsáávé éíjyúu ámúhakye ditye úwaabóné tsúúca ámuha mecáhcujtsóne. Ááne
meímíbáávyéne tsiiñe ímíñeúvú dííbyeke méuráávye. Muurá ámuha meímíbáávyétúhajchíí
éhne múúne naní múnáajpi wáájácúratúné tsáhdu o tsáábe ámúhakye ó tuvááóvaáhi.
4 Árónáa ijcyámé tsaate ámúhadítyú ímityúné méénutúme. Aame ímiááámé iíjcyánéllii óóma
íjcyaá tsaímíyé tsítsíj nééné wajyámuunévú iújcámeíñema.
5 Íínerí táhjátsámeítyúmé ehdu íjcyaáhi. Ááme mémeháñé tsá o pháácyúityú wágóóóvéítyúme
mémeháñé cáátúváné waajácúháámitu íjcyane. Ááameke ó bóhówájtsoó Llihíyodívu, téhdure
níjkyéji múnáadívu.
6 Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne."

Piradéépiárí íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

7 Téhdure Piradéépiárí íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Ɨmiáábé
állíúútuube Dabíiúvú avyéjú dííbyedi íjcyaabe pááyucúné tsá múha wátájcóítyuróne. Áhdure
dibye wátajcóné tsá múha pááyúcúítyuróne. Aabe ámúhakye nééhií:
8 Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá dúhcú ɨ́búwá ámuha menéérome
ímí táuwáábó méúráávyehíjcyá oke tóónutúmére. Áánéllii ámuha meúwáábóíñé uwáábóju
ámúhama o pááyucúné tsá múha wátájcóityúne.
9 Árónáa ijcyámé tsaate jodíómú íjcyarómé Naavéné icyánéjcúré úraavyémé íllure iállíñe
tahñéjtedi díllómeímye. Árome ɨ́cúbáhrámeíñetu ámúhá lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne ámúhakye
ávyéjújtsoó ámúhakye o wájyune iwáájácúnema.
10 Muurá ɨ́hnáhóóróné pañe ímí oke ámuha mecáhcújtsónéllii ámúhakye ó téhmeé ííñújɨri
ɨ́cúbáhraméí íjcyánetu.
11 Aane lléváhréjuco o tsááiñe. Áánéllii múu muhdú ámuha meícyahíjcyádú tsaímíyé ijcyá
ámúhá wáábyutájuco íjcyáneri ámuha mebáñúmeítyuki.
12 Muurá ɨ́ɨ́nerí táhjátsámeítyúmeke ó pícyoó Tápiivyéébé duurúvájá apɨ́hajcúnédú nééme
ditye iíjcyaki. Aame tsá múijyú dííbyedítyú ɨ́ɨ́néityúne. Áámedítyú ó caatúnuú dííbye mémema
íhcyóómi béhné Jerotsaréé níjkyéjɨri íjcyácóómi méme. Áhdure ó caatúnuú béhne tamyémé
diityédítyu.
13 Aane ihdyu óvíi ɨ́miááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne.”

Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáa éllevu cáátúnúmeíñe

14 Téhdure Raoditséari íjcyáné cahcújtso múnáá uwáábóóbe éllevu íllu caatúnu: “Píívyéébe
páneerée ípívyéjtsoobe iíjcyadúré ícyahíjcyaabe allíúútuube ámúhakye nééhií:
15 Ó waajácú muhdú ámuha meícyahíjcyáne. Muurá ímí oke ámuha meúráávyéturómé tsá
oke meɨ́hvéjtsotúne. Aane ihdyu ó imíllerá tsaímíyé oke ámuha meúraavyéne. Aane ámuha
meímíllétúhajchíí óvíjyacóóne.
16 Ehdu múhdurá oke ámuha medáríɨ́ɨ́vénéllii íllurájuco ámúhakye o wáágóoíñe.
17 Muurá ámuha ménehíjcyá ɨ́htsutúmé ámuha tsaímíyé meíjcyame ɨ́ɨ́netú mepɨ́htotúne.
Árónáa tsá ámuha mewáájácúmeítyú nucójpɨtsówu íévejte múúne íjcyadu ámuha meíjcyane.
Áhdure tsá ámuha mewáájácúmeítyú hállúvatúmé múúne íjcyadu ámuha meíjcyane.
18 Áánéllii oke métáuméí ámúhakye o ímíbájcho núcójpɨ́tsó nénéhjɨtu ámuha
mebóhówaúcunújúcóótuki. Muurá ámúhakye o pɨ́áábóneri botsíi ámuha méwájácúúveé
ɨ́miánejcúvú éhne múúne íhyálluúúné ímityúmé ityáábótsámeíñe botsíi ímíñeúvú ɨ́ɨ́tedu. Óhdi
ɨ́miá uwááboju íjcyane ímíñeúvú mecáhcújtsóne méímíjpyeté éhne múúne óóro cúújúwari
chócóóvénetu iñéhní wágóóóvéné boone ɨ́ɨ́né imíjyaú tene íjcyadu ámuha meíjcyaki.
19 Muurá o wájyúmeke ó úwaabó ditye óóma iímíbáávyeki. Ahdícyane ɨ́miáámeré meíjcyáne
méímibáávyé múhdurá ámuha meícyahíjcyánetu.
20 Ámúhakye ó pɨ́úvahíjcyá éhne múúne llééhówatu mepɨ́uvádú oke ámuha
mecáhcújtsóhajchíí ámúhakye o ímíbájcho tsaímíyé menáhbévájcatsíki.
21 Muurá ɨ́ɨ́nerí táhjátsámeítyúmé ímí ícyahíjcyámeke ó pícyoó táúniúvú muhdú llihíyó oke
íúniúvú íavyéjuvu pícyohdu.
22 Aane ihdyu óvíi ɨ́miááné lléébome cáhcujtsó Píívyéébé Apííchó cahcújtso múnáake
néhijcyáne.” Ehdúu oke neebe Jetsóo.

4

Píívyéébe ávyéjújtsámeíñe

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ níjkyéjɨtu llééhowa pááyúcunúne. Ááné pañétúu oke tsiiñe éhnée
ɨ́hde rojrócó mellíjchúnej kéévádú íhjyúvaabe nééhií:
—Cáhawáá taéllevu dicha muhdú pájtyéíñehjɨ́vú uke o úújétsoki.
2 Áijyúu Píívyéébé Apííchó pɨáábori ó ájtyumɨ́ teene níjkyéjɨ́ pañe ávyéjú ijyáwá hallúrí tsaapi
ácuúcunúúbeke.
3 Áábé ámɨ́tsaráhcóo jájpeé, conarínaa, íjcyáné neewáyúúcú ‘rutúrútú’ nééné
ámɨ́tsaráhcódu. Aanée teewa íjyáwá hallútú tuuhi pajtsɨ́cunú imíwu ‘ejmeráada’ némeíñé
neewáyú áchaúcunúdu.
4 Ááwá úniúúcurí tsíwahjɨ 24-wava íjcyane idyé ó ájtyumɨ́hi. Áwáhjɨ́ hallúrí téhduméré 24-
meva túkevéjtsojte óóró chahíwáánema íjcyame ácújcatyémé wajyámúúné tsɨ́tsɨ́jáhjɨúvu.

5 Aanée pañétúéwatu rórihcyóné ɨ́hnáhó ihjyúvá éhne múúne chijchi íhjyuvádu. Áánetúu
téewá úmɨ́wari 7-neva peetéháñé 7-nevádú néene Píívyéébé Apííchó íjcyáne nááve.
6 Téhdurée téewá úmɨ́wari nújpacyódú 'raúráú' néeneé. Átsihyíi 4-meva iyámédú néémé
hálluúúné panéjcuvátú íjcyame téewá hallúrí panéjcuvári.
7 Áámedítyúu tsaapi bájú oohííbyécobádu. Áánetúu tsijpi jéeú ocájídyu. Áánetúu tsíjpi húmɨ́
mɨ́amúnáájpí humɨ́du. Ááne tsíjpíi méwáájɨ́cobádú néébe wállúrɨ́jɨúcunúhi.
8 Áámedítyúu 6-wava íhñúwaane tsáápiitsádítyú íjcyámé hálluúúné patsɨ́hjɨvátúre. Aamée
'dáij' néétune cójɨ́hajchótá pécóhajchótá nehíjcyáhi:
Panévatúré ɨ́htsútuube Píívyéébe ɨ́mɨáábé u íjcyaabe iíjcyadúré ú ijcyá dipíívyema íjcyátuúbe.
9 Ehdúu diitye 4-meva íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé múijyú dsɨ́jɨ́véítyúúbeke du-
urúvahíjcyá téhdújtsomére.
10 Áhdurée idyé diitye 24-meva túkevéjtsojte dííbyé úmɨwávú ɨmɨ́hmóúbáne dííbyeke du-
urúváhi. Aamée íchahíwááné dííbyé lliiñévú iwájójcóne nééhií:
11 Píívyéébe múúhá avyéjuube u íjcyaabe ihdyu tehdújuco panévatúré ɨ́htsútuube u íjcyaabe
u ávyejúúne. Áábeke ihdyu uke muha máávyéjútsohíjcyá páneerée u ímillédú u
ípívyéjtsonéhjɨ́ dityájpíyé íjcyáábeke.
Ehdúu nehíjcyáme.

5

Obééjáwuúdú néébeé

1 Áhdurée ó ájtyumɨ́ diibye íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé panéjcuváré cáátúvaháámɨ́
waajácuháámɨ́ éjécunúné ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri. Áhaamɨ́ɨ 7-neva wáúmíñúmeíháámɨ́ ténevádú
ejké múha ihdícyame téhaamɨ ipááyútuki.
2 Áijyúu nijkyéjɨ múnáajpi ɨhtsútuube kéévánécoba nééhií:
—¿A ijcyámé tsaate ɨ́mɨáámé téhaamɨ pááyúcúiyóme?
3 Tsá muurá tsáápíuba nijkyéjɨma ííñújɨri íjcyámedítyú ɨ́mɨáábé íjcyatú téhaamɨ ipááyúcúne
éévéiyóme. Téhdure tsúúcajáa dsɨ́jɨ́vémedítyú tsá tsáápíubáré íjcyatúne.
4-5 Ehdúu dibye néeneri o táhíjcyárónáa tsaapi diitye túkevéjtsojtédítyú oke nééhií:
—Tahdíñe bóhoj. Muurá íjcyaabe tsaapi Jodáá dohjɨ́ba múnáajpi Dabíiúvúj tsɨɨménémúhaabe
bájú oohííbyédú ɨ́htsútuube íjcyaábe. Aabe ihdyu óvíi téhaamɨ paayúcú ɨ́mɨáábée iíjcyane
úújétsoóbe.
6 Ehdúu oke dibye néérónáa teene ávyéjú ijyáwá úníuri diitye túkevéjtsojtémá 4-meva
iyámédú nééméj pɨɨne ó ájtyumɨ́ obééjáwuúdú néébe íjyócunúúbeke. Áábekée boohówáné
dityée ɨdsɨ́jɨ́vétso dííbyeke méénunéhjɨ. Áábejtóónée 7-jtoova íjcyáábé hálluúúné téhdunéré 7-
uva Píívyéébé Apííchó 7-nevádú néene páneere íííñujɨ́vú wállómeíííñe náávé íjcyane.
7 Aabée diibye obééjáwuúdú néébe íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbe éllevu ipyéene ujcú
téhaamɨ dííbyé ɨ́mɨánéjcúéhójtsɨri íjcyaháámɨ.
8 Aabée téhaamɨ újcúúbé lliiñévú diitye 24-meva túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú néeme
mɨ́hmóubáhi. Aamée ítyujkévevu íjcyumúbáánema íjcyámedi téhdure óóróihllóne. Áihllójɨ́
pañée tsanééré pácúúcu wahpécunú muhdú Píívyéébema dííbyeéjté meíhjyuváné dííbyedívú
úújetéhíjcyáne nááve.
9-10 Aamée dííbyeke idyúúruváné béhju majtsíjyú májtsívaju íllu nééhií:
Apáábyéré ɨ́mɨáábé u íjcyaabe ihdyu ú piivyété téhaamɨ u pááyucúne. Úpée muurá múúha
wájyuri u ɨ́cúbáhrámeíñe ú dsɨ́jɨvéhi. Aabée dítyujpácyó u wáágóónej tééveri múúhakye
panévá iñújɨ́ɨ́ne múnaa páhduváré íhjyúvámema ú ímíbajchó ímí Píívyéébema muha
meíjcyaki. Áánemáa múúhakye ú picyóó dííbyé avyéjúejte muha meíjcyaki. Áhdurée
múúhakye ú picyóó llúúvájte muha meíjcyame dííbyeke meɨ́ɨ́cúveki. Aame muha
méíjcyaá ávyéjujte ííñújɨri.
Ehdúu nééju májtsiváme.
11-12 Áámekée o ɨ́ɨtehíjcyánáa ávyétá mityámé nijkyéjɨ múnaa eevératu íjcyame téhdure
kéévánécoba íllu nééju májtsiváhi:
Obééjáwuúdú néébée ɨ́cúbáhrámeííbyé ihdyu tehdújuco panévatúré ɨ́htsútuube íjcyaabe pane
wáájacúne. Áhdure tehdújuco dibye ávyejúúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjútso
dúúrúvamére.
Ehdúu nééju májtsiváme.

13 Téhdurée idyé ó lleebó páábé ɨhdéejpi níjkyéjɨri, ííñújɨri, ííñújɨ́ pañe, nújpácyó pañe, íjcyame íllu nééju májtsiváne:
Eene ávyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, obééjáwuúdú néébeé, íjcyamútsí panévatúré ɨ́htsútujtétsí íjcyámútsikye ihdyu tehdújuco metsu maávyéjújtso dúúrúvaméré múijyú nɨ́jkéváityúne.
14 Ehdúu nééju ditye májtsíváné boone diitye 4-meva iyámédú nééme nééhií:
—Ehdu teene tehdújuco. Áánetúu diitye túkevéjtsojte ɨmɨ́hmóúbáne diityétsikye duurúváhi.

6

Waajácuháámɨ páyuuvéne

1 Átsihdyúu o ɨ́ɨ́ténáa tsúúca diibye Obééjáwuúdú néébe teene waajácúháámɨ́ éjketa tujkénúene idyóváajcáróne paayúcúhi. Áánáacáa ó lleebó chijchi múu íhjyuvádú oke tsaapi diitye 4-meva iyámédú néémedítyú nééneé:
—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj.
2 Ahdújucóó o ɨ́ɨ́técunúné dibye pááyúcúháámɨ́ pañe tsɨ́tsɨ́ɨ́beúvú ɨ́ɨ́jú hallúrí tsaapi tubóówama íjcyáábeke. Aabée ɨ́htsútuube méénujcátsityu íjcyáábeke cháhiiwávú ditye ávohjácoobe péé méénujcátsivu tsíjtyeke ityáhjaki.
3 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé oke tsijpi diitye 4-meva iyámédú néémedítyú nééhií:
—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj.
4 Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi ɨɨju tújpáábyeúvú néébeke. Áábé hallúríi íjcyáábeke némeíñé dibye pámeere ííñújɨri mɨ́amúnaa íjcyámeke ityútávájtso ditye illííhyánújcatsíki. Áábedíi ávyétá ɨhtsútú nééné cávaájco.
5 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé diitye 4-meva iyámédú néémedítyú tsijpi oke nééhií:
—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj. Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi ɨɨju cúúvéébeúvú néébé hallúrí íjcyaabe eevéjɨ́ éjécunúúbeke.
6 Áánáacáa ó lleebó diitye 4-meva iyámédú nééméj pɨɨnétú tsaate nééneé:
—Ícyooca tsájcoojɨ́ wákimyéí hallúvú tsáne áámuréjuco tríígo újcúmeíñe. Áánetu tsebáádá 3 áámuréjuco újcúmeíñe. Áánéllii tsáhájuco múu íjyácunújúcootú bíínójpácyoma dúúrúbajpácyó iújcúíyóneri.
7 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúnáa idyé diitye 4-meva iyámédú néémedítyú nihñéejpíyé oke nééhií:
—Éje, cáhawáá dɨhtécunuj.
8 Ahdújucóo o ɨ́ɨ́técunúné téhaamɨ́ pañe tsijpi ɨɨju llíjcyáábeúvú néébé hallúrí Dsɨjívé imyémé íjcyáábeke. Áábe déjutúu tsijpi tsáábe mémé ɨcúbáhraméi. Áámútsikyée némeíñé tsahdúnéécuéllé mɨ́amúnaa ííñújɨri íjcyámeke dityétsí ɨdsɨ́jɨ́vétso méénujcátsii, ájyabaa, chemee, íjcyáneri. Áhdurée diityétsikye némeíñé iyámedi diityéké dityétsí ɨdsɨ́jɨ́vétso téhdure tsahdúnéécuélle.
9 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámɨ́ pañe idyé ó ájtyumɨ́ Píívyéébé ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ lliiñe dííbyé ihjyúu ɨ́hvéjtsotúmé ímí úwáábohíjcyáné hallútú ditye dsɨ́jɨ́vétsóméhjɨke.
10-11 Áámé wajyámúúnée tsɨ́tsɨjáhjɨ́ íjcyame wánijcyámeí kéévánécoba íllu:
—Ávyéjuube Píívyéébe ɨ́mɨáábé u íjcyaabe muhdú u néhdújuco u méénúúbeke uke muha menéé ¿múijyú ííñújɨri íjcyame mɨ́amúnaa múúhakyée dsɨ́jɨ́vétsómeke tééné hallútú u ɨ́cúbáhraíñe? Áánélliihyée diityéké némeíñé diityékée ɨdsɨ́jɨ́vetsódú téhdure íñahbémú Críjtó ɨɨcúve múnáake dityéi dsɨ́jɨ́vetsóné ditye ityéhmeki.
12 Ááné hallúvúéháámɨ́ éjketáa idyóváajcáróne dibye pááyúcúháámɨ́ pañe ó ájtyumɨ́ ávyétá ɨhnáhó ííñujɨ váúmeíñé tujkéveri cóójɨ́ejpi nuhba cúúvenúné ávyeta kímóóvé wajyámuj cúúvédu. Áánetúu péjcóejpi tújpacyóduréjuco íjcyane.
13 Áánáacáa mɨ́ɨ́curu dojcó ííñujɨ́vú éhne múúne higyéérahe néévá tsɨ́jpáné kiijyébari dójcodu.
14 Áijyúu caame íévehóówá pevétsíiyéjuco éhne múúne waajácuháámɨ́ mepívíyoácódu. Áhdurée cáméwajúnema móóáj pɨɨne íjcyáhbaújɨ́ ɨɨné tsiéllevúréjuco.

15 Áijyúu pámeere mɨ́amúnaa ííñújɨri íjcyame ávyéjujtee, ehnéva múnaa, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsɨ́ pañe íjcyatúmee, éhdume páátánúmeí néwáyúcobáné raahóvú wáhyejúné pañévu.
16 Aamée teene néwáyúcobáneke, cáméwajúneke, nééhií:
—Múúhá hallúvú méuhnóbá íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé múúhakye iájtyúmɨ́tuki, áhdure Obééjáwuúdú néébe múúhadi ɨ́cúbáhráíyóné ɨhdétu.
17 Muurá tsúúca múúhadívú ɨ́cúbáhraméí wajtsɨ́ múha áábúcúítyuróne. Ehdúu nééme téhaamɨ́ pañe o ɨ́ɨ́teme.

7

Ijraéémudítyú tsaate Píívyéébeéjte

1 Átsihdyúu idyé tsiiñe naavédú nééné pañe ó ájtyumɨ́ 4-meva níjkyéjɨ múnaa ííñújɨri patsɨ́hjɨvári íjyócújcatyémeke. Téhmehíjcyámée ííñujɨɨ, móañee, bájunee, íjcyane kííjyeba iváátuki. Áámekée némeíñé ííñújɨma nújpacyo ditye ityútávájtsoki.
2 Árónáacáa tsijpi diityédítyú nuhba tsáhícyánéjcutu Píívyéébe mémé cáátúnúmeíñema tsáábe néé kéévánécoba:
3 —Métútávájtsodíñéi ííñujɨɨ, móañee, bájunee, íjcyane Píívyéébé ɨɨcúve múnáá úmɨcóónetu dííbye mémé mepícyóótúné hajchóta.
4-8 Aanée oke tsaate néé 12 dohjíba múnaa ijraéémú íjcyámedítyú 144,000-mevá úmɨcóónetu teene Píívyéébe mémé tsúúca pícyámeíñe: Jodáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Robéé dohjíbatu 12,000-mevaa, Gáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Atséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Netaríí dohjíbatu 12,000-mevaa, Manatséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsimeóó dohjíbatu 12,000-mevaa, Revíí dohjíbatu 12,000-mevaa, Itsacáá dohjíbatu 12,000-mevaa, Tsaboróó dohjíbatu 12,000-mevaa, Jotséé dohjíbatu 12,000-mevaa, Bejamíí dohjíbatu 12,000-mevaa, ehdu.

Tsɨ́tsɨ́jáhjɨma íjcyame

9-10 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tétsihyi diibye íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, Obééjáwuúdú néébeé, íjcyámútsí úmɨ́wari ávyétá mityáné mɨ́amúnaa eevératu panévá íñujɨ́ɨne múnaa íjcyame páhduváré íhjyúvámeke. Áámé wajyámúúnée tsɨ́tsɨ́jáhjɨúvú nééme wájyuhóónema íjcyame kéévánécoba nééhií:
Muurá pajtyéteju tsáá íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbee, Obééjáwuúdu néébeé, íjcyámútsidítyu.
11-12 Téhdurée idyé tétsihyi diitye túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééméj pɨɨne pámeere níjkyéjɨ múnaa íjcyame ɨmɨ́hmóúbáne Píívyéébeke dúúruvámé nééhií:
Tehdújuco ihdyu Mépiivyéébé múijyú nɨ́jkéváítyuube panévatúré ɨ́htsútuube ávyéjuube íjcyaabe pane wáájacúne. Áábeke ihdyu metsu maávyéjújtso dúúrúvamére. Ehdu teéne.
Ehdúu nééme níjkyéjɨ múnaa.
13 Áánáacáa tsaapi túkevéjtsojtédítyú oke nééhií:
—¿Aca aatye eene tsɨ́tsɨ́jáhjɨma íjcyámeke ú waajácú kiátú ditye tsááneé?
14 Áánélliihyée o nééhií:
—Tsáha, Ávyéjuúbej, u ihdyu ú waajácú diityéke.
Áánélliihyée oke neébe:
—Íjtyée ímíbaavyé Obééjáwuúdú néébé tujpácyó wágóóóvénej tééveri. Aamée ávyétá ɨhnáhó nééné ɨ́cúbáhraméí ííñújɨri íjcyánetu pajtyéhi.
15 Áánélli ícyooca Píívyéébema íjcyame dííbyeke ɨ́ɨ́cúvehíjcyámeke ɨ́ɨ́né imíjyaú pícyoóbe.
16 Aame tsáhájuco múijyú ájyabáávatéityúne. Téhdure tsáhájuco ditye ádópívyenúityúne. Tsáhájuco múijyú nuhba diityéké áñúityúne.
17 Muurá ávyéjú ijyáwá úníuri íjcyaabe diityé tehméébé Obééjáwuúdú néébe tsaímíyé diityéké túkévejtsómé ɨ́ɨ́né imíjyaú icyáhi. Áámedítyú Píívyéébe kímóóve wáágoómé tsá ɨ́ɨ́nerí kímoovéjúcootúne. Ehdúu oke túkevéjtsojtédítyú tsaapi néé naavédú nééne o ɨ́ɨ́téné pañe.

8

Nihñéeháámɨ́ré waajácúháámɨ́ páyuuvéne

1 Áijyúu idyé nihñééháámɨ́ éjketáré idyóváajcáróne diibye Obééjáwuúdú néébe pááyúcúháámɨ́ pañe ó ɨɨté níjkyejɨ dáíhañéréjuco íjcyane wahájchotáwu.

2 Áánáacáa ó ájtyumí 7-meva níjkyéji múnaa ítyujkévevu rojrócóónema íjcyame Píívyéébé úmíwari íjcyámeke.
3 Áánetúu tsaapi dííbyé iicúvé waíjí úniúvú íjyócuuvévá dííbyeéjté dííbyema íhjyúvahíjcyáne náávé mítyane pácúúcu óóróíhlló pañe íjcyánema teene icyóvájtsóneri dííbyeke iíícúveki.
4 Aanée teene pácúúcu dibye cóvájtsóne ójtsó úújeté Píívyéébedívu.
5 Átsihdyúu dííbyeke iíícúvéíjitu teene llíyíhlló pañévú cújúwayúúhá iújcune dibye ííñújí hallúvú wáóónemáyé apííchówu chíjchímuba 'roríhrórí' dóvájaavéhi.

Rojrócóóné llíjchúmeíñe

6 Áánáacáa diitye 7-meva níjkyéji múnaa tsúúca ímíbájkímyeí írojrócóóné illíjchuki.
7 Aanée tujkénú tsaapi írojrócó llíjchúné tujkéveri cúújúwama tújpacyo úmeváné páwahji nééne dójcóneri tsahdúnéécuéllé ííñuji áiivyé bájúnemájuco.
8 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri cáméhbáúcobádú nééne péétécunúné móóá pañévú áákityéné nújpacyo tsahdúnéécuéllé píívyetétsó tújpacyóvuréjuco.
9 Ááneríi tsahdúnéécuéllé téjpacyó pañe íjcyame dsíjivéhi. Áhdurée tsahdúnéécuéllé téjpacyórí úllénéj cujúwamiíiné wágóoovéhi.
10-11 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri níjkyéjitu 'Paapáwa' némeíñé miicúrúwácoba áákityé péétécunúúbéré páneere téhíñé pañévu. Ááneríi tsahdúnéécuéllé nújpacyo páápañújpácyó mítyame míamúnaa iádóne dsíjivéhi.
12 Ááné boonétúu idyé tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri nuhba cóójíejpii, péjcóejpii, miíícúruu, íjcyame tsahdúnéécuéllé áábatémé tsá ímí ájchújúcootúne.
13 Áijyúu méwaajídú néébe íévéhóówari wáhpeebe kéévánécoba nééhií:
—¡Máidáátsoju ihdyu ííñújí hallúrí íjcyáné míamúnáake tene pájtyeíñé nihñéejtéré 3-meva níjkyéji múnaa írojrócóóné llíjchúcoóca!

9

1 Áróné illúhwuúrée tsúúca tsijpi írojrócó llíjchúné tujkéveri miíícúruwa níjkyéjitu ííñujívú áákityé wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú watájcó ipááyúcuki.
2 Aabée téhejúcoba pááyúcúnetu mítyane ojtso ijchívyé éhne múúne wájcyoha péétene ójtsodu. Aanée cóójíejpi núhbake wátajcó cúúvénécóbaúvuréjuco.
3 Aanée teene ojtsó pañétú tséreemu cájtume tsújaavé páneere ííñújiri óóvimu núúodu míamúnáake iñúúoki.
4-5 Áámekée némeíñé apáámyekéré Píívyéébe mémé íúmicóónetu íjcyátúmeke ditye iícúbáhra 5 nuhbává hajchótá diityéké dsíjívétsotúmére. Téhdurée diityéké némeíñé ííñújiri páneere úmehéénema bajtsóháñé íjcyane ditye iícúbáhrátuki.
6 Ehdu tene pájtyécooca míamúnaa idsíjívéíyóneri íjyácunúrómé tsá dsíjívéityúne.
7 Aamée diitye tséreemu panéjuco míamúnáá humínédú íhyúmine nééme óóró chahíwaanédú nééenema íjcyame tsúúca íjcyátsíiivyé éhne múúne méénujcátsíllii iíjumu íjcyátsíiivyédu.
8 Áámé níwacóónée walléémú níwacóóné hajchónéhjí íjcyámé ihwájiíiné bájú oohííbyécóbá ihwájiinédu.
9 Ááméj píujíiinée úwáñé miihónédú nééenevu wátájcámeímyé wáhpene ihjyúvá apííchówu éhne múúne méénujcátsivu íjchíemiíiné iíjumu llícyuhcóné íhjyuvádu.
10 Áámé nuówáánée óóvímú nuówaanédú tééneri ditye míamúnáake tsáhojtsí nuhbává hajchótá ícúbáhraíñe.
11 Áámé avyéjuubée íjcyaabe téhdure wáhyéjúcoba ávyéta páñé néhejú avyéjuube íjcyáábe mémé heeberéómú ihjyúrí Abadóo. Áánetúu gríéégómú ihjyúrí Aporíó 'tútavájtso múnáajpi' nééiyóne.
12 Ehdúu ó ájtyumí téhaamí pañe ícúbáhraméí pájtyene. Árónáacáa némeíñé tsiiñéi míñéécu íjcyane.
13-14 Átsihdyúu idyé tsiiñe téhaamí pañe tsijpi diitye níjkyéji múnáadityú írojrócó llíjchúné tujkéveri Píívyéébé iicúvé waíjí óórótu méénúmeííjí hallúrí ócájij tóónédú nééénéj piinétú tsaapi dííbyeke nééhií:
—Tsíñaácó aatye 4-meva naavémuke eene Eoparáátej tééhí úníutu dóhjívámeke.
15 Ahdújucóo dibye tsíñaácómé tsahdúnéécuéllé míamúnáake dsíjívetsóné ímichíi ihdyu téijyú wáábyutájuco pícyámeímye.
16 Áijyúu némeíñé diityé tsodáhómú iíjúmudi úlleme 200 millóóné íjcyane.

17 Ááméj pí́uj́í́́́

6 Ehdu ɨɨná pájtyeíñé iúúbálléné hajchótá néeimútsí tene iállétuki. Téhdure nújpacyo
túpacyóvuréjuco dityétsí píívyetétsoíñé ííñújɨri íjcyámeke páhduváré néene chémeháñeri
ichémétsoki.
7 Árónáa teene iúúbállehíjcyáné dityétsí nɨ́jkévácooca iyáábécobádú néebe teene
wáhyéjúcóbá déjúcotu íjchíívyeebe diityétsima imyéénújcatsímútsikye dsɨ́jɨ́vétsoóhi.
8 Áámútsí ɨtémehóócú dómájcóratúné ícyahíjcyaá ɨ́htsútu cóómí Máavyéjuubée
wátyétyécúmeícyóómí uulléjɨjtónéj pɨɨne técoomíyé Tsodóóma, Ejíhto, némeícóómí pañe.
9 Áhóócuúvuke pápihchúúj coojɨ́váj pɨɨnévújuco panévá íñujɨ́ɨne múnaa ɨ́ɨtehíjcyáhóócuke tsá
múha ímílléityú tsaate cúúune.
10 Aame ávyeta téeneri iímíjyúúvéne iwáñehjɨ́vaténé pañe tsíeménehjɨ́vú bohbánújcátsiíhi.
Ehdu ímíjyúúveímyé íjyévéhreváa dityétsí diityéké Píívyéébé ihjyu iúwáábóneri
pátsárícyohíjcyánélliíhye.
11 Árónáa téhdune 3 coojɨ́váj pɨɨnévú Píívyéébe tsiiñe diityétsikye bóhɨ́ɨtsómútsikye
iájtyúmɨ́ne mɨ́amúnaa ávyétá ɨhnáhó íllítyeéhi.
12 Áámútsikye tsaapi cáámetu kéévánécoba neéhi:
—Métsa íllevu. Ahdújuco diityétsí pééiñe cáámevu ojtsó pañévú ímunáá diityétsikye
ɨ́ɨténáaáca.
13 Áijyu ávyétá ɨhnáhó ííñujɨ vááúmeíñeri técoomítyú tsátsii jááhañe cáhvyábáneri 7,000-
meva mɨ́amúnaa dsɨ́jɨ́veéhi. Ááneri cóejte ávyétá ɨhnáhó iíllítyéne Píívyéébe nijkyéjɨri
íjcyáábeke ávyéjútjsoóhi.
14 Ehdu míijyúcújuco ɨ́cúbáhraméí pájtyeíñe. Árónáa íjcyanéi tsiiñe ɨ́ɨcúiye tééné boonétú
pájtyeíñe.

Níhñéejpíyé írojrócó llíjchune

15 Aanée nihñéejpíyé nijkyéjɨ múnáajpi írojrócó llíjchúné tujkéveri cáámetu tsaate
kéévánécoba nééhií:
Naavéné avyéjú ííñújɨri íjcyaróné Mépiivyééberéjuco cáávacúné iiyéjuco Críjtoma iávyéjuutéki.
Ááberéjuco téejɨ́ avyéjuube íjcyaíñé múijyú nɨ́jkéváityúne.
16-18 Áánáacáa 24-meva túkevéjtsojte Píívyéébé úmɨ́wari íavyéjú ijyáwááné hallúrí ácújcatyémé
dííbyé lliiñévú ɨmɨ́hmóúbáne dííbyeke dúúruvámé nééhií:
Tehdújuco Ávyéjuube Píívyéébe ɨ́htsútuube iíjcyadúré u ícyahíjcyaabe dɨ́ɨhnáhori u ávyéjuuténe.
Aabe ííñújɨri íjcyáné mɨ́amúnaa úhdivu cááyóbahíjcyámeke u ɨ́cúbáhráíñe éévé úújetéhi.
Áhdure tsúúca dsɨ́jɨvéjúcóórómema muhdúhjáa ditye ícyahíjcyáné u ímíbájchóíñe
éévé úújetéhi. Aabe dɨ́ɨɨcúve múnaa ɨ́htsútujtémáyé ɨ́dáátsojte uke iávyejúúlléne ímí
díwákimyéí méénuhíjcyámeke téene áhdovu ú ájcuúhi. Áánetu íllure ííñújɨri mɨ́amúnáake
tútávátsohíjcyámedi ú ɨ́cúbáhraáhi.
19 Ehdúu Píívyéébeke ditye dúúrúvánáa nijkyéjɨri íjcyaja dííbyé duurúvaja páyúcúúvéné
pañe ó ájtyumɨ́ dííbyé pityájcoju téhbá pañe íjcyáné cajóónaba. Áánáacáa chíjchímuba
dóvájaavéné ávyeta 'roríhrórí' néénáa ííñujɨ vááúmeíhi. Áhdurée mítyane nújpácyowááné
dojcóhi.

12

Wálleemútsí ápíchó nééné iyáábema

1-2 Ááné boonétúu idyé tsiiñe muhdú tene pájtyéíñé uubállé ó ájtyumɨ́hi: Tsáápillée ééválle
íévéhoowávú óhdivu bóhówaavé cóojɨ́ejpi núhba ájchúdú íwajyámú nééllee. Aallée péjcóejpi
núhbá hallúrí íjyócunúllé chahííwá 12-meva mɨ́ɨcuru. Aallée ihjyúcunúhijcyá iávyéneri.
3 Áánáacáa idyé apííchówu níhbácobádú néebe tújpáábyécoba bóhówaavéhi. Áábé níwaúúnée
7-uva íjcyánetu íchahíwááné ávójcatyéhi. Áánétúu íjtyóóne 10-jtoova.
4 Aabée ííbówari tsahdúnéécuéllé mɨ́ɨcúruke wájojcó ííñújɨ́ hallúvu. Átsihdyúu íjyócúúvetéébé
diille eenée ɨtsɨ́ɨmáváíñeri íjcyállé úniúvú dille tsɨ́ɨmávátsɨke idyóókií.
5 Áánáacáa tsúúca tsɨ́ɨmávalle wájpíwúuke páné iñújɨ́ɨné avyéjuube ɨ́htsútuube íjcyáííbyeke.
Áábekée Píívyéébe íavyéjuvu ujcú dibye dííbyemáyéjuco iíjcyaki.
6 Ááné boonée tsɨɨju úmɨvá ɨ́ɨnéubárá píívyétúné iiñújɨvu tsátsii Píívyéébe dííllema
ɨ́hdénútsihvu. Átsihyíi íjcyálleke dííbyere tehmé 1,260 coojɨ́vá hajchóta.
7 Ááné boonée nijkyéjɨri nijkyéjɨ múnáá avyéjuube Migyééré ihyájkímuma diibye apííchówu
níhbácobádú néebe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema méénújcatsíhi.

8-9 Aabée Migyééré dííbyeke ityáhjáne waagóó tétsihdyu ííñújí hallúvú pámeere ihyájkímumájuco éhnéhjáa éíjyuúvú ííñimyédí míamúnáake tútávátsohíjcyaabe Naavéneke.

10 Ááné boonétúu tsaapi níjkyéjitu kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabe íavyéjúejtéké pájtyetétsóíñe éévé úújetéhi. Muuráhjáa Ílli Críjtoke pícyoobe tééné avyéjuube dibye iíjcyaki. Aane tsúúca dííbyeke dííbyé cahcújtso múnáá hallúvú paíjyuváré cójíhajchótá pécóhajchótá álliúúnuhíjcyaabe wágóoovéjucóó níjkyéjitu.

11 Diibyée tsúúca táhjátsámeí Obééjáwuúdú néébé tujpácyó wágóóóvéneri. Aanée diibye Obééjáwuúdú néébé uwááboju cáhcujtsómé téhdure tsúúca dííbyeke tahjáhi. Ááné́lliihyée tsá ditye íllityétú idsíjívéíñeri.

12 Ahdícyane méimíjyúú pámeere níjkyéjiri íjcyame. Ááné́tu ihdyu máidáátsoju tene pájtyeíñé ííñújiri íjcyámeke. Muurá tsúúca Naavéné wahájchotáréjuco íúmiwa íjcyane iwáájácúne ávyétá ihnáhó icyáyobáávaténe nihñéréjuco míamúnáadi ícúbáhraíñe.
Ehdúu tsaapi kéévánécoba néé níjkyéjitu.

13 Aabée diibye níhbácobádú néébe tsúúca ííñujívú iwágóóóveíñé iwáájácúne imíllerá eenée wájpíwúuke tsíímáválleke idsíjívetsóne.

14 Árónáacáa Píívyéébere nééjuri méwáájí núwácobácúdú nééne díílledítyú íjcyáneri wáámenelle ípyée iícyahíjcyáhullévú íínéubárá píívyétúné iiñújivu tsiiñe ííñimyédiyéjuco dibye díílleke ipátsáríjcyótuki. Aallée 3 pijcyábáj piinévú téhulle íjcyálleke dííbyere Píívyéébe téhmehíjcyáhi.

15 Ááné́lliihyée idyé diibye níhbácobádú néébe dííbyere ííñimye íjcyaabe íllímútuhjácó nújpacyo páneere icyáájávétsóneri díílleke imájcanútsóroki.

16 Árónáacáa ííñuji wácaavéné nújpacyo adúcúhi.

17-18 Ááné́tu awáá éhníííñevu díílledívú icyáyobáávaténe díílle hájkímumáyéjuco dibye méénújcatsíñé Jetsocríjtó uwááboju tsaímíyé úraavyémé Píívyéébé taúhbaju néhdújuco ícyahíjcyámema.

13

Ápíchó nééné iyáábemútsícyobácu

1 Átsihdyúu móóá úniúvú dibye íjyócúúveténáa téémó pañétú apííchówu nééné iyáábécoba ijchívyéhi. Ááb́é níwaúúnée 7-uva íjcyáúhjitu nehníwu Píívyéébedítyú íhjyuváné caatúváhi. Ááné́tu íjtyóóne 10-jtoova íjcyánetu íchahíwááne.

2 Aabée bájú oohííbyécobádú néébéj tuháááñé báju íííjúj tuháááñédú néébé ihjyu apííchówu. Ááb́ekée diibye níhbácobádú néébe picyóó ávyéjuube dibye iíjcyaki.

3 Ááb́é níwaúúnetúu tsau tsaate cáváájcou dsíjivérou tsiiñe bóhíííneri panévá iñújííne múnaa mítyane iúllévénúne dííbyeke ávyéjujtsóhi.

4 Áhdurée diibye níhbácobádú néébeke ávyéjujtsómé dibye iyáábécóbake ávyéjuutétsónélliihye. Ááné́maa diibye iyáábécóbadítyú nééméé:

—¿Aca íhya íjcyaabe tsaapi áádidívú úújetéébe? Tsáháubá muurá múha íjcyatú dííbyeke táhjáiyóme.

5-7 Ááb́ekée diibye níhbácobádú néébe picyóó dibye ííñújí avyéjuube iíjcya 42 nuhbává hajchóta. Ááné́maa táúhbaabe dibye ímityúné Píívyéébedítyú iíhjyúvaki. Ahdújucóo ávyéta néhní dibye íhjyuváné dííbyedítyuu, dííbyé duurúvájatuu, níjkyéjiri íjcyámedítyuu, íjcyane. Ááné́maa dííbyeéjtema imyéénújcatsímyeke táhjaábe. Ááb́é hójtsí pañée pámeere páné iñújííne múnaa páhduváré íhjyuváme.

8 Aamée pámeere dííbyeke ávyéjujtsó dúúrúvamére. Ááné́tu apáámyéré tsá dííbyeke ávyéjújtsotú ííñujíikyée ípívyéévétúné ihdéjuco idsíjíveíñé pítyájcámeííbyé Obééjáwuúdú néébedi íjcyáháámitu imyémeháñé íjcyame.

9 Aane ihdyu óvíi ímiááné lléébome cahcújtsóhi.

10 Muurá tsíjtyeke cúvéhoojánúmeke téhdure cuvéhoojánuímye. Tsíjtyeke dsíjívétsómeke idyé dsíjívétsoímye. Ahdícyane tsúúca Píívyéébeéjté íjcyame múu ímíñeúvú dííbyeke icyáhcújtsóne ehdu nééronéhjí aabúcúhi.

11 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi iyáábécoba ííñújí pañétú íjchivyéné obééjáwúuj tódú íjtyóócu néébeé. Aabée ihjyúvá ávyétá apííchó níhbácobádúu néébe íhjyuvádu.

12 Aabée íhtsútuube éhnée tsau íhñíwau cáváájcámeíú tsiiñe bóhɨɨbe iyáábécoba íhtsútuube íjcyadu. Aanée diibye obééjáwúuj tódú íjtyóócu néébe táuhbá pámeere míamúnaa íííñújɨri íjcyámeke ditye diibye eenée íhñíwau tsau cáváájcámeíú tsiiñe bóhííbeke idyúúrúvaki.

13-14 Áánemáa dííbyé úmɨwávú méénúráítyuróné méénuhíjcyaábe. Aabée míamúnaa ííténeríyé cáámetu niityétsó cúújuwa ííñujívu. Ááneríi míamúnáake iállíñe táúhbaabe ditye diibye íhñíwaúu cáváájcámeíú tsiiñe bóhííuma íjcyáábé níjcyota imyéénuki.

15 Ahdújucóo ditye níjcyóné pañévú dibye íihnáhoori ibóhí pícyoobe ihjyúváhi. Áánemáa neebe pámeere múhdumé diibye níjcyotáábeke dúúrúvatúmeke ɨdsíjívétsoíñe.

16 Téhdurée táúhbaabe pámeere ɨdáátsojte tsíjtyé hójtsí pañe íjcyamee, tsíjtyé hójtsí pañe íjcyatúmee, íhtsutúmé éhnéva múnaa, íjcyámeke íúmɨcóónetu íímiánéjcúéhojtsíjíúbatu dííbye mémé iíjcyaki.

17 Áijyúu teene dííbye mémema íjcyatúmé tsá píívyetétú ɨɨná iñáhjíhenúne. Apáámyérée dííbye mémema, dííbyé nóómerómá, íjcyame piivyété tsíeméné iñáhjíhenúne.

18 Aanée dííbyé nóómero 666 íjcyane ihdyu óvíi wájácúnejcúmé waajácú ímichi cáábyé nóómeró teene íjcyane, ɨɨná nééiyóne.

14

144,000-meva májtsiváne

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí Obééjáwuúdú néébe Tsióó caméwájú hallúrí íjyócunúúbeke. Áábemáa 144,000-meva míamúnaa íjcyámé úmɨcóónetu dííbye mémema Cááni mémé caatúváhi.

2 Áánáacáa níjkyéjɨtu tsane ihjyúvá éhne múu teehi níívácunúné íhjyuvádu. Áhdurée ó lleebó chijchi íhjyuvádu. Árónáacáa botsíi ímíñeúvú ó lleebó éhne múu cúmubáané ditye áámune íhjyuvádú tene íhjyuváne.

3-4 Áánáacáa Píívyéébe íavyéjú ijyáwá hallúrí íjcyáábé úníuri 4-meva iyámédú néémema túkevéjtsojte íjcyámé úmíwari diitye 144,000-meva íjcyame májtsivá béhju majtsíjyu. Aajúu tsá múha tsijtye píívyetétú imájtsiváne. Apáámyérée tsúúca Píívyéébe újcume tsaímíyé Obééjáwuúdú néébeke úraavyémé ímityúné méénújúcootúmé piivyété teeju imájtsiváne. Muuráhjáa dííbyej tééveri ííñújɨri íjcyáné míamúnáadítyú tsúúca pájtyetémeke Cááni Píívyéébema ímí ɨjtsúcunúmútsí tehdújuco ímɨá ɨɨcúvédu.

5 Aamée tsá állíuutúne. Áhdurée tsá ditye íínerí néétsámeítyúne.

Níjkyéjɨ múnaa úúballéne

6 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi níjkyéjɨ múnáajpi íévéhóówari wáhpéébeke. Aabée panévá iñújííne múnaa páhduváré íhjyúvámeke ímɨáájú pajtyéteju múijyú níjkéváityúné úwaabóhi.

7 Aabée kéévánécoba nééhií:

—Píívyéébeke ímíñeúvú mecáhcújtsóne máávyejújtso. Muurá tsúúca míamúnaa muhdú ícyahíjcyáné diityémá dibye ímíbájchóíñe éévé úújetéhi. Ahdícyane dííbyeke méduurúvá páneerée íévéhóówari íjcyánéhjɨma ííñujɨ, móañe, téhíwuúné, méénúúbeke.

8 Aané boonée idyé tsijpi bóhówááveebe nééhií:

—Tsúúca Babiróónia íhtsútu cóómí íjcyárocóómí wágóoové panévá iñújííne múnáake técoomí múnaa ímítyúnejcúvúré íbúwátsohíjcyáné déjúcotu.

9-11 Átsi ehóówari íjcyánéhjɨma ííñujɨ, móañe, téhíwuúné, méénúúbekehdyúu idyé tsijpi bóhówááveebe téhdure kéévánécoba nééhií:

—Téhdure pámeere múhdumé diibye iyáábécóbama íñíjcyota dúúrúvahíjcyámé úmɨcóónetu, íhyójtsínéúbatu, dííbye mémé cáátúnútsámeímyedívú Píívyéébe ávyétá ɨhnáhó icyáyobáávaténe cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévú diityéké waagóoóhi. Aame ícúbáhrámeíí múijyú níjkéváityúné Obééjáwuúdú néébema níjkyéjɨ múnaa íjcyámé úmɨwávu. Aane ditye tééwá pañe ícúbáhrámeíñe ójtsó tsá múijyú níjkéváityúne.

12 Ááné ɨhdétú múu pámeere íñe múhdumé tsúúca Píívyéébeéjté íjcyame dííbyé taúhbaju néhdu ícyahíjcyámé ímíñeúvú Jetsóoke úraavyé panéváré mávaríjchojúúné iáábúcúnema.

13 Átsihdyúu idyé tsaapi oke níjkyéjɨtu nééhií:

—Íllu nééne caatúnu: “Maímijyu ihdyu diitye Ávyéjuube Jetsocríjtoke cáhcujtsómé dsíjɨvémé íjcyanej. Muurá Píívyéébé Apííchó néé íwákimyéityu ditye wáyéeevéne. Ááné wákimyéí ímí diityémá nɨjkéváhi.”

Íííñújɨri íjcyame újcúmeíñe

14 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí iévéhóówari tsitsíwu nééne ójtsó hallúrí tsaapi míamúnáajpídyú
néébe ácuúcunúúbeke. Aabée imíwu óóró chahíiwama íjcyaabe ejécunú tsuhjíváwu nééwa
niitsúwa.
15 Áánáacáa tsijpi níjkyéji múnáajpi Píívyéébé dúúrúvájá pañétú íjchíívyeebe kéévánécoba
dííbyeke nééhií:
—Tsúúca íííñújiri bajtsóháñé íjcyane keeméhi. Aaneaajpídyú néébe ácuúcunúúbeke. Aabée
imíwu óóró chahíiwama íjcyaabe ejécunú tsuhjív ílluréjuco wáhdáhínúne daahívetso. Tsúúca
teene u ááhívétsóíñe éévé úújetéhi.
16 Ahdújucóo dibye iwáhdáhinúné ááhívetsóne.
17 Ááné boonée idyé tsijpi Píívyéébé duurúvaja níjkyéjiri íjcyájá pañétú ijchívyé téhdure
tsuhjíváwu nééwa niitsúwá ejécunu.
18 Áábekée tsijpi cúújúwá tehméébé Píívyéébé iicúvé waíjí íjcyátsihdyu tsáábe kéévánécoba
nééhií:
—Tsúúca óóva néévá naamé ííñújiri. Aane ílluréjuco pééne daahívetsóte.
19 Ahdújucóo dibye ipyééne iújcune wájojcóné tééné dotsúhcúíhcyú pañévú muhdú
Píívyéébe ímítyúmedívú icyáyobáávaténe diityéké ícúbáhráíñe nááve.
20 Ahdújucóo dibye míamúnáake Jerotsaréé tsiéllevúré ícúbáhrámé tujpácyó caajávé tétsii
íijumu íjcyámé ihjyúháñé tujkévevu 300 kiróómetró hajchótá ííñújí hallúri.

15

Nihñéenére 7-neva ícúbáhraméí íjcyane

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsiiñe apííchówu nééne íévéhóówari. 7-meváa níjkyéji múnaa
bóhówaavé Píívyéébe icyáyobáávaténe nihñéré míamúnáadi páhduváré ícúbáhráíñéhjima
tsáámeé.
2 Áhdurée ó ájtyumí éhne múúne tsane nújpacyo ávyeta 'raúráú' néhdu nééné pañétú cúújuwa
péétécunúne. Ááné úníuríi diitye iyáábécóbá níjcyotáa dúúrúvahíjcyatúmé téhdure dííbye
mémema íjcyatúme.
3-4 Aamée Píívyéébe diityéké ájcúné cumúbáánema íjcyame májtsivá dííbyé iicúve múnáajpi
Moitséeúvú majtsíjyú Obééjáwuúdú néébedítyú íllu nééjuú:
Panévatúré íhtsútuube Píívyéébe apáábyéré ímiáábé u íjcyaabe u állíúútuube páné avyéjuubéré
ú ijcyáhi. Áábeke uke panévá iñújiíne múnaa iávyejúúlléne duurúvahíjcyáhi. Muurá
waajácúmé ímiáábé u íjcyánéllii muhdú u néhdújuco u méénune.
Ehdúu nééju májtsiváme.
5 Ááné boonée idyé ó ájtyumí Píívyéébé duurúvájá pañétú páñétúeho míjcoho páyúcuuvéné
dííbyé taúhbajúúné cáátuváné tééhó pañe íjcyaho.
6 Téhdurée tééjá pañétú diitye 7-meva níjkyéji múnaa ijchívyé Píívyéébe míamúnáadi
ícúbáhráíñéhjima. Ááme wajyámúúnée ávyéta 'namínámí' néémé ocájímiihéné óórómiihéné
diityéké íjpíujíínevújuco íjcyane.
7 Áámekée diitye 4-meva iyámédú nééméditytú tsaapi ajcú diityé tujkévevu óórótu
méénúmeíihllójivu. Áihllójí pañée teene Píívyéébe múijyú muhdú íjcyáítyuube míamúnáadi
ícúbáhraíñe.
8 Áánáacáa dííbyé ihtsútú ojtsódú nééne wahpécunú duurúvájá pañe. Áijyúu tsá múha tééjá
pañévú úcáávetú diitye níjkyéji múnaa míamúnáadi iicúbahráné níjkévátúné hajchóta.

16

Icubáhraméíihllóne

1 Áánáacáa tééjá pañétú tsaapi kéévánécoba diitye 7-meva níjkyéji múnáake nééhií:
—Ííñujívú mepééne eene éihllójí pañe íjcyane Píívyéébe míamúnáá wáábyuta méénune
mécahpíñú ditye iicúbáhrámeíki.
2 Ahdújucóo tsaapi ipyééne ihñéíhlló pañe íjcyane cáhpíóneri pámeere iyáábécóbá níjcyotáa
dúúrúvahíjcyámé téhdure dííbye mémema íjcyame áhllávatéhi.
3 Ááné boonétúu tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane móóácóbá pañévú cáhpíóneri éhne múúne
dsíjívémé tujpácyódú nújpacyo íjcyáneri pámeere téjpacyó pañe íjcyame dsíjivéhi.
4 Ááné boonétúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane íayáhíhjí pañévú cáhpíóneri nújpacyo
píívyeté tújpacyóvuréjuco.
5 Áánemáa neébe:

—Tehdújuco ihdyu Píívyéébe ɨ́mɨáábé iíjcyadúré u íjcyaabe mɨ́amúnáake u ɨ́cúbahráne.
6 Muuráhjáa díhjyú uubálle múnáama tsijtye ímí uke cáhcújtsómé tujpácyó waagóóme.
Áánéllii tehdújuco diityéké tújpacyóvú u íjchone.
7 Ááné boonée tsijpi Píívyéébé ɨɨcúvé waɨ́jɨ́ ijcyátsihdyu nééhií:
—Tehdújuco ihdyu Píívyéébe panévatúré ɨ́htsútuube ávyéjuube u íjcyaabe mɨ́amúnáake u
ɨ́cúbahráne.
8 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane cóójɨ́ejpi núhbá hallúvú cáhpíóneri nuhba
éhníííñevu állóócoténé mɨ́amúnáake áiúcúhi.
9 Áánej tsáríi nehníwu Píívyéébedítyú iíhjyúváne ímityúné imyéénuhíjcyánetu tsá ditye
ímílletú ɨɨ́hveténe. Áánemáa tsá dííbyeke ditye ávyejúúlletúne.
10 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane diibye iyáábécoba eenée móóá pañétú
íjchíívyéébé avyéjú ijyáwá hallúvú cáhpíóneri dííbyé avyéjú tútávaavéhi. Áijyúu mɨ́amúnaa
ávyeta ɨɨ́cúbáhrámeíñe ávyeri ɨ́hnɨ́jɨwááñé ɨhdóhi.
11 Aamée éhníííñevúré nehníwu ihjyúvá nijkyéjɨri íjcyaabe Píívyéébedítyú ahlláháñema
tsíñéhjɨri ɨɨ́cúbáhrámeíñé déjúcotu. Áánemáa tsá ditye ɨ́hvéjtsotú ímityúné imyéénuhíjcyáne.
12 Átsihdyúu idyé tsijpi ihñéíhlló pañe íjcyane Eoparááté pañévú cáhpíóneri teehi áraavé
ávyéjujte nuhba tsáhícyánéjcutu ítsodáhómuma méénujcátsivu tsááme tsíñejcúehívú ipájtyeki.
13 Áánáacáa diibye níhbácobádú néébeé, tsijpi iyáábécobádú néébeé, Píívyéébé ihjyú
uubálle múnáájpidi díllómeííbyee, éhdúmé ihjyúháñetu naavémú ahcómúdú némehjɨ cájtume
méénúráityúronéhjɨ́ méénuhíjcyáhi.
14 Aamée panévá iñújɨ́ɨ́ne múnáake íavyéjujtémá pihjyúcú ɨ́htsútuube Píívyéébe muhdú
ditye ícyahíjcyáné diityémá ímibájchócooca dííbyema imyéénújcatsíki.
15 Áánáacáa Jetsóó oke nééhií:
—Peecútétsihdyúré muurá ó bóhdɨɨ́ múha ɨ́jtsótúnáa éhne múúne naní múnáajpi tsáhduú.
Aane ihdyu ɨ́jtsome maímijyu tsá ɨɨ́nerí núcójpɨ́véityú éhne múúne íévejte íjcyame núcójpɨvédu.
16 Aanée diitye naavémú tsúúca pihjyúcú pámeekéré mɨ́amúnáake íavyéjujtémájuco
tsátsihvu heeberéómú ihjyúrí ‘Amagedóo’ némeítsihvu.
17 Átsihdyúu idyé nihñéejpíyé ihñéíhlló pañe íjcyane íévéhoowávú cáhpíóné tujkéveri
Píívyéébe nijkyéjɨtu ídyuurúvájá pañétú kéévánécoba nééhií:
—Áyu ícyooca ihdyu tsúúca páneere nɨjkéváhi.
18 Áánáacáa ávyétá ɨhnáhó chíjchímuba dóvájaavéné ‘roríhrórí’ nééné tujkéveri ávyétá
ɨhnáhó ííñujɨ váúmeí ɨ́hdée ivááúmeíhíjcyáné ehníííñevu.
19 Áánerii Babiróónia ɨ́htsútu cóómí íjcyárocóómí wáhcabá 3-neva panéjcuvávu. Ehdúu
técoomí múnaa ímityúné méénuhíjcyáné déjúcotu Píívyéébe icyáyobáávaténe ávyétá ɨhnáhó
diityédí ɨ́cúbahráhi. Áhdurée páneere ííñújɨri íjcyácoomíjɨ́ wáhcávyabáhi.
20 Áhdurée páneere móáñéj pɨɨne íjcyáhbaújɨma íjchí iiñújɨ́ caméwajúné tsáhájuco íjcyatúne.
21 Áijyúu Píívyéébedítyú nehníwu mɨ́amúnaa uhbá dibye diityé hallúvú nújpácyówácobáné
dójcótsóneri ɨɨ́cúbáhrámeíñé déjúcotu.

17

*Nahtsɨ́waméé*wa *ɨ́cúbáhrámeíñe*

1 Átsihdyúu tsaapi diitye nijkyéjɨ múnaa 7-meva íjcyámedítyú oke nééhií:
—Dícha uke o úújétso aalle eene nújpácyó hallúrí íjcyalle ɨ́htsútulle nahtsɨ́waméé́wá muhdú
ɨ́cúbáhrámeíiñe.
2 Muurá panévá iñújɨ́ɨ́ne múnaa íavyéjujtémáyé ímityúné dííllema imyéénúneri ɨɨ́jtsaméí
tútávajtsóhi.
3 Ehdúu naavédú nééne o ɨɨ́téné pañe oke iñééne tsajtyéébé ɨɨ́néubárá píívyétúné iiñújɨvu.
Áhullée ó ájtyumɨ́ tújpáábyécoba néébe iyáábeke íhñíwaúúné 7-uva íjcyáábej tóóné 10-jtoova
íjcyáábeke. Áábedítyúu mítyane memeháñé caatúvá nehníwu Píívyéébedítyú íhjyuváne.
4 Áábé hallúrii diille walle ácuúcunúllé wajyámú ávyéta ímí duujɨ́nuúdú nééja
tsániiñe tújpájaúvu. Aallée ícyaavé tsaímíyé óórótu, péérátu, páhduváré imíwu nééné
neváyúúnetu, méénúmeíñehjɨ́vu. Aallée ejécunú óóróíhlló pañe páhduváré nééné imítyuháñé
imyéénuhíjcyanéhjɨ wáhpécunúne.
5 Áállé úmɨ́cotúu caatúváné ɨɨnáhjáubáhjáa nééiyóné íllúu: “Ɨhtsútu cóómí Babiróónia
pámeere nahtsɨ́waméé́wámúj tsɨɨ́ju; téhdure páneere ímítyunéhjɨ́ ííñújɨri íjcyánéj tsɨɨju técoómi.”

6 Áállekée o ííténe ó waajácú Píívyéébeéjté ímí Jetsóoke iúráávyéné déjúcotu dsíjívehíjcyámé tujpácyori dille llíyíícyavéne.

7 Ááneríi mítyane o úllévenúúbeke oke níjkyéji múnáajpi nééhií:

—¿íveekí ayájú ihnáhórá u úllévenúne? Cáhawáá eene dííbyé hallúrí dille íjcyáné iyáábé 7-uva íhñíwaúúné íjcyáábej tóóné 10-jtoova íjcyáábema diityétsidítyú uke o úúbálleki.

8 Muurá diibye tsáhájuco íjcyájúcootúne. Ároobe tsiiñe ibóhííne wáhyéjúcóbá pañétú ijchívyeé múijyú tsiiñe ibóhíjúcóóítyúhullévú iwágóóóveki. Áábedi míamúnaa ullévénuú ííñujii íplvyéévéijyújuco pájtyetéme mémeháñé cáátúváné waajácúháámitu imyémeháñé íjcyatúme.

9 Aane ihdyu óvíi wájácúnejcúmé waajácú ííneri tene íhjyuváne. Muurá eene 7-baúvá cáméhbaúné hallúrí diille walle ácuúcunúhbaúji nééiyóné eene 7-uva íhñíwaúúne.

10 Áhdure 7-meva ávyéjujte íjcyane nééiyóne. Áámedítyú ícyooca tsaapi ávyéjuube ij-cyáhi. Áánetu 5-meva tsúúca téénetu pajtyéhi. Áánetu tsijpi nihñéejpíyé ávyéjúúteé wahájchotáwuúre.

11 Áábedítyú diibye iyáábécoba tsúúcajáa dsíjivéroobe tsiiñe bóhiibe cámááveéhi. Áábema 8-mevájúcooi teene 7-neva íjcyáné avyéjutu pájtyeíñe. Ároobe bóónétu ávyétá wágoóóveréjuco méénuíñe.

12 Áábema tsijtye 10-meva wahájchotáwu ávyéjuutéiñe nééiyóné eene 10-jtoova íjtyóóne íjcyane.

13 Aame ipítyácójcatsíñe dííbyeke píááboó dibye éhníííñevu iíhtsútúúveki.

14 Aame Obééjáwuúdú néébema méénújcatsíyómeke tsanéjcuúré táhjáiibye pámeere ávyéjujté ehníííñevu íhtsútuube ávyéjuube íjcyaábe. Áánetu ihdyu ípyée ityújkevéállémeke dibye újcume ímí dííbyeke úráávyehíjcyámé dííbyema íjcyaáhi. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

15 Átsihdyúu idyé tsiiñe oke neébe:

—Muurá eene nahtsíwamééwá nújpácyó hallúrí ácuúcunújpácyó ú ájtyumí mítyane míamúnaa panévá iñújííne múnaa páhduváré íhjyuvámé dóbéévéíñé nééiyóne.

16 Áánetu eene iyáábé 10-jtoova íjtyóóne íjcyáábema téhduméré ávyéjujte íjcyame diille nahtsíwamééwake nehnílleéhi. Aame díílleke ityútávájtsóne íhvéjtsolle íjcyaá íícúvérátulléréjuco. Áálleke bóónétu ílluréjuco ditye cóvájtsoíñe.

17 Píívyéébere diityéké tééné íjtsaméivu ájcuú dibye muhdú néhdújuco tene ipájtyeki. Áánéllii diitye ávyéjujte 10-meva íyáábeke íhtsútúúvétsoó dííbyere Píívyéébe néhdújuco.

18 Áánetu diille wálleeke u ájtyumíné panévá iñújííné avyéjú comíñé nééiyóne. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

18

Babiróónia wágóoovéne

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí tsijpi íhtsútuube íjcyaabe cáámetu níítyéébé ámítsaráhcó ííñuji ájchúcunúúbeke.

2 Aabée kéévánécoba nééhií:

—Tsúúca Babiróónia íhtsútu cóómí íjcyárocóómí wágóóóvéné boone téápajyúrí naavémuréjuco nehníwu nééné wahpéjtema. Aane ihdyu óvi tehdújuco técoomi wágóoovéne.

3 ¿íveekí panévá iñújííne múnáake ímítyunévú íbúwátsohíjcyacóómi? Téhdure ¿íveekí técoomíyí álliúré úwáábómeíñé íñujííné avyéjujte icyáhcújtsóne ávyétá imítyúné méénuhíjcyáhi? Áhdure técóómi múnaa mítyane iéhnéváíyóneri iíjyácunúne panévá iñújííné nahjíhe múnáake mítyane dsiidsínuhíjcyáhi.

4 Ehdúu dibye néénáa idyé tsijpi téhullétúré cáámetu nééhií:

—Méijchívyé écoomítyú múhdumé tahñéjté íjcyame técoomí múnaa ímityúné méénuhíjcyáné ámuha memééénútuki, áhdure tééné hallútú ditye ícúbáhrámeídyú ámuha meícúbáhrámeítyuki.

5 Muurá técoomí múnáá imítyúcoba éhníííñevúré llíyaaténé oo Píívyéébe múhdurá o íjtsúcunúnéllii tééné déjúcotu diityéké ó ícúbáhraáhi.

6 Ahdícyane óvi ihdyu diityéké ó ícúbahrá muhdúhjáa ditye tsíjtyeke ícúbáhrahíjcyáne áhdó ditye iwáájácuki.

7-8 Muurá ííbúwá pañe imítyájkímyeíñe nehíjcyámé íhtsutúmé íjcyámeke múijyú kímóóve pájtyéityúne. Áhdure nehíjcyámé múijyú muhdú íhcyóómi íjcyáityúne. Áámeke ihdyu tééne áhdó óvi o kímóvejtsómé ícúbáhrámeí ájyáháñema dsijíveri. Muurá panévatúré íhtsútuube Píívyéébe o íjcyaabe diityé imítyú déjúcotu diityéké o ícúbáhráme cóómí áíívyeéhi.

9 Aane muurá panévá iñúj똨ne avyéjujte técoomí múnáama ímityúné méénuhíjcyámé
tsaímíyé ímíjyuuri íjcyarómé técoomi ámópácyoovéné iájtyúmícooca kímóóveéhi.
10 Aame tééneri iíllityéne tsíhyullétúré똨teme neéhi:
—¡Máidáátsoju muhdú íveekí íhtsú cóómij똨 Babiróónia ináná pajtyej! ¡Ávyeta muhdú
meíjtsótútsihdyu peecútéré tsúúca wágóóóvecóómi! Ehdu neeímye.
11 Ááneri panévá iñúj똨ne nahjíhe múnaa mítyane kímóóveé ihñénéhjí kiá
iñáhjíhenújúcóóítyúneri.
12 Muurá técoomi nahjíhénuhíjcyámé óóroó, páráátaá, bóróótseé, iééroó, pééraá, tsíñehji
panéváré mítyane áhdóméíñé néwayúúnee, íjcyane. Téhdure nahjíhénuhíjcyámé ímiá
wajyámúúné ríínoó, tséédaá, íjcyane tújpájáhjiúvú néénema duujínuúdúnéjahji. Áhdure
nahjíhénuhíjcyámé páhduváré nénehji imyéwu cúvááné uméhéénema imíwu nééné
néwáyúúnetu méénúmeíñéhji.
13 Áhdure páhduváré nééné pacúúcuháñé imyéwu cúvanéhjí míiraá, ijtsiéétsoo, íjcyane
nahjíhénuhíjcyáme. Majchóháñé nahjíhénuhíjcyámé bíínoó, dúúrubaa, haríínaa, tríígoó,
íjcyane. Téhdure teene majchó uménú nahjíhénuhíjcyámé canéérama tsíñehji. Téhdure
nahjíhénuhíjcyámé jéémú ocájímuu, obééjámuu, 똨jumuu, íjchíemi똨nee, míamúnaa, íjcyane.
Ánehji kiá iñáhjíhenújúcóóítyúneri kímóóveímye.
14 Aame técoomíúvutu neéhi:
—¿Kiávújuco ícyooca técoomíúvú ihtsútuj? Tsúúca páneemáyé técoomi wágóoovéné tsá
múijyú maájtyumíjúcóóityúne.
15-16 Aame tééneri iíllityéne técoomíúvú ijcyátsíí kémuélletúré똨teme ikímóóvéne neéhi:
—¡Máidáátsoju íveekí íhtsú cóómij똨 Babiróónia muhdú ijcya éhne múúne walle
imíwu nééné wajyámúúnema íjcyalle tsaímíyé icyáávellédú nécoómi! ¡Ávyeta muhdú
meíjtsótútsihdyu peecútéré tsúúca wágóóóvecóómi! Ehdu neeímye.
17 Aane muurá muhdú técoomi wágóoovéné cújúwami똨neri úllehíjcyámé pámeere
íavyéjujtémá íwákimyéi múnaa ájtyúmiíhi.
18 Aame técoomi áiivyéné ámópácyoúcunúné 똨téne neéhi:
—¿A íjcyacóómí tsícyoomi écoomíuvúdú nécoómij?
19 Aame ikímóóvéne íhñíwaúúné ibállíííñúmeíñe neéhi:
—¡Máidáátsoju muhdú íveekí écoomi íhtsú cóómij똨 ináná pajtye técoomívújuco múúhá
wákimyéí cújúwami똨neri muha metsájtyéné hallúvú medsíídsívahíjcyacóómi! Ácoomi ¿íveekí
peecútéré tsúúca wágóoovéhi?
20 Ehdu ditye kímóóvénáa pámeere níjkyéji múnáama múhdumé tahñéjté íjcyame táuwááboju
úwáábohíjcyámé imíjyuúhi. Áánetu técoomí múnáadi ó ícúbáhraá tahñéjteke dibye ímityúné
dárííivehíjcyáné déjúcotu. Ehdúu Píívyéébe nééhií.
21 Átsihdyúu idyé o 똨téná tsijpi íhtsútuube níjkyéji múnáajpi nééwáyúcoba móóá pañévú
iwáóne nééhií:
—Eene móóá pañévú nééwayu o wáóodu muurá íhtsútu cóómí Babiróónia wágóóóvecóómí
tsáhájuco múijyú maájtyúmíityúne.
22 Tsáhájuco múijyú técoomí múnaa iwáñehjívaténe cúmubáánema chiiyóró llíjchune mel-
léébóityúne. Téhdure tsáhájuco técoomíyí ípyée imyéénuhíjcyádú panévá wákimyéí ditye
méénune maájtyúmíityúne.
23 Tsáhájuco múijyú técoomi tsaímíyé péétécunúityúne. Tsáhájuco técoomívú ditye
ityáábávájcatsíñé wañéhjíné méénúityúne. Páneere técoomí ihtsútú nijkévaáhi. Muuráhjáa
técoomí nahjíhe múnaa íhtsutúmé tsíjtyé nahjíhe múnáá ehníííñevu íjcyame panévá iñúj똨ne
múnáake mútátsohíjcyá waabyénujúúneri.
24 Áhdurée técoomívú Píívyéébé ihjyú uubálle múnáama pámeere dííbyeéjteke dsíjívetsóme.
Ehdúu níjkyéji múnáajpi néé naavédú néene o 똨téné pañe.

19

1 Átsihdyúu idyé tééné pañéré ó lleebó cáámetu mítyame míamúnaa kéévánécoba nééneé:
Métsu Mépiivyéébé íhtsútuube ávyéjuube íjcyáábedítyú pajtyéteju tsáábeke maávyéjújtsoki.
2 Muurá muhdú tene íjcyadújuco dibye muhdú míamúnaa ícyahíjcyáné ímíbajchóne.
Muuráhjáa nahtsíwamééwá panévá iñúj똨ne múnáake ímítyúneri ityútávájtsóne dííbyé
icúve múnáake dsíjívétsóné déjúcotu díílledi ícúbáhraábe.
3 Átsihdyúu idyé tsiiñe nééméé:

—¡Métsu maávyéjújtso Píívyéébeke! Muurá técoomi íhtsútu cóómí áíívyéne ójtsó tsá múijyú íhvetéityúne.

4 Áhdurée idyé diitye 24-meva túkevéjtsojtémá 4-meva iyámédú nééme Píívyéébe íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé lliiñévú imíhmóúbáne nééhií:

—¡Métsu maávyéjújtso Píívyéébeke!

5 Áhdurée idyé tsijpi tétsihyi íjcyaabe nééhií:

Métsu pámeere ídáátsojtémá íhtsútujte múhdumé Mépiivyéébé iicúve múnaa meíjcyame dibye ímillédú meíjcyame dííbyeke maávyéjújtsoki.

Obééjáwuúdú néébe wáñehjívaténe

6-8 Átsihdyúu idyé tsiiñe ó lleebó éhne múúne teehi níívácunúné tujkéveri mítyane chíjchimu íhjyuvádú míamúnaa íhjyuváne. Íllúu nééméé:

Panévatúré íhtsútuube Ávyéjuube Píívyéébe íjcyáábeke ihdyu metsu maávyéjújtsóneri meímíjyuúki. Muurá Obééjáwuúdú néébe tsúúca ihñéjtema wáñehjíváteé éhne múúne tsaapi ityáábáváné wañéhjí méénudu. Áánéllii tsúúca íjcyátsíivyémé ímiá wajyámúúné tsítsíjahjívú iújcámeíñema.

Ehdúu nééméé. Aane teene tsítsijáhjí Píívyéébeéjté ímiáámé meíjcyane nééiyóne.

9 Átsihdyúu tsaapi níjkyéji múnáajpi oke nééhií:

—Íllu caatúnu: "¡Maímijyu ihdyu Obééjáwuúdú néébe méwadyu nééme ihñéjteke imíñútsómema wáñehjívaténej!"

Átsihdyúu oke neébe:

—Ehdu ímiááné Píívyéébere nééhií.

10 Áánélliihyée dííbyé lliiñévú o mímóúúvéne dííbyeke o dúúrúváíyónáa oke neébe:

—¡Oke duurúvadíñe! Muurá ámuhádúré oo Píívyéébé iicúve múnáajpi eene ámuha díñahbémuma Jetsocríjtoke ímí meúraavyémé meíjcyadu. Áánéllii ihdyu dííbyekéré Píívyéébeke duurúvá dííbyé uwááboju Jetsóodi íjcyane ámuha meúwáábohíjcyáábeke. Ehdúu oke neebe níjkyéji múnáajpi.

Tsítsíibeúvú nééne íijú hallúrí íjcyaábe

11-13 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéjiri iiju tsítsíibeúvú néébeke. Áábé hallúríi ácuúcunúúbe mémé Ímiáábé Állíúútuúbe. Tsiiñée dííbye mémé Píívyéébé Ihjyu. Aabe muurá míamúnaa muhdú meícyahíjcyáné mééma ímíbájchoó muhdú meícyahíjcyádújuco. Aabée íchahíwáánema íjcyáábé hálluúúcú cúújúwayúdú peetécunúhi. Áánetúu imyémé dííbyedítyú cáátúnúmeíñé iiná nééiyóné tsá múha wáájácutúne. Apáábyérée diibye waajácúhi.

14 Áábekée mítyame míamúnaa tsítsijte íijúmudi úraavyé ímiá wajyámúúné tsítsijáánema íjcyame.

15-16 Aabée tsuhjíváwu nééwa niitsúwá díbeúcunú téewari panévá iñújiíne múnáake iícúbáhráiwa. Áábedítyúu íwajyámutuu, íjcyúbatuu, caatúváné íllu nééneé: "Páné avyéjujté éhnííñevu íhtsútuube avyéjuúbe." Aane muurá dííbyé hójtsí pañe panévá iñújiíne múnaa íjcyaáhi. Áhdure dííbyej tééveri íhtsútuube Píívyéébe icyáyobáávaténe míamúnáadi ícúbáhraá éhne múúne óóva íjtyúhari ditye dótsuhcúdu.

17-18 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí níjkyéji múnáajpi cóójíejpi núhbá hallúrí íjyócunúúbeke. Aabée wahpéjteke kéévánécoba nééhií:

—Píívyéébe néé pámeekéré ídáátsojtékee, íhtsútujtékee, íijúmuke diityédí méénújcatsímyéhjimáyé ámuha medóókií. Áámeke wa metsááne medóóvaj. Ehdúu neebe níjkyéji múnáajpi wahpéjteke.

19 Átsihdyúu idyé ó ájtyumí diibye iyáábécóbama ihyájkímú panévá iñújiíné avyéjujte píhcyaavéné diibye íijú hallúrí íjcyaabe téhdure ihyájkímuma íjcyáábema imyéénújcatsíki.

20 Árónáacáa diibye iyáábécóbama Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidíi díllómeííbyé méénúráítyuróné méénúúbema tsúúca diityétsikye ékeevéme. Diibyée eene Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi díllómeííbyé íllure állihíjcyá míamúnáake diibye iyáábécóba mémema íjcyame dííbyé níjcyota dúúrúvahíjcyámeke. Áromútsíi bóhiimútsíyé wágóoové ávyétá ihnáhó atsóóperémá péétécunúné cuujúwá pañévu.

21 Áánetúu tsijtye ímunáajtéké diibye íijú hallúrí ácuúcunúúbé íniitsúwari dsíjívétsómeke diitye wahpéjté dóóhií.

20

Jetsóó ávyéjuube ííñújɨri íjcyane

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tsijpi nijkyéjɨ múnáajpi cáámetu íííñujɨ́vú níítyene ápíchó néheju
wáhyéjúcóba lláávee, úwááñéhícyobaa, íjcyánema.
2 Aabée níhbácobádú néébeke dííbyere íííñimye íjcyaabe Naavéneke tééhiyi idyóhjɨ́núúbeke
waaó teene wáhyéjúcóbá pañévu.
3 Áábé hallúvúu cóhpéj wátájcoobe dibye mɨ́amúnáake 1,000 píjcyá hajchótá iállíjyúcóótuki.
Ááné boonétúu tsiiñe ácádsɨ́ɨveebe wahájchotáwuúréjuco.
4 Áhdurée ó ájtyumɨ́ muhdú mɨ́amúnaa ícyahíjcyáné ditye ímíbájchóiñévú Píívyéébe
níwaavémé íavyéjú ijyáwááné hallúrí ácújcatyémeke. Téhdurée idyé ó ájtyumɨ́ Píívyéébé ihjyu
Jetsóodi íjcyane úwáábohíjcyámeke tééné hallútúu ditye íhñíwaúúné kípíyúúcuhíjcyámeke.
Diityée muurá tsá múijyú diibye iyáábécóbake íñíjcyotámá dúúrúvatúne. Áánélliihyée dííbye
mémé tsá diityéké íúmɨcóónetu íhyójtsɨ́néúbatu íjcyatúne. Aamée tsiiñe bóhɨɨme Críjtoma
ávyéjuuté téhdune 1,000 píjcyá hajchóta.
5 Aane cahcújtso múnaa dsɨ́jɨvémé bóhɨ́tujkénuíñé nééiyóne. Áánetúu tsijtye cáhcújtsotúmé
téhdune 1,000 píjcyá boonéturéjuco bóhɨɨ́ne.
6 Maímijyu ihdyu tsaímíyé Píívyéébema ícyahíjcyámé tujkénú bóhɨ́ɨcunúiñej. Ááméke
tsáhájuco bóónétu íjcyáné ɨ́cúbáhraméí dómájcóityúne. Aame Píívyéébema Críjtomútsí ij-
cyánéjcú lluuvájté íjcyame ávyéjúúteé íííñújɨri téhdune 1,000 píjcyá hajchóta.
7 Ááné boone tsiiñe Naavéné ácádsɨ́jcaáyóméiíhi.
8 Aabe ípyée imyéénuhíjcyádú tsiiñe páné iñújɨ́ɨne múnáakéré iállíñe mújtátsoóhi.
Ááne Góoó, Magóoo, íjcyáné iñújɨ́ɨcu múnaa ávyétá mityámé eevératu íjcyame Críjtoke
néhníllehíjcyámema iúcújcatsíñe dííbyema méénújcatsíimye.
9 Aanée naavédú nééne o ɨ́ɨténáa pahúllevátú tsááme Píívyéébe íhcyóómi wájyú nécoomi
tsúúca mɨ́caavévá pámeere dííbyeéjteke ɨpɨ́rújtsóroki. Árónáacáa Píívyéébe cúújuwa cáámetu
diityé hallúvú ɨ́jcaáyóné pámeekéré áiúcú tsáápíúbá coévárátu.
10 Ááne tú diibye Naavéné mɨ́amúnáake állihíjcyáábeke waagóoobe cúújuwa atsóóperémá
péétécunúwá pañévú tééwá pañe tsúúca iyáábécobaa, iiye Píívyéébé ihjyú uubálle múnáájpidi
díllómeíhíjcyaábee, íjcyamútsí íjcyáwá pañévu. Aamée tsúúca tééwá pañe ɨ́cúbáhrámeí múijyú
nijkévaityúne.

Ímibájchoju

11 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ tsɨ́tsɨ́j nééné avyéjú ijyáwá hallúrí tsaapi ácuúcunúúbeke.
Ááabedítyúu íííñújɨma íévéhóówari íjcyanéhjɨ́ peíñú pevétsíiyéjuco.
12 Áijyúu dííbyé úmɨ́wari ɨ́htsútúméhjɨmáyé ɨ́dáátsojte dsɨ́jɨ́vehíjcyámé tsiiñe bóhɨ́ɨmedívú
pááyuube múhdú ditye ícyahíjcyáné cáátúváné waajácúhaamɨ́ne. Áhdurée paayúcuube
pájtyetéme mémeháñé íjcyaháámɨ. Ááanemáa diityémá ímíbájchoobe téhaamɨ́jɨ́ pañétú muhdú
ditye ícyahíjcyáné cáátúnúméídyújuco.
13 Téijyúu pámeere dsɨ́jɨvémé ijchívyécunú móáñé pañétuu, íííñújɨ́ pañétuu, íjcyane. Ááememáa
ímíbájchoobe muhdúhjáa ditye ícyahíjcyánéhjɨ.
14 Áijyúu tsáhájuco dsɨ́jɨ́vé íjcyájúcootúne. Téhdurée ímityúmé dsɨ́jɨvémé úújetéhíjcyatsíí
tsúúca wágóoové cúújúwá pañévú ditye wágóóóvéíwá pañévu.
15 Ááwá pañévúu wágóoovémé íñe múhdumé pájtyetéme mémeháñé íjcyaháámɨtu imyémé
íjcyatúme.

21

Béhné iiñújɨma nijkyejɨ

1 Átsihdyúu idyé ó ájtyumɨ́ béhné iiñújɨ́ íévéhóówari íjcyánéhjɨma bóhówaavéné ɨ́hdéenéhjɨ́
tsúúca wágóóóvéné boóne. Árónáacáa tsáhájuco móañe íjcyatúne.
2 Áijyúu o ɨ́ɨténáa béhné Jerotsaréé niityé nijkyéjɨtu Píívyéébedítyu. Ácoomíi tsaímíyé ɨ́ɨné
imíjyaú éhne múúne walle ityájɨ́váné wañéhjɨ́ pañe ímíbájkímyeídyu.
3 Áánáacáa tsaapi nijkyéjɨtu kéévánécoba nééhií:
—Ícyooca Píívyéébe ihñéjtéj pɨne íjcyaabéréjuco diityéké túkévéjtsoíñe. Áábema íjcyaímyé
tsaímiyéjuco.
4 Ááamema tsáhájuco kímóóve, dsɨ́jɨ́vé, panévá ɨ́cúbáhraméí, íjcyájúcóóityú tsúúca dibye
páneere tsíhdyuréjuco cápáyoácónélliíhye.

5 Ehdúu dibye nééné boone íavyéjú ijyáwá hallúrí ácuúcunúúbé nééhií:

—Panéváré béhnéréjuco o ípívyejtsóne.

Átsihdyúu oke neébe:

—Cáátunu íñe úúma o íhjyuváne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Muurá ímiáánéré teéne. Aane múu cáhcujtsóhi.

6-7 Átsihdyúu tsiiñe oke neébe:

—Áyu tsúúca páneere muhdú o néhdújuco pájtyene. Aabe panévatúré íhtsútuube tapíívyema o íjcyátuube iíjcyadúré o íjcyaabe ímichi téhijpi oo páneerée o ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóiíbye. Aabe áátsiimédú nééme ímítyunévú táhjátsámeítyúmé tsaímíyé iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyeke ó ájcuú ímiá bóhiivu áhdóratúne. Áámé Piivyéébé ó íjcyaáhi.

8 Áánetu oke iúráávyéné déjúcotu iícúbáhrámeííyóneri iíllityéne cáhcújtsotúmee, dsíjivétso múnaa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyámee, níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee, waabyénu múnaa, állíu múnaa, éhdume wágóóóveé cúújuwa atsóóperémá péétécunúwá pañévu. Ehdu botsíi ávyétá wágoóóveréjuco ditye méénuíñe. Ehdúu oke Píívyéébe nééhií.

Béhcóómi Jerotsarée

9 Átsihdyúu tsaapi níjkyéji múnáajpi éhnée 7-mevádityú nihñéenéré ícúbáhraméí íjcyáíhlloma íjcyaabe oke nééhií:

—Cáhawáá uke o úújétso Obééjáwuúdú néébé uráávye múnaa éhne múúne tsáápí taaba íjcyadu nééméedívu.

10 Aanée teene naavédú nééne o ííténé pañe oke tsajtyéébé cáméhbáú níjcaúvu. Átsihdyúu oke úújétsoobe Píívyéébe cóómí Jerotsaréé imíwu nécoomi níjkyéjitu ííñujívú níítyécoomívu.

11 Ácoomítyúu ávyeta Píívyéébé ámítsaráhcó cádiúcunú éhne 'jájpeé' némeíñé neewáyú 'raúráú' nééu imíwu 'rutúrútú' néhduú.

12-13 Ácoomí míjcóo cáámé míjcócoba ávyéta píímí némijcótú 12-wava lléhowáane. Panéjcuvátúu 3-wavátsá 4-tsihjívatu. Áwáhjitúu ijraéémú dohjíbá 12-neva íjcyáne mémeháñé caatúvá téwavádu. Áwahjii níjkyéji múnaa tsáápiitsa tehméhi.

14 Áhdurée idyé témijcótú 12-uva néwáyúcobáné ímichi témijco éjkeúhji. Áúhjitúu idyé téuvádú tsáápiitsa Obééjáwuúdú néébé mamyému mémeháñé caatúváhi.

15 Áijyúu diibye níjkyéji múnáajpi óóma íhjyúváábedi óórówa eevéwá dibye téewari técoomi iééve páneere témijco íllehówáánemájuco.

16-17 Ácoomíi ávyeta tsahdú cóómíyé páhijyáwá nécoomi muhdú míamúnaa meéévehíjcyádú panéjcuváré icyáámema íwatyúúve éhnéjcú éévеebe tsahájchotáré 2,200 kiróómetro. Áánetúu técoomí mijcój píímí éévеebe 64 éévеta.

18 Ámijcóo méénúmeí tsanééré 'jájpeé' némeíñé newáyúúnetu. Áánetúu ipácóómí tsanééré óórótu méénúmeícyóómí míícúmijídú ííné imíjyaú 'rutúrútu'.

19-20 Ácoomí mijcóo ímichi éjkéné newáyúcobáné ícyáávétsámeí 'jájpeé, tsapííroo, áágataa, ejmeráádaa, óónitsee, coonaríínaa, critsóóritoo, berííroo, topáátsioo, critsopráátsaa, jatsíjtoo, amatíjtaa', némeíñé newáyúúné imíwu páhduváré néuhjítu.

21 Áánetúu técoomí mijcó llehówáané 12-wava méénúmeí téhdunéré 12-uva péérá newáyúúnetu. Áánetúu pañétúejíjtó técoomí ulléjíjtó téénere óórótu méénúmeíjíjtó míícúmijídú ímíwu 'rutúrútu'.

22 Árónáacáa ihdyu tsá o ájtyúmitú duurúvaja técoomíyí panévatúré íhtsútumútsí Obééjáwuúdú néébema Píívyéébemútsí tééjadu néémutsi íjcyánélliíhye.

23 Ácoomi muurá tsáhájuco núhbamútsí ájchúnej tééveri íjcyáityúne. Muurá ihdyu Píívyéébé ámítsaráhcoréjuco Obééjáwuúdú néébedítyú ájchúcunúnej tééveri técoomi íjcyaíñe.

24 Áábej tééveri pámeere míamúnaa panévá iiñujííné avyéjujtémá tsaímíyé íjcyame técoomi ávyéjújtsoóhi.

25 Ácoomí llehówáané tsá wátáhájcatyéityú tene múijyú ííjyunúítyúnélliíhye.

26 Muurá técoomívú panévá iñujííné avyéjú dóbééveéhi.

27 Ácoomíyí tsá iiná ímityúné íjcyáityúne. Tsá núcójpítsó nénehji méénúmema álliúúmé téhullévú úújetéityúne. Apáámyéré ihdyu múhdumé pájtyetéme mémeháñé Obééjáwuúdú néébedi íjcyáháámitu cáátuvámé técoomívú úújéteéhi.

22

1 Átsihdyúu diibye níjkyéji múnáajpi oke úújetsó tééhivu Obééjáwuúdú néébema
Píívyéébemútsí avyéjú íjcyátsihdyu íííñécunúhí páñétúejíjtó técoomí ulléjíjtój piinétú níívahívu.
Aahí nujpácyóo ávyéta ímí 'raúráú' néjpacyo meke bohíívú ajcúhi.
2 Ááhí úníuríi tsanéjcúcuri úmehééné meke medsíjivéjúcóóityúne bóhiivu ájcuhéhjí
ténuhbávádú néévahíjcyahéhji. Áhéhjíhaamínée panévá iñújíííne múnáake bohíívú ajcúhi.
3 Aane Obééjáwuúdú néébema Píívyéébemútsí avyéjú técoomí pañe íjcyánéllii tsá ííné imítyú
íjcyáityú téhulle. Aane téhulle Píívyéébé iicúve múnaa íjcyame dííbyeke duurúvaáhi.
4 Aame dííbyeke ájtyúmii múhdumé dííbye mémé íúmicóónetu cáátuváme. Aame ávyéjúúteé
dííbyema múijyú níjkéváityúne.
5 Tsáhájuco múijyú téhulle ííjyunúityúne. Áánéllii tsáhájuco peetéháñé íjcyáityúne. Áhdure
tsáhájuco nuhba íjcyáityúne. Píívyéébe íhtsútuube íjcyaabéréjuco peete íjcyaíñe.

Jetsocríjtó tsááiñe píihíjucóóne

6 Átsihdyúu diibye níjkyéji múnáajpi oke nééhií:
—Íñe uke o nééne muurá ávyeta imiááne. Tsá álliu tene íjcyatúne. Aane múu cáhcujtsóhi.
Píívyéébe Íapííchoj téévéri íhjyú uubálle múnáake iiná pájtyeíñé íhdétújuco wáájácútsohíjcyaabe
oke wallóó téhdure dííbyé iicúve múnáake o úúbálle muhdú lléváhréjuco tene pájtyeíñe.
7 Muurá Jetsóó nééhií: "¡Lléváhréjuco o tsááiñe! Ahdícyane ihdyu maímijyu ditye íjcyaíñé
íñe íhyaamí pañétú muhdú tene pájtyeíñé cáátuváné cáhcujtsóme." Ehdúu oke neebe níjkyéji
múnáajpi.
8-9 Aanée ó ájtyumí ehdu páneere muhdú pájtyeíñé oke úúbállémeíñéhji. Áánélliihyée diibye
níjkyéji múnáajpi oke ténehjívú úújétsóóbé lliiñévú o mímóúúvéne dííbyeke o dúúrúváíyónáa
oke neébe:
—¡Oke duurúvadíñe! Muurá ámuhádúré oo Píívyéébé iicúve múnáajpi ámuha díñahbémuma
dííbyé ihjyú uubálle múnaa meíjcyame íhyaamí pañe íjcyáné uwááboju ímí ámuha
mecáhcujtsómé meíjcyadu. Áánéllii ihdyu dííbyekéré Píívyéébeke duurúva.
10 Átsihdyúu idyé oke neébe:
—Tsá múu íñe u cáátúnuháámí páátánutúne. Muurá muhdú téhaamí pañe tene nééne
lléváhréjuco pájtyeíñe.
11 Ahdícyane óvíi Píívyéébema ímí iíjcyáíyóneri tsúúrámeímyé ímíñeúvú ijcyá dííbyema.
Áánetu ihdyu óvi ímityúmé iímillédú ijcyáhi. Ehdúu níjkyéji múnáajpi oke nééhií.
12 Ááné boonétúu idyé Jetsóó oke nééhií:
—¡Muurá lléváhréjuco o tsááiñe! Aabe ó ájcuú pámeekéré muhdú ditye ícyahíjcyáne áhdovu.
13 Aabe panévatúré íhtsútuube o íjcyaabe tapíívyema o íjcyátuube ímichi téhijpi oo páneerée o
ípívyéjtsoóbe. Áhdure níjke oo páneere o níjkévátsóiíbye.
14 Ahdícyane maímijyu ditye íjcyaíñé tsaímíyé ícyahíjcyáme. Muurá béhné Jerotsaréevu
iúújetécooca bohíívú ájcúné uméhe néévá lééneímye.
15 Áánetu ímityúmé waabyénu múnaa, íhdícyámema dómácócatsíhijcyámee, dsíjivétso múnaa,
níjcyotájteke dúúrúvahíjcyámee, állíu múnaa, íjcyame tsá técoomívú úújetéityúne.
16 Aane íñe níjkyéji múnáájpikye diéllevu ó wallóó dibye úhdivu ibóhówájtso páneere
muhdú pájtyéiñéhjí uuréjuco tácahcújtso múnáake u wáájácútsoki. Muuráhjáa páneere o
ípívyéétsóroobe Dabíiúvúj tsiiménémúhaabe ó ijcyá tsítsívé miicúruwádú o néébeé. Ehdúu
Jetsóó oke nééhií.
17 Ahdícyane Píívyéébé Apííchó íhjyú uubálle múnáaj tééveri míamúnáake píuváhi. Áhdure
Obééjáwuúdú néébé cahcújtso múnaa éhne múúne tsáápí taaba íjcyadu nééme míamúnáake
píuváhi. Aane ihdyu óvíi lléébome itsááne adóvá bohí nujpácyotu áhdóratúne.
18 Aane íñe tsúúca íhyaamí pañe cáátúváné uwááboju lléébómeke o néé ditye éhníííñevu
iiyéjuco tsíñehji iáméjtsótuki. Muurá tehdu méénúmeke Píívyéébe ávyétá ihnáhó ícúbáhraá
muhdú téhaamí pañétú tene néhdújuco.
19 Áhdure idyé tééné uwáábójutu tsane wáágóóme mémé páácyúiibye tsúúca pájtyetéme
mémeháñé cáátúváháámitu. Aame tsá dííbyé cóómivu úújetéityú íñe íhyaamí pañétú
úúbállémeícyoomívu.
20 Aanée diibye íhyaamí pañe dííbyé uwááboju íjcyaabe nééhií:
—Ímiááné lléváhréjuco o tsááiñe.
Áánélliihyée dííbyeke o nééhií:

—Juújuj, tehdújuco Ávyéjuube Jetsóoj, wa iícúi tsaácoj.
21 Aabe ihdyu óvíi ámúhakye pí́aabó paíjyuváre. Áyu tehdújuco.